
DESCRIPTIO
Legationis Batavicæ
Societatis Indiæ Orientalis
ad
Magnum Tartariæ Chamum
Modernum SINÆ IMPERATOREM.
cum Privilegio.
Amstelodami
Apud Iacobum Meursium Calcographum et Bibliopolam in fossâ Cæsareâ. A. 1668.

LEGATIO BATAVICA

AD

Magnum Tartariæ CHAMUM

SUNGTEIUM,

Modernum Sinæ Imperatorem.

HISTORIARUM NARRATIONE,

QUÆ

Legatis in Provinciis *Quantung*, *Kiangsi*, *Nanking*, *Xantung*, *Peking*, & Aula Imperatoriâ ab Anno 1655 ad annum 1657 obtigerunt, ut & ardua Sinensium in bello Tartarico fortunâ, Provinciarum accurata Geographia, urbium delineatione,

NEC NON

Artis & Naturæ miraculis ex Animalium, Vegetabilium, Mineralium genere per centum & quinquaginta æneas figuras passim illustrata & conscripta vernacule

PER

JOANNEM NIEUHOVIUM,
Primum Legationis Aulæ magistrum, jam *Coylanæ* Præfectum.

LATINITATE DONATA

Per Clarissimum Virum

GEORGIUM HORNIUM,
Historiarum in celeberrimâ Lugd. Batav. Acad. Prof.

AMSTELODAMI,
Apud JACOBUM MEURSIUM, in Fossâ Imperatoriâ.
Cum S. Cæsareæ Majestatis, Christianissimi Galliarum Regis, & Præpotentum Fœderati Belgii Ordinum Privilegio. ANNO CIↃ IↃC LXVIII.

AD

LECTOREM
BENEVOLUM.

NON minus utile, quam jucundum tibi offerimus Opus, quod immediate fluxit à præcipua Nobilissimæ illius ad Magnam Tartariæ Sinæque Chamum ex nova Batavia sub Amplissimo Indiarum Gubernatore Joanne Maatzuikero Legationis parte, Joanne Nieuhovio Batavo, viro in peregrinationibus Asiaticis pariter ac Indicis experientissimo, quem, postquam per quinque lustra præpotentibus Indiarum Societatibus terra marique in Brasilia, Sina, Japonia, Persia, ac alibi fideliter inserviisset, Præfecturâ Coylanæ dignum Senatus censuit. Hic in tam longa peregrinatione omnes per Sinam, quas adiit, Urbes, Templa, Montes, & quidquid spectabile sua delineavit manu, ac quæ observaverat memoratu digna in patriam reversus secum attulit, ubi tot itinerum molestiis defessus otiorum gratia aliquandiu moratus viam in mappa quasi repetiit, atque ex annotatis, tanquam apothecâ species lætificantes ad animi Oblectationem sibi reclusit, ex quibus, probatæ fidei auctoribus collatis, tandem anxiis cunctorum votis hoc ingens confecit opus, quod curâ Chalcographi Jacobi Meursii Amstelodami Belgicè, Germanicè, Gallicè editum, exceptumque cum applausu. Cum vero Magnus ille nuper ingenti, meo præcipue, dolore orbi & Academiæ Leidensi ereptus Jacobus Golius, à me petiisset, ut totam illam narrationem latinitate donarem, tum ob viri auctoritatem, tum materiæ præstantiam & raritatem libenter parui, & quanquam tum plurimis distentus, quinque has Legationis Batavicæ partes ad Sinarum Monarcham confeci. Quibus utere Lector amice, plurimumque vale, & brevi, si annuat Deus, plura à nobis expecta.

Leidæ III. Aprilis 1668.

VIRO

VIRO EXCELLENTISSIMO

GEORGIO HORNIO,

Historiarum in Alma Batavorum Academia Professori celeberrimo,

Amico incomparabili,

CUM HISTORIAM MAGNIFICÆ LEGATIONIS

AD POTENTISSIMUM

CHINENSIUM IMPERATOREM

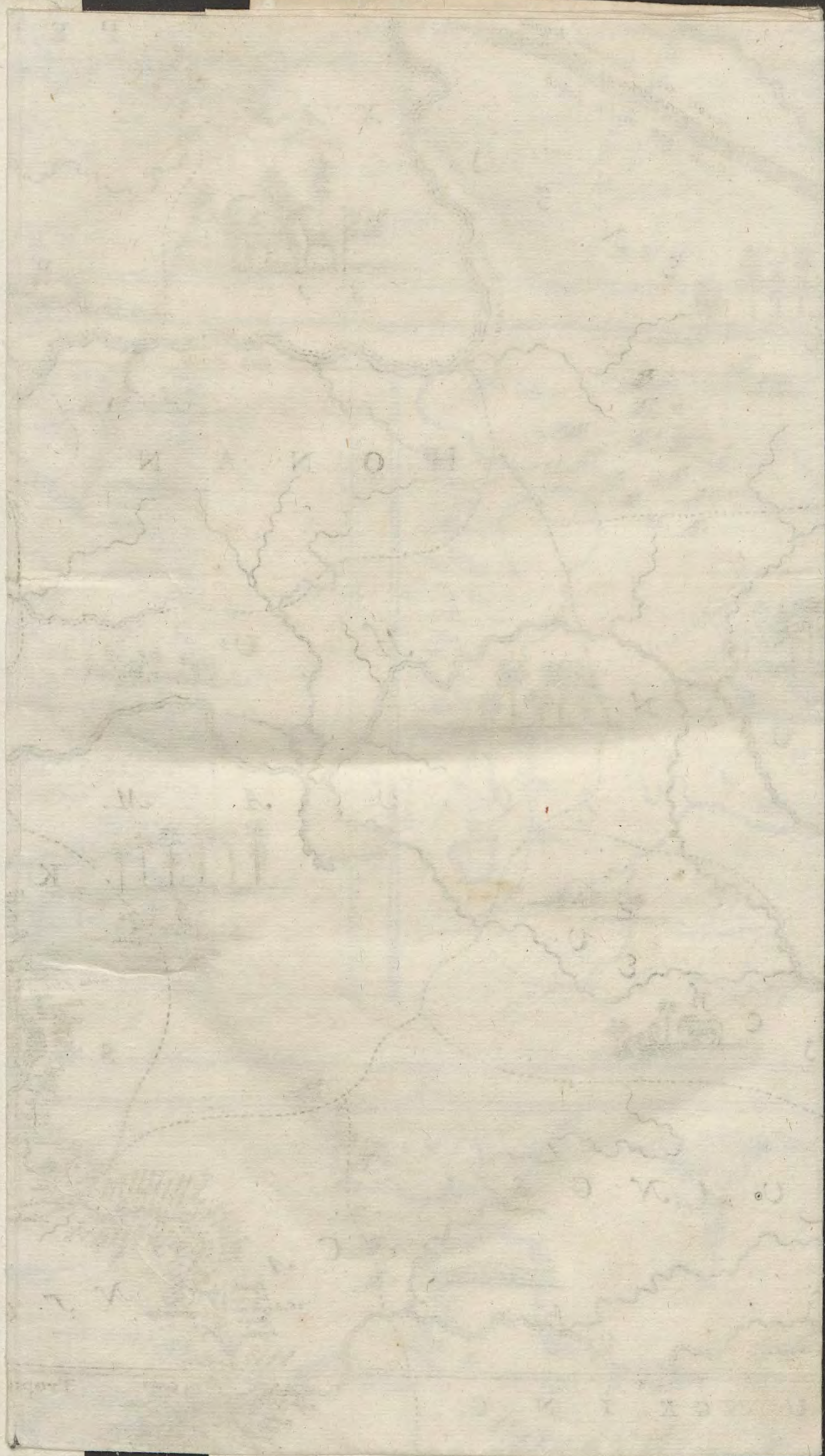
Ex Belgico sermone in Latinum conversam applaudentibus eruditis publicaret.

QUA nunc laude recens HORNI, *Vir maxime, crescis,*
Ingenii præstantis Opes quod sæpius offers?
Quas non imber edax, series nec longa dierum
Diruet, at vivent multis post funera seclis.
Emmumerare velit si quis tua scripta per Orbem
Sparsa, quot egregiis libris replebitur Index?
Eminet hos inter qui nunc erumpit in auras,
Qui nobis aperit loca tam spatiosa Sinensis
Imperii: Belgis ignota prioribus arte
Mirifica detecta patent. Descripserat illa
Vernaclo Batavus sermone: industria nostri
Historici, quem LEIDA *potens veneratur, & omnis*
Candidioris amat doctrinæ cultor, eandem
Historiam, rebus præclaris undique plenam,
Transtulit, & pulcra donavit veste Latini
Eloquii, a cunctis hæc ut monumenta legantur.
Gratum Opus ingenuis, ad cognoscenda potentis
Admiranda DEI, *ditantis sedibus Orbem*
Innumeris, quæ divitiis & fructibus amplæ,
Urbibus augustis instructæ, ac pinguibus agris,
Fontibus & rivis, auroque fluentibus undis,
Large diffundunt populos sua dona per omnes.
Hæc tabulis expressa novis, sumptuque benigno
Sculptoris MEURSI, *lectoribus* AMSTELA *tradit,*
AMSTELA TERRARUM DECUS INGENS, GLORIA MUNDI.

In qua urbe hæc scribebam

JOHANNES CHRISTENIUS
Jurisprudentiæ Professor.

PARS

Noord
Septentrio.
TANYN TARTARIÆ PARS.
REGNUM NIUCHE
Woestyne
Sandige
Xamo desertum
Murus 300 Milliaria longus
Muur 300 mylen langh
Geele Rivier
Flumen Croceum
XENSI.
XANSI.
PEKIN.
LEAOTUNG.
COREA.
XANTUM.
HONAN.
NANKIN.
MARE EOUM.
CHEUXAN
JAPON
HUQUAM.
SUCHUEN.
CHEKIANG.
KIANSI.
Lacus Pojan
Nanking
QUICHEU.
JUNAN.
QUANGSI.
CANTON.
FOKIEN.
IL. FORMOSA.
TUNGKING
Tropicus Cancri.
Regnum Gannan
AYNAM.
LUCONIA
Milliaria Germanica communia
Meridies.
Zuyd
West
Occidens.
Oost
oriens.
REYS-KAERTE
Vande Ambassade der Nederlantse Oost Indise Compagnie, door CHINA aen den Grooten Tartersen CHAM.
door JOHAN NIEUHOFF.
Carte du Voyage
des Ambassadeurs de la Compagnie Orientale des Provinces Unies vers l'Empereur de la CHINE.
Tabula Geographica
Itineris Legatorum Societatis Indiæ Orientalis, Belgy Fœderati, per Chinam ad Magnum Tartariæ Chamũ.
Authore Ioanne Nieuhoff.
Land-Charte
Von der Reyse der Gesandten der Ost-Indischen Compagney in den Vereinigten Niederländern durch Sina, an den grossen Tartarischen Cham.
auffgesetzt von Johann Nieuhoff.

PARS PRIMA LEGATIONIS BATAVICÆ,

AD

Magnum Tartariæ, Sinæque

CHAMUM,

Peractæ per Nobiles & Magnificos

PETRUM de GOYER,

ET

JACOBUM de KEYSER,

DECRETO

Nobilissimi & strenuissimi Gubernatoris

JOHANNIS MAATZUYKERI,

Et Amplissimi

INDIARUM SENATUS.

Quæ iter Kantonâ Nankingum usque complectitur.

CUm juxta laudabile Græcorum, Romanorumque exemplar, qui Regionum longe dissitarum territoria peragrando immortale sibi nomen, Regium patriæ splendorem, ac ingens civibus comparaverunt emolumentum, majorem ætatis meæ partem in America transegissem, redeunti in patriam Indiæ Orientalis lustrandæ cupido incessit, Cæsare Trajano exemplo monstrante viam, qui ætate jam decrepitâ, cum aliquot naves ad Indias destinatas casu naufragii cerneret, juvenili sibi robur exoptabat, ut Indiarum extrema perlustrandi foret facultas; tam felici eventu, ut eodem tempore, quo legatio in Sinam destinabatur, Bataviam, Hollandicæ Indiæ caput, appulerim. Visum fuit Gubernatori Indiarum Johanni

Maatzuikero, ita approbantibus, qui ſecretiora tractant conſilia, Nobiles & Magnificos Petrum de Goyer & Jacobum de Keyzer, legatos Pekingam, ad novum Tartariæ Sinæque Chamum, cujus victricibus armis paulo ante Sinicæ Taimingæ familiæ Majeſtas ſceptrum, coronamque ceſſerat, deſtinare, quo & Imperatori novo felicia auſpicia precarentur, & ſimul jura gentium, commerciorumque cum hoc fœdere legationibuſque exercerent.

Tam inopinâ animatus felicitate, cum legationis nunquam antea à Batavis tentatæ partem mihi ſuffragio Majorum demandaſſent, naturam, moreſque illarum gentium, nobis fere niſi obſcura, ac plerumque fabuloſâ traditione cognitos, ut ſe viſu, ſermone, converſatione ingerebant, curioſius annotare viſum, quandoquidem in hanc Regionem, à Geographis pro feliciſſimo Univerſi tractu habitam, ſedem, ſpe in patriam redeundi, nullus gentium hactenus collocare ſuſtinuit, gratam me rem poſteris, meæque non tantum patriæ, verum in univerſum, qui peregrina amant, facturum ratus; & abſque jactantia dixerim, nihil à me dignum curioſitate humanâ prætermiſſum, quod ad genium, moreſque populorum, in illa extrema Aſiæ orâ hactenus à notitia noſtra ſecluſorum, ſpectabat: præcipua vero cura fuit artificioſe ſitum regionum, urbium, pagorum, fluminum, montium, animalium, herbarumque vires, aliaque nobis incerta & incognita, quod hactenus Europæorum tentavit nemo, quaſi penicillo curioſis Lectoribus proponere.

Veruntamen, ne poſteris laborum fructu, quos in propriæ & ſingularis hujus Regionis naturæ indagine adhibuimus, fruſtremur, quidquid in hac Legatione nobis occurrit, breviter & perfunctorie, ad æternam rei memoriam prælo ſubjiciendum, duximus; ſed anteaquam de his verba faciamus, receptâ totius mundi diviſione, ratione nominis Sinæ etymologicâ, ejuſdemque ſitu, magnitudine, annuiſque reditibus præmiſſis, decem Regiones ex quindecim, (in quas tota Sina dividitur) earumque urbes, quas permeandi non oblata nobis fuit occaſio, ad uberiorem, & clariorem itinerarii noſtri intelligentiam paucis perſtringemus.

Totius mundi diviſio.

Univerſus terrarum, mariumque globus à modernis in duas dirimitur partes, veterem ſcilicet & novum orbem; ille Europam, Aſiam & Africam complectitur, quam diviſionem quidam attribuunt tribus Noachi Filiis, videlicet Sem, Cham, & Japhet, nam poſt univerſam mundi eluvionem Aſiam filio primo natu, Africam ſecundo, Europam tertio ſorte obtigiſſe autumant.

Novus orbis, quia eodem tempore, quo India Orientalis, detectus eſt, India Occidentalis nominatur, ſed ab Americo Veſpuſio Florentino America dicta, quamvis anno milleſimo quadringenteſimo nonageſimo ſecundo per Chriſtophorum Columbum Genuenſem Ferdinandi Caſtiliæ & Arragonenſium Regis, ejuſque uxoris mandato ante ipſum detectus ſit.

Sub

Sub novo orbe apte recenſetur terræ continentis portio meridionalis, quæ à primo inventore Ferdinando Magellano, anno milleſimo quadringenteſimo & vigeſimo, Magellanicæ nomen retinuit; cujus oras inter Anglos primo Franciſcus Drake anno ſexageſimo quinto; inter Batavos Oliverius de Noort ſeptuageſimo ſeptimo appulerunt, quas nuper Ferdinandus de Quier Hiſpanus ulterius detexit.

Termini Aſiæ ejuſque diviſio.

Aſia, ut reliquas mundi plagas, utpote ſcopo noſtro alienas, ſilentio tranſeamus, qua ſeptentrionem ſpectat mari Tartarico, qua Orientem magno mari Indico, Eoo dicto, à meridie mari rubro, ab occidente ſinu Arabico, & terræ continentis tractu inter dictum ſinum, & mare mediterraneum, concluditur. Longitudine ab *Helles ponto* ad *Malakkam*, ultimum Indiarum emporium, mille & trecenta, latitudine vero ab oſtio Sinus Arabici ad portum *Tabin*, mille & viginti milliaria Germanica continet.

Univerſa Aſia, quam Priſci in magnam & parvam, à Neotericis in Perſiam, Imperium Turcicum, Indias cum inſulis, Tartariam & Sinam dividitur: hæc Aſia eſt illa globi terraquei portio, quam præreliquis elegit Altiſſimus, hæc parentes noſtros ſinu ſuo ſuſcepit, exinde propagato mortalium genere coloniæ per reliquas orbis partes longe lateque diffuſæ: Hæc lapſos protoplaſtas, hæc demum ipſum Deum generis humani vindicem, ac ſervatorem humana ſpecie tulit. Hæc de Aſia breviter dicta ſufficiant, eum in finem ut lectori conſtet, in qua mundi plaga Regnum Sinæ, nobis deſcribendum, ſitum ſit.

Ratio Etymologica nominis Sinæ.

Sina Europæis *China*, vel *Tſchina*, Tartaris *Catay*, ejus incolæ iiſdem *Mangin* vel *Manthu*, id eſt Barbari dicuntur. M. Paulus Venetus, quî primus harum regionum notitiam anno milleſimo quadringenteſimo ſexto Europæ intulit, ſub *Catayæ* nomine eas deſcribit. Sed prævaluit *Chinæ* nomen, quod Luſitani Cantonenſes primi uſurparunt. Ipſi Sinenſes ut familiæ exuperantiam, ita nomen imperii mutant, unde *Than* latum ſine fine, *Yu* quies, *Tha* magnum, *Sciam* ornamentum, *Cheu* perfectum, *Han* via lactea cœli olim vocabatur. Sub *Ciu* familiâ *Min*, id eſt ſplendor, & *Tamin*, vel *Taimin* regnum magni ſplendoris, trecentis annis ante Ivena, Imperante *Tay-juen*, nominabatur, hodie à Tartaris Regni ſub magno Chamo poſſeſſoribus, *Tai c'ing* dicitur. Duo tamen communia nomina habet *Chungchoa* medium Regnum, *Chungque* hortus medius, quod crederent terram eſſe quadratam, & in ejus meditullio Sinam: Unde ægre ferebant, Europæos Sinam in extima Aſiæ ora locantes; quod deprehendens Mathias Riccius Pater Societatis Mappam, ita diſpoſuit, ut in medio ejus Sina conficeretur. Sed jam illum errorem ipſi rident. Attamen finitimæ gentes hanc uſitatam Sinarum nominis Regni cum nomine familiæ imperatricis viciſſitudinem parum æſtimantes, prius auditum retinuerunt nomen; nam *Kouchenchinæ* & *Siamii* hoc imperium *Cin*, Japonii *Than*, Tartari *Han*, Turcæ & Saraceni *Katayum* vocant. De origine nominis

A 2 Chinæ

Chinæ non opus est aliorum referre falsas & incertas opiniones, sufficiat audire Martinium, cujus VI Annalium Sinicorum hæc sunt verba.

Martinus Martinius lib. 6. Sinicæ Historiæ.

Illud hic non tacebo, videri mihi admodum probabile, non apud Indos modo, verum apud exteras etiam nationes Sinarum nomen à Regiæ istius familiæ nomine fluxisse, ut Sinarum *seu* Cinarum *potius appellaretur imperium. Istorum namque Regum tempestate primum* Cinarum *fama, nomenque pervenit ad exteras gentes, ad Indos præcipue, apud quos postmodum hæsit, & ab illis accepêre subactâ Indiâ Lusitani. Hæc enim* Cina *familia* (ducentis quadraginta sex annis ante Christi nativitatem) *in maxima Sinarum ad Occidentem vergentium parte regnabat; imo cum exteris gentibus bellum gessit, ut supra diximus. Fixâ deinde ibidem imperii sede, Cinicum dicebatur imperium. Postea vero quum ad rerum humanarum culmen evasit, multo plura externis bella fecit. Unde nil mirum, si* Cinicæ *appellationis usus apud eos invaluit. Ac licet extremam hanc Asiam vario nomine appellent Sinæ, prout imperatrices familiæ quoque variant, primo tamen auditum nomen retinuêre. Notandum vero primam literam, non Italorum, sed Hispanorum, vel Germanorum more pronuntiandam, ita ut scriptum* Cin *per* Z *asperiore sono prodeat è gutture. Argumentum in hanc rem suppeditat lapis ille, (de quo suo loco) qui anno Domini septuagesimo octogesimo secundo ab illis, qui primi Divinam legem in Sinis promulgavere, partim* Sinicis, *partim* Syriacis *literis inscriptus, & in Provincia* Xensi *repertus inter alia vocabulum* Zinoston *habet, quod extremam Asiam significat, quasi dicas* Zin *regionem sive terram. Hæc mea est de Sinici nominis notatione opinio, de meliore conjectura nihil præjudicantis. Sed revertamur ad historiam, quam nihilominus Sinicam molliore literâ placuit inscribere, quo tam facilis esset, quam communis omnibus pronuntiatio.*

Ante Christum natum 2260.

Priscis temporibus sub *Xuno* duodecim, sub *Yvo* novem fuerunt Provinciæ, quo tempore non nisi boreales partes complectebatur, tandem partibus australibus paulatim subactis, & à Barbarie liberatis in quindecim Regiones divisum fuit; quibus Regio *Leaotung*, quæ *Peking* occidua, ubi muri initium, ut & peninsula *Korea*, accensentur, quæ continens cum *Niuche* Tartaricâ in fluvio *Yalo* terminatur. Præterea insulæ *Hainan* quæ Regioni *Quangsi*, *Formosa*, à Sinis *Lienkeu* quæ *Fokien*, & *Cheuxan*, quæ *Chekiang* opponuntur.

Sex Provinciæ maritimæ sunt *Peking*, Xantung, *Kiangnan*, vel *Nanking*, *Chekiang*, *Fokien*, & *Quangtung*. Mediterraneæ ad Boream sunt *Quangsi*, *Kiangsi*, *Huquang*, *Honan*, & *Xansi*, *versus occasum Xensi*, *Suckuen*, *Queicheu*, & *Junnan*.

Sina Borealis, & Australis.

Postremis temporibus Sina divisa est in Australem, & Borealem, quarum illa à Tartaris Regnum *Mangin*; hæc ab iisdem *Catayo* nuncupatur, ubi prius novem; posterius sex absolvitur Provinciis. Fluvius *Kiang*, maris filius, utramque dividit.

Error statuentium. Katayam

Hinc erroris manifesti, qui aliam extra Sinæ muros *Katajam*, *Quinsay*, *Kambalu*, aliasque urbes fingunt, cum nonnisi Tartarorum Nomadum plau-

plaustra & tentoria sine urbibus ibi reperiantur; nec reperta à Jesuitis extra Sinam ulla *Kataja*, quod Celeberrimus Jacobus *Golius* peculiari dissertatione, Sinensi Atlanti adjuncta, argumentis, ex lingua *Kataja* & *Sinica* petitis, ostendit.

extra Sinæ muros.

Sina quadrata.

Sina quadratam fere figuram obtinet, nisi quod duo promontoria, quæ à Sinis dicuntur *Tung* id est Orientale; unum apud *Ningpo*, à quo intra quadraginta horas *Japoniam* navigatur, alterum apud *Tengcheu* in *Xantung*, longe in maria excurrant.

Termini Sinæ.

Sina, in extremo Asiæ sita, terminos ad Orientem, austrum & occasum Oceanum Indicum, quem incolæ *Tung*, id est Orientale, vocant, habet. Borealis murus ille ingens à veteri Tartaria, Regnis *Niuche*, *Niuchan*, & parte *Taniju* separat. Inter Regna magis borealia *Samahan* & *Kascar* desertum arenosum *Samo* jacet. Austrum regna Presbyteri Johannis, *Geo*, *Tibet*, *Laos* & *Mien*, à Sinis *Sifan*, id est Regni confinia dicta, claudunt. Inde *Bengala* proximat & Damasios montes, per quos à Tartaris & Indis secernitur.

Magnitudo.

Latitudo ejus ad austrum ab insula *Hainan*, quæ sub Boreali poli elevatione ad octodecim gradus jacet, unde aquilonem versus ad quadraginta duos extenditur, ita ut Sina viginti duos gradus, sive trecenta & triginta milliaria lata sit. Longitudo à *Junnan* à centesimo & duodecimo gradu ad *Ningpo*, Lusitanis *Nampo*, sive ad centesimum quadragesimum quartum, id est, quadringenta quinquaginta milliaria, procurrit.

Munimenta.

Totum imperium terra marique firmissimis natura & arte munitionibus inexpugnabile videtur. Quinimo ex naturæ situ adeo exiles, clausique sunt omnes aditus, ut orbis in magno orbe singularis appareat. Mare ad ortum, æque ac austrum Classibus ob brevia, syrtes, insulas, rupes periculosum. Inde occiduis ad austrum sylvis, montibus, desertis & ingenti muro borealibus cinctum, hostes arcet.

Numerus urbium.

Metropoles centum quadraginta quinque numerantur, quibus mille trecentæ triginta & una urbes subsunt, ex quibus centum quadraginta octo magnitudine, hominum frequentia, & commerciorum copia prioribus minime cedunt. Præter has sunt triginta duæ civitates majores, quibus Metropolitana dignitas, quamvis nulli pareant, & sexaginta sex oppidis jura dent, denegatur. Extraordinariæ dantur tres urbes belli Ducibus assignatæ. Præsidia militaria per Provincias sparsa intra murum, in ipso & exterius spectantur centum quinquaginta novem. Adde insuper urbes militares septemdecim, & sexaginta sex oppida, in quibus milites permixti civibus habitant. Quæ collecta dant mille octoginta sedecim loca celebrioribus per Europam urbibus, si Romam, Venetias, Constantinopolin, Londinum, Parisios, Pragam, Amstelodamum excipias, nihil inferiora.

Differentia & con-

Discrimen urbium & oppidorum non tam in magnitudine, quam digni-

venientia urbium.

gnitate & privilegiis consistit. Pagi, vici, & parochia, licet circumferentia, & multitudine plebis cum minoribus, quæ Sinis *Chien*, certent, urbis titulo gaudere prohibentur, quia mænibus destituta non suo, sed alieno magistratu reguntur.

Una fera omnibus urbibus, oppidisque forma est, structura quadrata, altis latisque muris & turribus, ampla fossa, portis duplicibus, quarum altera ex prima conspici non potest; lata intercedente ad exercitium militum area. Portis impositæ præcelsæ turres velut speculæ, quas *Muen Jeu* vocant. Suburbia plerumque hic tam ampla & spatiosa spectantur, ut sæpe præ populi multitudine geminæ putentur urbes. In loco paululum à mænibus remoto & maxime amæno una ut minimum conspicitur turris, in memoriam insignis Viri structa, cui prisca gentis superstitio sortem prosperam aut adversam prædicendi facultatem affinxerat.

Hominum multitudo.

Ingens hominum multitudo: totum imperium extra pariter ac intra mænia iis, velut fornicibus, scatet: præter Regiam domum, Magistratus, Eunuchos, Milites, Sacerdotes, Fæminas & Infantes quinquaginta octo milliones, nongenta & quatuordecim millia, ducenta, octoginta quatuor, 58, 914, 284. hominum virili ætate referunt rationum publicarum libri. Nec hoc lectori admirationem moveat, nam si murus à millione militum custodiatur, si trecenta millia per Sinam sparsim victitent, qui unum Hunguvo, Tamingæ familiæ Imperatricis conditorem, sui Sanguinis auctorem agnoscunt; si quinque millia militum singulas nocturnas excubias obeant, diurnas totidem Eunuchi, si decem millia præfectorum, exceptis minoribus, numerentur, facile assensum impetrabit, qui eam dixerit ducentos milliones virorum continere, præcipue si numerum navigantium addideris: tanta enim ubique navium copia est, ut sub noctem quiescentes sæpe civitatis magnæ speciem præ se ferant. Et facile numerus incolarum innotescit; Cujusque pater familias maximæ domus suæ januæ tabellam, cui numerus & conditio domesticorum inscriptus, sub gravi mulcta tenetur affigere, ac ne fraus committatur, singulis decem domibus præest quidam, quem *Titang*, id est, decurionem vocant, qui numerum annotat, & si error aut dolus commissus fuerit præfecto indicat.

Imperii reditus.

Annuatim præter expensas publicas Regulorum, Præfectorum, ac militum sexaginta milliones scutatorum in ærarium publicum deferuntur, ipso Imperatore nullam potestatem habente; attamen per epistolam si à præfecto ærarii subsidium petat, nunquam hoc ei denegatur.

Pendunt provinciæ annuatim triginta duos milliones, ducenta & septem millia, quadringentos, quadraginta quinque, 32, 207, 445. saccos oryzæ; quorum singuli sufficiunt centum hominibus in diem integram. Byssi crudæ quadragies centum, novies mille, nongentas, quadraginta novem 40, 9, 9, 49. libras, ubi singulæ uncias viginti Europæas faciunt. Gossypii vero sexcenties tricies mille, quingenta, & quinquaginta 6, 30, 5, 50 volumina, confecti serici, centum nonaginta unum mille, quingenta, & triginta 1, 91, 5, 30 volumina. Sed urbs *Hocheu* tributum hoc quingentis aureorum millibus annuatim redimit. Salis quindecies centum nonaginta quatuor millia, ducenta sexaginta & unum, 15, 94, 2, 61 pondus, cujus quodlibet est centum viginti quatuor librarum, in universum centum octoginta septem milliones, sexagies octies centum, & octo millia, trecentas, sexaginta quatuor 187, 68, 8, 3, 64 numerantur libræ. Fasces fæni, aut straminis pro Regiis equis triginta duo milliones, quater centum, & octodecim millia, sexcenti, & viginti quinque 32, 4, 18, 6, 27, fæni, aut straminis fasces, omissis brevitatis gratia vectigalibus & portoriis, solvuntur.

Secunda Provincia Imperii Sinici

XANSI.

Antiquior, sed minor versus Occidentem *Pekingâ Xansi* est, in qua Sinæ prima Imperii sui incunabula habuerunt.

Termini *Xansi.*

Xansi, quod regionem ad Occidentem Montium *Heng* significat, murum versus Orientem, *Tanyu*, & desertum *Samo* habet: Occiduo fluvio *Croceo* à Borea in Austrum procurrente, & eam à *Xensi* separante, alluitur.

Xansi quinque Metropoles, nonaginta duo oppida, & munimenta aliquot militaria complectitur. Cujusque Metropoles sunt *Taiyven*, *Pingyang*, *Taitung*, *Lugan*, & *Fuencheu*.

Taiyven prima Provinciæ Metropolis, ut ædificiorum splendore ac dignitate, ita lætiori viridantium collium, & nemorosorum montium aspectu illustris est. Occiduis fluvio *Fuen*, & Torrente *Lieu*, boreali amni *Cin* fæcunda. Trium Leucarum spatio magnifica ex marmore, aut secto lapide sepulchra, & septem splendida Heroum fana intra mænia complectitur, hæc se sub habet viginti quinque urbes: *Taiyven*, *Taiyven*, *Iucu*, *Taco*, *Ki*, *Siukeu*, *Cingyven*, *Kiaoching*, *Venxui*, *Xeuyang*, *Yu*, *Cinglo*, *Hokio*, *Pingting*, *Loping*, *Che*, *Tingsiang*, *Tai*, *Utai*, *Kiethi*, *Cofan*, *Fan*, *Hing*, *Paote*, & *Hiang*.

Pingyang secunda Provinciæ Metropolis, Imperatoris *Javi* Regia, ad orientalem ripam fluminis *Fuen* jacet. Occidentale & Australe urbis territorium flumen *Croceum* præterlabitur, fluvio *Hoei* dividitur, & monte *Golung* munitur, qui Boream versus ad *Fuensi*, & *Fuenxam*, in Austrum ad *Kioyao* & *Ycching* excurrit. Sub se habet triginta quatuor, *Pingyang*, *Sianglin*, *Hungtung*, *Feuxan*, *Chaoching*, *Taiping*, *Yoiang*, *Iaching*, *Kioyao*, *Fuensi*, *Pu*, *Pu*, *Lincin*, *Yungho*, *Yxi*, *Vanciven*, *Hocin*, *Kiai*, *Ganye*, *Hia*, *Venhi*, *Pinglo*, *Juiching*, *Kiang*, *Ciexan*, *Kiang*, *Yuenkio*, *Ho*, *Kie*, *Hiangning*, *Cie*, *Taning*, *Xeleu*, *Yangho*. Ex quibus *Pu*, *Kiai*, *Ho*, *Kie*, & *Cie* præcipuæ sunt.

Tai-

Taitung tertia Provinciæ Metropolis, à Rege *Chao* Sinis subjecta, fortitudine ac viribus, tum ob opportunum loci situm, tum ob validam mæniorum structuram præcellit, tota montibus circumcincta, ut & ejus territorium, nisi in Occasu, ubi minus aspera Regio, & Tartarorum excursionibus patet, varia numerat munimenta. Undecim regit civitates, *Taitung*, *Hoaigin*, *Hoenyven*, *Ing*, *Xanin*, *So*, *Maye*, *Guei*, *Quangling*, & *Lingkieu*. Primariæ sunt *Ing*, *So*, & *Guei*.

Lungan, quarta Provinciæ Metropolis, ad Borealem ripam fluvii *Chang* surgit, Territorii exilitas amænitate compensatur, parent huic octo civitates, *Lugan*, *Chancu*, *Tunlieu*, *Siangheng*, *Luching*, *Huquan*, *Liching*, & *Pingxun*.

Fuencheu, quinta Provinciæ Metropolis, per *Fuen* fluvium ascendentibus in ejus ripa, quâ Occidentem spectat, medio Metropolim inter & *Pingyang* urbem itinere, hæc nobis occurrit, loco ad commercia peropportuno. Duplici splendet Palatio, quorum alterum intra mænia, alterum extra portam sumptuosum pariter & ingens exsurgit, ubi Rex *Iang* æstivos solebat fallere calores. Præest civitatibus octo, quæ omnes ab Ortu in Occasum inter *Fuen* fluvium, & *Croceum* intercurrunt: *Fuencheu*, *Hiaoy*, *Pingjao*, *Kiaihieu*, *Ninghiang*, *Lingxe*, *Jungning* & *Lin*.

Præter has magnas urbes tria insuper municipia, *Cheu* Sinis dicta, *Sin*, *Leao*, & *Ce*, quæ quamvis privilegiis urbium careant, aliis tamen sui generis dominantur. *Sin* sub se habet *Siniven* & *Vuhiang*. *Leao* duas, *Iuxe* & *Hoxun*; *Ce* quinque, *Caoping*, *Iangching*, *Linchuen*, & *Sinxui*.

Viæ publicæ & murus decem munimentis defenduntur, *Gueiyven*, *Ieuguei*, *Coguei*, *Maye*, *Vanglin*, *Jangho*, *Caoxan*, *Tienching*, *Chinlu*, *Cingyven*, *Pinglu*, *Chungtun*, *Gentung*, & *Tungxing*.

Hominum numerus.

Familias hujus Provinciæ quinquies centum, octogies novies mille, nongintas & quinquaginta novem, 5.89.9.59. Viros quinquies centum, octogies quater mille, & quindecim 50.84.015. Viros liber census Sinici numerat.

Tributum.

Tributum tritici, vel milii est vicies bis centum, septuaginta quatuor millium & viginti duorum 22.74.022 saccorum. Byssi librarum quinquaginta. 50. Quatuor millia septingenta & septuaginta 4770. pannorum omnis generis ex serico textorum. Straminis, aut fænifascium trigesies & quinquies centum, quadraginta, & quatuor millia, octogintorum, quinquaginta 35.44.8.50. Salis pondera quadragies bis centies mille 4.20000. exceptis vectigalibus & portoriis.

Tertia

Tertia Provincia Imperii Sinici.

XENSI.

Xensi Borealium Sinæ Regionum Occidentalior est maxima pars. Regno prete *Joan*, *Kaskar* & *Tibet*, quæ uno nomine *Sifan*, vocantur, altitudine triginta graduum proxima: versus Occidentem Solem Regnum *Tanju*, muro interjacente: non tamen tota muro cingitur; sed usque ad flumen *Croceum*, cætera arenis, & ipso flumine *Croceo* contra omnem vim muniuntur. Ad Ortum idem flumen, quod tres tertias ejus partes ambit, Australia altissimi & continui montes ab *Honan*, *Suchien*, & *Huquang* separant.

Fines *Xensi.*

Aquarum pluvialium regio inops, hinc siccitas, magna tamen frumenti copia, parum oryzæ. Pecora frumento per hyemem alunt, quorum, maxime ovium & caprarum ingens multitudo. Ter anno, vere, æstate, autumno tondent. Sed prima tonsio optima: ex lana pannos ac vestes singulari arte conficiunt. Muscus ex umbilico cujusdam animalis forma Cervi incornis, cujus carnes pro cibo, depromitur. Dum prurit, umbilicus ejus instar vesicæ Sanguine plenæ turget. Hic tumor, qui umbilicum repræsentat, & extenui pilosa tunica constat, cum pretioso hoc liquore eximitur. Sed raro ad nos incorruptus defertur, Sinis, integro tumore, liquorem subdole eximinentibus, & corruptum loco ejus infarcientibus. Aurum ex fluminibus & ad ripas (fodinæ quanquam uberes sint, eas tamen scrutari illicitum) legunt.

Moschi generatio.

Octo Metropoles, centum & septem urbes, munimenta & castella novemdecim complectitur.

Metropoles sunt *Sigang*, *Fungciang*, *Hanchung*, *Pingleang*, *Cungchang*, *Linijao*, *Kingyang* & *Jengan*.

Sigan prima Provinciæ Metropolis, trium Imperantium familiarum *Chevæ*, *Cinæ*, & *Hanæ* sedes, septem superbis assurgit palatiis ad Australem fluminis *Guei*, tribus Pontibus ex secto quadratoque lapide super structis, ripam tam miranda acclivitate, ut ædificia paulatim montem subeuntia una cum mænibus quasi amphiteatrum quoddam jucundissimo aspectu repræsentent. Turris *Yeu* dicta *Novizonia* inter omnes altitudine ac splendore emicat. Pulchritudinem ejus septemdecim theatra tholo cooperta, ad variam animi remissionem vivarium in septo aqueo, Sinis *Viyang*, triginta stadia ambitu suo complectente, extructa, mire augent. Nec ultimum gloriæ gradum illustre templum, à Jesuitis Deo vero dicatum, obtinet. Numerantur in ejus territorio sex supra triginta civitates, *Sigan*, *Hienyang*, *Hingping*, *Linchang*, *Kingijang*, *Caoting*, *Hu*, *Lantien*, *Livo*, *Xang*, *Chingan*, *Tung*, *Chaoye*, *Hoyang*, *Chingching*,

Pexui,

Pexui, Hanching, Hoa, Hoayn, Gueinan, Puching, Conan, Xanijang, Xangnan, Yao, Sanyven, Tungquon, Fuping, Kien, Fungciven, Vucung, Jungxeu, Fuen, Xunhoa, Xanxui, Changvu.

Fungciang ſecunda Provinciæ Metropolis, qua Boream ſpectat, fluvio *Ping* adjacet. Ex ſalubriori aëris temperie, & mira agrorum per totam regionem fertilitate incolæ nomen à *Chung*, *Phœnice*, & *Biang* felicitate derivari volunt. Totum ejus territorium altiſſimis montibus *Nan*, *Chingang*, cujus anfractus, cum tonitru vel tempeſtas imminet, boatum ac murmur ad triginta & amplius ſtadia edunt. *Taipe*, & *Quan*, ceu munitiſſimo vallo cingitur. Sub ſe habet octo urbes, *Fungciang, Kixan, Paoki, Fufung, Mui, Linieu, Lung*, & *Pingi-jang*.

Hanchung tertiæ Provinciæ Metropolis mœnia Orientalis fluvius *Han* alluit montibus ubique altiſſimis, ac frequentiſſimis exſurgit, qui valles plures, eaſque peramænas claudunt. In hoc territorio, è quinque nobiliſſimis fanis, unum eſt Regi *Changleango* in ſtupendi operis memoriam dicatum, qui cum contra *Hiangyvum* de Imperio pugnaret, montium aſperitates & præcipitia ad mille & ducenta ſtadia incredibili celeritate in plana deduxit. Præeſt hæc urbs civitatibus ſedecim, *Hanchung, Paoching, Chingcu, Yang, Sihiang, Fung, Mien, Ningkiang, Lioyang, Hinggan, Pingli, Xeciven, Sinijang, Hanijn, Peho*, & *Cuijang*.

Pingleang quarta Provinciæ Metropolis, quam fluvius *King* ad Occaſum præterlabitur, qui inde in Ortum deflexus partem urbis occiduam pertranſit, in Auſtrum inde ſerpens, ad Ortum urbis Metropolitanæ, in Fluvium *Guei* ſe exonerat. Dulcium aquarum ſcaturigine peramænum; & urbem verſus ob nemora montium aſpectus jucundiſſimus. Decem ſub ſe habet civitates, *Pingleang, Cungſin, Hoating, Chinyven, Kuyven, King, Lingtai, Choangleang, Lungte*, & *Cingning*.

Cunchang quinta Provinciæ Metropolis; ad Auſtrum fluvius *Guei*, recta fere ad partem ſuperioris urbis Occidentalem, alluit: populo frequens eſt emporium, & opportunus ad Sinici Imperii cuſtodiam locus, quippe aſperitate montium, itinerumque difficultate hoſtium artes facile eludit. Antiquiſſimo ab hominis memoriâ ſepulchro, *Foby* nimirum, primi apud Sinas Imperatoris celebris; hæc *Muſcho* dives ſub ſe ſeptemdecim civitates numerat. *Cungchang, Ganting, Hoeining, Tungguei, Chang, Ningyven, Fokiang, Siho, Ching, Cin, Cingan, Cingxui, Li, Kiai, Ven, Hoei, Leangtang*.

Linyao ſexta Provinciæ Metropolis, in vertice montis *Paoting* poſita, à Regis ſede ex familia Taminga, & auri copia commendatur, cujus mœnia fluvius *Yao* tonitruante aquarum ſtrepitu ad ſtuporem populi præterfluit. Hic famoſus ille murus finem capit, cujus terminos ſtatuunt montes, qui ad ripas *Crocei* fluvii, Occaſum civitatis *Lon* præter fluentis, aſſurgunt. Quinque moderatur urbes: *Linyao, Gueiyven, Lan, Kin, Ho.*

Kingiang ſeptimam Provinciæ Metropolem, *Xius* Sinæ familiæ auctor, pulſis Tartaris, occupavit, firmo, mœniorum robore munita, tria illuſtria *Fana* in ſuo ambitu continet, in quorum uno triginta ſeptem Regum *Chevæ* familiæ depictæ ſpectantur imagines. Hic oryza diuretica naſcitur, ut & faba alexipharmaca; Sub ſe habet *Kingijang, Hoxi, Hoan, King* & *Chinning*.

Jengang octava Provinciæ Metropolis, ſi ad Boream verſus procedamus, nobis ad ripam lacus *Lieu* loco amæno, rerumque omnium feraci occurrit; unde viginti civitatibus jura dat, *Jengan, Ganſai, Canciven, Ganting, Pangan, Ychuen, Jenchuen, Jenchang, Cingkien, Feu, Cochuen, Chungpu, Ykiun, Suite, Miche, Kia, Upao, Ximmo* & *Fuco*.

Sunt & munimenta paſſim tota Regione extus & intra murum diſperſa. Præcipua ſunt novem *Socheu, Xacheu, Xancheu, Jungchang, Leangcheu, Choanglang, Sining, Chiny, Culang*. Reliquæ quatuordecim ſunt minores, *Ninghia, Ninghiachung, Yaocheu, Mincheu, Hocheu, Cinglu, Yulin, Chinſan, Xetu, Hantung, Pinglu, Mingxa, Guei* & *Sengqui*. In ipſo muro ſitæ ſunt ſex præcipuæ, *Semuen, Kinthang, Hoama, Pecho, Taxum, Pukive*.

Familiarum ſunt octies centum, unum & triginta millia, & quinquaginta una, 8. 31. 051. Virorum ad arma promptorum tricies novies centum, triginta quatuor millia, centum & ſeptuaginta ſex 39. 34. 176.

Præter vectigalia pro tributo ſolvit novies decies centies, vigeſies novies mille, & quinquaginta ſeptem 19. 29.057. oryzæ ſaccos. Libras ſerici confecti omnis generis novies mille, ducentas & octodecim. 9218. Byſſi trecentas ſexaginta 360. goſſipii decies ſepties mille centum & ſeptuaginta duas 17172. Panni goſſipini centum viginti octo milla, ſeptingenta ſeptuaginta 128770 volumina. Faſces fœni quindecies centum & quatuordecim milla, ſeptingentos & quadraginta novem 1514749.

Quinta Provincia Imperii Sinici.

HONAN.

Honan *Nankingâ* ad Orientem & *Notapeliotem*, *Pekinga*, & quibusdam Provinciis *Xantung* ad Boream & *Barrapeliotem* clauditur. Cætera verſus, Auſtrum ac *Notolybitum Huquam*: ad Occidentem *Sucheum* & *Xanſi* eſt. Octo Metropoles ſunt, centum urbes, & multa munimenta ac caſtella habet. Metropoles ſunt, *Caifung, Queite, Changte, Gueihoei, Hoaiking, Honan, Nanijang*, & *Juning*.

Caifung prima Provinciæ Metropolis, anno MDCXLI poſt pertinacem à Rebellibus Sinici Imperatoris obſidionem, aquis tota fere deleta, jam utcunque decori priſtino eſt reſtituta. Eam ab Ortu, & Occaſu alluit fluvius *Pien Crocei* ramus, qui Auſtrum verſus duabus

bus leucis ab urbe distat. Per amænum collem Y intra mænia concludit, Viridarium prope *Chin* muro clausum ad oculorum, animique oblectationem spectatur, in quo ars cubiculum fecit, quod adventitio frigore Solis radios facile eludit. ad urbis Occasum *Sunga* Imperatoria familia *Naumachiam* exstruxit, in qua *Taichungus* milites probare solebat. Territorio suo quatuor supra triginta includit civitates, *Caifung*, *Chinlieu*, *Ki*, *Tunghiu*, *Taikang*, *Gueixi*, *Gueichuen*, *Ienlin*, *Fuken*, *Chungmeu*, *Ianguu*, *Iuenuu*, *Fungkieu*, *Iencin*, *Laniang*, *Chin*, *Xangxui*, *Sihoa*, *Hiangching*, *Xinkieu*, *Hiu*, *Liniju*, *Siangching*, *Ienching*, *Changio*, *Ju*, *Sinching*, *Mie*, *Ching*, *Iungyang*, *Iungce*, *Hoin*, *Suxui*, *Ifung*.

Queite secunda Provinciæ Metropolis, cujus totus ad Boream *Croceo*, ad Austrum *Hoai* ingentibus fluminibus clauditur districtus. Qui ob planitiem pinguedine glebæ & aëris inclementia inclytus est. Præest civitatibus novem, *Queite*, *Ningling*, *Loye*, *Hiaye*, *Jungching*, *Juching*, *Ciu*, *Hiaoching*, *Xeching*.

Changte tertia Provinciæ Metropolis, à vicinis *Xansi* & *Peking* Provinciis in angustos limites coarctatur. Maxime Borealem Regionis partem occupat, quod *Lo*, *Ganyong*, Fluminibus irrigatur. Septem præest urbibus. *Changte*, *Tangin*, *Linchang*, *Lin*, *Cu*, *Vugam* & *Xe*.

Gueihoei quarta Provinciæ Metropolis jacet ad Austrum *Changte* in Australi ripa fluminis *Guei*, minor terræ fertilitas fluminum commoditate corrigitur. Septem nobiliora numerat fana. Sex urbibus imperat: *Gueihoei*, *Coching*, *Sinhiang*, *Hoekia*, *Ki*, & *Hoei*.

Hoaiking quinta Provinciæ Metropolis, cujus Borealem partem montes, Australem *Croceus* terminant. Sex moderatur urbes, *Hoaiking*, *Giyuen*, *Sievuu*, *Vuche*, *Meng*, *Ven*.

Honan sexta Provinciæ Metropolis, quam centrum mundi Sinæ volunt triplici flumine clauditur; sed ad Borealem ripam fluminis *Co* longius excurrit; Qui sub uno Fanorum tredecem tanquam sub pontis fornice, interfluit. Habet sub se civitates quatuordecim: *Honan*, *Iensu*, *Cung*, *Mengcin*, *Iyang*, *Tengfung*, *Iungning*, *Singan*, *Mienchi*, *Cao*, *Xen*, *Lingpao*, *Xeuchiang*, *Luxi*.

Nanijang septima Provinciæ Metropolis, rerum necessariarum ubertate reliquas superans, occiduo accumbit lateri fluminis *Yo*. Mons *Yu* Borealem urbis partem respicit, in quo magnus aquarum *Stagnantium* numerus. Tredecim regit civitates, *Nanijang*, *Chinping*, *Tang*, *Pieyang*, *Tungpe*, *Nanchao*, *Tengo*, *Nuihiang*, *Synije*, *Chechuen*, *Yu*, *Vuxang*, & *Ye*.

Juning octava Provinciæ Metropolis, Orientalem Lacus *Co* ripam occupat; ad Boream montibus, ad Austrum fluvio *Hoei* clauditur. Pretiosa & nunquam satis à Sinis laudata herba *Cha* celebris. Octo fana Heroibus dicata, numerat ac quatuordecim regit civitates: *Juning*, *Xangcai*, *Siping*, *Sincai*, *Siuping*, *Chinijang*, *Sinijang*, *Loxan*, *Kioxan*, *Quango*, *Quangxan*, *Cuxi*, *Sie*, & *Xanching*.

Magna

Magna urbs *Jui*, quæ, nondum Metropolitana dignitate à Sinis decorata, Imperat quinque oppidis *Ju*, *Luxan*, *Kia*, *Paofung*, & *Yang*.

Liber Sinicus, qui capitum censum continet, notat in hac Provincia familias, quinquies centum, octoginta novem millia, ducentas, nonaginta sex 5. 89. 296. viros vero quinquagies & semel centies, sexies, ducentos, septuaginta 51. 0. 6. 270.

Tributum tritici vel oryzæ est vicies quater centies, quater & decies mille, quadringentorum septuaginta septem 24. 14 477. saccorum. Solvit byssi non elaboratæ vicies ter mille, quingentas & novem 23509 libras. Serici confecti varii generis novem millia, nongenta, quinquaginta novem 9957 volumina. Pannos ex gossipio trecentos quadraginta unum. 341. Fasces fœni pro pabulo Regiorum equorum vicies bis centies octogies octies mille septuagentos quadraginta quatuor 2288744.

Sexta Provincia Imperii Sinici.

SUCHVEN.

Suchven, quasi quatuor aquas dicas, quam fluvius *Kiang* mediam interserat, magna & fertilis est Provincia, ad Orientem *Huquang*, Notapeliotem *Queicheu*, ad Boream & Barrapeliotem *Xensi*, ad Barrolybicum Regna Prete Joan, ad Occidentem *Tibet*, ad Austrum *Junnam* habet. Metropoles ejus octo sunt, centum viginti quatuor urbes & oppida, quatuor munitiones. Octo Metropoles sunt *Chingtu*, *Paoning*, *Xunxing*, *Siucheu*, *Chunking*, *Queicheu*, *Lunggan*, & *Mahu*.

Chingtu prima Provinciæ Metropolis, emporium celeberrimum, & spatiosum, quod in meditullio suo palatium augustum, quatuor millaria Italica sua peripheria circumscribens, complectitur, ad urbis Notapeliotem Rex *Sujus* Naumachiam in *Stagno Volung* paravit. Habet sub se urbes triginta sex, *Chingtu*, *Xoanglieu*, *Venkiang*, *Sinfan*, *Sintu*, *Kintang*, *Ginxeu*, *Cingping*, *Pi*, *Cu*, *Nuikiang*, *Quon*, *Peng*, *Cungning*, *Gan*, *Kien*, *Cuyang*, *Cungking*, *Sincin*, *Han*, *Xefan*, *Miencho*, *Teyung*, *Mien*, *Changming*, *Lokiang*, *Mieu*, *Venchuen*, *Guei*, & *Pao*.

Paoning secunda Provinciæ Metropolis, ad Austrum torrente *Haitang*, à copia rosarum aquaticarum sic dicta, ad Occasum fluvio *Kialing*, ad Ortum amænis pontibus clauditur. In ea quatuor sunt nobiliora Fana. Decem urbibus imperat, *Paoning*, *Cangki*, *Nanpu*, *Quangyven*, *Pa*, *Chaohoa*, *Tungkiang*, *Kien*, *Cutung*, & *Nankiang*.

Xunking tertia Provinciæ Metropolis, ad Occasum montis *Co* jacet, pomorum aureorum sylvis celebris, castaneas fert, quæ instar sachari in ore liquescunt: tria habet fana, & decem sub se civitates. *Xunking*, *Sike*, *Fung*, *Jungxan*, *Ylung*, *Quanggan*, *Kin*, *Tacho*, *Gochi*, & *Linchui*.

 Siu-

SIUCHEU quarta Provinciæ Metropolis, emporium nobile eſt, cujus mænia ingens aquarum moles, ex fluviorum *Kiang* & *Mahu* confluxu, præterfluit. Ad urbis Auſtrum conſpicitur mons *Xeching*, mænia lapidea dictus, ad Notolybicum *Xemuen* magna aquarum vi è catadupa profluit. Præeſt civitatibus decem, *Sincheu*, *Kingfu*, *Fuxun*, *Nanki*, *Hinguen*, *Changning*, *Iunlien*, *Cung*, *Cao*, *Lungchang*.

CHUNKING quinta Provinciæ Metropolis, duplex lætitia dicta, in monte jacet ad confluxum fluminum *Pa* & *Kiang*. Regit civitates viginti, *Chunking*, *Kiangcin*, *Changxeu*, *Taco*, *Iunchuen*, *Iankiu*, *Iunchang*, *Kikiang*, *Nanchuen*, Kiukiang, *Ho*, *Tungleang*, *Tingyven*, *Piexan*, *Chung*, *Fungtu*, *Tienkiang*, *Feu*, *Vulung*, *Pengxui*.

QUICHEU ſexta Provinciæ Metropolis, maxime ad Occiduum Provinciæ vergens, Boreale fluminis *Kiang* occupat; hic mercium portorium exigitur; ad Boream urbis mons C*hekian* aſſurgit. C*ing* fluvius ad Ortum in K*iang* influit. Tredecim ſub ſe habet urbes: *Queicheu*, *Coxan*, *Tachang*, *Taming*, *Iunyang*, *Van*, *Cai*, *Ta*, *Sinning*, *Leangxan*, Kienxi, *Tunghiang*, *Taiping*.

LUNGGAN ſeptima Provinciæ Metropolis, magni Aſtrologi & Imperatoris *Uvi* naturale ſolum, totius Provinciæ clavis eſt. Ad Notolybicum urbis ſcaturit *Feu* fluvius, inde longiſſimo per provinciam tractu deſcendit, donec cum *Pa* fluvio ſe miſceat. Mons C*ungtung* Boream reſpicit, qui ad *Sifan* terras excurrit, ad Notapeliotem mons *Xemuen* conſpicitur. Tribus civitatibus imperat, *Lungan*, K*iangyen*, *Xeciven*.

MAHU octava Provinciæ Metropolis, Sola ſui juris Borealem ripam fluvii *Mahu*, lacui ejuſdem nominis vicina, occupat. mons K*ing*, ſpeculum à Criſtallino fonte dictum, occiduam urbis partem ornat.

Civitates majores numerantur ſex, *Tungchuen*, *Muicheu*, Kiatting, Kiung, *Liucheu*, *Yacheu*. Abſoluto metropolium numero ſex majores civitates numerandæ ſunt, quæ licet incolarum multitudine emporiique frequentia metropolitanæ dignitatis titulum mereantur, equidem hoc privilegio non gaudent, ne præſidum numerus accreſcat: *Peking* & *Nanking*.

TUNCHUEN ad Occaſum flumine *Feu*, ad Notolybicum *Xe* muniuntur. Sub ſe habet urbes octo, *Tunchuen*, *Xehung*, *Ienting*, C*hunkiang*, *Suining*, *Fungki*, *Ganyo*, *Lochi*.

MUICHEU cingitur lacu H*oan*, ejus territorium duobus brachiis fluminis K*iang* irrigatur. Si ad Auſtrum urbis procedatur, mons *Gonui*, ſi ad Occaſum, mons *Peping* occurrit, cujus vertex noctu candelarum inſtar lucet. Præeſt urbibus quatuor *Muicheu*, *Penxan*, *Tanleng*, *Cingxin*.

KIATING ad Kia*ting* fluviam ſita, montem *Mienkiang* Boream verſus reſpicit, ex qua rivus C*hocung* excurrit. Septem civitatibus jura dat, K*iating*, *Gomui*, *Hungia*, *Laikiang*, K*ienguei*, *Jung*, *Gueiyven*.

KIUNG civitas major eſt, in cujus confinio lacus *Yotan* occurrit. Tres ſub ſe habet urbes, K*iung*, *Taye*, *Pukiang*.

LIU-

LIUCHEU lapide Lazuli dives montem *Pao* Auſtrum verſus reſpicit, cujus accolæ ἀπύϱετοι vivunt, præter menſes Martii & Aprilis, quando ipſis lethalis eſt. Imperat quinque civitatibus, *Liucheu*, *Naki*, *Hokiang*, *Kiangan*.

YACHEU Occidentalior ad Regnum *Tibet*, multa munimenta ad Provinciæ cuſtodiam poſſidet. Quatuor ſub ſe habet urbes *Yacheu*, *Mingxan*, *Jungking*, *Luxan*.

Quatuor urbes militares hæc numerat Provincia, *Tinchuen*, *Uniung*, *Uſa*, *Chinhiung*.

Civitates militares & munimenta triginta quinque: *Po*, *Jungning*, *Yenyang*, *Xequei*, *Yemui*, *Tienciven*, *Ly*, *Pinchai*, *Sungfan*, *Tüki*, *Kienchang*, *Cienguei*, *Ningpo*, *Yveſui*, *Iencing*, Hoeichuen, Hoangchuen, *Ielung*, Hiugin, *Le*, *Vugan*, *Lungyo*, *Sungguei*, *Cinci*, *Techang*, *Macu*, *Kiungpu*, *Chungco*, Hoangping, Hia, Ching, *Tantang*, Chaohing, Hieu, *Xeſie*.

Hæc regio, quam magnus fluvius *Kiang* mediam ſecat, ſerici & medicamentorum ferax, hinc inde montoſa, ſed ſæpe in fertiles campos & pinguia arva effuſa. Sola genuinam radicem *Chinæ* profert, nam quæ alibi per Sinam creſcit, ſpuria eſt. Rhabarbari quoque optimi fertilis, quod *Tibetani* & *Mogoles* in Europam mittunt. Succini etiam duplex genus, rubri & flavi, quale etiam ad Pruſſiæ littus, ex pice vel reſina artificioſum quoque ſuccinum naturali colore & virtutibus æmulum coquunt, idque pro ſincero divendunt. Ferri, Stanni, plumbi ingens ex montibus proventus. Salinæ ibidem: ex puteis centum paſſus profundis tanta ſalis copia hauritur, ut vix tertiam ejus partem indigenæ abſumant.

Rationum publicarum liber, præter milites, quorum maxima multitudo tota Regione diſperſa, numerat viros vicies bis centies, & quater mille; centum & ſeptuaginta 2204170. Familias quater centum, ſexaginta quatuor millia, centum & viginti novem 464129.

Tributum oryzæ ſolvit ſexagies & ſemel centum, ſex millia, ſexcentos, & ſexaginta 6106660 ſaccos. Serici confecti, infectique libras ſexies mille trecentas triginta novem 6339. Goſſypi ſeptuagies quater mille, octogintas & quinquaginta unam libram 74851. Salis pondera ſemel centies, quadragies novies mille, centum, ſeptuaginta ſeptem 149177. Fænum & ſtramen abſumit miles.

Septima Provincia Imperii Sinici.

HU QUANG.

HUQUANG ad Boream *Honan* habet, ad Barrolyricum *Xenſi*, ad Occidentem *Suchen*, ad Auſtrum *Queicheu*, ad Ortum *Kiangſi*, ad Notapeliotem *Quantung*.

Metro-

Metropoles insignes quindecim sunt, plures quam centum urbes: Pagorum, virorumque innumera multitudo, non computatis munitionibus, & castellis militum.

Quindecim Metropoles sunt *Vuchang*, *Hanijang*, *Siangyang*, *Tegan*, *Hoangcheu*, *Kingcheu*, *Yocheu*, *Changxa*, *Paoking*, *Hengcheu*, *Changte*, *Xincheu*, *Jungcheu*, *Chingtien*, *Chingyang*.

VUCHANG prima Provinciæ Metropolis, augustâ Imperatricis *Taimingæ* familiæ sede illustris amni adjacet *Lo*, per medium ab eodem secta, ad Australem fluminis *Kiang* ripam, ad ejus Notapeliotem surgit mons *Taquon*, cujus lapides & gleba aureo colore micant. Decem imperat civitatibus: *Vuchang*, *Vuchang*, *Kiayu*, *Puki*, *Hienning*, *Cungyang*, *Tunching*, *Hingque*, *Taye*, *Tungxan*.

HANIJANG secunda Provinciæ Metropolis, à lacu *Hanijang* dicta, fluvio H*an* vicina jacet, eo in loco, ubi se in fluvium *Kiang* exonerat. Turris *Xeleuchoa*, quod granatorum florem denotat, omnes facile splendore superat; duas sub se habet civitates H*anijang*, & H*anchuen*.

SIANGYANG tertia Provinciæ Metropolis, occidua est fluvio H*an*, licet montibus extuberet, auri copia, quod ex percolatis arenulis colligitur, dives; ad urbis Barralybicum fluit *Siang*, in monte *Untang* prope civitatem K*ium* splendida spectantur monasteria, ubi summi sacrificulorum Rectores degunt, qui sacra sua per totam Sinam tradunt. Septem regit civitates, *Siangyang*, *Iching*, *Nanchang*, *Caoyang*, *Coching*, *Quanghoa*, K*iun*.

TEGAN quarta Provinciæ Metropolis, ad Austrum montibus, ad Boream fluminibus undique cingitur. Sex regit urbes, *Tegan*, *Iommung*, H*iaocan*, *Ingching*, *Sui*, *Ingxan*.

HOANGCHEU quinta Provinciæ Metropolis: urbis mœnia lambit Borealis ripa fluminis K*iang*, nobili Serpentum genere, & absinthio albo celebris, quæ magnarum virium à Sinicis prædicantur Medicis. E regione urbis in insula *Pequey* majores degunt testudines. Novem sibi subjectas moderatur urbes, H*oancheu*, *Lotien*, *Maching*, H*oangpy*, H*oanggan*, *Kixui*, K*i*, *Hoangmui*, H*oangci*.

KINCHEU sexta Provinciæ Metropolis, ædificiorum splendore, ac emporii frequentia inclyta, eodem loco, quo superior, jacet. Præest civitatibus tredecim, *Kingcheu*, *Cunggan*, *Xexeu*, *Kienli*, *Sungki*, *Chikiang*, *Iling*, *Changyang*, *Itu*, *Iuengan*, *Quei*, *Hingxan*, *Patung*.

YOCHEU septima Provinciæ Metropolis, Borealia urbis mœnia alluit fluvius K*iang* in concursu fluminum K*iang*, *Siang*, & *Fung*; hic incredibilis omnium rerum copia est; Mons *Pacio* Austrum, K*ium* urbis Notolybicum spectat. Ejus territorium dividit lacus *Tungting*, in qua, ex inundatione relicta, multæ supersunt insulæ. Sub se habet urbes octo, *Yocheu*, *Linsiang*, *Hoayung*, *Pingkiang*, *Fung*, *Xemuen*, *Culi*, *Ganhiang*.

CHAN-

CHANGXA octava Provinciæ Metropolis, adjacet flumini *Siang*, qua Ortum spectat, Occasum versus mons *Jumo*, in quo maxima Talci copia, occurrit. Ejus territorium amnis *Mielo*, ob Festum *Tuonu* apud Sinas celebris, irrigat; undecim civitates sibi subjectas habet, *Changxa*, *Siangtan*, *Siangin*, *Ninghiang*, *Lieuyang*, *Liling*, *Ieyang*, *Sianghiang*, *Xeu*, *Ganhoa*, *Chaling*.

PAOKING Nona Provinciæ Metropolis, Orientem versus adjacet monti *Lung*, qui quatuor ita æquales vertices per circulum attollit, ut undique idem videatur. Hinc Austrum versus tota montibus aspera. Quinque includit civitates, *Paoking*, *Sinhoa*, *Chingpu*, *Vuchang*, *Sining*.

HENCHEU decima Provinciæ Metropolis, occurrit ad amnem *Chingi*, prope lacum, qui profundissimas, sed virides continet aquas, ad Occasum urbis mons *Taceu*, argenti fodinis inclytus, attollit verticem. Novem civitatibus jura dat, *Hengcheu*, *Hengxan*, *Luiyang*, *Changning*, *Gangin*, *Ling*, *Queiyang*, *Linuu*, *Lanxan*.

CHANGTE undecima Provinciæ Metropolis, fluminibus, magnaque lacu circumsepta Borealem fluvii *Juen* ripam occupat. Mons *Lo*, cervorum à copia dictum, ad urbis Occasum est, amne *Lang* ad Austrum interfluente. Ditione suâ continet quatuor civitates, *Changte*, *Taoyven*, *Lungyang*, *Iuenkiang*.

XINCHEU duodecima Provinciæ Metropolis, monte *Tayeu* Barrolybicum versus, amne *Xin* ad Ortum muniuntur. In ejus territorio monticolæ, Sinis *Vulinman*, reperiuntur, quos ex cane & Regis filiâ oriundos tradunt. Septem imperat civitatibus, *Xincheu*, *Luki*, *Xinki*, *Xopu*, *Iuen*, *Kiuyang*, *Mayang*.

JUNCHEU decimatertia Provinciæ Metropolis, Boreali fluvio *Siang* inter amænos ac virides colles itinerantibus occurrit, prope amnem *Siao*. Occidentali monte, arundinum copia amæno, clauditur. Sub se habet civitates septem, *Juncheu*, *Kiyang*, *Tau*, *Tunggan*, *Ningyven*, *Iungning*, *Kianghoa*.

CHINGTIEN decimaquarta Provinciæ Metropolis, munitissimo montium, aquarumque vallo undique circumcincta Orientalem fluvii *Han* ripam occupat. Septem urbibus præest, *Chingtien*, *Kingxan*, *Cienkiang*, *Mienyang*, *Kingling*, *Kingmuen*, *Tangyang*.

CHINGYANG decimaquinta Provinciæ Metropolis, circumfluit fluvius *Han*, qua Ortum spectat fluvio *Lungmuen*, qua Occidens monte *Ninqua* terminata, septem urbibus præest, *Chingyang*, *Fang*, *Choxan*, *Xancin*, *Choki*, *Chingsi*, *Paokang*.

Præter has duæ civitates majores sunt *Chingcheu* dictæ, quarum altera quatuor urbes *Chingcheu*, *Hoeitung*, *Tungtao*, *Suining*; altera, sex *Chingheu*, *Iunghing*, *Ychang*, *Hingning*, *Queiyang*, *Queitung* imperio suo includit.

Urbes militares numerantur undecim, *Xi*, *Iungxun*, *Paocing*, *Nanguei*, *Xiyung*, *Xangki*, *Lankiang*, *Sanping*, *Iungting*, *Tienkia*, *Iungmui*.

C Familiæ

Populi numerus. Familiæ sunt quinquies centum triginta & unum mille, sexcentæ octuaginta sex 531686. Viri, quadragies & octies centum triginta & tria millia, quingenti & nonaginta 4833590.

Tributum. Tributum solvit oryzæ, vicies & semel centies sexagies septies mille, quingentos, quinquaginta novem 2167559. Serici confecti septemdecim millia, nongenta septuaginta septem volumina 17977.

Decima Provincia Imperii Sinici.

CHEKIANG.

CHEKIANG pars Orientalis mari *Japonico* cingitur, versus Austrum *Fokien* est, cætera *Kiangsi* & *Nanking* ambit.

Metropoles undecim sunt, quarum una *Hangcheu*, regni instar magnitudine & potentia; sub iis urbes sexaginta tres, quæ castellorum, pagorum, & vicorum innumeram multitudinem complectuntur.

Undecim Metropoles hæ sunt, *Hangcheu*, *Kiahing*, *Hucheu*, *Niencheu*, *Kinhoa*, *Kiucheu*, *Chucheu*, *Xaohing*, *Ningpo*, *Taicheu*, & *Vencheu*.

HANCHEU prima Provinciæ Metropolis, quæ communiter *Kingsai* dicitur, eadem est quæ Paulo Marco Veneto *Quingsai*, ab incolis hortus genialis, vel terræ Paradisus appellatus, occupat orientalem ripam *Si*, Fluvio *Che*, unde Provinciæ nomen, totum territorium irrigante, in quo singularis observatur maris æstus circa Octobrem. Ad urbis austrum mons *Funghoang*, in cujus gemino vertice geminum Idolorum fanum cum turri novizonia conspicitur. Ad Boream *Xecung* est, ut & superbissimum Idolorum templum *Chaoking*, in quo rerum præstantissimarum assiduæ nundinæ sunt. Octo civitatibus jura dat, *Hancheu*, *Haining*, *Fuyang*, *Iuhang*, *Lingan*, *Yucien*, *Sinching*, *Changhoa*.

KIAHING secunda Provinciæ Metropolis, in rerum omnium feraci ac ridenti agro posita, collem *Utai* ad Barrolybicum in lacu *Tiensing*, quo totum territorium irrigatur per canales arte derivatos, habet. Præest civitatibus sex *Kiahing*, *Kiaxen*, *Haiyen*, *Pinghu*, *Cungte*, *Tunghiang*.

HUCHEU tertia Provinciæ Metropolis, ad Lacum *Tai* jacet. Hic præclariores comparantur penicilli, quibus tota Sina ad scribendum utitur, intra mænia Fanum quinque primis Sinensium imperatoribus dicatum concludit. Sex civitatibus imperat, *Hucheu*, *Changhing*, *Gankie*, *Teching*, *Hiaofung*, *Vukang*.

NIENCHEU quarta Provinciæ Metropolis, celebris à papyri, quam distrahit, mercinoniis. Boream urbis mons *Ulum* ambit; sub se habet civitates sex, *Niencheu*, *Xungan*, *Tunglui*, *Suigan*, *Xeuchang*, *Fuenxi*.

KIN-

KINHOA quinta Provinciæ Metropolis, quasi Veneris florem dicas, à fabulosa Veneris cum muliere militari *Vunju* de flore contentione, nomen sumpsit. Sub se octo civitates, *Kinhoa*, *Lanki*, *Tungyang*, *Yu*, *Iungkang*, *Vuy*, *Pukiang*, *Tanki*.

KIUCHEU sexta Provinciæ Metropolis, sub regibus variam, ut antecedens habuit fortunam. Territorii Australissima est, quinque præest civitatibus, *Kiucheu*, *Lungyeu*, *Changxan*, *Kiangxan*, *Caihoa*.

CHUCHEU septima Provinciæ Metropolis, adjacet amni *Tung*, quo ad mare usque navibus patet iter. Decem urbibus Imperat, *Chucheu*, *Cingtien*, *Cinyun*, *Sungyang*, *Suichang*, *Lungcinen*, *Kingyven*, *Iunho*, *Sivenping*, *Kingning*.

XAOHING octava Provinciæ Metropolis, celebre literatorum musæum, mediis natat in aquis, ex quibus varii canales ad varias territori partes tendunt. Fana habet tria splendida, ut & duo Novizonia. Jura dat civitatibus septem, *Xaohing*, *Siaoxan*, *Chuki*, *Iuyao*, *Xangyu*, *Xing*, *Sinchang*.

NINGPO Nona Provinciæ Metropolis, urbs illa est, cujus promontorium Lusitani ob commercia frequentare solent. Jacet ad Orientalem ripam canalis arte facti, ubi varii generis triumphales visuntur, arcus, ut & duæ turres septizoniæ. Plurimi Christianorum cultui addicti numerantur. Quinque divione sua includit civitates, *Ningpo*, *Cuki*, *Funghoa*, *Tinghai*, *Siangxan*.

TAICHEU decima Provinciæ Metropolis, in monte *Tientai* sita, montem *Caicho* Austrum versus respicit. Sex sub regimine numerantur urbes, *Taicheu*, *Hoangnien*, *Tientai*, *Sienkiu*, *Ninghai*, *Taiping*.

VENCHEU undicima Provinciæ Metropolis, in maris confinio ad provinciæ fines jacet pro navibus commodissimam habens stationem. Montem *Cuyu* Notolybicum versus in flumine spectat. Habet sub se civitates quinque, *Vencheu*, *Xuigan*, *Locing*, *Pingyang*, *Taixun*.

Præcipua munimenta quindecim, *Chinxan*, *Kinxan*, *Tinghui*, *Quo*, *Niughai*, *Cioki*, *Sinho*, *Xetie*, *Puontun*, *Cumuen*, *Tunchi*, *Haigan*, *Sining*, *Haifung*, *Nan*.

Populi numerus. Familiæ sunt duodecies centies quadragies bis mille, centum triginta quinque. 12. 42. 135. Viri militares quadragies quinquies centies vicies quinquies mille, quadringenti & septuaginta 4525470.

Tributum solvit oryzæ vicies qninquies centies & decies & mille, ducentes nonaginta novem 25. 10. 299. Byssi, seu serici infecti ter centies, septuagies mille, quadringentas sexaginta sex libras 370. 466. Serici confecti duo millia, quingenta, & septaginta quatuor volumina 2574. Fæni seu straminis fasces octuagies septies centum, quatuor millia, quadringentos, nonaginta & nnum 870491. Salis pondera quater centum quadraginta quatuor millia, septingenta sexaginta novem 444769. Præterea magnæ Imperatoriæ naves *Junchyven* vocatæ serici auro, argento, plumis Avium & Draconibus intertexti versicoloribus copiis onerantur, ex quibus

bus Soli Imperatori ejusque Aulicis vestes conficiuntur. Præter hæc annuum provinciæ vectigal quindecim superat milliones, hoc est decies quinies centies centena millia aureorum 1500000.

Undecima Provincia Imperii Sinici.

FOKIEN.

Minima Sinicarum Provinciarum FOKIEN ab Ortu & Austro Indicum Oceanum habet. Occidens & Boreas *Kiangsi*, & *Chekiang* cingitur.

Metropoles octo sunt *Focheu*, *Civencheu*, *Chancheu*, *Kienning*, *Jenping*, *Tincheu*, *Hinghoa*, & *Xaouu*.

FOCHEU prima Provinciæ Metropolis, per ingens ostium mari conjungitur, flumine *Min* ad urbis Notapeliotem manante. Mons sive *Fung*, Borealem urbis, mons *Fang* Australem occupat partem. Emporii frequentia ac eruditorum numero celebris. Præest civitatibus octo, *Focheu*, *Cutien*, *Mincing*, *Changlo*, *Lienkiang*, *Loyuen*, *Iungso*, *Focing*.

CIVENCHEU secunda Provinciæ Metropolis, jucundissimum juxta mare occupat locum, & ad mænia usus ab utraque parte maximas admittit naves. Ad urbis Barrolybicum incipit pons *Loyang*, à loco sic dictus, nulli comparandus, qua patet universo. In vertice montis *Paoconi* turris novizonia ad Austrum urbis cernitur; quæ navigantibus pharum, ac certissimum littoris propinquantis signum præbet. Septem civitates territorio concludit, *Civencheu*, *Nangan*, *Hoeigan*, *Tehoa*, *Ganki*, *Tunggan*, *Iungchung*.

CHANGCHEU tertiæ Provinciæ Metropolis, occidua fluvio *Chang*, decem civitatibus jura dat. *Changcheu*, *Changpu*, *Lugnien*, *Nancing*, *Changtai*, *Changping*, *Pingho*, *Caogan*, *Haicing*, *Ningyang*.

KIENKING quarta Provinciæ Metropolis, ad fluminis *Min* Orientalem occurrit ripam. Versus Barrapeliotem mons altissimus *Xin* est, ex quo supra omnes montes Sol Oriens ex mari conspicitur. Septem regit civitates, *Kienning*, *Kienyang*, *Cunggan*, *Puching*, *Chingho*, *Sungki*, *Xeuning*.

JENPING quinta Provinciæ Metropolis, cujus mænia etiam altissimos transcendunt montes, ab ipsa fluminis *Min* ripa amænissimo aspectu inter montes & colles, præter navigantium oculis, observatur. Septem civitatibus Imperat, *Ienping*, *Cianglo*, *Xa*, *Yenki*, *Xunchang*, *Iunggan*, & *Tatien*.

TINGCHEU sexta Provinciæ Metropolis, adjacet stagno *Cingçao*, circa quod arbores semper virides conservantur. Octo sub se habet civitates. *Tingcheu*, *Ninghoa*, *Xanghang*, *Vuping*, *Cinglieu*, *Tienching*, *Queihoa*, & *Iungtung*.

HINGHOA septima Provinciæ Metropolis, prope lacum *Chung* visitur, in cujus ripa augustum est erectum palatium, decem constans aulis. In ejus territorio cernitur quasi continua pagorum ac oppidorum series. Duas regit civitates *Hinghoa*, & *Sienlieu*.

XAOUU octava Provinciæ Metropolis, Occidentalis Provinciæ ob munitionum copiam clavis, ad rivum *Ciao* jacet, ex qua deducti rivali plateas omnes pertranseunt. Quatuor civitatibus jura dat, *Xaouu*, *Quangce*, *Taining*, & *Kienning*.

Est & in *Fokien* magna urbs, *Foning*, quæ & tribus oppidis imperat *Foning*, *Fogan*, & *Ningte*.

Sunt & ibi munimenta & emporia celebria, *Ganhai*, *Hiamuen*, *Pumuen*, *Foning*, *Tinghai*, *Muihoa*, *Xe*, *Haikeu*, *Vangan*, *Chungxe*, *Tungxan*, *Hiuenchung*, & *Iungting*.

Ad hanc provinciam pertinent insulæ *Formosa* & *Teivam*, quarum ultimam Hollandi possident, & munimentum, nomine novæ Zelandiæ, exstruxerunt. De quibus postea latius.

Familiæ sunt quinquies centum & novem millia, ducentæ & octodecim 509218. Viri decies & octies centum, duo millia, sexcenti & septuaginta septem 18. 02. 677.

Tributum oryzæ, fert octies centum octoginta & tria millia, centum & quindecim saccos. Byssi Libras centum nonaginta quatuor 194. serici confecti, sexcenta 600 Volumina.

Decima tertia Provincia Imperii Sinici.

QUANGSI.

QUANGSI ad Ortum & Notolybicum *Quantung*, ad Barrapeliotem *Tungking*, sive *Ganan*, ad Occasum *Iunnan*, ad Notolybicum *Queicheu* habet, cætera *Huquang* ambit.

Metropoles undecim sunt *Queilin*, *Lieucheu*, *Kingyven*, *Pinglo*, *Gucheu*, *Cincheu*, *Nanning*, *Taiping*, *Suming*, *Chingam*, & *Tiencheu*.

QUEILIN prima Provinciæ Metropolis, ad Borealem ripam fluminis *Ly* sive *Quei* jacet, & variis undique cingitur montibus. Tria illustria habet fana. Novem civitatibus Imperat, *Queilin*, *Hinggan*, *Lingchuen*, *Yangso*, *Iungning*, *Iungso*, *Yning*, *Cinen*, & *Quonyang*.

LIEUCHEU secunda Provinciæ Metropolis, id est salicum urbs, occidua est fluvio *Lieu*, pellucidis aquis & montibus plena, medicinalium herbarum ferax. Duodenas regit civitates, *Lieucheu*, *Coyung*, *Loching*, *Lieuching*, *Hoaiyven*, *Yung*, *Laipin*, *Siang*, *Vuciven*, *Pin*, *Cienkiang*, & *Xanglin*.

KINGYVEN tertia Provinciæ Metropolis, Borealem montem *Y* respicit, juxta quem fluit rapido cursu *Lung*; ejus territorium horridis scatet montibus. Novem ei subsunt civitates, *Kingyven*, *Tienho*, *Sugeu*, *Hochi*, *Hinching*, *Nanchuen*, *Lypo*, *Tunglan*, & *Pangti*.

Pinglo quarta Provinciæ Metropolis, cujus mænia flumen *Ly* præterlabiter, montem *Jung* habet. Sub se habet civitates octo: *Pinglo*, *Cunching*, *Fuchuen*, *Ho*, *Lipu*, *Siengiu*, *Iunggan*, & *Chaoping*.

Gucheu quinta Provinciæ Metropolis, jacet inconcursu omnium provinciæ fluminum. Hinc cæteras emporii frequentia facile antecellit. Decem urbibus imperat. *Gucheu*, *Teng*, *Yung*, *Cengki*, *Hoaicie*, *Yolin*, *Pope*, *Pelieu*, *Lochuen*, & *Hingye*.

Cincheu sexta Provinciæ Metropolis, ad confluentes duorum fluminum aquas jacet, ad ejus Austrum mons *Pexe* est, in quo altissimus vertex *Tocieu*, supra ipsas nubes erectus visitur. Quatuor numerat civitates, *Cincheu*, *Pingnan*, *Quei*, & *Vucing*.

Nanning septima Provinciæ Metropolis, sita est urbs ad duorum fluminum confluentes, quæ ad partem mæniorum Australem, amisso nomine *Takiang*, flumini miscentur. Sex in territorio sunt civitates *Nanning*, *Lunggan*, *Heng*, *Yunhiang*, *Xangsu*, *Sunning*.

Taiping octava Provinciæ Metropolis, Regibus *Tungking* paret, ut & *Suming*. Illa regit civitates viginti tres, *Taiping*, *Taiping*, *Ganging*, *Yangli*, *Vanching*, *Co*, *Civenming*, *Suching*, *Chinyven*, *Sutung*, *Kielun*, *Mingyng*, *Xanhia*, *Kiegan*, *Lunging*, *Tukie*, *Cungxen*, *Iunkang*, *Loyang*, *Toling*, *Lun*, *Kiang*, & *Lope*.

Suming nona Provinciæ Metropolis. Illa sex numerat: *Suming*, *Suming*, *Xangxe*, *Hiaxe*, *Pingciang*, & *Chung*.

Chingan decima Provinciæ Metropolis. Eidem regi parent *Chingan*, quæ nullas sub se.

Tiencheu undecima Provinciæ Metropolis, quæ quinque complectitur civitates: *Tiencheu*, *Xanglin*, *Lung*, *Queite*, & *Cohoa*.

Inter militares urbes caput est *Sugen*, cui sub sunt tres aliæ, *Sugen*, *Vuyuen*, & *Funghoa*.

Magna urbs, nondum ad Metropolitanam dignitatem evecta, *Suching* est. & uni urbi *Ching* imperat. Sunt & aliæ urbes, *Sucheu*, *Siping*, *Suting*, *Fulao*, *Fukang*, *Funy*, *Fung*, *Li*, *Queixum*, & *Hiangun*.

Munimenta duo sunt, *Xanglui* & *Ganiung*.

Familiæ centum octoginta sex millia, septingentæ & novem decem 186719. Viri militares, decies centum quinquaginta quatuor millia, septingenti sexaginta sex 1054760.

Tributum oryzæ facit quater centum triginta & unum mille, trecentos quinquaginta novem, 431359 saccos.

Decima

Decima quarta Provincia Imperii Sinici.

QUEICHEU.

Queicheu ad Ortum & Barropeliotem *Quangsi*, ad Boream & Notapeliotem *Sucheun*, ad Notolybicum *Huquang* habet. Cætera *Iunnam* claudit.

Olim non erat una ex quindecim provinciis, sed pars ejus ad *Suchuen*, alia ad *Huquang* spectabat, cætera inter vicinos distributa. Sed stirps *Taiminga*, quandoquidem prior *Ivena* Tartarorum Familia, multa passim ibi castella & munimenta struxerat, peculiarem inde provinciam fecit.

Metropoles non adeo magnæ octo sunt, decem oppida, quatuor urbes militares, castellorum & munimentorum magnus numerus.

Metropoles octo sunt. *Queiyang*, *Sucheu*, *Sunan*, *Chinyven*, *Xecien*, *Tunggin*, *Liping*, *Tucho*.

Queiyang prima Provinciæ Metropolis, qua Ortum spectat, mons *Tungeu* surgit, cupreus dictus à sono, quem instante pluvia edit, novemdecim munimenta loco urbium sub se habet. *Queiyang*, *Kiukiun*, *Moqua*, *Tahoa*, *Cingsan*, *Gueisan*, *Fangsan*, *Hungsan*, *Golung*, *Kinxe*, *Siaolung*, *Losan*, *Talung*, *Siaoching*, *Xangua*, *Luxan*, *Lusan*, *Pingsa*, *Mohiang*.

Sucheu secunda Provinciæ Metropolis, ad Australem urbis partem monte *Go* munitur, qui præ nimio præcipitio inaccessus fertur. Quatuor regit civitates, *Sucheu*, *Tuso*, *Xiki*, & *Hoangtao*.

Sunan tertia Provinciæ Metropolis, Austrum versus cingitur monte *Vanxing*. Duas urbes & quinque munimenta *Sunan*, *Vuchuen*, *Inkiang*, *Xuite*, *Manii*, *Langki*, & *Ieuki*, numerat.

Chinyven quarta Provinciæ Metropolis, cujus fossas mons *Xeping* attingit. Unam urbem & quatuor munimenta regit, *Chinyven*, *Xikien*, *Kinyung*, *Pienkyao*, *Inxui*, & *Taiping*.

Xecien quinta Provinciæ Metropolis, medio loco inter secundam & tertiam urbem jacet. Hæc tria munimenta continet, *Xecien*, *Miaomin*, *Lungciven*, & *Coihang*.

Tunggin sexta Provinciæ Metropolis, provinciæ *Huquang* finitima maxime orientalem territorii partem occupat. Mons *Tung* urbem quasi vallo munitissimo munit. Septem numerat munimenta *Tunggin*, *Sengki*, *Tiki*, *Vaxan*, *Ulo*, *Pingten*, *Pingnan*, *Pinchai*.

Liping septima Provinciæ Metropolis, territorio *Quangsi* maxime vicina jacet, pontem *Tiensem*, id est, à Cœlo factum, habet, ex uno lapide constat, supra torrentem *Tanki*, cujus latitudo duas perticas, longitudo viginti æquat. Quatuor regit urbes & undecim munimenta, *Liping*, *Iuncung*, *Tanki*, *Pacheu*, *Hung*, *Caotie*, *Cu*, *Sixau*, *Huul*, *Leangsai*, *Geuyang*, *Sinhoa*, *Chunglin*, *Cheki*, & *Lungli*.

Tucho

Tucho octava Provinciæ Metropolis, fluvio *Co* vicino jacet ad Notolybicum *Li* urbis *Liping*. Sub ſe habet tres civitates & munimenta novem, *Tucho*, *Toxan*, *Maho*, *Cingping*, *Panxui*, *Pinglang*, *Pincheu*, *Lotung*, *Hokiang*, *Loping*, *Pingting*, & *Tungning*.

Quatuor magnæ urbes ſunt, *Pugan*, *Iungning*, *Chinning*, & *Ganxun*.

Pugan clavis trium Regionum eſt, præeſt tribus parvis munimentis, *Iungning*, *Muyo*, *Tinging*.

Chinning imperat duabus munitionibus, *Kangço* & *Xeul*.

Ganxun præeſt duobus caſtellis, *Ningco* & *Sipeo*.

Quatuor militares urbes ſunt, *Puting*, *Sintien*, *Pingyve* & *Lungli*.

Puting ſola eſt. *Sintien* quatuor aliis præeſt, *Pingfa*, *Paping*, *Cheuping*, & *Cheuing*. *Pingyve* duabus *Yangi* & *Loping*. *Lungli* geminis. *Pingfa* & *Taping*.

Munimenta prohibendis montanorum latrociniis ſunt, *Picie*, *Gueieing*, *Gancheang*, *Cingping*, *Pingpa*, *Gannan*, *Uſa*, *Hinglung*, *Cherni*, & *Kaili*.

Præcipua loco hujus Regionis ſunt, *Junguing*, *Xuitung*, *Lokeu*, *Xanglang*, *Vatien*, *Hoanglien*, & *Cugin*.

Familiæ ſunt quadraginta quinque millia, trecentæ & quinque. 45305. Viri militares bis centum viginti & unum mille, trecenti & ſexaginta quinque 231365.

Tributum eſt oryzæ ſaccorum quadraginta ſeptem millia, ſexcenti & quinquaginta octo. 47688. Pannos ex cannabe atque herbis textos quinquies mille, & novies centum, 5900. quæ omnia ad alenda præſidia non ſufficiunt, unde Monarcha aliunde defectum ſupplet.

Decimaquinta & ultima Imperii Sinici Provincia.

JUNNAN.

Junnan ad Ortum & Notapeliotem *Quanſi*, ad Auſtrum regna *Laos* & *Tungking* ſive *Gannan*; ad Occaſum extima regnorum *Mien* & *Pey*; ad Barrolybicum Regna *Siſan*; ad Boream *Suchen*; ad Barrapeliotem *Queicheu* habet.

Metropoles habet duodecim urbes militares octo, octoginta octo oppida & multas munitiones.

Metropoles duodecim ſunt, *Junnan*, *Tali*, *Lingan*, *Cuhiung*, *Chinkiang*, *Munghoa*, *Kingtung*, *Quangna*, *Quangſi*, *Chiniuen*, *Jungning*, & *Xuning*.

Junnan prima Provinciæ Metropolis, quod Auſtrum nubium ſonat, in Boreali ripa magni lacus *Tien* ſitum amænum habet, qui urbis mænia, qua Occidentem ſpectat, lambit, inde deducti intra muros canales navibus iter præbent. Civitatibus tredecim imperat, *Junnan*, *Funun*, *Yleang*, *Caoming*, *Cynning*, *Queboa*, *Chingcung*, *Ganning*, *Loco*, *Lofung*, *Quenyang*, *Sanpao*, & *Ymuen*.

Tali ſecunda Provinciæ Metropolis, lacui *Siul* vicina jacet, mons *Tiençang* ad urbis Occaſum ſupra trecenta ſtadia occupat. Sex urbibus jura dat. *Tali*, *Chao*, *Junnan*, *Tenchuen*, *Langkiung*, *Pinchuen*.

Lingan tertia Provinciæ Metropolis, ad Borealem partem unum Heroibus dicatum fanum, pontemque magnificum habet, *Tungkinenſium* Regno vicina eſt. Decem civitates, *Lingan*, *Kienxui*, *Xeping*, *Omi*, *Ning*, *Sinping*, *Tunghai*, *Hoſi*, *Siego*, *Mungçu*, & novem munitiones, *Naleu*, *Kiachoa*, *Vanglung*, *Hieynug*, *Kichu*, *Sulo*, *Coneng*, *Locung*, & *Gannan*, complectitur.

Cuhiung quarta Provinciæ Metropolis, in meditullio Provinciæ ſita eſt, cujus territorium quaquaverſum pulcherrimi ambiunt montes. Septem ſub ſe habet urbes, *Cuhiung*, *Quantung*, *Tingyven*, *Tingpien*, *Okia*, *Nangan*, & *Chinnan*.

Chinkiang quinta Provinciæ Metropolis, auſtrum verſus Lacui magno *Fuſien* adjacet, ad Notolybicum monte *Yokeu*, ad Ortum monte *Kinlien* cinguntur. Ei quinque ſubſunt civitates, *Chinkiang*, *Kiangheu*, *Sinhin*, *Yangcung*, & *Innan*.

Munghoa ſexta Provinciæ Metropolis, urbis Notapeliotem mons *Gueipao*, Notolybicum mons *Funghoang* claudit, à Sinico Phænice ſic dictus, in quo omnes vicinæ aves congregari, & mortem Phænicis quaſi plangere dicuntur. Duas ſub ſe habet civitates, *Munghoa*, & *Tinglung*.

Kingtung ſeptima Provinciæ Metropolis, ſola ſui juris inter altiſſimos & horridos jacet montes, ad urbes Occaſum pons eſt meris ferreis conſtans catenis.

Quangnan octava Provinciæ Metropolis, aurea vulgo dicta terra ob uberrimam omnium rerum feracitatem, præeſt uni urbi *Fu*.

Quangsi nona Provinciæ Metropolis, intra mænia montem *Chunſien* concludit, & quatuor civitates ſub ſe habet, *Quangſi*, *Suçung*, *Mile*, *Vimao*.

Chiyven decima Provinciæ Metropolis, qua auſtrum ſpectat, urbi *Vungtung* argentiferæ vicina jacet, præeſt munimento *Loco*.

Jungning undecima Provinciæ Metropolis, regno *Siſan* contermina ad Boream territorii ſui ſita eſt, ad Provinciæ cuſtodiam quatuor regit munitiones, *Lacu*, *Ketien*, *Hianglo*, & *Valu*.

Xuning duodecima Provinciæ Metropolis, qua occidenti obverſatur Soli, fluvius *Canglang* præterfluit urbem. Montana & ſola eſt.

Octo præſidia militaria ſunt, *Kiocing*, *Yaogan*, *Cioking*, *Vuting*, *Cintien*, *Likiang*, *Iuenkiang*, & *Iunchang*.

Kiocing ſub ſe habet ſex urbes, *Kiocing*, *Yeco*, *Chenye*, *Loleang*, *Malungo*, & *Lochiung*.

Yaogan tres *Yaogan*, *Yao*, & *Tayao*.

Cioking tres, *Cioking*, *Kienchuen*, & *Xun*.

Vuting quatuor, *Vuting*, *Hokio*, *Yuenmeu*, & *Lokiuen*.

Cintien ſeptem pagis dominatur.

Likiang quinque oppidis præeſt, *Likiang*, *Paoxan*, *Lan*, *Kiucin*, & *Linſi*.

Iuenkiang munimento *Lopie* præſidet.

Iungchang ſeptem munimenta ſub ſe habet, *Iungchang*, *Laye*, *Lukiang*, *Iungping*, *Fungki*, *Xitien*, & *Lukiang*.

Duæ urbes militares nulli alii obnoxiæ ſunt, *Pexing*, & *Sinhoa*.

Munitiones ſui juris ſunt quindecim *Chelo*, *Tengheng*, *Cheli*, *Laochua*, *Lungchuen*, *Gueiyven*, *Vantien*, *Chincang*, *Taheu*, *Nieuki*, *Mangxi*, *Lancang*, cum urbe *Langkiu*, *Mopang*, *Mien*.

Mopang jura dat novem locis, *Mopang*, *Mengyang*, *Mengking*, *Menglien*, *Mengli*, *Mengting*, *Mengtien*, *Mengeo*, & *Menchang*.

Mien dominatur ſex locis, *Mien*, *Pape*, *Santihiung*, *Sochung*, *Mungyang*, & *Mitien*.

Familiarum ſunt triginta duo millia, nongentæ, quinquaginta octo, 32958. Viri militares decies quater centies, trigeſies ter mille, centum & decem, 1433110.

Tributum oryzæ præbet decies quater centies mille & quingentos ſexaginta octo ſaccos, 1400568. Salis pondera quinquagies ſexies mille, nongenta & ſexaginta quinque, 56965.

Provinciis Imperii Sinici obiter & ſuccinctè annotatis, cauſam hujus tam magnificæ ad Magnum *Cataiæ*, Sinæque Tartarorum Chamum Legationis non opus eſt prolixius commemorare. Sæpius antehac mutua Batavos inter Sinaſque tentata fuere commercia, irrito variis, cauſis ſucceſſu; ſive quod invidia Luſitanorum tam juſtis interceſſerit deſideriis, ſive quod Sinenſium ſuperſtitioſa quædam, & ut aliqui tradunt, à majoribus tradita, an conficta opinio, metuendam eorum Imperio prædiceret albam manibus, pedibus, totoque corpore peregrinam gentem, metum animis impreſſerit, fugienda externarum hactenuſque incognitarum gentium commercia, prout illi populi, continuis Tartarorum exercitati furoribus ſuſpectam ſolent habere omnem peregrinitatem, & non niſi vel per vim, aut magnis allecti commodis, eam circumſpecti admittere, ægre autem diu tolerare.

Venerat Bataviam *Javæ* Martinus Martinius Jeſuita, *Makaſſara* eo advectus, qui per decennium Chriſtianæ fidei propagandæ ergo ibidem commoratus, cum retuliſſet poſt ingentem Sinenſium internecionem Tartaros Sinâ, eorumque Chamum Imperio potiri, & (tamdiu à Batavis deſideratam) commercia mutua exercentibus in urbe *Kantonenſi* liberam portam, ita ut omnibus jam liceat gentibus abſque impedimento commeare in Sinam, ſuaque tractare negotia, Senatus prætentandam navi ex inſula *Taiwan*,

Taiwan, quæ proxima, Cantoni cenſuit viam, ut quis ſperandus impoſterum eſſet ſucceſſus, hoc veluti internuncio conſtaret.

Schedelius commerciorum gratia Sinam petit.

Non bene excipitur.

Primus expedita cum navi, mercimoniis variis onuſta, eo miſſus vigeſimo Aprilis Fredericus Schedel, qui poſt novem dierum navigationem oſtium fluvii *Cantonenſis* ingreſſus, in loco quodam, cui nomen *Heytamon*, ancoras fixit. Mox duabus ſcaphis Præfectus ejus loci (Mandarinos vocant Luſitani) nomine *Haitouw*, advectus, Schedelium compellavit, eumque ſecum in terram deductum haud ſatis humaniter excepit, Luſitanis, quorum Caput quidam Emmanuel de Lucifierro, ejus literas, ſarcinaſque non abſque mordacibus verbis excutientibus. Simili acrimoniâ à Proregis Delegatis extra mœnia in hoſpitium ducitur.

Quidam Mandorita hauſtu vini corrumpitur.

Interpres *Tienqua* cum adjunctis Tartaris Schedelium è navi intra mænia in Idolorum Fanum transferunt, in quo Sacrificuli, tota nocte clangoribus occupati, ab idolis Legationis eventum extorquebant. Interea quidam Mandoritæ Proregis Mandato ſacras ingrediuntur ædes, qui reſeratis ciſtis munera cum vilipendio tractant. Literas Proregibus deſtinatas poſt Lecturam indignanter pedibus projiciunt, ob erroneam in numero Proregum ſuperſcriptionem ſe certos de maligno Batavorum genio rati, programmate Sinico ſigillo Dynaſtæ, Senatuſque *Makoenſis* munito, acriter ei exprobant, quam pravam de Batavis opinionem foveant. Verum poſtquam Schedelius unum ex Mandoritis largius vino excepiſſet, in melius vertitur negotium, hic enim minaci digito ſycophantas ſupprimebat.

Schedelius abſolvitur criminum.

Poſtquam igitur alterâ die denſâ malignantium ſubſequenti turbâ à duobus Mandaritis ad Seniorem Proregem *Pignamong* ſublimi throno tholo cooperto inſidentem, cui ducenti nobiles in terram cernui decuſſatis pedibus ſeriatim aſſidebant, delatus eſſet, Majeſtas lectis literis, ac acceptis donis, Schedelium in Senatu auditum, criminum, quæ ipſi invidia objecerat, abſolutum, regali excepit convivio. Peculiari cuique menſa Schedelio, ut & ejus Aulicis, ne excepto quidem nigro pediſſequo, æque ac Proregibus & Tartarorum Magnatibus præparatâ, quarum unaquæque triginta duabus patinis argenteis, & inauratis illuxit vaſis. Inter pocula variæ quæſtiones, ut exterarum rerum curioſi eſſe ſolent peregrini, propoſitæ. Poſt convivium viſitatur Proregis ſive filius, ſive junior Prorex *Signamong*, ubi eâdem fere ſolennitate omnia peracta, niſi quod hic in Luſitanos propenſior videbatur.

Lauto convivio excipitur.

Medio Orationis Mater Proregis Tartara natione, quæ paulo ante ex Tartaria Cantonam venerat, curioſa Hollandos videndi, eum evocari juſſit. Stabat illa ancillarum ſtipata medio in conclavi agmine, peractâque ſalute mutua, inſonuere juſſu Schedelii tubæ, multum delectatis, quod aſſuetæ illi taratantaræ non eſſent, Tartaricis fœminis. Cum redux Proregi valedixiſſet ad *Toutangum* (tertius is dignitate Magiſtratus Cantonenſis) deductus, eo non compellato, quod ſe ſubduxiſſet, in hoſpitium prope

 flumen

flumen deductus noctem quieti dedit. Bonis ex Idolorum Fano & navi huc tranſlatis.

Præcipuum commerciis liberis impedimentum in Sina tum *Makoenſes* fuerunt, qui non modo Præfectum *Haitouw* corrumpebant, ſed miſſis Cantonam Legatis Batavos criminabantur. Quod lupina truculenti feritate rabidos in obvios ungues diſtringant, & ex raptu viventes, præter Milvinam famelici ingluviem, aliena ſemper inhient, etiam à longis jam annis caſu vel neceſſitate facta vel fictâ per civium ſtragem & fuſos ſanguinis fraterni rivos ad improbam dominandi licentiam contendant, quod *Taiwanam* occupaſſent, *Manilhas* & *Makoam*, attentaſſent, *Aunui* copioſa claſſe tenerent clauſam. Inſtabant hos eandem fore gentem; quæ à viginti tribus annis benevolentiam Magiſtratus largis captaverat donis, ſed communi Senatus ſuffragio ob nota facinora prudenter repulſi. Quo tempore *Hautaimon* ferris & flammis commiſcuerant, unde nunquam ab ullo Sinarum Rege admiſſi ſunt, & quæ alia ad odium, ac invidiam conquiri poterant. Præcipuum à *Koxinga* odium, quem, Tartaricæ hoſtem familiæ, fovere jactabant. Acceſſere Philoſophi Cantonenſes (qui quales ſint non nunc opusmultis commemorare) qui Batavis adverſa omnia apud Tartaricos Magiſtratus per calumnias ſtruebant, quarum omnium is erat finis, ut Sina excluderentur. Multis hinc inde jactatis, Proreges nihil ſe contra dignitatem, fidemque Batavorum ſuſpicari teſtabantur: quin potius eos Imperio Sinico propter commercia non utiles minus, quam neceſſarios videri. Ita calumnia tum evanuit; toto negotio *Pekingam*, & ad Magnum *Chamum* remiſſo.

Expediebantur interea à Proregibus literæ, quibus libera concedi videbatur mercatura; quorum auctoritate mox commerciorum camera erigitur, ipſis Proregibus mercium emptoribus, jamque in Emporio Cantonenſi fervebat negotium: Petro *Bollio* cum quatuor Sociis mercatorum cauſis Præfecto: cum repente *Pekingâ* appuliſſe dicerentur à Magno Chamo nuncii, quibus Imperator totius cauſæ cognitionem ſibi vindicabat, neque ad Proreges eam remittendam dicere. Ita diſceſſum Bataviam, cum mercibus, & omni populo ſuadentibus, ne Bataviæ, Rex, per quem Gubernatorem intelligunt, captivitatem ſuſpicaretnr, ipſis Cantonenſium Præfectis, rem tantam alia expediri tutiori via non poſſe, quam ſolemni ad ipſum *Magnum Chamum* Legatione expedita, eaque tanto Imperatori per Tartariam Sinamque latiſſime dominante, convenienti. Dicto audiens Schedelius decimâ nonâ Maji revertitur, binis inſtructus literis ad Nicolaum *Verburg*, *Taiwanæ* Præfectum, quêis mutuum amicitiæ fœdus Gubernatori offerebant.

Schedelius revertitur.

Senatus Indiæ, poſtquam initia ſucceſſerant, miſſis in Bataviam indiciis, Superiorum authoritate Legationem ad *Magnum Chamum* ſuaſit, impetravitque. Ac ne interea quicquam temporis vacui præterlaberetur, viſum fuit,

fuit, dum per longinqua terrarum naviumque certiora afferuntur, *Zachariam Wagenaer* ad Proreges Cantonenſes ablegare, qui duabus navibus in oſtio inſulæ *Heytamon* apud pagum *Wangſoe*, tribus infra Cantonam milliaribus, appulit. Socius itineris *Schedel*, lentioris pertæſus moræ exſcendit, ac *Heytonum* compellavit, diſſuadentibus Interpretibus, ab eo ad *Toutangum* remiſſus: illo abſente, vagus aliquandiu in littore, cum interpretes periculum ſibi imminere oſtenderent, niſi mox ſe ad ſuos in navim reciperet, illo pertinacius recuſante & potius cœlum terramque hoſpitium eligente, Interpres *Tienqua* ipſi ſuum obtulit. Suſpecta ipſi res: ita nox tranſacta. Orta luce *Toutangi* Secretarius haud proſperiora nunciavit: *Occupatos Magni Chami falſis rumoribus aures, nec niſi publica Legatione inſtructos tuto Pekingam appropinquare poſſe.* Acceſſerunt & aliæ à *Makoenſibus* calumniæ: quæ omnia videbantur portendere negotiorum in Sina eo tempore ſufflaminationem, cum Luſitani nihil omitterent, quod ad Sinas ſibi, ſolvendo tributa triennio omiſſa, conciliandos ſpectaret, nam Eques S. Crucis *Makoâ Kantonam* venerat, ut ipſi, prætextu rapinæ, jus Batavicæ Societatis naves detinendi concederetur, donec certius diploma *Pekingæ* obtinuiſſet. Quanquam *Schedel* blandis interea promiſſis & excuſatione tam longæ moræ, prætextu cujuſdam rebellionis, cui pacandæ ad Proregem juniorem aliquot militum *Pekingâ* myriades miſſæ forent, lactaretur.

Zacharias Wagenaer committitur.

Wagenaer incertus, quem res habitura eſſet exitum, arcta medio temporis cuſtodia, tribus Sinenſium Scaphis cinctus, tandem *Schedelium*, Scribam *Toutangi*, Mandarinos *Taykoetſin* & *Thiapang* navi ſua recepit, qui eam propius urbem ad quingentos paſſus admovendum referebant, cauſis quæ non eſſent exponendæ ob Tartarici Ducis viciniam, donec in longius receſſiſſet. Exhibebantur omnia amicitiæ officia, ſparſi flores, munera data, penſataque paribus: ſed naves Batavicas Tartari arctius obſervabant, ac ne quid ad illas oblectamenti deportaretur, diſpoſitis ſcaphis, ſollicitius curare videbantur.

Wagenarius cuſtoditur.

Mandarinus *Heytouw* ſplendido ſtipatus comitatu *Wagenarium* ſolito exceptum hoſpitio, ad aulam Proregis invitatum, cum duobus equis macilentis adductis (quales Tartarorum eſſe ſolent) jam unum conſcenderet, repente novo perturbavit nuncio, varia quærens, ſed ſumma omnium in largitionibus conſiſtebat; *non aliam ad Proregem viam dari.* Inquirebat etiam in literas ad *Magnum Pekingenſem Chamum*, *Toutangum Kantonenſem.* Ad quæ, ut res tempuſque poſtulabat, reſponſum; *Munera neque deeſſe, neque obtrudi, commercia Cantonenſia more gentium peti, vel audientiam Regis.* Pauſa interpoſita, reſponſum: *ipſi quidem Wagenario* negari ad Proregem aditum; cæterum literas eum legere non detrectaturum, quas haberet. Exhibitas, nec reſignatas à Prorege Interpres reſtituit: *Non æquum* referens *eum videre, vel alloqui, qui ſine literis, muneribuſque ad Cæſarem Pekingenſem, cum moniti*

Mandorinus Heitauw viſitat Wagenaer.

fuiſſent,

Wagenaer revertitur infectâ re.

fuissent, Sinam appulisset. Ita illa tum *Wagenarii* frustra fuit expeditio, multum avaritiam suam jactantibus, imo decem millia argenteorum petentibus, qui audientiam apud Proregem se procuraturos simulabant.

Præfecti Societatis Orientales Amstelodami Legationem ad Magnum Chamum definiunt.

Quæ cum ita evenissent; Magnum Indiæ Consilium Amstelodami solennem ex urbe Batavia *Pekingam* ad Magnum Tartariæ *Chamum* per Illustres *Petrum de Goyer*, & *Jacobum de Keyser* Legationem decrevit, eo cum Comitatu, qui splendori, & Majestati Sinicæ responderet, qui constabat duobus Mercatoribus, *Leonardo Leonardi* & *Henrico Barone*, sex satellitibus, Oeconomo, Chirurgo, gemino interprete, tubicine, & tympanista; assumebant insuper *Franciscum Lantsmanum*, ut eo tempore primario, *Henricum Grambergium*, ut secundario mercaturæ Cantonâ præessent, donec Legati iter *Pekingam* absolverent. Munerum genus, *Chamo* offerendum, varium fuit, artificiosæ texturæ ex lana & lino; aromata, cinnamomum, macis copia, nuces moschatæ, garyophylli, succinum, coralli rubri, santalum, cistæ laccâ & auro promiscue obductæ, tubi optici, variæ magnitudinis specula, plumæ, armaturæ. Addita illis adhuc incognita regionibus munera, quæ noster orbis profert, nihilque omissum, quod stabiliendis inter Cæsarem, Chamum Tartariæ Sinæque, & Batavos amicitiæ fidem mutuisque commerciis spectare possent.

Petrus de Goyer, & Jacobus de Keyser discedunt Bataviâ 14. Junii.

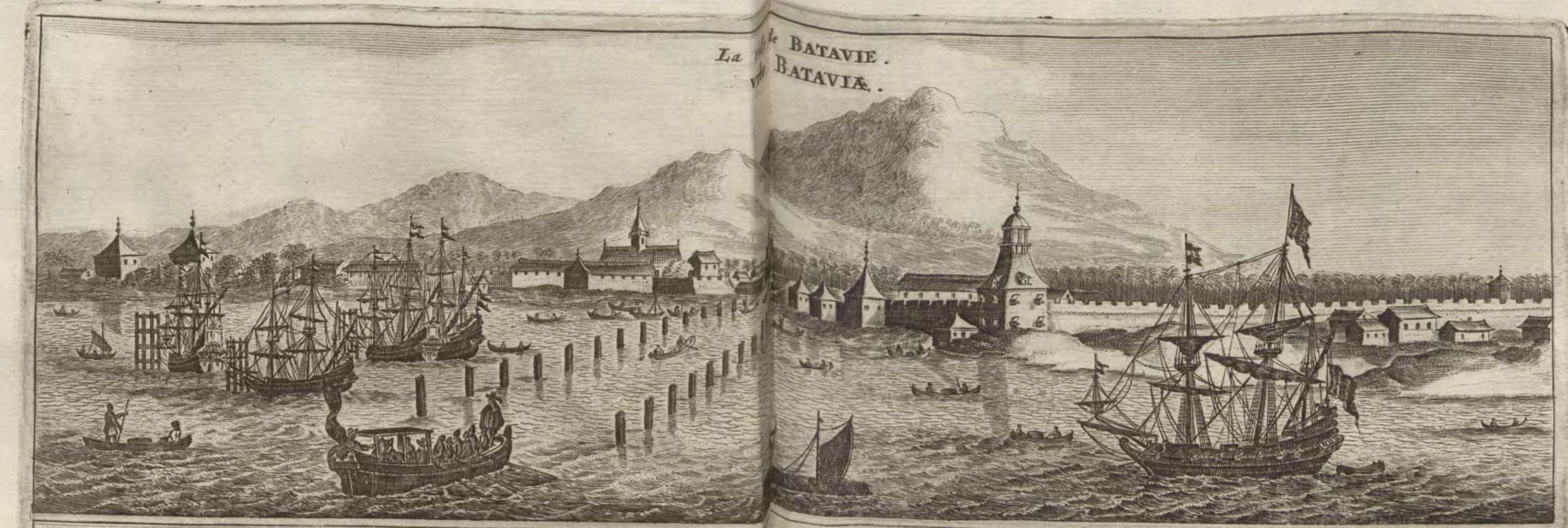
Hujus primæ & nunquam antehac à Batavis, dum Orbis stat, Legationis initium factum fuit decimâ quarta Junii Anno Christi millesimo sexcentesimo quinquagesimo quinto. Navibus ad tantum iter & pro causa tam proficua Orbi terrarum instructis, Batavia oram solverunt vento Notapeliotem flante, ac recta Barrapeliotem versus vela direxerunt.

Insula Java fertilis.

Batavia Javæ, quæ Hollandis paret, Caput est. Illa insula dives Opum, quas natura & ars producit, & ut *Scaligeri* verbis utar, *universi compendium est.* Non etenim solo pipere, zingibere, cinnamomo & reliquo aromatum genere abundat, sed omnem pecudum speciem alit, quæ inde ad varias transvehuntur oras. Aurifodinis, pretiosis lapidibus, & incredibili serici copia scatet. Crebris obnoxia tempestatibus vix unquam toto anno cessantibus, incolas dicitur ex Sina, Tartarorum ante aliquot secula profugos metu, primos accepisse, indigenis permixtos. Gens mediæ, sed quadratæ staturæ, facie rubicundâ corpore incedit plerumque intecto, moribus, ut inter barbaros haud inconditis, sed superbia, avaritiaque tumidi, fraudulentique; insuper perfidi, nam, cum quidam Rex de male servatâ fide argueretur, respondit, *humanam linguam non fore osseam.* Sic truces & sanguinarii feruntur, hinc offensi semel, implacabilem recondunt iram. Reges ut in vasta insula studiis complures divisi & religionibus, plerisque Mahummedis statuta sectantibus: Cæteri Indorum prisca sacra retinent. Ferunt Mahummedanos inde usque ab anno millesimo quingentesimo sexcentesimo adeo invaluisse (ante illa tempora nondum cogniti erant) ut jam superent priscos paganos.

Incolarum genius.

Princi-

La
le BATAVIE.
BATAVIÆ.

Château,
BATAVIA.
'T CASTEL
BATAVIÆ.

Principes urbes *Bantam*, emporio celebris, *Choribon* & *Japara*, pipere divites. Erat etiam *Kalappa*, alio nomine *Jacatra*, quam jure belli captam *Cornelius Houtman*, præcipuus navigationis Orientalis auctor, in Bataviam transformavit, ædibus pariter atque munimentis, contra indigenarum excursiones munitam. Secuta ejus in Primordiis Anglorum insidiis destructio, ut fortior resurgeret: quippe duobus munimentis, *Mauritio* & *Nassavio*, flumine divisis vim omnem repulit. Ita nova Batavia ruinis *Jacatræ* superstructa sex graduum decemque minutorum latitudine, flumine in duas divisa partes, quarum minor robore superat, & castello. Ingens ibi ex confluxu tot nationum multitudo: nam Javani, Sinenses, Batavi, mercaturam promiscue exercentes, id copiosis classibus frequentant. Urbs splendidis ornata ædificiis, canalibusque dissecta, quos arbores (*Cocos* appellant) aliæque, ornamento pariter atque commodo exornant, Portus angusto, tutoque aditu recipiendis, emittendisque navibus. Insigne gladius laureatus. Sedes ibi Gubernatoris, haud inferiori potestate, quam Reges Europæi solent; ita situ loci, vicinisque poscente, ut major apud Barbaros authoritas sit, cum servilis eorum animus præ splendore sceptri expavescat. Senatu regitur, qui Rempublicam commerciaque curat. Hoc caput cæteræ per Indiam insulæ, urbesque agnoscunt: eo summa rerum redit. Urbs ipsa tredecim ingentibus cincta munimentis omnem oppugnantium vim secura spernit. Haud semel Javani tentare ausi; una, eaque memorabili, obsidione Anno Christi millesimo sexcentesimo vigesimo novo, quantum possent, ostenderunt. Causa belli illius ex mutuis damnis, cum Javani pactorum immemores telonia intenderent, Batavi contra vim protestarentur. Accesserunt & alia exterorum, præcipue Britannorum turbamenta, qui spreto Batavorum fœdere novum cum Rege *Jakatrensi* inibant, Hollandis ob virium imparitatem post navale prælium cum Anglis commissum, *Amboinam* cedentibus, obsessa interim arce eorum à Rege *Jakatrensi*. In *Moluccis* contracta octodecim classe navium, *Jakatrensibus*, quibus Anglorum quædam navis junctæ fuerant, adventante ex Batavia cum recentibus mille & trecentorum virorum subsidiis *Johanne Petro Koen*, obsidione pulsis, ipsam victoribus urbem flammis & gentem ferro, infantibus exceptis, & fœminarum sexu, delendam permiserunt. Ita *Jakatra* periit & Bataviæ novæ cessit. *Magnus Mataram* (ita Cæsarem suum Javani vocare perhibentur) crescentem Indies novæ urbis potentiam ægris oculis adspiciens, conquestus varia, ingenti eam exercitu obsedit, non tam spe expugnandi, quam quod paucos tantæ multitudini, longinqua auxiliorum ex patria spe vel expectatione, cessuros arbitraretur. Præter vim (maxima ingruit vigesimo Octobris Anno millesimo sexcentesimo vigesimo nono) urgebat ingens ex submersis secundo flumine cadaveribus, radicibusque, quibus Barbari pro cibo aqua maceratis utuntur, ac ne Oceano absorberentur, palos flumini impexerant;

Batavia aliter Kalappa, & Jakatra.

Munimenta Bataviæ.

Bataviæ obsidio.

rant; ea præcipua obsessis pestilentia. Aquæ intus inopia ob fœtorem fluminis: ergo actæ in terram puram foveæ, unde incorruptus liquor ebulliret. Memoria dignum, sedecim milites Batavos, quibus propugnaculum Magdalena defendebatur, innumeram barbarorum vim, postquam defecisset plumbum, saxis, inde excrementis (adeo fides necessitasque cuncta arripit) repulisse, exclamantibus improviso spectaculo Javensibus; *O Seytang Orang Hollanda, de Backalay sammatay*, id est, dæmones Hollandi, vos Pugnatis stercore.

Solvitur obsidio.

Soluta Kal. oct. obsidione, Javanis castra sua tribus ignibus inflammantibus. Nostri, altera luce vacua ingressi castra, lamentabilem ibi deprehendère faciem, octingentis & amplius composito ordine obtruncatis. Causa hujus autophoniæ erat. Imperator anno proxime elapso (nam hæc secunda erat obsidio) unum è præcipuis Regni Ducibus cum ingenti exercitu ad Bataviam expugnandam miserat. Batavis armorum ope, quæ Deus & natura concessit, non modo acerrime pro aris & focis seipsos defendentibus, verum etiam continuis excursionibus tam numerosa hostium castra atterentibus, Dux re infecta domum rediit. *Maduræ* Princeps (nam hæc insula subjecta Cæsari medio tantum milliari distat *Javâ*) præ aliorum contemptu cum tam ingenti exercitu, (nam ducenta millia virorum militarium numerabantur) certam Bataviæ expugnationem jactaverat, vel se vivum non rediturum juramento affirmans. Imperator tam generoso Principis audito spiritu, eum novis copiis cum priori præfecit. Verum longe facilius esse, hostem absentem verbo, quam præsentem necare ferro, eventus docuit; nam gloriosis Batavorum armis cum dedecore cedere coactus fuit. Hinc Dux, qui anno præterito solus imperaverat castris, memor juramenti Principis *Maduræ*, via facti eum cum suis asseclis in læsæ famæ vindictam gladio perfossit, ut ipsius dictis fidem faceret. Quo crimine à Cæsare totius Senatus applausu absolutus est. In tantam Bataviæ victoriam Musa in hos erumpit versus.

Sic vicina jacet celebris Battavia ponto,
Quæ suprema suis turribus astra petit.
Totius mundi vere est Paradisus, & ingens
Gloria Belgarum, qui repulère Javos.
Luxuriat gemmis, argento, messibus, auro,
Insula parva capit, quidquid in orbe datur.
Pergito Laurigeris nomen prægrande Trophæis,
Quærere, sic Patriæ fama perennis erit.

Octo

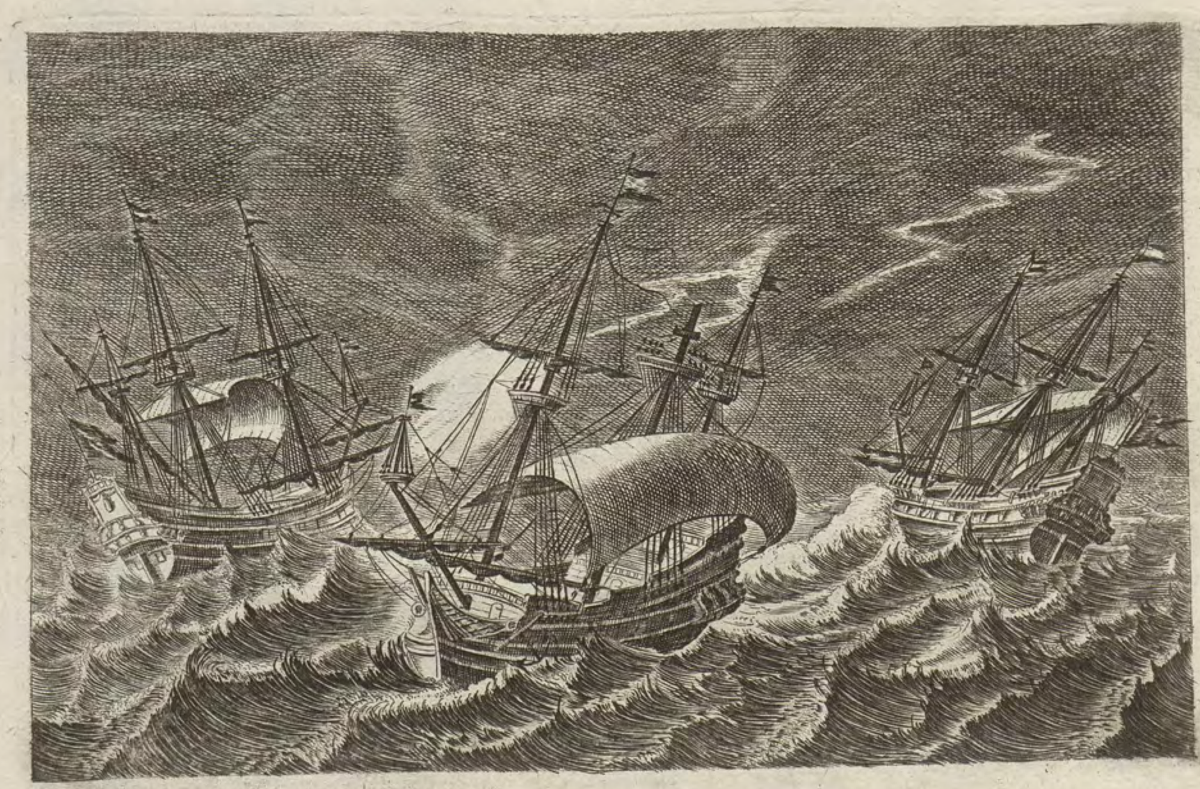
22. Junii conspicitur insula PULO-TYMON.

Octo jam effluxerant dies, ex quo Bataviâ Altum petieramus, cum insula PULO TYMON, viride & sylvestre suum caput amœnissimo conspectu nobis aperuit. Nihil illâ situ jucundius, hinc montibus, inde convallibus distincta tota fertilis pariter & umbrosa. Præcipuus ibi herbæ *Betele* proventus, cujus per Indiam totam frequens usus, ut integris eam scaphis Javani hinc auferant. Lignorum quoque & salientis aquæ ingens copia, atque hæc causa, cur præter navigantes subinde necessitatem suam exscensione, quod & nos fecimus, suppleant.

Inter tot insulas diu vagi tandem Kal. Aug. continentem *Kouchinchinæ* ad Boream & Notapeliotem sub latitudine viginti, graduum & sex minutorum conspeximus. Littora legentes aspectu jucundissimo profunditatem maris arenosam viginti ulnarum.

Kouchinchina pars regni *Gannan* censetur, extra Sinæ limites, sed ei tributo obnoxia. Quippe *Gannan*, duo complectitur regna *Tungking* & *Kiaochi* sive *Kouchinchina*, quorum antiquum nomen fuit *Nankiang*. Ferunt *Hiaonum* ex familia *Hana* Cæsarem Sinarum primas eo Colonias duxisse, nomenque dedisse incolis *Kiaochi*, quod digitos pedum in crucis formam intortos plerique habeant. Sub familia *Tanga* nomen *Kiaocheu* impositum. Populus ipse rudis morum, corpore valido, eoque intractabilior, unde Sinensibus Imperatoribus minor ejus cura, verosimilius ex metu, cum incolas viribus & robore sibi pares agnoscerent, dominari asuetis illis, qui mitiori ingenio sunt.

Hunguus Imperator (illi qui Tartaros ex posteritate *Zingis Chamica* post nonaginta annorum dominationem Sinâ iterum expulit) ante trecentos

centos fere annos hanc regionem occupatam Regi *Chin* commiſit, quo à tribus ex familia *Ly* Præfectis trucidato, Cæſar *Junglous* denuo domitam *Gannam* in Provinciæ formam redegit, ſed inſtabili poſſeſſione, profugis & ſuperſtitibus ex familâ *Ly* perpetuo rebellantibus; donec Imperator *Siventeus* tot moleſtiarum pertæſus, eam Regibus *Ly* fiduciario jure gubernandam commiſit, eâ conditione, quod legationis muneribus ſplendidæ unoquoque triennio teneretur, quod factum Anno milleſimo quadringenteſimo vigeſimo octavo. Inde civilibus diſſidiis diſtracta *Gannan* in tria regna, *Laos*, *Tunking*, & *Konchinchina*. *Gannan* autem eadem cum *Junnan* & *Quangſi* cenſetur, limitibus hinc inde confuſis.

Regnorum *Laos*, *Tunking*, & *Kouchinchina* incolæ Sinenſium Religioni addicti ſunt; iiſdem literis, quibus Sinæ, utuntur, licet linguâ, ut aliæ vicinæ gentes, multum differant. Præcipuæ opes ex oleo, quod Luſitani *Roſamalia* vocant & lacca purpurea. Simearum genus *Singſing* vino inebriatæ per ſylvas capiuntur, quarum ſanguis pretioſæ purpuræ æmulus.

Ingens tempeſtas, qua navis Bloemendalia ſparſim fluctuat.

Ingens inde tempeſtas, fulminibus imbribuſque fœda, tota nocte deſæviit, exigua ſalutis ſpe, cum navis haud ſemel tanto concuſſa fluctuum ventorumque impetu extremam ruinam minaretur. Nocte inter tot pericula exacta, vix circa meridiem tranquillitas aëris. Cum fracta repararaſſemus armamenta, Sinènſem Jonckam (navigii id genus eſt) *Camboya Teywanam* petentem, ejuſdem tempeſtatis violentia quaſſatam diviſamque medio mari repertam, quod à curſu aberraſſet, deprehendimus, eique *Formoſam* quo tractu jaceret, oſtendimus. Nos interim cunctis, quæ ad navigationem neceſſaria, ad debitam formam redactis, iter promovimus.

Decima

28.

Decima quarta *Makaoæ* insulæ Boreali latitudine viginti & unius graduum, & decem minutorum conspiciendas se exhibuerunt, & quanquam varia hinc inde navigia, hominesque vagarentur, nullius tamen copia nobis data fuit, cunctis metu Piratæ *Koxingæ*, illa littora perpetuis incursionibus vexantis, adeo perterritis, ut, quicquid navium mari vident appropinquare, ejus arbitrentur subesse imperio; atque hinc fuga, & deserta late littora.

Decimasexta celeberrimum totius Sinæ Emporium *Makao* latitudine viginti & unius graduum, decem minutorum prætervecti, situm ejus, posituramque, ut procul ex mari fieri poterat, annotavimus. Urbs hoc in exigua sita insula, quæ majori alteri cohæret, montem ex mari emergentem suo ambitu occupat, undique præter ad Boream, ubi exigua lingua continenti jungitur, mari circumfusa. Hinc & natura loci & ambitu maris inexpugnabilem se hostibus jactat. Mare non adeo altum & majoribus navigiis ob brevia innavigabile, nisi qua portus se insinuat, cujus aditum arx firmissima claudit. Nullibi per Sinam major tormentorum æneorum copia, quæ ex Sinico Japonicoque ære fusis per omnem postea Indiam, ingenti lucro, distrahuntur. Versus continentem duo tantum Castella collibus supereminent contra impetum terrestrem. Nullæ ibi, qua prospectus latissimus datur, arbores aut fruteta; liber undique & sine impedimento per patentia camporum prospectus.

Prisco ævo urbis locum Idolo *Ama* sacraverant, & cum portus ibi, naviumque statio, Sinis *Gao* appellaretur, juncta voce, urbs *Amacao* vocata, unde *Makao* vel *Makou* hodiernum nomen fluxit. Urbs ipsa à Lusitanis Sinensium indultu structa, brevi tempore emporium florentissimum evasit, quod Europæas in ea merces navibus suis primum exponerent, Sinensesque lucrosa vicissitudine reciperent. Accessit impetrata libertas bis in anno Kantonenses adeundi nundinas; unde ingens Sinicæ mercaturæ copia *Kantona Makaum* quotannis, florente adhuc regno, deferebatur. Mille trecentæ omnis generis sericorum pannorum arcæ, qualibet arca centum & quinquaginta serica volumina, præter panna rasa, damascena, & alia hujusmodi continente. Auri bis mille quingenta ramenta sive massæ, singulæ decem Toelarum (Toela pondus tredecim ducatorum argenteorum pondus æquat) sive tredecim unciarum pondere. Octingentæ muschi libræ, & gemmarum inæstimabilis abundantia. Ita pulcherrimo urbis situ procul delectati, insulam, cui GOYERÆ in honorem Magnifici Legati *Petri de Goyer* nomen datum, appulsi, ancoram jecimus. Decima octava Sole occaso portum *Heytamon* unica cum navi *Koukerka* (altera Bloemendalia tempestatibus ante octiduum ad *Kouchinchinæ* littora abrepta, post quadraginta octo demum dies *Kantonam* ad nos venit) ingressi pedem feliciter in Sina exscensione facta posuimus.

Heytoma appellunt.

HEYTAMON portus *Cantonensis* pagusque jucundâ inter montium Valliumque concursus positurâ jacet. Ancoram medio in ejus sinu sex ulnarum profunditate jacta, mox militum plena scapha à Præfecto missa, qui adventus nostri in illam oram causas districte rogarunt. Missus cum illis *Henricus Baron*, qui cuncta referret, à Gubernatore in ædium penetralia admissus, humaniterque exceptus, *quid negotii Hollandis denuo in Sina esset, & num immemores forent, biennio ante interdictam illis Cantonensem navigationem*, interrogavit.

Duo Mandorini publicæ fidei literat inspiciunt.

Post sex dies, vigesimâ quartâ duo *Cantonâ* Mandarini, Legatorum ad *Magnum Chamum* literas inspecturi, in quem finem Legati, ut in Gubernatoris ædibus se sisterent, rogati. Igitur adverso flumine provecti meridie vicum *Lamme* attigimus, à Præfecto ceremoniarum solenniter excepti, & in spatiosam aulam ad Gubernatorem introducti.

Medius is inter ambos Mandarinos sublimi locatus mensa, magno militum undique præsidio stipatus cinctusque sedebat. Nihil omissum, quod Sinico more in Legatorum honorem fieri solet, & est illa gens supra alias ceremoniarum artifex, studiosaque, ut suo loco prolixius memorabitur. Legati literis publicæ fidei procul ostentatis, cum Mandarini sola visione contenti eas recipere abnuerent, considere binis sellis appositis jussi; & varia de statu Provinciarum, regionumque à Gubernatore rogati, ad quæ, ut res poscebat, cum respondissent, salute mutua dictâ discessum ea vice, & in navim reversum fuit.

Duo Delegati Legatos visitant.

Vigesimâ nonâ duo iterum *Cantonâ* internuncii *Heytou* & Navarchus quidam, legatos solenniter *Cantonam* deducturi, advenerunt. Legati eos literis

publicis

publicis instructi in Idoleo (*Pagodas* Indi vocant) convenerunt, humanissime excepti. Postquam consederant, literis in mensa coram depositis, *Heytou* varia satis imperiose inquirere: An non ante biennium *Cantona* discessissent? tum de mercimoniis, navibus, comitatu, tormentis, muneribus, literis multa. Præcipue tamen à quo, in quem finem, & quando missi ac quæ *Magno Chamo* munera ferrent. *Id vero se mirari supra modum nullas ab ipsis ad Cantonensem* Tutangum *literas haberi, ipsasque, quas ad Magnum Imperatorem* Pekingensem *ferrent, non eo esse apparatu, custidiaque* (aurea enim theca includi tales debere arbitrabantur) *quæ Majestatem Chamicam deceret.* Post multa, cras naves se visitaturos, muneraque accepturos referebant. Ita tum discessum.

Multæ quæstiunculæ proponuntur.

Orta luce magno Comitatu viginti advecti scaphis, quæ Sinico more sericeis splendide vexillis superbiebant, munera Cæsari, Proregibus Kantonensibus & *Tutango* destinata verbis, gestibusque ad omnem humanitatem compositis acceptarunt. Ipse Legatos *Henrico Barone* Secretario & quatuor aliis Comitatos *Heytou* in scapha Sinica *Cantonam* deduxit. Mox nihil prolocuti *Heytou*, ejusque socius Navarchus Legatos destituerunt, qui cum binis horis expectassent Senioris Proregis jussu extra urbem in hospitium idem, quod olim *Schedelium* exceperat, deducti & à prætore urbis custoditi, rebusque omnibus necessariis illis prospectum est.

Legati à Deputatis introducuntur.

Postera die Mandarinus *Poetsiensin* ærario *Magni Chami* Præfectus, & quartus dignitate in Procerum Senatu, iisdem *Heytou* & *Navarcho* Comitantibus Legatos varia denuo rogavit, quos annuos haberent reditus, quo appellarentur nomine, quibus ante legationem dignitatibus functi, & num literarum ad *Chamum* exemplar aliud haberent, ac alii Chartæ, quam quæ ad Proreges spectarent, inaratæ essent? Cur præcipue missi? Quod nomen Principis eorum, vel Regis? Et multa alia, ut mos Sinensibus, curiose inquirebant. Præcipua iis offensa, ut jactabant, quod literæ publicæ fidei haud satis pro dignitate Sinica compositæ ipsis viderentur. Legatis audientiam Proregum & *Pekingense* iter urgentibus, silentio transmittebantur. Literas secum ablatas Proregibus cum exhibuissent, circa meridiem reversi sunt. Denuo in quæstiones & querelas effusi, multa de sigillo Hollandiæ, de annorum supputatione, aliaque spargebant, ac quod postulatum Legatorum spectaret; *Non esse illam Proregum*, Tutangive *potestatem audire ante Legatos, quam responsum* Pekinga *accepissent.* Koukerkæ tamen (ita altera navium appellabatur) licitum fore, propius urbem appellere, facta insuper spe Proreges nihil, quod ad honorificam Legatorum receptionem, spectandaque ad Cæsarem *Chamum* munera pertineret, omissuros?

Iterum visitant Legatos.

Navis Koukerkæ propius urbem appellit.

Secunda Septembris quatuor bellicæ Sinensium naves à Proregibus missæ adverso flumine navim Koukerkam *Cantonem* versus deduxerunt. Advesperascente die ancoris secus parvum Castellum, ubi flumen ingenti

 duo-

duorum millium latitudine paſſuum complures ambitu ſuo inſulas complectitur, jactis, lævam verſus turrim colli impoſitam, novem contignationibus ſuperbientem, conſpeximus. Ejuſdem generis, & alia è regione *Kantonæ* in exigua ſe ſpectantibus objicit inſula. Vaſta toto tractu paſcua, ſataque commeantibus non tantum ad voluntatem, ſed & incolis neceſſitati explendæ, opibuſque congerendis ſufficiunt; creberrimis hinc inde pagis numeroſam incolarum multitudinem oſtentantibus. Duplices uno anno meſſes, quanta ſoli fœcunditas ſit, ſtipatis proventu horreis felicitatem regionis commendant.

Kantonam appellunt.

Quarta Septembris *Kantonam* appulſi, quam alii *Quaucheu* nominant, Caput illa Provinciæ *Quantung*. Peractis ad Deum precibus, ut diſtinata ſecundaret, cum ſingulis juſſa & imperia, quæ obſervarent, diſtributa eſſent, alta adhuc die Legatos convenimus. Hoſpitabantur illi ſplendidâ æde flumini adſitâ, quæ olim Templum fuerat. Duo Mandarini juſſu Proregis militibus ſtipati portam, ne qua vis aut injuria fieret, ſollicite & officioſe cuſtodiebant.

Legati navim exſcendunt.

Vix appulerat navis, cum Legati, quantumvis reluctantes, in eam redire juſſi. Obtendebatur; *Ita Sinicis receptum legibus, ne ulli Legati, niſi expreſſo Imperatoris Mandato,* Kantonam *inhabitarent, metu periculi, quod à tumultuante plebe oriri poſſet, & Præfectos apud* Magnum Chamum *inexcuſabiles reddere, quod ſecuritati Legatorum non proſpexiſſent melius.* Legati in navim reduces Mandarinos *Poetſienſin, Heytonumque* literas fidei reſignatas afferentes, exceperunt, cum hac excuſatione: *Non licitum Proregibus* accipere, vel retinere literas peregrinas, nondum *Pekinga* placito Imperatoris allato. Munera *Chamo Magno* deſtinata iterum inſpecta ſuſtulerunt, atque ita diſceſſum fuit.

Quandoquidem *Kanton*, primaria duodecimæ Provinciæ *Quantung* Metropolis, hic primo in itinere noſtro occurrit, ejus deſcriptionem, in univerſali Provinciarum Imperii Sinici Geographia omiſſam, jam ordimur.

Termini Provinciæ *Quantung*.

Quantung ad Occidentem *Quangſi*, ad Boream & Barrolybicum *Kiangſi*, ſerie montium perpetua intercedente, ad Barrapeliotem *Fokien*, montibus itidem præruptis & fluvio *Ting* cincta, habet: cætera Oceanus ambit, unde portuoſa, & frequens navium. Regio paſſim montana & campeſtris alicubi, maxime in Auſtrum montoſa & rupicoſa, quod peregrinantes non abſque moleſtia ſentiunt. Omnium ferax, quæ natura vel ars producit. Ager bis anno ſeritus, totidem meſſes. Hyemes abſque magno frigore, unde proverbio Sinæ dicunt: tria rara & inſitata in *Quantung* eſſe: *Cœlum ſine nivibus, arbores toto anno virides, & incolas ſanguinem expuentes.* Nam nullæ ibi nives, folia arborum ſemper viridia, & indigenæ ob perpetuam manducationem *Betele* & *Arekæ* cum calce viva ſputum rubicundum, expuunt. Magnus auri, ac gemmarum, unionum, ſerici, argenti vivi, cupri, chalybis, ferri, nitri, ligni aquilini, & aliarum odoriferarum proventus.

Fertilitas.

Popu-

Populi indoles.

Populus, quanquam non adeo videantur ingenioſi, laborioſus, facilis, & aliorum inventa prompte imitatur. Vix confecta ex auro, ſerico, aliiſque Europæorum, quæ Luſitani afferunt, opera, mox & ipſi conficiunt. *Kantonæ* apud aurifabrum globulos argenteos tranſparentes confici juſſeram, quos mox altera die ſummo artificio & elegantia factos attulit, inde promptitudo eorum & ſagacitas pateſcit.

Alituum copia.

In tanta avium copia, incredibilis anatum multitudo, quorum ova, (quod Europæis incognitum) ſale terra cretoſa mixto condire, & longo tempore incorrupta ſervare. Nam ſal, hac terra admixta, ovorum putamina penetrat, quod ſolus ſal, aut muria non facit. Talia ova cibus adeo ſalubris habentur, ut à Medicis in ægrorum uſum præſcribantur.

Gubernatur à Proregibus.

Provincia, ut cæteræ, Præfectos ſuos habet, qui veluti Proreges ſunt. Noſtro tempore duo *Kantoniæ* Proreges erant, quorum primus ob ætatem ſenior, alter junior & à Luſitanis *El Ry Mancebo* dicebatur. Primum *Kantonenſes* Proreges inter Præfectos Provinciarum locum obtinent, quod illa longiſſime à *Pekingâ* diſſita, & terra latrociniis, ob maris viciniam pyratica ſupra reliquas infeſtetur, unde etiam Provinciæ *Kiangſi* eorum paret imperio.

Quantung olim *Nanive*.

Olim peculiare regnum fuit, quod *Nanive* dicebatur, demum ſub familia *Cheva* Imperatoribus paruit. Mox iterum ad Reges *Nanive* defecit; donec *Hiaovus* familiæ *Hana* eam domuit, à quo tempore Sinici Imperii pars manſit.

Metropoles decem ſunt, urbes ſeptuaginta tres præter celeberrimum Emporium *Makao*.

Decem Metropoles hæ numerantur, *Quancheu* ſive *Canton*, *Xaocheu*, *Nanhiung*, *Hoeicheu*, *Chaocheu*, *Chaoking*, *Kaocheu*, *Liencheu*, *Luicheu*, & *Kiuncheu*.

QUANCHEU ſive KANTON prima Provinciæ Metropolis, de qua infra latius, quindecim civitatibus jura dat. *Quancheu*, ſive *Kanton*, *Xunte*, *Tunguon*, *Cengching*, *Hiangxan*, *Sinhoei*, *Cingyven*, *Sinning*, *Cunghoa*, *Lungmuen*, *Sanxui*, *Lien*, *Jangxan*, *Tienxan*, & *Singan*.

XAOCHEU ſecunda Provinciæ Metropolis Borealis Regni *Ive* porta dicitur, monte *Nanchoa*, illuſtri cænobio celebri, & fonte *Cao* Notapeliotem verſus cingitur. Sex civitatibus jura dat, *Xaocheu*, *Lochang*, *Gighoa*, *Juyven*, *Ungyen*, & *Ingte*.

NANHIUNG tertia Provinciæ Metropolis, Boream verſus ſita ad originem fluminis *Chin*, per quod navigiis in mare uſque patet aditus, unde frequentior commerciis eſt, quæ etiam à Bajulis per montem *Miulin* undique in hanc civitatem deferuntur. Montium præcipitiis contra vim hoſtilem eſt ſecura ſui, cætera frugiferi & amæni colles cingunt, telonio celebris, telonarum humanitate celebrior. Binis civitatibus *Nanhiung*, & *Xihing*, imperat.

HOEI-

HOEICHEU quarta Provinciæ Metropolis, qua ſolem Orientem ſpectat, maritima, Occaſum verſus munitur lacu *Fung*, è cujus ripâ, viridariis ac Muſæis jucundiſſima, agger ſurgit lapideus, reliquum ejus amæna vallium inter aquarum ſcaturigines cingunt. Decem civitatibus imperat, *Hoeicheu*, *Polo*, *Haifung*, *Hoiuen*, *Lungchuen*, *Changlo*, *Hingning*, *Hoping*, *Changing*, & *Junggan*.

CHAOCHEU quinta Provinciæ Metropolis, maxime Orientalis, continuâ montium ſerie ſecluditur à Provincia *Fokien*, qui eam ob præerupta cacumina contra omnem vim inſuperabilem reddunt; ad Auſtrum Oceano, ejuſque æſtu inexpugnabilis, fluvio *Go* navibus & viatoribus opportuna, & ponte *Cichnen* ſumptuoſa decem regit civitates, *Chaocheu*, *Chaoyang*, Kieyang, *Chinghiang*, *Jaoping*, *Tapu*, *Hoeilai*, *Cinghai*, *Puning*, & *Pingyven*.

CHAOKING ſexta Provinciæ Metropolis, ipſam, qua Auſtrum ſpectat, magnus fluvius, ex *Quangsi* Provincia ingenti aquarum mole auctus, præterlabitur, cujus ripa Novizonio ſuperbit, ex quo ſuperſtitioſa gens felicitatem portendit; Boream verſus monte *Ting* clauditur, ob viciniam montis *Chin* ſive caſtitatis, & duarum Provinciarum Proregis ſedem undique continuus eſt confluxus; Palatiis procerum, aliiſque ſplendidis ædificiis multas ſuperat. Undecim ſub ſe habet civitates, *Chaoking*, *Sinhoei*, *Sinhing*, *Yangchun*, *Yangkiang*, *Caoming*, *Genping*, *Teking*, *Quangning*, *Fuchuen*, & *Kaikien*.

KAOCHEU ſeptima Provinciæ Metropolis, Oceano, & amænis montibus toto territorio adverſus hoſtium eruptiones munitiſſima; flumine *Lien* alluitur, qui navibus Sinicis aditum concedit; ſex moderatur urbes, *Kaocheu*, *Tienpe*, *Sing*, *Hoa*, *Vuchuen*, & *Xeching*.

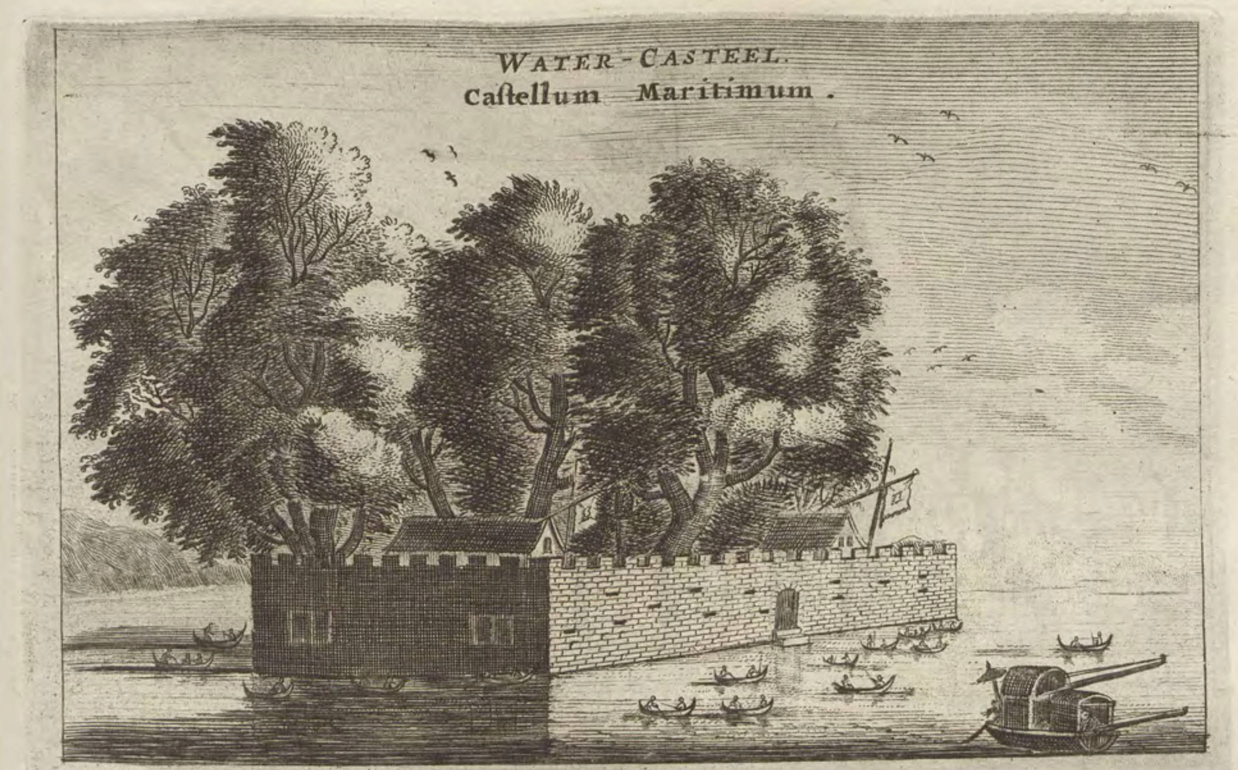
LIEUCHEU octava Provinciæ Metropolis, maxime Occidentalis, Regno *Tungking* viciniſſima, à quo fluvio *King* & horridis ac inacceſſis ſeparatur montibus; mare ad Notapeliotem urbis mænia alluit, ubi tutiſſima navium ſtatio, *Chung* dicta; quatuor regit civitates, *Liencheu*, *King*, *Lingxan*, & *Xelien*.

LUICHEU nona Provinciæ Metropolis, cui à fulmine nomen eſt, Orientem verſus Oceano cingitur, ad Occaſum lacu *Lohu*, & ad Auſtrum munitur monte *Kingliu*, reliquum tam fertilis & peramænus ager occupat, ut rerum omnium copia & varietate inter omnes Provinciæ urbes facile princeps ſit. Tribus imperat civitatibus, *Luicheu*, *Suiki*, & *Siuuen*.

KIUNCHEU decima Provinciæ Metropolis, à marmore rubro ſic dicta, inſulæ *Hainan* caput eſt, qua Ortum reſpicit in ipſo promontoria ſita, tota lacubus & undis circumſepta omnem vim hoſtilem ſecura ſpernit. Ad Notapeliotem monte *Tao*, Auſtrum verſus monte *Kium* clauditur, quamvis montibus aſpera, & annoſis ſit horrida ſylvis, equidem omnium rerum ferax, quas poſtulat uſus. Tredecim regit civitates, *Kiuncheu*, *Chingiju*, *Lincao*, *Tingan*, *Venchang*, *Hoeitung*, *Lohoei*, *Chen*, *Changhoa*, *Van*, *Linxui*, *Yai*, & *Cangen*.

In

KANTON.

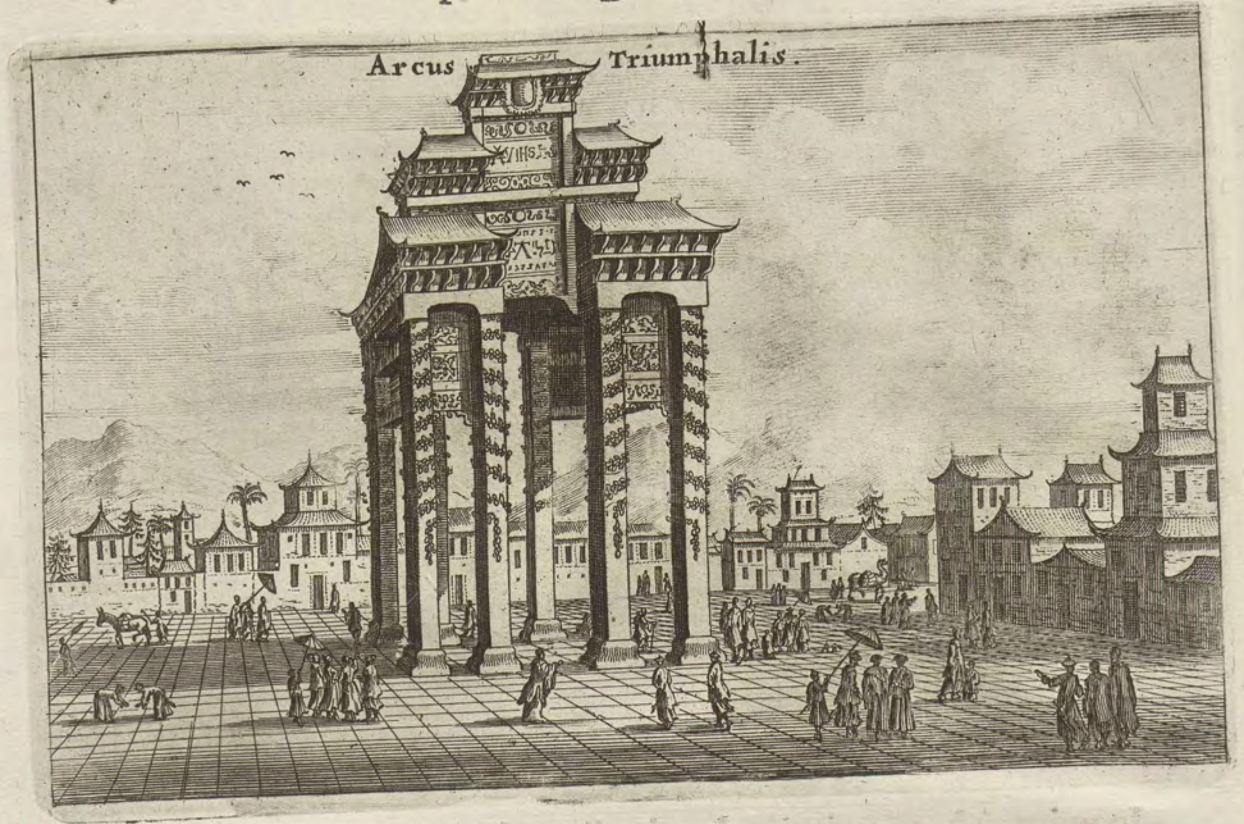
In universâ hac Provinciâ ad territorii tutelam, pelagique custodiam decem numerantur munimenta, *Taching*, *Tung*, *Hanxan*, *Cinghai*, Kiaca, Kiexe, *Ciexing*, *Hiung*, *Jungching*, *Ciungling*.

Familiarum sunt quater centum octoginta tria millia, trecentæ & sexaginta 4.83.360. Virorum militarium novies supra decies centum septuaginta octo millia, & viginti duo 19.78.022.

Tributum solvit Magno Chamo annuatim oryzæ decies centies & decies septies mille septingentos septuaginta duos saccos 10.17.772. Salis trigesies septies mille trecenta & octoginta pondera 37380.

Kantonæ situs. Provinciæ *Quantung* urbs Princeps altitudine Poli ad viginti tres gradus, sub latitudine Boreali *Kanton* est. Qua Austrum spectat maritima; reliquum ejus fructiferi montes, amœnaque vallium cingunt. Hinc & munimentum contra hostes natura posuit, & navigantibus ingentia commerciorum libero mari commoda indulsit. Flumine *Ta* alluitur, quod urbi propius contractiori alveo fertur; qua Oceano proximat, non jam fluvium, sed mare dixeris, tanta ibi latitudo ejus, ut littora & ripæ spectantibus evanescant. Ipsa urbs fluvio longissima mœnium, ædiumque serie adjacet, vix trium spatio horarum expeditus viator extrema ejus consequetur; suburbiis undique amplissimis ita cincta, ut continuas populosasque urbes existimes.

Varia Kantonæ munimenta. Triplex secus ripam fluminis murus Sinico more amplitudine pariter ac altitudine conspicuus, crebris passim turribus, propugnaculis & Castellis interjacentibus. Duo insuper medio emergentia fluvio Castella. Quarum unam in schemate adjecimus, ut ejus architectura melius innotescat

inaccessibilem reddunt urbem, ac continentem versus Castella quinque, altis montium præcipitiis imposita, inexpugnabilem videntur reddere urbem. Templorum palatiorumque ea multitudo, ac splendor, ut nonnisi maximis, primisque Sinæ urbibus concedat, reliquas omnes immensum superet.

Crebræ passim tota urbe moles, & triumphales arcus, quarum una platea ex saxo vivo tredecim statuis, picturisque ita exornata, ut spectantibus, nisi quis assuetus sit, stuporem incutiant. Unius iconem, ex qua de ceteris omnibus judicium fieri potest, describere, oculisque subjicere haud insubidum duxi. Fastigium ejus tribus distinctum fornicibus, omni ornamentorum genere, quæ ars ingeniumque humanum excogitare potuit, ita variegato, ut citius quid spectas, quam quid desiderare possis, invenias. Pleni Sinensi literatura parietes, ac hyeroglyphicis characteribus; passim flores animaliumque figuræ, & quicquid curiositas humana ad ornatum, fastumque structurarum artificio suo excogitare potuit.

Olim princeps totâ Sinâ navale *Kanton* fuit, non numero magis, quam celeritate promta navigiorum, quæ celerrimo in *Taiwanam*, Japoniamque trajectu cæteras maritimas urbes superantes, opibusque quoque, & potentiâ prævaluerunt, ut celeberrimi emporii situs melius à lectoribus apprehendatur, *Kantonem* geminâ facie exhibemus, in priori icone, prout ambulantibus juxta ripam se offert, in posteriori plana ejus forma cum Plateis, Portis, Castellis, Pagodiis, Fanis, Aulis, Turribus conspicitur.

Non-

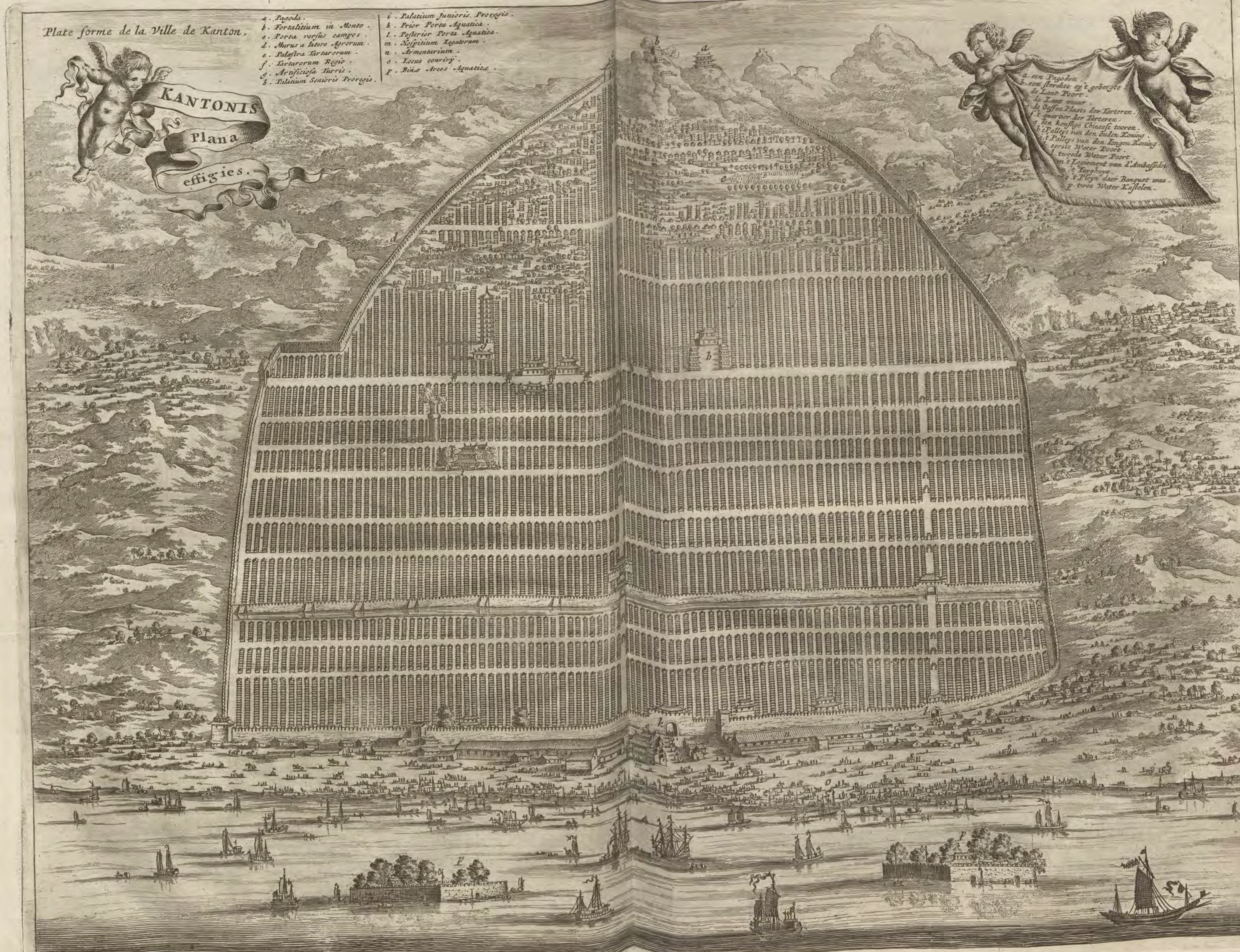

Plate forme de la Ville de Kanton.
a. Pagoda.
b. Fortalitium in Monte.
c. Porta versus campos.
d. Murus a latere Agrorum.
e. Palæstra Tartarorum.
f. Tartarorum Regio.
g. Artificiosa Turris.
h. Palatium Senioris Proregis.
i. Palatium Junioris Proregis.
k. Prior Porta Aquatica.
l. Posterior Porta Aquatica.
m. Hospitium Legatorum.
n. Armentarium.
o. Locus convivij.
p. Binæ Arces Aquaticæ.
KANTONIS
Plana
effigies.
a. een Pagoden.
b. een sterekte op't gebergte.
de Lant Poort.
de Lant muur.
de Oeffen Plaets der Tarteren.
f. t quartier der Tarteren.
een konstige Chineese tooren.
h. t Palleys van den ouden Koning.
t Palleys van den Iongen Koning.
eerste Water Poort.
l. tweede Water Poort.
m. t Logiement van d'Ambassedeu
t Tuyghuys.
t Pleyn daer Banquet was.
p. twee Water Kastelen.

Nondum in Sina Tartarica tempestate ad ruinam populorum, urbiumque se diffundente, ingens commeantium per portas multitudo, ut sæpe una die multi pedibus conculcati animam exhalarent. Bis omnino capta à Tartaris fuit, sed ultima supra fidem obsidio plusquam octoginta hominum, & si Martinio credimus, centena millia absorpsit.

Obsidio *Kantonæ.*

Tartari expugnata *Peking* & *Nanking*, majori Imperii Sinici parte, innumerabili cum exercitu velut imber & tempestas Martia in *Quantungam* se præcipitarunt. Cæteri urbibus invincibilem victoris Scythici potestatem vi, vel deditione cedentibus, sola *Kanton* ausa fuit invicta mœnia sua, & propugnaculorum moles Tartaro objicere, ejusque furorem pari ferocia spernere. Addidit toto tum Dominator Oceano *Iquon* animos, Sinensis classis & profugorum receptor, qui mari aperto Kantonensibus quotidie suppetias ferebat, invalido ob inopiam navium, & si haberet, regere non valenti ob imperitiam Tartaro.

Sed terrarum potens Tartarus, quanquam jam tribus repulsus ab oppugnatione vicibus, obsidione integro anno protracta, cum vel infecta re discedendum sibi videret, vel totis viribus expugnationem ultimo & insuperabili conatu aggrediendam, pertinaciam obsessorum in desperatam audaciam vertit. Ac primo quidem flumen ponte sternere, omnemque obsessis spem subsidiorum maritima via intercludere nisi, labore aliquot mensium improbo id tandem perfecerunt, pontemque mole terrea Lunæ dimidiatæ forma, cujus munimento ab erumpentibus defenderetur, sepsêrunt.

Duo Hollandi vim Tartarorum generose infringunt.

Eminuit tum duorum Hollandorum prospera temeritas, qui Sinensibus in urbe mulieribus nupti diu urbem incoluerant. Illi tormentorum machinarumque patrio more periti, occupatis in ponte muniendo Tartaris repente ingruunt, maximis cum copiis ex urbe improviso erumpentibus, atque ita ponte potiti ignes tot mensium operi injiciunt, comburuntque: Tartari spe sua & tam longi labore temporis subito dejecti alia rem via aggrediuntur, & imbre tormentorum continuo partem murorum quassatam longo tractu cum dejecissent, ut jam expugnabilis urbs videretur, non tamen ausi ante irruptionem tentare, quam præcipuos in urbe spe præmiisque vel metu in partes suas traxissent.

Tartari corrumpunt Præsidem.

Proreges duo, quibuscum Legatis nostris negotium erat, summum in Tartaros imperium, urbis obsessores, habebant, qui Præfectum Kantonensem *magnitudine præsentis & inevitabilis periculi, spe dignitatum præmiorumque, quæ à Tartaro victore passim tota Sina consequi posset* (eo gravibus execrationibus fidem suam obstringebant) ac quod valentissimum, *quadraginta millibus Toelis argenti*, si urbem dederet, corruperunt. Perfidus, nullà in præsens urbis dedendæ necessitate, corruptus argento, ac in futurum promissis, portam urbis hora condicta Tartaris tradidit.

Traditur civitas.

Ergo vigeſimâ quartâ Novembris Anni milleſimi ſexcenteſimi quinquageſimi Equitatus Tartaricus torrentis inſtar, per apertam à traditore portam, urbem *Kantonam* irrupit, proſtratis paſſim, qui ſe opponere conabantur, ſed ſine ordine, ſine Duce, Sinenſibus. Recepto intra mœnia toto exercitu hoſtili cædes, direptio, clamor, ejulatuſque mixtus occidentium pariter & cadentium. Integro menſe urbs tanta prædæ cædique expoſita fuit, cæſis, ſi paucos excipias eruditos, artifices, robuſtoſque congerendæ rapinæ idoneos, omnibus, quotquot populociſſimam urbem incoluerant. Sexta demum Decembris Proreges cædem inhibuerunt, cum jam, qui cederentur, ſupereſſent ferè nulli. Ita *Kanton* periit, tam brevi temporis ſpatio octoginta, & ſi Martinio credimus, centum millibus hominnm cæſis, paulatim tamen Proregum cura ſpiritum, ſanguinemque recepit, ut intra paucos annos hujus claſſis veſtigia deleri poſſe videantur, in quorum laudes hæc canimus:

Deploranda ſtrages.

Illuſtrant gemini Soles Kantona *ſuperbum,*
Quorum virtutes inclyta fama refert.
Utque Tamerlanidis renovarent ſceptra potentis,
Edomuêre Sinas *armipotente manu.*

Legati 26. Septembris iterum exſcendunt.

Tres interea hebdomadæ præterierant, ex quo Legati intra navim ſuam detinebantur, cum iterum exſcendere juſſi & prius hoſpitium repetere, in quo à militum cohorte tam arcte cuſtoditi ſunt, ut nulla iis exeundi poteſtas relinqueretur.

Biduo poſt à Mandarino viſitantur.

Biduo elapſo Mandarinus quaſi juſſu Proregis dona haud minora tercenties mille Toelarum argenti ſuffectura *Pekingæ Kantonæque* inter proceres diſtribuenda, præter alia minoribus Magiſtratibus debita. Legatis: *non ſe emptum veniſſe libera per Sinam commercia*, regerentibus; *& ſibi protinus Sina abire fixum ſtatutumque, niſi æquioribus admitterentur conditionibus*; ipſe vix iræ ſuæ compos, *nulla ſibi ejus rei mandata & expectandam* Pekinga Magni Chami *voluntatem dicens, quaſi minitabundus diſceſſit.* Legati interea indies magis magiſque, ut tantam pecuniæ ſummam erogarat, urgebantur, cumque finis nullus moleſtiarum eſſet, Proregibus centum triginta quinque Toelas argenti promiſerunt, ſed cum inſuper fœnus mutui expoſceretur, abitum navibus commeatu, veliſque inſtructis moliebantur. Sed Proreges, *manendum, donec litteræ* Pekinga *advenirent, & de voluntate Imperatoris certiora innotuiſſent*, monuerunt.

Toela valet tredecim argenteos Ducatones.

Legati diſſimulant diſceſſum.

Legati vocantur à Proregibus ad regale convivium 15. Octobris.

Legati Proregibus, quod nulla amplior pro fœnore inſtantia fieret, Syngrapham nomine centum triginta quinque Toelarum argenti exhibuerunt; tam accepta munificentia, ut decimâ quinta Octobris magnificentiſſimo ab iis convivio exciperentur. In patente extra urbem campo decem tentoria pretioſiſſimæ texturæ erecta, ut in icone, conſpiciebantur. Cuncta, ut Tartaris mos, omni latere aperta & oculis aërique pervia. Medium,

Festin des Vice-Rois
pres des murs de Kanton.
t Koninckljck Bancquet
voor de muur van kanton.
Convivium
proregum ante
Muros Cantonis.
A. Le vieux Vice-Roy.
B. Le ieune Vice-Roy.
C. Le Tutang.
D. Les deux Ambassadeurs.
E. Les deux Mandarins.
F. Les Musiciens.
G. Cinq Porte parasols.
A. Den ouden onder Koninck.
B. Den jongen onder Koninck.
C. Den Tou-tang.
D. De twee Ambassadeurs.
E. twee Mandaryns.
F. 's Konings Musikanten.
G. Vijf Koninclijcke Sonne Schermen.
13.

dium, cæteris in circuitu fixis, Proreges & Tutangi tapetibus insidentes occupaverant. Primum lævam versus Legatis, alterum à dextris Musicis destinatum. Varii circa tentoria tubicines, mimi ac Comœdi aërem horrisono strepitu tumultuque implentes. Ingens non ex urbe modo, verum locis vicinis hominum confluxus. Legatos duo Mandarini magno apparatu in conspectum Proregum deduxerunt, solennibusque expeditis, in tentorium ab iisdem reducti sunt.

Mox aulæ magister toga indutus cœrulea ex serico, quam aurei Dracones implebant, collo monili ex succino circumdatus (& tali habitu Mandarini, aliique Magnates tantum utuntur, plebi eo colore, vestituque interdictum) multitudine sua authoritate disjectâ, cibos mensæ Proregum inferri jussit. Singulis Proregibus peculiaris mensa, Tutangoque, stratæ mappis ex serico purpureo. Eadem Legatorum ratio. Singulas mensas quadraginta & amplius argenteæ omni delicatissimorum genere ciborum refertæ patinæ onerabant. Tum insonuere tubæ, tympanaque & omne Musicorum genus, nostris quoque artem suam ostentantibus. Musica Sinensium variis exercetur instrumentis, quæ in multis ab Europæorum more discrepat. Chordæ non ex Chalybe, vel nervis, sed serico constant, ut Citharis haud incongrue utuntur; sed præcipuum artificium in *Zunga* (ita vocant organon Musicum ciendis affectibus accommodum) & ossiculis quibusdam, lignisque tractandis consistit. Nihil illis in voce modulanda exactius, adeo multipliciter eam sonoro tactu variare, & Musico sono accomode miscere possunt, ut omnium populorum peritiam post se longissime relinquant.

Initium convivii à potu *Cha* vel *The*, Sinensibus magnalibus peculiari, factum. Is ex herba *The* vel *Cha* in aqua cocta, percolataque componitur, cui lac dulce, calidumque cum mica salis admiscent, fervidumque sorbent. Ingentes ei virtutes tribuunt, neque minoribus celebratur in Sina laudibus, quam Alchimistæ lapidem suum, vel Aurum Potabile deprædicare solent.

Potus Cha.

Postquam *The* singuli hausissent, convivium cœpit. E regione Legatorum duo Proreges cum *Tutango* considebant, vultu hilari & singularem erga Legatos benevolentiam spondente. Colloquia magnam partem de Hollandia, ejus incolis, moribusque instituebantur, multum admirantibus, laudantibusque dexteritatem Legatorum ad interrogata prompte pariter provideque respondentium Prorege utroque.

Proreges varia inquirunt.

Crebra ex aureis crateribus vultu, gestuque propinatio, Legati medio convivii singulis vitrum vini Hispanici porrigendum curabant, quo potu adeo delectabantur, ut suum *Samzou* negligerent. Est autem *Samzou* potus Sinicus ex oriza sapore acidiusculo in vini speciem corruptus, quo non ad sanitatem modo, instar *The*, verum voluptatem quoque tota Sina copiose utuntur, & salubrem esse testatur non floridus modo potatorum color, verum

Potus Samzou.

rum quod nec nauſea ventriculum diſtendit, etiam uberius hauſtus, & nullo caput dolore, quod vinum, cereviſiaque facere ſolent, affligit.

Singularis promptitudo famulorum Sinenſium.

Nihil toto convivio mirabilius viſum, quam prompta tot miniſtrorum (tria millia numerabantur) ſervitia ſine ſtrepitu, ſine turba, quiſque ſuum munus promptiſſime obeuntes. Nec minor in Proregum liberis (nam & horum aliqui aderant) modeſtia, civilitaſque, qui & Legatis honorem exhibere Europæo more docti, & parentibus ingeniculantes, terramque ter oſculantes reverentiam publice præſtabant. Ita tandem exacto convivio Legati, gratiis actis, in palatium ſuum à Tartarorum Equitum turma, multiſque aulicis honorifice reducti, reliquum diei hilariter exegerunt. Muſa ſplendore convivii excitata in hos erumpebat verſus:

Modeſtia liberorum Proregis.

Legati ſplendido comitatu reducuntur ad hoſpitia.

Fluctus ut in ſalſo, ſic jam velamina fulvo
Auro intertexto ſerica laxa fluunt.
Omnigenumque cibum rutilantia vaſa miniſtrant,
Atque Ganymmedes limpida vina promit.
Phœbus adeſt, ſecumque Deas in prælia ducit;
Ecce lyræ reſonant, doctaque turba canunt.
Singula quid referam? nunquam tam fertile Regnum
Barbara terra mihi, ſed paradiſus erit.

Tutangus Magno Chamo literas deſtinat.

Poſt hujus convivii ſolennia, *Tutangus* literis *Pekingam* miſſis *Magno Chamo* ſignificavit, Legatos cum muneribus fœdera amicitiamque petentes *Kantonam* appuliſſe. Proreges inſuper ſecunda vice Imperatorem certiorem reddebant, non modo gratulari Legatos Majeſtati ejus velle Imperium, verum etiam liberam per ejus ditiones navigationem, commercium, habitationemque petere.

Batavis liberum commercium permittitur.

Sex menſes effluxerunt, antequam *Pekingâ* reſponſum ad Proregis *Tutangique* literas adventaret. Tandem duo edicta *Magni Chami* allata fuerunt. Prioris argumentum erat: *Permitti Hollandis, ut Legationem ex viginti perſonis conſtantem* Pekingam *mitterent, quibus interpretes quatuor adjungerentur: reliqua multitudo* Kantonæ *in navibus ſuis, nulla mercaturæ licentia, remaneret.* Alterius ſumma fuit: *Hollandis libera per Sinicum Imperium commercia permitti, verum ea conditione, ut Legati* Pekingam *venirent, ac Imperatori coram gratias agerent.* Ita Legati, cum ampliores mercibus ſuis cuſtodiendis, diſtrahendiſque ædes impetraſſent, ad *Pekingenſe* iter ſe, ſuoſque neceſſariis omnibus rebus, inſtruxerunt.

Tutangus Herynæ ſalutat Legatos.

Secunda Novembris *Tutangus Herynæ*, ut oſtenderet haud minori ſe favore Hollandorum Legationem proſequi, quam *Kantonenſes* in ſplendido illo convivio fecerant, magnifica claſſe ædes Legatorum ſecundo flumine advectus eoſdem in Prætoria ſua Jonka (navigia Sinenſia ſic appellantur) omni cultu, obſervantiaque hilaris, alacerque excepit. Cum conſediſſent, varii de rebus novis, graviſſimiſque ſermones habiti, tanta utrumque animorum

morum alacritate, ut nil niſi firmam, fidamque amicitiam ſperare poſſes. Deductis inde à *Tutango* Legatis magnâ domum pompa, qui mox potum ſuum ex argenteis lagenis promi, exhiberique juſſit, ac ſalute dicta ſcapham conſcendit, & ad claſſem ſuam revectus eſt.

Junior Prorex proficiſcitur ad Provinciam *Quangſi* ſeditionem exſtincturus.

Dum ita ad *Pekingenſe* nos iter paramus, Prorex Junior expeditionem contra rebellem Provinciam *Quangsi* ſuſcepturus (ea quippe *Magni Chami* imperium contumax ſpernebat) copioſiſſimam *Kantonæ* claſſem, qua exercitum Tartaricum transfretaret, contraxit. Erecta paſſim toto littore creberrima tentoria, ſub quibus & Seniori Proregi, & nobilibus cæteriſque validiceret. Ipſe ſpadiceo conſcenſo equo, habitu, Armiſque Tartaricis inſtructus, militarem vultu animum, roburque ſpirabat Scytha dignum. Tunica pellibus, quas *Siberia* mittit (*Sabellinas* vulgo vocat) ſuffulta lana extrorſum verſa. Caput pileo rubeo, iiſdem pellibus trium latitudine digitorum prætexto tegebatur, unde tergum pavonis cauda (ſolis id Regia dignitate fungentibus licitum) ſuperbe flagellabat. Equus ſtragulis auro rigentibus opere Phrygionico, tribus de collo floccis purpureis dependentibus.

Hoc habitu ſuperbus ad ripam fluminis valedicturus deſcendit. Magnates per tentoria ſua diſpoſiti adventum ejus expectabant, pariterque Legati noſtri magnifico apparatu. Ipſe conſcenſâ Prætoria ſub tentorio ex rubro ſerico conſidens ultima gratulantium, fauſtaque apprecantium vota pari affectu, & humanitate excipiebat, reddebatque. Quibus Muſa noſtra ſic accinuit:

Junior

JONGE ONDER-KOONING.
Iunior Prorex

Junior hic Princeps armatus fulminat arcu,
Et fert in dextrâ tela superba manu.
Vectus equo spumante volat ceu fulgur in hostes:
Arduus invicto victor ab hoste redit.

Sacerdotes Proregi male augurantur.

Spernit augurium.

Paucis ante discessum diebus consulti harioli, aruspicesque Sinici, ex avium intestinis, stellarum positura, similique superstitione, quibus impense indulgent, infaustum cœlum, adversamque expeditionem prædixerant: sed spreti ab animoso Principe, cum victor deletis rebellibus, totaque Provincia *Quangsi* expugnata, Tartaricum Imperium auxisset, fugâ se subduxerunt, extrema sibi ob artis suæ vanitatem, an quia studio finxerant deterrendis suo â proposito Tartaris, imminere haud omnino vane metuentes. Exarsit eo vehementius justissimâ iracundia Princeps, & quia in ipsos sævire non poterat, templa Pagodasque solo tenus diruit, statuasque exussit. Jamque signo dato universa Tartarica classis Prætoriam sequebatur, cum omne *Kantonicum* littus, ripasque innumeris navibus contectas vidissemus, in hospitium reversi sumus.

Et quoniam frequens Proregum *Kantonensium* in hac Legatione mentio fit, operæ pretium erit, paucis originem utriusque, fortunamque commemorare. Patria illis *Pekinga*, dignitate inter Proceres primi; Junior Prorex senioris filius primo â nostris habebatur, verum postea tam intensum mutui amoris gradum, quem in ipsis observabamus, non sanguine, sed duriori familiarum fortunâ ortam intelleximus; nam utriusque parens jussu Imperatoris

peratoris Sinici, incertâ tam duæ sortis causâ, interfectus est. Filii parem metuentes exitum, fugâ se *Quantungum* provinciam receperunt, tuti ibi Tartarico futuri præsidio, quod *Magnus Cham* eam tum Provinciam ingenti exercitu irrupisset. Illi hac arreptâ occasione, hanc labem Sinarum cruore eluendam animo obfirmantes, se ipsos Tartarorum castris committendi veniam petunt, ad collapsam familiam, in vindictam patricidii, armatâ manu pristino splendori restituendam, *Magnus Cham*, auditis injuriarum ab Imperatore Sinico acceptarum querimoniis, non favorem modo, & gratiam pollicetur; verum fide eorum propius perspecta, honores summos dignitatesque, uno illorum *Pignowan*, altero *Sinowan* vocato, qui præcipui in Imperio honoris tituli, ejusdem auctoritatis, ac Proregia Europæorum dignitas, elargitur. Credibile est, hos generosos Duces in expugnandâ *Quantung* fortem, strenuamque operam præstitisse, cum tota hæc regio, in qua quibusdam locis ad aliquot milliaria per urbium, Pagorumque ruinas excurritur, armis Tartaricis in vastitatem, solitudinemque maxima parte redacta sit, unde Proregum avitâ potentia eam pleno quasi & regio jure gubernant. Hoc exemplo promptitudinem in viris, nobili & generoso sanguine oriun dis, injuriandis Reges & Duces ab hac gente dediscant.

Legati ædes Proregis Senioris adeunt.

Jam exacto anno millesimo sexcentesimo quinquagesimo quinto, Februarii dies vigesima secunda, anni millesimi sexcentesimi quadragesimi sexti advenerat, cum Legatis visum fuit *Pekingense* iter ingredi, postquam literas salvi conductus â Prorege impetrassent. Quare equis conscensis comitantibus Mandarino *Poetsiensin* & utroque *Heitou*, cæteri gladiis armisque instructi ordine præcessimus. Literas Proregi seniori, qui graviter oculorum dolore laborabat, â *Joh. Maatsuiker* Indiæ Præfecto scriptas, obiter repræsentatas cum restituisset seniori *Heitono*, ut ab eo exhiberentur, *Magno Chamo* addita excusatione, quod licitum sibi non esset eas ante accipere, quam Legati *Pekingæ* Imperatorem salutassent, ultimo valedicto, ad aulam Junioris Proregis, quanquam tum bello *Quangsiensi* occupatus abesset, Solium ejus pelle tygridis constratum more gentis venerati, mox ad matrem ejus Tartaram se contulerunt, quæ quod Sinenses in comitatu essent, â quibus aspici nolebat, conspectui nostro se subduxit. Inde *Tutangum* convenerunt, qui implacabilior Batavis, negato sui alloquio, gratias pro genere & labore illis agi jussit. Tandem illum, qui ab Imperatore *Pekinga* paulo ante venerat, Ablegatum invisunt, qui admissis in conspectum suum Legatis, ipse habitu Sinico potius quam Tartarico, considere ad dextram eos cum jussisset, interpres in genua reverenter procumbens, vota Legatorum exposuit, quibus paucis magna gravitate, toto corpore immotus, respondit. Ministri ejus magno numero ad lævam dispositi, solo oculorum nutu (neque enim verbis utebatur) jussa exequebantur. His ita expeditis, Legati in domum, mœnibus urbis contiguam, deducti, Mandarinorum quotidie frequentibus honorabantur

visita-

viſitationibus, ac varia haud magni momenti quotidie ultro citroque interrogabant

Senior Prorex Legatos convivio viatico excipit.

Vigeſimâ ſeptimâ Februarii Prorex, cum rem cum ſummo Delegato plane confectum intellexiſſet, Legatos ultimo excepturus convivio ſolenniter invitavit. Veſtibula & ambulacra Palatii ſplendide exornata ſpectantium oculos mira pulchritudine, armis hinc inde magnâ copiâ dependentibus, feriebant. Utque convivii hujus magnificentia, eo illuſtrior appareret, invitati Præcipui ex *Katonénſi* Magiſtratu, Mandarinique, qui longa ſerie tapetibus pro cujuſque dignitate conſidebant. Legati ad dextram conſedêre, è regione eorum Prorex adversâ facie in lato quadratroque ſcamno cui ſtragulum pretioſum, ut in icone, injectum. Veſtis aureis undique Draconibus picturata. Retro veluti tænia de capite pileolo Tartarico Cauda pavonis, Regiæ dignitatis inſigne, dependebat. De collo longa ex ſuccino albo catena: pollicem ex ebore annulus ſtringebat, Tartaricæ ſignum mea opinione fortitudinis, quo in arcubus inflectendis uti ſolent. Convivio durante Prorex liberis ſuos humaniſſime abblandiebatur, tanta eorum libertate, ut etiam ſubinde humeros ejus conſcenderent. Novem in univerſum erant, omnes forma pulcherrimi, habitu magnifico. Maximns natu vix quinquennis videbatur, quod ex diverſis nati matribus eſſent. Quippe, ut interpres referebat, multæ Proregis Sinis uxores, ex quibus tum temporis quinquaginta ſex liberos ſuſceperat. Finito convivio Legati gratiis actis palatium ſuum repetierunt. Proxima die ſimili ſplen-

ſplendore convivii in palatio Proregis junioris, ejuſque tum abſentis in *Quangsi* debellanda juſſu, à ſcriba, Arcanorumque ejus Præfecto excepti fuerunt. Nihil omiſſum, quod magnificentiam tanti Principis, affectumque erga Legatos demonſtrare poſſet. Nam poſtquam remotæ epulæ, Comœdia ferarum beſtiarum habitu miro ſpectaculo exhibita fuit. Quippe pellibus Leonum, Tigridum, Leopardorum aliorumque belluarum induti ferociam, rugitus, inceſſum, ita diductis horribiliter rictibus, expanſis unguibus, & in mutua infixis vulnera æmulabantur, ut ignorantibus terrorem incuterent. Præ viri gravitate Muſa excitata in hos erupit verſus:

Legati à Secretario Proregis laute excipiuntur.

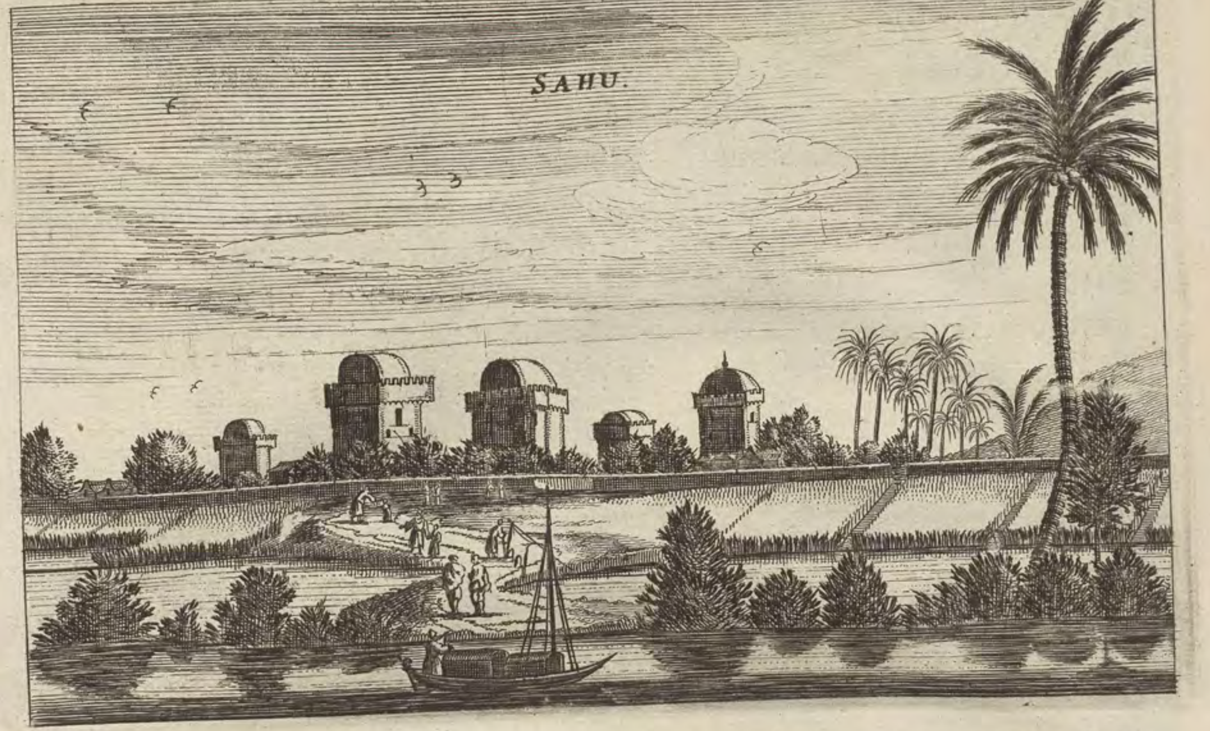
Ficta ferarum belluarum Comœdia.

Hic habitum, vultumque viri ſpectare poteſtis,
In quo Cham *magnum ſpem poſuiſſe juvat.*
Attamen acta viri, præclaræ copia famæ,
Omnia cum pereant, ſola ſuperſtes erit.

Mater Proregis Tartara pretioſo habitu, ſtatura breviori, colore ſubfuſco membris gracilis, aſpectu decoro, ac ad omnem humanitatem compoſito, ſubinde per triclinii feneſtram convivas volantibus oculis aſpectabat. Ei poſita erat in palatio vacua ſella, elegantibus picturis ornata, cui honorem in abſentis Dominæ gratiam exhibuimus, utrimque honoribus mutuo exhibitis. gratiiſque actis, Legati equis conſcenſis palatium repetierunt.

Legati diſceſſum *Kantona* parant.

Rebus ita *Kantonæ* ex voto peractis, cum Proregi, Magiſtratibuſque valedixiſſent, acceptis literis publicæ fidei, nihil quod accelerando *Pekingenſi* itineri faceret, omiſerunt. Iter illis per flumina continua uſque ad quartum *Pekingâ* lapidem, niſi quod terreſtri via per montana *Nambung* proficiſcendum fuit. Legati ſplendida pro ſe conduxerunt navigia, quibus *Kantonenſis* civitas quinquaginta alia minora, muneribus, impedimentis, & comitatui vehendo, ſumtibus Imperatoris addiderat. Inconſultum videbatur cum navibus noſtris, quod graviores eſſent, flumen altius ſubvehi: Idcirco eas ſub præſidio *Franciſci Lantsman* relinquere in ſtatione *Kantonenſi*, donec rediremus, viſum Mandarino *Pinxentou*, qui titulo Senioris *Heitou Heitamona Kantonam* nos juſſu Proregis deduxerat, è ſupremum in claſſem noſtram, authoritate *Tutangi Kantonenſis*, Imperium habebat, cui duo alii Mandarini, præter illos, qui antehac *Pekingam* in cauſa noſtra miſſi fuerant, adſtites, ſociique dati. Claſſe remigibus, helcyariis, aliiſque nautis ſufficienter ad tantum iter inſtructa, præſidio inſuper Tartarorum militari, ſub auſpiciis duorum Magnatum contra omnem vim, injuriamque defendebatur. Omnibus jam ad profectionem paratis, Legati Jonka ſua conſcenſa, vexillum Batavicum propoſuerunt, tubiſque ſolito more ſignum itineris inchoandi dederunt. Præmiſſi, ut conſuetudo in Sina fert, curſores, qui ſingularum Magiſtratus civitatum de adventu noſtro præmonerent, ac ut omni humanitate eos exciperent, tractarentque nomine *Magni Chami* mandarent, idque tota via *Pekingam* uſque conſtanter obſervatum.

Decima ſeptima Martii Anni milleſimi ſexcentemi quinquageſimi ſexti *Kantona* digreſſi *Pekingenſe* iter ſuſcepimus, fluvio *Tay*, qua mœnia *Kantonenſia* ſtringit, remis veliſque ſubvecti; unde pulcherrimus urbis obverſabatur proſpectus, tota in abitum noſtrum fauſtis acclamationibus civitate effuſa, & undique tormentorum bombardarumque fragoribus terra tremente, ignibus ardente aëre. Poſtquam magno hoc fluvio aliquandiu provecti eſſemus, Boream verſus oſtium fluvii *Xin*, quem Europæi, neſcio qua de cauſa, Europæum vocant, ſe in *Tayum* exonerantis ingreſſi, veſpera in noctem vergente pagum S A H U prima illa die attigimus. Sex horarum navigatione *Kantona* is diſtat, ambitu exiguo & ruſticis caſis referto, quarum tenuitatem aliquot magna ædificia attollunt. Ager ipſe frugum dives, arboribus paſſim, collibuſque ad jucunditatem diſtinctus. Incolæ textores ſerici, unde magna inde ad vicinas urbes copia defertur, & hinc opulentia. Nocte ibi exacta, ſub ortum Solis digreſſi, decimâ nonâ, poſt multos labores urbem *Xanxui* in conſpectu habuimus, ibique jactis ancoris ſubſtitimus.

Veniunt ad pagum SAHU.

XANXUI undecimum Metropolis *Kantonæ* oppidum centum & quinquaginta *Ly* ab urbe *Kantona* ſita eſt.

Urbem XANXUI 19. Martii appellunt.

Ly vocant Sinenſes diſtantiam, intra quam vox hominis clamantis exaudiri poteſt, aëre cœloque tranquillo. *Ly* igitur ſtadium fere æquat, quod centum quinquaginta paſſibus conſtat, & quorum duo ac viginti vulgare milliare Germanicum conficiunt.

Urbs hæc dextræ fluminis ripæ adſita, pulcherrimam vallem media complectitur, montibus hinc inde, collibuſque in orbem cincta. Ambitu non

magna, ſed olim adeo referta incolis, mercaturæque abundans, unde cum majoribus etiam civitatibus certaret. Difficilis totâ die via adeo Tartaros, Sinaſque remiges, helcyarioſque debilitaverat, ut reficiendis eorum viribus intervallum aliquod laboris indulgendum humanitas ſuaſerit. Dum militum vexilla ripam fluminis obſederant, quod honori Legatorum dabatur. Oblatas etiam lautias, quas Legati, cum intellexiſſent hæc Imperatoris calculo adjici, quorum compenſationis cum grandi fœnore tenerentur, modeſte excuſarunt, idque tota reliquâ viâ obſervatum. Prima vice navi in tentoria ad ripam fixâ egreſſi legati, Tartaros militaribus ſe exercentes artibus, pugniſque imaginariis jucunde ſpectarunt.

Utque peritiam ſuam quidam oſtentaret Tartarus Eques, ſpatio ſex & quinquaginta paſſuum ter per exiguum, palmi magnitudine, ſcopum, nunquam aberrans, ſagitta trajecit. Scythicus is ſagittandi mos multum à noſtra conſuetudine diſcrepans, non ut nos ſolemus, oculo ad arcus mediam curvaturam recta intenſo, ſagittaque in ſcopum directa, ſed vagis in circulum motibus, quos ita temperare, ut nuſpiam aberrent, noverunt, peragitur. Longe illi certius deſtinata feriunt tantis erroribus, quam nos arcu in rectum intentato. Idque illis dextrorſum, lævorſum æque promptum ac facile.

Tartari Equitis peritia jaculandi.

Hic à nobis *Kantonam* receſſit, poſtquam magnifico prius convivio Legatos exceperat Proregis Secretarius, fauſta proſperaque reliquo itineri apprecatus. Inde adverſo flumine lente, ac multo labore provecti difficiliorem longe navigationem ob alvei anguſtias, multorumque ex vicinis montibus rivorum confluxum, unde aquis incitatius refluentibus, majori homi-

Secretarius Senioris Proregit diſcedit, & Legatos convivio viatico excipit.

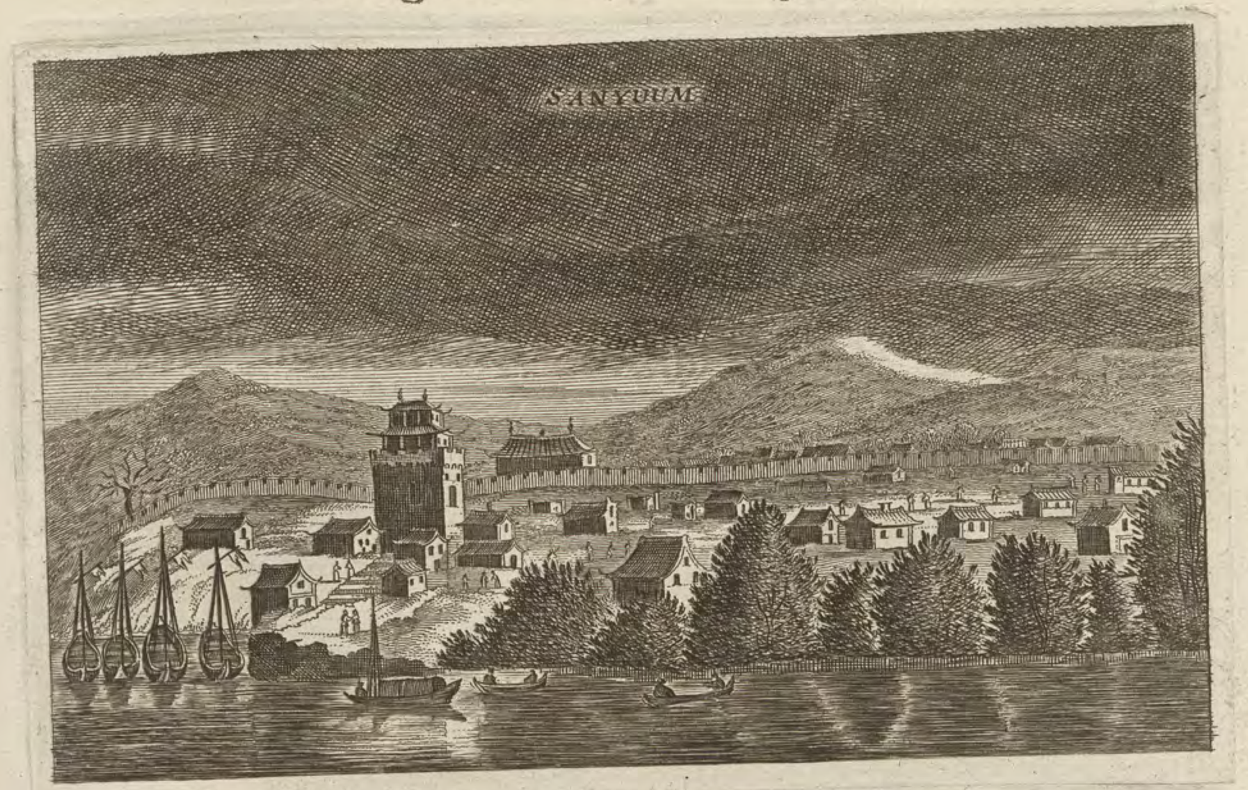
hominum opus est labore, copiaque. Sinensium miserabilis servitus, in quam eos nupera Tartarorum dominatio conjecit, hic conspectior fuit. Ripæ adeo interdum angustæ, & præcipites, ut umbilico tenus sæpe aquis immersi, aut periculo extremo, si vestigia in rupibus confragosis fallerent. Neque vero Tartari mitiores naturâ, qui in corpora eorum, aquis stillantia, fustibus insuper immisericorditer sæviebant, ut deficientibus sæpe viribus inter eorum crudelitatem expirent.

Quo longius in Boream itur, eo difficilior navium adversis fluminibus protractio, nuspiam vero miserabilior quam in asperis illis, præruptisque montibus *Sang-won-hab*; unde vasta ibi solitudo, diffugientibus undique incolis metu Tartaricæ servitutis: quippe unico tantum conspicua exiguo pago nomine KOESUWEN, cujus incolæ ipsa facie, vel immitissimum quemque ad commiserationem movere potuissent, ut autem deploranda harum incolarum conditio lectorem magis in commiserationem, quam admirationem raperet, eosdem sub helcyo vivis, ut in icone, depinxi coloribus, ut merito cum Poëtâ exclamare liceat,

Quis talia fando
Myrmidonum, Dolopumve, aut duri miles Ulyssei
Temperet à lacrymis.

Sinensium miserabilis servitus.

Ninus Assyriorum Rex, qui ad decies septies centena millia peditum, Equitum millia ducenta adversus Bactrianos in campum produxit. Regina *Semiramis*, quæ contra *Staurobatem* peditum fere decies centena millia, Equitum millia ducenta in bellum armavit, *Xerxes* Persarum Rex, qui

qui ultra tria millia navium, in quibus plus quam viginti hominum Myriades numerabantur, contra Græcos expedivit. Horum nullus in devictis Tartarorum Barbariem æquavit. Nam parum abest, quin universa hæc Regio in pulveris habitum conversa, tota in cineres & favillas deflagrata sit. O deplorandam rerum humanarum vicissitudinem! Sinenses, qui non ita pridem in amplis domi pomæriis, jam in patria errabundi; olim in pretiosa suppellectile, nunc in deciduis arborum foliis, modo stratis patrio marmore pavimentis, jam in aquis miseri vitam transigunt. Quondam eorum vestimenta purissimo auro elaborata, Indorum Gemmis & Unibus corusca, Assyriorum purpura ac ostris magnifica spectantium recreabant oculos, jam ejecti suis fortunis miserrimi homines sub funibus, ad extremam redacti famem, sudoribus & sanguine toto corpore diffluunt. Per omnes ætatum gradus squallor, luctus, lacrymæ, suspiria personant, domi, foris, miserrima rerum facies; O Fluidæ fortunæ opes! Vera mundi crepundia, atque inania oblectamenta Quid enim sub sole tam stabile, quod non dies, & ævum paulatim consumat? quid tam ab arte elaboratum, tam à cura & industria perfectum, ab ingenio perpolitum, quod non præter externam insidiantium vim, tacito annorum decursu suo quasi senio conficiatur.

21. Martii SANIUUM appropinquant.

Vigesimâ primâ Martii circa noctis medium oppido SANYUUM appropinquavimus. Ambitus ejus exiguus, ducentis & quinquaginta *Ly* ab oppido *Xanxui*, & fluminis beneficio olim populosa pariter ac dives: sed Tartaricus furor, sicut omnia fere minora oppida, ita hoc quoque in ruinis suis fere sepultum reliquit. Magistratus Legatos humaniter scaphis quibusdam

buſdam advecti exceperunt, munera ſimul offerentes, quæ, ut ſupra dictum, per modeſtiam, & certis de cauſis abnuerunt. Helcyarii noſtri tot laboribus fracti nos deſeruerunt, aliiſque conductis mirabile illud, ruposumque *Sang-won-habi* præcipitium ingreſſi ſumus, ne fides de incredibili hujus montis jugo, in patria ſuſpecta foret, eundem ad vivum, ut in icone, depingi curavimus. Nihil illis ipſo aſpectu horrendis montibus formidoloſius. Cacumina SANG-WON-HABI altitudine ſua nubibus immerſa ripam fluminis inferiorem, viamque, qua navis Protrahenda, obſcuram, tenebroſamque etiam interdiu reddunt, ut immane montis *Zang-won-habi* præcipitium præ aliis emineat, vicinos ejuſdem territorii ſubjungemus.

Mons *Zang-won-habi.*

Diverſi montes præfecturæ *Kantonenſis.*

Prope *Xunte*, ſecundam è civitatibus *Kantonæ* ſubjectis, jacet mons *Lungnien*, in cujus vertice ſcaturit aqua, tanta perſpicuitate, ut adinſtar criſtalli ſolis radios tranſmittat. In eodem rudes quidam reperiuntur lapides, qui ob varias & exoticas figuras, miro Naturæ artificio inſculptas, avide à *Sinis* expetuntur, qui fictitios inde montes & rupes ad exornandos Magnatum hortos, efformant.

Prope *Tunguon*, tertiam è civitatibus *Kantonæ* ſubjectis, ſurgit mons *Tahi* juxta Oceani littus, ubi ſex ſupra triginta parvæ inſulæ numerantur. Ibidem mons *Huteu* verticem tollit, qui mole ſua in ipſo mari montoſam efficit inſulam, quam verſus navigant, ac pro Pharo obſervant, quicunque navibus *Quangntung* proviciam petunt.

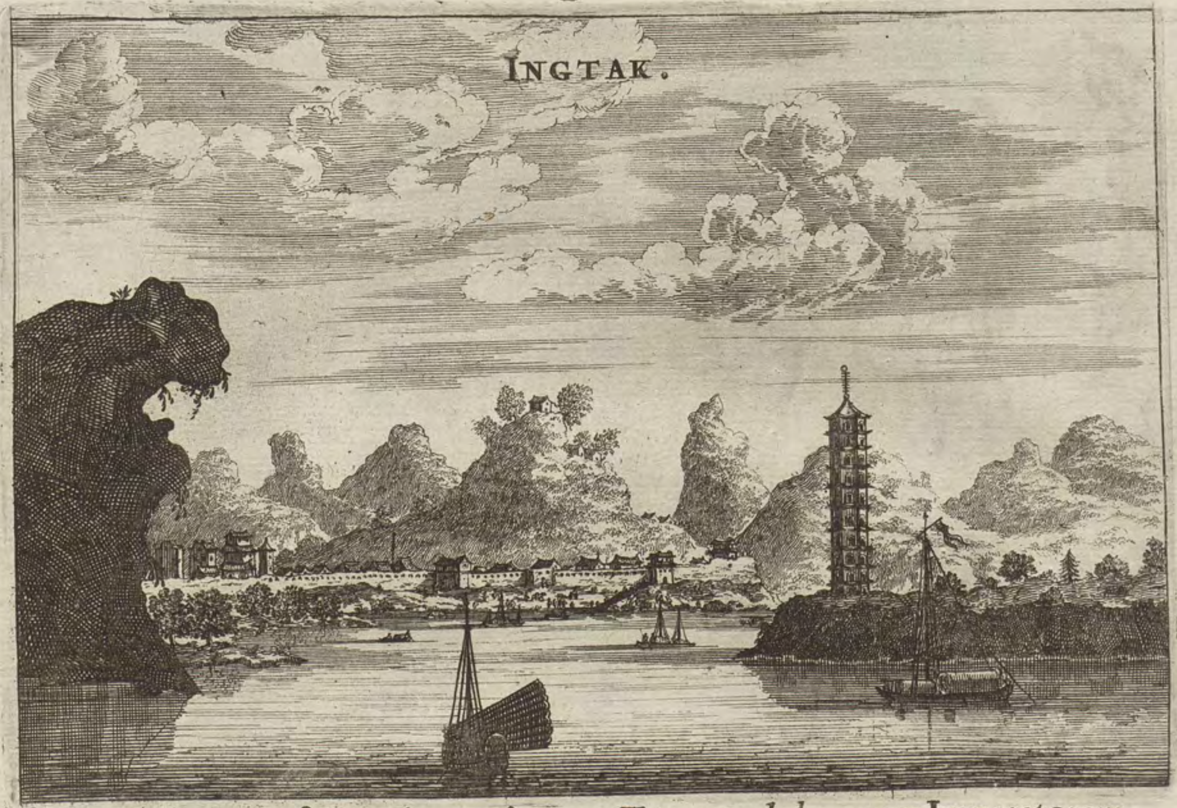
Prope *Cingyven*, ſeptimam ex iis, quæ urbi *Kantonæ* ſubditæ ſunt, aſſurgit mons *Talo*, qui inde ad limites civitatis *Hoaicie* in Provinciam *Quangsi* excurrit. Intra prærupta montis juga omni frugum genere luxuriant agri, quos

quos gens rudis & inculta colit, quæ excuſſo Sinenſium jugo propriis vivit legibus, cum in cæteris barbari, tum maxime in hoc, quod imparati à pecunia continuis excurſionibus ſpoliiſque vicina infeſtent loca. Omnia ibi vaſta, ſilentiaque, nullo humano cultu, niſi quod Templum ſive Pagoda radicibus ejus, admirabilis ſtructuræ, adjaceat. Nullis Idololatræ vel ſumtibus vel labori parcunt in exornandis Dæmonum fanis, Pagodiſque. Ferunt (& fabulis ejuſmodi impenſe delectantur) media nocte Dæmonem illum adventaſſe in illa loca, ac variis prodigiis ſignificaſſe templum ſibi eo loco ſtruendum. A crepidine ripæ gradibus ad Pagodam adſcenditur: ubi altius eniſus fueris præcipitia montium, in aliquam diffunduntur planitiem, vaſtis undique rupibus, quas natura pariter ac ars produxit, horrentem. Tandem ad Pagodam pervenitur Sinicis literis Symboliſque ſuperſtitioſa Idoli myſteria exprimentibus, artificioſe non minus ſtructam, quam exornatam. Multa inde arcana incolæ vel credunt vel fingunt. Ita inacceſſi hi *Zang-won-habici* montes, præterquam quod ſuo terrore famam acquiſiverunt, etiam hujus Pagodi impia religione apud Sinas celebrantur, de quo ſic luſit Poëta:

Herculeus labor eſt, cœlorum ſidera tolli,
Ne nimis Atlantem pondera vaſta premant.
Aſt hic Zang-won-hab *molem ſtellantis Olympi*
Solus inacceſſo vertice ferre valet.

Et quanquam per Sinenſe Imperum confragoſorum ingens altiſſimorumque montium multitudo reperiatur. Præcipue in Provincia *Quangtung*, omnium

omnium tamen ſuperat immanitatem *Zang-won-hab*, quem Imperatorem montium Sinicorum appellare poſſis. Niſi quod celebritate miſerandi caſus mons *Yaimuen* in *Kantonenſi* præfectura proximum ab eo locum ſibi vendicare poteſt, de cujus vertice ultimus ex familia *Sunga* Imperator, Tartaris ex *Juena* familia regnum ante quadragintos fere annos deſtruentibus, extremâ deſperatione ſe cum præcipuo ſuorum procerum, mutuis inter ſe amplexibus intricati, in profuudum mare præceps injecit, ac ita vitæ ſimul, Imperiique finem in monte *Yaimuen*, fluctibuſque *Kantonicis* reperit.

Integro triduo inter horridas *Zang-won-habi* rupes, ac præcipitia immenſo labore conflictati, nullam hominum habitationem (& quis humano cultui locus in terribili rupium illâ quaſi patriâ) niſi pagum *Quantonlou* reperimus. Mirum, qua audacia hominum quiſquam in illa ſolitudine habitationem figere auſus ſit. Pagus undique altiſſimis cingitur rupibus, cacumine ſuo cœlum ferientibus: ſparſæ hinc inde in depreſſis vallium ruſticæ *caſæ*, & quod mireris, non deſunt amæna quædam, ac fertilia loca.

24. Martii YNGTAK tranſeunt.

Vigeſima quarta Martii oppidum INGTAK, ſive *Ingte*, quod ſextum ex minoribus ſecundæ Metropolis *Quantung* cenſetur, appulimus. Hic ancoras jacere coacti fuimus, quod præceps fluminis & impetuoſus lapſus helcyariorum omnem laborem frangeret, qui totis exhauſti viribus, ac deſtituti paſſim exanimescollabebantur. Unde cæteri hujus tragædiæ ſpectatores, deſperantes, perterritique certatim aufugiebant. Hinc claſſis noſtra disjecta, & ipſa Legatorum *Jonka*, rapidiſſimo relicta flumini cæca ſub undis alliſa rupi, magno hiatu aquam hauriebat, ac niſi impenſo

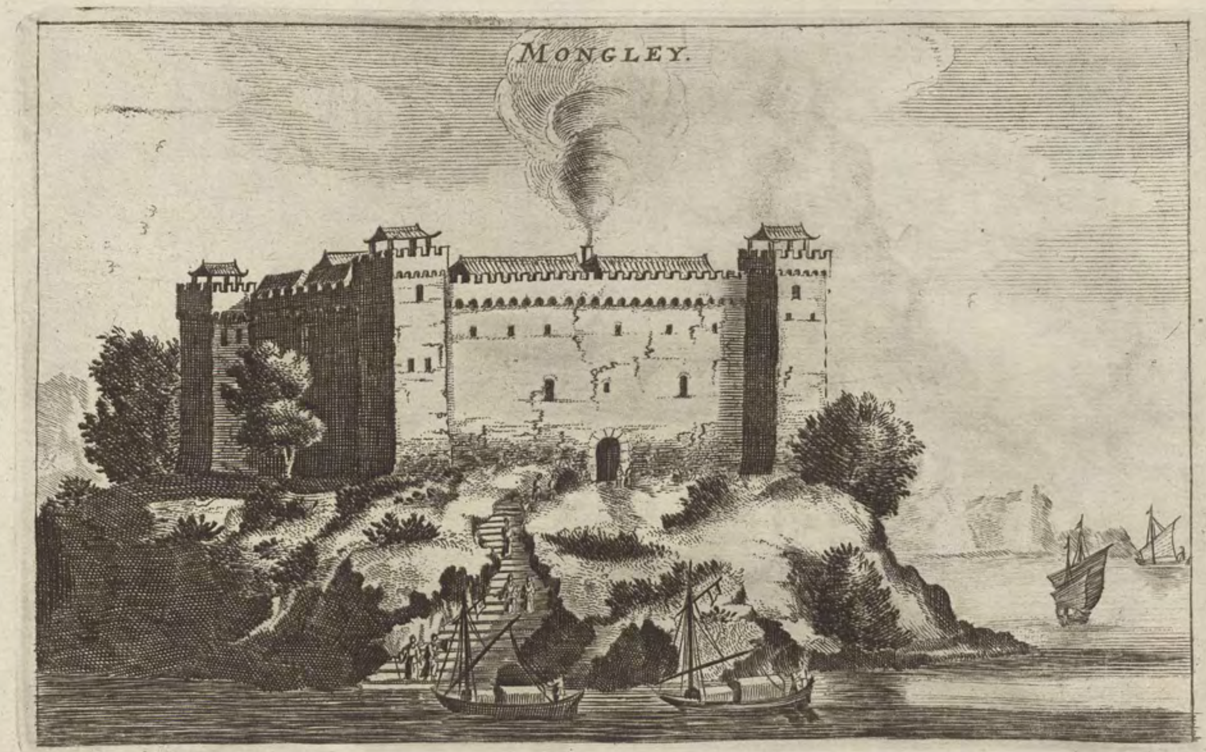
omnes

PAGODÆ Interiòr facies
van binnen.
34.

omnes ſtudio & impetuoſo vorticis curſu auxiliante, ad ripam appuliſſemus, medio fluvio nobiſcum ſubſediſſet. Flumen ipſum utramque fertilibus, jucundiſque agris cinctam offerebat ripam. Oppidum, ſitu amæno in lingua quadam fluvii ſtructum, ambitu quartam horæ partem deſcribit. Ex adverſo horridus *Zang-won-hab* imminet. Diſtat centum & viginti *Ly* à *Sanxiu.* Mænia alta, firmaque; intus ſplendidis ædibus Pagodiſque exornata, ſuburbium quoque haud ſpernenda magnitudine habet, & portu ſecuro vim fluminis ſpernit, magno navigantium commodo, qui tempeſtatibus, aut violentia aquarum periclitantes ad portum *Ingtak*, tutum ſemper refugium capere poſſunt. Ipſi portui ad dextram turris altiſſima novem contignationum artificioſi operis imminet, & viam quaſi oſtendit.

Vigeſima quinta Martii admirabilem Pagodam KON-JAN-SJAM conſpeximus, quem Sinenſes haud minori religione, quam *Zang-won-habienſem*, colunt, ſacrificiiſque frequentant. Situs eſt ad ripam fluminis, loco ſolo in crepidine vaſti montis, gradibus in eum multis per ſpeluncas varias, quas natura cum arte produxit, conſcenditur. Sanctius nimirum Sinenſes Idola ſua in locis deſertis, ipſoque aſpectu horridis, exiſtimant, quam ſi fana ipſa, ac delubra locis, concurſui humano obviis, populoſiſque urbibus ſtatuant. Tota claſſis tamdiu ſubſtitit, donec Sinenſes dona ſua Idolo offerrent, preceſque funderent. Nos deinde templum ingreſſi, imagines multas, & in parietibus characteres Sinicos, ac ſymbola vidimus. Singuli nimirum, qui ſacrificia ibi offerunt, nomina ſua inſcribere ſolent. Incredibile dictu, quanta apud miſeros illos ſuperſtitionis vis regnet, quam de-

vote ſacra ſua peragant. Fructus fere, ac animalia illis Idolis offeruntur, Quorum credulitatem illudit Muſa :

Hic Dæmon ſeſe Kantonæ *luſtrat in undis,*
Et per aquas populos ad ſua vota vocat.
Credula gens, quæſo, nolito relinquere terram,
Promptus in obſequium, te remorante, venit;
Aut ſi Kon-Jan-Sjam *trepidas offendere, riſu*
Relligione tua ſolvitur ipſe Sathan.

Vigeſima ſeptima circa veſperam MONGLEAM appulimus, locum ipſo aſpectu admirabili amœnitate oculos prænavigantium delectantem. Gradibus ab ipſa ripa ſingulari artificio exciſis in arcem illam aſcenditur, ſive oppidum appellare malis. Introitus per portam firmiſſimi operis; altiſſima mœnia turribus, ac propugnaculis muniuntur. Quis jucunditatem circumſitæ regionis, dum ex altis mœnibus in depreſſa ac jacentia quam longiſſime proſpicitur, ſatis digne commemoret? Helcyarii noſtri, ſive exhauſti viribus, dum contra rapidum flumen nituntur, ſive ficta debilitate, cum ultra ſe progredi poſſe negarent, novos conduximus. Ingens hic Legatis, & extremum à naufragio periculum imminebat, niſi Dei clementia avertiſſet. Navis paulo poſt occaſum Solis rupi ſub aquis alliſa, tam vaſto vulnere, ut uno quaſi impetu aquis repleta ſubmerſionem minaretur. Altera luce aliquot prætervecti pagos, amœno quodam loco, jactis ancoris, paulum quieſcentes, à Mandarino *Pinxentou* gentilitio potu *The* hilariter excepti fuimus. Vix ad quietem nocturnam compo-

XAOCHEU ou SUCHEU.
2.

compoſitos horribilis tempeſtas obruit, adeo ſævientibus ventis, ut cœlum terræ miſceri crederes. Crebra intermicabant denſâ nocte fulgura, fulminibuſque vicini longe montes, ſylvæque tremendum reſonabant. Navis, quâ *Magno Chamo* deſtinata vehebantur munera, ruptis ancoris, confracto malo, ripæ alliſa extremum minabatur periculum, niſi ope induſtriaque exitio erepta fuiſſet. Orta luce disjectas paſſim toto flumine, confractaſque naves magna hominum, opumque jactura cum dolore conſpeximus.

Tempeſtate ſubortâ variæ pereunt cymbæ.

Vigeſima nona Martii tota claſſis ad ſecundam Metropolim XAOCHEU appulit. Trecentis hæc urbs *Ly* ab oppido *Yngte* diſſita, ripæ fluminis adjacet: unde frequens ibi ob ſecurum portum navigatio. Auſtrum verſus hoc flumen, per quod hactenus uſque ad hanc urbem aſcenderamus, variis nominibus, nunc *Siang*, interdum *Kio* appellatur: ejuſque ex confluentia fluviorum *Chin*, & *Vu*, qui haud procul inde undas ſuas permiſcent, origo. Celebris ea apud Sinenſes nautas duorum fluminum *Chin*, & *Vu* unio, ob latentes ſub undis cæcas rupes, impetumque aquarum, unde locus naufragiis fœdus, quando tempeſtates ſæviunt. Unde periculis illis evitandis Pagodam in ripa ſtruxerunt, cujus Idolum crebris ſacrificiis religioſe colunt Præternavigantes, dum proſperum iter ea ſuperſtitione impetrari poſſe opinantur. Urbs ipſa, altis hinc amœniſque cincta montibus, verſus Orientem trans fluvium ſuburbio populoſo mirandæ ſtructuræ ſe extendit. Ex medio fluminis alveo, è regione ſuburbii, exiguo colli turris ſuperſtructa quinque contignationum molibus ſuperba, ſcaphis tantum acceſſa. *Nicolaus Trigautius* hanc urbem ita deſcribit: *Urbs* Xauceana *viſitur inter duo flumina navigari ſolita, quæ hic in unum confluunt, alterum, nempe* Chin, *quod* Nanhium *urbem ab Ortu alluit, alterum ſcilicet* Vu, *quod ex* Uquam *Provincia mittitur, ſpectat urbem in Occaſum. Urbana vero mœnia & civium ædes in medio agro, quem flumina relinquunt, extruuntur, unde fit, ut non nimis late pateant, & ad reliquas ædes agrum in altera fluminis ripa utrinque quærant, ex eo vero, quod occidua ripa frequentius habitatur, pons eſt è navigiis inter ſe colligatis: numerat illa urbs ad quinque familiarum millia, & ferax eſt imprimis orizæ ac pomorum, piſcis etiam, carnium atque olerum: Verum inſalubrior eſt aër, ac cœlum inclementius: nam quotannis ab Octobre medio in Decembrem tertia ferè, vel quarta pars incolarum tertiana febri corripitur, è quibus morbi vis multos abripit, ſuperſtites autem pallore ſuo periculum diu teſtantur. Nec benignius cœlum eſt advenis, quam incolis: Sæpe enim, qui eo ad conficienda negotia veniunt, paucis diebus conficiuntur.*

29. Martii XAOCHEU appellunt.

Trigautius de Chriſtiana expeditione apud *Sinas lib.* 3.

Haud procul inde campi amœni collibus, fructiferiſque diſtincti arboribus, vicinuſque *Nanhoa* mons, cœnobio famoſus, & inſignis templo, frequentibus habitato ſacrificulis. Structum illud à quodam religioſo nomine *Luzu* perhibent, qui jejuniis, rigidaque vita, divinitatis apud populum opinione ſibi conciliata, poſt mortem ſanctorum numero adſcriptus fuit. Noctes dieſque nudo adſtrictam corpori magni ponderis catenam

gessisse dicitur, à qua carnes exesæ vim vermium ingentem germinabant, quarum si quis in terram cecidisset, sublatum loco suo restituit his verbis: *Num deest tibi, quod in corpore meo arrodas, ac devores? Cur igitur illud deseris, ac fugis?* Tota die in cribranda occupatus oryza, unde mille alerentur Monachi. Corpus ejus etiamnum in illo, honori ejus constructo, asservari templo, crebris Sinensium sacrificiis celebri, memorant.

Magnam olim, ac splendidam hanc urbem fuisse extantia hinc inde rudera, ruinæque satis ostendunt. Munitiones, ac mœnia etiamnum supersunt: Vasta fere omnia, ruinisque deformia ingentibus. Tentoria sub ipsis mœnibus postquam statuissemus, Præfectus, & reliqui Magistratus, multique Nobilium equestri pompa Legatos cum lautiis exceperunt, quæ quia non imputabantur *Magno Chamo*, acceptæ sunt. Hinc post varios de rebus magnis sermones, cum utrimque pari humanitate, & officiis certaretur, illi in urbem, nos in naves recessimus.

Montes, quos quinque capita Equina vocant, apparent.

Vix orta luce hinc abnavigantes, haud longe Progressis montes, miro Tartarorum sermone celebrati, apparuerunt, quos QUINQUE CAPITA EQUINA vocant. Summa eorum cacumina, quam altissimas nubes usque attolluntur, crebris hinc inde structuris conspicua, quarum quædam etiamnum supersunt integræ, major pars longo ævo, & vetustate detrita, atque exesa, multum mirantibus nobis, qui per inaccessa mortalibus loca materiæ eo deferri ad talia opera potuerunt. Curiositas scrutari naturam horum montium, structurarumque suadebat: ideo per invia aliquandiu reptantes, mox adeo defatigari corpora nostra sensimus, ut desperato ulteriori progressu, eadem, qua enisi fueramus, retro reptandum fuerit via.

Vix

Montes ab incolis quinque tetri dæmones dicti.

Vix emensis mirabiles hos quinque capitum Equinorum montes, alii denuo apparuerunt, per quos extremâ navium, opumque jactura vix incolumes penetravimus, crebris passim sub unda rupibus; unde naufragia frequentia, formidandique transeuntibus casus. Unde nomen illis incolæ, vicinique imposuerant, QUINQUE DEFORMIUM DIABOLORUM. Tandem absque damno per naufragos hosce montes ad Tractum SUYTJEEN pervenimus. Quam tetra ac confragosa sese spectantibus quinque capita Equina offerebant, tanto jucundiorem intuitum ex æquabili harum rupium *Suitjeen* positura capiebamus: nec natura, sed artificio humano admirabili ordine dispositæ videbantur. Nihil illis jucundius aspectu, cum paribus hinc inde vallibus extantes rupium minæ quasi mitigarentur, frequenti insuper herbarum, arborumque per viridantia prata, & colles proventu, delectationem adhuc intendente. Dignum videbatur, tam pulchri ingenium loci, quod ab utraque parte penicillo depictum Europæis nostris exhiberetur. Unde Musa admirando montium aspectu delectata hos effudit versus:

Appellunt Suytjeen.

Pyramidum sileat laudes ingloria Memfis,
Nec magis ad cœlum tolle Pharonis opus.
Artificum prorsus fugat hæc Provincia laudes,
Nam natura parens supprimit artis opus.

4. Aprilis civitas Nanhung sese offert.

Quarto Aprilis civitas NANHUNG, quæ tertia dignitate in Provincia *Quantung* censetur, conspiciendam se nobis exhibuit. Trecentis & nonaginta *Ly Xaocheu* distans extremos hujus Provinciæ limites claudit.

Quippe

Quippe hactenus recta ab Austro Boream versus profecti, mediam *Quantung* itinere nostro secueramus. Adventum Legatis per epistolam gratulati Præfectus, Magistratusque, mox ipsi adfuerunt, & peractis salutationibus mutuis, nostri obnixè petierunt, ut securitati, celeritatique itineris sui, quibuscunque officiis prospicere, illudque sua cura promovere conarentur. Altera die invitati à præfecto, iterata ad convivium epistola, ab ejus aulicis in palatium deducti, ac tubarum, Musicoque concentu magnificè à Præfecto, Magistratu, ac Ducibus militiæ, solo absente Magistratus Præside, qui multis absentiam suam verbis excusabat, forte quia Sinensis erat. Alius hoc convivio mos, quam hactenus observabatur. Legati, Præfectus, cæterique omnes convivæ unam mensæ partem occupabant, altera & adversa vacua, ut punicernæ, ac dapiferi absque impedimento suis fungi possent muniis. Neque simul omnes, ut Sinensibus receptum, dapes appositæ, verum singulis convivis binæ semper patinæ apponebantur. Præfecto aulæ verbo signum dante (adstes is lateri Gubernatoris) omnes simul in appositos cibos impetum fecerunt. Cumque satis jam degustasse convivas cerneret, iterum duplici dato signo pocula apponi & ebibi imperavit. Ita sedecim eodem ordine mensis impositæ. Finito convivio, comœdiis spectandis aliquandiu vacabamus; deinde egressi in viridaria haud longo tempore inambulatum, dum interea bellaria apponerentur. Discessuri singuli convivæ pecuniæ summam inter domesticos, scenicosque distribuendam pedibus Gubernatoris nihil reluctantis apposuerunt: cumque Legati, & ipsi munus sex toelarum argenti, ac quædam alia munera offerrent, quanquam initio abnueret, tandem se exorari passus fuit.

Præfectus Legatos excipit convivio.

Ambi-

NAMHUN.
17.

Ambitus urbis *Nanhung*, ſeſquihoræ ſpatio abſolvitur, munita admodum imprimis verſus flumen, tanquam præſidium limitaneum. Ponte flumen ſternitur alto fornice, qui noctu ferrea catena ad ſecuritatem civium clauditur. In urbe magnifica paſſim prominent templa, & palatiorum moles, quorum nonnullis veſtibulis aureo charactere nomen I H S. præſcriptum vidimus. Ibi Imperatoris telonium : mercatoribus ſatis eſt, ſcripto bona ſua deſignare, vel libro rationum oſtendere, talia bona ad ſe ſpectare : nec curioſius inquirunt, ut in Europa fieri ſolet. Sed liber commeatus datur. Nullibi melius atramentum (ita in India appellant terræ genus lapidoſæ) quam in tractu *Nanhungenſi*. Flumen *Mekiang* inde nominatur, quod aquam atramentoſam ſignificat : Ejus enim aquæ atramenti nigrorem æquant. Albi in eo, Sinenſibus æſtimati, piſces. Terreſtria itinera ob crebras rupium, montiumque remoras plus, quam alibi moleſtiæ, difficultatiſque commeantibus apportant; ſed difficillimus omnium tranſitu, ſuperatuque mons, qui olim *Muglijn* vocabatur. Eum Præfectus *Chankienting*, ſuo ſumtu complanatis rupibus, adeo permeabilem reddidit, ut nullibi facilior jam tranſitus Equiti, vel pediti, aut lecticis, viâ ſilicibus conſtratâ, planâque. Templum ejus memoriæ ab incolis ſtructum, ſacratumque poſt obitum, ubi ſacrificiis hodieque colitur beneficii tanti author. Pagodo turris novarum altitudine contignationum adjacet. Quatuor diebus *Nanhungæ* morati, tandem per montes paratis omnibus *Nanganam* verſus octavâ Aprilis contendimus.

Legati ſuperant montes.

Præmiſſis bajulis, *Mandarinoque* Kantonenſi, qui hoſpitia, naveſque itineri pararent. *Mandarinus Pinxentou* cum *Henrico Barono*, aliiſque reſiduis ſequente die iter ingreſſi ſumus. Quælibet turma tenetur Flavo Imperatoris Sinici, Legatorumque nominibus inſcripto, vexillo conſpicua, ne peregrini ſe immiſcerent. Legati lecticis (*Palankynos* Indi vocant) geſtabantur, minus moleſtiæ per montana illa, & aſpera eo modo ſenſuri. Bajuli quadringenti quinquaginta, quorum ſingulis merces octo *Maas Fijn*, id eſt, monetæ Hollandicæ ſexaginta quatuor ſtuferi, numerabantur. Additur à Præfecto militare centum & quinquaginta virorum ſubſidium contra prædones, per deſerta illa ſubinde errantes, aderantque, *Kantonâ* ſimul profecti, ſeptuaginta alii militiæ aſſueti.

Nona Aprilis ante meridiem hora fere nona *Nanhungam* reliquimus. Media jam peracta erat via, cum in pago *Suſan* Legati noctu conquieverunt, vacuis paſſim, deſertiſque domibus, & uno tantum militum Duce, cujus ibi præfectura, reperto. Incolæ metu Hollandorum aufugerant : vix parum oryzæ, potus, ſuillæ, ut in loco ſterili, obtentum. Altera die conſcenſis equis per horridos inter *Quantung*, & *Kiangsi* montes meridie profecti, multos ibi Pagodos, quorum, qui medius, reliquos ſplendore exuperans, limitem utriuſque Provinciæ diſcriminabat. Ipſi montes, & deſerti à cultu humano, & denſis ſylvis impervii, collibus tamen hinc inde leniter

I

niter ſuſpenſis, & amœnibus vallibus ſua delectatione non caret. Sole jam in Occaſum vergente, ea adhuc die feſtinatis itineribus urbem *Nangan*, quæ decima tertia Metropolis octavæ regionis *Kiangsi*, attigimus.

Octava Provincia Imperii Sinici *Kiangsi* ad Ortum clauditur à *Chekiang*, ad Notapeliotem à *Fokien*: ad Auſtrum *Quantung* extrema attingit, Occiduam partem *Huquang*, Borealem *Nanking* ſive *Kiangnan* ambit. Auſtrale latus montes altiſſimi *Kiangsi*, *Quantung* & *Fokien* coëunt, in quibus feri incolæ ex præda viventes, & nulli obnoxii: Metallorum auri, argenti, plumbi, ſtanni, ferri ferax; undique in orbem montibus cincta, & crebris irrigua fluminibus. Piſcium, hominumque imprimis copioſa, quorum multitudinem vix regio fert. Unde ob fæcunditatem *Mures* tota Sina vocantur. Et quia tantam hominum progeniem terra alere non poteſt, tota Sina deſpecti vilibus opificiis, ſartoriæ, ſutoriæ, alicubi incumbunt, & ſortilegia per Magicas artes exercent. Ingenio ſubtili, & doctrinarum omnium capax ad ſummas dignitates emergunt. Tranſmigrationem animarum credunt. Unde mortale apud eos peccatum, viva animalia trucidare, vel occiſum comedere. Metropoles ſunt tredecim, urbes ſexaginta ſeptem- Regionem mediam fluvius *Can* à Borea in Auſtrum ſecat, undique aquis irriguam: unde tota paſſim navigabilis.

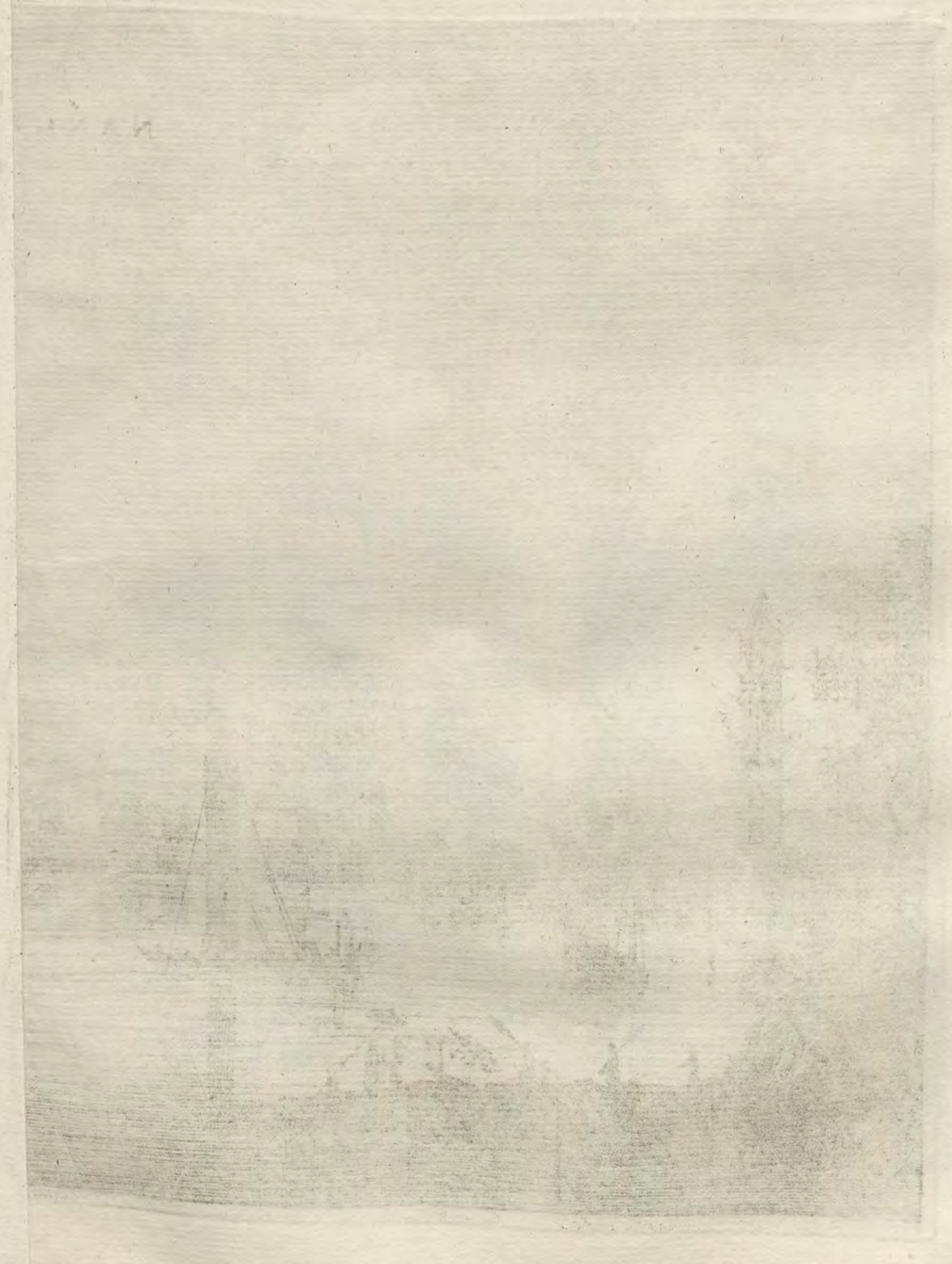
NANCHANG prima Provinciæ Metropolis, jacet ad Auſtrale initium magni lacus *Poyang* in inſula, quam flumen *Can* efficit, quod urbis Occaſum præterlabitur. Notapeliotem civitatis claudit lacus *Tung*, ab optimis piſcibus, & limpidiſſima aqua commendatus. Septem Oppidis imperat, *Nanchang, Fungching, Cinhien, Fungsin, Cinggan, Ning.*

JAOCHEU ſecunda Provinciæ Metropolis, in Boreali ripa *Po* fluvii pulchro aſpectu amæna jacet & verſus Orientem Solem monte *Macie*, ex laudatiſſimis ordine quinquageſimo ſecundo, clauditur: Lacu ſupra dicto *Poyang* ſive *Pengli* ejus territorium ſubintrante. Septem moderatur urbes, *Jaocheu, Yukan, Loping, Feuleang, Tehing, Gangin*, & *Vannien.*

QUANGSIN tertia Provinciæ Metropolis, denſa altiſſimorum montium, è quibus *Ling* præcipuus, ſerie in orbem cingitur, ex quibus ad Ortum urbis *Xangiao* fluvius ſcaturit, qui Borealem hujus Metropolis partem præterfluit. Sub ſe habet civitates ſeptem, *Quangsin, Joxan, Jeyang, Queiki, Jenxan, Jungfung*, & *Hinggan.*

NANGKANG quarta Provinciæ Metropolis, cujus Barrolybicum mons *Quangliu*, anachoretarum copia illuſtris; Occaſum fons *Lien*, cujus ſcaturigo eleganti ſpectaculo argenteos colores intuentium oculis lapſu ſuo offert; Notapeliotem ripa lacus *Poyang* Occidentalis reſpicit, qui mediam regionem interſecat. Quatuor regit urbes, *Nangkang, Tuchang, Kienchang*, & *Gany.*

KIEUKIANG quinta Provinciæ Metropolis, cujus mœnia Auſtralis fluvii *Kiang* ora alluit in ipſo lacus *Poyang* oſtio, hinc qua Boream, & Or-

NANGAN.

& Ortum ſpectat, univerſa ab aquis circumcingitur; quamvis centum & plus leucis â mari diſtet, incredibilis equidem navium copia hic aſſidue reperitur, urbis Notapeliotem mons, qui inſulam in dicto lacu efficit, & Auſtrum mons *Quangliu* claudunt. Civitatibus quinque jura dat, *Kieukiang*, *Tegan*, *Xuichang*, *Hukeu*, & *Pengce*.

KIENCHANG ſexta Provinciæ Metropolis intra mænia lacum *Kinquei* concludit; Lacus vero *Kiao* extra eadem ſpatioſus excurrit, aquarum commoda per canales urbi communicante. Urbis Occaſum mons *Macu* claudit. Cætera fertilis & amæna Regio eſt, præclaro oryzæ potu cum vinis Europæis certans. Quinque regit civitates, *Kienchang*, *Sinching*, *Nanfung*, *Quanchang*, *Luki*.

VUCHEU ſeptima Provinciæ Metropolis, cujus Barrolybicum amnis *Lienfan* præterfluit; ejus aqua à Sinis pro Clypſedris, utpote aëris mutationibus mimis obnoxia, præ reliquis expetitur; qua Orientem ſpectat, monte *Yangkiu* munitur, qui humanâ ſtatuâ, pro varia aëris temperie varios induente colores, celebris eſt; ex qnibus accolæ Jovem ſerenum, vel pluvium prædicunt: inter *Fokien* & *Quantung* extrema jacet. Sex civitates territorio includit, *Vucheu*, *Cunggin*, *Kinki*, *Yhoang*, *Logan*, *Tunghiang*.

LINKIANG octava Provinciæ Metropolis, inſulam *Pehoa* intra parietes complectitur, ſed extra urbem prope mænia inſula *Kiafung* in fluvio *Can*, in cujus Boreali ripa rectâ ad Occaſum præcedentis urbs amœno exſurgit ſitu. Boream ejus mons *Comao* claudit, in quo rariora quædam à Sinis obſervata ſunt, ex quibus feliciſſima ſomniant. Quatuor civitatibus jura dat. *Linkiang*, *Sinkin*, *Sinijn*, & *Hiakiang*.

KIEGAN nona Provinciæ Metropolis, in Occidentali fluminis *Can* ripa jacet, ubi *Xepatan* infames ſcopuli initium habent novem civitates juriſdictione ſua complectitur. *Kiegan*, *Taiho*, *Kiexui*, *Jungfung*, *Ganfo*, *Lungciven*, *Vangan*, *Jungſin*, *Jungning*.

XUICHEU decima Provinciæ Metropolis, voce *Xui* ab aëris clementia & agrorum fertilitate fortunata dicitur: ad Barrolybicum urbis antecedentis amni *Hoyang* vicina jacet, ortum claudit mons *Tayn*. Tres numerat civitates *Xuicheu*, *Xangcao*, *Sinchang*.

JUENCHEU undecima Provinciæ Metropolis Provinciæ, *Huquang* finitima, cujus Ortum lacus *Tung* reſpicit; Lacus *Mingyo* pro foſsâ urbi eſt, & intra ipſam per plateas ubique navium patiens. Quatuor ſub ſe civitates habet, *Juencheu*, *Fueny*, *Pinghiang*, & *Vançai*.

CANCHEU duodecima Provinciæ Metropolis ad duorum fluminum *Chang* & *Can* confluentes jacet, qui ad partem mæniorum Borealem diffuſi lacum efformant. Orientalis urbis pars monte *Tiencho* cingitur, in quo noctu lux veluti carbonum accenſorum ſcintillat. Duodecim regit civita-

tes, *Cancheu, Utu, Sinfung, Hingque, Hoeichang, Ganynen, Ningtu, Xuikin, Lungnan, Xeching, Changning*, & *Tingnan*.

NANGAN decima tertia Provinciæ Metropolis, ſed maxime, Auſtralis, cujus mœnia fluvius *Chang* radit, unde emporium frequentiſſimum, ad Occaſum mons *Sihoa* eſt, id eſt, flos Occidentalis. Quatuor moderatur urbes, *Nangan*, *Nangkang*, *Nangyen*, & *Cungy*.

Rationum publicarum liber numerat ter decies centum, ſexaginta tria millia, ſexcentas viginti novem familias 1363629. Virorum militarium ſexagies & quinquagies centum quadraginta novem millia octingentos 6549800.

Præter vectigalia & telonia pro tributo annuatim ſolvit decies & ſexies centum, & ſedecim millia, & ſexcentos 1616600 oryzæ ſaccos. Serici crudi octies mille ducenta & triginta 8230. Confecti undecies mille, quingenta & ſedecim volumina 11516.

Legati ſalutantur à Magiſtratu.

Mox aderat à Magiſtratu, qui Legatos ſolenni reverentia ſalutaret, miniſter publicus, à quo in palatium mœnibus contiguum deducti, Præfectum cum præcipuis civium, qui ſalute mutuâ adventum gratularentur, inviſentes habuere, & poſt mutuam interlocutionem, veſperi contenti diſceſſerunt, miſſis Procerum impenſis ad cœnam lautiis. Duo Tartarorum magnates, recens *Pekinga* advecti, poſtea advenerunt, qui ſolennibus peractis, Ablegatos ſe à *Magno Chamo* ad Proreges *Kantonenſes* referebant, qui ob victoriam præterito anno in *Quangſi* de Sinenſibus obtentam, tredecim Elephantes, monumentum ejus victoriæ, *Pekingam* ab iis miſſos, honoribus, doniſque eorum fidem, felicitatemque remunerarentur: Magna illi voluptate Legatorum ſplendidam conditionem, doteſque eximias intuebantur, quod ab extremis mundi finibus ad Imperatorem contenderent, nec ſatis prædicare poterant, *quanto deſiderio, affectuque eos* Magnus Chamus *præſtolaretur*. Crebræ inde Magnatum viſitationes. Ægre navigia accelerando itineri per fluvium *Chang Nankingum* verſus, ibi obtenta, quod *Pinxentoum* Mandarinum adeo commovit, ut acerbe in illum, cui hæc demandata fuerat cura, inveheretur, qui impatiens animi cultro ſe confixurus erat, niſi famuli *Pinxentoi* furioſas ejus manus detinuiſſent.

Nangan dives.

Urbs *Nangan* extrema verſus auſtrum Provinciæ *Kiangſi* in planitie fertiliſſima ſita, altis undique montibus cingitur, quorum qui maximus *Sihoa* ob amœnitatem dicitur, quod Sinis *Florem Zephyri* ſignificat. Fluvius *Chang*, cujus in *Huquang* fontes, urbem, quà notolybicum ſpectat, in duas partes, auſtralem, & boream ſecat, unde frequentiſſima vicinorum ibi commercia beneficio fluminis, terrarumque, imprimis ex Provincia *Quantung*, & verſus urbem *Nanhung* per montana *Muilin*, bajulis tum operam ſuam præſtantibus. Auſtralior urbis pars, denſis constructa ædibus, multitudine hominum, merciumque abundat. In ſeptentrionali parte Pagoda magnificentiſſimæ ſtructuræ monti acclivi eo

eo artificio impoſitus, ut Dædaleum opus videatur. Non tamen hæc urbs *Nangan* cum *Nanhung* magnitudine, aut firmitate munitionum conferri poteſt, quanquam à Tartaris non adeo vaſtata fuerit, & vix ulla jam illius tempeſtatis Scythicæ veſtigia ſuperſint.

Legati diſcedunt *Nangan.*

Poſtquam *Henricus Baron* cum Mandarino *Pinxentou* & reſiduo comitatu per *Nanhungicos* montes *Nanganam* appuliſſent, quatuor dierum morâ hic ſumtâ, iter denuo decima tertia navigiis ingreſſi ſumus. Legati ſinguli ſingulas Jonckas tenebant. Hactenus *Kantona Nanhungum* uſque adverſo flumine difficillimo labore, & ingenti vitæ, navium, opumque jactura ab Helcyariis protracti, magnas ſæpe moleſtias ſenſeramus; at verò nunc ſecundo flumine, quanquam non omnino periculorum expertes delabebamur. Tanta ibi fluminis *Kan* celeritas, ut ſagittæ inſtar non fluere, ſed volare videatur, & quia cæcis paſſim arenis, ſyrtibuſque ſcatet, navis

Navis *Jacobi de Keyſer* arenis allidit.

Legati *Jacobi de Keyſer* una cum muneribus, *Magno Chamo* deſtinatis, vorticibus circumacta, tandemque arenis impacta, tam lato vulnere dehiſcuit, ut ſubmerſioni proxima fuerit. Igitur ſumma celeritate exoneratam, ripæque attractam reparavimus, multum Mandarinis indignantibus, quod nautarum officia defuiſſe crederent, & in nonnullos ſcutica graviter animadvertebant, deprecantibus pro gubernatore, homine jam ſexagenario, eaque calamitate indigno, Legatis.

10. April appellunt NANGKANG.

Decima quarta Aprilis ſecundam parvam urbem NANKANG prætervecti ſumus, quæ ſiniſtræ fluminis *Chang* ripæ, quadrata forma, muris quinque & viginti pedum altitudine, quatuorque portis, quadrante

te

te horæ à se invicem remotis, sed magna parte obstructis adjacet. Sed & eam Tartaricus furor exitio dedit, quod rudera testantur. Tribus trianguli forma, si situm erga se mutuum procul spectes, insignis turribus est. Reduces ad portam Australem, quam Sinæ *Nammon* vocat, appulimus, unde recta platea ædes Præfecti adeuntur, in cujus extremitate Arcus Triumphalis, quem Tartari intactum reliquerunt, & forum conspiciuntur, in quo quotidie ingens alimentorum copia prostat.

15. April *Kancheu*

Decima quinta KANCHEU, quæ duodecima Metropolis *Kiangsi*, appulimus, ibi pernoctatum. Altera die Mandarini, quanquam cœlo pluvio, in navibus nostris ad nos honoris ergo inviserunt. Mox Legati ad magnum *Tutangum* solenniter se contulerunt, humanissime excepti, & cum ad lævam ejus consedissent, varia inquisivit *quis Hollandiæ situs, quot Provinciæ ejus, quanta à Lusitaniæ regno distantia, de initiis ejus, duratione que, & an idem Hollandis, qui apud Lusitanos, Numinis cultus.* Ex interrogatis facile apparebat, intimam huic *Tutango* cum Lusitanis familiaritatem; ejusque uxor baptismum suscepisse dicebatur. Delectabant eum tubicinis nostri taratantaræ, quæ tota aula, dum *The* potabatur, resonabant, armaque nostra curiose inspectabat. Munera ei offerre Legatis animus erat, quod Provinciis *Kiangsi, Fokien, Huquang* & *Quantung* non *Tutangi* modo, verum etiam *Lonconquangnui* titulo præesset, & naves Batavicæ, dum *Japoniam*, aut *Taiwanam* petunt, sæpius aquæ defectu *Fokien* appellere coguntur: sed *Tutangus*, quanquam aliquoties instarent Legati, vehementer negavit, *licitum Tartarorum Legibus munera ab exteris, antequam Imperatorem salutassent, accipere. Neque se Sinensi uti simulatione, verum ut consuetudini patriæ satis fieret, sibi nihilominus omnia humanitatis officia, ubi* Pekinga *redierint, commendata fore.* Neque impetrari, quanquam denuo per interpretem instarent, ut quicquam acciperet, potuit. Interea fulmina imbribus mixta, è cœlo ruere, ut toto corpore madidi in naves nostras reverteremur.

Legati *Tutang* titulo *Louconquangnui* exornatum, salutant.

Kancheu opibus, fortunaque ex primariis *Kiangsi* urbibus, imperium in duodecim oppida exercet. Centum quinquaginta *Ly Nankango* distat, ripæ fluvii *Kan*, ubi *Changa* se miscet, imposita. Tanta ibi duorum concurrentium fluviorum amplitudo, ut mare videantur. Mediam inde *Kiangsi* permeant, & ubi *Nanchangam* superarunt, palude *Poyang* hauriuntur. K*an* fontes suos apud oppidum *Xuikin* habet: inde Boream versus *Cancheu* Metropolin alluit pariter, & à se denominat. Urbs situ, ut *Nankang*, eodem, quadrata forma, altis mœnibus, duarum circuitu horarum. Mœnia crebris pervia foraminibus, quæ valvis clausa rugientis Leonis faciem, velut terrori, præferunt. Singula latera unam portam à mundi, quam respiciunt, plaga denominatam, habent. Occidua *Symon* eorum lingua appellatur, ad quam pernoctavimus.

Ad portam adscensus latis ex saxo gradibus per duos fornices, quos inter tormentum ferreum, datur. Plateæ pulchræ lato silice stratæ. Turris ad

VANNVNGAM.
19.

temque eos ſæviiſſe, ut majoribus civitatibus venerationem, ac decus comparatione peſſima acquirerent. Nam *Pekinga*, Imperatoria ſede, cuncta intacta, inviolataque reliquerunt, ſoli acceſſa fere, conſpiciendaque *Chamicæ* Majeſtati, ejuſque illuſtribus Proceribus.

Inter has ruinas una omnium præcellentior quadraginta altitudine pedum caput adhuc inviolatum magna parte oſtentat. Duabus quaſi fornicibus artificium hoc rupoſum diſtinguitur, in quas quatuor pedum latitudine ſcalis conſcenditur. Octavum mundi miraculum dixeris, cum materies ejus, nonniſi limus, pulviſque ſint, tanto coagmentata artificio, ut ſtuporem ſpectantibus Naturæ æmulum opus extorqueat. Dignum in aula *Magni Chami* monumentum videbatur, quod penicillo accuratiori expreſſum oculis legentium ſpectandum objiceretur. Dædala ejuſmodi opera Sinenſi manu confecta imprimis *Pekingæ* ſuperbiunt. Et quanquam *Pekingæ* eas artifici manu conſtructas moles ipſe non viderim, invidia quorundam prohibitus, fida tamen relatione multorum intellexi, eſſe in Sina ejuſmodi rupes multis inſtructas cubiculis, interfluentibus paſſim ſuavi murmure fluviolis, arboribuſque grata hinc inde viriditate oculis abblandientibus. *Magnus Cham* iis temperando Solis æſtui, ſpiritibuſque refocillandis utitur, in eumque finem conſtructæ perhibentur. Præ mirando artificio Naturæ æmulo Muſa obſtupefacta in hos rapitur verſus:

Luſtra oculis, ſpectator, opus, rupemquc pererra,
Quam dedit in Sinis, *artificioſa manus.*
Dextra Praxiteles, Polycleti induſtria ſolers,
Et Natura parens hic coiëre ſimul.

18. April TAIKO appellunt.

Pekkinsâ jam declinante in noctem die TAIKO vel *Taiha* attigimus. Secundum illud oppidum eſt. Civitatis nonæ *Kiegan*, centum *Ly Vannunga* diſtans, ad ſiniſtræ ripæ fluvii *Can* adſitum. Orta luce mœnia ejus altitudine pariter ac mole ſpectabilia ſe oſtentabant. Ager fertilis, & varietate frugum amœnus: Sed & hanc urbem Tartari priſtino ſpoliatam decore monumentum ſuæ immanitatis fecerunt. Plateæ ſilicibus eleganter ſtratæ, ſed anguſtiores. Verſus Boream lapideo ponti uni nixæ fornici conjungitur. Superſunt poſt nuperam deſolationem magnifica hinc inde ædificia, magnam partem cultoribus vacua, & ſpelunca ferarum, aviumque nidi. Duæ olim ibi turres, quarum una etiamnum ſuperſtes depicta conſpicitur, altera fulmine tacta corruit. Eminent hinc inde moles templorum excelſæ. Mandarinus quidam ad nos inviſens, qui duo equitum millia nuper Proregi *Kantonenſi*, *Pekingâ* adduxerat, nobis retulit, *Chamum* magnopere in regia ſua *Peking* adventum Hollandorum exoptare.

19. April *Kinnungam* appropinquant.

Decima nona urbem KINNUNGAM, quæ aliis *Kiegan*, nona ex civitatibus *Kingsi*, & nonaginta *Ly Taykona* diſtans, pervenimus. Ad Occidentalem *Kani* ripam, ubi naufraga ſaxa *Xepatan* initium ſumunt, ſita. Ambitus ejus ſeſqui horæ ſpatium complectitur, mœnibus adeo validis, ut ſæpius Tartaricam vim, quanquam irrito exitu, repulerit. Intus omnia ruderum, fragmentiſque ædificiorum horrida, inter quas multa adhuc priſca monumenta antiquam loquantur magnificentiam. Templa paſſim, & *Pagodæ*

Urbs olim ſplendida ædificiis.

ad lævam in inſula, præcipuo cultu unus paucis ante annis recens ſtructus, multiſque ſtatuis exornatus. Solum inæquali ſitu, montibus collibuſque paſſim editior, ubi divites metallorum venas terra ſinu ſuo abſcondit, ſed

quas

KINNINGAM.

quas aperire non est liberum, prohibentibus statutis, cum cuilibet liceat aurum, argentumque ex fluviorum ripis eruere. Ager undique irriguus, atque hinc illa fertilitas, cæteris locis rara, quæ caloribus nimiis, aut rigore exuruntur. Altissimus mons *Nucung* ambitu octingentorum stadiorum apud *Ganto*, quæ quinta ex oppidis, verticem tollit.

Mons *Nucung*.

Quanquam pleraque Sinæ flumina navigantibus ob cæca vadorum, rupesque sub undis latentes periculosa sint, magnamque circumspectionem requirant, nuspiam tamen majus periculum, quam apud *Kinnungam*, ubi scopuli *Xepatan* fluvii *Can*, qui occiduam civitatis partem alluit, celerrimo cursu absconduntur. Octodecim talia naufraga loca numerantur, unde & loco *Xepatan*, quod octodecim cataractas significat, nomen. Periti talium Syrtium navigantibus pretio inserviunt.

Periculosæ rupes circa *Kiegan*.

Tattari hanc urbem tanta diruerunt immanitate, ut, quod incolæ pariter, ac circumvicini narrabant, simile exemplum immanitatis vix alibi tota Sina reperiatur. Nam, præterquam quod ædificia solotenus destruxerunt, & cædibus in omnem promiscue sexum, quæ communia huic urbi cum aliis innumeris mala fuerunt, non modo multam virorum copiam in æternam redegerunt servitutem, verum etiam virginum multa millia funibus colligatas, boum instar, *Pekingam* versus abegerunt, & lenonibus impurissimis vili pretio prostituerunt.

Virgines à Tartaris prostituuntur.

Eadem adhuc die quartum nonæ civitatis *Kiegan* oppidum KIEXUI ad dextram *Cani* ripam situm, ambitu sesquihoræ triangula figura prætervecti sumus. Ager undique jucundus aspectu, montium valliumque pulchra serie, portæ urbi quatuor ferreis munita valvis. In longitudine secus

Transvehuntur KIEXUI.

ripam fluminis ſeptingentos paſſus extenditur, mœnia quindecim pedes alta. Pagoda unico, cujus ſplendorem longus dies abſumſerat, tribuſque portis triumphalibus in honorem Mandarinorum, qui de patriâ optime demeriti fuerant exſtructis, ſuperbit.

KYA-KYAM adveniunt.

Vigeſima Aprilis quartum octavæ civitatis *Linkiang* Oppidum KYAKYA alias *Hiakya* attigimus, octoginta *Ly* diſſitum *Kiexujo*, ad radices montium, qui *Honanam* verſus cacumina ſua protendunt. Situs ejus ad Boream *Cani* & ripam, cujus aquæ variis per urbem foſſis deducuntur, & major pars oppidi fluvio alluitur. Crebra ibi præternavigatio, quotquot flumine *Can* deſcendunt. Hæc urbs ipſiſſima montium radicem attingit, ut iidem oppido immineant, quorum magna pars intra mæniorum ambitum eorum vicem potiſſimum ſupplet, qui, in fertiles & fæcundos diſtincti agros, incolis uberrimam meſſem ſuppeditant. Hic mira Sinarum in deligendis & notandis montibus tam ſpecioſa ratione, quam ullibi, viget, in quâ ad veſaniam uſque delirant, in montibus enim proſperam eorum fortunam conſiſtere autumant, ob Draconis, quem primæ felicitatis auctorem ſomniant, domicilium: unde pro ſepulchris extruendis montis figuras diligenter examinant, venas omnes ac viſcera ſcrutantur, nec ſumptibus, nec laboribus parcunt, ut fortunatam conſequantur terram, caput videlicet, vel caudam, vel cor Draconis: nam inde pro ſepulti poſteris proſpera omnia ex voto fluxura ſibi firmiter perſuadent. Ne error in hac diſquiſitione committatur, multi hanc artem profitentur, qui per totam extremam hanc Aſiam vagabundi montium figuras, venaſque obſervant, non aliter atque Aſtrologi ſiderum conjunctiones, & aſpectus, & Chiromantici manuum

manuum, ac Phyſiognomi totius corporis habitum & lineamenta. Pagoda ibi priſca Majorum ſuperſtitione ſacer. Plateæ ſilicibus ſtratæ montes verſus excurrunt. Duæ ſuperſunt triumphales portæ ex ſaxo leucophæo inviolatæ hactenus. Cætera Tartaricus furor conſumſit, & latronum, à quibus tertium direpta, impetus. Tam rari ibi incolæ, ut tot helcyarios reperiri negaret Præfectus, quibus claſſicula noſtra opus haberet.

Urbem SINKIN proximant.

Proximum ejuſdem diei diverticulum SINKIN fuit, ſecundum octavæ civitatis *Linkiang* oppidum, ſexaginta *Ly Hiakianga* diſtans, ripæ *Cani* dextræ adjacens, eodem fere montium *Joſu*, (qui ex nominatis ordine decimus ſeptimus, altiſſimus adeo, ut nubibus caput inferat, ſylvarum attamen nemore in ſummo cacumine, camporumque jucunditate intuentium oculos toto ambitu mire recreans) & *Mung*, colliumque amœno, ut cætera, ambitu. Parum inter *Sinkin*, & *Hiakiang* differentiæ, ſive ambitum ſpectes, ſive ſitum, niſi quod illa collibus interior & plana, hæc monti juxtim adjacet. Porta fluvii proxima, & mæniis intermedia arte Sinica inſignis. Cætera oppidi humilia, & haud contendenda *Hiakingæ*: Nox nobis apud Pagodam in ſiniſtra ripa tranſacta, Præfecto, quanquam tempeſtuoſo aëre, Legatos ſalutante, lautiiſque honorante.

FUNGCHING veniunt.

Vigeſima ſecunda Aprilis, prima luce profecti, circa meridiem oppidum FUNGCHING, ſecundum civitatis *Nanchang* oppidum ſexaginta *Ly Sinkina* diſtans, appulimus. Situ, ut cætera Sinenſium oppida, quadrato, ambitu horam æquat, vel ſuperat. Boreo lateri ſuburbium multo refertum populo, ſplendidiſque ædificiis; duo hic arcus triumphales, monumentum priſtinæ fortunæ: Imminet ei mons *Pechang*, ex quo aqua centum

Montes *Pechang* & *Xifung*.

centum altitudine perficarum ingenti, ut ad Catadupas, fragore decidit; unde *Pechang* loco nomen, quod *centum perticas* significat. Proximus inde, & alius mons *Xifung*, quem ejus regionis trigesimum nonum Sinensis Geographus *Taosu* recenset.

23. April *Nanchang* appellunt.

Vigesimâ tertiâ Aprilis prima Metropolis NANCHANG, quæ & *Kiangsi* nomine totius Provinciæ appellatur, conspecta fuit. Jactis ancoris, mox à Magistratu quatuor splendido ornatu navigia, devehendis in urbem Legatis, quod ob fluminis scopulosa vada majoribus adiri nequeat, advenerunt. Mandarinus *Pinxentou* duo sibi potiora servans, offensam Legatorum incurrit; sed magistratu ipso Legatos excipiente, navim unam *Pixentous* reddere jussus fuit, quam Legati conscenderunt. Sequenti die

Petrus de Goyer adit *Tutang*.

Legatus *Petrus de Goyer*, (*Jacobo de Keyser* invaletudine detento) cum Secretario *Henrico Baron Tutangum* inviserunt, excepti ab eo humanissime, sed Interpretibus admodum irascebatur, quod Legatos per longinquissima terrarum *Magno Chamo* gratulaturos non majori excepissent apparatu, (pedes enim accesserant) neque mitior erga Mandarinos *Kantonicos*, eos *rudes asinos* appellabat. Remeantibus equi præbiti, & ter explosis tormentis, quam gratus eorum adventus esset, testabantur. Legati *Tutango* munera quidem offerebant, sed is easdem, qua alii excusatione usus, leges Sinæ, quibus prohiberetur, prætendit.

Litus *Nanchang*.

Nanchang viginti *Ly Funchinga* distans, radici ingentis paludis *Poyang* versus Austrum adjacet, cujus aquis circumcirca alluitur, unde speciem insulæ præbet: Ambitus quadrata forma sexaginta sex *Lyas*, quarum vix viginti muro cinguntur, complectitur. Septem portæ, sed quatuor eminent, quarum quæ suburbium versus *Quarul* vocatur, navium nostrarum statio fuit. Quatuor hic Pagodæ, una & præcipua à ferrea columna *Thisiking* nomine, virore micantibus contecta imbricibus, & tribus

Idolum *Kouja*.

divisa partibus. Primo vestibulo Idolum *Kouja* minoribus cinctum, quorum singula staturam humanam altero tantum æquant, *Kouja* velut præses templi, & defensor sublimi throno, purpureo humeros amictus pallio, in longa pertica duobus se Draconibus horribiliter spiras suas circumvolventibus, minantibusque, considet. Secunda templi pars, duæ latæ scalæ sibi mutuo opponuntur. Ambulacra circum ampla, lataque, imaginibus undique consita. Eadem tertii templi, nec multum varians conditio. In aditu primi templi ad dextram puteus, duodecim ambitu quadrato passuum, ex vivo saxo, aqua ad marginem scatens. Miræ incolarum, de

Mirabilis puteus.

Kouja, ejusque puteo fabulæ: *Ut pauperum beneficus altor fuerit, & opum ex Alchymia* quippe verum argentum ab eo ex ignobilibus confectum metallis credunt) *in egenos largus; ab eo Draconem urbi interitum minantem, terra obrutum, & ferræ alligatum columnæ, in hunc puteum præcipitasse; unde tanquam publicæ salutis autor, & cœlo cum familia vivus receptus fuerit, & à posteris condito hoc templo divinis honoribus colatur.* Multa, & alia vana, incre-

dibilia

NAMKVN.
of ou
NANKANG
3.

KIANG SI

dibilia jactant, eoque minus mirum prodigiosiora à *Fernando Mendez Pinto* de domo fumigante memorari. Cætera, quæ olim conspicua, bello nupero perierunt, Turris in novem elata contignationes superat. Ager undique cultus, nuspiam sterili gleba relicta; ut vix spatium pecori, & armentis supersit: porci tamen numerosi intus extusque civitates aluntur, eaque in ipsa civitate copia, ut platearum fere usum commeantibus eripiant, promtis ad excrementa eorum tollenda, Sinis agro stercorando, unde nullæ per plateas sordes.

Multa & alia sæva urbi accidere, ab ultimo bello funditus corruit, hac occasione *Kinus Leaotungâ*, quo Tartariæ ad murum proxima, oriundus, celebri inter Tartaros militiæ fama, à Chamo Provinciæ *Kiangsi* ob fidem meritaque Præfectus, ab eo ad Sinensem Imperatorem *Junglieum* defecit ob clandestinum Collegæ suæ odium (duo enim semper uni Provinciæ præsunt unus civilia, alter criminalia administrans.) Cum enim in convivio quodam Comœdiam spectarent, quæ Sinico habitu agebatur, *Kinus* ad socium: *annon*, inquiebat, *hic habitus Tartarico longe melior, & gravior videtur?* Alter per verba, tanquam Majestatem lædentia propere Imperatori Tartaro significavit, sed literis à *Kino* interceptis armata manu in palatio suo oppressus & interfectus fuit. Tartarus gliscentem exstincturus rebellionem, varios contra eum Duces ablegat, victore passim *Kino*, & Australium partium Præfecto in fugam pulso. Ejus exemplum secutus *Likungzus*, sive *Lihusus Quantungæ* Dux; quem urbis *Cancheu*, quæ sola Tartaris in *Quangsi* fida manserat, Præfectus simulata defectione circumvenit. Nam literis ad *Lihusum* scriptis, urbem se illi traditurum promisit. Interea vero clam ex *Fokien* Tartarica auxilia noctu immisit. *Lihusus* cum Sinis, nihil mali suspectans per patentes portas urbem ingressus, mox undique se Tartarorum copiis circumventum vidit, & plurinus suorum amissis, ipse inter cæsos (nuspiam enim imposterum apparuit) periisse creditur. Hac clade *Jungliei* res haud parvum detrimentum acceperunt, quanquam *Kinus* aliquamdiu feliciter bellum continuaret, & Tartaros multis præliis profligaret. Obsessa inde *Kancheu*, quam *Kinus* adventu Tartari audito deseruit Boream versus contendens, Tartarica se tempestate erepturus, Tartaris numero, & robore prævalentibus *Nanchangum* fugit *Kinus* ejus civitatis se defensurus viribus.

Miserrima urbis strages.

Kinus à Tartaris deficit.

Tartari, quanquam validissimo instructi exercitu, non tamen ausi tantæ urbis oppugnationem, fame eam urgebant. Fossa undique urbs ab iis valloque circumdata; fluvium navibus claudebant. Densæ intus cum *Kino* copiæ, & quanquam copiosus commeatus, tempore imminuebatur; unde fames, & desperatio, dum frustra *Junglieus* expectatur. *Kinus* extrema ausurus ad socios; *Una*, inquit, *armis spes; age, Tartaros animoso perrumpamur.* Præcipuum à lata illa fossa impedimentum, quam utcunque repugnarent Tartari, *Kinus* perrupit, & majori suorum parte amissa vivus evasit.

Tartari Nanchang fame urgent.

Kinus Tartarorum castra perrumpit.

evaſit. Inde vacuam Tartari urbem ingreſſi, cuncta ferro, igne cædunt, diruunt, vaſtant. Quadraginta millia periiſſe civium feruntur. Ita enim Tartaris receptum, qui ſponte deditionem faciunt, incolumes præſtare, vi expugnatos internecione delere.

25. April pagum UCIENJEN.

Vigeſimâ quintâ Aprilis vicus in conſpectu, UCIENJEN. Magna ibi navium omnis generis copia, quæ ex omni Sina eo ob Porcellana vaſa confluunt. Situs ad mare *Poyang* ad lævam *Cani* ripam, longitudine unius horæ. Magna ibi commercia, & ædes ſatis ſplendidæ.

Ritus ſacrificii.

Ad dextram mons inſigni Pagodo celebris, intus ſtatuis ab utroque latere ornatus. Lampades undique ardentes continuis interdiu, noctuque luminibus. Qui lacum *Poyang* trajiciunt Tartari, Sinæque ſacra Idolo faciunt, ut iter proſperet. Ritus ſacrificii, ut ipſe vidi, talis. Plebs gallinam, ditiores porcum, Idolo horrendum ſpectanti, jugulant, calido per ungulas idoli (nam manibus, pedibuſque ungulatis Gryphionum inſtar conſpicitur) ſanguine promanante; ita Idolum totum cruore fœdum aſpectu, & abominabile. Ungulas porci, gallinarumque criſtas eidem ſacrant; reliqua ſacrificantibus in cibum cedunt. Longa hunc vicum, parique latitudine permeat platea, mercatorum officinis utroque latere conſita, ſed præcipuum ex Porcellanis lucrum, quæ immenſa hic copia parantur. Gratum Legatis ſpectaculum videre artifices, & raro opere fictili in reditum ſuum parato inſtrui, ſed tantus ibi hominum concurſus, ut aditu cadurca excluderentur, & officinas ingredi præter dignitatem viſum.

Optimum Porcellanæ genus conficitur In *Sinkteſimo.*

Referunt incolæ id, quod mirum nobis auditu fuit, *Porcellana toto regno nuſpiam melius, quam in quodam pago* Sinkteſimo *fieri, quadringentos fere*

ortum

Ortum verſus, Ly apud quartum oppidum Feuleang, *ſecundæ civitatis* Joacheu. *Neque vero terram, unde confiant, ex* Kiangſi *Provincia, verum ex Metropoli* Hoeicheu Nankingæ *peti: & quanquam ibi illius terræ uber proventus, incolas tamen ejus conficiendæ rationem ignorare, cauſa à ſolo aquæ temperamento petita.* Operæ pretium videtur, quæ ab indigenis pagi *Ucienjen* ipſe de Porcellanis intellexi, obiter commemorare.

Terra ex montibus *Hoeicheu* Provinciæ *Nanking* effoditur in quadras redacta, vel maſſas pondere trium K*atti*. Foſſores non ipſi has maſſas in pagum *Sinkteſimo* deferunt, ſed venundatas aliis committunt, qui ſigno Imperatoris notant, ne fraus fieri poſſit. Terra ipſa non pinguis inſtar limi, aut margæ, ſed ſabuli inſtar, quod aqua maceratum in maſſas, vel quadras formant, Porcellana quoque denuo contuſa, comminutaque in novam formam redigunt, haudquaquam ejuſdem elegantiæ, ac quæ recenti terra excoquuntur. Ita maceratam terram, ut figuli lutum ſubigunt. Extus variæ animalis, hominumque, & plantarum picturæ, quas ipſi artificio peculiari delineant; tanti arcani notitiam nonniſi ad liberos, & intimæ admiſſionis tranſmittentes. Tam promta Sinenſibus in hac arte peritia, ut conſpectam qualemcunque plantam, aut animal ſtatim Porcellanis illinant. Neque tamen eadem omnibus Porcellana tractandi ratio. Quidam recentibus ſtatim maſſis utuntur; alii aëre prius denſant in lapidem, inde comminutos cribratoſque aqua miſcent in luti ſpeciem, & inde vaſa fingunt, coctio in fornace talis. Vaſa primum aëre ſiccantur, aut ſolibus. Impoſita furno undique clauſo, quindecim diebus valido utuntur igne: ſumma cura eſt, ne illus aër ingrediatur. Poſt quindecim dierum ignes ſenſim refrigerati, triceſima die excocta frigidaque promuntur, nam ex ſubitaneâ refrigeratione vitrum fragilitate ſuperarent. Adeſt dum furni aperiuntur Imperatoris præfectus, qui quintam jure Sinico eligit pariter, & aufert, reſiduum venditur, illis, qui pagum *Ucienjen* habitant, quod unicum tota Sina Porcellanorum receptaculum, unde per orbem poſtea diſtrahuntur.

Tranſverti lacum *Poyang* NANKAN veniunt.

Trajecto lacu *Poyang*, quod & *Pingli* vocant, vigeſima ſextâ civitas *Nankang* occiduæ ejus ripæ adjacens, conſpecta nobis fuit. Latitudo ejus, ubi ad Barropeliotem urbis ſitum eſt, hoc mare, quadraginta ſtadiorum, longitudo, ut Sinæ perhibent trecentorum. Ipſa in montoſo colle centum & octoginta *Ly Nanchanga* diſtat. Ipſo in portu ſemiruta turris ſeptem altitudine contignationum, quæ ſcalis conſcenſa latum viciniæ omnis contractum exhibet. Mœnia, ut mons acclivis vario ductu, inſigni altitudine, & opere, vix hora circumiri poſſunt. Neque alia platearum ratio, quæ gibboſa mœnia imitantur. Ab Occidente duo lapidei arcus; inde pons ex ſaxo, & porta in urbem ducit firmi operis. Prima ad lævam platea Arcus triumphales more Sinico oſtentat: cætera famam ruinis deformia, & ignobilitate premunt.

L Multa

In territorio ejus varia templa.

Multa tamen vicino in territorio templa, præcipuum in montibus *Quanglu* & *Juenxiu*, quos indigenæ ab Eremitis, & ſacrificulis innumeris habitatos, ſuperſtitioſe adorant. Ipſi Eremicolæ, quorum ſinguli ſingulas cellulas inhabitant, atroces in ſe omnes voluptates ſpernunt, continuis de-diti, promerendæ, ut jactant, melioris vitæ, ubi corpore ſuo anima in aliud tranſmigraverit, miſeriis, quas curioſe, ut affligantur, excogitant; tanta vis ſuperſtitionis etiam Idololatras invadit. Cellulæ montis *Quanglu* numero anni dies æquare perhibentur. Et quanquam undique ſudo cœlo, montes illi perpetuis tecti nebulis triſtem faciem oſtentant: ut lacu *Poyang* proſpectantibus ſæpe, nubibus viſum intercipientibus, conſpici non poſſit. Multus & ibi Cannabis Proventus, unde æſtiva ſibi veſtimenta arcendo ſudori, & radiis Solaribus incolæ parant.

Mirabilis fons.

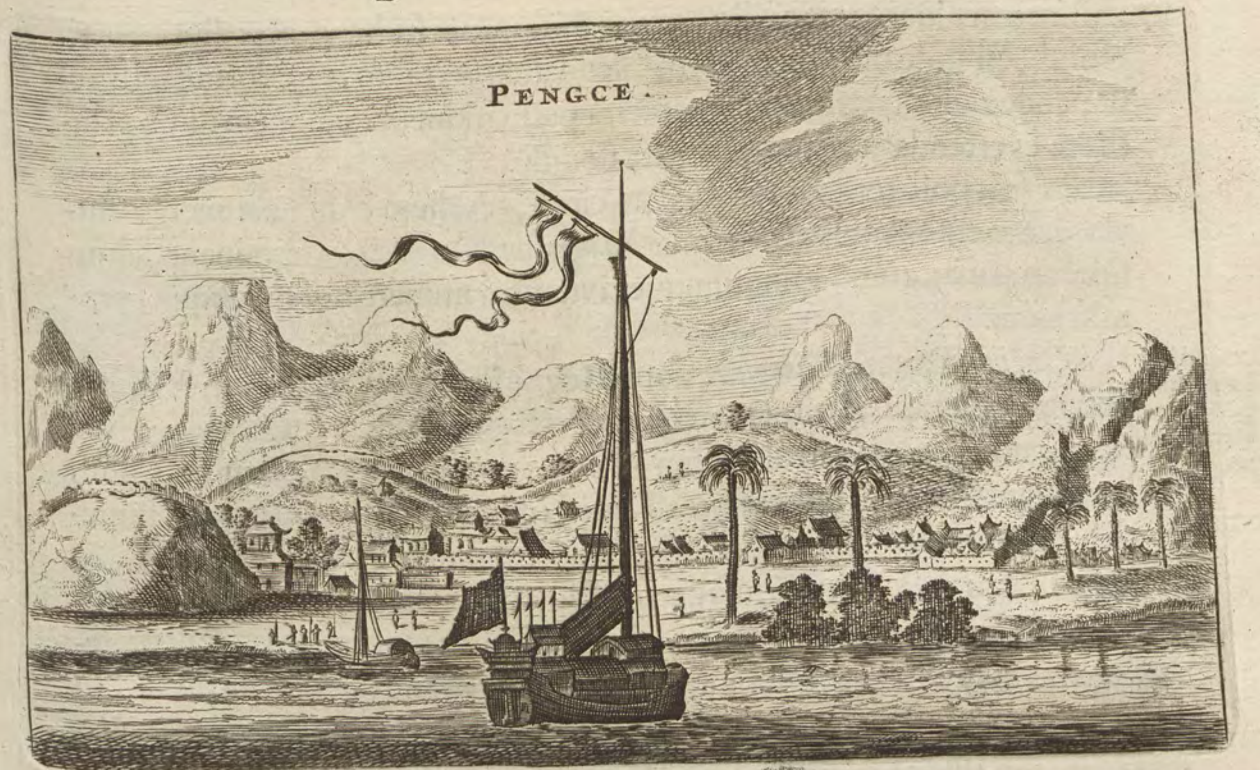
Fons urbi ad Occidentem *Kien* nominis, cujus decidentes aquæ argenteam repræſentant telam, & triginta pateris diſpergitur. Magna illius, ut validæ in multos corporis ægritudines, apud Sinenſes aquæ dignatio habetur. Lacus *Poyang* ipſam bipartitur regionem. Hic & ob fertilitatem montium, agrorumque, & copiâ arborum celebratus tota Sina tractus, in omnia frugum genera, crebris paſſim piſculentiſq; abundans fluminibus, ſe effundit.

27. Aprilis Hukeu veniunt.

Vigeſimâ ſeptimâ HUKEU, quartum quintæ civitatis *Kienkiang* oppidum, nobis conſpectum. Situm eſt ad dextram fluvii *Kiang*, ubi lacui *Poyang* ſe permiſcet, in cujus anguſtiis prominet. Quadraginta hinc milliaria *Nankangam* numerant. A boreo latere rupes oppidò ſingulari elegantia, arbuſtis paſſim viridantibus contecta, imminet. Ad montis radices Pagoda inſigni mole, ædibus cinctus. Mœnia paſſim pro montis naturâ, curva & gibboſa, valido opere. Parum huic oppido Tartarica rabies nocuit; etiamnum populoſo, ſplendidiſque ædificiis ſuperbienti. Mercatura omnigena floret, ſed præcipue copioſus ibi rerum ad victum ſpectantium proventus. Piſcium optimi viliſſimo pretio ad emtorem veniunt, ob uberem undique eorum capturam. Æſtus maris jam ad hoc oppidum, viciniâ maris, Luna plena novaque deprehenditur. Jam exinde fluvius *Kiang*, & à civitate *Kienkiang* ad mare, neque pigro curſu, & vix conſpectui obvio, unde jam veliferarum uſus navium, in quam velis partem, non amplius reluctantibus ejus aquis. Mons & vicinus *Xechung*, quod *Lapideam Campanam* ſignificat; quippe fluctus tempeſtate lacus *Poyang* ad crepidinem montis colliſi, mugitum campanarum inſtar raucarum concitant. Cum jam ancoris jactis navis ante oppidum ſtaret, omnis in recurſum civitas, ſenes juveneſque effuſa, vix aſpectu ſatiari Hollandorum poterat: mirabantur ignota ora, habituſque ab ultimo occidente venientium, & niſi ignotus utriſque ſermo obſtitiſſet, multa colloqui, multa interrogare velle videbantur. Ergo tubicen noſter inflare ſuum *Wilhelmus*: quo incognito ſonitu adeo perterriti fuerunt, ut confuſa fuga vix portæ introitum, multis proſtratis paſſim jacentibuſque miſeri reperirent.

Deci-

HVKOEN.
of. ou
HUKEU.
8
28

Vigeſimâ octavâ inde PENGCEA, quod quintum civitatis *Kienkiang* oppidum, conſpecta. Hactenus *Kanchevo* uſque *Nanchang* fluvio *Can* ſubvecti; inde per lacum *Poyang Pengceam*, & fluvium *Kiang* intravimus, unde Orientem verſus *Pekingam* navigandum erat. Flumen Kiang, quod & *Yangcu* Kiang, id eſt, *Filius Maris* dicitur, totum in duas partes Boream, & Auſtrinam Imperium *Magni Chami* dividit, ab Occidenti in Ortum recto quaſi impetu Oceano irruens.

PENGCE conſpicitur.

Pengce nonaginta *Ly Hukeo* diſtans in Orientali ripa *Kiang* poſt inſulam jacet, montibus paſſim collibuſque cincta. Mœnia & ipſa, ut mons colliſque, incurva paſſim, & ſinuoſa Ædificia intus raræ ſtructuræ, nec temnendæ, quibus *Hukeum* ſuperat, quanquam magnitudine ei impar. Haud procul mons *Siaocu* inacceſſus hominibus. Medius undique lacu ambitur; ad Auſtrum exigua, ſed tuta ſtatio navibus, quas tempeſtas exercet.

Montes *Siaocu*, & *Makang*.

Ad ripam Auſtralem *Kiang* alius mons *Makang* totâ celebris Sinâ ob naufragiorum frequentiam. Parum littore avulſi nautæ, mox fluctibus abrepti, ad cautes irremediabili fere jactura pereunt. Legati, cum cœlum faveret, inſulam, juncetis ſalicibuſque plenam, ingreſſi; mox veſtigiis tigridis, quod frequens illâ orâ animal, moniti retrocedere. Nautæ Sinenſes, cum coquum igne ſtructo cibos parare in prandium viderent, in genua provoluti Legatos obteſtabantur, parcerent miſeris; Dæmonem aquaticum eo loci habitare, qui ſpecie piſcis, vel Draconis haud raro conſpiciendus, odorem carnium ferre nequeat, terribili tempeſtate naves pariter homineſque, ubi talia fiant, ſubmergens. Legati, quanquam irriſa ſuperſtitione, abſtine-

Geminæ in aquis columnæ.

abſtinere maluerunt prandio, quam miſerorum ſtultas preces diutius pati. Conſpecti inde piſces in aqua, ut ſolet, latentes, tanto ſtupidorum terrore, ut pene exanimes collaberentur, certa perſuaſione, Dæmonem illum paluſtrem evertendæ navi jam mandata dediſſe.

Pengcea poſt tergum relicta duæ circa meridiem columnæ medio fluvio exurgentes conſpectæ, quæ *Kiangsiam Nankinga* diſterminant, cujus fines cum majorum, minorumque civitatum numero, ut in reliquis, præmittemus.

Nangking nonæ Imperii Provinciæ finis.

Nanking, Tartaris *Kiangnan*, nona Regni Provincia ad Ortum & Notapeliotem Oceano alluitur: Auſtrum *Chekiang*, Occidentem *Huquang*, Notolybicum *Kiangsi*, Barrolybicum *Honan*, cætera *Xangtung* claudit. Olim, antequam *Pekingum* Imperatores *Taimingi* migrarent, in hac regione Imperii ſedes fuit, & quanquam tranſlata aulo, nihilominus omnis ſplendor, & Magiſtratus priſcus in eâ uſque ad ultimam Tartaricam vaſtitatem ſervatus. Sed Tartari cuncta funditus antiquæ gloriæ monumenta, Palatia, ſepulchra deſtruxerunt, ipſumque nomen *Nanking* in *Kiangnan*, urbis *Ingtien* in *Kiangning* mutarunt: unde hodie magiſtratus & Regio ſplendore orbata, nil niſi rudera, & ruinas oſtendit.

Cunctas Sinæ Regiones ſplendore urbium, fertilitate, mercaturâ, ac navigatione ſuperat: totius orbis naves & mercaturam in hac Provinciâ collectam putes, quia flumina ejus per totum Imperium ſparſa, in omnes plagas navigia emittunt, iterumque recipiunt beneficio fluvii *Kiang*, naturâ & arte in multiplices diducti canales, qui Regii aquæductus vocantur. Ingenio moderato, acri, humano ſunt incolæ ejus, in opificiis ſeduli, & periti. Doctorum quoque magna copia, qui in ſcholis ejus examinantur. Serici inexhauſta copia, & goſſypii: unde frequentiſſimæ textrinæ; ſola urbs *Xanghai* cum vicinis pagis ducenta millia textorum alit, fæminas magnam partem; nam viri agros colunt, mercaturam exercent, & dum mulieres licium textorium tractant, ipſi liberorum curam gerunt, ac domeſtica munia obeunt. Quidquid in *Nangking* opificiorum conficitur, per totam Sinam æſtimatur, ac reliquis præfertur.

Numerus urbium.

Metropoles habet quatuordecim, *Kiangning*, *Fungyang*, *Sucheu*, *Sungkiang*, *Changcheu*, *Chinkiang*, *Yangcheu*, *Hoaigan*, *Lucheu*, *Ganking*, *Taiping*, *Ningque*, *Chicheu*, & *Hoeicheu*. Urbes centum & decem, quæ aliis imperant, & innumeram oppidorum, pagorumque multitudinem.

KIANGNING, Tartaris *Ingtien* & *Nanking*, prima Provinciæ Metropolis, de qua infra latius, ſeptem moderatur urbes, *Kiangning*, *Kiuyung*, *Lieyang*, *Liexui*, *Coaxun*, *Kiangpu*, & *Loho*.

FUNGYANG ſecunda Provinciæ Metropolis, à ſacrificulo *Taimingæ* familiæ auctore, extenſo longe lateque pomerio, noviſque ac fortiſſimis nobilitata mænibus, quæ quingenta ſtadia ſuo ambitu complent, in monte ſita eſt, cujus amæni colles in ipſa urbe privatis, publiciſque ædificiis conſpicui

ſpicui ſunt, fluvio *Hoai* territorium medium interſecante. Octodecim civitates complectitur, *Fungyang*, *Linhoai*, *Hoaiyven*, *Tingyven*, *Uhu*, *Hung*, *Xeu*, *Hokieu*, *Mungching*, *Si*, *Hiutai*, *Tienchang*, *So*, *Ligpi*, *Ing*, *Tacho*, *Hao*, & *Ingxan*. Quarum præcipuæ ſunt *Su*, *So*, & *Ing*.

SUCHEU tertia Provinciæ Metropolis, una ex urbibus, quas Sinæ orbis *Paradiſum* vocant, in placido aquæ potabilis flumine conſtructa eſt, ſicut apud Europæos Venetiæ, tria flumina *Leu*, *Sung*, & *Uſung* per modum lacus ipſam ambiunt urbem, cujus Notolybicum lacus *Tai* triginta ſex millia jugerum terræ occupans, ſpectat, ut & mons *Lignien* variis ædificiis conſpicuus. Septem regit civitates, *Sucheu*, *Quenxan*, *Changxo*, *Ukiang*, *Kiating*, *Taicang*, & *Cungming*.

SUNGKIANG quarta Provinciæ Metropolis, ad cujus Notapeliotem mons *Kin* verticem tollit in ipſo maris littore, quod hanc interfluit & urbem *Ningpo*, tam brevi intercapedine, quod ſub prima nocte galli cantus ab uno littore in littus exaudiatur hic, ut & in reliquis vicis, ædificia malis alte in ipſum fundum adactis, haud ſecus ac in noſtrati uliginoſo fundo, incumbunt: in maris oſtio amplum exſurgit munimentum cum firmo navium, militumque præſidio ad portus cuſtodiam: tribus imperat civitatibus, *Sungkiang*, *Xanghai*, & *Cingpu*.

CHANGCHEU quinta Provinciæ Metropolis, canali *Hoangpu* arte excavato vicina jacet, ripis prope hanc urbem utrinque ex ſecto lapide ab imo uſque ad ſummum miro artificio firmatis, per quem ab urbe ad fluvium *Kiang* navigantibus patet aditus. Quinque civitates moderari me ſuo dirigit, *Changcheu*, *Vuſie*, *Kiangyn*, *Gniking*, & *Cinkiang*.

CHINKIANG ſexta Provinciæ Metropolis M. Paulo Veneto *Cingia* dicitur, jacet ad ortivam canalis ſupradicti, aquas in fluvium *Kiang* exonerantis, in occidua parte ſecus ripam ſuburbium eſt, quod de frequentia cum ipſa urbe certat, in vicino colle turris triginta cubitorum à baſi ad culmen uſque ferrea formâ pyramidali, variis, figuris ac lauris decorata conſpicitur: tres urbes ſub ſe habet, *Chinkiang*, *Tanyang*, & *Kintan*.

YANCHEU ſeptima Provinciæ Metropolis, jacet ad ripam artificioſi canalis ſæpius memorati, qua Ortum ſpectat, ſalinæ ſunt frequentiſſimæ, in quibus ex aqua marina ſal eodem modo, ac ab Europæis, conficitur, ſalis hujus diſtractione maxime diteſcunt mercatores, ac proinde horum beneficio ſplendidis ac ſuperbis adſurgit ædificiis. Decem regit urbes, *Yangcheu*, *Ychin*, *Taihing*, *Caoyeu*, *Hinghoa*, *Paoyng*, *Tai*, *Jucao*, *Tung* & *Haimuen*. Quarum primariæ *Caoyeu*, & *Tai*.

HOAIGAN octava Provinciæ Metropolis, in loco paludoſo, oryzæ, ac tritici feraciſſimo jacet, duplex eſt, continuatâ tamen mæniorum ſerie, quæ ad Auſtrum vergit, proprie *Hoaigan*, quæ ad Barrapeliotem *Yenching* dicitur. Auget harum magnitudinem ſuburbium ad milliare Germanicum ex utraque parte canalis protenſum; per quem croceum ingrediuntur.

tur. Tanta hic rerum omnium copia, ac mercatorum frequentia, ut multis efformandis urbibus hæc sola sufficeret. Ad urbis Ortum lacus *Hung* est, in quo altissimæ nascuntur cannæ, quibus lignorum loco Regio universa utitur. Decem sub se continet civitates, *Hoaigan*, *Cingho*, *Gantung*, *Taoyven*, *Moyang*, *Hai*, *Canyu*, *Pi*, *Socivén*, & *Ciuning*. Quarum primariæ *Hai* & *Pi*.

Lucheu nona Provinciæ Metropolis ad confluentia lacuum *Cao* & *Pe* in agro frugum luxuriante posita est, à copia herbæ *Cha* & *Papyri* copia commendabilis. Octo civitates jurisdictione includit, quæ omnes celeberrimi lacus *Cao* ripam occupant, *Lucheu*, *Xuching*, *Lukiang*, *Vuguei*, *Cao*, *Logan*, *Iugxan* & *Hoxan*. Quarum præcipuæ *Vuguei* & *Logan*.

Gangking decima Provinciæ Metropolis in confinio trium Provinciarum ad Borealem ripam fluminis *Kiang* jacet, opportuno ad bellicas expeditiones situ, hinc suo gloriatur Prorege, & ingens militare præsidium alit in munimento *Haymuen*, ad custodiam lacus *Poyang*, & fluminis *Kiam* exstructo. Omnes merces, quæ aliunde *Nangkinum* advehuntur, hanc primo obviam habet. Sex in ea numerantur civitates, *Gangking*, *Tungching*, *Cienxan*, *Taihu*, *Sosung*, *Vangkiang*.

Taiping undecima Provinciæ Metropolis in insula, quam in duos ramos divisus *Kiang* efficit, jacet; ad urbis Notolybicum mons *Tienmuen*, cœli porta dicta, verticem tollit; ad Notapeliotem initium capit lacus *Tanyang*, cujus magnitudo trecentorum stadiorum dicitur. Tribus imperat civitatibus, *Taiping*, *Vuhu*, & *Fanchang*.

Ningque duodecima Provinciæ Metropolis amni *Von* vicina jacet, qui eam Orientem versus præterlabitur, naves in magnum fluvium *Kiang* deducens, intra mænia montem *Lingyang* continet. Sex in ejus territorio recensentur civitates, *Ningque*, *Ningque*, *King*, *Taiping*, *Cingte*, & *Nanling*.

Chicheu decima tertia Provinciæ Metropolis Australem celeberrimi fluminis *Kiang* ripam occupat, maximam partem montosa est, rerum necessariarum defectus per flumen nominatum subministratur. Ambitus ejus sex civitatibus constat. *Chicheu*, *Cingyang*, *Tungling*, *Xelai*, *Kiente*, & *Tunglieu*.

Hoeicheu decima quarta Provinciæ Metropolis, Australissimam ejusdem partem occupat, *Kiangsi*, ac *Chekiang* Provinciis finitima, prope urbem flumen *Singam* transit, qui ad Occasum exortus mox quatuor ex montium vicinia rivulis augetur. Maximus mons *Hoang*, in quo viginti quatuor rivuli, triginta duo vertices, & octodecim antra obscurissima numerantur, ad urbis Occasum est; hæc, atramento Sinico, & nominatissimo folio *Cha* celebris. Sex regit civitates, *Hoeicheu*, *Hieuning*, *Vuiyven*, *Kimuen*, *In*, *Cieki*.

In hac insuper Provincià quatuor Majores Imperatrices numerantur Civitates, scilicet *Quangte*, quæ *Kienping*; *Hocheu*, quæ *Hanxan*; *Chucheu*, quæ

quæ *Ceuveuczao*; *Siucheu*, quæ *Siao*, *Tanxan*, *Fung*, & *Poi*. A Sinis *Cheu*, & variæ minores civitates, *Hien* nuncupatæ.

Quangte prima Provinciæ Major Civitas, serici copià dives, amænioribus contigua montibus, quorum celebriores sunt *Heng*, & *Ling*, prior ad Occiduam civitates partem caput nubibus infert, in ipso equidem apice perennis fontis scaturigo, posterior collem habet maxime difficilem, & acclivem quindecim stadiorum spatio, ad quem spelunca, in cujus aditu sacrificuli cujusdam lapidea statua est, quem in eam mutatum fingunt.

Hocheu secunda Provinciæ Major Civitas, sylvarum solitudine horrida, ex eo celebris, quod sacrificulus ille Tartarorum expulsor isthic latronem egerit: ejus tamen territorium rerum necessariarum pro incolis abunde ferax.

Hhucheu tertia Provinciæ Major Civitas, cujus Regionem *U* lacus ad urbem *Civenciao* Ortus, & ad *Laigan* procurrens fæcundat, varios includit montes, quorum nomina in mappis Martinii videri possunt.

Siucheu quarta Provinciæ Major Civitas, *Croceo* fluvio vicina jacet, qui hanc Regionem mediam intersecat, in maxime septentrionali hujus Provinciæ parte sita, locus omnino magni momenti, quippe qui quatuor Provinciarum finitima contineat. Ad Barrapeliotem pons visitur aquis innatans, ex quinque & triginta magnis navibus, ferreis catenis connexis: etiam ex eo celebris, quod *Hanæ* Imperatoriæ familiæ auctor, capta civitate *Poi*, inde ad occupandum Imperium gradum fecerit.

Familiarum decies novies centena, sexaginta novem millia, octingentas & sedecim 1969816 liber rationum publicarum numerat. Virorum militarium nonagesies novies centena, sexaginta septem millia, quadringentos & viginti novem. 9967429.

Tributum oryzæ facit quinquagesies novies centies, nonagies & quinquies mille & triginta quatuor saccos 5995034. Serici non laborati, sive fili sexies mille octingentas & sexaginta tres. 6863. libras. Pannos sericos confectos omnis generis vicies & octies mille, quadringentos & quinquaginta duos. 28452. Ex canabi telæ textæ bis mille septuaginta septem 2077 volumina. Pro tributo gossipino argentum statutum est. Straminis seu fæni fascium quinquagies & octies centum & quatuor millia, ducentos & septemdecim 5804217. Salis pondera septies centies & quinquies mille & centum 705100. Quæ collecta indefinitum fere numerum complent. Varii Regni Proceres mihi sæpius sincere affirmarunt, hanc Provinciam annuatim triginta duos milliones aureorum Imperatori solvere. Nec cuives hoc mirum sit, nam præter hæc quinque telonia numerantur. Deinde omnes merces, quæ *Nankingâ* ad alias transportantur feruntur loca, certo vectigali subjiciuntur. Urbs *Xangzai* sola solvit *Magno Chamo* pro tributo lanæ, ducenta, & quinquaginta millia Aureorum, de tam duro jugo varias incolarum querelas ipsimet suscepimus. Menstruum omnius taberna-

tabernarum, & hoſpitiorum tributum eſt viginti quinque *Pangarum*, id eſt, triginta toelarum argenti, ſi ſolutionem quacunque de cauſa differant, mox ipſi Tartarorum furori, eorumque bona rapinis ſubjiciuntur. Vidimus ſæpius homines ultro citroque commeantes à portarum excubitoribus inclementer excipi, ſi in mercibus deferendis fraus reperta ſit; & ad ſatisfactionem uſque verberibus inſtant, licet Sinenſes hic magis, quam alibi, privilegiis gaudeant.

TONGLOU appellunt.

Vigeſima nona TONGLOUUM appulimus quod ſextum tredecimæ Civitatis *Cicheu* primumque *Nankingæ* oppidum. Auſtralis ripa *Kiang* mœnia ejus pulſat: ſitu jucundo collibus vallibuſque cinctus. Validis undique muris, ut valles colleſque ſinuantur, munitur, Procul aſpectantibus pulcherrimo apparatu; ubi introieris ruinæ & vaſtitas Tartarica ſe lamentabiliter ingerit, unica ſuperſtite platea, cæteris inter rudera ſepultis, Palatium Præfecti priſcam adhuc, qualis in flore fuerit, magnificentiam oſtentat. Duo etiam Arcus Triumphales ſuperſunt. Ex fluvio *Kiang* per ipſa mœnia vivarium Palatio Præfecti adductum. Magiſtratus per Epiſtolam gratulatur adventum Legatis: mox lautia in culinam allata, quæ modeſtia Legatorum remiſit. Nulla ibi mercatura alia niſi ex ſudibus, quales Norwegia copioſe emittit. Infra urbem duobus paſſuum millibus inſula medio ſita *Kiango*, quam *Sanglonem* Sinæ vocant. Haud procul à ripa mons *Kieuhoa*, ſive *Novem verticum*, floris jam cadentis imagine.

Mons *Kieuhoa.*

Gangling conſpicitur navigantibus.

Poſtquam duo provecti eſſemus milliaria, ad Boream ripam *Kiangi*, decimam *Nankingæ* civitatem *Ganking* conſpeximus, mercatura opibuſque gravem, quod unicus ille commeantibus *Nankingam* tranſitus detur.

Anhingam tranſvehuntur.

Trigeſima cum claſſe *Anhingam* ventum, quæ & *Chicheu* nominatur, tertiam, & decimam *Nankingæ* Civitatem, nonaginta *Ly* à *Tunglieu* ſitam ad Auſtralem plagam *Kiangi*, duarum circuitu horarum. Suburbium ripam magnificis ædibus Pagodiſque plenum ſtringit. Mœnia altitudinis quinque & viginti pedum altitudine ex lapidibus coctis. Collis terram verſus jucundâ viriditate, cui Pagoda ſuperſtructus, eadem, qua reliqui ſacrorum, ſuperſtitione: & turris ſeptem contignationibus decora imminebat. Pleraque montoſa, raræ planities, & abundantia tamen rerum omnium adeſt, ac ſi quid deficiat *Kiango* advehitur.

Eodem die *Tunglung* pergunt.

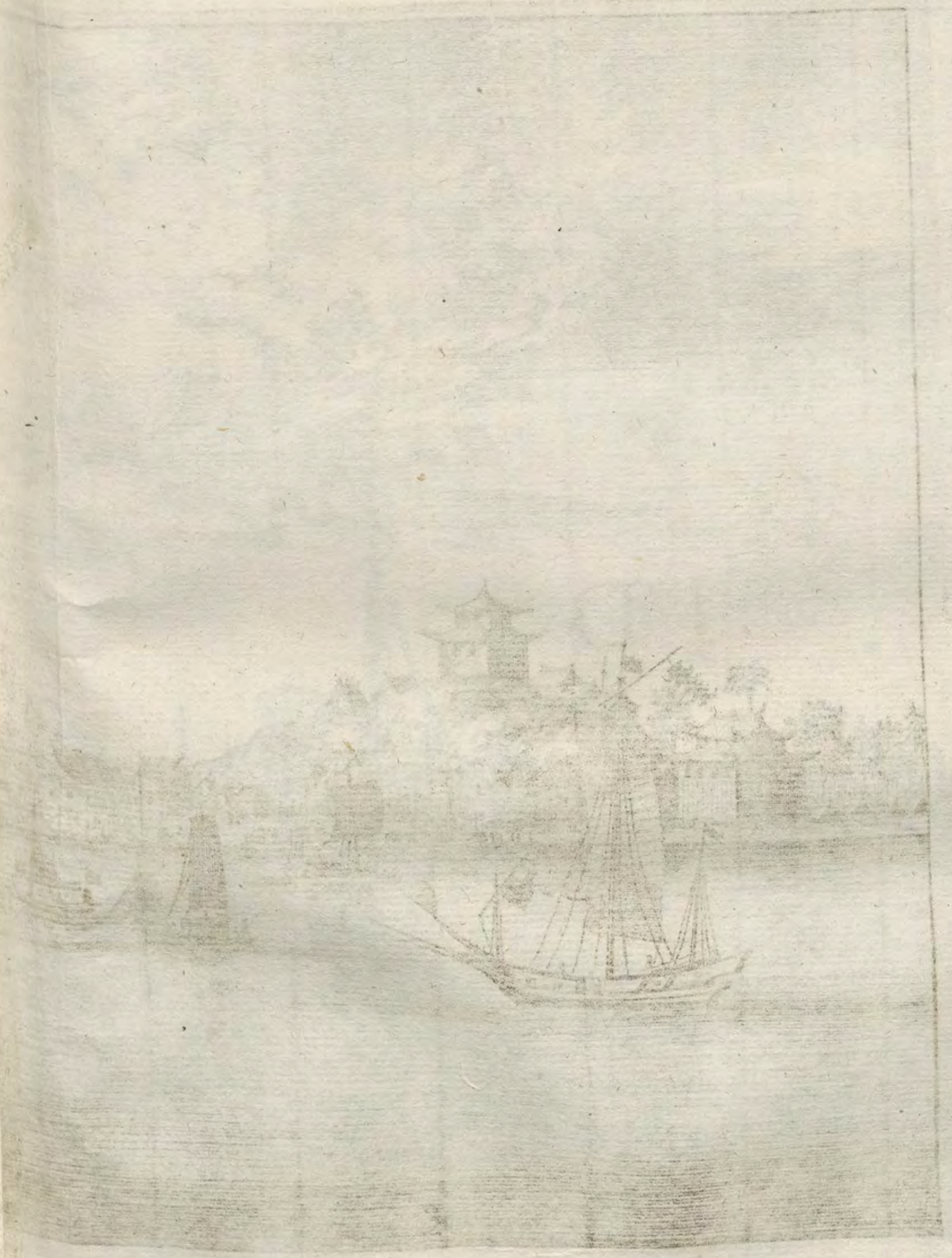
Eadem adhuc die tantum emenſi fuimus viarum, ut *Tungling* vel *Tongliny* tertium Civitatis *Chicheu* Oppidum in conſpectu venerit, ducentis & viginti *Ly* ab *Anhing*, ſitu collibus, montibuſque amœno. Mœnia trifolii forma Oppidum cingunt dimidiæ horæ ambitione. *Sinus* fluvii apud eam portum facit, tutandis, ſi tempeſtates ſæviant, navibus, unde incolis rerum copia. Caſtello inſuper contra hoſtilem vim in ſinus munitur. Præter fluvii vehementem decurſum, cæcæ ſub undis rupes; quæ redeuntibus aqua nudatæ terrorem incuſſerunt. Incolæ vicinum Echone celebrem

30.

AN ING.
27.

TONLINGH.
25.

9.

brem jactabant montem. Tacti ejus desiderio videndi verticem alte urbi superemin entem ascendimus, tubaque jucundum in morem inflata, repercussiones sonorum multoties cum admiratione percepimus, cum eadem vox pari remitteretur vehementia, qua emissa fuerat. Vicinus *Tunglingæ* mons à prunis Armeniacis denominatus *Hing*, quorum ibi uber proventus. Animis aliquantulum hujus loci spectaculo refectis, altera die profecti ab utraque ripa frequentibus amœnissimas terras pagis, multo populo refertis, præternavigavimus.

Echo mirabilis.

Tertia Maji Castellum UPUN ripæ *Kiangi* incumbens se ostentavit, haud longe Oppido *Ufu*, quadrata forma ingenti ex coctilibus muro mille ducentorum abitu passuum, viginti super aquas eminente, tanto artificio, ut Europæornm ingenia provocare possit. Medio ejus planities Pagodo sacra, cujus vertex in sublime assurgens naturam loco altitudine sua insuper conspicuam facit. Nondum dies erat exacta, cum Oppidum *Ufu*, vel *Unhu* secundum undecimæ Civitatis *Taiping* navigantibus occurrit, ubi in ipso suburbio, ubi turris obtusa altitudine, naves nostras mœnibus urbis alligavimus. Oppidum insulam *Kiangi* insidet undique ejus divergiis circumfluam; mox *Nankingam* versus, alveis iterum adunatis, uno alveo fertur. Suburbia populo commerciisque multa alia, quæ hactenus nobis obvia Oppida, ob telonium vectigali à præternavigantibus exigendo, superant. Undique insula propugnaculis munita, sed quod novum nobis absque milite, armisque. Tota Sina celebre ob armorum facturam Oppidum; nullibi eo artificio & temperatura procudentibus aliis. Culullis insuper, quibus potum *Sampsou* ingurgitant, toti Sinæ prospicit, nec enim alibi parare,

Castellum UPUN.

Urbem *Ufu* attingunt.

aut vendere licet. Etiam Lampadibus omnigenæ magnitudinis conficiendis celebres habentur.

Taiping tranſvehuntur.

Quarto Maji tertiam *Nankingæ* Civitatem TAITONG, quæ aliis *Taiping* prætervecti nonaginta ab *Ufu Ly* ad dextram *Kiangæ* ripam in inſula, quam flumen facit ambitque, ſitam. Solum in montes planitieſque æque effuſum, & reſpondet fertilitas agrorum coloni induſtria.

Mons *Tienmuen.*

Ad Notapeliotem hujus civitatis, quæ duobus paſſuum millibus intra fluvii ripam remota jacet, altus eminuit mons *Tienmuen*, quaſi *Cœlorum Portam* dicas, quod *Kiangus* inter duos ejus colles, velut portam, perlabitur.

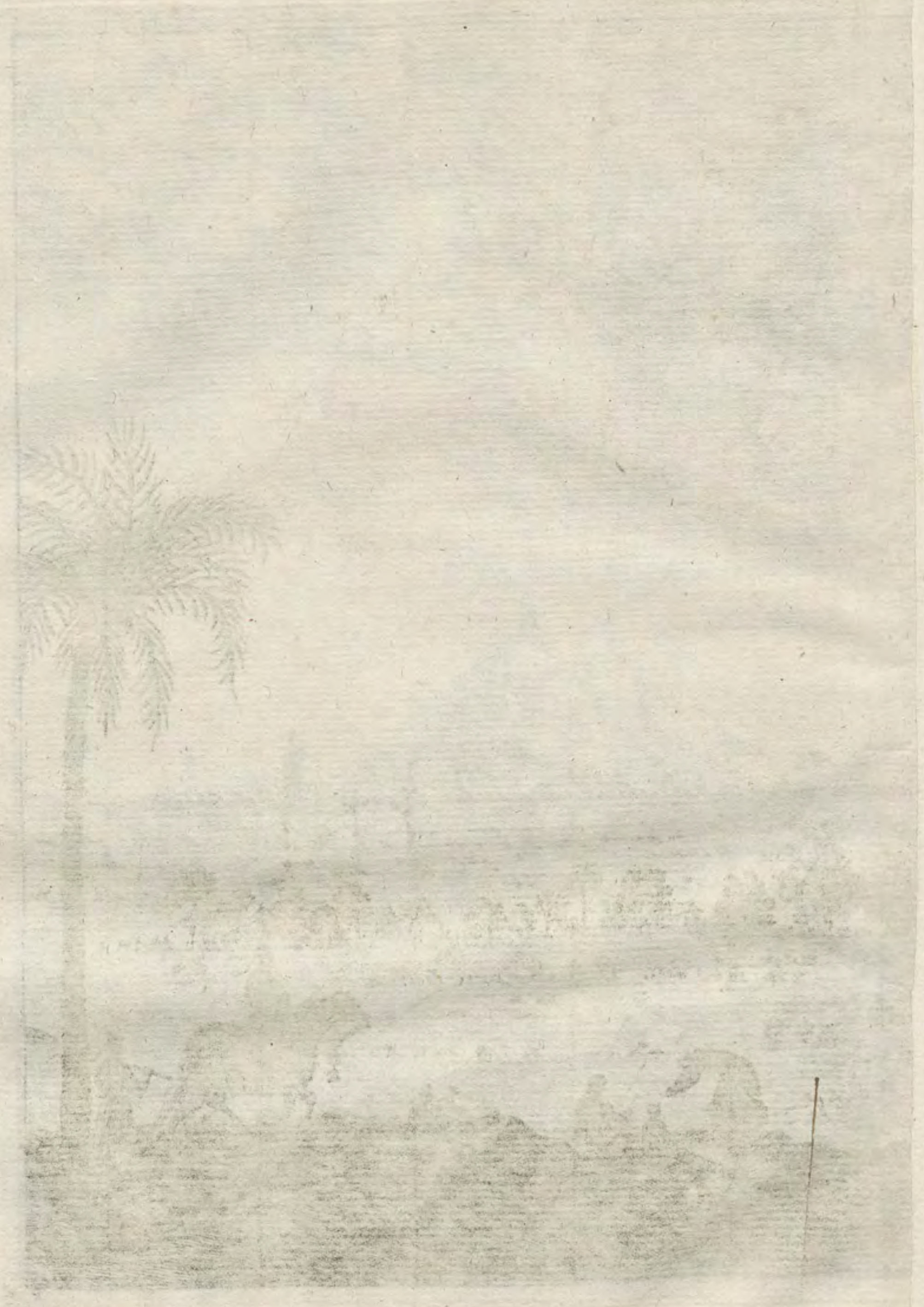
Inſula *Hiao.*

Medio fluminis & è regione *Taitongæ* inſula *Hiao*, ſaxo unico inſtar pumicis conſtans. Foraminoſus is, & frequens noctuarum, unde *Hiao* ei Sinice nomen.

Verſus Notapeliotem mare *Tanyang* trecentorum ſtadiorum ambitu, unde irrigua ejus, & *Kiangi* aquis tota illa regio ubertate agrorum exultat. Olim florentem mercatura, quanquam longius flumine diſſitam, inſignemque fuiſſe urbem Sinæ referebant: Verum Tartaros non una illa expugnatione in ſolitudinem redegiſſe. Tres adhuc turres ſpectanda altitudine priſcam teſtantur magnificentiam.

PARS

NANKING

PARS SECUNDA LEGATIONIS BATAVICÆ, AD Magnum Tartariæ, Sinæque CHAMUM, QVÆ *Iter* Nankingâ Pekingam *usque complectitur.*

Andem tot emensi *Kantonâ* usque labores, & pericula, Regiam urbem NANKING, primam Australis Sinæ Metropolim per fossam quingentorum, & amplius passuum ingressi, ancoris in ipso navium communi receptaculo ante *Suisimon*, quod aquariam portam significat, jactis, stetimus.

Appellunt NANKINGAM.

Legati altera die *Palankynis* gestati, reliquis equo singulis comitantibus, tres urbis Gubernatores compellarunt, deducti ab eo, qui Junioris Proregis Kantonensis res ibi administrabat, duobusque Mandarinis *Kantonâ* profectis, absente adhuc *Pinxentuo*, magna solennitate introducti sunt.

Princeps Præfectorum Legatos in penetralia admissos, post mutua officia, considere jussit. Natione is Sina ex *Leaotung* urbe: Cæterum humanitate, ac comitati insignis. Munera ipsi offerenda per Epistolam significarunt: verum, quoniam *Imperatore nondum conspecto, nefas ea accipere*, abnuit. Post varios de rebus sermones inde, ut solet, discessum, alter, & ipse Sinas *Leatungensis*, Præfectorum, pari civilitate salutatus, schedulam, qua dona continebantur, honoro gestu susceptam militiæ Præsidi legendam (ignarus quippe Literaturæ videbatur) porrexit: verum, simili usus excusatione, ea detrectavit. Tertii tum, intra Palatii Imperatorum antiquorum mœnia habitantis, aditum fuit domicilium, qui haud multa usus cerimonia, aut mora, intra conclave eos duxit, ubi juxta uxorem in scabello sedentem habebat. Quadratum id cubiculum, stragulis hinc inde villosis, rubro colore ad somnum capiendum, per lectulos dependentibus; & fornax ad

 hyemis

hyemis rigores, ut illa fert plaga, calore igneo temperandos: conspiciebatur fornax, fenestras versus sedili cincta, ex luto consurgebat, subtus pavimentum longis incendebatur ob lignorum penuriam cannis, foramine extus fumo prohibendo, quanquam ne sic quidem omnino excludi possit.

Uxor tertii Gubernatoris curiosa Legatos *The* excipit.

Tartarus is origine, crasso corpore, juvenis, linguæ Sinicæ adhuc ignorans, filiorum interpretamento utebatur Uxor, generosi fœmina pectoris, plura marito rogare, & militari audacia, arma Legatorum admirabunda tractare. Plena mox aula Tartaricis Domicellis, quæ hujus Matronæ famulæ argenteum, plenum *The* potu, lacte saleque temperatum, ahenum in medio pavimento locabant. Inde amplo *Cochleari* promtum potum ligneis infundebant quindecim capacitate unciarum calicibus, singulis propinabant calices ex fusco ligno, quod Europæi lignum columbinum, ibidem pretiosum, vocant, magnaque ex *Siam* in *Sinam* ad nos defertur, excavati artificis manu. Duplex potandi *The* modus est, sicut ipsa potio diversimode paratur, nam aliud genus, ex lacte ac sale paratum, ligneis hauritur vasculis; alterum, pura aqua excoctum, Porcellanis: si vero aliud potuum genus, quale *Zamsou*, instar cerevisiæ ex oryza excoctum argenteæ infunditur pateræ, vel si illa desit, Porcellano vasi. Idque Sinis non minus, quam Tartaris, receptum.

Nobilis Tartarus Legatos ad prandium vocat.

Inde ad Tartarum nobilem à *Kantonensi* ablegato deducti, qui recens *Pekinga* advenerat, juvenis vegetusque, cui in domo pene collapsa, Palatio antiquo contiguo, habitaculum. Omnia hic indigesta, confusaque, nec alia, præter duo triave sedilia ævo detrita, & *The* potando apparatus. Equi ejus, Muli, Asini, Dromedos, Cameli, promiscue absque præsepi aream depascebantur.

Circumpotatione *Theana* peracta, Legati domum pompose ad ablegati *Kantonensis* ædes, pransuri cum eo, abducebantur. Nihil ibi desiderari, vel ad pompam, vel ad voluptatem poterat; Vesperâ demum, actis gratiis, in navim nos restituit: nam Legati, nec ullus ex comitatu toto itinere ullibi, quam *Kantonæ*, *Nankingæ*, & *Pekingæ*, alio usus fuit hospitio.

Descriptio *Nanking*.

Magnificentissima hæc totius Sinæ urbs nonaginta *Ly* ab urbe *Taiping*, ad Orientalem ripam fluvii *Kiang*, latitudine triginta duorum graduum in solo amœnissimo, & fertilissimo sita est. Fluvius *Kiang* per fossas, & canales, non modo mœnia ejus præterfluit, verum totam urbem passim permeat, & navigia, quantumvis magna, per eam defert. Olim Imperatoria hic sedes: Reges *U*, *Cyn*, *Fung*, *Ci*, *Leang*, *Chin*, & *Tanga* in ea habitarunt, donec familia *Taiminga*, Tartaris ex vicinia reprimendis, *Pekingum* migraret. Conditor ejus Rex *Cu*, nomine *Gneus*, fuit; à quo *Kinking* nominata, quod *auream Regionem* significat. Primus *Cinæ* familiæ Imperator eam *Moling*, Reges *U* *Kienye*, familiæ *Tangæ* Successores *Kiangxing*; *Taiminga Ingtien*, moderni Tartari *Kiangning* appellarunt.

Ubi

Ubi versus fluvium *Kiang*, à quo sex *Ly* distat, protenditur, latâ & profunda fossâ, quæ quatuordecim pontonum navali ponte constrata, ad urbem ducit Orientale latus urbis in patente convalli, hinc inde collibus edita jacet, tam crebris secta canalibus, ut omnis generis navigia eum permeent, ac merces suas exponunt, vel recipiant. Fossæ lapideis pontibus & crebris Cataractis constratæ sunt. Geographi Sinenses tradunt, nullam toto orbe Civitatem huic magnitudine, & elegantia comparati posse. Ambitus ædium quinque horarum: murorum sex milliarium Germanicorum, non inclusis suburbiis, quæ immensum undique extenduntur. Præter hanc interiorem murorum, aliis adhuc exterior, non continuus, sed hinc inde abruptus: Illa tantum loca, quæ infirmiora, & invasioni hostium exposita, eo muniuntur. Ejus ambitus tam vastus, ut si duo equites summo mane eadem porta ingrediantur, eam circum equitaturi, sera demum vesperâ conveniant.

Primus murus triginta pedes altus, pedamento ejus lapide secto, superiori parte latere cocto artificiose exstructo, ac magnifice ornato: Crebræ passim turres pro excubiis.

Tredecim portas habet, quarum valvæ laminis ferreis obductæ, frequentissimæ militum custodiâ dies noctesque ibi excubante. Quædam harum portarum quatuor, aliæ quinque validis fornicibus superstructæ. Porta aquatica *Suisimoa*, ad quam Legati substiterunt, tam densis agminibus continuo frequentatur, ut ægre per confertissimos homines penetrare possis. Platearum præcipuæ viginti octo passus latæ, in medio cæruleo saxo, ad utrumque latus silice stratæ, non obliquæ sunt, sed rectæ. Ad singulos centum passus janua, quæ noctu furtis & grassatorum insolentiæ coërcendis, clauditur. Tales Vici suos Duces habent, quibus tota Vicinia paret. Vulgares civiumdomus simplices absque ornatu: omnes transversim plateas respectant: janua unica cubile unicum, in quo edunt & dormiunt, Supra fenestram, de qua merces suas venum exponunt, foramen quadratum oblongum, lumini transmittendo, quod storeis ex arundine loco vitreorum tegitur, ne prætereuntibus conspici possit. Extus hæ ædes unius fere contignationis, tecto ex albis tegulis, calce albissima resplendent. Incolæ talium domuum vili mercatura se sustentant. Sed mercatores præcipui serico, Porcellanis, margaritis, adamantibus, aliisque pretiosis mercimoniis refertas cellas habent. His tabula aureis inscripta literis nomen & merces mercatoris continens, sæpe etiam duæ, præfiguntur. Præterea plurimum perticis longis vexilla, aut aliud insigne appenditur, quibus ædes, velut apud nos, distinguuntur. Nulla hic, ut nec totâ Sinâ, monetæ signatæ genus: argentum pondere expendunt, sed subdoli sunt; plerumque enim duplex pondus habent, actum astute circumveniunt emtores, ut Argi oculis, ne decipiare, opus sit: hinc emtores propriam libram secum deferunt.

 Tanta

Tanta populi frequentia, ut deciescentena millia incolarum numerari fama sit; neque tamen victus deest copiosus, qui vili & vix credendo pretio toto anno venditur, ob indicibilem agri vicini fertilitatem. Imprimis cerasa sapidissima æstate ubertim prostant. Est insuper præsidium in urbe quadraginta millium Tartarorum, & Australium Provinciarum Gubernatorhic aulam suam, ac stationem habet.

Ingens Pagadarum, Templorum, Turrium, Triumphalium Portarum, magnificorum Palatiorum copia. Sed super omnia olim aula Imperatoria eminebat, in qua prisci Reges haud minori pompa, ac nunc *Pekingæ* Majestatem suam exercuerunt. Hoc Palatium in Australi urbis latere, formâ quadratâ situm fuit, ingenti cinctum muro, qui nunc majorem urbis partem complectitur. Singula latera milliare Italicum, & centum insuper passus, id est, tres quadrantes milliaris Germanici continebant. Quantum & ex visu, & incolarum relatione cognoscere licuit. Hoc Palatium magnitudine *Harlemum* Hollandiæ æquavit. Interius lata adhuc area decussatim secta, saxo leucophæo constrata, conspicitur. Ad utrumque latus maceria ex secto lapide, exiguo rivulo irrigua. Tartari ad Pagodam *Paolinxi* casas sibi ex ruderibus construxerunt, relata civibus ad mercaturam exercendam urbe. Cum *Pekinga* reversi in hanc urbem essemus, ego, multique nostrum fragmenta tectorum & laterum nobiscum Bataviam Indiæ & Hollandiam detulimus, ut constaret, quam firmâ materiâ hoc Palatium constiterit. Tegulæ hæ ex durissimo constant saxo, Draconibus conspersæ, & aureo colore tinctæ: Ita in sole, ut aurum, micabant. Supra portam secundæ areæ ingens campana, duorum virorum altitudine, circuitu trium ulnarum cum dimidia, crassa, quadrante ulnæ. Multæ de ejus sonitu Sinenses jactarunt, quasi similis campana nusquam reperiretur. Sed ejus sonus est raucus, ac obtusus, & ipsum metallum Europæis campanis haud conferendum est. Et quanquam Tartari hoc ultimo bello vix quicquam urbi nocuerint, totum tamen Palatium, cui simile Sol nuspiam aspexit, funditus everterunt, odio, ut videtur, erga *Taimingam* familiam, à qua se pulsos Sinæ meminerant. In memoriam tam splendidæ Regum aulæ ab aliquot ævis à Sinarum Imperatoribus derelictæ, & maximam partem collapsæ, jam à Tartaris funditus eversæ ita Enyonem alloquitur Musa:

Sic nihil intactum, præceps Bellona, relinquis?
Dum furis, ac atrâ turgida bile riges.
Altera Troja jacet, putri sub pulvere fumus,
Hic aulæ saxis diruta saxa vides.

Munera nihilominus quotannis adhuc ingentia præ reliquis urbibus *Nangking* ad Imperatorem *Pekingam* mittit, singulis tribus mensibus quinque naves, quas *Lungychuen*, id est, naves cum Draconum vestibus, vocant. Sericeis vestibus oneratæ Imperatori dono mittuntur. Nunquam elegantiores & magnificentiores naves toto orbe vidi. Circumcirca auro obductæ & cinnabari variisque imaginibus picturatæ sunt, ut oculi eorum fulgore cæcutiant. Intus conclavia artificiosissima, & sumptuosissima: omnia denique ad pompam tanto Imperatore digna. Præterea piscium genus, quod in fluvio *Kiang*, Junio, & Julio mensibus capitur, nomine *Siyu* (Lusitani *Savel* vocant) ad Imperatorem mittitur. Eorum capturæ quidam Eunuchorum præest, qui captos mox sub glacie, in eum finem asservata, sepelit, & expeditis navibus *Pekingam* tanta celeritate mittit, ut quanquam iter ducentorum milliarium Germanicorum, intra octo vel decem dies eo deferantur. Nam hæ naves dies noctesque ab helcyariis passim tota via in eum finem parati, indesinenter protrahuntur. Ita singulis septimanis, quamdiu captura durat, duæ naves his piscibus oneratæ *Pekingam* mittuntur.

Atque hæc de ingenti urbe *Nangking*, cujus incolæ reliquis omnes Sinenses humanitate, sinceritate, ingenio, artificiis, morum elegantia, erga exteros familiaritate superant. Nobis certe in Magnatum ædibus omnia liberaliter, quæ petebamus, monstrata fuerunt. Sunt etiam prædivites, & sumptuosi vestiti, neque eam, quam alibi urbes, Tartarorum sævitiam patiuntur. Non ignari, quod ditiores durius jugum facilius excutiant.

Legatus *de Keyser* civitatem lustrando matronam Tartaricam visitat.

Legatus *de Keyser Palankyno* gestatus, nobis equestri comitantibus pompa, urbem spectatum, prætervecti portam antiquæ aulæ Imperatoriæ, matronam quadragenariam, virginibus suis stipatam, natione Tartaram, vidimus, quæ per Interpretes nos invitavit. Legatus ex *Palankyno* descendens, compellata illa, curiosam gladiorum nostratium spectatricem deprehen-

prehendit, neque mirari satis poterat facilem flexuram in rectum revertentem. Pileum Legati cum sibi imposuisset, thoracis quoque ejus partem enodavit. Ædes præingressa, eo deduci Legatum humanitate Tartarica voluit. Legatus ducentis passibus *Palankyno*, nos equis vecti aream latam, viis ambulatoriis sectam, pavimento sectis lapidibus constrato, deprehendimus. Ibi diversabatur hæc, lateri filiâ viginti annorum adstante, Tartara Legatum suo more excipiens.

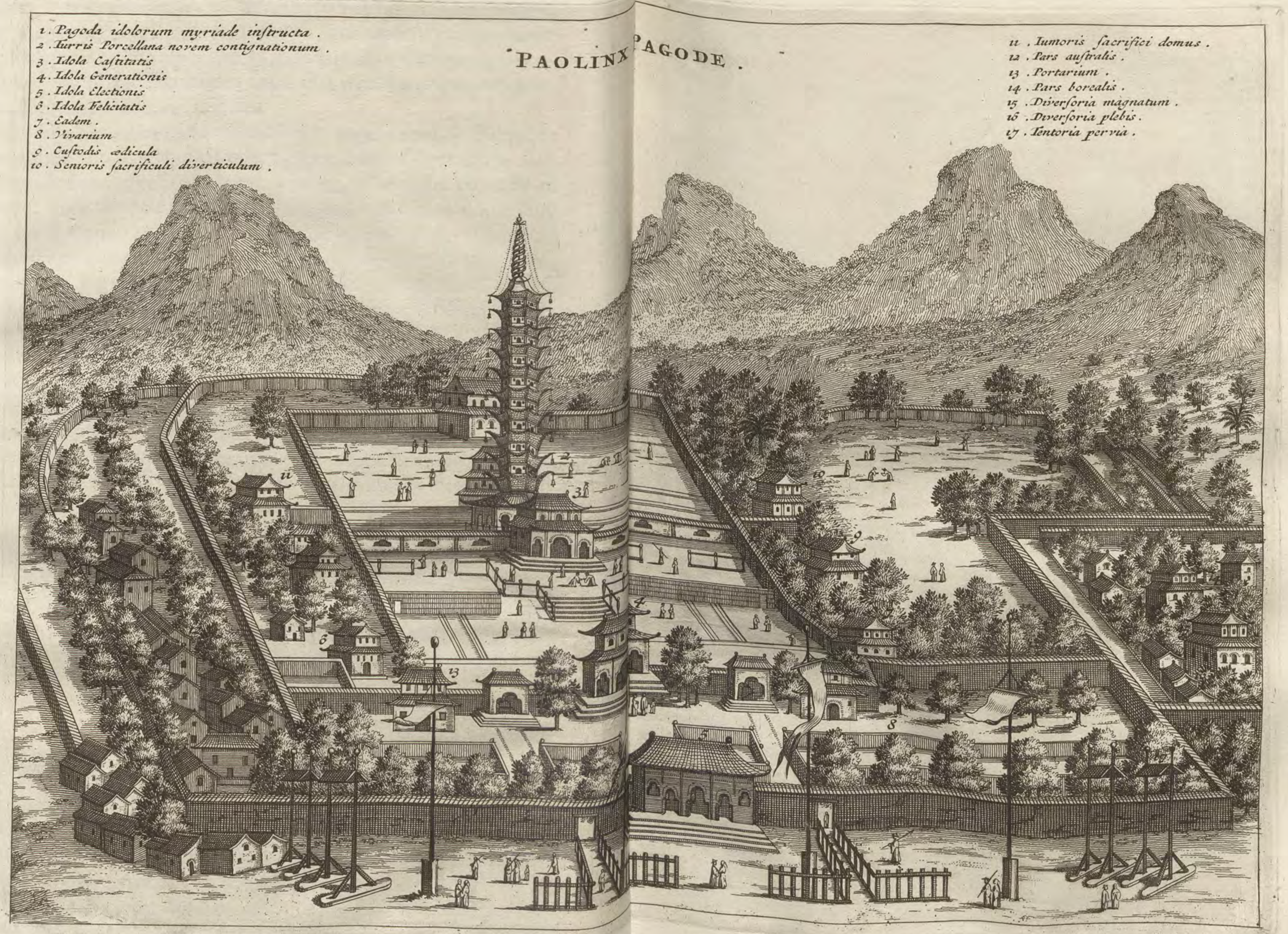
Matris vestitus, & filiæ.

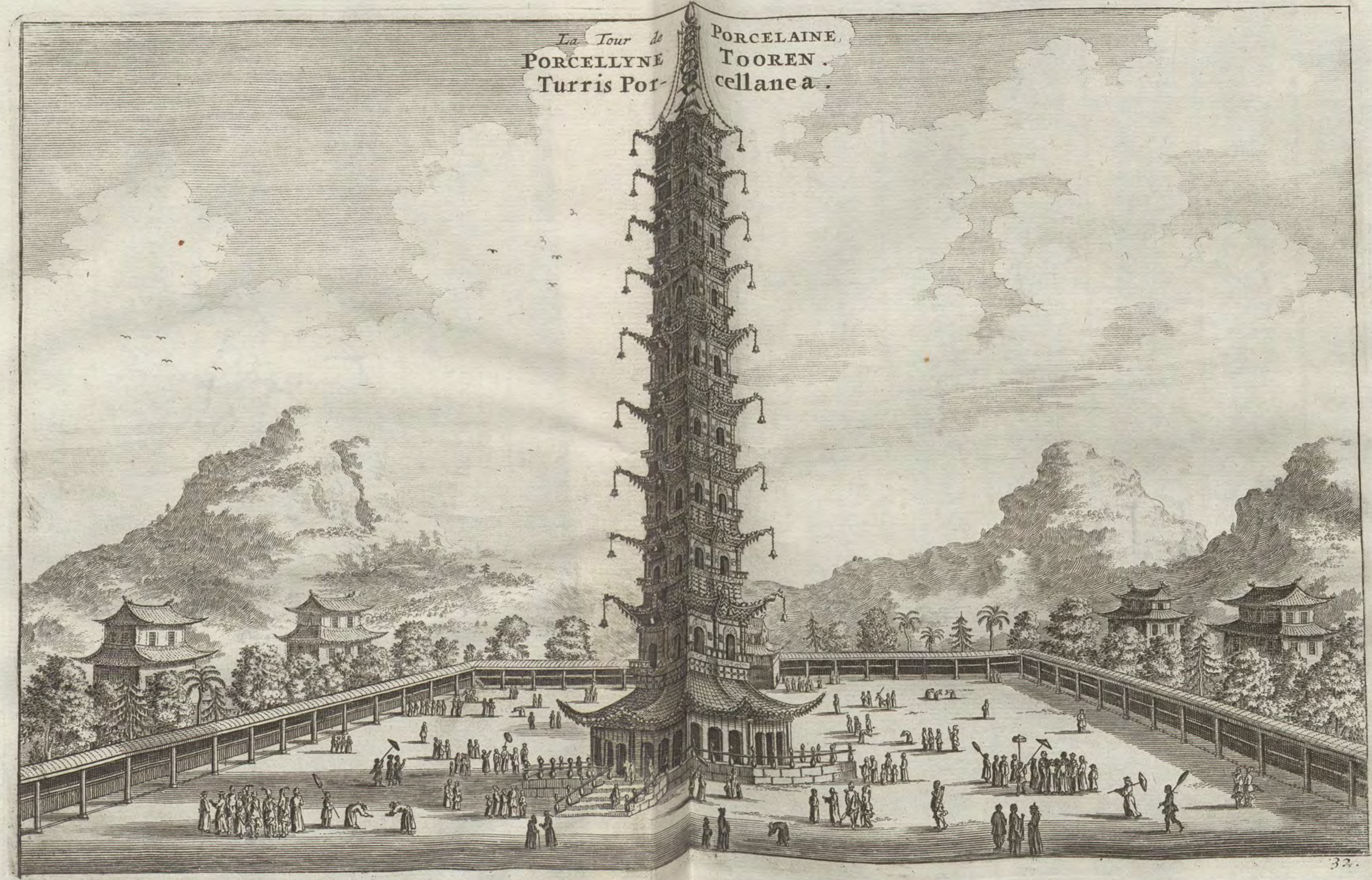
Vestes filiæ ex violaceâ Damascenâ togæ, dependentibus ab utraque aurium annulis aureis. Capilli in orbem plexi, compositique subtus margaritis coruscabant: mitella tegebatur ex junco, vel arundine contortis, ut videbatur, unde floccus rubeus sericeæ lanuginis (plebeæ se floccis duntaxat ex seto equino rubedine tincto ornant) prominebat. Tunica ad talos laxe extensa cingulo lintei sericei medium stringebatur, nodulis supra pectus arctata. Ex nigro corio calceamenta; facies absque fuco, naturali pulchritudine. In spatiosam introducti cameram suppellectili vacuam & ornatu: scamno lato simul considentes, cui villosus tapes instratus. Iterum *The* potionati, bellariis excipiebamur, addita tenuitatis excusatione, ob maritorum absentiam.

Cum ita Tartaris hisce valedixissemus, primo intra *Nanking*, in edito colle, Turrim Mathematicam invisimus, siquidem in ea tria adservantur illius artis scientiæ instrumenta, quibus paria, aut superiora vix vidit totus orbis. Primum est globus, seu sphæra cœlestis, suis meridianis Parallelisque distincta: secundum est armilla æquatoria, triplici constans circulo, horizonte, meridiano, & verticali circulo mobili cum suos pinnacidiis. Tertium est sphæra armillaris, Europæis simillima. Quodlibet horum habet diametrum duodecim pedum, omnia sunt ex cupro inaurato, miro artificio elaborata: fulcra, quibus sustentantur, ære fusili effícti Dracones sunt, adeo ad amussim ac affabre facta omnia, ut nihil in eo magnopere sit, quod etiam *Tycho* aliquis possit desiderare. Trecenti modo & quinquaginta effluxere anni, ex quo à Tartaris Ivenæ familiæ istic sunt collocata, sed pristinum etiamnum, ac si primum nunc fabefracta essent, retinent splendorem. Deinde provecti extra fossas urbis Pagodam illâ orâ celeberrimum, quem Sinenses *Paolinxi*, alii *Paulingjing* vocant, visitavimus. Non unum vox *Paolinxi* Pagodam denotat, sed spaciosam aream declivi monte adhærentem variis constructam ædibus, Pagodis, Porcellanica turri, omnia mœnibus diversis cincta, clausaque.

Duodecim ad has structuras gradibus conscendebatur, quæ omnes, Sinarum more prisco, tantum ostentabant artificium, ut vix alibi similia reperias. Sacrificuli omnia nobis sua adyta reserarunt. Unum ex primariis sacellum millia decem imaginum ex gypso spectaculo exponebat, coloribus auroque nonnullas variegatas. Dispositæ, puparum instar, ut statura, locum implebat, minoribus, quæ ad minimum palmi magnitudinem æquabant

quabant

PAOLINX PAGODE.
1. Pagoda idolorum myriade instructa.
2. Turris Porcellana novem contignationum.
3. Idola Castitatis
4. Idola Generationis
5. Idola Electionis
6. Idola Felicitatis
7. Eadem.
8. Vivarium
9. Custodis aedicula
10. Senioris sacrificuli diverticulum.
11. Iumoris sacrifici domus.
12. Pars australis.
13. Portarium.
14. Pars borealis.
15. Diversoria magnatum.
16. Diversoria plebis.
17. Tentoria per via.

La Tour de PORCELAINE
PORCELLYNE TOOREN.
Turris Porcellanea.

32.

quabant, quintuplici circuitu majoribus, quæ virum vivum non excedebant, ſubordinatis.

Turris Porcellana.

Medium tenebat ex Porcellana turris, mirando opere; novem erant concameratæ contignationes, & tanta altitudo, ut centum octoginta quatuor gradibus vix ſuperari queat. Circum ambulacra imaginibus, feneſtriſque conſpicua, inſigni artificio. Latera feneſtrarum, quadrato aërem foramine immittunt, ferreis candidis (viſu mirum) munita clathris. Extus lævigatum, picturatumque diverſis coloribus, viridi, rubro, flavo, ut ars, ut mos jubet, opus. Et quanquam diverſæ tantam machinam partes componant, unum continuumque videtur. Tecta per angulos ambulacrorum prominentia, viridi colore, campanulis æneis (ſive Syſtra appellare malis) vento ipſas circumgyrante, quæ teſtante Tacito, non aliter ac in Ægyptiis Thebis prodigioſum Memnonis ſacrum radiis ſolaribus actum, ſoni ſuavitate aures demulcent. Corona non niſi extrinſecus acceſſa pino terminabatur ex auro, ut Sinæ referebant, obryzo. Cacumini inſiſtentibus non urbs modo, verum ſubjecta omnis planities patet, qua ultra *Kiangæ* ripam proſpectus datur, nullo magis admirando ſpectaculo pro tantæ magnitudine urbis, & vicini agri circumjacentis pulchritudine, fluvii undique quaſi amplexu omnia prehendentis cingulo comprehenſa.

Tartarorum juſſu in victoriæ ſignum à Sinis devictis ſtructa.

Varia ſed incerta de hujus turris origine tradunt, quæ prætermittere quam memorare præſtat. Sed victoriæ monumentum Tartaricæ ante ſeptem ſecula à Sinenſibus conſtitutum, probabile. Id certum Tartaros eam nupera *Nankingâ* ruinâ integram intactamque reliquiſſe; contenti in minora ignobilioraque ſævire, majoribus incomparabilibuſque, ſive illa fuerit aliqua reverentia tanti operis, ſive contemtu, ut Barbari ſolent, vel occulto Fato, ita ut repererunt monumentum Scythicæ victoriæ, prætermiſſis. Huic Dædaleo operi hos ſubjunxit Muſa verſus:

Aſpiciant Siculos Cumæa Palatia fluctus,
Culmina Parthenopes conſpicienda ſinu.
Chaonii Delubra Jovis, Triviæque penates
Afer, & Argolici tollat ad aſtra manus.
Æneadum ſurgant molli Capitolia luxu.
Luceat ætherio vertice celſa Pharos.
Hæc, qua Sina *micat, turris ſuper omnia victrix:*
Artifices, quotquot dantur in orbe, ſtupent.
Neſcit & ipſa ſuam formam tellus mutabilis arte:
Nec ſatis illa poteſt jam placuiſſe ſibi.
Attamen horror ineſt ſacris, faſtidia gignit
Cultus, quo Sinæ *Numina ficta colunt.*

Non exiguum urbibus, ac Civitatibus decus conciliant Turres & Arcus illi Triumphales, qui in monumentum victoriæ, & æternam memoriam eorum; qui de Republica, aut Civitate bene meriti, statuuntur. Qui mos apud Sinas æque, ac Romanos invaluit; unde liquet, si veterem memoriam hujus moris repetas, originem triumphalium arcuum non primo à Scipione, ut multi voluit, fluxisse, cui Massanissa subacto loco coronæ aureæ, sellæ curulis, togæ pictæ, tunicæ palmatæ, scipionis eburnei, reliquorumque triumphalium ornamentorum, arcus in Alpibus exstructus est. In hisce arcubus triumphalibus legebantur tituli, causam structuræ præferentes, insculpebantur & aliarum rerum imagines, spolia hostibus abrepta, triumphi pompa, ferculorum ordo, sacrificia, navales pugnæ, ut in arcu Septimii videre est. Similis extructus arcus in honorem Augusti, hinc inde apparentibus rostris. Similis memoriæ, ut eadem origo, ac huic Turri Porcellanicæ in *Nangking*, fuit triumphalis arcus, qui inter primaria Vetustatis monumenta in urbe *Lingonum* apud Gallos visitur, in ipsis mœnibus excitatus, Germanici exercitus cæsi haud dubie trophæum: qui, cum pugnandi Cæsari *Constantino* copiam fecisset, pro ipsis mænibus & spectante *Lingonum* urbe, obtritus est, sexaginta hominum millibus eo prælio desideratis. Ejus pugnæ pluribus locis extant etiamnum testimonia, Leonum, Equorum, Virorumque statuæ viâ Regia, quæ ad Sequanos pertinet. Hunc triumphandi morem eleganter describit Prudentius:

——— Currus summo miramur in arcu
Quadri jugos, stantesque Duces in curribus altis,
Sub pedibusque Ducum captivos poplite flexo,
Ad juga depressos, manibusque in terga retortis,
Et suspensa gravi telorum fragmina trunco,
Æraque vestitis numerosa puppe columnis.

Quidam Jesuita Batavis favet.

Circum prisca Sinensium Imperatorum pinetis immixta sepulchreta, quarum Tartari ne vestigia quidem reliquerunt. In hac urbe *Nanking* Jesuita *Manuel de Lisboa* Legatis singularem benevolentiam exhibebat, eosque impense ad convivium invitabat; Sed ob rationes gratiæ illi actæ. Duo tamen ex Comitatu, Secretarius *Baron*, & ego ei annuimus. Splendide nos excepit: aderant quoque alii Sinenses proceres, qui cruce pectori impressa Christianos se esse testabantur. Videbatur is Jesuita vir ingenuus, & Hollandorum liberis commerciis favens. Crebra Legatis dona culinaria misit, ac eos in visit. Legati hinc libenter literas in *Japoniam* misissent: Sed trajectum hac occasione prohibitum referebant. Sinenses ante triennium apud Imperatorem conquesti fuerant, ab intonsis Sinensibus, qui *Suitijen* & *Amey*, subjecti famoso pyratæ *Koxinga*, habitant, sibi injurias in *Japonia* illatas. Respondit Chamus: *Abstinerent ergo navigatione Japonica.* Intonsi Sinenses illi sunt, qui Imperium *Magni Chami* abnuunt,

Legatis Japoniam scribendi ob edictū Cæsaris negatur copia.

abnuunt, neque capillos Tartarico more radere volunt. Nam Sinâ occupata omnes Sinenses capillos abradere jussi, retenta tantum in syncipite earum parte; quod facere abnuentes (& multa millia erant) omnes contrucidati.

18. Maji discedunt Nankingæ cum Imperatoriis navibus.

Quartus jam & decimus agebatur dies, ex quo *Nankingæ* Magnatibus, ut mos, salutandis morati, decima octava Maji summo mane hanc urbium Australis Sinæ reginam *Pekingum* properantes deseruimus. *Nankingam* usque navigiis non nisi conductitiis Legatî usi: hinc *Magni Chami* jussu Gubernatoris utebantur. Magnificæ illæ apparatu; Dracones utrimque distentis rictibus aurei & quinque exertis ungulis formidandi. Varii tota nave receptus, & ut cujuscunque conditio fert, separatim locatur. Musicis crebro tali navigatione Sinenses utuntur ad lætitiam & pompam. Id Imperatoriæ signum gratiæ, flavos præfigere puppibus, transtrisque leones. Binis subvehebantur Legati totidemque *Pinxentous*, & Mandarini; cæteri milites hinc inde per reliquas sparsi; & quinque hæ Imperatoriæ *Magni Chami* naves plures alios *Nankingâ* honori Legatorum societatem suam imputantes, receperunt.

Sinensis ab Idolo prosperum iter sacrificiis flagitant.

Postquam Præfectis Magistratuique *Nankingensi* valedictum, ponte quatuordecim navium prætervecto, Pagodam extra aquaticam portam *Suisimon* conspectum *Pinxentou* cum tota classe appulit, sacrificia Idolo itineri fortunando, ut jactabat, offerens. Porci, & Galli jugulabantur cum hircis. Hæc oblatio his peragebatur cæremoniis. Locus oblationis erat altare parvis utrinque Imaginibus conspicuum, retro grandior imago, velut Pagodæ Protector, eminebat, cui hoc fanum primario, reliquis ministris dedicatum. Observatione dignum, quod porci & hirci omni sorde purgati imponebantur aris, gallorum vero sanguine imagines aspergerentur. Interea vero, dum Sinæ in victimarum sanguine eluendo occupabantur, sacrificuli ingeniculantes carmina inter se murmurabant, otioso spectantibus pariter legentibusque onere, cum ipsa vanitate se arguant & passim per Indiam, totumque Ethnicismum obvia spretaque occurrant, nec in Sinis demum quærenda, aut scribenda reperiantur. Simul juncea capsula (de qua latius capite novo) aderat, ex qua calami Sinensium characteribus inscripti, prominebant, inde sacrificuli certam futurorum prædictionem pollicentur.

Orientem secundo flumine *Kiang* provecti, pago *Wanksien* pernoctavimus, vigesima Maji *Jejenjeen* aliis *Lobo* ultimum, sextumque *Nankingæ*, à qua centum & viginti *Ly* distat, Oppidum, Boreæ *Kiangi* ripæ adjacens, pervenimus, qui Ortum versus se per ostium aliquot milliarium latum in Oceanum Indicum exonerat. Inops plebs ridicula flultitia, cum capitibus mutuo collisis, à nobis, vel risum, vel miserationem extorsisset, & alia jocularia (neque enim ea nisi obiter memorare operis suscepti gravitas permittit) solisque mira ignorantibus exercuisset, stipe accepta nos deseruit.

Situs JENJENJEEN.

Oppidum JEJENJEEN situ ad ripam fluvii *Kiang* jucundo, circuitu exiguum, mœnibusq; non altis, sed firmis cinctum, densa ædificia, & in suburbio, ipsa urbe nihilo infrequentiori, Pagodas aliquot ostentat. Hic varia de piratæ *Koxingæ* audacibus factis fama : *Ut Oppidum hoc expugnare conatus, cum sive civium vigilantia, sive propria negligentia successu caruisset, abductis, quas deprehenderat, navibus in insulas quasdam, reliquis, quarum arripiendi ob civium excursum, non dabatur copia, Vulcano consecratis, quæ numero quinque viginti milliaribus ab Oppido Ortum versus ad Oceanum distant, fluvii* Kiang, *quibus tanquam latibulo uteretur, se recepisset.*

Koxingæ pyratæ conatus.

Canalem Regium intrant.

Jenjenjeenâ altero mane profecti apud *Quancheu*, septentrionali *Kiangæ* ripæ adsitum Castellum, lapidei operis, firmique cataractas, Canalis Regii aquas Boream versus præter septimam Civitatem *Yancheu* ad lacum, neque *Piexe* derivantis, offendimus. Fossâ hoc per mediam arte ducta planitiem, fluvium *Kiang*, recta hinc Orientem versus Oceano se miscentem nullo in septentrionem exitu, ad Croceum artifice manu ducit; ut minori dispendio terrarumque longa circumnavigatione, mutua utriusque fluminis societas jungeretur, magna commeantium utilitate. Regiæ hæ fossæ tota Sina frequentes, curva fluviorum vel longinqua, sumptuoso apparatu Imperatorum providentia olim per terrarum plana ductæ, corrigentes, præcipuam tanto Imperio gloriam incolisque commoda conciliant.

Primam illa catarracta regiam ingressi fossam, unde in croceum flumen exitus datur, admirabamur magnitudinem operis, elegantiamque. Dispositæ ad vias, qua hominum jumentorumve, naves opera protrahuntur, arbores, & umbræ inserviebant in sole laborantibus & jucundo virore oculos

los

JAMCEFV.

los ex navibus ſpectantium permulcebant. Occaſum, Ortumque verſus (nam ab auſtro in Boream recta tendit) agri ad utrumque latus fertiles, paſſimque per prata, ſaltuſque armentorum pecudumque greges ſparſi, hinc inde, ſtellarum vice, populoſi pagi, & vici paſſim ambulacris, palatiiſque prominentibus, naturæ artiſque mutuo velut certamine. A ſiniſtra, *Kinkangi* (ita Idolum vocant) Pagodes; haud procul in triangula lingua alius QUANGGUAMIAO ſacer, à Mandarino, ut ferunt, ſuperſtitioſe ſtructus. Regio popularibus caſis, ut amœna pulchroque aſpectu eſt, abundans, multitudinem ad ſacrificia frugum, gallinarum, gallorum, porcorum, hircorum, quiſque ut votis ſuis ſatisfaciat, invitat, aliis proſperum annum, & plena horrea, poſcentibus; navigantes in Boream, auſtrumve ſecundum flumen, & ſine naufragio, tempeſtatibuſque eadem vanitate, doniſque flagitabant, nec Sinenſes Tartarique noſtri abſtinuiſſent impietate, niſi Legatorum talia abominantium obſtitiſſet religio. Facies ejus interior, (nam quidam curioſitate inſpexerunt) eadem quæ alibi; crebra idola catervatim diſpoſita, aræ, & lampades æterno igne ardentes.

Pagoda QUANG-GUIMIAO.

Vigeſima quarta Maji JAMCEFU, aliis *Yancheu*, ſeptima *Nankingæ* Metropolis obvia, viginti *Ly Jejenjeen* diſtans, ſiniſtræ adjacens ripæ. Vix trium ſpatio horarum circuitum ejus emetiaris. Præcipua ex Sale mercatura, qui ex marinis aquis, eodem, quo apud Europæos, artificio ignibus per ſtantes ad Orientalem urbis regionem cortinas, excoquitur; hinc præcipuæ civibus opes luxuriæ in ædibus, cultuque inſtrumenta. Nuſpiam tota Sina pulchriores fœminæ, pedibus, quod Sinæ decentiſſimum

24. Maji *Yancheu* appellant.

N 3 arbi-

arbitrantur, breviſſimis, & omni ad elegantiam, ut mos genti eſt, corpore compoſito.

Fœmineus ſexus hic venalis.

Sed magna inde, improbaque mercatura humanorum corporum. Virgines exquiſita forma, ad omnem edoctas laſciviam cantu, choreis, carminibus, pictura edoctas emtoribus lucri fame obtrudunt; unde mercimonia hic tota Sina, ſexus fœminei; propolæ Magnatibus formas conquirunt, unde opes nefandæ emtoribus, & laſciva propago.

Mandorinus *Pixentou* Publicanum viſitat.

Pixentou Mandarinus Legatorum dona (erant enim quatuor pannorum coccineorum telæ) illi, qui telonio Præfectus erat, offerre feſtinabat, ſed procul dubio eo fine, ut rigidiori examine excuſaretur, cæteris Sinenſium per urbem vagis, nobis interea expectantibus eorum reditum, data fuit plura luſtrandi occaſio. *Telonium* hac urbe *Magni Chami*, è regione ejus pons ſex catenatis impoſitus navibus, ne quis vectigali non ſoluto præternaviget. Tres in urbem portæ, quarum ferreis valvis clauſa eſt media, ducunt. Plateæ in rectum procurrentes ſtratæ ſilice, ſordiumque puræ. Paſſim foſſæ, ac Canales aqua dulci, claraque regiones ejus permeant pontibus ex ſaxo ſtratis, quarum potiores viginti arcuati fornice; minorum plurimæ. Canalis manu factus ad Occidentem ſuburbium mille paſſus longum ſeparat, olim populo opibuſque dives; Tartari majorem partem combuſſerunt. Idem urbis fatum, dejectis proſtratiſque ædificiorum præcipuis; ſed civium induſtria brevi adeo jacturam reparavit, ut hodie & novarum elegantia ſtructurarum, Opumque affluentia vix memoriam tantæ cladis retineat. Pagoda turri præcelſa, unde longus in ſubjecta proſpectus, eminet, & foſſa urbem ſuburbio crebris connectit ex lapide firmiſſimis pontibus. Haud longe ſublimis viridiſque mons *Heng* Civitati, velut novum decus, addit.

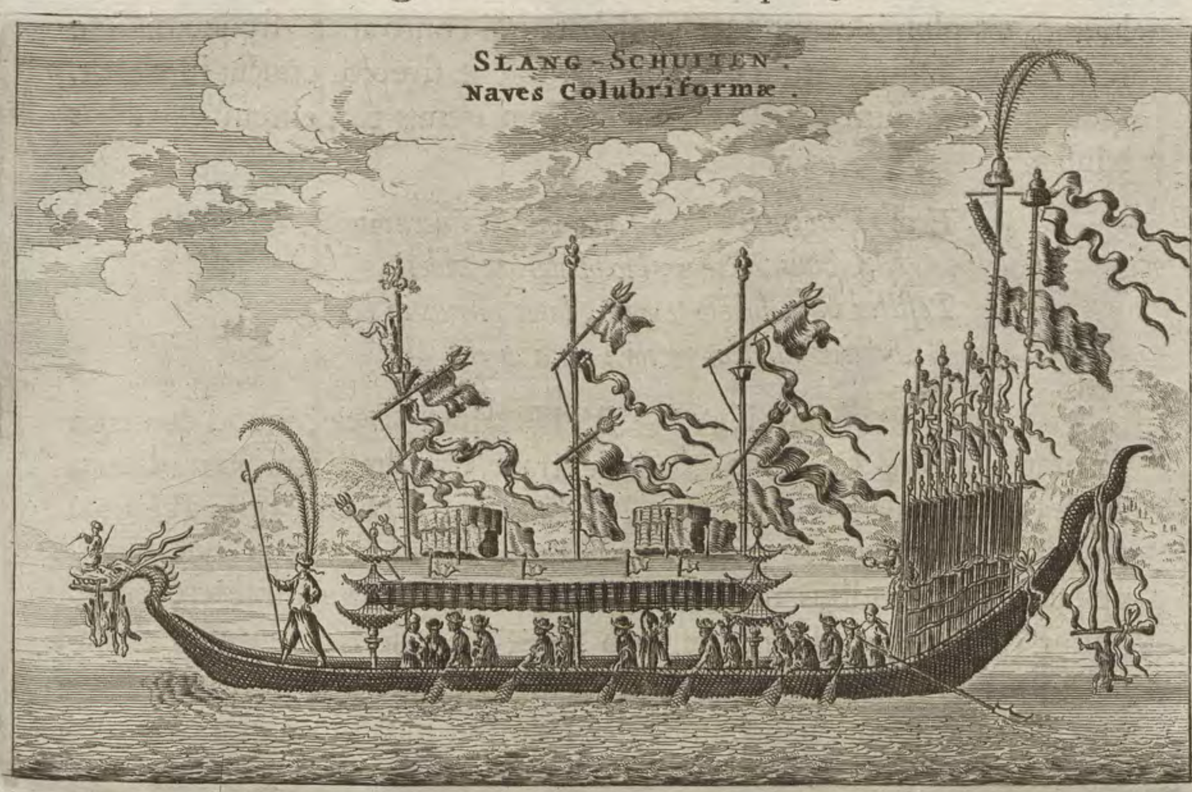
25. Maji diſcedunt *Yancheu.*

Vigeſimâ quintâ *Yancheo* provecti ad dextram, duodecim laterariis conſpectis, mox ad lævam inter Sinenſes ob ſanctitatem famoſi *Sultani* ſepulchrum præternavigavimus. Meridie pagum SAUPOO appellentes mira Sinenſium ludicra, dum novum annum auſpicantur, vidimus. Quippe moris apud eos novum annum prima novæ & prima plenæ Lunæ auſpicari magnis clamoribus, multiſque accenſis ignibus. Omnibus undique locis per ædes innumeræ ardentes candelæ ſpeciem incendiorum referebant. Tota nocte per plateas velut cerriti faces Serpentium more intortas ſpiroſaſque manibus geſtantes. *Pinxentoui* uxor in cauſa fuit, cur hic ſubſiſtendum aliquandiu, quod & ipſa huic feſto intereſſe, illud que celebrare vellet.

LONGSCON, id eſt, navis hydratica.

Navium mira forma, ingens ad hunc pagum mnltitudo, quas inter Scapharum genus LONGSCHON dictum, quod ſignificat SERPENTINAS. Nihil illis elegantius: ut regias naves, quibus piſces *Sauel* & *Nankingis Pekingam* deportantur, æquare vel ſuperare mirifica ſtructura videbantur.

Alvus

Alvus navis hydræ formam, alga, ulva & fuco marino undique involuti, quam proxime referebat. Puppis plena Serpentum variæ figuræ; deſuper criniti, & lato undique ferro ſolidati, multis hinc inde linteis diverſi coloribus, tæniiſque colligati vagis per aëra erroribus, ut ventus flabat, jucundiſſimo ſpectaculo ferebantur. Ab Extima puppis curvatura puer dependebat, variis intra extraque aquas geſticulationibus ludens. Tres mali ſericeis velis faſciiſque ornati, ſinguli Idolum in ſummitate oſtentabant. Proræ cacumen capite ſerpentino: ei inſidens Idolum, à quo anatum vivarum integer faſciculus in aquas capitibus ſuis dependebant. In puppis concavo plura vexilla, quæ cirris cincinniſque capillorum, longiſſimis avium plumis, & ex ſerico faſciis mirifice ornabantur. Totum navigium ſericis fimbriis aureiſque cinctum. Tectum nive candidius, ſuper quo duo Helioſteria, quæ *Paraſolas* Luſitani vocant & *Sombreros*. Intus duodecim remiges, aureis in capite coronis, ſerica veſte, nudis lacertis, qui ſecundum tenorem Tympani ſcenici, aliis Xyſtri, (eſt autem inſtrumentum ex pelle arietinâ, in cujus circumferentia denſus æneorum nummorum numerus dependet, ſimile, quo Europæorum agyrtarum moriones in nundinis ludere ſolent.) Sinicis ſuis remis, cochlearis forma, tanto ordine, celeritateque aquas diverberabant, ut navicula fulminis inſtar, ab una ad aliam celocem non ferri, ſed volare videretur. Lætis illi acclamationibus Legatos ſalutare, fauſtaque cuncta apprecari, *hos eſſe illos, qui ab extremo Mundi cardine tantum viæ, Imperatoris videndi cauſa, emenſi eſſent*, confuſo clamore jactantes, & cum eorum benevolentiam Legati aliquo munere compenſaſſent, vota preceſque pro eorum incolumitate ingeminabantur. In prora quidam

longiſſi-

longissimis plumis caput ornatus stabat, qui conto anates frequentissime feriens vexansque earum clangore alarumque strepitu cuncta implebat. Hoc arte eximium & ornatu navigiorum genus torpentem excitabat Musam:

Ecce resurgentes hydros, quæ monstra necavit
Maximus Alcides, hic phalerata vides.
Pestifer hisce subest Draco, latet anguis in herba,
Talibus illudens pectora cæca nugis.

26. Maji apdellunt *Kaoyeu.*

Vigesima sexta Maji KAJUTSIU aliis *Kaoyeu*, quod quartum Civitatis *Yancheu* Oppidum, ad dextram Canalis Regii juxta lacum *Piexe*, appulimus. Olim cunctæ *Nankingo* per fluvium *Kiang Pekingum* navigantes, longo & periculoso per hunc lacum circuitu, quod tempestatibus sævientibus diu sæpe ad Oppidum *Kiayeu* subsistere cogerentur. Huic evitando incommodo, ad Orientale lacus hujus latus canalem per sexaginta stadia ex saxo quadrato cura Majorum struxit, magno spectantium miraculo, unde illæ saxorum moles in regione rupibus & lautumiis destituta.

Alius canalis Regius.

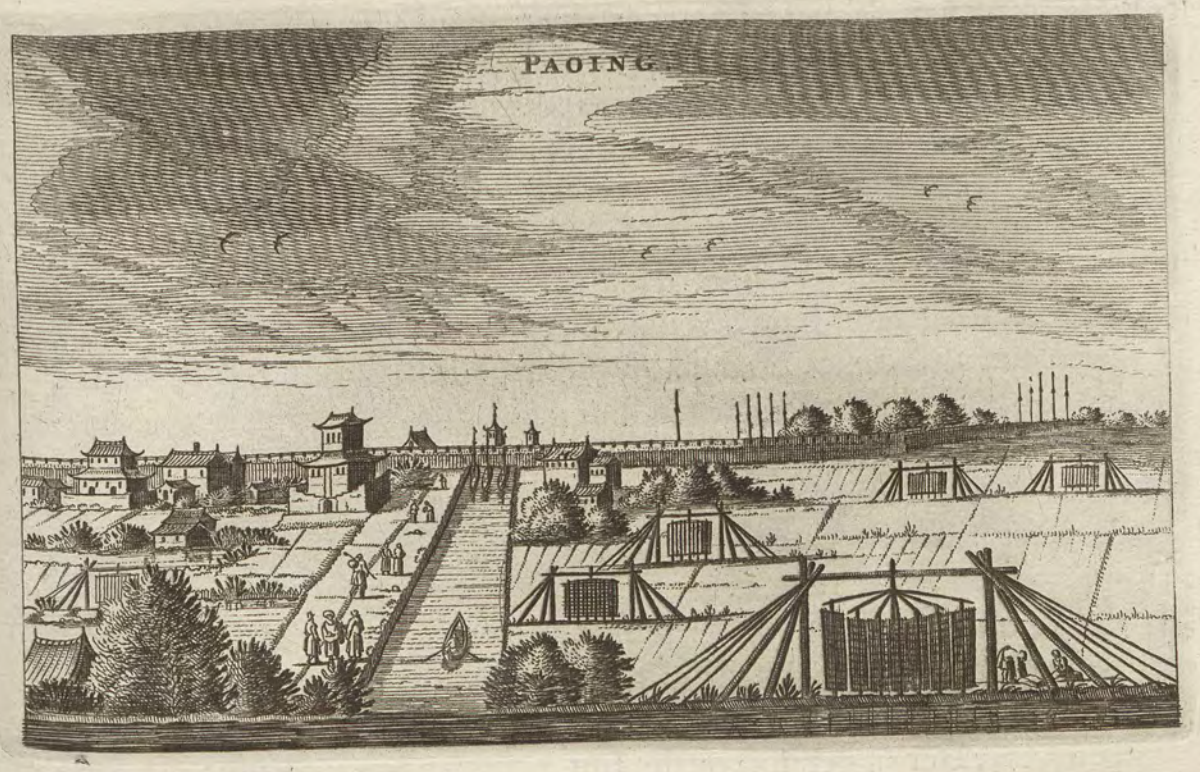
Kaoyeu Oppidum cum suburbiis populosissimum & frequentibus ædificiis refertum. Terra ipsa limosa & oryzæ feracissima. Circum creberrimæ rusticorum casæ perpetua Orientem versus serie, ut unum continuumque, qua conspectus datur, pagum existimes. Occidentalis ora plerumque aquis stagnatur, nisi quod hinc inde ripæ cannarum ingentem copiam producentes, ex quibus publico haud exigua commoda, cum illis Sinæ lignorum instar focos instruunt. Crebras per plana camporum molas, velis junceis instructas, quæ vento circum axem actæ aquas hauriebant, conspeximus, quarum præcipuus usus, agros oryziferos, vel nimia siccitate, Solibusque excoctos irriguos reddere, vel si aquis scateant superfluis, eosdem quantum satis est desiccare, promto per has molas, aquas quo velint, transferunt, artificio; atque hinc fertiles toto tractu agri, nec gleba sterilis reperitur. Procul dubio edocti ab experientia, quam in Regno *Laos* Australis Asiæ meditullio oryzæ feracissimo observarunt, ubi, cum toto anni decursu per bimestre duntaxat spatium pluat, quo tempore coloni id unice curant, ut agri aratro & vomere in opportunos semini recipiendo incidantur sulcos, ne sterilesceret terra, ac siccitate emorerentur segetes, Auctor naturæ Divinæ providentiæ luculentum fecit argumentum. Quippe tota æstate magna aquarum mole intumescunt flumina, & ex montibus *Junnam*; finitimæ Tibet, liquefactæ nives ita illa augent, ut non secus atque Nili aquis Ægyptus, tota Regio inundetur. Oryzæ vero culmum in humidiori luxuriare solo inde didicerunt, quod in hoc Regno, ut & in *Syon* & *Camboya* stirpes semper aquæ inhæreant, & in tantam altitudinem emittant culmum, ad quantam ipsa aqua ascenderit, unde ibidem

Molæ Pneumaticæ.

10. 20.

IGAN.
8.

dem incolæ naviculis insistentes oryzam demetere solent. *Kajutsiuenses* Naturæ in patrio solo defectum molarum artificio ita supplere norunt, ut bis ipsi quotannis uberrimam messem faciant.

27. Maji PAOING appellunt.

Vigesima septima Maji *Kayoeu*, ubi pernoctatum, profecti, PAOING alias *Pauncien* sextum septimæ Civitatis *Yancheu* Oppidum, Orientali ripæ Canalis, rotundâ formâ adsitum, circuitu sesqui horæ, octoginta *Ly Kaoyeu* distans, pervenimus. Ei ad Ortum lacus *Xeyang*, ad Notolybicum mare *Piexe* imminet. Olim ædificiis splendidissimum, quorum nunc dejecta cadavera, ruinæque Tartarorum loquantur ad urbium vastitatem ex ultimo septentrione prorumpentia arma. Ad Boream templum, ut alia, elegans altumque. Canalis Imperatorius recta urbem perlabitur, & hinc inde per cataractas vicinis agris ad fœcunditatem immittitur, cui fini passim molæ aquatiles ad ripas conspiciuntur.

28. Maji HOAIGAN.

Vigesima octava famosam Civitatem maritimam HOAIGAN sive *Hoaynungam*, quæ octava *Nankingæ* censetur ad Orientalem Canalis ripam, centum & viginti *Ly Panciena* distantem in paludoso solo exstructam, pervenimus. Non una, sed duplex civitas, muro discretæ, unique iterum utraque inclusa, censetur. Ea, quæ Austrum spectat, vera *Hoaigan* est, altera versus Barrapeliotem *Yengching* vocatur. Ipsa *Hoaigan* ingenti ad trium milliarium longitudinem quaquaversum protenso suburbio spectabilis. Ad dextram totus sepulchris campus constratus videbatur. Ibi sedes Proregis, cui septem Australes Provinciæ obediunt, cujus præcipua cura res ad victum spectantes colligere, ac *Pekingam* cum Imperatoriis navibus transmittere. Quare in omnes huc appellentes naves studiose inquirit, ac inde *Pe-*

O *kingum*

Tres ingentes Catadupæ.

kingum merces ablegat. Qua Boream urbs respicit tres ingentes aquarum ductus, velut ad Catadupas Ægypti, unde non navigantibus modo, verum & toti ab inundatione regioni ingens periculum, nisi eorum vis catarractis aggeribusque & perpetua multorum hominum vigilantia coërceretur. Primus horum fluvio *Hoai*, periculosissimus censetur, aquis cum ingenti fremitu præcipitatis. Fluvius *Hoai* ab Occidente urbem præterfluens, Oceano Indico Orientali aquas suas permiscet, ac nisi ingentibus aggeribus constringeretur intra alveum, plana cuncta & campestria stagnaret.

Altius alia adhuc Catadupa *Tiensi* Sinis, id est, *Cœleste Præcipitium* dicta, unde haud levius præternavigantibus periculum, præsertim tempestuoso cœlo, imminet, quod aquæ fluminis horribili fragore cum ingenti spectantium audientiumque terrore despument. Tam præsenti evitando periculo Imperator aliquot centenos alit viros, qui urgente necessitate, quocunque tempore, naves quarundam rotarum ope trajicere tenentur. Nec tam præceps aquarum impetus coërceri possit, ni per vicinam cataractam præcedentis aquæ motus sisteretur. Duplex in suburbio *Hoaigan* telonium, in quorum uno vectigalia mercibus imposita persolvuuntur : in altero singulæ naves præter Imperatorias tributum pendunt, quæ pecunia in cataractas & aggeres fluminis expenditur & ejus, quod superest, ærario Cæsaris accedit.

Duo Telonia.

Territorii fertilitas.

Quanquam vero ager hujus urbis paludosus & uliginosus sit, fertilitate tamen oryzæ & frumenti eam naturæ deformitatem compensat. Ipsa urbs supra multas alias opibus ædificiis eminet. Regio creberrimis irrigua fluviis, ac paludibus fœda; magna maria dixeris, qualia versus Boream mare *Xecho* piscosum, & Oceano Indico approximans, ad Orientem lacus *Hung* arundinetis, quibus vice lignorum utuntur, frequens. Quippe lignis carens, omnis illa maritima ora & arborum sterilis non alio quam ex arundinibus igne fovetur. Plurimæ insuper ad Oceanum cortinæ, quibus salem excoquunt. Montibus quoque crebris *Nankinga* cœlum ferit. Apud sextum Oppidum *Hai* mons celebris *Yocheu*, Pagoda sanctus. Apud secundum Civitatis *Fungyang* septimum Oppidum *Xeu*, mons *Cukin*, in quo massa auri ingens, morbis multis salutare subsidium, unde arte Chimica confectum fuisse aurum credebant, reperta. Apud oppidum *Hintai* eodem tractu mons *Moyang* sive *Pastorum*, quod formosa quondam puella olim artem ibi Pastoritiam exercuisse perhibetur.

Legati *Hoaggan* appellunt.

Quam primum Legati *Hoaygan* appulerant, mox *Palankynis*, equis, lecticis adduci jussis, Gubernatorem Magistratumque invisere conabantur. Sed pluvio admodum cœlo, iidem missa Epistola Legatos excusari volebant, gratiis pro bona eorum voluntate & affectu agentes. *Pinxentous* Mandarinus splendido, ut ei mos, convivio nos ea meridie excepit. Vesperi Jesuita quidam Vasco natione Legatos convenit humanus admodum,

SIAMPU.

dum, & ut videbatur, aperti pectoris; sed attonitus satis mirari nequibat: *quo fato in ultimas illas remotissimasque Sinarum oras, & quid ibi acturi, venissemus*, nec aliter ac *cœlo delapsos* contuebatur. Nec obscure significabat, postquam subintellexisset de libera mercatura agi, structas nostris à *Makaoensibus* Lusitanis in *Pekingensi* aula calumnias, & difficilem fore aliquarum rerum successum, id quod exitus probavit. Delectati tam generosa libertate viri Legati, convivio exceptum humaniter, multa felicia apprecantem, dimiserunt.

Pagum SIAMPU præternavigant.

Haud diu in hac urbe morati, altera die per fertilissimas utrimque & innumeris navibus constratas aquas conspeximus, sole occaso pagum SIAMPU per cataractam non absque periculo, quod *Heytous* aliique Sinenses in majus auxerant, innavigavimus. Tanta hujus pagi inter Canalem Regium & *Croceum* flumen siti longitudo est, ut integra die ejus finem pedibus perambulantes invenire non potuerimus. Ædes & Pagodæ splendidi; ipse pagus Oppidi jura, & telonium, quod à tribus publicanis curatur, habet. Nam quicquid navium Canalem, & *Croceum* flumen ultra citraque commeat, hic excutitur. Unus publicanorum *Suicheeuwensis* natione cunctas naves, quarum erant octo, præter duas Legatorum, visitare conabatur, quod *credere non posse* diceret, octo tam magnas naves non aliis, quam Imperatoriis bonis onustas esse. Nec profuit excusatio ad *Kantonensem* Proregem duas spectare: Ipse propositi pertinax, *malle se*, dixit, *officio suo cedere, quam fidem erga Dominum exuere. Irent Pekingam; ibi de injuria, si quæ ipsis fiat, conqueri posse.* Ita ejus obstinatio prævaluit.

Pertinacia Publicani.

 Inde

Pagum NEYNEMIAO transeunt.

Inde NEYNEMIAO pagum perventum valida munitum cataracta duplicatæ structuræ ad majorem aquæ vim inferendam. Olim, ut incolæ referebant, firmissimum ad *Crocei* fluminis, regiique canalis defensionem ibi Castellum, à Tartaris, quod rudera ostentabant, funditus excisum deletumque. Ibi exacta nocte flumen *Croceum* ingressi, aquas ejus crassas limosas viscidas, ut usui humano inidoneæ videantur, admirati fuimus.

Descriptio fluminis *Crocei.*

Ingens hoc flumen, Sinenses *Hoang*, id est, flavum, nos *Croceum* ab aquæ colore appellamus. Quippe fundus ei limosus, dum undis turbatur, croceo sive flavo colore aquas fluminis tingit. Procul paludem lutosam refert: at ubi invectus fueris vim aquarum forti agmine profluentium sentiens, haud amplius de ingenti flumine dubitabis. Nec adversum navigari velis remisque potest; helciariis opus numerosis, antequam eniti navigia queant. Longum octingentis milliaribus, latitudine, ut plurimum, dimidii milliaris vel amplius. Sinenses turbidam hanc, si quando ea uti volunt, aquam injecto alumine fecibus ad fundum secedentibus, præcipitant potabilemque reddunt. Est igitur hic fluvius hujus extremæ Asiæ magnitudine & celebritate nominis secundus. At nihilo propterea magis Sinicas leges veritus ab exteris nationibus egressus Sinam ingreditur, ac veluti odium, quo Sinæ advenas persequuntur, prohibentque, ultus, eluvionibus sæpe circumjacentes Regiones late fædat, mutato sæpenumero alveo, dum limo, quem copiosum vehit, plenus, illum, illiusque vehiculum exonerat. Montes *Quenlun*, quibus ortum debet, omnino Amasæos esse existimo, eosque haud ita procul dissitos ab altera Magni Magoris Regia, quam *Laor* vocant, aut à Regno *Tebet*, imo iisdem in montibus scaturire *Gangem*,

Bengalæ,

Bengalæ, *Meson*, *Laorum*, *Historemque Cambogiæ*, aliosque non ignobiles fluvios, qui *Sion* & *Pegu* Regiones irrigant, ipse locorum, Regionumque situs suadet: plurima enim maximaque flumina, quæ Austrum versus manant, inde suam petere originem, demonstrant Sinæ. Croceus porro *Sifan* & *Tanyu* immensos terrarum tractus Sinis minime subjectos prætergressus ad illorum appulit ditionem, ubi *Lingao* urbs est, haud procul à Civitate *King*, Provinciæ *Xensi*, qua murus ille magnus spectat ad Orientem, quem non tam præterlabitur, quam alluit, raditque: mox desertam illam solitudinem, qua in Ortum, qua Boream versus tanquam hostiles campos celerrimo cursu prætervectus ad bis mille plus minus stadiorum longitudinem. Ad Austrum vertit iter & per *Se* muri magni portam illapsus limites statuit inter *Xensi* & *Xansi* Provincias. Inde *Hoan* adit, tunc *Xantung*, per quæ *Kiagnan* Provinciam magnam itineris partem conficit, donec ad *Hoaigan* urbem in mare turbidus adhuc & violentus sese immergat. Olim *Peking* & *Xantung* percurrere solitus; at Sinarum industria, & labor alveum illius procul avertit, quod Regiones illas in longissimam, latissimamque fusas planities sua exoneratione, exundationeq; prorsus elueret. Nivum tamen reliquere Sinæ, qui antequam *Crocei* semitam conmonstret.

1. Junii Oppidum TANJENJEEN appellunt.

Primâ Junii TANJENJEEN, aliis *Taoyven*, Oppidum quartum octavæ Civitatis *Hoaigan*, ad sinistrum vel Australe *Crocei* latus prætervecti, munitum mænibus terreis solidis pariter elegantibusque, quæ superne lato ex cocto latere firmissimi operis sepimento cincta sunt. Intra mænia magnifica civium ædificia surgunt, juxta Architecturæ regulas curiose exstructa: non tam magnitudine, quam populi frequentia & quæstu excellit. Fertili

situm

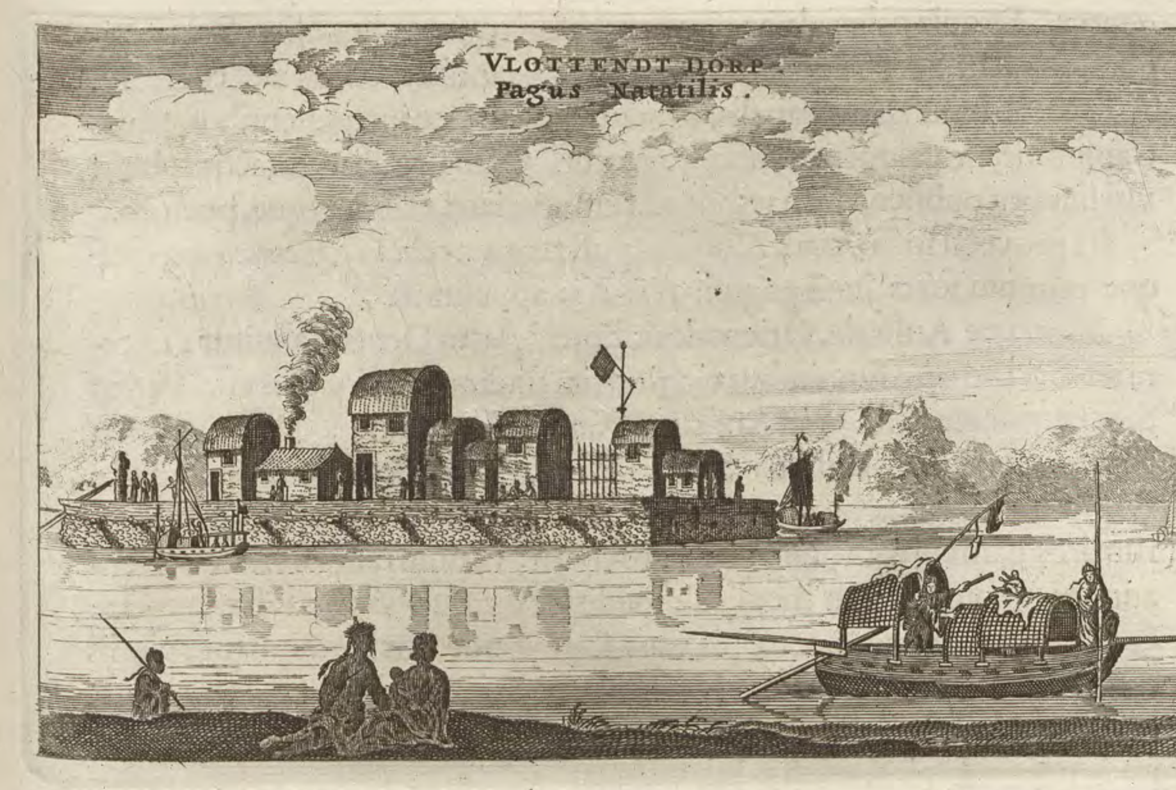
ſitum agro, ſed præ reliquis fructiferarum feraci arborum. Pyra, Poma, Pruna & ceraſa mirâ ſucci fragrantia afficiebant palatum: tam vili veneunt pretio, ut pecuarium noſtrum his fructibus bene inſtrui curaremus. Ingens præterea toto hoc *Hoaiganenſi* tractu coturnicum, Phaſianorum, perdicum, & id generis alituum proventus.

4. Junii ad THISANG perveniunt.

Inde oram ſolventes integro triduo *Croceum* navigantes nullo ſpectabili loco, donec quarto Junii ad dextram ſive Boream amæniori loco radici editioris collis adjacens oppidulum TSISANG, appulimus, quod octoginta *Ly* à *Tanjenjeen* ſitum, abſque muris ſolo munitum Caſtello, unde, quia civitatis privilegiis deſtitutum, à quibuſdam inter pagos numeratur. Cætera copioſum & frequens navigationibus valde opportunum, unde varias majores civitates quæſtu ſuperat. In ipſo portu Pagoda jucundo aſpectantibus ſitu ſurgit.

Pagi natatiles.

Dum ita per *Croceum* inter innumeras claſſes navigavimus res mira, conſpectui noſtro oblata, natatiles pagi, quarum hæc eſt ratio. Ex arundinibus, quas *Bambu* vel *Bamboes* Luſitani vocant, validis ſuper ſudibus fune ex *Rotang*, ut appellatur, colligatis tanta denſitate, ut nullus aquæ tranſitus detur, latas contexunt aquis innatantes carinas; iis ex levi materia caſas & ædiculas inædificant, quas tegetibus tectas Sinæ cum familia omni, non ſecus ac terram continentem & copioſa mercatura immigrantes, de loco in locum, ut ratio vel neceſſitas jubet, vagabundi, & in ædibus ſuis navigantes, feruntur. Nec velis opus habent ex arundinibus, ut Sinæ alias in univerſum ſolent; contis, aut helciariis, ſi adverſum flumen; ſecundo, ſponte aquarum ſuos hos pagos ducentarum frequenter & amplius familiarum

liarum, quo volunt, tranſportant. Ubi ſubſiſtere commerciorum utilitas ſuadet, palis terræ impactis natantem pagum, velut jacta ancora, alligant. Quod Europæis inuſitatum inviſumque memoria dignum judicavimus. Neque ſolum talibus inhabitant pagis natantibus Sinæ; verum longe major numerus ætatem perpetim in ipſis navibus degit, ubi cum familia & pecore, quingentarum ſæpe Jonckarum una quaſi ſocietate inita, civitates maritimas, ſed hinc inde divagantes repræſentant. Dixeris, ubi vela expandunt vel remos aquis ad migrationem immittunt, aut tractione promoventur, integras transferri civitates, ac fugere terras. Præcipua iis porcorum cura. Ubi locum appulerunt, menſibus aliquot perſiſtere ſoliti, communem inter ſe, quanquam diverſis orti regionibus, linguarum, ſenſa animi exprimendi, comminiſcuntur rationem, cæteris accolis non intellectam, de qua latius in parte ultima Legationis capite ſecundo agitur.

Canalis Regius *Jun.*

Haud diu provecti alium ex Croceo Occidentem verſus per *Xangtung* profluentem Canalem Regium nomine *Jun* ingrediebamur. Omnis Provinciæ *Xantung* fortuna ab hoc canali, mediam ſecante, pendet; quippe alius nullus tota Sina *Pekingum* navibus datur tranſitus. Initium ejus verſus Boream à nono oppido *Socien*, ubi ex *Croceo* flumine derivatus navigabilis humana induſtria factus fuit; inde *Cningam*, *Lincegam* porrectus fluvio *Guei* hauritur. Et quia aquæ paſſim minus profundæ magnis navigiis ſuſtentandis, ſexaginta & amplius cataractæ ſecto lapide firmiſſimi operis, aquas pariter attollunt & deprimunt, prout valvæ ſublatæ, aut remiſſæ curſum aquarum vel ſuſpendunt, vel laxant. Nondum media inter *Cningam* via ex palude *Cang* ingenti cataracta aquæ ejus, quantum neceſſitas poſcit, augentur.

gentur. Et quia palus altior circumjacente regione humili, octo contiguæ cataractæ, Sinis *Tungsea,* vim aquarum incumbentem ex alto coërcent. Ad paludis unum latus canalis, aggeribus utrimque incumbentibus, naves transmittit, ne paludem transire cogantur. Octo singulis cataractis robusti viri sumptu publico, qui navibus aditum aperiant, claudantque, præfecti.

Ita provecti fossa *Juno*, *Nankinga* post tergum relicta, *Xantungam*, ejusque primum sexta Junii pagum *Kia-Kia* appulimus.

Quartæ Provinciæ *Xantung* descriptio.

Xantungæ Australe, Orientale & Boreale latus Oceano alluitur, cætera ad Occidentem fluminibus cingitur, ita undique navigabilis est. Versus Septentrionem *Peking*, in Austrum *Nanking* sitæ sunt, à quâ per flumen *Croceum* separatur. Reliqua Canalis Regius *Jun*, & fluvius *Guei* ambit. Regio omnis frumentorum & esculentorum ferax, ob paludum & fluviorum irriguam copiam, tam uberi proventu, ut unius anni fertilitas decem annorum commeatum incolis suppeditare dicatur. Avium, ferarumque copiosissima venatio: aquæ piscibus scatent: decem libræ quatuor obolis emuntur. Sericum non à bombycibus, ut alibi, sed alio vermium genere, quod haud absimile erucis est, per arborum ramos passim producitur: unde tenuia fila instar instar telarum araneæ à Sinis collecta, sericeas vestes suppeditant. Ingens pyrorum, castanearum & prunorum copia, quæ cæteris Regionibus communicantur.

Incolarum indoles.

Incolæ rudi ingenio, pauci doctrinam capiunt, corpus validum laboris & frigoris tolerans, animus audax. Pueri nudo corpore in glacie & nivibus volutantur, rigentes aquas insiliunt, qua etiam in lucem prognati abluuntur. Latrociniis dediti, & in exercitus sæpe prædonum coëunt. Multa ultimo bello passi, quod indomabiles Tartaris nunc faverent, modo iterum ab iis deficerent.

Metropoles sex sunt, urbes nonaginta duæ, tredecim munitiones. Metropoles sunt *Cinan*, *Yencheu*, *Tungchang*, *Cingcheu*, *Tengcheu* & *Laicheu*.

Cinan prima Provinciæ Metropolis à *Ci* maximo hujus Provinciæ fluvio nomen habet, ac olim isthic Regum *Cy* erat Regia, quibus exstinctis ab Hanâ Familia urbi *Cinan* nomen factum, quia vere ad *Ci* fluminis australem partem jacet, quod *Cinan* significat. Hæc ædificiorum splendore ac magnitudine inclyta paludoso jacet loco, lacubus intra & extra mænia, præcipue ad occiduam civitatis partem lacu *Taiming*, ex quo canalis ad lacum *Choyng* intra eadem mænia excurrit, ex quibus Sinarum industria per universam urbem ducti canales eam ubique naviculis perviam reddunt, nihilominus, ingenti pontium ex secto lapide firmissimi operis numero, pedibus ubivis transitus datur. Inter quos pons *Pehoa* pluribus fornicibus arcuatus eminet, qui insulam cognominem in dicto lacu *Taiming* connectit, contiguo ad alteram usque ripam ductu: ad urbis Australem partem duo supra septuaginta numerantur fontes, ex iis *Kiuto* reliquos aquæ præstantia superat. Idolorum, heroumque hic fana plurima, sed decem

cem illustriora, quorum reliquos antecellit fanum. *Tungo*, ab *Hoangtio* fabricatum, in quo scribunt Reges omnino duos supra septuaginta, abdicato rerum mundanarum studio religionem coluisse. Triginta sub se habet civitates, *Cinan*, *Changkieu*, *Ceuping*, *Chagxan*, *Sinching*, *Ciho*, *Citung*, *Ciyang*, *Chihuen*, *Iuching*, *Linye*, *Changcing*, *Fiching*, *Cingching*, *Ling*, *Taigan*, *Sintai*, *Laiuu*, *Te*, *Teping*, *Pingyven*, *Vuting*, *Yangsin*, *Haifung*, *Loling*, *Xangho*, *Pin*, *Licin*, *Chenhoa* & *Putahi*. Quarum primariæ sunt *Taigan* & *Vuting*.

Yencheu secundæ Provinciæ Metropolis territorium ad Austrum fluminibus Croceo, Boream versus *Ci* circumcingitur; apud Sinas magnæ æstimationis, quod Philosophorum Princeps in eo natus sit, innnmera passim gratæ posterorum memoriæ etiamnum monumenta exstant. Regio ipsa fertilium camporum amænitate læta piscosis lacubus & fluviis scatet. Quinimo circa *Kiuhiang* auriferam regionem volunt, nam ipsa vox auream sonat patriam, quod præcipue ex *Kinye* monte olim hauriebatur. Viginti septem numerat civitates, *Yencheu*, *Kioheu*, *Niuyang*, *Ceu*, *Teng*, *Ye*, *Kiuhiang*, *Yutai*, *Tan*, *Chinguu*, *Cao*, *Cao*, *Tingtao*, *Cining*, *Kiaciang*, *Kiuye*, *Kiunching*, *Tungping*, *Venxang*, *Tungo*, *Pingyn*, *Iangco*, *Xeuchang*, *Y*, *Tanching*, *Fi*, & *Suxui*. Quarum primariæ sunt *Cao*, *Cining*, & *Tungping*.

Tungchang tertia Provinciæ Metropolis jacet in ipso sinu, quo *Guei* fluvius & Regius canalis *Jun* in unum confluunt, unde ex universa propemodum Sinâ naves ac merces excipit. Quapropter telonio instructa est, in quo portorium mercium ac vectigal à triplici exigitur Præside. Nec magna inter lacum *Nanyang* & ipsam Metropolim datur distantia. Solo in planities pariter ac fertiles agros diffuso gaudet. Bombyces magnam serici copiam hic concinnant. Urbs ipsa celebris est ac magnifica; extra mænia conspicitur turris novizonia, figurâ octogonâ, cujus exterior paries ex subtilissimæ Porcellanæ argilla est, artificiosis figuris extantibus, ac picturis exornata: interior variegato vestitus est marmore, quæ adeo plana, lævigataque sunt, ut adinstar tersissimi speculi, præsertim dum nigriora sunt, aspicientium vultus exhibeant. Quam turrim ipsemet conscendi, & oculis diligenter perlustravi. Ditione sua civitates duodeviginti complectitur, *Tungchang*, *Tangye*, *Poping*, *Choangping*, *Kieu*, *Sin*, *Cingping*, *Keu*, *Lincing*, *Quontao*, *Kaotang*, *Gen*, *Hiacin*, *Vuching*, *Po*, *Fan*, *Quonching*, & *Chaoching*. Quarum primariæ tres *Lincing*, *Caotang*, & *Po*.

Cingcheu quarta Provinciæ Metropolis ad dextram fluminis *Pelang* jacet, haud procul à fluviis *Si* & *Hiaquei*, per quos navibus in Sinus *Cang* patet aditus; qui magnam territorii partem prope sibi subjectas urbes *Logan*, *Xeuquan*, *Chuching*, *Gechao*, alluit. Tanta hic agrorum ex maris fluviorumque fæcundatione lascivia, ut nullibi rerum necessariarum major copia, aut vilius pretium. Piscium multitudo tanta, ut vel ex solis Squartiatum (*Segrin* vulgo vocant) pellibus magnum faciat lucrum. Modera-

deramine suo quatuor & decem civitates dirigit, *Cingcheu*, *Lingchi*, *Pohing*, *Caoyven*, *Logan*, *Xeuquang*, *Changlo*, *Linkiu*, *Gankiu*, *Chuching*, *Mimgin*, *Kiu*, *Yxui*, (quarum primariæ) & *Gechao*.

TENGCHEU quinta Provinciæ Metropolis, qua Ortum, Occasum & Boream spectat, maritima est, & in insula sita, quamvis territorium maximam partem continens sit. Mons *Chevii* ad Boream urbis maris impetum coërcet. Ad fluviorum fauces duo munimenta exstructa sunt, *Xechin* & *Chin*. Ob maris viciniam ostrea hic copiosa dantur, & præter naturæ ordinem arundines quadratæ luxuriant. Octo civitatibus Imperat. *Tengcheu*, *Hoang*, *Foxan*, *Leuhia*, *Chaoyven*, *Laiyang*, *Ninghai*, quarum primaria est *Venteng*.

LAICHEU sexta Provinciæ Metropolis ad lævam. Fluvii *Ye* jacet, qui se in Oceanum exonerat. Ejus territorium, in promontorio situm tertiam partem mari alluitur, cætera montes claudunt, in littore octo numerat munimenta, scilicet, *Haicang*, *Punglai*, *Kixan*, *Gueihoi*, *Siaoye*, *Chingxan*, *Chingai*, *Ningcin*. Singula ad certam maris linguam exstructa, eâdem fere distantiâ. Lacum piscosum *Hiang* gremio suo concludit. Qui tanta fæcunditate interiores agros irrigat, ut nulla rerum necessariorum inopia sit. Septem regimine suo moderatur civitates, *Laicheu*, *Pingtu*, *Vi*, *Changye*, *Kiao*, quarum primariæ *Caomie*, *Cieme*.

Tredecim Regio hæc maximam partem maritima ad sui custodiam numerat munimenta, præcipue ad fluviorum fauces erecta, ubi maris recessus, aut navium statio datur, quorum varia magnitudine ac populi merciumque frequentia magnis civitatibus comparare liceat. Eorum hæc sunt nomina, *Ningcing*, *Cinghai*, *Chingxan*, *Gueihai*, *Sanxan*, *Kixan*, *Civenxan*, *Mauan*, *Siaoye*, *Haicang*, *Punglai*, *Cin* & *Xechin*.

Hujus Metropolis territorium septentrionem versus in sinu *Cang* sex insulas *Cingui*, *Pingyang*, *Maxe*, *Tung*, *Xamuen*, *Caomiao*, à parte meridionali totidem, *Sialao*, *Talao*, *Tenheng*, *Kiu*, *Yuxa*, *Suiso*, ad Occasum unum *Fevyeu* jurisdictione complectitur. Quarum præcipuæ sunt *Fevyeu*, non magna quidem, sed culta tota. *Tienheng* prope *Caomie*, deplorando celebris casu, quo quingenti Philosophi præ Imperatoris *Xii* tyrannide generosam eligentes mortem se in mare præcipites dederint. Nam *Xius* odio vaticano in literas tenebatur. Et *Xamuen* incolis frequens, omnium maxima in sinu *Cang*, ubi commodissima navium statio, ex qua in *Coream*, *Peking*, *Leaotung*, facilis est trajectus, maxime opportunus ad magnas expeditiones locus.

Liber Sinicus, in quo singulorum locorum viritim adscriptus habetur numerus, in hac Provincia censet familias septies centena & septuaginta millia familiarum, quingentas insuper, & quinquaginta quinque, 770555. Virorum sexagies septies centena & quinquaginta novem millia, sexcentos & septuaginta quinque 6759675.

Tota

Tota Provincia *Chamo* pro tributo solvit milii, oryzæ & tritici duode trigesies centena, duodecim millia, centum & novemdecim saccos 2812119. Serici confecti voluminum quinquaginta quatuor millia, nongenta & nonaginta, 54990. Gossipii librarum quinquaginta duomillia quadringentas quadraginta novem, 52449. Pro Regiis equis straminis ac fæni fasces trigesies octies centies & vicies quater mille ducentos & nonaginta 3824290. Præter vectigalia teloniorum, quorum tria habet in fluvio *Jun*, per quem omnes naves *Peking* tendunt; licet mercium portorium leve sit ac exiguum, tanta tamen earum varietas & copia, ut ipsemet illud ad decem milliones, seu centies centena aureorum millia à Præfectis computari audiverim, præter id, quod clanculum sibi inde Præsides surripere, ac in rem suam convertere norunt.

Situs KIA-KIÆ.

Pagus KIA-KIA fertilibus undique arvis pascuisque ingentem, qua conspectus patet, planitiem mira jucunditate, nullis nisi versus Orientem montibus occurrentibus, repræsentat. Rorismarini uberior ibi & copiosior, quam in Velavia Ericæ, proventus; unde odorifer late se dispergens mira nares jucunditate è longinquo adhuc titillat. Ferarum aviumque arbores pariter campique pleni, cervi cum fœminis phasiani, alaudæ gregatim; unde Tartaris nostris per avia discursantibus ferina in promtu, ipsis mirantibus, quod discursantes cervas, vel phasianos medio volatu dejiceremus. Carnes ob rorismarini depastionem, sapidissimæ, grato illo infectæ odore, non secus ac si arte incoctæ essent.

Triduum

Pagum JAX-HINNO prænavigant.

Triduum provecti regia fossa *Juno* undecimâ Maji pagum JAX-HINNO, sex & triginta altissimis, sumtuosisque regia liberalitate structis conspicuum turribus appulimus. Vix luce orta cursum promoventes inter amœna planaque camporum, Sole oriente altissimis montibus quasi obstipato. Quorum præcipuos commemorare volupe erit. Mons *Tai*, *Taiganam* sextum altitudine, si fides incolis, ut quadraginta stadiis sublimior Solis ortum paulo post mediam noctem ostendat, plenus cellularum, quas Eremicolæ sacerdotesque Pagodibus inservientes, in eo exstructis, habitant. Haud procul decimo octavo ejusdem civitatis Oppido *Laiuu* mons *Taxe* ferri inexhaustis dives venis. Mons *Fang* secundo civitatis *Yancheu* Oppido *Kiocheu* adjacet, celebris parentum magni Sinarum Philosophi Confutii tumulis, quem Imperator *Xius*, cum adversam sortem ex montis figura à montilogis illis impostoribus percepisset, quinquies mille hominum sudore perforari jussit, ut fatalem impediret influxum, quo mons hic alteri Imperatori Regnum portenderet. Quartum Oppidum mons *Ceu Changping*, natalis Confutii, ut perhibent, locus, attingit. *Fungum* montem octavnm & decimum ejusdem Civitatis Oppidum saltibus agrisque fertilibus instar undulati serici variegatum spectantibus ostendit.

Tam vastus hujus Provinciæ ambitus est, ut præter dictos montes numerosos contineat lacus, quorum ripæ spectantium oculos Fanis, Palatiis, Cænobiis, Musæis, Sylvis, hortisque amænissimis mirum in modum pascunt, horum præcipuos, ne lectori injurii simus, enarrabimus. In secundâ Metropoli *Yencheu* prope civitatem *Cao* lacus *Lui* est, quod tonitru significat, in medio ejus lapis, tanquam phora, conspicitur, imâ parte draconis, summâ hominis

hominis formam referens; hunc Sinæ tonitrui Spiritum superstitiose colunt, audacter effutientes, ad illius ventris contactum subito fragore intonare cœlum. Haud procul à Civitate *Ven* lacus *Nanvang*, Naumachia illustris, amæno situ spectantibus occurrit, in quo Duces milites ludicra subinde pugna instituunt pugiles, quo paulatim præliis navalibus assuescant. Imperator *Hiaovus* olim cum bellum in Australiores Provincias meditaretur, ubi omnia navibus atque aquis abundant, suos ad certamina futura ludicris hisce exercitationibus instruebat, ut ibi, non secus, atque apud Romanos, militiæ tyrocinium statuerent. In lacu *Tingting* datur insula natans, in qua splendidum monasterium eminus conspicitur, cujus molem arundinum & arborum radices sibi mutuo implicatæ & implexæ, mediis in undis pendulam, quasi in æqui librio sustinent, atque ob continuam succrescentiam solutionis periculum secure excludunt. Hic lacus ingenti inundatione dicitur exortus, unde præter hanc aliæ numerantur populosæ, Cænobiorum plenæ, quæ sacerdotes, Idolorum cultui vacantes, tranquille colunt.

13. Junii appellunt CINNINGSIU.

CINNINGSIU quartum & decimum secundæ Metropolis *Yengcheu* Oppidum Legatos splendide, cum ob perruptum *Crocei* fluminis aggerem ipse abesset Gubernator, per *Kantonensis* Proregis Junioris Ablegatum excepit. Quingentis & septuaginta quinque *Ly* à *Tanjencien*, & medio regii Canalis *Jun* intervallo situm, commerciis pariter vectigalibusque prænavigantium floret; unde non omnia modo, quorum viginti septem numerantur, verum ipsam quoque Metropolim *Yengcheu* magnitudine, populo, opibus, ac splendore superat. Ipsum antiqua structura Oppidum, densis intus ædificiis, duos sublimes Pagodas, copiosum suburbium, duasque cara-

cataractas aquis coërcendis, quæ sæpius sex altitudine pedum internas superant, ostentat. Solum late paludibus deforme, & pigris aquis suffocatum. Proxime *Cinningam* palus *Nannang*, aliquot milliarium circuitu piscosissima. Fons *Tao*, Confutii, quanquam siti laborantis, abstinentia, quod nomen illud aquam prædatoris significaret, clarus tertium Civitatis *Yencheu* Oppidum nobilitat.

Avis Louwa, & mirus cum ipsa piscandi modus.

Sed præcipuum apud *Cinningam* non assuetis prodigium erat, mirus piscandi per avem modus, quem paucis commemorare animus est. LOUWA ales vocatur, corpore infra anserem, haud multum corvo absimilis, collo protenso, rostro aquilæ, sed impensius contorto.

Modus piscandi talis est. Piscatores scaphis ex arundine suo modo artificiose compactis, insidentes transtris aves *Louwa* secum in flumina mariave devehunt. Illæ ex navicula in undas missæ admirabili celeritate urinantes piscem sub aquis captum extus deglutiunt; mox manu piscatoris in scapham attractæ, rictu vi diducto, eum ingluvie expuere coguntur. Ita denuo, & quoties visum, in aquas conjecta eodem modo, tanquam nassa, captis piscibus scapham nullo domini labore implent. Ac ne pisces, quarum esca impense delectantur, in stomachum trajiciant, annulo ferreo ingluvies constringitur: ita pisces nullo transitu dato in extimis faucium partibus, donec expuatur, conquiescunt. Si vero major, quam ut fauces subintrare possit, sit piscis, eum rostro prehensum magnis ad piscatorem, ut auferat, clangoribus deferunt. Segnities earum in urinando piscandoque immitibus castigatur plagis, ita ut pennæ earum vi corpore avolent. Ubi pensum absolvisse videntur sufficienti captura, annulo exolutæ, sibi pisces capere, & ventrem

trem

trem implere permittuntur, unde prompta eorum in Dominos obedientia. Nec hæ, mirum dictu, Cæsaris annuo tributo exemptæ. Inde precium avibus, prout artificii hujus assuetæ. Unica sæpe quinquaginta argenti Toelis vendita, quæ centum & quinquaginta circiter florenos valent. Senex incanus piscator à nobis rogatus: *Num venales ipsi tales aves, & ubi nascerentur*, negavit se iis carere velle, quod illorum venatu familiam aleret. *Originem earum aut patriam se ignorare, à majoribus ad se hæreditate transmissas, generare illas, sed lenta ac diuturna expectatione.* Piscatori capturam fere ex carpionibus, quorum nonnulli longitudine sesqui spithamæ & fere libram ponderantes pretio persolvimus, novitate rei & miraculo haud parum exhilarati.

Similem piscandi modum *Joannes Gonzala de Mendozes* capite vigesimo secundo libri primi partis secundæ Historiæ Sinensis, postquam admirandum ex ovis anates excludendi & educandi artificium explicuisset, describit his verbis: *Educationi anatum quidam piscationis modus industria non cedit. In singulis civitatibus, quas fluvii alluunt, Rex domos habet, in quibus corvos, quos marinos vocant, numerose alit, qui illis, quibus pisces ova projiciunt, mensibus ad piscationem adhibentur hoc modo: Corvos è caveis eductos ad fluminum ripas, ad quas multas in circulo scaphas aqua semiplenas constituerunt, portant, illisque longam sub alis cordam annectentes, arctantesque filo fauces, ne pisciculi in stomachum illabantur, projiciunt in aquas, in quas avide se demergunt, donec quidquid inter rostrum & supremum stomachum interjacet, pisciculis impleverint, tunc eadem celeritate emergentes in aquas scaphæ capturam evomunt, vacuo deinde gutture piscationem quatuor horas sæpe reiterantes, donec justum piscium numerum scapharum aquis infuderint. Tum liberatis filo faucibus eosdem in aquas ad piscationem suo servituram alimento, quo ob pridianum, quod agere coacti fuerunt, jejunium egregie indigent, remittunt. Ita tertio quoque die per omnes menses, quibus durat piscatio, ad exercitium redeunt. Illo autem trimestri eam capiunt pisciculorum abundantium, ut suo tempore integro sufficiant, atque exiguo admodum pretio, Regno, suppetantque locis semper pisces recentes etiam à mari remotissimis.*

Diversoria propriis instructa scenicis.

Diversoria singula Musicis scenicisque ad omnia voluptatum exercitia per pagos abundant. Comœdi, dum hospites convivantur, multiplices pretioso, ut videtur, habitu, & quales ipsi (ad sunt enim libri) desiderant, promte recitantur, voce plerumque canora, & tremula. Tam vili omnia hic pretio veneunt, ut duo Maas, quod Hollandicæ monetæ duodecim stuferos fere æquat, laute tractarent hospitem, nulla præterea in Comœdos impensa, quod nobis præcipue mirum videbatur, unde & pretiosarum vestium & reliquum apparatum tam exiguo lucro acquirere possunt.

Cinninga altero die discedentes pagus NANWAIG ad sinistram Juni, ubi fluvio *Luen* miscetur, excepit. Mira nobis Tartarorum pariter & Sinen-

& Sinenſium viſa fabula, ſi novem bacillos injicias, ſex Auſtrum, tres Boream verſus vergere. Viſa res experimento digna, & deprehenſa veritas: nam vix conjectis in flumen novem bacillis, mox ſex in Auſtrum, reliqui ad Boream flectebantur, cauſam ipſi reddere poterant nullam. Sed haud difficilis conjectura ex vario adverſorum fluminum motu, ac plerumque fortuitum eſt. Pagoda quidam, quem Regium Serpentem vocant, è regione erat, cum bacillos aquæ immitterem.

19. Junii veniunt XANTSUI.

Vigeſimâ nonâ ejuſdem menſis tertium & vigeſimum Civitatis *Yengcheu* Oppidum XANTSUI, aliis *Xeuchang*, centum & quinquaginta *Ly Cinninga* diſtans ad utramque Regii Canalis Juni ripam vaſto extentu & inexpugnabilibus Caſtellorum molibus ſitum pervenimus. Quadra forma, ambitu ſeſquihoræ, validis muris: intus pleraque inculta & longo, præter Tartaricam vaſtitatem, ævo exeſa. Palus extra Oppidum, ubi olim Pagodam cum ſacrificulis ob impietatem terra hauſtum referebant, nobis oſtenſa. Propius vero eluvione *Crocei* fluminis integras ſæpe, ruptis aggeribus molibuſque cum pagis regiones abſorbentis, undoſa hæc & paludibus ſciſſa locorum ſubinde fieri.

Xantſui ſummo mane abeuntes denſis undique ab utroque latere pagis & cataractis, unde haud parum iter retardabatur noſtrum: quippe à *Xantſui* ad *Lincing* octo & quinquaginta cataractas tranſivimus. Haud longe *Xantſuio* eminentiſſimus Pagodarum TEYWANMIAO, non tam altitudine ſpectabilis, quam mole ſua, & elegantia. Prævalido cinctus muro, cujus ima ex lapide ſecto, ſuprema coctilibus rubro viridique colore. Ipſum templum eadem ſtructura ex ſaxo, tectum cinabarino intus colore,

Pagoda TEYWANMIAO.

extus

29.

TUCHAM,

extus imbricibus flavis (color is Imperatori convenit, & magnatum præcipuis) quibus Sole radios ſuos immittente flamma auri æmula erumpebat, Draconibus paſſim aliiſque Sinarum monſtris variegatum. Frons & ſecreta intus characterum mirabili ductu arcana vel nomina cultorum Idoli deſignantia. Cætera, ut in aliis, plena ſimulacrorum variæ magnitudinis: Retro hortus paradiſi imagine ad ſpectantium delectationem variis arboribus plantiſque conſitus.

20. Junii Tunchang perveniunt.

Vigeſima Junii tertia *Xantungæ* Civitas TUNCHAM ſive *Tunchang*, horæ quadrato ambitu nonaginta *ly Xantſuia* diſtans. Nullam tota via munitiorem natura, vel arte urbem conſpeximus. Duæ intus præcipuè crucis forma interſectæ plateæ. Medio earum exceſſum quatuor fornicibus diſcretis tectaque aſſurgente altitudine ſingula Palatium, velut umbo, attollebatur. Portæ quatuor munitionibus ſingulæ inexpugnabili robore. Boreum latus aquæ foſſa ingenti, quam Pons ſublicius centum & triginta ſeptem paſſunm longitudine ſternit, innumera commeantium turba ſemper gravis; ea quippe unica in ſeptentrione in urbem via. Ad Auſtrum amplo inſignis ſuburbio magnitudine alteram civitatem repræſentante.

Pyramis ferrea.

Ædificia templaque pro dignitate loci. Orientem verſus Pyramis ferrea ſepulchro cujuſdam Herois, ob merita à civitate gratitudinis ergo jam ante ſeptem ſæcula impoſita, inter varias multipliceſque de ea fabulas incolæ oſtentabant.

Regio circumvicina in omnia frugum genera, imprimis olerum, fructuum, ſegetum ferax ſe effundit: ſed nuſpiam copioſior ſerici proventus, unde opes tantæ incolis. Verſus tractum quartæ civitatis *Cingcheu*, viginti hinc in Ortum diſtantis milliaribus, ex vaccarum ventriculo Lapis *Nieuhoang*, id eſt, *Flavum Vaccarum* ovi anſerini magnitudine, cretæ inſtar friabilis flaveſcenſque, Bezoar mollior (unde & nonnulli eum pro Bezoar jactant) exſcinditur. Mira de ejus viribus Sinenſium Medici prædicant: *Frigidiſſimum, ita ut ferventem injectus aquam ſtatim ejus ebullitionem ſiſtat, & frigida adſperſum vaporare, hinc defluxionibus ſiſtendis idoneus.*

Lapis Nien-hoang.

Mons Mingxe.

Mons hoc tractu apud undecimum Oppidum *Caotang* nomine *Mingxe*, quod *Lapidem Soni* denotat. Quippe, ut ab incolis *Fungchan* auditum, in ſummitate ejus centum alta perticas columna, quæ digito tacta inſtar tympani reſonat, & hinc monti nomen. *Palus Ho* apud ſeptimum & decimum Oppidum *Quonching*, in quo referunt Imperatorem *Guei* olim grues curioſa induſtria aluiſſe. Nam hodieque harum regionum indigenæ pleriſque in domibus grues cervoſque alunt, quod longævarum animalium continuo & domeſtico aſpectu eorumque anhelitu vitam prolongari arbitrantur. Nox apud *Tungchang* in navibus exacta, Orta luce magno labore prætervecti piſcoſum lacum *Nanyang*,

Palus Ho.

Legati veniunt LINCING, & à Præside excipiuntur.

Oppidum LINCING sive *Linxinsui*, centum & viginti *Ly* ab urbe *Tungching* attigimus. Ea ad utrumque Canalis *Juni* latus porrecta, ubi jam desinit & fluvio *Guei*, *Xantungam Pekinga* disterminantis absorptus, nomen simul aquasque perdit. Vix appulsos Præfectus, *Pinxentouo* aliisque Mandarinis prævertentibus, in sellis inter eos juxta mœnia considens, Legatos excepit, professus, *excusationem hanc æquis auribus admitterent, quod cum nondum* Magnum Chamum *salutassent, eos aula sua excipere, neque munera admittere posset, id quod revertentibus illis haud gravatim facturus esset.*

Frequentissima *Lincingæ* navigatio est. Quippe ad ostium Canalis *Iun* fluvii *Guei*, ubi aquæ eorum coëunt, sita, omne mercimoniorum naviumque totâ Sinâ genus recipit, telonio ditissimo ob permeantium frequentiam, quod à tribus publicanis exigitur. Atque hæc commoditas præcipuam inter reliqua octodecim Oppida Civitatis *Tungchang* incolarum ædiumque multitudine *Lincingam* facit. Utrumque latus *Iuni* totidem Castellis validis clauditur, prohibitum, ne quis absque venia, aut vectigali transeat. Duæ insuper cataractæ aquis fluvii *Guei*, quæ altitudine aliquot pedum Canali superiores sunt, excludendis. Urbs, qua Boream spectat navali ponte novem pontonibus contexto, & facile dissolubili, transmittendis, quæ vectigal solverunt navibus, conjungitur. Ad utrumque latus parvum ex ferro tormentum conspiciebatur. Oppidum densis constructum intus ædificiis in sabulosa planitiè, vallo cinctum triangula forma, circuitu fere bihorii, jacet. Copia fructuum ingens, imprimis pyra sapida, quæ ætatem ferunt.

Extus

Eximia Turris extra Lincing.

Extus mœnia Boream versus PAGODÆ sublimis TURRIS, in quam cochlea ascenditur, unde latus in jacentia secus canalem *Jun* & fluvium *Guei* terrarum prospectus. Formâ Turris octangulâ, novem contignationum, quarum singulæ novem altitudine cubitorum; ut tota ejus altitudo nonaginta cubitis constet, justa simul latitudine. Superficies non ex limo, sed terra subtilissima, unde Porcellanæ excoquuntur, variis picturata imaginibus. Parietes intus ex marmore variegato, tanta politis, ut speculi instar imagines excipiant reddantque inspectantibus, præcipue marmor nigrum. Ambulacra & porta, quæ novem ex solido marmore imaginibus variis inciso: ad angulos laterum campanulæ levi aëris impulsu suaviter resonantes, dependent. Fenestræ ferro inaurato clathratæ, unde radii Solis fulgentissime emicant. In cacumine ex gypso triginta altitudine pedum forma fæminea, cui turris sacra, simulacrum argento auroque extus inductum. Circum turrim varii Pagodæ templaque præcipuo per Sinam honore.

Lincingæ Pinxentous uxorem, liberos & reliqua impedimenta deposuit, ipse nobiscum *Pekingam* profectus. Ibi quoque mortalitate exutâ tubicen noster *Verman*, in Pagoda Magistratus permissione sepultus, postquam quadraginta annis & amplius eo munere perfunctus erat. Hic obiit in solo à Patria remotissimo, memoriæ ergo hoc Epitaphium reliquit Musa:

Abstulit occasus Verman, *dum tendit in Ortum.*
Qui toties Batavis classica signa dedit.
Buccina delabitur manibus, dum spiritus efflat,
Tranquillæ nequiens clangere pacis opus.

Q 2 Emen-

Emensos Regium aquæ ductum *Jun*, eo Prelicto *Lincing* fluvius *Guei*, limes *Xantungam* inter ac *Peking*, nos excepit. Fontes ejus apud quartam *Honanæ* Civitatem *Gueihoei*, unde multis mæandris Orientem versus *Xantungam* à *Pekinga* dividit, donec exacto profluvio, Sinu Oceani *Cang* nonaginta milliaribus hinc distante, hauritur. Orientem versus provecti vigesima quinta Junii quartum decimum civitatis *Tungchang* Oppidum UCIN vel *Vuching*, centum & viginti *Ly Lincinga*, attigimus. Dextram ea, ad Austrum *Guei*, in ultimo *Xantungæ* margine ripam quadrata forma stringit, & ipsa Tartariæ furoris monumentum miserum. Ager circumjacens amœnitate vallium colliumque spectantes delectat; sed præcipuum à piscoso naviferoque *Gueio* commodum incolis ac emolumenta. Ita naturam in exornanda hujus Oppidi ubertate certantem quasi colluctantemque videas, terra an aquæ majora beneficia præbere possint.

23. Junii UCIN attingunt.

Anteaquam urbes, quas in hac Provincia *Peking* permeandi data fuit occasio, describamus, ejusdem situs, fines, & Civitatum numerus, ut in reliquis, præmittendi sunt.

Hæc Provincia, in splendore aliarum facile princeps, ab ipsa Metropoli *Peking* nomen habet. Hæc Imperii & Aulæ sedes ab eo tempore fuit, quo familia *Taiminga* ex urbe *Nanking* in Boreales hos tractus, arcendis velut ex propinquo Tartaris, migravit. Sinus *Xanchai* inter *Koream* & *Japoniam* Orientale latus alluit, versus Barropeliotem *Leaotung*; ad Boream murus, & Veteris Tartariæ pars in Occidente *Xansi*, à qua longâ montibus serie, Sinis *Heng*, separatur, sitæ sunt. Flumen *Croceum* eam, qua Notolybicum, à *Honan* separat, *Guei*, qua Austrum & Notapeliotem spectat, cum *Xantung* conjungit.

Aëris

Aëris ibi, quanquam quadragesimum secundum gradum vix superet, frigus, & glacies quatuor sæpe mensium, jumentorum & curruum ferax: navibns omnibus gelu adstrictis. Hyems Novembri incipiens non ante Martium desævit. Una die undæ concrescunt, quas vix multorum dierum tepor resolvet. Regio sicca, sed plana & salubris, magnam partem ob arenas & deserta sterili solo; sed aulâ, ad quam toto imperio cuncta confluunt, illum defectum compensat.

Feles candidissimæ, auribus dependulis, villosæ, quas Meliteorum Catulorum instar fœminæ alunt; sunt & aliæ murium captatores. Iter capessitur jucundo & grato artificio, in curru unirota, trium hominum capace, duo ad latus, in medio unus sedet. Currus ab aurigâ perticis propellitur, mira celeritate, & absq; ruinæ periculo. Hinc error in Sina currus vento agi.

Olim *Peking* in plures divisa Regiones, *Jeu*, *Ki*, & alias. Hodie octo Metropoles. In universum centum triginta quinque urbes: Vicorum & pagorum innumera multitudo. Octo Metropoles sunt: *Xuntien*, sive *Peking*, *Paoting*, *Kokien*, *Chinting*, *Xunte*, *Quanping*, *Taming*, & *Jungping*.

XUNTIEN, sive *Peking* prima Provinciæ Metropolis Imperatoria sedes est, de qua infra latius. Viginti sex urbibus jura dat, *Xuntien*, *Xuny*, *Changping*, *Leanghiang*, *Mieyun*, *Hoaijo*, *Kugan*, *Jungcing*, *Tungan*, *Hiangho*, *Tung*, *Sanho*, *Vucing*, *Paoti*, *Cho*, *Fangxan*, *Pa*, *Vengan*, *Taching*, *Paoting*, *Ki*, *Jotien*, *Fungjung*, *Cunhoa*, *Pingko* & *Que*. Quas inter excellunt, *Tung*, *Cho*, *Pa* & *Ki*.

PAOTING secunda Provinciæ Metropolis ab Imperatore *Chuenhioo* structa ante Deum natum, annis bis mille quingentis, ad ripam fluvii *Un* jacet. Qui ex montibus *Ye* exortus à Borea in Occasum urbem circumdat, unisque mæandris insulam *Pehoa* efformat. In confinio *Lienhoa*, qui exiguitatem amænitate compensat; nam floribus ejusdem nominis, de quibus alibi actum, in conviviis maxime desideratis, civibus ac accolis delicias præbet. Circa fluvium mons *Lan* verticem tollit, nemorum colliumque fertilitate commendabilis. Viginti urbes territorio complectitur, *Paoting*, *Muonching*, *Ganso*, *Tinghing*, *Sinching*, *Thang*, *Poye*, *Kiagiu*, *Jungching*, *Huon*, *Ly*, *Hiung*, *Khi*, Xince, *Tunglo*, *Gan*, *Caoyang*, *Singan*, *Ye* & *Laixui*.

HOKIEN tertia Provinciæ Metropolis, quod inter flumina sonat, à re ipsa nomen accipit; quippe hujus territorium à variis fluminibus ad modum insulæ cingitur. Quæ piscium, ut & Cancrorum melioris notæ feraces sunt, ob maris viciniam, nam terminos ejus Oceanus alluit, ubi latissimi sunt campi, in quibus sal ex marinis aquis concrescit. Ipsa urbs jacet ad extremitatem Canalis, qui Boream versus è fluvio *Chochang* egreditur. Agris maximam partem in fertilem planitiem effusis. Duodeviginti civitates moderamine dirigit, *Hokien*, *Hien*, *Heuching*, *Soning*, *Ginkieu*, *Kiacho*, *Cing*, *Hingci*, *Cinghai*, *Ningcin*, *King*, *Ukiao*, *Tungquang*, Kuching, *Cang*, *Nanpi*, *Jenxan* & *Kingyun*. Omnibus antistat *Chang*.

 CHIN-

CHINTING quarta Provinciæ Metropolis jacet ad ripam fluminis *Kikutho*, quod territorii Austrum, & Boream montes *Heng* claudunt; qua Orientem solem spectat urbs, ingens ac magnificum templum Idolis dicatum, cujus partem posteriorem magna occupat aula in novem divisa cænacula, ad quinque contignationes assurgit, easque triginta & centum cubitis altas. In adyta interiori statua angusta, & ingens magno elaborata artificio (*Quonin* Idolum vocant) muliebri virginis figura ad tres supra septuaginta ascendit cubitos. Civitates numerat triginta duas, *Chinting*, *Chinking*, *Hoëlo*, *Lungxeu*, *Khoching*, *Loching*, *Uukie*, *Pingxan*, *Heuping*, *Ting*, *Sinlo*, *Kioyang*, *Hintang*, *Ki*, *Nancung*, *Sinho*, *Caokiang*, *Vuye*, *Cyn*, *Ganping*, *Jaoyang*, *Vukiang*, *Chao*, *Pehiang*, *Lungping*, *Caoye*, *Lincing*, *Ganhoang*, *Nìngcin*, *Xin*, *Hengxui*, & *Yuenxi*. Præcipuæ sunt *Ting*, *Chao*, & *Xin*.

XUNTE quinta Provinciæ Metropolis conspicitur intra montium cacumina ad ripam amnis *Tung*, qui ex lacu *Talo* ortum habet. Qui fructu aquatico, *Linkia* dicto, per universam celebratur *Sinam*. Hic fructus tribuli fere figuram habet, adinstar triangularis pyramidis undequaque prominens. Cortice viridi, & crassiori est, ad apices rubescente, dum siccatur ingrescit, interiori substantia albissimâ, sapore castaneæ nucis, magnitudine tres, quatuorve æquat. In stagnantibus aquis per totam Sinam seritur; planta foliis est exilibus, longissimo tractu per aquæ summam superficiem proserpentibus. Hic optima & subtilissima arena reperitur ad gemmas poliendas miride ac tripoli melior est, abradit enim, nec offendit. Novem sub ea civitates sunt, *Xunte*, *Xabo*, *Nanho*, *Pinghiang*, *Quangcung*, *Kiulo*, *Thangxan*, *Niukieu* & *Gin*.

QUANPING sexta Provinciæ Metropolis, cujus territorium fluviis *Si* & *Ming*, qui ex flumine *Guei*, & *Chochang*, qui ex lacu supra dicto scaturit. Hic nihil notatu dignum occurrit, quam quod Sinæ hic Heroem apparuisse volunt, qui incerti pueri animum tantæ sapientiæ idæis imbuit, ut primo summus Philosophus, deinde ob scientiam præcipuus Imperii Præfectus evaserit. Novem civitates jurisdictione complectitur, *Quanping*, *Kiocheu*, *Fihiang*, *Kice*, *Hantan*, *Quangping*, *Chinggan*, *Guei* & *Cingho*.

TAMING septima Provinciæ Metropolis, ad radicem montis *Talo* posita est. Hæc maxime Australis hujus Provinciæ urbs est, cujus territorium ad Boream *Guei* fluvius, ad Austrum *Croceus* claudit: qua patet fluminibus lacubusque irriguum. Lacus in eo octoginta stadiorum ambitu delicatulis piscibus abundans. Mira soli fertilitas & amænitas. Divisum ab *Yvo* in duas olim Provincias, pars Borea ad *Kicheu*, Australior ad *Yen* pertinebat, illa sub asterismo *Xe*, hæc sub *Pie*. Hic *Xanga* antiquissima familia quondam Imperii sedem tenuit. Hodiernum nomen à *Sunga* familia habet. Undecim recenset civitates, *Taming*, *Taming*, *Nanlo*, *Guei*, *Cingfung*, *Nuihoang*, *Siun*, *Hoa*, *Kai*, (quarum primariæ sunt) *Changyven* & *Tungming*.

JUNG-

JUNGPING octava Provinciæ Metropolis non procul à fluvio *Lo*, jacet ad radicem montis *Jang*, varios emittentis torrentes, qui urbis, Notolybicum circumfluunt; recta in Ortum ab urbe Regia protenditur Territorium ejus, opportuno ad Imperii Sinici custodiam loco positum, sinu maris *Cang*, fluminibus, montibusque circumdata parvo terrarum spatio sex civitates complectitur, *Jungping*, *Ciengan*, *Vuuing*, *Changly*, *Lo*, & (quarum primariæ est) *Loting*.

Yenking, *Jungping*, *Paogan* tres extra ordinem civitates sunt, quæ contra Tartarorum subitas excursiones atque impetus, si forte murum perrumpere conarentur, optimis ac munitissimis à natura locis conditæ sunt, in eis militum Præfecti habitant. *Prima* vitibus, atque uvis luxuriat, vinum tamen non exprimunt, potu ex oryza elicito contenti, tanta præstantia, ut vinum ne ab Europæis quidem desideretur. *Secunda* Boreali ripæ fluminis *Lukeu* seu *Sankan* imposita est, magno ex secto lapide ponte, eidem fluvio superstructo, fulget. Ad Notolybicum urbis rudera priscam gloriam jactant. Nam ab *Hoangtio* exstructam civitatem antiqua obsoletæ vetustatis memoriæ vestigia testantur.

Quatuordecim numerantur hujus Provinciæ ad celeberrimi illius muri tutelam condita munimenta. Inter quæ *Siven* urbis, dignitate gaudens ac privilegiis, reliqua ambitu, & populi frequentia superat. Multa militum millia alit. Hic rerum, quæ ad bellum & victum spectant, annona datur. Ex qua reliquis provideri solet. Chrystallus lucidissima, marmor ac Porphyrites effoditur è vicinis montibus. Flavis scatet felibus, quarum pelles à Sinis expetuntur. Nomina Munimentorum sunt: *Siven*, *Vanciven*, *Hoaigan*, *Caiping*, *Lungmuen*, *Chang*, *Gan*, *Cheching*, *Juncheu*, *Vuning*, *Yu*, *Iungping*. At omnium maxima sunt, *Xangai*, & *Tiencin*.

Xanghai munimentum ingens jacet in *Cu* insula, ubi Sinus maris in Boream protenditur, in quem ex Tartaria *Linhoang* fluvius illabitur, ibi altissimi montes, atque ipsum mare facillimam efficiunt muri defensionem. Post ingressum Tartarum per *Leaotung* ingenti præsidio tum navium, tum militum fuit instructum, & tanquam frænum objectum Tartaro.

Tiencin Munimentum in ultimo Sinu maris *Cang*, ac angulo jacet, ubi totius Provinciæ flumina concurrunt, altissimaque ac fortissima mænia longissimo tractu prætergressa mari se immiscent. Emporium, quod de opibus, ædificiorum splendore, ac loci capacitate cum reliquis certat. Ex mari, mediterraneisque Sinarum locis huc omnes confluere debent naves, unde earum copia in tantum accrescit, ut biduo ad ipsas, quæ ad utramque ripam stationem firmarunt, lustrandas opus sit. Optima quæque hic vendi solent, eo quod mercimonia ibi liberiora sint, nec impositum vectigal.

Liber publicarum rationum, qui totius Imperii censum continet, numerat in hac Provincia familias quater centies & octodecies mille, nongentas, & octoginta novem, 418989. Virorum tricies quater centena, quinqua-

quinquaginta & duo millia, ducentos, & quinquaginta quatuor, 3452254. præter magistratus & milites.

Tributum, quod ex oryza, milio vel tritico pendet, sunt sexies centena & unum mille, centum & quinquaginta tres sacci, 601153. Non laboratæ byssi ducentæ & viginti quatuor libræ, 224. Ex serico confecto quadraginta quinque millia, centum & triginta quinque libræ, 45135. Gossipii tredecim millia, septingentæ & quadraginta octo libræ, 13748. Salis pondera centum & octoginta millia, octingenta & septuaginta, 080870. Ad Regios equos alendos straminis fascium septies & octogies centena triginta septem millia, ducenti & octoginta quatuor, 8737284. Exceptis teloniis & vectigalibus.

26. Junii KUCHING appellunt.

Vigesimâ sextâ Junii KUCHING primum Provinciæ *Peking*, & quartumdecimum tertiæ Civitatis *Hokien* Oppidum, ad lævam Septentrionem versus fluvii *Guei* nonaginta *ly Vuchinga* distans in campestri amœnaque planitie, circuitu bihorii, situm, accessimus. Haud diu morati, quod imminens jam *Pekingæ* proximitas festinare juberet, ultra provecti ad utramque *Guei* ripam campos arboribus, gossypii feracibus, abundantes transmisimus, unde copiosa ibi ejus telæ mercatura.

27. Junii TACHU perveniunt.

Vigesima septima TACHU aliis *Ukiao*, duodecimum tertiæ Civitatis *Hokien* Oppidum, in conspectu fuit. Septuaginta *Kuchinga* distans in quadratâ dextræ *Guei* ripæ adjacet, muro triginta altitudine pedum firmissimo cincta amplis utroque fluvii latere suburbiis. Tanta ibi Jonckarum navigiorumque multitudo, ut magnam diei partem illis prætervehendis insumserimus. Sedem ibi propriam, & ut loquuntur nostrates, stapulæ

jus

21

jus coctores cerevisiæ Sinensis *Sampsou*, sive *Sanpe*, quæ ex oryza premitur habent; unde toto Regno Tartari Sinensesque & ipsi incolæ eum potum impertiunt.

Sinæ, verum an fabula sit perinde; multa hic de lacus *Vo* apud secundum Civitatis *Hokien*, *Hien* Oppidum, decem à *Tachu* milliaribus prodigiis narrabant: *Lapidem in ejus aquas conjectum sanguinis instar rubescere, folia arborum ripis impendentium, ubi deciderint, vi aquarum mox in volantes hirundines converti*, & qualia vulgi commenta ad lubitum credulorum aliæ quoque gentes comminiscuntur, vel opinione deceptæ falso credunt.

28. Junii prætervehuntur TONQUAM.

Vigesima octava celeriter prætervecti tertium decimum Civitatis *Hokien* Oppidum Australi ripæ sagittæ procul jactu adsitum TONQUAM sive *Tungquang*. Unicum præ paucis privilegium hoc habet, quod soli Sinenses, Tartaris seclusis, eam præsidio custodiunt. Quadrata & ipsa, ut pleræque, horæ ambitu, amplo muro latâque fossâ, jucundo passim arborum per campos prospectu. Ipsa regio Civitatis *Hokien* terra pingui limosaque Orientem versus; ubi Oceani Indici fluctus littora plangunt, ingentes salinis pleni campi, ac planities.

Oppidum in medio foro leonis ex fuso ferro imagine celebre, cum *Pinxentous* jactaret, ejus elegantiæ videndæ studio ingressum cupiebamus; sed negarunt cives, & metu panico ad lares suos confugientes se Batavorum oculis subducebant cuncti, unde portis clausis, exteriora contemplari contenti discessimus ad navigia, quibus Legati vento fluvioque secundis ad certum propellebantur pagum, ubi nos in mediam noctem præstolabantur, donec adveneremus. Nobis parum refectis narrabat hospes,

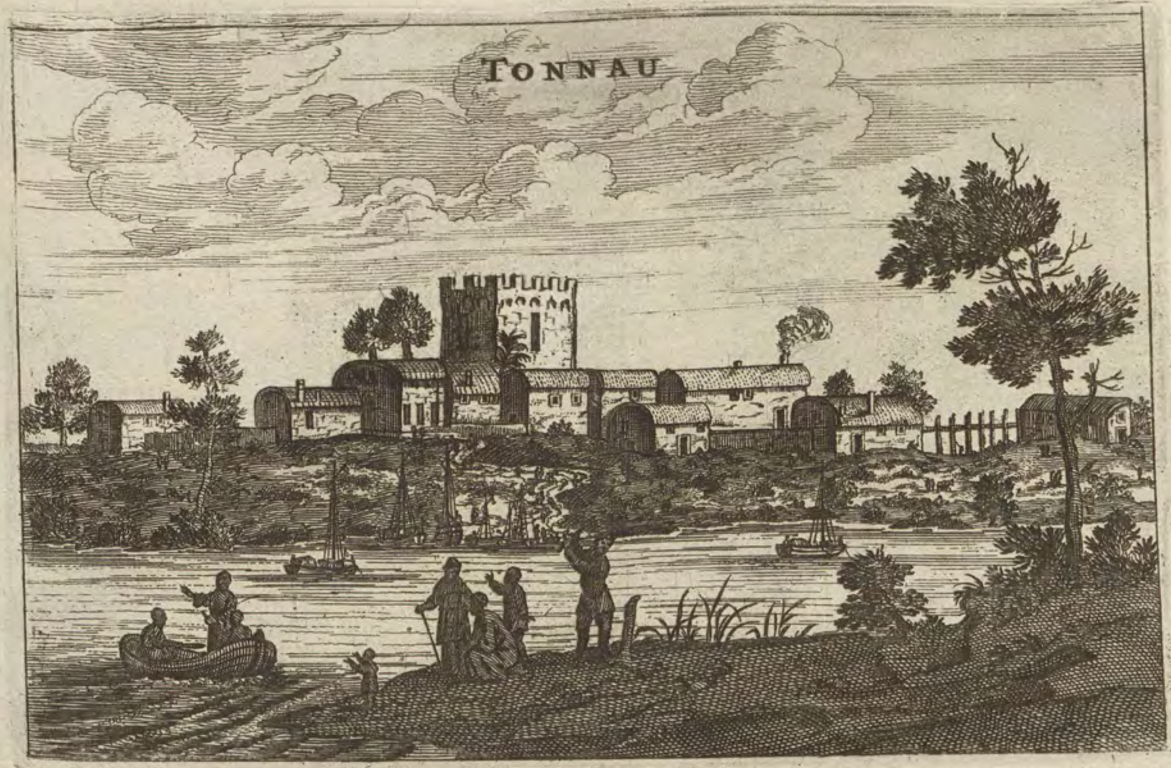
hunc pagum ædificiorum populique frequentia platearumque latitudine plures civitates superare. Multa alia mira nobis *Pixentous* & alii Sinæ referebant, quæ hanc civitatem commendarent. Hic obviæ arbores ineffabili navigantibus arridebant amænitate, fructu *Lungyæ*, id est, oculus Draconis, gravidæ, paulo minor ac rotundior fructu *Lichni*, de quo alibi actum, ut cerasa fere Europæa majora, pelle tamen aliquantulum *Lichni* duriore, magisque squamosa constat. Exsiccatum Sinæ per totum Imperinm ad delitias distrahunt, qui tamen ob suavioris succi exhalationem recentibus multum cedit. Succus expressus, quem Sinenses vinum vocant, suavitate palato gratus.

2. Julii Oppido SANGLO appropinquant.

Secunda Julii Oppido SANGLO ducentis & viginti *ly* à *Tonquam* dextræ *Guei* ripæ adjacente, appropinquantes Tartaros quamplurimos (id quod hactenus factum non fuerat) obviantes, adventum gratulaturos, habuimus. Oppidum ipsis maximâ humanitate deducentibus ingressi, ad Ortum quinque priscos Arcus Triumphales conspeximus. Conscenso multis gradibus vetusto muro, ut urbem lustrarem, nil nisi vastitatem Tartaricam reperi, & urbem in urbe quærebam. Sed suburbia splendida non minus quam ampla, densis ubivis ædibus, ac magna mercaturæ frequentia: an hæc à Tartarorum fuere intacta, vel ex cineribus renata, incertum.

Colloquium Præfidis conjuge.

Præfecti uxor quosdam nostrum milite misso ad se evocavit, exceptosque humanissime (triginta Tartaricæ puellæ pretiosis unionibus vestituque ornatam honoris ergo stipabant) considere ad sinistram jussit; multa de *Olancæ* (ita Hollandiam nominabat) statu, fœminea curiositate inquirens. Quæ referebam, aperto Batavorum pectore dixi: hic animi candor tanto-

tantopere placebat, ut per reiteratas ad potum invitationes linguam ad uberiorem patriæ nostræ explicationem simul invitare videretur. Subinde bellariis (præcipue fructibus *Muiganli*, id est, pulchræ mulieris prunis, figura ellipticâ aut ovali, adeo magnâ & præclarâ, ut Damascena longe superent) potuque lassos quasi, à via reficiens. Excusabat illa multis mariti *Pekingam* profecti absentiam, eamque causam esse, cur Legatos pro meritis ac dignitate excipere non potuisset. Dum vero Legati ipsius maritum è *Magni Chami* intimis ex interpretibus perciperent mox munus & quædam rarioris facturæ gratitudinis ergo missa, libenter admisit.

Pagum TONNAU adeunt.

Alta adhuc die *Sanglo* profectos vespera in TONNAU sitit, qui è regione validi Castelli Tartarorum insessi præsidio pagus, casas ex limo furnorum instar vilissimæ structuræ habebat. Quadrata intus vacuaque area, superne fumo transmittendo foramen, & fenestra accipiendo lumine ac janua ad latus: nulla insuper conclavia; ita Tartaris placet. Vulgus in hoc tractu ultra fidem rude, continuis se mutuo rixis deprædationibusque conficiunt; furto & rapinæ omnino dediti. In pomæriis magna sylvarum imprimis mororum densitas, tantæ molis reperiuntur arbores, ut crassitie octoginta hominum amplexum superent; imo sunt, quæ intra trunci cavitatem octo & triginta homines recipiunt. Vera latronum latibula. Moros, ut Europæi vites, quotannis putare solent, nec in altas arbores excrescentiam tolerant, quod minorum folia præstantiorem byssum ac filum producere longissimo annorum experimento edocti, atque hinc primam texturam fili à secunda optime distinguunt. Ea est, quæ à vernis illis molliculisque ac delicatioribus foliis, quibus bambyles aluntur, prodit, altera ab

R 2 æstivis

æstivis ac durioribus. Tantam operis mutationem affert, vel sola cibi varietas in subtilissimis illis animalculis, quæ holoserici stamina tanta copia producunt, ut ex solo eorum quæstu delicate queant vivere, quorum abundantia procul dubio horum vitiorum causa fuit. Noctu hic morantibus, incendium in Mandarini *Kantonensis* Jonka fortuitum, accurrentibus civibus pariter, ac militibus, qui præsidia in Castello agebant velut contra, prædones, qui ibi frequentes ex vicino Castello Tartaris haud levem trepidationem injecit; sed mox flamma uvidis vestimentis aliaque materia oppressa, desedit.

3. Julii SINKICIEN attingunt.

Tertiâ Julii septimum Civitatis *Hokien* Oppidum dextræ sive lævæ *Guei* ripæ impositum quadraginta *ly Sanglone* distans, SINKCIEN, sive à quibusdam per literarum contractionem *Cing*, attigimus. Oppidum hoc ambitu exiguum, sed populo commerciisque grave. Ædificia extus intraque urbem priscam ejus testabantur felicitatem. Regio pingui gleba, unde arborum segetum fructuumque uber proventus. Magna armentorum imprimis ovium ac caprarum copia, & rivi piscosi; præcipua tamen cancrorum gloria. Rari alias toto tractu *Hokiensi*, cui subest Oppidum *Cing*, montes; sed hic satis alti, quos inter à Sinensibus *Si* celebratur pastoribus pariter agricolisque ab pascua fertilesque campos habitatus. Nascitur in his planta Æolica, sive herba ἀνεμόδεικτος, æque ac in Provincia *Quantung*, *Chising* dicta, quasi ventorum herbam dicas, ex cujus geniculorum pluralitate, vel paucitate non modo nautæ ventorum copiam, verum etiam ex nodorum à radice distantia, quo mense tempestates incepturæ sint, prædicere posse, vana superstitione præsumunt. Sunt præterea in his monti-

montibus arbores, ut & in Provincia *Junnam* & *Kiangsi*, quarum ligna inter pretiosiores merces merito connumerari possunt; *Aquilinum*, & *Calambanum* vulgo dictum, quæ ætate, non specie discrepant, dum adhuc tenerum, & in florida ætate, *Aquilinum*, dum annosa & maturior evadit, *Calambinum* dicitur. Ejus pretium in odore, licet, dûm recens non adeo fortem spargat, ut ætate provectior. *Calamba*, cujus odoris fragantia vix suavius datur, eo quod in multis internodiis, cum jam adoleverit, vis osmetica efficacior sit, non item in Aquila, ob humiditatis necdum bene compactæ, ac facile resolubilis abundantiam. Hic passim in Sina magno pretio venditur, at in India centuplo lucro distrahitur, præsertim *Brachmanibus*, qui pyra ex illo exstructa in magna solennitatis die, quo fœminæ vel se ipsas ob maritorum amorem incendio consecrant, aut magnorum meritorum virorum cadavera comburuntur, singulari rituum insolentia utuntur, nam stolide credunt, Deastros suos hujusmodi odoribus vehementer delectari, animabusque defunctorum in transmigratione propitios fieri.

4. Julii SINKOCIEN.

Quartâ Julii octavum Civitatis *Hokien* Oppidum, triginta *ly* à *Sinkicien*, Oppidum SINKOCIEN celeri navigio prætervecti, parvum quidem, sed elegans variisque juxta propugnacula speculis munitum. Res inter navigandum amænissima, integros sæpe videre lacus floridos, non sylvestribus illis, minimeque frugiferis, sed domesticis pariter ac hominum manibus satis, quorum culturâ singulis annis renovatâ semen intra ipsas projicitur aquas, quinimo in hortis ac viridariis, & in ipsis Palatiorum atriis intra vasa testacea, limo & aqua repleta, Magnates illorum tam pulchritudine tum amænitate allecti, excolunt, ac educant. Domus exiguæ

ac humiles, cæterum illustribus plenum Pagodibus, quos inter præ reliquis extra muros prope flumen spectatoribus admirationem artificio suo movere poterat. Tres contignationes fornicatæ. Lato pedi saxeo, in quem octo gradus ducebant, innitebantur. Infima magnis veluti portis vel fornicibus pervia columnis ad latera altis suffulta, quibus tectorum ex prima contignatione moles incumbit. Media foraminibus fenestrisque Sinico more, columnisque tectum sustentantibus ornabatur. Suprema ejusdem formæ. Extrinsecus variæ picturæ, aliaque statuariorum ornamenta. Tecta, quorum prominentiis cymbala ærea appendebantur, Draconibus monstrisque obsessa. Sed interiora ejus sine ornatu: Simulacra parieti plurima triplici ordine innixa. Id Sinensium religionem arguit, quod toto Imperio æque gravia Pagodis tributa ac privatorum possessionibus imperantur, unde reditus Sacrificulorum, quanquam ingentes, multum imminui solenr.

Pagodæ Telonio subjiciuntur.

Neque eadem in Septentrionalibus Provinciis, quæ versus Austrum Idolorum cultura. Passim prostratæ neglectæque jacent imagines sub puro Jove, & vili sæpe amiculo in ludibrium, aut stramineo pileo contra cœli injuriam tectæ conspiciuntur.

In agris SINGLE mirabilis locustarum venatus.

Eadem die Oppidum SINGLE sive *Cinchai* quod nonum Civitatis *Hokien*, octoginta *ly* à *Siuko*, prætervecti amplo dilatatum suburbio ad utramque *Guei* ripam. Ad lævam Occidentem versus Pagoda sublimis verticem attollebat, qui inter arborum nemora muro interclusus erat, cujus cum videndi desiderio flagrarent quidam nostrorum, Interpretes *Virginum sacrarum cœnobium virisque inaccessum dixerunt*. Ad dextram & alius

Pagoda,

7

Pagoda, ibique tres ſepulchro cujuſdam præfecti impoſitæ honoris ergo Pyramides prominebant.

Mira locuſtarum captura.

Circa veſperam mirum nobis ſpectaculum locuſtarum in illas regiones ad fructus agroſque depaſcendos, unde magna ſæpe annonæ caritas, adventus conciliavit. Quippe omnes ejus tractus incolæ, expanſi vexillis turmatim, velut ad bellum, egrediebantur tuendis contra hoſtilem locuſtarum exercitum agris ſuis. Singulis illæ annis hoc menſe Orientali vento advectæ innumerabilibus agminibus cuncta ſata & quicquid viride intectumque depaſcuntur. Ergo agricolæ paſſis vexillis tæniiſque per aëra vario motu circum agitatis, ingenti clamore cœlum implent, cunctis paſſim late reſonantibus locis. Quiſque cum ſua familia ſociiſque proprios agros tuetur, contentus locuſtas inde in viciniam expellere. Altis affixa perticis vexilla utraque manu ſine intermiſſione vibrant, iiſque auras verberant clamore maximo; unde turmatim advolantes locuſtæ inſolito perterritæ ſono motuque aëris, interdum recedunt ac alibi, ubi, minus cuſtodiæ, cuncta radicitus depaſcentes, denſa nube conſident. Quem hoc tangit infortunium, ei annus periit. Tum vero agricolæ felici ſucceſſu adeo perculerunt locuſtas, ut agminatim in flumen *Guei* præcipitatæ undis mergerentur, quod cum fieret, noſtræ naves adeo iis conſtratæ jacebant, ut pedem, niſi iis ejectis, promovere nemo poſſit.

Eâdem die TIENCIENWEY appellunt.

Eadem adhuc die maritimam urbem TIENCIENWEY, quæ & *Tiencien*, principem tota Sinâ portum Emporiumque attigimus. Tres quippe Sinæ portus. Primus *Kanton*, ſive *Quaucheu* in Provincia *Quantung*. Secundus *Jencien* in Provincia *Peking* ad ſinum *Cang*, ubi tria maxima Borealis Sinæ flumina triquetram inſulam firmiſſimo Caſtello munitam confluxu ſuo efficiunt. Regio humili ſitu, ac hyeme aquis per paludoſa loca ſtagnantibus fere inacceſſa, quod Caſtelli firmitudinem haud parum auget. Ipſa urbs *Tiencienwey* centum & viginti *ly* à *Singlo*, quadrata forma, muro quinque & viginti pedum altitudine, octo paſſuum latitudine, validiſque propugnaculis munita eſt. Circuitu non adeo magno, verum denſa ſplendidiſſimorum Pagodarum ædificiorumque ſeries, & ob totius quaſi Sinicæ navigationis compendium parem toto Imperio vix Sina habet, quippe omnium & Oceano & fluminibus *Pekingam* tendentium claſſium communis receptrix. Unde perpetua ibi innumerabilium navium ultro citroque tendentium etiam ſpectantibus incredibilis multitudo, quam mercaturæ omnibus hic exercendæ libertas vectigalibus ſoluta in immenſum auget. Et quanquam ipſa urbs intra mediocritatem ſit, ſuburbiis tamen adeo vaſtis ſpacioſiſque Palatiorum, Pagodarumque plenis undique extenditur, ut ei granditate ſimile in Sina non viderimus. Unde nobis maxime probabile eſt, hanc eſſe illam *Pauli Veneti* decantatam ad miraculum Europæiſque fabuloſam creditam *Quinſay*, licet *Martinius* eam *Hancheu* eſſe putet.

Arx

Arx Tiencien.

Arx triquetræ superstructa insulæ, quam tres concurrentes fluvii cingunt quadrata forma altis crassisque in sublime Pyramidis instar muris adscendit, præsidium urbi & universæ Regioni circumsitæ. In hoc munitissimum ac celeberrimum totius Sinæ Castellum ludebat Musa:

Hanc Sinæ struxêre suis in finibus arcem;
Quæ mediis undis surgit ad astra poli.
Tartaricas experta faces, bellique furorem,
Sæpius hostiles risit acerba minas.
O Sina! humanis peccantem legibus arcem
Instruis, atque Deum vis tua jussa sequi.
Hinc Tiencina *dolis & inexpugnabilis armis*
Corruit, & victas dat gemebunda manus.

Proxime advecti mænia, ibi pernoctavimus, orta luce mox mutuis consiliis agitatum, qua methodo Legatorum causa juxta Gubernatoris mandatum Cæsareæ Majestati proponenda foret. Post crepusculum ipse Præfectus cum Magistratus Præside Legatos in navibus salutatum venit, eosque salute mutuâ peractâ honorifice excepit. Verum Mandorinus *Pixentou*, ut sui venerationem tacite innueret, astu effecit, ut primus in salutando honos ipsi, dein Legatis deferretur. Ille juxta decretum Legatorum adventum *Magno Chamo* indicaturus, à Seniori Prorege *Kantonensi* delegatur, ut terrestri itinere eorum adventum anteverteret. Quos Legati cum Præfectorum reliquis in illustri Pagodâ convivio magnificentissimo exceperunt, eo fine, ut mutuis votis deliberaretur, ad quæ maxime in Curia atten-

attendendum foret. Legatis, toto itinere in instructione Interpretum occupatis, id unice curæ fuit, ne tam magnifica Legatio optato careret successu: hinc indies dicenda tacendaque inculcabant, sermonis brevitatem, & respondendi tarditatem summopere commendantes; hac cautela ad Aulam usque repetitâ, ut ad mutua responsa attenti identica, non vero contradictoria, dicerent, ne ex præpostera interpretatione Legatorum fides *Magno Chamo* suspecta foret: ut rem proponendam succincta methodo, ut rei gravitas postulabat, explicarent, ne Legati toties repetitis quæstiunculis in præsentia tot illustrium Virorum turbarentur *utrum immediate ex Hollandia? Quis literas* Magno Chamo *destinatas, subsignaverit? Quo titulo Batavicæ Societatis Gubernator gauderet? Quo jure hæc loca possideant? Qualis sit Reipublicæ forma?* In cujus explicatione postea anxie laboratum fuit, dum Sinis Monarchia duntaxat perspecta sit. Ab his & similibus, si non curiosius fieret examen, abstinerent, expresse voluerunt Legati, ne Tartarorum animos novarum rerum narratione confunderent.

Mandorinus *Pixentou*, cum hæc & ejusmodi motiva à Legatis clare distincteque proposita, ac media, quibus Magnatum favor aucupandus, ac via ad liberam per universam Sinam mercaturam munienda, sufficienter demonstrata & inculcata forent, mediâ nocte se terrestri itinere ad Cæsaream *Pekingæ* Metropolim contulit. Legati cum universa pompa navigiis ipsum insequentes undecima Junii per canalem fluvii *Chaoleang* octavum Civitatis Imperatoriæ *Peking* Oppidum JOESWOE centum & octoginta à *Tiencin ly* ad Occidentem situm appulerunt, quod circuitus dimidiæ horæ munitum populosumque, tanta ibi transeuntium navium multitu-

Oppidum JOESWOE attingunt.

S dine,

dine, ut ripæ terrarumque conſpectum eripiant; quippe telonium hic celeberrimum, ditiſſimumque, cui Cæſar Publicanum præficit, ad portoria ultro citroque tendentium navium exigenda. Quandoquidem in ſingulis Provinciis tributorum ſumma, tum in iſtis decem, quæ in limine itinerarii noſtri annotatæ, tum in his quinque, quas peragravimus, expreſſa ſit, quæna ſingulæ annuatim Imperatori ſolvunt, exceptis portoriis & vectigalibus, attamen, quantumvis ſedulus, expiſcari non potui, quantum ſingula telonia Cæſari annuatim pendant, (quod procul omni dubio ob teloniorum multitudinem incredibilem ſummam facit) non enim in libro Sinico, qui omnium Provinciarum cenſum continet, exprimitur, quia rationem iſtam ſibi vel intimis Conſiliariis, qui ſecretiora tractant, reſervat. Unde Imperator Telonas pro lubitu eligit, conſtituit, ſuſpendit, abrogat. Præfectus Legatis eadem magnificentia in palatio ſuo, ut *Nankingæ* factum, exceptis, munera, quæ gratitudinis ergo offerebant, abnuit, communi uſus deprecatione: (*Cæſare nondum à Legatis viſo, id non licitum,* Lagenulas tamen aliquot roſacea aqua plenas, gratiſſimique odoris non detrectavit.

12. Julii Oppidum FOEHEEN appropinquant.

Altera die duodecimâ Julii ſextum & viceſimum Civitatis *Peking*, ſexaginta à *Joeſwoe ly*, ſiniſtræ ripæ paulo remotius appoſitum Oppidum FOEHEEN, quæ & *Que*, mole quidem non magnum, ſed Sinico more, Ædibus, Palatiis, Pagodis, Turribuſque novem contignationum ac Triumphalibus Portis & ſpeculis, ac machinis bellicis ſplendens appulimus. Hic uber florum *Quei*, quod nomen cum civitatis nomine fere coincidit, per totum territorium eſt proventus, qui licet nullibi per totam Sinam copioſior, quam in prima Metropoli decimætertiæ Provinciæ *Quangsi*. Naſcitur autem

tem flos in procera arbore, quæ foliis laurum vel canellam æmulatur, colore flaveſcente, in racemulos diſperſus, ſuaviſſimi plane odoris. Apertus in ipſa arbore incorruptus, ac integer longo temporis ſpatio perſeverat, minimeque flacceſcit: ubi decidit, interjecto unius menſis intervallo, denuo arbor repullulat, novumque florem, autumnali gignit tempore. Tam fragrantem gratumque hic flos exhalat odorem, ut Regionem, cui arbor vicina eſt, ſuavitate recreet, atque perfundat. Hunc ipſum florem Turcæ limonum ſucco maceratum, ad crines tingendos adhibent. Sinæ vero multa bellaria ac naribus gratiſſima, ut alibi fuſius dictum, adornant.

16. Julii SANSIANWEY appellunt.

Decimâ ſextâ Julii duodecimum Civitatis *Peking* ſiniſtræ ſive Orientali ripæ fluminis adſitum quinquaginta â *Foeheen ly*, Oppidum SANSIANWEY ſive *Sanho*, quarto *Pekinga* lapide diſtans pervenimus. Populoſum id ſupra modum, & Caſtello munitum. Porta hic Triumphalis medio foro tantæ magnificentiæ, juxta Gothorum architecturam ex ſecto lapide, ut cum præcellentiſſimis tota Sina comparari poſſit. Ad Auſtrum lapideus inſigni latitudine pons, quinque innixus fornicibus, quadraginta duos pedes longus, ab utroque latere ædibus ſuperſtructis. Hic flore albo *Geniſta*, ſive tertium *Cluſii* Spartum Hiſpanum juſta proceritate arboreſcit, lignoſas & arboreas radices agit, cineraceo aſſurgens caudice, numeroſos implexoſque ramos viridi pallore tingit, ex iiſdem virgulas more paſſi, diſſipatique capillamenti demittit denſiſſimas, prætenues, fere cubitales, ramuloſas, lentas, inſtar viminis ductiles, ocelliſque diſtinctas creberrimis, unde rubæ foliolis minutiora foliis, floſculique uno tantum nodulo rubentes, cætera candidi, pulchre pendulis floridis virgulis tanquam margaritarum

rum ſineis. Vere toto vernat, exinde cartilagineas ſubrotundas ex viridi flaveſcentes ſiliquas ſeminibus implet ſingulis, raro binis, formâ orbiculari colore fuſco virentibus, lævibus, duris, germinare moroſis.

Hoc & ſequens Oppidum TONGSIOU uſque ad quartum lapidem *Pekingæ* approximant, neque ultra fluvius navigabilis eſt, niſi Boream per aliquot millia paſſuum ſubvehi placeat, ubi fluvii canalis *Pekingum* retrolabitur. Ideo merces plerumque vel *Sanſianweyæ*, aut paulo altius *Tongsionæ* navibus expoſitæ, terreſtri itinere aſinis, aut carrucis, quorum ſemper ibi magna parata in illos uſus copia *Pekingam* deportantnr. Cauſa cur nullo, quod facile, canali *Pekingam* effoſſo urbem urbium adnavigabilem priſci Sinenſes reddiderint, vix reperiri alia poteſt, quam quod ingens plebis multitudo, quanquam viliſſimo pretio ex deportatione mercium victum acquirat. In hoc pago Mandarinus *Pinxintous Pekingæ* redux nos offendit. Poſtera die quatuor & viginti cum curribus ſarraciſque à Magnatibus Imperii, deportandis muneribus ad *Magnum Chamum* deſtinatis, impedimentiſque Legatorum advenerunt. Omnibus convaſatis & in currus congeſtis Legati recta *Pekingam* tali ordine progreſſi fuerunt.

PARS

KRYGHS-ORDRE IN HET MARSEREN.
Ordo equitantis exercitus.
18.

PARS TERTIA LEGATIONIS BATAVICÆ, AD Magnum Tartariæ, Sinæque CHAMUM,

QUÆ

Acta à Legatis in urbe & aula Imperatoria Pekingensi complectitur.

Postquam jam in conspectu Imperatoria tot molestiis periculisque quæsita *Pekinga*, Legati eam solenniter & pro dignitate muneris, quod sustinebant, ingressuri, hunc ordinem inter suos constituerunt. Duo tubicines agmen equis vecti, velut viæ ductores, præibant. Post illos vexillifer, vexillum Auriacum gestans; tum duo Legati aliquot Tartarorum Magnatibus honoris ergo stipati, omnes equestri pompa. Claudebant agmen centuriones militesque, qui eousque per Sinam Legatos præsidio suo deduxerant, quinquaginta circiter, inde carpenta, quibus dona impedimentaque vehebantur & Mandarini suo quisque ordine: ultimus iterum vexillifer incessit. Tota hæc *Pekingam* usque via vectabulis, sarracis, trahis, equis, mulis, asinis, bobus, hominibus, adeo implebatur, ut exercitus imaginem procul intuentibus præberet; sed omnia inter se nullo ordine confusa permixtaque. Viæ ipsæ adeo luto sordibusque scatebant, & inæquales passim in scrobes fossasque desidebant, ut carrucarii jumenta, atque ipsa suppellex nostra fœdis paludibus immersa extractaque videretur.

Legati pompa bene ordinata *Pekingam* tendunt.

Decima septima Julii undecimnm Civitatis *Peking*, Oppidum *Tongsiou* quæ & *Tung*, humili ad dextrum viæ latus, lævamque *Guei* ac depresso & uliginoso solo situm præterivimus. Magnitudine mediocri validis cincta mœnibus, media alio muro in duas partes secatur, nullis divisa plateis, sed sparsim ædibus Pagodisque sine ordine, sine cura permixtis. Crebri hinc

hinc inde pagi & ad ſiniſtram viæ proximus Pagodes, ubi prandio feſti-
nanter ſumto, progreſſi campum haud procul amœnum, innumeris per
eum hominibus paſſim diſcurrentibus, conſpeximus. Prima poſt meridiem
hora ſuburbium *Pekingæ*, quæ totius Imperii Tartarici Sinicique caput
eſt, viginti quinque *ly Tongsiouo* & ſexies mille centum & viginti quinque
Kantona in Septentrionem diſſita.

Legati ſalutantur à Magnatibus.

Per duas altiſſimas ac magnificas urbem portas invecti, apud Pagodam
inſigni elegantia equis deſcendimus reliquum comitatum & impedimen-
ta noſtra expectantes. Vix ingreſſi fuerant Legati templum, cum Eunuchus
Magni Chami, Kapado dictus, extra falconem ſuſtinens, mox qui Proregum
Kantonenſium in aula res procurabant, Magnatumque nonnulli, adventum
iis magna affectus teſtificatione gratulati fuerunt. Refectis cibo potuque
aquæ glacialis viribus, cum Eunuchus impedimenta noſtra excuſſiſſet, ac
vehicula numeraſſet, in aliud magnificum, haud procul Palatio Imperato-
rio, hoſpitium muro alto cinctum, tribuſque magnis portis areiſque ſpecta-
bili, ſolemni pompa deducti ſumus.

Legati jam tandem ſtabilem nacti, ſecurumque locum, munera *Chamo*
deſtinata, ſuamque omnem ſuppellectilem explicantes, nihil amiſſum cor-
ruptumque, omnia ſalva & integra compererunt. Hinc gratiis DEO pro
tanti itineris incolumitate actis, ut porro clementer conſilia tam glorioſa
& Reipublicæ proficua dirigeret, proſperaretque, impenſe precabantur.
Veſperi duo Tartarici Duces duodecim ſtipati militibus portas Palatii,
contra vim externam, & ut omnia ex voto & voluntate Imperatoris admi-
niſtrarentur, obſederunt.

Summo mane Mandarinus *Pinxentous*, duoque alii Præfecti *Kantonenſes*,
paulo poſt nonnulli Senatores Imperii, eorumque princeps Secretarius
Thonglouja Sinas, comitatus Mandarinis Tartaris *Quanlouja* & *Hoolouja*,
qui & ipſi arcana Senatus, quanquam Sinicæ linguæ expers, tractabat. Sa-
lute mutua data; *Miſſos ſe à* Magno Chamo *& Senatu Imperii*, dicebant,
*qui & adventum Legatis gratularentur, & de valetudine illorum, cæteriſque ad
Legationem ſpectantibus, quo numero, à quibus, unde, in quem finem miſſi & quæ
afferrent munera, inquirerent.* Ad quæ reſponſo accepto, comitatum Le-
gatorum (eramus in univerſum quatuor & viginti) recenſuerunt, ſingulos
nomine evocantes: cæteri, qui in catalogo non extabant, abſcedere juſſi.
Inde munera juxta diſcriptionem *Kantona* acceptam, curioſe inſpicien-
tes, ſingula quo loco & quomodo confecta, cui inſervirent uſui, verſus
quam mundi plagam Regiones, ubi talia provenirent, ſitæ, & quot menſium
itinere tam ab Hollandia, quam *Pekinga* diſtarent. Cumque eorum curio-
ſæ inquiſitioni ſatisfactum eſſet, laudavêre munera, & quæ præterito anno
à *Liqueſibus* allata fuiſſent, quod corrupta violataque viderentur, ab Impe-
ratore ſpreta, contemtaque, ac ne inſpicere quidem illa dignatum. Inde ite-
rum ad interrogationes verſi, *num Hollandi mari progeniti, nec aliam patriam,*
quam

*quam mare habitationemque ſtabilem haberent. Quod ſi propriam regionem habe-
rent, quod ejus nomen, ubi ſita, à quo, in quem finem miſſi, quis eorum Rex,
& qua ætate eſſet.* Legati cæteris facile tranſmiſſis, *id vero ſe mirari* ajebant,
*inquiri ab illis, an mare habitarent: nam qua id ratione fieri poſſit, ut populus
aliquis ſine certa ſtabilique regione, perpetuo mari vagus inſtabiliſque oberret?
Eos vero, qui talia de ſe ſuaque natione per calumniam ſparſiſſent, cum tempore
mendacii manifeſtos deprehenſum iri. Terram ſuam Hollandiam vocari; eam
à multis retro ſeculis habitationem, ſemper patrio jure, non ſpolio, aut rapina, à
Majoribus ſuis hucuſque poſſeſſam.* Denuo Mandarini: Qua ergo mundi pla-
ga eorum Regio, terreſtri itinere, quantum *Pekinga* abeſſet; ac per quas
Provincias, ſi terra adiri poſſet, proficiſcendum eò commeantibus. Cum-
que firmiter ſibi perſuaſiſſent Hollandos terra continenti carere, ſed maria
tantum pervagari, vel inſulas quaſdam ignobiles habitare, accuratam de-
ſcriptionem & picturam ejus, quam poſſideremus, Regionis ſibi repræſenta-
ri volebant. Ergo tabula mundi explicata Hollandiam illis vicinaſque Pro-
vincias Fœderati Belgii, locaque ſingula, ubi mercaturam exercerent, ad
oculum demonſtrarunt. Mandarini nomina locorum ſingulis inſcripta
ſchedulis mappæ affigebant, *Magno Chamo* ſe monſtraturos dicentes. Inde
multa de regimine Hollandiæ & authoritate illorum, à quibus miſſi, inqui-
rebant. Præcipua difficultas, nomen Reipublicæ, naturamque Ariſtocra-
tiæ ipſis explicandi, ac quid ſibi nomen Principis vellet. Quippe Tartari
Sinæque unius Imperio aſſueti, quid Reſpublica plurium ſociatis labori-
bus gubernata ſit, capere non poſſunt. Dum vero Præfecturam Principis
Auriaci intelligerent, Legatos ab ipſo miſſos judicabant, unde mox coro-
na pretioſa cum ſericeâ togâ Tartaricâ flaveſcentis coloris, inauratis Dra-
conibus acupicta, quod *Magno Chamo*, vel ejus Vicario proprium eſt, para-
tur, ad illam præter alia munera Principi offerenda, verum poſtea Tartaro-
rum Magnatibus hanc Legationem duntaxat à Generali *Joanne Maatzui-
kero* nomine Societatis Batavicæ inſtitutam intelligentibus, alia dona ſub-
ſtituta ſunt, quæ mox recenſebimus. Hinc cum illis de Republica quaſi
Regno, aut unius Imperio loquendum eſt. Quare frequenter de Principe
inquirebant, ejuſque ſtatu ac *an Legati ex cognatis ejus eſſent*, ſcire vole-
bant. Nam *nullis Legatis, qui non ſunt ex cognatione illius, à quo mittuntur,
caput coram throno Imperatoris inclinare permiſſum, neque* Coreâ *& ex* Lique-
ſis *inſulis ante annum miſſos, niſi fratres ac affines Regum fuiſſent, id impetra-
turos. Quippe Majeſtatem Imperatariam aliter ſalvam eſſe non poſſe.* Poſt mul-
ta quæſita reſponſaque Mandarinorum & Legatorum, (ſigillatim illa
commemorare, cum ejuſdem fere generis & argumenti cum illis ſint, quæ
Kantonæ acciderant, haud opus eſt) ad munera Imperatori offerenda con-
verſi, *an rectà ex Hollandia apportarentur, quærebant*, Legatis pleraque, pan-
na, ſuccinum, corallos, ſpecula, tubos opticos, thoraces ferreos, ephippia,
& ſimiles armaturas, Hollandica eſſe, aliqua autem à Præfecto Bataviæ
venire.

Aliæ quæſtiones Legatis propoſitæ.

venire. Hinc novæ emerſerunt quæſtiones : *quis ille Præfectus ; & quæ illa Batavia ?* Gubernatorem Generalem ratione auctoritatis *Kantonenſium* Proregibus æqualem, nam cum Hollandi nulli ſubjiciantur Regi, nec Hollandia Regnum ſit, ipſi minime Proregis, ſed Gubernatoris duntaxat titulum competere : Bataviam vero ratione opportuni ſitus univerſalem omnium navium, Hollandiâ vel aliis locis ſolventium portum, & velut Batavicæ Indiæ Metropolim. Cumque ſatisfactum eſſet curioſitati illorum, (omnia, quæ dicebantur, per ſctibas ſuos annotari curaverant) reſpondentibus.

Mox omnes iterum ordine reverſi plura adhuc exquirentes. Primus ſe ab Imperatore miſſum dicebat, ejuſque conſilio, ut literas fidei afferret, quæ magna ſolennitate & reverentia in theca argentea, triplici panno coccino tecta, deportabantur. Alter arma inſpiciens, *an ex puro auro argentoque addita illis ornamenta eſſent, ac qua arte confecta*, quærebat. Tertius de bello ſciſcitabatur, *quibus in eo armis Hollandi, & contra quem uterentur*; præcipue, ac inſtantius, *an cum Luſitanis* Makaoenſibus *pax illis, vel bellum : Luſitania Sinæ propior, an Hollandia eſſet.* Ita reſponſo ad ſingula accepto diſceſſerunt, ſed mox ſexta jam ſeptimaque viâ redeuntes, multa de Legatorum dignitate honoribuſque, quibus in Republica fungerentur, interrogabant, ac per quot gradus ad talem dignitatem daretur aſcenſus, reſpondentibus Legatis, per decem gradus aſcendi, & per quatuor iterum deſcendi, antequam quis talem dignationem conſequeretur. Diſceſſuri multis importunitatem ſuam excuſabant, *juſſu Imperatoris talium ſupra modum curioſi ſatisfaciendum, cui illa adhuc die omnia ſcripto comprehenſa à ſe exhiberi deberent.*

Sinarum variarum quæſtionum curioſitas.

Cancellarius omnibus his intellectis, altera die *Quaaloujam* & *Kaoloujam* ad Legatos miſit, imperans, ut abſque ulla mora cum muneribus ſuis in Senatum venirent. Sed cum imber vehementiſſimus tum caderet, veriti Legati, ne munera lutoſis plateis, ac pluvio cœlo corrumperentur, bis deprecati tantam feſtinationem, & differri rem in commodius tempus inſtantiſſime rogantes, nihil impetrare potuerunt. Ergo conſcenſis equis munera metu pluviæ domi relinquentes, ad Senaculum feſtinarunt, ſed non admiſſi, niſi poſtquam munera quoque eo deportata, quæ *illa adhuc die inſpecturum Imperatorem*, referebant. Ingreſſi, antequam ullos Senatoribus tam illuſtribus honores exhibere poſſent, ſtatim conſidere juſſi. Cancellarius ſupremo loco complicatis pedibus more Tartarico; ad dextram duo Tartarici Magnates; ad lævam Jeſuita quidam, *Adam Scaliger*, Colonia Agrippina, ut ipſe ferebat, oriundus, qui jam per quadraginta & ſex annos in *Pekingenſi* aula, adhuc ſtante familia *Taiminga*, honoribus floruerat, extrema jam ſenecta ac promiſſa in pectus incana barba venerabilis videbatur. Nihil ibi magnificum, vilia ſcamna, detrito linteo ſtrata, ipſe Præſes Conſilii nudis cruribus lacernula cannabina nudum corpus tegebat. Compellati ab

Ingrediuntur Senatum.

Adam Scaliger Jeſuita Ubius Legatos ſalutat.

ab eo Legati paucis, ſed honoris verbis; mox Jeſuita Oratione Germanica (cujus promtam adhuc ore loquelam jactabat) eos allocutus, multa de Amſtelodamo, ejuſque nonnullis civibus, quos nominabat, rogitans. Medio tempore is Mandarini *Kantonenſes*, & ipſe *Pinxentou*, dona bajulorum inſtar ſudore diffluentes, inferebant, nobis haud parum vilia ſervitia eorum mirantibus. Præſes ſingula ipſe ſua manu ex ciſtis depromens, unde, cui bono, ubi emta, confecta, & locus, quantum *Pekinga* Hollandiâ diſtaret, interrogabat. Interpres ejus Jeſuita *Adam* erat, qui ſingula ſuo quoque teſtimonio confirmabat. Quoties rari quid & egregii expromebatur, altum pectore ſuſpirium *Adam* emittebat. Cumque Præſes pretium organi pneumatici, ſcire cuperet, noſtris quantum æſtimarentur reſpondentibus, *pulcherrima eſſe*, dixit, *& juxta cum armis, epphippio, ſuccino, corallis rubris præcipuam apud* Magnum Chamum *gratiam habitura.* Quicquid reſpondebant Legati, id omne à duobus Mandarinis verbatim ſummo ſtudio conſignabatur.

Quæ dum ita geruntur, Imperator miſſo in Senatum decreto, *Adamum* ſcribere juſſit, ut ea adhuc veſpera ſibi exhiberentur, Hollandi terras haberent, necne, & ubi ac quantum Imperio ſuo diſſitas, tum nomen Hollandici Principis, ac quæ Reipublicæ Hollandicæ regiminis forma eſſet.

Adam inde juſſu Præſidis de Principis Auriaci, & Celſiſſimorum Præpotentiumque Ordinum Fœderati Belgii ſtatu quædam cum inquiſiviſſet, Legatis, quod res erat, reſpondentibus, prolixo omnia ſcripto comprehendens, in quo multa falſa alienaque, inter alia, *Hollandiam adhuc Hiſpanici juris eſſe*, ad *Adamum* converſus dicens, *te ſcire Hollandos propriam ſuamque regionem habere, à tua haud procul diſtantem patria, & quomodo illa regatur : teque linguæ eorum peritiam habere ſufficit.* Tertium tranſcribere exemplar & ſcommata delere juſſus, ætate debiles oculos obtendit; unde à famulo ejus tranſcriptum, quod cum Cancellarius probaſſet, manu ſua ſignatum Imperatori cum munuſculis quibuſdam ſtatim tranſmiſit. Dum Scribæ occupantur, Præſes ſive Cancellarius laridum afferri juſſit, quod pinguedine & cruore per os manuſque diffluente (ſemicrudum & fere incoctum erat) avidiſſime cum cæteris Procerum Tartaricorum vorabat. Hoc jentaculo cum ruentem ſtomachum fulciviſſet, filio *Kokkonus* nomine Senioris *Kantonæ* Proregis, qui in aula morabatur, juſſit, ovem porcumque è veſtigio ad prandium Legatis excipiendis pararet. Quod tanta celeritate factum, ut vix ſemicoctas carnes menſæ illatas pari appetitu Cancellarius Tartaricique Magnates deglutirent, Legatis ipſoque *Adamo* (nam & is convivio intererat) ſolo aſpectu comedendi deſiderium perdentibus; non aſſuetis cruda Scythico more paſci; quod ex facie conjiciens Præſes, tolli reliquias ſapidiſſimi cibi & ad ædes Legatorum deferri lautiarum loco juſſit, appoſitiſque fructibus & bellariis elegantiſſimo convivio Tartarico finis impoſitus fuit.

Adam inter alia, *ante quatuor menses Legatum Rußicum centum personarum comitatu, quos inter aliquot Æthiopes,* Pekingam *annuæ mercaturæ ergo venisse* referebat, *sed hactenus quod Imperator, modo intra, modo extra civitatem versaretur, audientiam impetrare non potuisse.* Ita multis ultro citroque sermonibus cæsis, vespera jam ingruente in Palatium suum reverterunt, Jesuita *Adamo*, quem quatuor in *Palankyna* sedentem, humeris gestabant, aliisque equitibus eos honoris ergo pompose comitantibus.

Secretarius consignat munera.

Sequenti die primarius Secretarius *Thouglonja*, cum Mandarinis *Qualouja* & *Holoonja*, jussu Cancellarii ad Legatos inviserunt, munera, quæ Imperatori, ejus matri & primæ Sultanæ proprio nomine offerenda haberent, consignaturi. Quo facto, mox iterum reversi Secretarium Legatorum cum muneribus in Senatum citabant. Ita *Henricus Baron* cum illis eo se contulit, cunctisque peractis, reversi denuo iidem cum Mandarino *Pinxentouo* & duobus aliis *Kantonensibus*, ac qui res Proregum in aula observabant, *munera Imperatori, ejus matri & uxori gratissima esse* retulerunt, ac si quid adhoc linteorum alborum, minimum quinquaginta volumina, quibus carere possent, superesset, remunerandis *Kantonensium* Proregum filiorum uxoribus, id sibi quod præcipuam delectationem in iis cepisset, mitterent. Cui mandato satisfacientes sex & triginta volumina, Tartaris multum gaudentibus, donarunt. Sæpe postea reversi illi Mandarini, ac Secretarii de statu Hollandiæ propiora sciscitabantur, sed cum vix satisfieri verbis eorum, vel curiositati, vel ignorantiæ ac ruditati posset, charta pura, ipsis ita poscentibus, prolata, quæ quatuor secta juxta mundi plagas lineis rudem, & ut manu fieri poterat, varias obiter delinearunt Regiones, unde digito dignoscere situm Hollandiæ possent, arguendæ illorum supinæ vel ignorantiæ rerum mundanarum, vel calumniæ malignorum, qui ipsis grande mendacium obtruserant, terra carere Hollandos, & nonnisi maritimam in navibus vagamque vitam, piratarum instar, agere.

Tertio Augusti *Pekingam* Legatus Mogolicus ab Imperatore Indiæ intra & extra *Gangen* missus, componendis, quæ nuper inter Sinicum Indicumque Imperium exortæ, controversiis missus, & liberum religionis per Sinam Mahommedicæ, an Ethnicæ incertum, exercitium, ut ferebant, petiturus. Munus attulit Imperatori (quippe nefas immunem ad aulam admitti): trecenti & triginta sex generosi equi: duo vivi struthiocameli, adamas pollicis magnitudine, ter mille libræ lapidis *Colerini* venenis præsens antidotus vel medicina, quæ omnia suo pretio magnam ipsi & benevolentiam conciliarunt, & postulatorum consequendorum spem haud ambiguam.

Adamas pendebat duo *maas*, id est, octo scrupulos.

Pinxentous cum quodam Duce Tartaro *Pekinga* antehac *Kantonam* lustrandæ militiæ misso, ubi ejus notitiam habuimus, Mandarinis comitantibus Proregum *Kantonensium* procuratoribus, Legatos quadam die conveniens, quid in literis fidei nomen *Julii* significaret, quæsivit. Cumque septimum anni mensem Europæis, & Tartaris ultimum anni designare intellexisset,

xisset, *num ergo,* inquiebat, *Hollandia jam à mille sexcentis quinquaginta quinque stetit, & à tot retro annis principium suum supputat?* Responsum: *semper ab ultima rerum memoria unam eandemque gentem Hollandiam habitasse, & annorum illam epocham à nato Jesu Christo, quem Redemtorem ac Salvatorem religioso cultu agnoscunt, perpetua nunquamque interrupta serie deduci.* Ita literis fidei secum ablatis, muti silentesque discesserunt.

Legati agnoscuntur à Magno Chamo.

Postquam *Magno Chamo* per tot inquisitiones satis superque causa Hollandorum cognita perspectaque plenè innotuerat, non vagos mari errones, sed gentem prisca origine & stabili semper patria, inter Germanias semper nobilissima, jam priscis fuisse seculis, trigesimâ primâ Junii edicto Senatum monuit: *Se Legatos agnoscere & ad conspectum suum, si velint, admittere,* ubi in novo Palatio thronum insedisset. Ac tanta Imperatoris fuit hac in re circumspectio, ut literas fidei altera vice verbatim quam accuratissime transferri à Jesuita *Adamo*, examinandas à Philosophis suis, curaverit, tanta ejus satisfactione, ut secundo tertioque edicto primum Imperii Scribam moneret: *Postulata Legatorum favorabiliter tractarent, suæque Majestati de omnibus, quæ agerentur rationem redderent.* Exemplar utriusque epistolæ *Magni Chami*, quia res imprimis memorabilis, verbotenus ex lingua Sinica translatum, huc inserere visum.

Ita Senatores Imperii appellantur.

Magnifici Lipeos,

Prima Magni Chami Epistola.

Legati Hollandici Imperatorem salutatum observantiamque testatum cum muneribus suis venerunt; quod unquam alias à millenis annorum contigisse nulla extat memoria: Et quia primæ hæ vices sunt, Legationem illorum acceptavi, illisque potestatem concedo, ut postquam in novo meo Palatio throno insederim, in conspectum meum, reverentiæ exhibendæ, adducantur; eo fine, ut post bonam tractationem, & postulatorum sufficientem examinationem, quam fieri potest, citissime ad discessum expediantur. Idque eo magis, quia celebritate nominis mei commoti, mare terraque longissimis viis emensi, velut ex altissimorum montium umbra pedes suos Pekingæ *demum quiescere voluerunt, ut claritatem Solis in cœlo apertis oculis contuerentur. Qua ratione ejusmodi hominibus tam longa via huc profectis contradicere, aut eorum postulata abnuere queamus?*

Altera Magni Chami Formula.

Sexta & decima sexti mensis die, literis Hollandicis secundum prælectis, ex sensu earum percipio Legationem Hollandorum, quam sponte & proprio motu susceperunt, fundamento & sincero animo inchoatam, ex Regionibus trans mare magnum Oceanum sitis, non secus ac avis per aëra volitans ad descensum cogi non potest. Et quia hanc Legationem maximi facio, ac tanquam me ipsum amo, imo singularissime gratum habeo, ideo tibi, Cancellarie, aliisque Senatoribus, ut eorum petitioni, quam hac Legatione faciunt, libere Imperium meum peragrandi, & in illud veniendi convenienter satisfaciatis, meque, quid concluseritis, certiorem faciatis.

Cancellarius singulis quin-

Cancellarius, voluntate *Magni Chami* intellecta Legatos per Deputatos superius memoratos, interrogari jussit, *annon singulis annis vel saltem trien-*

quenniis Legationem concludit.

trienniis ſemel Pekingam *ſalutando Imperatori, venire poſſent.* Legati reſponderunt; ſingulis quinquenniis id ſibi commodius fore, hac conditione, ut interea quotannis *Kantonenſem* mercatum quatuor navibus adire ſibi liceat. Igitur Cancellarius Senatu Tartariæ ſimul, ac Sinæ, cujus caput eſt, convocato, *æquam ſibi Hollandorum videri petitionem, per ſingula quinquennia Imperatorem ſalutandi,* expoſuit, ejuſque ſententiam omnes Tartarici Senatores probabant: Verum Sinæ majorem erga Hollandos benevolentiam ſimulantes, *nonniſi ſingulo novennio reditum eorum requirendum*, ob itinerum pericula, caſuſque. Sed id animo ſubdolo, quippe ſubintelligebant, id quod Tartari non obſervaverant, medio temporis commercia *Kantonenſia* iis fore illicita. *Præterea conſideraret Senatus, num ſub Hollandorum nomine Angli deliteſcerent, qui ante triginta annos quatuor navibus ex portu* Heytamon *naves Saliferas capto Mandarino, arce diruta, multiſque hoſtiliter actis, abduxiſſent, à quo tempore pro hoſtibus habiti, & Sina prohibiti; ita clarioribus opus fore documentis fidei Hollandicæ, antequam in regnum admitterentur. Nam præterquam quod libera, quæ peterentur commercia, juribus regni & priſcæ conſuetudini repugnarent, ne quidem in literis fidei, quas attuliſſent, tale quid peti, unde ſibi ſuſpicionem oriri, ſuo id, non publico, Legatos nomine petere.*

Tartarorum Senatores ad novennium extendunt.

Liberæ mercaturæ obſunt.

Novum id Legatis inopinatumque penitus accidit, qui ſecundo Imperatoris Edicto *Kantonam* ad Proreges miſſo, libera *Kantonam* commercia plene Hollandis conceſſa, neque aliud, niſi ut *Magno Chamo Pekingæ* ob id beneficium gratias agerent, ſupereſſe arbitrabantur. Non jam amplius artes Patris *Adami* & duorum præterea Jeſuitarum ignorare poterant, qui impediendis Legatorum conatibus amplius trecentis teilis argenti impenſis, majora adhuc pollicebantur, & ea calumnia Tartarorum animos illorum ſuggeſtione occupatos, obtentu mercaturæ aditum in Imperio quæri, ex quo prædas agerent, congeſtamque rapinam ſecum aveherent. Præterea referebatur, tres hos Jeſuitas vehementiſſime conqueſtos, *Makaum* penitus vicinia *Kantonenſis* mercaturæ, perituram. Et altius in animos Tartarorum Sinenſiumque impreſſa variorum, à *Makoenſibus* pecunia corruptorum, calumnia deſcenderat, quam ut penitus evelli poſſet; *Hollandos conflugem variarum nationum, ſine ſolo, ſine patria, niſi quam ſibi toto mari oberrantes vi facerent, eſſe, & ex præda aliorum vivere.* Adeoque novâ corruptela opus, ut Primus Imperii Cancellarius, aliique Senatotes, verba *ire & redire licitum foret*, in publicæ fidei literis expreſſa, *Magno Chamo* interpretarentur, non alium quam liberæ mercaturæ, habere ſenſum. Quod plane præter Legatorum mentem erat, cum haud melius ſcirent, quin iſta tria millia, & quingentæ argenti Toelæ (de quibus Proregi *Cantonenſi* nomen fecerant) in hunc finem erogata forent. Unde Legati varia ſe premi invidiâ, & à *Kantonenſibus* deceptos videntes, non tamen animum deſtinata proſequendi amittebant; iterum in conſilio, quod ſecundus Imperii Cancellarius in eum finem convocaverat, annua *Kantonæ* commercia urgere, primo per Mando-

Ut & Patres Societatis.

Secundo convocatur Senatus.

rinum Senioris *Kantonenſis* Proregis Cancellario promittere, non ante ſe *Pekinga* diſceſſuros, quam ſua Majeſtas *Chamica* plene certa fieret, Hollandos ſe, non Anglos, eſſe. Sigillum metallo inciſum, quo omnes ſuorum literæ maritimæ Sinam adnavigantes, diſtinguendis ab aliarum nationum navibus, obſignarentur, & peculiare vexillum de ſummo malo juxta Hollandicum præfigendum petebant. Tandem ſupplici per ſcribam libello compoſito, diſertis verbis petebant, *ut Hollandis eodem, quo indigenæ, vel ſubjecti, jure per Sinam, exemplo* Lieugiowenſium, Amiamorum, & Siamorum, *quibus id antiquis Sinenſium Legibus permiſſum, proficiſci, habitare, tributa & vectigalia perſolvere, & eorundem trium populorum more ſingulo triennio Imperatorem cum muneribus venerandi jus, ac poteſtas concederetur. Hac tamen conditione, ut navis, vel Naves Legatorum non tenerentur reditum eorum præſtolari, quod ſalſis in Oceano aquis aſſuetæ dulcibus computreſcerent.* Sed fruſtra omnia moliebantur apud animos calumniis & largitione aliena præoccupatos. Decem vel quatuordecim millia Toelarum argenti vera & unica methodus ad viam liberæ mercaturæ muniendam. Verum tantam pecuniarum ſummam, præter tot donativa jam erogata, incerto fini expendere minus conſultum Legatis videbatur.

Varia petunt.

Magnus Chamus tandem intellecto, quid à Senatu Regni in Hollandorum cauſa hactenus actum fuiſſet, & Hollandos (ita ipſi retulerant) ſingulis quinquenniis Legationem *Pekingam* mittere paratos, ſupputans integro opus iis, ad tam grande iter perficiendum, quinquennio, ſi interdiu tantum, noctibus non computatis, proficiſcerentur, ſua ipſe manu, deleto quinquennio, octennium præſcripſit benevolentia quaſi erga Hollandos, ac ne nimium gravarentur, commotus. *Nam quâ* inquiebat ad Senatores, *ratione id illis poſſibile fuerit, & cur illis tantum imponeremus onus, qui mea non indigent opera, neque ſibi à me metuunt, ac proprio motu ſinceroque animo tot muneribus venerantur. Æquitas omnino poſtulat, duum triumve annorum requiem illis poſt tantum peractum iter, concedere ac indulgere.* Quæ quidem omnia argumento erant, nihil jam reſtare agendum, niſi ut omiſſa impræſens ulteriori cura, meliorem patienter occaſionem præſtolaremur. Ipſe primus Imperii Scriba, feſtinationem & nimios conatus plus detrimenti, quam commodi allaturos. Et cum Mandarini Proregum Kantonenſium eum propterea compellarent; *Annon ſufficit, iniquiebat, quod qui nunquam antehac Imperatorem ulla Legatione compellaverant, & ob adverſam famam pleriſque Magnatum ſuſpecti habebantur, amicorum loco haberi. Si commercia nimis urgeant, utrâque gratiâ facile excidere poſſent. Non exiſtimare debent Hollandi, prima ſtatim vice cuncta, quæ petunt, illis concedenda, ac è re noſtra foret, vel teneremur ipſis Batavis liberum permittere negotium. Si intra annum, aut quam primum poterunt Imperatori pro hoc favore & amicabili acceptatione gratias agant, melioribus forte fatis tunc uterentur.* Tempus interea appropinquabat, quo Imperator novum Palatii primo ingreſſus inauguraturus Legatos ſimul in conſpectum ſuum

Patiuntur repulſam.

Cancellarii reſponſum.

suum admittere decreverat. Antequam vero id fieret, in prisca aula, ubi Imperatoris sigillum custoditur, reverentiam ei exhibere tenebantur. Nam ut Sinenses referebant, cum Palatium illud Imperatore vetustius, & ab ipso cœlo electum sacratumque sit, huic primos illi honores deberi; ac si quis huic se consuetudini Legatorum exterorum non accommodet. Inauditus spretusque, quod Legato Russico accidit, unde venit, remittitur; Nam is contra *Czari* sui Majestatem id esse existimans, abnuerat. Neque quisquam Magnatum ante Imperatorem adire potest, quam hac cerimonia perfunctus sit, & quod præcipuum, ipse, antequam Imperio inaugeretur, *Magnus Chamus* se hic inclinare tenetur. Triduo ante solennem audientiam hæc solennitas peracta fuit.

Legati reverentiam sigillo *Magni Chami* exhibent.

Vigesimâ secundâ Procuratores Proregum *Kantonensium* cum Mandarinis *Pinxentouo* aliisque, & tribus Doctoribus Sinensibus, nec non Magnatum nonnullis, trabeati omnes, quadratis in pectore & tergo opere Phrygionico insignes characteribus. Hi pompa solenni Legatos, eorumque Comitatum in antiquam aulam, Bibliothecæ vel Academiæ structura similem (nam togatis & librariis omnia replebantur) deductos parumper in cellula extra turbam considere jusserunt; inde in mediam aream, sub puro cœlo, exigua cathedra clausa per porticum pergere, & ter corpus incurvare, caputque terram versus inclinare ad præconis clamorem jussi fuimus. Mox præco inclamare *Kaschan*, id est, DEUS Imperatorem misit: iterum *Quee*, in genua procumbite, & denique *Kanto*, caput flectite & *Kee*, surgite: idque tertium repetiit. Tum voce *Koe*, ad latus recedite, discessimus.

Solitas ceremonias absolvunt.

Huic solennitati aliquot centuriæ Doctorum Sinensium interfuere; qua leviter peracta Legati in palatium suum reverterunt. Dies vigesima quinta Augusti publicæ audientiæ Legatorum, quâ in præsentiam conspectumq; Imperatoris admitterentur, constituta jam prope aderat, cum novo infortunio omnis iterum perturbata & abrupta spes fuit subita & inopina fratris junioris *Magni Chami* morte, qui sedecim Princeps annorum vigesima tertia Augusti diem supremum obiit, & quidam vim suspicabantur. Quippe acribus cum Imperatore verbis contendens, ira exasperata eo furoris prorupisse Interpretes narrabant, ut Imperatorem tangere ausus fuerit, quod Senatus crimen morte piandum cum censeret, veneno necatum. Sed plures obitum ejus amori imputabant, quod *separatam aulam, procul matris & Ephororum cura, haberet, Virginum duarum nimia consuetudine exæstuans, lassusque, cordi refrigerando vitrum aqua glaciali improvide hausto, repente extinctis, sopitisque nimio rigore spiritibus vitam finiisset.* Quæcunque causa obitus fuerit, constat Imperatorem ingenti mœrore extrema ejus accepisse, prohibitis alloquio familiarium intimis, & edicto cæteris monitis; *ne intra triduum quisquam à se aliquid peteret, aut dolorem suum interpellaret.* Exanime tanti Principis corpus integro insepultum mense, gentium more, supra terram jacuit, vigesimâ octavâ Septembris demum Regiis monumentis illatum

illatum, quæ causa, cur Legati non ante secundam Octobris admitti ad audientiam potuerint.

Decimâ quintâ octobris Legatus Russorum *Czari*, quod cerimoniis coram sigillo Imperatorio defungi se posse negaret, ut supra dictum, nulla admissionis spe, proficisci certus, Legatis per famulum valedixit, simulque schedulam, quam Moscoviæ mutui congressus in urbe *Peking* testem ostendere posset, petiit, impetravitque. Sed detentus tamdiu à Tartaris fuit, negataque ipsi ante descendendi libertas, quam à *Magni Chami* literas salvi reductus obtinuisset. Unde ante descessum nos cum cæterarum nationum Legatis solenni excepit convivio, ubi varios quisque de patriæ mirandis sermones miscens, ad stuporem percipiebat historiam venenositatis pilorum Tigridis, quam Magni *Mogoris* Legatus, longo de alexipharma lapidis Serpentini virtute præmisso, referebat: circa labra prælongis nutrire pilos, quos adeo venenosos experientia ibidem docuit, ut si quispiam, sive homo, sive ipsamet bellua, illorum vel unicum incautius susceperit, irremediabili sui ipsius toxico intereat. Unde à *Bengalensibus*, apud quos ingens in sylvis hujusmodi animalium multitudo vagatur, observatum fuisse, dicebat, quod hæc bellua semper aquam *Ganges*, aliusve fluminis, ore juxta fluminis cursum admoto, nunquam ex adverso hauriat, relictis stagnantibus, quantumvis vicinis, ne aqua pilorum virulentia infecta ei necem inferat. Unde Regio edicto cautum, ne quispiam hujusmodi pilos, occisa Tigride, retineat, sed sub pœna vitæ omnes ad curiam Mogolis mittere tenentur, ubi à Medicis Regiis pilulæ conficiuntur exitiali veneno turgidæ, quæ iis, quos Rex clandestinæ morti destinat, exhiberi solent. Addebat exemplum exoticum & admiratione dignum; puerum septennem ὀφιόφαγον, *Brachmani* cujusdam filium, in urbe *Agrâ*, qui tanta aviditate in cibum sectabatur venenosa animalia, araneos, scorpiones, serpentes omnis generis, ut iis vix satiari posse videretur. Quam rem cum intellexisset Legatus, rei experimentum sumpsit, præcipiens domesticis, ut puerum quæsitum sibi sisterent, atque una serpentes, quos poterant, magis pestiferos, eâ tamen cautela absconditos adferrent, ne puer primo statim intuitu in eos nimio appetitu perculsus incurreret, quod uti præceperat, factum fuit; sed desideratæ lethææ deliciæ puerum minime latere potuerunt, ingressi siquidem cum canistro nonnullis serpentum exitiosissimis referto, vix dum ei se sistebant, ecce, sive ex odore sive ex naturali quodam sympathetici affectus consensu, in canistrum, moram non sustinens, puer ὀφιόφαγος, velut impetu facto, irruit, & mirum dictu, raptis canistri clausis, sine ullo delectu unum post alterum manu ereptos, sine ulla virulent fellis, intestinorumque exemptione, à capite ad caudam usque famelici canis adinstar, ad unum omnes devoravit, tanto cum gustu, & voluptatis sensu, ut non pestiferum quid, sed deliciosum cibi suavissimi edulium devorare videretur. Quæ rei narratio, uti præsentes summa admiratione affecit omnes, ita quoque protinus

Præsens pilorum Tigridis venenum.

Puer ὀφιόφαγος.

tinus de rei insolitæ eventu, uti fieri assolet, & de prodigiosa hujus ὀφιοφαγίας causa, disquisitio nata est.

Altera post funus fraternum die Imperator edicto Cancellarium monuit, *Hollandos, Mogolicos & Occidentalium Tartarorum Legatos, coram throno Majestatis suæ sisteret.* Moniti quoque publicis edictis omnes *Pekingæ* Magnates, ut *ejusdem diei solemnitatem sua præsentia conspectiorem redderent.*

Legati coram throno apparent.

Tandem post tot remoras exoptata illa illuxit dies, qua Magni Tartarorum Sinæque totius *Chami* conspectum audientiamque admitteremur. Altera post mediam noctem hora Mandarinus *Pinxentou* cum reliquis Proregum *Kantonensium* procuratoribus, aliisque aulicis magnifico apparatu lucernis, Legatos deducturi, in Palatium nostrum venerunt. Ex universo comitatu nostro sex more gentis, qui Legatos in aulam comitarentur, selecti; reliquis domi manere jussis. Per duplices aulæ Portas magnis latisque areis distinctas introducti, nudis insidere sub cœlo saxis tamdiu, donec lux oriretur & Majestas *Chamica* in throno suo conspiciendam se exhiberet. Parvo post intervallo Legatus *Mogolicus* quinque stipatus Præfectis, ac viginti Æthiopibus *Abissinis*, ad Legatorum latus & ipse consedit; idem *Lammâsum* & Occidentalium Tartarorum, qui ab ipsis *Sutatads* appellantur Legati fecerunt.

SUTATADSUM Legatus Principem in aula locum gratiamque obtinuit, nec quisquam citiorem expeditionem nactus, quod *Magnus Chamus* amicitiam Regis illius maximi ob viciniam & copiam præstantissimorum equorum, faciat. Quæ mandata ejus fuerint nobis non constat; munera *Chamo* & pro salute vota ferre dicebatur.

Sago

Sago infra ventrem ex crudis ovium velleribus, lana extrinsecus conspicua propendente, absque manicis, indutus, nuda ab humeris brachia lacertosque ostentabat, pileolo Tartarico, cujus ex Zabellina pelle margo aliquot digitorum latitudine, apex pilis equinis, quibus in rubrum singulari arte colorati cristarum instar utuntur. Infra laxis ad talos caligis, veli cujusdam imagine crura verberantibus. Ocreæ tanta crassitie & pondere solearum, ut & incedentem tardarent, & facili negotio pedibus ob laxitatem excuti, ac evibrari possent. Ad dextram (more Sinico) acinacis latus gravisque, ut militem primo aspectu non Legatum dixisses. Neque alius comitum, quos ducebat habitus, sed singuli pharetram sagittis refertam in dorso gestabat.

Legatus MOGOLUM tunica cœrulea auro rigente ad talos usque indutus, laxa toto corpore, nisi quatenus cingulo serico constringebatur, à qua pretiosi flocci propendebant. Crura ocreis ex corio Turcico concinnis, caput Tulbando versicolore magni pretii tectus erat.

Legatus Mogolicus mira de lapide Serpentino refert.

Qui cum tantæ magnitudinis adamantem juxta tot libras lapidis *Colubrini Magni Chamo* dono dedisset, mira de inaudita multitudine pariter ac magnitudine adamantum *Magni Mogoris* prædicabat, ac si universum mundum in adamantibus possideret; ut & de virtute lapidis *Serpentini*, quem partim naturalem in Serpentes concretum; partim ex variis venenosorum animalium, potissimum hujus colubri pilosi, transmutatum à *Brachmanibus* in quorundam certi generis Serpentum capitibus adinventum referebant. Colore marmor adæquans, sed magis ad glaucum vel cæruleum vergente. Antidotum toti fere Indiæ, & Chinæ usitatum. Cujus experientiam

rientiam nobis præsentibus in Sinæ manu Scorpionis ictu læsa fecit; vulneri vix lapis admotus, quin omne virus intra musculorum interstitia diffusum, repulsum, & à lapide tanta proportione & celeritate, ac à magnete ferrum, attractum fuit, ut Sina veneni jam ad hunc, modo ad viciniorem plagæ locum affluxum digito monstraret, & lapis jam vulneri contactu unitus, veluti suo officio probe functus, qui plagæ inseparabiliter fixus adhæserat, sua sponte delapsus hominem perfectæ sanitati reliquit. Quo experimento commotus, prece & pretio mihi lapidis portionem comparavi, quem à Tornione ad formam calicis excavari jussimus, cum cujus fragmentis postea in cane à vipera morso periculum feci, quorum aliquod vulneri à vipera cani inflicto mox appositum, protinus ita cohæsit, ut difficiliorem avulsionem pateretur, tamdiu affixum vulneri, donec exucto omni veneno hirudinis instar jam satur sponte sua decideret, quo peracto canis paulatim liber à veneno, etsi aliquanto tempore torpidus, ad se tamen rediit pristinæ sanitati restitutus. De hoc lapide *P. Michael Boim* in sua flora Sinensi meminit: *In India & Regno* Quansi *in quorundam certi generis Serpentum, (quos* Cobras de Cabelo, id est, *Capillatos Serpentes Lusitani vocant) capitibus lapis reperitur contra morsus, ibidem à Serpentibus inflictos homini alias spatio viginti quinque horarum interituro. Lapis hic rotundus, lenticularis, ut plurimum figuræ, coloris in medio albi, & circumcirca glauci, aut cærulei; vulneri applicatus per seipsum hæret, veneno vero jam plenus decidit. Post lacti immersus per aliquam moram ad statum naturalem se reducit. Lapis hic non omnibus communis, si iterato vulneri adhæreat, virus omne exhaustum non fuit, si non adhæreat, moribundo indigenæ de superato mortis periculo congratulatur.* Præterea referebat *Brachmanes* hunc lapidem arte æmulari, ex confusis, hujusmodi intra Serpentes lapideis frustulis, vel etiam vitalium ex capitis, cordis, hepatis, dentiumque una mistis portionibus terræ sigillatæ conflantes, qui eàdem, qua naturalis, polleret virtute; quam artem nemo adhuc à *Brachmanibus*, aut *Joguis* etiam magna pecuniæ vi oblata impetrare potuit. Illum calicem in patriam retuli, quem etiamnum Amplissimus Vir *Roetert Ernst* Scabinus & Senator Amstelodamensis inter rariora naturæ miracula reservat.

Regnum *Magni Mogoli*, qui hunc Legatum magnifica ad Magnum Tartariæ Sinæque *Chamum* miserat pompâ, Boream Indiæ partem complectitur, quæ monte *Caucaso* (jam *Dalanguer* dicti) Oceano, & fluminibus *Ganges* & Indi in orbem clauditur. Hoc Regnum *Mogol* sive *Mogor* à Tartarorum Rege, qui olim hanc gentem ferro subegerat, nomen suum obtinet, in varia distinguitur Regna, quorum aliqua alii Duci pareant. Præcipua sunt *Kambaya, Dely, Sanque, Mandro* & *Bengala.* Aulam hic Magnus Dux in Regno *Dely*, ac urbe cognomini tenet. Universum hujus Ducis territorium pingui gleba & omnium rerum feracissimum. Nam oryza, triticum, cera, sacharum, Thus, & alia aromata, gossypium, & sericum magna copia ex hac plaga à vicinis & exteris petuntur, unde grande incolis emolumentum datur.

Certò creditur, quod hic *Magnus Mogol* mox ad cantum classici ter centena millia Equitum, & quinquies centena Elephantum, & ineffabilem peditum numerum recenseat.

Legati LAMMASUM.

Legatus LAMMASUM flavo habitu, lato, ut Cardinales Romani, pileo, ad latus globuli precatorii dependebant. Hi *Lammasæ* genus hominum religioni deditorum esse perhibentur, qui diu intra Sinam sacra sua cum exercuissent, ab ultima familia *Taimingæ Vanlieo* aut *Zungchinio*, pulsi ad Tartaros majori libertate fruituri concesserant. Reliqui per hunc Legatum nomine totius Sectæ restitutionem integram, & sacrorum suorum libera per Imperium exercitia supplices petebant. Ante portam hujus, in qua diem præstolabamur, areæ, tres nigri Elephanti, magnifico ornatu, dorso turribus inauratis multa imagine variegatis, in quibus vigiles excubabant, conspiciebantur. Inde ingens & innumerabilis turba, tota ad spectaculum sedibus suis civitas excita, & ipsa illa confusio pars magnificentiæ habebatur.

Utrumque portæ latus innumera militum prætorianorum copia, qui omnes Tartarico habitu armisque, obsidebatur. Loco paulatim tenebras fugante, Magnates Sinarum Tartariæque, Imperatoris, ut dictum, edicto ad pompam evocati, intentis in nos oculis peregrinitatem nostram stupebant simul & admirabantur: vix hora transierat, cum signo dato omnes celerrimo quasi tumultu excitati, consurgebant. Duo ex Tartarorum Magnatibus

Legati ſecundam & tertiam aream intrant.

bus, qui hactenus internuncii Legatorum fuerant, eos aliâ portâ in ſecundam aream, & ipſam milite Tartaro, aulicorumque plenam; huic tertia quartaque porta in intimam aulam, ubi Palatium *Magni Chami* ejuſque Thronus conſpiciendus dabatur, deduxerunt. Area hæc interior quadrata ambitu quadringentorum paſſuum, milite utrimque togis ex rubro ſerico floribus variegato indutis latera ejus tegentibus. Subſellium Throni Imperatorii centum duodecim ſelecti, vario ſingulorum habitu vexilliſque, ſed omnes pileis nigris, plumis flavis & floccis induti, hoc ordine cingebant.

Ornamenta Throni.

Proximi throno *Magni Chami* duo & viginti, quiſque flavum manu tenentes umbraculnm. Inde decem alii, ſinguli circulum aureum Solis ſpecie, & ſex præterea circulos inſtar Lunæ plenæ in altum elevantes. Poſtea ſedecim contos, quorum extremis magni ex ſerico verſicolore flocci dependebant, protendentes. His adſtabant triginta & ſex vexilliferi vexillis Draconum aureorum, monſtrorumque varia forma, quod Imperatoris inſigne. Inde quatuor alii, quorum ſinguli clavam inauratam vibrabant dextrâ, quos quatuor bipenniferi, aliique convenientem Sinicæ Majeſtati proſopopæiam agentes ſubſequebantur. Et hæc unius ad Thronum lateris poſitura; alterius eadem plane facies, & circumcirca innumerabils aulicorum, uno omnes veſtitu, regia luxuria ſuperbientes. Ante gradus Solii ab utroque latere ſex candore nivibus candidiores equi, ſtragulis multo auro rigidis, frenis gemmarum ſplendore micantibus, ſtabant. Dum hæc admirabundi ſpectamus, campanula penetrantiſſimo ſonitu aures demulſit.

Vix campanula ſonare deſierat, cum miles Tartarus in medium proſiliens, flagellum, quod ex concavo corio Serpentis inſtar conſutum videbatur, tribus ſpiris tanta arte & celeritate quatiebat, ut haud minori ſono, quam bombardæ, aër ejus impetu diverberaretur, idque cum tribus vicibus, repetitum ab eo fuiſſet, denuo multitudini ſe immiſcuit.

Tutangus alii reverentiam exhibent.

Tum omnibus nobis conſurgentibus Senior *Tutangus*, amplius triginta aliis Magnatibus ejus veſtigia prementibus, ad Imperatoris Solium propius acceſſit, qui præcone acclamante *Magnum Chamum* capite novies ad terram inclinato venerabantur. Suaviſſima interim Muſica inſtrumentis pariter & cantantium vocibus inter ſe certantibus aures omnium titillabat.

His à Solio digreſſis, Cancellarius duoque ex Senatu aliam magnificorum & illuſtrium Magnatum turmam ducentes, eadem veneratione Solium adorabant. Inde Legatis *Sutadſorum*, *Lammaſumque* ab utroque Cancellario pari pompa deducti. Tum Cancellarius ad Legatos noſtros reverſus, qua dignitate cenſeri vellent, rogavit, illis *Thiomping* reſpondentibus; ita enim à *Kantonenſibus* Proregibus nominati jam dudum fuerant. Eadem ex *Mogolico* quæſivit, qui cum ſe parem Hollandicis Legatis profeſſus eſſet, utrique pari honoris dignitatiſque gradu ut *Thiempingæ* habebantur.

Cancellarius rogat, quo dignitatis loco Legati haberi velint.

In areæ medio è regione mediæ Throni Imperatorii portæ viginti ſaxa, veluti limites, Sinenſibus æri inciſis characteribus notata conſpiciebantur, quæ

quæ ubi quiſque pro gradu & dignitate ſua ſubſiſtere ac honorem Imperatori exhibere teneretur, deſignabant. *Tutangus* minor ad lævam ſubſiſtens nutu ſignificavit Legatis, ad decimum lapidem accederent, ibique ſubſiſterent. Tum præco alta voce exclamavit: *Ite & ad thronum appropinquate.* Acceſſimus omnes. Iterum præco: *locum veſtrum occupate.* Occupavimus. *Ingeniculate.* Ingeniculavimus. *Caput ter incurvate.* Incurvavimus. *Surgite.* Surreximus. Tandem: *redite in locum veſtrum*, & ſtatim ad latus ſeceſſimus. Legati noſtri, *Mogolicuſque* in theatrum trium altitudine virorum, cui domus Throni innitebatur, variiſque *Cochleis* & ex alabaſtro vel albo lapide pergulis exornatum deducti, cum iterum incurvati caput terram verſus inclinaſſent, conſidere juſſi, Tartarico potu *The* lacte mixto & ligneis *Carcheſiis* hilariter reficiebantur, nobis in area ſubſiſtentibus, eodemque potu ab aulicis copioſe tractati. Interea denuo campanula inſonuit & flagellum coriaceum intonuit, cum omnis in genua procidit multitudo. Nos avidi tantum Imperatorem in ſumma Majeſtate conſpiciendi, innumera eum cingente hominum copia prohibebamur.

Legati ſolitas *Magno Chamo* reverentias exhibent.

Triginta circiter paſſus à Legatis in Throno, auro gemmiſque refulgente, conſidebat. Periſtylia Throni ſpecie duorum Draconum adeo faciem ejus inconſpicuam reddebant, ut Legati non niſi extrema ejus videre poſſent. Ei aſſidebant Proreges, Principes conſanguinei & Proceres aulæ primarii, togis ſericeis colore cœruleo, Serpentibus aureis Draconibuſque intextis, tegmine capitis apice aureo & gemmis refulgente, qui & ipſi potum *Thee* ex ligneis vaſculis alacriter hauriebant. Bina Throni latera viginti Prætoriani arcubus & Sagittis inſtructi, ſed nullo peculiari veſtitu, cingebant, qui Legatis penitus aſpectum Imperatoris eripiebant.

Qualis *Magni Chami* in Throno ſeſſio.

Vix octavâ horæ *Magnus Chamus* in ſublimi Throno conſederat, cum & ipſe & omnis ejus aulici ſurrexerunt, Legatis noſtris ex theatro tum quoque deſcendentibus; quod dum utrimque fit, Legatorum unus *Jacobus de Keyſer* obſervavit *Chamum* eos oculis ſuis retro proſequi. Statura, quantum in ille tranſitu Legatus notaverat, media, juvenis adhuc colore albido, carnoſus, aurea à talis ad verticem veſte, ita ut ſerica filamenta nulla conſpicerentur. Id mirum nobis videbatur, nec conſpectu Imperatoris, nec alloquio Legatos potiri potuiſſe; ſed ita Sinenſium mos fert, quoties in throno Majeſtatis conſident, nulli Legato, neque aliis, niſi intimis aulicorum videndos ſe præbere.

Cum Legati deſcenderent, ſimul omnes aulici confuſa quaſi fuga repente diſceſſerunt. Milites vexillis ſuis in humeros abſque cura rejectis, ſine ordine domum quiſque ſuam properabant. Neque Legatis facile fuit, per denſos multitudinis cuneos ad Palatium penetrare, quanquam cuſtodiæ corporis noſtri deſtinati milites populum ad latera fuſtibus dimoverent.

Vix in hoſpitium ſe Legati receperant, cum duo Primarii ex Senatu adfuerunt,

fuerunt, qui nomine *Magni Chami* vestitum Hollandicum, cujus inspiciendi cupido incessisset, petebant. Data ipsis ex villoso holeserico nigro integra vestis, cum ocreis ex Hispanico corio, calcaribus, tibialibus sericeis, & quæ insuper lintea requiruntur, gladius, & fibrinus pileus. Tanta voluptate ea *Chamus* adspexit, ut dixisse adstantes retulerint: *Si hæc Legatorum vestimenta sunt, quibus ergo ipsi Reges utentur?* Veste circa vesperam remissa præcipue pileum ex pilis fibrorum contextum mirabantur, ubi, quomodo conficerentur, solito ipsis more interrogantes.

Quandoquidem hæc aula *Pekinensis* præ incredibili magnitudine, splendore, artificio, procestriis, theriotrophiis, hortis, piscinis more omnium, omnem omnino Europæorum superans apparatum, ejus planum in hoc schemate cum accuratissima locorum delineatione, ut propriis oculis, & auribus usurpavimus, exhibemus.

Aulæ PEKINENSIS descriptio.

Aula quadrata, ambitu duodecim *ly*, sive trium horæ quadrantum intra secundum urbis murum Boream versus, firma altitudine, quindecem amplius pedum muro, coctilibus rubris, supra flavis tegulis tecto. Quatuor ad singula latera, versus mundi plagas, à quibus denominantur, portæ: Australis præcipua & maxime commeantibus frequens. Nos Throno Imperatoris appropinquantes, per hanc portam Australem in aream quadringentorum passuum, fossâ ponte quatuordecim passuum stratâ, sed illum & gramine ob neglectum luxuriante, milite Tartarico equestri & pedestri ibi magna copia stationem habente, deducti fuimus. Ponte transmisso prima porta, ad cujus utrumque latus plerumque tres nigri Elephanti excubias agunt, occurrit. Per hanc quingentos passus longam & quinque elegantibus arcubus innixam portam, area & ipsa quadringentos lata pedes, in quam à *Pixentoo* summo mane, ut cum aliis Legatis diem expectaremus, deducti fuimus, se aperit ædificiis insignis; tria crassis firmisque muris eminebant, ex quibus tota area defendi potest. Inde in alteram aream transitus ejusdem magnitudinis & structuræ, ac tandem per concameratos fornices in tertiam ultimamque lapide secto stratam, ubi *Chami* sedes, ac palatia supra fidem, Sinico opere, splendida, præcipue quatuor tria latera cingentia & quatuor gradibus infra solum depressa. In medio Palatium, ubi *Magnus Cham* Throno insedit, cum à nobis conspiceretur; tres Arcus Triumphales eo ducunt: atque ibi Imperator, Augusta, Eunuchi & Concubinæ; cæteri fere omnes aditu excluduntur. Una tantum uxor ejus, cæteræ concubinæ munia domestica obeunt, numero fere quinque mille. Eunuchi præcipua consiliorum tractant; hortos, vigilias & alia curant. Eadem aulæ facies ingredientibus ab aliis lateribus: nam media area in crucis formam secta, versus quatuor mundi partes æqualiter extenditur: circum horti, ambulacra, luci, lacus, piscinæ paradisi ac palatia, quæ inter liberos & concubinas, quarum quatuor præcipuæ, distribuuntur. Varia per tertiam aream, Eunuchis, Concubinis, Ancillis, Sacerdotibus aliisque habita-

habitata ædificia; cum plures quam sedecim mille homines in Palatio degant: est & gerontophrophium, in quo senes decrepiti aluntur.

Omnia ædificia intus extusque magnificentissima, auro & statuis ac opere Topiario ita exornata, ut spectantibus stuporem præ admiratione injiciant. Frontispicia ædium firmis columnis suffulciuntur amplis ex secto marmore ambulacris decorata. Quicquid lignorum lapidibus insertum, lacca *Cie* illitum, aut auro obductum cernitur. Tecta flavis & instar auri Sole fulgente resplendentibus, ex luto coctis imbricibus pulcherrime micant: unde error ortus auro puro Palatii tecta constare. Singulæ tegulæ clavo caput inauratum firmantur: ut nihil in Palatio, quod non sit flavi & regii coloris, conspiciatur.

Præter illam illuvie & gramine fœdam fossam, alia adhuc profundior crebris mæandris per totam aulam discurrit, ac varios lacus facit, hortos, Paradisos, lucos irrigat & humectat. Hæc fossa aquas suas ex fluvio *Yo*, cujus fontes in montibus *Jociven* ex palude *Si* oriuntur, accipit; tanta profunditate, ut magnarum navium sit ferax, & ejus beneficio onerariæ naves in ipsam aulam merces suas deferant. Idem fluvius rivos suos in hac aula per arte factos montes & rupes dispergit. Non aliâ in re clarius Sinensium ingenium, quam in montibus ejusmodi artificiosis elucescit, ubi ipsam naturam superare videntur. Ex lapidibus & marmore fiunt, hinc inde floribus & arboribus pulchre exornati. Ditiorum & Mandarinorum horti ac Palatio iis superbiunt. In *Pekingensi* territorio reperiuntur, qui non speluncas modo, verum cubicula, aulas, scalas, vivaria & omnis generis arbores habent, tanta arte, ut Europæi nostri palmam Sinis concedere cogantur. Usus horum montium arte factorum est, Solis ardores æstivo tempore gratissima umbra & frigida aura frangere, spiritus reficere, convivia celebrare & studiis incumbere.

Sunt, in quibus Labyrinthi tot erroribus confusi, ut vix trium spatio horarum emetiri possis. Innumera alia sunt, quæ fidem & admirationem superant: sed vel ex his constat, quantus aulæ & urbis *Pekingensis* splendor sit, quæ compendium totius Imperii Sinici est.

Moris *Pekingæ* est, ubi in conspectu Imperatoris comparuerint, argumento præsentiæ transiisse hac vice, ut tribus ordine Imperatoriis conviviis excipiantur Legati gentium nationumque, quorum singula decennio circumaguntur, integro mense ad *exactionem* requisito. At quia celeriori Legatis reditu opus erat, quam ut tam diu solennia expectarent, intercessione supremi Cancellarii non absque multis instantiis obtentum fuit, ut tribus continuo ordine diebus conviviis absolverentur.

Secunda post meridiem hora ejusdem, qua *Magni Chami* præsentia fruiti fueramus, Mandarinus *Pinxentou* aliique *Kantonenses*, qui *Pekingam* nos seduxerant, Imperatoris nomine domum *Lipui*, qui vel Cancellarius vel Regni Præfectus vocari potest, evocati ad splendidum convivium fuimus.

Legati

Legati quoque *Mogolum* Indorum, *Sutadzorum* & *Lammazum* aderant. Hollandi à dextris juxta *Mogolicum*; cæteri ex adverso comitatus singuli retro consederunt. Duabus vicibus splendida congesta fercula: primæ mensæ fructus,& ex saccharo tosta bellaria: alterius ex ovibus,Bubus & Camelis coctæ carnes. Singulis Legatorum separata mensa, & ex comitatu duobus idem honos habitus; triginta argenteis patinis cibariorum molem ægre sustentantibus. *Magni Chami* repræsentans aulæ Imperatoriæ Magister solus lato, & sublimi scamno cruribus complicatis suæ insidebat mensæ, duobus juxtim Magnatibus aliis, qui cuncta observantes Legatis hilarem vultum præbebant. Cibos non alii præter nobiles & purpuratos, mensis servientes inferebant.

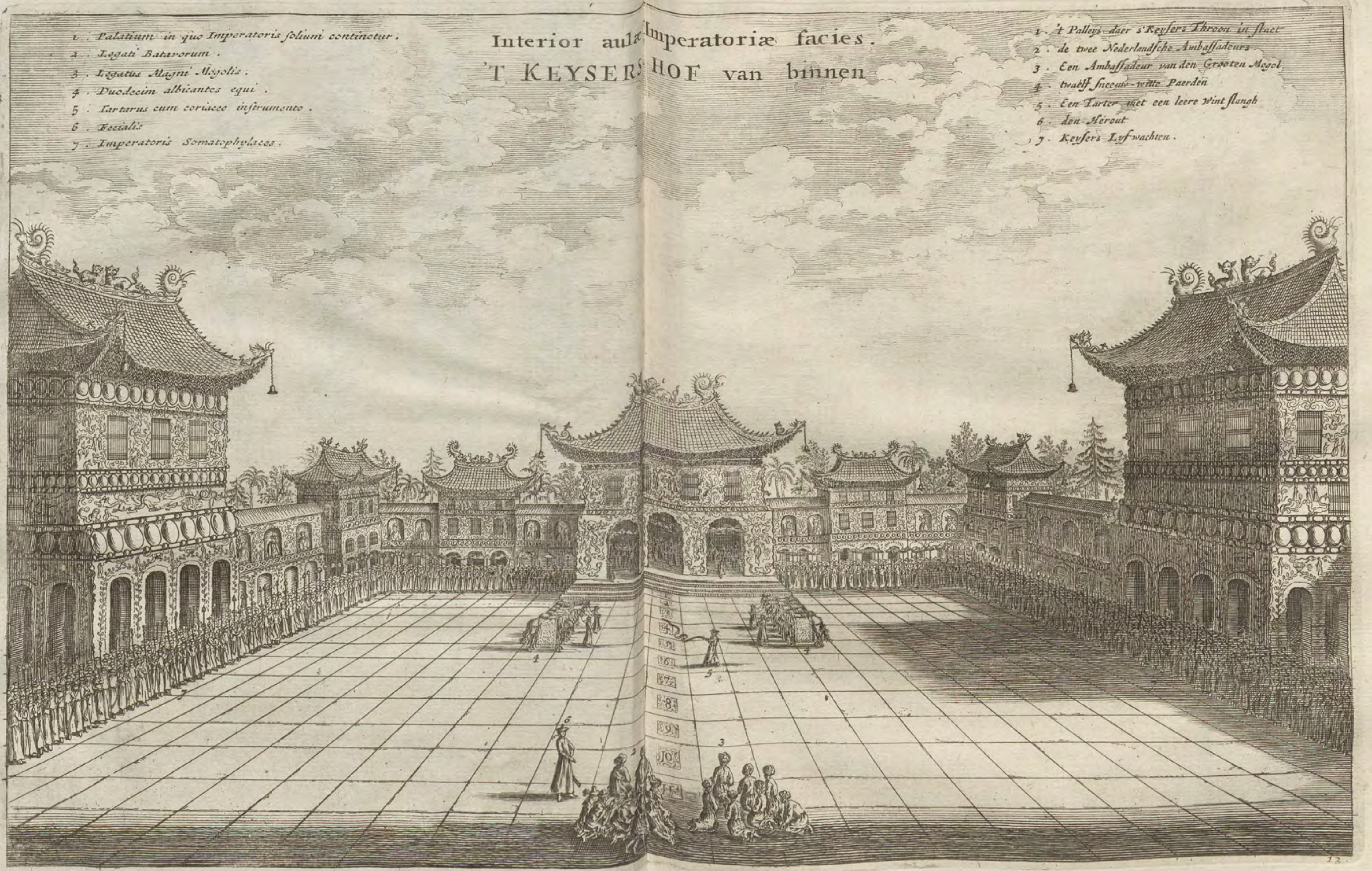
Antequam Legati discumberent, omnes simul Boream versus, qua plagâ *Magnum Chamum* versari tum dicebant, reverentiam ei corpore ter inclinato exhiberi jussi fuerant, eo, quo ante Thronum veneratos diximus.

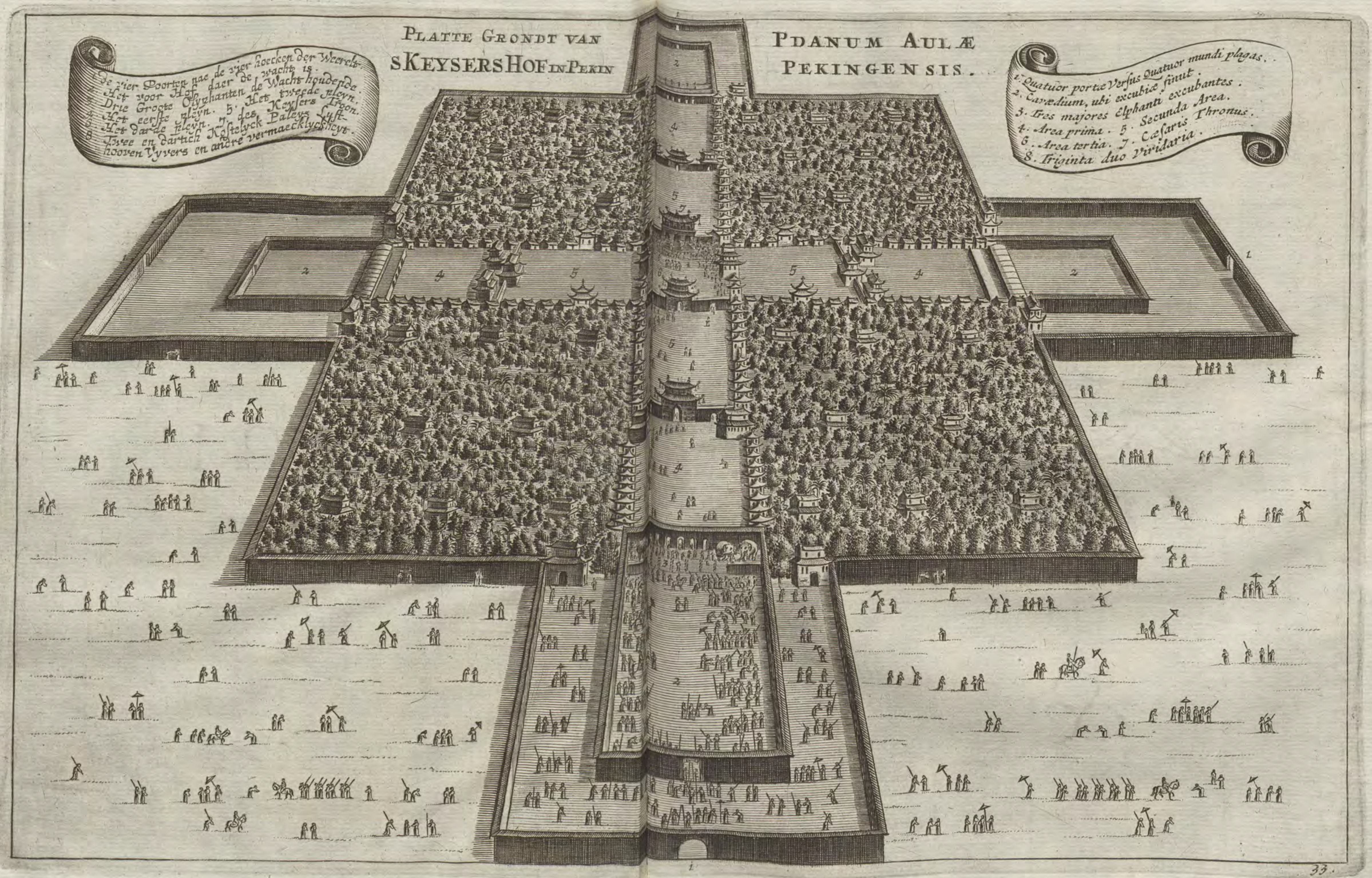
Sublatis bellariis, carnes assæ elixæque tribus tantum patinis apparatu adeo sordido, ut nauseam potius quam appetitum excitarent. Finito fere convivio,magister aulæ famulis omnes,quæ coram se, patinas auferre jussit; ipse unam tantum, parte Cameli cocta oneratam, qua famelici instar pascebatur, retinuit.Quicquid ciborum restabat Legati more gentium,secum in sacciperiis auferre jussit. Jucundissimum spectaculum, videre Tartaros coriacea sacciperia sua & ovillis pellibus consutos thoraces ingestis cum pinguedine & destillante carnium jure ciborum reliquiis farcire effluente per saccos sanie, & vestibus eorum cereisque sevo relucentibus. Certamen inter ipsos, quis plurimum semesarum frustarum abriperet.

Post prandium ahena ex auro argentoque plena potu *Sampsou* afferebant, quam in malluvia effusum, inde ingentibus cochlearibus in aurea & argentea carchesiis infundebant, hospitibus sorbendum porrigentes. Potus is ex lacte dulci distillatus perhibebatur, ac peculiaris *Magni Chami* esse, cujus cellarium hospitibus tam longinquis eo liquore tristitiam corde expellere deberet. Viribus vino adusto haud inferior, & cum multoties Legati paribus haustibus architriclino respondissent, quicquid restabat, auferre secum jussi; sed militibus portæ adstantibus, aliisque haud parva eorum delectatione distribuerunt. Ita cum denuo Imperatori, inclinata ad Boream facie gratias egissent, haud parum illa die tot corporis flexionibus fatigati, in Palatium se receperunt.

Altera die & secundâ Octobris *Tutangus* sive Imperii custos Legatos interrogavit, *Verumne esset quod vulgo de Hollandis perhiberetur, triduo integro sub aquis eos vivere posse.* Nam & hoc Lusitani atque Jesuitæ credulis Tartaris insusurraverant, nos & extorres esse & ex præda maritima, piscium instar, supra & intra mare vivere. Legati, irrisa clam vanitate talia vel rogantium vel fingentium, *Mercaturæ mutuæ cum illis omnium jure gentium exercendæ ergo se venisse dicebant, id quod per plurima orbis totius regna absque*

fraude

Interior aulæ Imperatoriæ facies.
'T KEYSERS HOF van binnen
1. Palatium in quo Imperatoris solium continetur.
2. Legati Batavorum.
3. Legatus Magni Mogolis.
4. Duodecim albicantes equi.
5. Tartarus cum coriaceo instrumento.
6. Fecialis
7. Imperatoris Somatophylaces.
1. 't Palleys daer s'Keysers Throon in staet
2. de twee Nederlandsche Ambassadeurs
3. Een Ambassadeur van den Grooten Mogol
4. twaelf sneeuw-witte Paerden
5. Een Tarter met een leere Wint slangh
6. den Herout
7. Keysers Lyfwachten.
12

PLATTE GRONDT VAN
SKEYSERS HOF IN PEKIN
1. De vier Poorten nae de vier hoecken der Weerelt.
2. Het voor Hof daer de wacht is.
3. Drie Groote Olyphanten de Wacht houdende.
4. Het eerste pleyn. 5. Het tweede pleyn.
6. Het darde pleyn. 7. des Keysers Troon.
8. Twee en dartich Kostelyck Paleys Lust-
hooven Vyvers en andre vermaecklyckheyt.
PDANUM AULÆ
PEKINGENSIS.
1. Quatuor portæ Versus Quatuor mundi plagas.
2. Cavædium, ubi excubiæ finut.
3. Tres majores Elphanti excubantes.
4. Area prima. 5. Secunda Area.
6. Area tertia. 7. Cæsaris Thronus.
8. Triginta duo Viridaria.
33.

fraude & dolo facerent; Optaſſe idem in Sina ſibi concedi. Tutangus *ſibi idem votum, nec defore honeſtis eorum deſideriis ſuam induſtriam*, reſpondit. Legatis ipſi demonſtrantibus inutiles hactenus & parum proficuos conatus, quos adhibuiſſent *nunc aliter fieri non potuiſſe* dicebat; *redirent altera vice, ac* Chamo *gratias pro amicitia, in quam recepti, agerent, libera per univerſum regnum commercia ſe haud vana jactantia ipſis polliceri, neque ſumtus formidandos: Exiguas quaſdam largitiones magnis promovendis deſtinationibus ſuffecturas.* Ita Legati primo convivio ſolenni exacto, altera die poſt meridiem ſecundum auſpicati ſunt, Legato *Mogolico* adverſum Legatos cum aliis magnificis Mandarinis ac præcipuis aulicorum conſidente. Mox deprehenſum, majori affabilitate ac affectu *Mogolicos* excipi, noſtris mirantibus & interpretem cauſam rogantibus, *nondum huic, qui convivium præbebat Domino munera honoris ergo exhibita*, dixerunt. Res adeo Legatis improviſa, qui *Pinxentoum* cæteroſque *Kantonenſes* Mandarinos ſufficientibus *Nankingæ* donis, quibus Magnates *Pekingenſes* remunerarentur, pro officiis præſtandis inſtruxerant, ut tum demum ſe deceptos ſentientes, rationem accepti expenſique exegerint, ipſis eo prætextu abeuntibus, quod eos, in quos munera diſtribuiſſent, metu indignationis *Magni Chami* nominare non auſint. Hac & aliis cauſis, quod nondum ex voluntate Imperatoris res noſtræ expeditæ eſſent, tertium in decimam quartam Octobris convivium rejectum fuit. Quæ cum illuxiſſet, equis ad Palatium ſecundi Cancellarii jam muneribus placati & longe aliter quam hactenus erga nos animati, magnifice & humaniſſime tractati fuimus. Cumque aliquoties mutuis poculis frons exporrecta, nomine *Magni Chami* Imperatoriis donis remunerandos nunciabant. Dona duabus longis tabulis eleganti ordine diſpoſita conſpiciebantur. Ac primo quidem munera Domino Generali *Johanni Maatzuiker* à *Magno Chamo* deſtinata porrigebantur, quæ à Legatis in genua more Sinico procumbentibus utraque excipiebantur manu. Deinde ſinguli tam Legati, quam comites eorum, nomine prælecto evocati, ſua quiſque dona ingeniculans accepit. Ita fine his cerimoniis impoſito, cum ter iterum Thronum *Magni Chami* Imperatorium incurvato corpore & flexo capite venerati fuiſſemus, domum equis revecti acquievimus.

SERIES
Munerum à Magno Chamo donatorum, primo

Strenuo Gubernatori *Joanni Maatzuikero.*

Trecentæ argenti Teilæ.
Quatuor volumina ſerici Damaſceni non picti.
Quatuor volumina ſerici nigri, totidem cærulei.
Quatuor volumina cærulei Damaſceni.
Quatuor volumina ſerici attalici, quorum duo cum Draconibus.

Quatuor volumina ſerici Phrygiani	Sinis & mercatoribus,	*Thuys.*
Duodecim volumina ſerici Picti.		*Peling.*
Decem volumina ſerici Depexi.		*Hockjens.*

Quatuor volumina cærulei picti Damaſceni.

Quatuor volumina Xylini,	Sinis & mercatoribus,	*Gazen.*
Quatuor volumina Bombycini,		*Foras.*

Quatuor volumina nigri Holoſerici.

Legatis, qui æqualia omnino munera accipiebant.

Centum argenti Teilæ.
Quatuor volumina Serici picti.
Quatuor volumen Xylini.
Quatuor volumina Serici depexi.
Tria volumina Tramo-ſerici cærulei.
Tria volumina nigri Damaſceni, totidem cærulei.
Duo volumina Serici attalici.
Unum volumen nigri Holoſerici.

Secretario *Henrico Baroni.*

Quinquaginta Argenti Teilæ.
Duo volumina Serici picti.
Duo volumina Xylini.
Unum volumen Damaſceni.
Unum volumen Serici attalici.
Unum volumen Holoſerici.

Aulicis,

Aulicis, qui æqualem cunctis portionem largiebatur; videlicet.

Quindecim Argenti Teilæ.
Duo volumina Serici depexi.
Duo volumina Kuntowaat.

Interpreti *Antonio Carpentier.*

Triginta Argenti Teilæ.

Interpreti *Antonio Duret.*

Toga Damaſcena Serico attalico circa colla prætexta.

Mandorino *Pixentoo.*

Toga palmata inauratis Draconibus rigens, quæ ex tempore induenda erat.

Reliquis Mandorinis, qui Equites creati erant.

Equi ſine Ephippio.

Singulis centurionibus, qui Præſidio militari *Kantona*, *Pekingam* præerant.

Chlamys ex cæruleo Damaſceno, circa collum ſerico attalico prætexta.

Viginti militibus ſingulis.

Paludamentum ex viliori Damaſceno mixti coloris.

Biduo poſt decima ſexta Octobris, qua die *Pekinga* diſceſſimus, duo Tartari Magnates, quorum tam frequens ad nos ab Imperatore fuit commeatio quindecim carros, impedimentis convaſandis, palatio noſtro admoverunt.

Eadem die Legati per Mandarinum *Pinxentouum* in aulam *Lipui*, ubi Senatus Imperialis habebatur, accipiendis literis ad Generalem Bataviæ à *Magno Chamo* ſcriptis, evocati, circa decimam equis eo advehentes in exteriori aula quendam ex præcipuis Senatoribus literas, menſæ flavo Serico ſtratæ impoſitas attollentem, eas aperientem ac ſummam circumſtantiaſque omnes recitantem, conſpexerunt. Duplex earum literarum, Sinico Tartaricoque charactere & lingua, exemplar erat, marginibus inauratis, dorſo floribus aureis argenteiſque picturato circum aureis Draconibus

conibus per spiras suas intortis. Apertas iterum convolvit & flavo linteo involutas, ne indecore comprimerentur aut maculis fœdarentur, longæ arundini inseruit ac denuo flavis linteis implicavit. Ita compositas munitasque brachiis Legatorum imposuit literas, quas genu flexo eximia reverentia exceperunt. Deinde idem Senator literas à Legatis receptis, tergo unius ex Interpretibus alligavit, qui iisdem quasi oneratus, Legatos per mediam aulæ portam, quæ suis Imperatoriis literis aperiebatur, præcedebat. In tota hac actione, neque in ullo convivio vel verbum de Belgarum postulatis movebatur.

Literæ Magni Tartarorum *Sinæque Chami*, ad Generalem Bataviæ.

Rex has literas Bataviam Hollandicam ad Gubernatorem Generalem Joannem Maatzuiker *mittit. Nostræ regiones tam longe distant, quam Occidens ab Oriente, ita ut difficulter convenire possimus. Et ab omni seculorum ad hanc diem memoria, Hollandi apud nos visi non fuerunt. Sed tu valde sapiens & boni animi, qui ad nos misisti* Petrum de Goyer, & Jacobum de Keyser, *qui tuo nomine coram me comparuerunt, & munera attulerunt. Vestra regio decem millibus milliaribus hinc dissita est; veruntamen sincerum animum tuum ostendis, dum nostri meministi. Ideo meum quoque cor vehementer erga te inclinatum est. Propterea mitto ad te* duo Serici volumina cum Draconibus, *item* alia duo Serici volumina, quatuor volumina Serici depexi & picti, quatuor volumina Serici cærulei sine pictura, quatuor volumina Serici undulati, decem volumina Serici picti, quatuor volumina Kin, decem volumina Phansii, decem volumina Serici rarioris texturæ, trecentas argenti Teilas. *Petiisti libera per meum Imperium commercia, merces invehendi & evehendi, quod populo valde lucrosum foret. Sed cum tua regio longissime dissita sit & hic vehementes venti grassentur, à quibus magnum navibus periculum imminet, & sævum gelu, nivibus & grandine mixtum dominatur, commiserarer populum tuum huc adventantem. Sed si omnino placet, ut huc veniant, fac ut singulis tantum octenniis huc veniant, nec plures centum viris, quorum viginti illum locum, ubi aula mea erit, adire poterunt, & tum vestras merces in terra exponere ac domui vestræ inferre poteritis sine maritima apud* Kantonam *permutatione. Hoc ex benevolentia vestra bene ita statui & tibi acceptum fore confido. Hoc est quod te scire volui.*

Anno tertio & decimo, octavo mense,
die vigesima nona Imperii

SUNGTEI.

Paulo inferius subscriptum erat,
HONGTEE THOEPE.

Cancel-

Cancellarius Imperii ea ipsa die negotiis aulicis adeo occupabatur, ut ejus ante abitum compellandi nulla Legatis facultas data fuerit: nam eum vehementer adhuc semel alloqui desiderabant: quippe ipso amico omnia ab Imperatore impetrabilia censentur; est enim Tapanta, ut loquuntur. Hic idem ille erat, qui postridiæ publicæ audientiæ, inter alia ridibundus interrogaverat Legatos, *an* Magnum Chamum *vidissent*, & *an verum quod jactaretur Hollandos triduo sub aquis vivere posse*. Quæ ut supra dictum Jesuitarum calumnia & grande mendacium fuit.

Mensura victualium *Legatis* quotidie distributa.

Sex Catti Carnis recentis. { Pondus Catti valet, quinque quadrantes.
Anser.
Duæ Gallinæ.
Quatuor calices potus Sampsou.
Duæ Teilæ Salis.
Duæ Teilæ Tartarici Thee.
Una Teila cum duobus Maas Olei. { Teila Sinica valet decem Maas, singuli Maas drachmam unam & semis.
Sex Teilæ Misou.
Unum Maas Piperis.
Sex Catti Olerum.
Duo pisces recentes.
Duæ Teilæ Suttatti.

Secretario *Henrico Baroni.*

Unum Catti carnis recentis.
Quinque maas Thee.
Unum Catti Farinæ.
Una mensura Taufoe.
Quinque Condrini Piperis. { Condrinus est decima pars unius Maas.
Quatuor Teilæ Suttatti.
Quatuor Maas olei.
Quatuor Teilæ Missou.
Unum Catti Olerum.
Una mensura Arak.

Singulis personis comitatus.

Unum Catti Carnis recentis.
Una mensura Arak. { Spiritus distillatus.
Duo Teilæ Olerum.
Unum Catti oryzæ.

Præterea

Præterea Imperatoris jussu quotidie nobis unum *Picol*, id est, centum & viginti quinque libræ lignorum ad struendum focum suppeditabantur. Ac singulis diebus recentia omnis generis poma, mala, pyra, pruna, ficus, uvæ, melones, dactyli, olivæ, cappares, & id genus aliorum magna copia. Ut & varia rei culinariæ suppellex. Verum Legati, ut rationem vivendi Hollandorum Tartaris, & Sinis ostentarent, non contenti illis, quæ quotidie ipsis ex aula suppeditabantur, propriis impensis magnifice singulis diebus convivabantur.

PEKING.

Pars Quarta LEGATIONIS BATAVICÆ, AD Magnum Tartariæ, Sinæque CHAMUM, QUÆ

Reditum Pekingâ, Nankingum *& inde Bataviam* Javæ *complectitur.*

VIx Legati literas *Magni Chami* acceperant, cum Deputati discessum eorum instanter urgerent, *moris in Sina esse* perhibentes, ut post exhibitas literas ultra bihorium in urbe Imperatoria nemo Legatorum moraretur, nisi quis gravem offensam incurrere velit. Ita post acceptas literas urbe Imperatoria *Peking* excedere coacti, nullam omnino occasionem negleximus ambitum ejus, & posituram, ac si quid rari continet, perlustrandi; quamvis toto mansionis nostræ tempore, velut carceribus quibusdam domesticis conclusi, ne semel quidem animi oblectandi ergo libera deambulatio concessa fuit; quanquam ab Imperatore optime & sufficientissime nobis omnibus rebus necessariis interim prospiceretur, & post habitam audientiam, duplicem mensuram victualium nobis, quod raro exteris Legatis contingit, assignarunt, eo diligentius multa, dum solenni pompa ad Aulam deducebamur, visa, observata, & sciscitata sunt.

Descriptio urbis Peking.

Familiâ *Chevâ* Imperante urbs *Peking* vocabatur *Seu*, sub *Cina*, *Xangko*, sub *Hana*, *Quangyang*. Sub *Cyna* dicta fuit *Tanyang*. Demum *Taimingæ* stirps pulsis Tartaris *Peking* vocavit. Idque nunc durat, & Septentrionalem Metropolim ac aulam, sicut *Nangking* Australem notat. *Xuntien* à Geographis Sinicis vocatur, quod cœlo obediens sit. Tartaris *Kambalu*, id est, domini civitas dicitur, gradu latitudinis Boream versus quadragesimo, haud longe muro dissita.

Auſtralem *Nanking* civium, militum, & Magiſtratuum numero ſuperat: *Nankinga* magnitudine, plateis, munimentis eam præit. Verſus Auſtrum duo ingentes, alti & lati muri, duodecim abſque impedimento equorum capaces. Interior murus ambitu quadraginta *ly*, id eſt, duorum cum dimidio milliarium, tam crebris ſcatet propugnaculis, ut jactu lapidis non diſtent. Superne coctilibus, intra cæſo ſaxo conſtat; intus terra compacta repletur, tanta altitudine, ut nulla totâ Europâ urbs ſimilis. Extimus murus vulgari munimento. Ad portas tria firma propugnacula: Pons fluvio ad Boream tendit, foſſæ vicem habenti, impoſitus. Inde per Auſtralem portam dimidiæ ſpatio horæ iter, antequam ad interiorem urbem perveniatur, ubi immanis altitudinis moles: inde ad latus munitio duorum tormentorum; ex qua per veterem intimamque portam in urbem aditus. Per cunctas turres ac propugnacula noctu excubiæ militum perpetim, ac ſi hoſtes in propinquo. Interdiu Eunuchi, qui omnia in aulâ poſſunt, portas cuſtodiunt, vectigalibus ab illis, qui tranſeunt, extorquendis.

Primus ex *Taimingâ* familia Imperator *Tiencien*, qui anno milleſimo quadringenteſimo quarto Sinam rexit, ſedem ex *Nankinga*, *Pekingam* tranſtulit, ut ab avo *Humvuo* pulſos Tartaros, velut ex vicinia arceret. Hinc incrementa urbi & decora.

Duodecim ei portæ, per quas tota Sina quidquid pretioſum, infertur, multis navium millibus cuncta ſubvehentibus. Hic ærarium, & Regnorum proventus. Unde flumina & canales, ſi natura negavit, arte navigabiles: cuncta navigia uno quaſi portu *Tiencien* conveniunt. Inde *Pekingam* tendunt. Hæc ſubvectio ſterilem cætera urbem omnium abundantia rerum cumulat. Eſt ibi quoque eruditionis omnis theatrum: Ex totâ Sinâ, qui Magiſtratum cupiunt, congregantur, & per examina probati, ut merentur, titulos accipiunt. Plateæ Boreâ flante, nullis quippe ſilicibus, aut coctili lapide conſtratæ, itinerantibus ob lutum, vel pulverem moleſtæ: Solo ob nitrum & pluviorum inopiam caloribus æſtatis pulverulento; unde cuncta ædium inficiuntur. Hinc ora velis tecti Magnates incedunt, quæ & pulverem cludunt, & tamen ob ſubtilem texturam oculos proſpectu non arcent. Ipſi inviſi aliis cæteros prætereuntes conſpicientes nulla ceremoniarum, quæ multæ & operoſæ, ſi agnoſcantur, neceſſitate. Quiſque pedes equeſve, abſque comitatu incognitus velatuſque permeare poteſt. Et ut Boreas, ac calor pulverem: ita pluviæ lutum craſſum, profundum, & vix pedibus permeabile excitant. Unde nulla totâ Sina urbs difficilius tranſitur, luto ipſos calceos, vel ocreas attrahente. Hinc opus prævalidis equis, aut jumentis, quæ tota paſſim ad eos uſus urbe, exiguo pretio, & arti transferendis ſeſſoribus aſſueta proſtant, ductoreſque platearum & hominum denſis per lutum agminibus commeantium gnaros habent. Neque errari, quanquam vaſtiſſima, urbe poteſt, quia libelli impreſſi, quibus plateæ & ædes omnium civium deſcribuntur.

Sunt,

Palankinæ.

Sunt & ſellæ geſtatoriæ, ſed majori, quam equi & jumenta, pretio, ſolis fere Magiſtratibus uſitatæ, & portatores ſemper ad ſervitia parati, ſingulari civilitate operam ſuam offerunt. Sellæ geſtatoriæ *Palankyns* vocantur, arundine contextæ. In medio ſellæ, pelle tigris induta, cui Magnas inſidet. Retro puer umbraculum capiti obtendens. Famuli binatim præeunt, & ſequuntur. Primum par tabulam rubram manu geſtant, poſtica ejus parte caudam trahente. Secundum arundines humeris geſtat, arcendis obviis. Tertium quadratam tabulam humeris geſtat, cui aureis characteribus nomen & dignitas Domini inſcriptum eſt. Quartum vexilla cærulea geſtat. Quintum arundines cùm aureis Draconibus. Sextum cum duobus capitibus monſtroſis ex arundinaceo calamo pendulis.

Tandem duo præcipui domeſticorum Herum gravi paſſu anteeunt. Hinc Dominus quatuor, ſex, octo geſtatur bajulis, ut dignitas requirit. Retro unus domeſticorum equo ejus inſidens. Inde agmen ſex, vel octo famulorum arundinibus humeros onerati, ex quibus lucernæ ex papyro Sinica pendent. Interdiu ſine luce, noctu candelis fulgentes. Ita divites incommoda pulveris & luti evadunt: Pauperes, quorum ingens copia, eo gravius affliguntur.

Ædificia, Turres, Pagodæ, Portæ Triumphales quamplurimæ: quas omnes inſpicere datum non fuit; quia in Palatio noſtro arcte juſſu Imperatoris cuſtodiebamur.

Marcus Paulus Venetus, qui anno milleſimo ducenteſimo ſeptuageſimo quinto hanc urbem, cum Tartari eâ potirerentur, luſtravit, eam ſub nomine *Kambalu* ita deſcribit: *Civitas* Kambalu *in Provincia* Cathai *juxta magnum*

Y *ſita*

sita flumen, ab antiquis temporibus insignis fuit & regalis. Sonat autem Kambalu *civitas domini. Hanc* Magnus Cham *transtulit in aliam fluminis partem : nam didicerat ab Astrologis, quòd imperio rebellis futura esset. Civitas in quadrum constructa, in gyro complectitur viginti quatuor milliaria, quolibet quadrati latere sex habente millaria. Muros habet dealbatos, altitudine viginti passuum, latitudinis decem, spissitudo tamen illa sensim ascendendo tenuior fit. Habet quælibet muri quadratura tres portas principales, quæ in universim duodecim sunt, constitutis juxta singulas magnificis Palatiis. In angulis quoque murorum sunt egregia palatia, ubi civitatis conservantur arma. Transeunt per hauc civitatem vici & plateæ rectissimæ, ut ab una porta liber aspectus pateat per civitatem ad portam oppositam, domibus elegantissimis palatiorum instar utrinque constructis. Porro in medio civitatis, ædes quædam magnifica est extructa, in qua campana pendet prægrandis, cum qua vesperi tria fiunt signa, post quæ nemini licet domum egredi usque ad initium sequentis diei, nisi infirmorum aut parentum causa. Et qui noctu per civitatem ire necessitate cogente volunt, lumen secum deferre coguntur. Singulæ civitatis portæ à mille custodiuntur hominibus, non quidem propter hostium timorem, sed latronum & prædonum. Cavet enim rex summo studio, ut fures & prædatores arceantur.*

Extra civitatem Kambalu *duodecim sunt magna suburbia, singulis duodecim portis contigua, in quibus jugiter mercatores inveniuntur, & advenæ homines. Nam propter curiam regis & multiplices mercaturas innumerus indies confluit populus, qui in suburbiis illis rerum negocia tractat. Nec habent suburbia, ut alias fieri solet, domos, quæ à splendore & magnificentia domorum civitatis degenerent, solo regali excepto palatio. Intra hanc urbem nullum hominis cadaver sepelitur, sed extra suburbia idololatrarum corpora comburuntur, & reliquarum sectarum funera sepeliuntur. Et quoniam ingens multitudo exterorum hominum semper illuc versatur, habentur in suburbiis circiter viginti millia meretricum : intra verò mœnia civitatis nulla sustinetur. Dici non potest, quanta vis mercimoniorum & opum in hanc urbem convehatur, putares toti orbi illa sufficere posse. Advehuntur autem lapides preciosi, uniones, sericum & diversarum specierum aromata ex* India, Mangi, Catham, *& aliis regionibus. Nam urbs hæc quodammodo omnium circumjacentium Provinciarum est centrum. Nec transit dies ulla per integrum annum, in qua non circiter mille quadrigæ serico oneratæ huc ab exteris negociatoribus convehantur, ex quo ingeniosos urbis artifices mira parantur indumenta.*

Postquam urbe excesseramus, in Campo aliquandiu morati, situm ejus & circumjacentem regionem admirabundi moles murorum vastissimumque ambitum lustravimus. Colles ad lævam, quibus conscensis, late per campos procul murum illum famosum per montium hiatus ac præcipitia longissimo dorso porrectum, qui Sinam Tartaria abscindit, conspeximus, dimidii, ut Sinenses referebant, diei à *Pekingo*, itinere, ita ut una die *Pekingo* adiri, iterumque in urbem remeari possit.

Ab Oriente in Occidentem quatuor Provincias *Leaotung*, *Peking*, *Xansi* & *Xensi* hic murus versus Boream cingit, trecentorum milliarium Germanicorum

nicorum longitudine, initio facto à *Leaotung* & *Korea*, ubi fluvius *Yalo* ex Tartaria influit : hinc usque ad urbem *Kin* Regionis *Xensi* secus ripam *Crocei* fluminis ad Occidentem non recta semper sed sinuatim, nunquam tamen abruptus, continuo tractu porrigitur. In *Pekingâ* apud munimentum *Hinglo* Boreale latus, & limitanea *Xensi* alti & inaccessi montes intercedunt, & apud *Croceum* fluvium *Hoang* quasi dissectus apparet. Sunt & alii parvi rivi, qui eum per arcus transmeant. Cætera æqualis, & unius etiam, ubi montes, altitudinis, triginta cubitorum, vel quadraginta quinque pedum : duodecim, & sæpius quindecim cubitorum latitudine. Hinc inde excelsæ turres, & speculæ portis suis perviæ, & munimenta habitationi præsidiorum, tum hosti propulsando idonea. Decies centena militum millia & olim & hodie sub *Magno Chamo* in eo custodiæ ergo sustentantur. Imperator *Xius* primus tanti operis pace belloque auctor, quæ pulsis Tartaris è familia *Chevâ* deleta anno Imperii vigesimo, ducentesimo quinquagesimo ante Christum, quinquennio ingenti hominum multitudine laborante, tantum opus absolvit, ex denario totâ Sinâ tres seligens. Ipse murus ex silice & saxo eâ firmitate, ut nulla rima appareat, capitali in eum supplicio constituto, cujus labore ita dehisceret, ut clavus adigi posset. Apud *Leaotung* in ipsum mare per aliquot passuum millia, navibus, ferro & rudere saburratis innixus, protenditur. De quo ita *Gonzales* parte prima libri primi, capite nono. Regni latus murus quingentarum leucarum cingit inter altissimos montes ab Occidente in Orientem magno flexu procurrens. Illum Rex *Tzintzom* bello à Tartaris infestatus fieri mandavit. Sciendum vero quadringentas leucas naturæ montes opportune elevanti centum duntaxat, reliquas humano labori debere; per quas murus montes conjungit. Surgit & completur ex solidissimo lapide, altitudine & crassitie æqualis. Hæc quadraginta duorum est pedum. Opus arduum magno subditorum onere Rex tentavit, cogens ad illud ex tribus subditis unum, ex quinque duos, qui & longorum itinerum difficultatibus, & aëris varietate omnes pene perierunt, quorum mortibus irritati cæteri trucidarunt superbissimi operis auctorem anno Regni sui quadragesimo, ejusque simul filium *Agutzi* nomine.

Omnibus collectis impedimentis eadem, qua veneramus, regia via redeuntes utrimque campos flavis pastinacis, ut in Nordhollandia & apud Leidam, vidimus. Noctem in pago *Pekinsin* transegimus, altera die urbem *Tongsiou* prætereuntes, post meridiem urbem *Sansianwey* attigimus, ubi Imperatoris naves, quibus *Nankingo* veneramus, adhuc reditum nostrum præstolantur. Nautæ Legatis procul occursantes, impedimenta nostra in naves deferebant, Mandarinis quos Imperator, ut *Kantonam* nos deducerent, acriter se opponentibus & volentibus, ut *Jonkas* in eum finem de novo præparatas conscenderent. Hæ *Jonkæ* Castellorum instar, multis intus conclavibus, sed tam profunde & pigrè aquis innatantes, ut Legati vererentur

iis

iis se committere, ne *Mossone* flante anniversario ibi hyemare procul *Kantonâ* cogerentur. Ac ne nautas inter & Mandarinos lis oriretur, Legati neque his neque illis navibus utebantur, sed accelerando itineri, parvas scaphas conduxerunt. Ita omnibus expeditis una cum Tartaris Magnatibus, quos authoritatis ergo Imperator nobis comites adjunxerat, & Mandarinis Katonensibus *Sansianwyea* discessimus, secundo fluvio *Guei* navigantes, & multa jam nocte prope exiguum pagum pernoctavimus. *Pinxentous Sansianweya* nobis valedixit, terrestri itinere *Lincingam*, ubi uxor & liberi ejus, contendens.

Legati Cæsareas naves renuunt.

In hoc *Pekinga* Kantonam reditu eadem, qua prius via multas urbes & pagos prætervehebamur, quas olim visitaveramus: neque omnia loca, quæ appulimus, sed potiora tantum annotabimus. Vigesima secundâ Octob. *Singlam*, proxima *Sinkocien* venimus. Vigesima quinta *Tonquam*, vigesima sexta *Tachu*, cujus Mandarinus se subduxerat, quod novos helcyarios procurare non posset: ita ut absque illis secundo flumine delaberemur. Trigesima prima *Lincingæ* à *Pinxentoo*, humaniter excepti & magnifice tractati fuimus, per triduum in gratiam ejus, & uxoris cum lacrimis obtestantis, ibi hærentes: tum secundo vento Boreali adeo frigido, ut citernæ navales conglaciarent, & storeis brachii crassitie propendentes tota die striæ dependerent: quod frigus molestum nobis intra angustas scaphas, & hactenus molli aëri assuetis fuit. Inter provehendum obvias habuimus multas cum hominibus splendide vestitis, & cantu ac Musicis instrumentis magnam hilaritatem ostentantibus, scaphas; qui Pagodas & publicas vias refecturi, copiosam in eum finem pecuniam collegerant.

Quinto Novembris molesto itinere & frigore, *Tuncham*, proximâ *Xantsin* appulimus, ubi Mandarinus quoque absentiam simulabat, quod helcyarios procurare non posset. Legati, ut expedirentur, quos in publico deprehendebant, angarizantes, abripiebant. Sacrificulus quidam, cujus servus quoque inter coactos erat, in genua prostratus magna animi perturbatione exclamabat: *Quæ hæc est impietas, quod ne sacrorum quidem ministri à tali labore excusantur?* Legati reclamabant: *Negotium Imperatoris servitio Diaboli præferendum & servo ejus mercedem victumque pro labore accipere.* Ita Sacerdos pacatior acquievit.

Octavo Novembris *Cinning*, decimâ tertiâ *Taujiencien* conspeximus. Inde *Croceum* flumen invecti.

Decima septima urbem *Jamcefu* appulimus, ubi frater Proregis *Kantonensis* junioris nothus, splendide nos excepit: cui postquam valedixeramus, vigesima Novembris magnum flumen *Kiang*, alterâ die *Nankingum* venimus. Hic eodem extra portam aquariam, ut ante, loco subsistentes, quod à Præfecto ad iter accincto, tam celeriter, ut quidem optabamus, nova navigia impetrare non potuimus: unde occasio nobis data urbem exactius lustrandi & molestias itineris in amœnissimo Sinæ loco depellendi. Ego ea commo-

commoditate usus, denuo collapsum Imperatoris Palatium ingressus, ruinas murorum & congesta rudera ultimum lustravi. Per foramen quoddam ad interiora super cumulis confractarum structurarum penetrans eo veni, ubi olim ipsi Imperatores habitaverant: Sed omnia penitus diruta & dejecta, nihil integri, sed moles confusæ, ac indigestæ pristinam quasi magnificentiam lamentabantur.

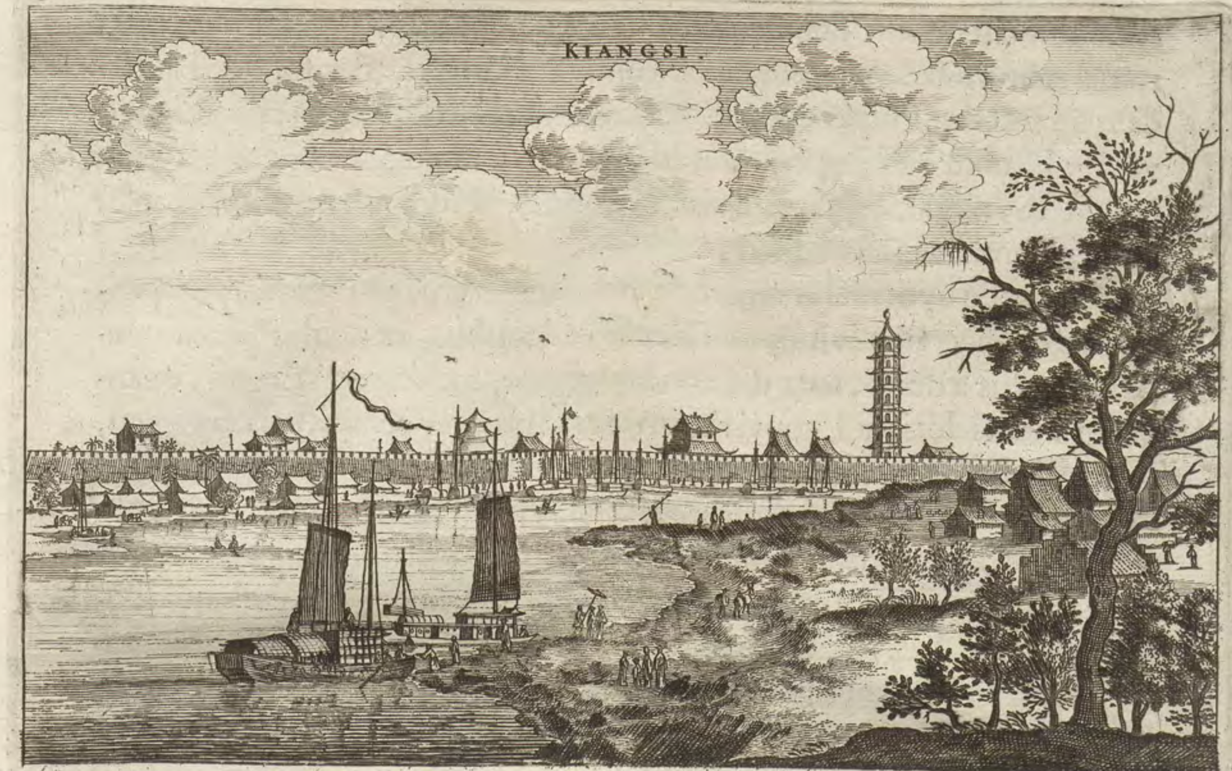
Altera die hybernales venti tam atrociter sævire, ut extra scaphas prospicere vix liceret, nivibus tam dense cadentibus, ut oculos præstringerent & tectis ædium, tota die non liquescens, incubaret. Legati, quanquam multis locis ad convivia invitati, propter tempestatis sævitiem, nuspiam progredi poterant. Tantum duos Publicanos supremos, qui in suburbio habitabant, quorum unus Sina, alter Tartarus, uterque magna authoritate spectabilis, visitarunt, à quibus tubarum tympanorumque festo applausu excepti usque in multam noctem inter varia colloquia detenti fuerunt. Legati ad Papam vel Sacerdotem famosi Pagodæ *Paolinxi* me adventum eorum nunciatum, & ichnographiam Pagodæ, quam primo adventu nostro promiserat, petitum, ablegarunt. Petierat quoque à Legatis, ut saxum memoriæ ergo, cui Latinis literis, qui & quare eo loco fuissent, inscriberetut, erigerent ac picturas suas, inter *Longas* sive præcipuos sanctos, constituerent. Ego imagines Legatorum gypso expressas in præcipuo Pagoda stylobatæ innixas, cui inscriptio Latina, quam ipsi suppeditaveram, incisa erat, Rogabat *num omnia recte*; dicens *Oioya pau o Popsan*. Respondi: *Hollandos imagines libenter videre, sed non in templis.* Postquam omnia lustraveram & templi sciagraphiam acceperam, humaniter & valedicens, ad nostros redii.

Legati visitant duos Publicanos.

Decima Novembris *Nankingæ*, ægre navibus & nautis impetratis discessimus. Decima quinta excelsam rupem, quam primo transitu nostro in memoriam *Wilhelmi vander Beeck*, *Beeckenburgum* appellaveramus, prætervecti fuimus. Fluvius *Kiang* hoc loco dimidii latitudine milliaris, tempestatibus, aut hyeme grassante, nec mitius, quam ipsum mare sævit. Ad dextram brevia, & sub vadis latentia saxa, quibus scapha Interpretum allisa, magno foramine in carina dehiscebat, aquis tanta copia irrumpentibus, ut momento quasi submersioni proxima esset, & cum ventus interea impetuoso reflaret, nemo in auxilium appropinquare ausus fuit. Tandem post multum laborem scapha iterum liberata, fere noctis ad reliquam classem *Anhingam*, ubi expectabamus, appulit.

Decimâ nonâ occaso Sole *Nankangam* venimus. Ventus tam vehimens tota nocte sæviebat, ut naves nostræ ejus impetu vinculis solutæ mutuis ictibus se verberarent, ac ægre in statione contineri possent. Hæc tempestas absque pausâ ad vigesimam primam duravit, tum ventis aliquomodo sedatis, iter nostrum per mare *Poyan* prosequentes, ad pagum navibus copiosum *Ucinjeen* appulimus, & mox novis helcyariis instructi, discessimus.

 Incen-

Incendium inter ea plures quam centum elegantes domos in cineres & favillas redegerat.

Vigesimâ tertiâ ad urbem KIANGSI dispersam sæva tempestate classem nostram deprehendimus. Et cum triduo hic subsisteremus, occasio mimi data fuit hanc urbem ab altero quoque latere depingendi, ut ex *Icone* patet. Novis scaphis acceptis vigesimâ sextâ discessimus, sed parum provectos impetuosus ventus ad mœnia iterum urbis, ubi tuto pernoctavimus, rejecit. Tam vehemens frigus erat, ut una nocte glacies multis locis homines ferret. Circa vesperam densa grando nivalibus pluviis mixta, ut ægre extra scapham prospicere licuerit.

Altera die mane progressi, montes ad utramque fluvii ripam nivibus late candentes apparebant. Ventus ab Notolibicum acriter flans densas per aërem nives spargebat: & quia præterita nocte pluvia glacialis ac sequente gelu, storeæ & scaphæ ob levitatem vix vestigia absque periculo lapsus, incedentium ferebant, magno helcyariorum incommodo, qui ad ripam ægre pedes figere ac scaphas protrahere poterant.

Prima Januarii anni millesimi sexcentesimi quinquagesimi septimi urbs *Kinnungam* conspecta, unde altera die, non absque magno labore novis helcyariis impetratis, quod asperitatem tempestatis cuncti reformidarent, secunda post meridiem discessimus. Quinta urbem dirutam & desolatam *Vannungam* prætervecti, ab ejus ejus gubernatore candelas inter alia lautia ex pinguedine arboris cujusdam, ut altera parte describitur, confectas, insigni splendore, dono accepimus. Et cum novos helcyarios ac naucleros sive quibus flumen hoc loco vix navigabile est, altera die perreximus.

Scopuli

Scopuli & syrtes non absque periculo, dum subveheremus ob altitudinem aquarum ut conspecti, nunc aliquot pedum spatio supra undas prominentes, medio flumine occurrebant. Legatorum scapha nona Decembris acuto scopulo infixa, & perforata magno hiatu aquas tanta copia admisit, ut proxima submersioni fuerit, nisi eam omnibus viribus ad ripas tractam in sicco collocassemus. Foramine in prora, nullo ad manus fabrili instrumento, non terebrâ, non securi, non clavis, ut poteramus, clauso, hora undecima periculosum rupibus locum, qui *Vannungamo* usque ad Pagodam quendam exiguum, cui Sinæ & Tartari fortunando itineri sacra faciunt, per tria milliaria extenditur, emensi sumus.

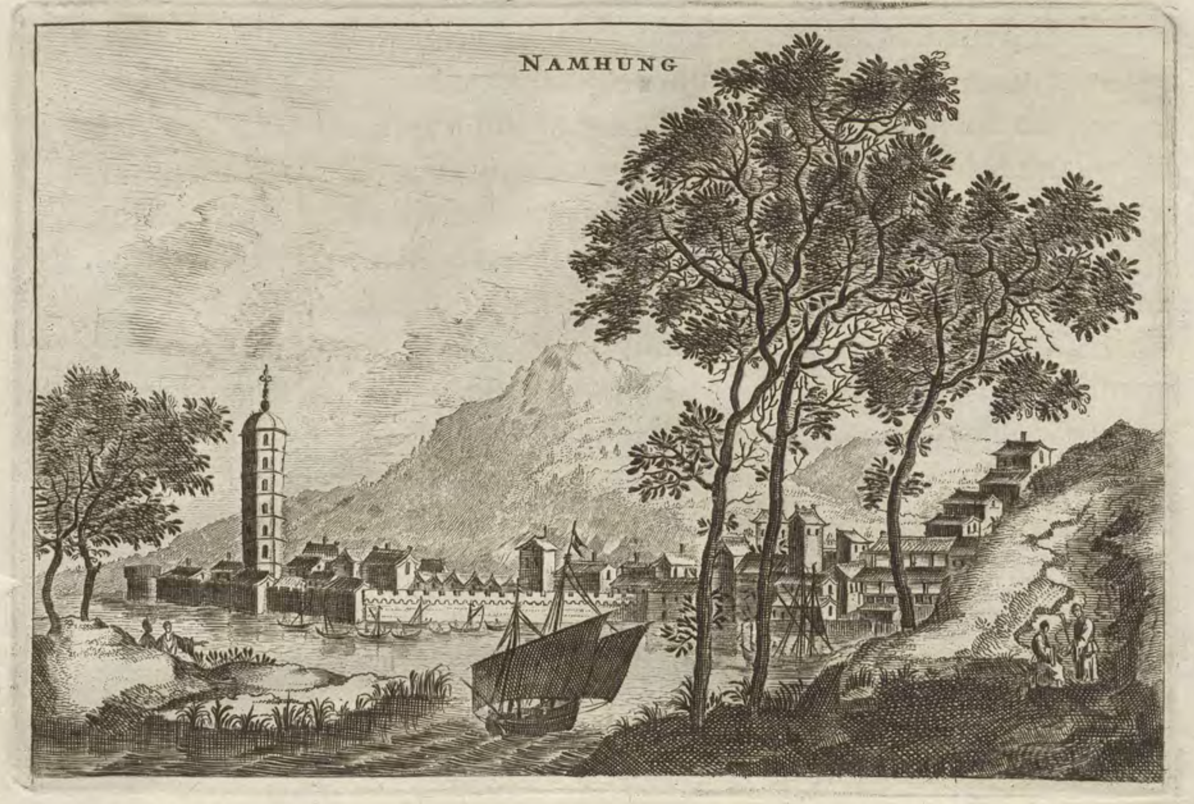
Decima Januarii urbs *Kancheu* in conspectu cum gubernator nomine *Tutangi* legatos humaniter salutavit, & quid *Pekingæ* transactum, roganti cum exposuissent Legati, ad *Tutangum* quæ audivisset relaturus, rediit. Eum cum præcipuis ex nostro comitatu *Jacobus de Keyser* (nam alter Legatorum *de Goyer* valetudine se excusabat) gratias *Tutango* pro tanto honore acturus simulque ei valedicturus, comitabatur.

Undecima Januarii sereno & frigido aëre, ripis utrimque gelu albicantibus, cataractas varias & brevia prætervecti sumus, helcyariis sæpe ad pectus in aquas immersis, ut scaphas saxis adhærentes defenderent, miserabili imprimis per hyemem labore, tanto undarum rigore, ut ipsa ossa & medullas penetraret, neque miserorum ulla habebatur ratio, sed ut erant uvidi ac rigentes, absque intermissione ad opus adigebantur. Dum difficilia hæc & periculosa loca prætervehimur, funis scaphæ Legatorum supremo malo alligata & velo proxima casu retro collem alicubi adhæsit, & cum tam subito laxari non posset, malus cum velo confractus in aquas decidit. Tartari arundineta secus ripas incenderant flammis vento adeo invalescentibus, ut scapha ægre incendium evaderet, alteri appulsa ripæ, ubi Tartari duos magnos arundines confracto malo alligantes eam iterum ad navigationem expediverunt.

Decima quinta urbem *Nangan* classe nostra attigimus, in cujus Austrini suburbii spatiosa domo (nam altera in qua Legati olim diverterent, funditus interea à Tartaris cum exercitu transeuntibus diruta erat) hospitabamur. Unus *Kantonensium* Magistratuum qui recens nobiscum in hanc urbem venerat ad præfecturam novam contendens, Legatos visitavit & de *Pekingensi* negotio interrogavit: cui cum Legati cuncta exposuissent faustum precatus iter altera die discessit; nos decimâ nonâ abivimus.

Periculosiora & difficiliora fluviorum loca emensi cum toto apparatu nostro partem viæ terra, per montes *Nanganâ Namhungum* ducentes, conficere cogebamur. Legati, quisque, in *Palankina Nankingæ* huic usui parata, comitantibus triginta militibus, summa celeritate per montes illos, absque cessatione, aut pernoctatione, ea adhuc die

NAM-

19. Januarii NAMHUNGAM appellunt.

NAMHUNGAM venerunt, in magno & celebri diverſorio, Proregis *Kantonenſis* quod in ſingulis menſibus Imperatori viginti quinque *Teilas* Argenti pendet, hoſpitantes. Priori itinere unum hujus urbis latus deſcriptum exhibui: nunc alterum quoque pulcherrimo aſpectu, hac tabula exhibetur.

Novis inſtructi navibus vigeſima prima Januarii naufragas prætervecti cataractas mirabiles rupes *Suitjeen*, & montana, quibus olim nomen *quinque capitum Equinorum* impoſueramus, procul conſpeximus.

Vigeſima quarta ſecundo curſu urbem *Saocheu* perventum, ubi denuo de malis vela expandimus, quod brevia & ſcopulos emenſi patente jam fluvio, æſtu etiam adjuti, proveheremus.

Vigeſima quinta Januarii celeberrimum illa ora Pagodam *Kon-jan-sjam* prætervecti, altera die montes admirabiles *Sangwonhab* conſpeximus. Et quia aquæ viginti pedes jam depreſſiores erant; quam cum primo tranſiremus, hinc cacumina montium longe ſuis intra nubila reconditis verticibus horribiliora apparebant. Tum demum pericula, quæ & itu & reditu per rupes illas modo ſub undis latentes, modo ſuper illas elevatas exhauſeramus ac quantum nobis adhuc, tam humili aqua, inter aſperrimas cautes, exantlandum eſſet moleſtiarum ac diſcriminum, cum ſtupore contemplabamur, tanta fluvii præcipitantia, ut ipſa celeritas ejus horripilationem nobis conciliaret.

Eadem adhuc die ſera veſperâ Oppidum *Sanyuum* attigimus & apud illud pernoctavimus. Prima luce profecti, eadem die *Xantſui*, cujus campi & plana tentoriis ac equis militibuſque ingenti numero in procinctu ad expeditionem ſtantibus, ſcatebant, ac paulum progreſſi pagum

FAESAN venimus. Cujus conſpectus imprimis jucundus pictura repræſentatur: nam in primo itinere, quod admodum ſero eo appelleremus, copia ejus perluſtrandi data non fuit. Fertiliſſimo circum circa ad fluvii ripas agro gaudet.

Vigeſima octava Januarii Decembri *Kantonam* iterum attigimus. *Franciſcus Lantſman*, cui durante Legatione, commerciorum in hac urbe cura commiſſa fuerat, & cum duabus navibus ac reliquo comitatu hic manſerat, intellecto Legatorum adventu, ſcaphis aliquot magnifico apparatu nos excepit. Tormenta ex navibus ordine, ſummo cum fragore, explodebantur. Tartari Magnates nobis ab Imperatore ſocii itineris dati, tormentorum tonitrua & navium formas nunquam ante conſpectas, admirari. Mox antiquo excepti hoſpitio Legati, cuncta cum cura præparata & diſpoſita invenerunt, *Lantſmanno* propterea primario Mercatori gratias ſingulares agentes.

Literæ Imperatoris ad Præfectum Indiarum Generalem *Johan. Maatzuiker* ſcriptæ, ab *Henrico Baron* mercatore ſecundario ambabus elatæ manibus ſub umbraculo & duobus vexillis, pomposè geſtabantur. Poſt eum Legati Ordine Magnifico apparatu, & tormenta in lætitiæ ſignum ter exploſa, mœnibus innumera multitudine, quanquam ſerum diei eſſet, ſpectatum plenis, & eventum rei avide expectantibus: nihil enim magis incolæ, quam libera cum Hollandis commercia, optabant.

Altera die Vigeſimâ nonâ Januarii Legati cum toto comitatu Proreges matrem Proregis junioris à *Tutangum* ſalutarunt, ac ſucceſſum negotii expoſuerunt.

fuerunt. Senior Prorex juniorque nos poculo *The* excipientes de difficultate frigore & molestiis viarum loquebantur. Mater Proregis junioris in conspecta, per literas quasdam, humanitatis indices, gratias Legatis pro honore egit. *Tutang* post bihorii in ædibus Secretarii sui expectantiam, tandem nunciari jussit, se, ubi *Pinxentous* advenisset, audientiam ipsis daturum.

Trigesima Januarii Vicarius junioris Proregis splendido convivio Legatos excepit, culpa in Lusitanos Sacerdotes Pekingenses rejecta, quod res nostræ non ex voto successissent, ac valde se iis infensum simulabat, quod passim sparsissent tres tantum in Europa Reges, quartum *Johannem Lusitanum* esse: Hollandos vix terræ angulum possidere, & ei tributa pendere: quæque alia ludibria præterea excogitare poterant. Legati eadem die Mandarinum *Tosu* salutarunt, qui humaniter exceptis dixit *Poëtsiensieum*, aliosque Magnates non audere illos intromittere, quod apud *Tutangum*, cujus præcipua autoritas, nondum audientiam habuissent.

Legati à Seniori Prorege excipiuntur.

Prima Februarii Prorex senior Legatos, cum *Francisco Lantsmanno* & *Henrico Baron* Secretario, viginti comitantibus aliis, in aula sua splendido convivio excepit. Primo potu *The*, more Siniico talem Legatis adventum gratulabatur, ac ut hilares, curis omnibus sepositis, essent, monebat. Tum inter tympanorum & tubarum sonitum cibis per mensas singulas dispositis aureum poculum vino plenum per duos nobiles Legatis oblatum, ut illud phialis suis exhaurirent, Proregis jussu, exhibitum. Durante convivio, duo nautæ Hollandi captivi à Prorege vocati, qui in genua, Tartarico more, coram eo procumbentes, ubi hoc triduo fuissent, rogabantur: illis se haud recte valuisse respondentibus, post Legatos considere, ac ex propria mensa aliquid porrigi iis jussit.

Unus horum olim apud *Kitsiahay*, alter apud insulam *Ainan* captus fuerat, & uterque inter Proregis custodes corporis stipendia merebatur. Convivio ad finem spectante tubicines & Comœdi progressi, suos ludos cantillando exhibebant, ac post varias sanitates Imperatoris, Gubernatoris Generalis, Proregis ac Legatorum, salute dicta discessum fuit. Proxima die junior Prorex inter tubarum tibiarumque concentus exceptos, sedens ipse sub umbraculo magnifica pompa in medio multorum Procerum Kantonensium, eodem apparatu excepit, nullis nisi de hilaritate sermonibus, quod Legati mirabantur, ac si omni curâ Seniori relicta in utramvis aurem dormiret.

Eadem Pompa excipiuntur à Juniori.

Tertia Februarii *Pinxentous* cum sua classe & impedimentis *Kantonam* venit, mox à Legatis salutatus, & post sermones utrimque habitos, in hospitium reversi sunt.

Septima Februarii postquam jam *Pinxentous* advenerat, Legati apud *Tutangum* audientiam habuerunt, & tum omnes Magistratus more consueto solenniter visitarunt, paucis tum domi ob novi anni festivitatem, quam Sinæ & Tartari magna pompa celebrant, ut alio loco relatum.

Quo-

Quoniam vero Legati ipsis suadentibus Proregibus, munera quæ iis destinata erant, *Pekingum* secum sumserant, ibique omnia elargiti fuerant, ut ægre donum novi anni exiguum superesset, Proreges hi animo cœperunt esse admodum infenso, ac non tantum fœnus mille quadringentarum Teylarum Argenti à ministris Societatis ad iter *Pekingense*, & pro mercimoniis mutuo acceptis, verum etiam triginta quinque Teilas Proregibus, ante profectivum *Pekingam* pro libera *Kantonensi* mercatura promissas, quamvis nihil præstitissent, poscebant. Et utcunque Legati refragarentur, per vim tamen mille quadringentas Teilas detinuerunt, quas pro mercibus Societati debebant. Immiscuit se quoque civilis *Kantonæ* Magistratus, ac impedimento fuit, quo minus Legati apud Proreges conquererentur.

Cumque decima octava Februarii, Legati *Franciscum Lantsman* & *Henricum Baron* in *Palankina* ad Vicarium junioris Proregis ablegassent, in via à quodam Mandarino ejusque asseclis contumeliose domum repulsi fuerunt, non alia causa, quam quod nullis muneribus eum Legati affecissent.

Et quandoquidem Interpretum nostrorum præcipuus, *Paulus Durette*, quem Proreges *Kantonenses* Legatis adjunxerant, & qui fidelem operam præstiterat, in propria trans fluvium domo miserabiliter trucidatus fuit, Legati hac aliisque de causis, majori malo evitando, quamprimum Bataviam redire constituerunt.

Legati valedicunt Proregibus *Kantonensium.*

Vigesima prima Februarii Proregibus valedixerunt: Sed neutrius alloquendi copia data. Senior dentium dolore & catarrho se excusabat, unde ad loquendum inhabilis esset. Gratiis igitur Legatis per quendam nobilem actis faustum iter apprecabatur. Junior se ob convivio exceptos hospites male habere nunciabat, ac ne ulla Tartarica arma secum auferrent, monebat. In atrio, ubi potu *The* Legati ab aulico quodam excipiebantur, sellæ, mensæ & scamna omnia disturbata jacebant: argumento Bacchi sacra celebrata fuisse. Plerique etiam, qui Legatos excipiebant, adhuc semipoti & titubantes videbantur. Legati parum his visitationibus proficiantes, ea adhuc vespera sera navim conscenderunt, altera die prima luce discessuri. Sed cum ventus mox remisisset, ancoris ad primam à *Kantona* turrim jactis, & nocte subsistendum fuit.

Vigesima tertia Magistri aularum & Præfecti militum, qui hospitium nostrum custodierant, cum Mandarinis viæ comitibus Legatos in navi nostra Proregum nomine, forti potu *Sampsou* tractarunt, prosperum iter & maturam reditionem sæpe apprecantes. Post salutem Proregum aliorumque Magnatum inter tubarum & tormentorum strepitus, libatam, salute dicta, discesserunt; bidui adhuc moram nomine Proregum humanissime indulgentes. Sed nos statim velis expansis vigesimâ octavâ Sole occidente in portu *Heytamon* ancoras jecimus. Legati Præfecto vexillum Principis miserant, quod statim juxta Tartaricum de muris Castelli suffixit, argumento gratum sibi munus & acceptos Hollandos esse.

Z 2 Prima

Prima Martii post mediam noctem ancoris sublatis Orientali vento flante, sub Auroram insignem pagum LANTAM Notapeliotem versus promontorio adsitum conspeximus. Ædificia ejus alta & sublimia procul ex mari adspectantibus se offerunt, ut ex imagine ejus apparet.

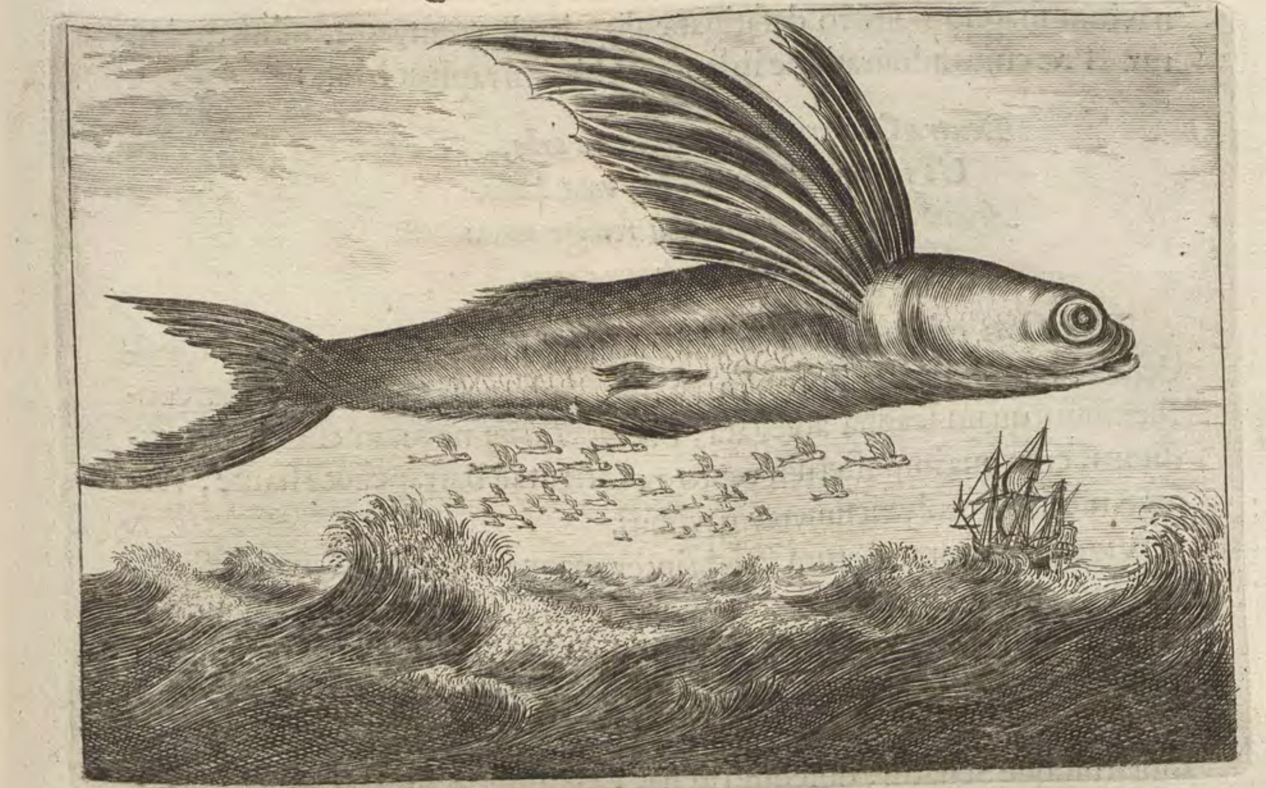
Tam celeriter ea die provehebamur, ut Sole occaso Orientales insulas *Makaonenses* à tergo relinqueremus. Sed navis *Bloemendalia* adeo erat tardigrada, ut plane eam ex oculis circa vesperam amitteremus.

Quartâ Martii montes Boreales Insulæ *Aynan* vidimus qui circiter sex milliaribus ad Barralybicum dissiti à nobis jacebant. Bolide jacta fundum orgyarum quadraginta octo deprehendimus. Ventus flabat ex Orientali Notapeliote, cursus ad Australe Notolybicum.

Quoties ad littus *Aynan* (id quod etiam ad alia littora Indici maris obtinet) tempestates imminent, nautæ hoc certo signo ita deprehendunt. Quamprimum aër, qui semper clarus & serenus est, minimam nubem ostentat, semper tempestas sequitur: ita ut nauta mature vela contrahere, & periculo subducere possit. In cujus memoriam olim hæc cecinit Musa:

> *Æolus ante vago commisceat æthera ponto,*
> *Quo penitus multas quassat ad ima rates.*
> *Semper in Hoc* Ainan *surgit prænuncia nubes,*
> *Quæ tacite nautas vela premenda monet.*

Decima Octava ad insulam Pulo *Tymon* pervenimus, ac signo dato scaphas ad nos vocavimus, ut intelligeremus, an naves aliquæ ibi nuper fuissent.

fuissent. Insulani ante quatuordecim dies Jonkam Bataviam versus & ante quatriduum aliam magnam navim, incertum unde, prætervectam referebant. Ita vento Barrapeliotem flante, cursum nostrum ad Australem Notapeliotem continuamus, mari viginti septem orgyas profundo.

Vix insula hæc ex oculis sublata, cum integra examina VOLANTIUM PISCIUM ex aqua subsilientium & per aërem volitantium occurrebant. Hi pisces cavi & rotundi, longitudine majusculæ apuæ, alas instar vespertilionis habent, quæ sub aquis natantibus pinnarum instar dependent. Cibus aliorum piscium, imprimis Toninarum sunt & avium maritimarum, quæ eas perpetuo comitantur, & aquis egressas pro esca abripiunt.

Nunquam solæ natant, sed agminatim degunt. Pisces, à quibus appetuntur sentientes, vel natatu effugiunt, vel volatu tanta copia, ut sæpe vix aquas videre possis. Ad dimidii mali nostri altitudinem volatu ascendebant, sed vix in longitudinem centum & quinquaginta passus extra aquas progredi possunt: nam quia alis non nisi humidis volare possunt, & illæ Solis ardore mox siccantur, mare illis denuo humectandis repetunt. Nullum fere animal terra marique majores persecutiones patitur. Nam sub aquis Toninæ, Haiæ, aliaque monstra marina iis continuo insidiantur: unde illorum vim fugientes ex aquis in aërem exiliunt, ac volare conantur: Vix aquis egressæ in avium ungues incidunt, easque ut evadant, iterum mari merguntur. Ita perpetuum intra & extra aquas cum hoste hoc duplici bellum absque intermissione habent. Sæpe velis aut transtris

 navium

navium magno numero defatigatæ alis suis adhærent, ac manibus capiuntur. Præ cujus admiratione in laudes Altissimi rapitur Musa:

Dextra Creatoris toto prælucet in orbe,
Ut revocet stolidos ad sua vota Deus.
Arguit Auctorem piscis, qui remige penna
Æquore rellicto sidera summa petit.

Trigesima prima Martii insula *Linga* ad oram *Sumatræ* versus Occidentale Notolybicum in conspectu fuit. Sub auroram procul navim conspeximus, quam scaphâ ablegatâ, *Bloemendaliam* nostram esse deprehendimus, cum qua imposterum vento ex Orientali Barrapeliote flante, versus Australe Notolybicum navigavimus.

Vigesima quarta fretum *Banka* inter magnam insulam *Borneo* & *Sumatram* ingressi, & vigesimâ sextâ apud insulam *Luciparam* egressi sumus.

Trigesima prima Martii diu desideratum Bataviæ littus tenuimus, cum viginti menses & sex dies in itu & reditu consumsissemus.

Legati, simulac appulsi, exscendebant ac Amplissimo Gubernatori, Indiarumque Senatui, quicquid in hac Legatione actum, referebant, expensorum simul rationem reddentes, quæ in sequentibus summis consistebant.

Munera, Proregibus ac Mandarinis Kantonensium *tradita, æquant quater mille, & novemdecim florenos, decem stuferos, eorumq; unum octussem* 4019-10-1.

In medio itinere Kantona Pekingam *usque sexcentos septuaginta octo florenos, & duodecim octusses* —— 678-0-12

Honoraria Pekingæ *ipsi* Chamo, *ejusque uxori, ac matri, item Regni Cancellariis, & Mandarinis distributa quadraginta duo millia, trecentos, viginti sex florenos, septemdecim stuferos, & octo octusses* —— 42326-17-8.

In reditu Pekingâ Kantonam *usque duo millia, quingentos, & nonaginta duos florenos, decem stuferos, totidemque octusses* —— 2592-10-10.

Kantonæ *Proregibus*, Tutango, *& universo Senatui quinque millia, nongentos, triginta quinque, septemdecim stuferos, & decem octusses* -- 2935-17-10.

Quæ collecta faciunt 55552-16-9.

In naulis & rebus ad vitam necessariis consumpta sunt ab Octobri 1655, *ad decimam septimam Maji* 1656, Kantonâ *quatuordecim millia, trecenti & duodecim floreni, tredecim stuferi, sex octusses* —— 14312-13-6.

In itinere Kantonâ Pekingam *à decima septima Maji ad decimam septimam Junii florenorum octo millia, quingenti, quadraginta unus, sexdecim stuferi, octodecim octusses* —— 8541-10-18.

Pekingæ *ad decimam septimam Octobris octo millia quadragenti, & octoginta tres, sedecim stuferi, & octo octusses* —— 8483-16-8.

In

In reditu à decima septima Octobris anni 1656, *ad vigesimam octavam Martii* 1657, *mille, centum & nonaginta quatuor floreni, octo stuferi, & septem octusses* —— 1194-8-7.

Quæ collecta faciunt 43278-8-18.
55552-16-9.

Summa totalis 98831-5-8.

Pro tanta pecuniarum summa & tot itineris molestiis Legati, quamvis nulli sumtui vel labori pepercissent, nihil tamen in Aula *Pekingensi* effecerint aliud, nisi quod singulis octenniis tanquam amici Legatione ad Imperatorem defungi possent, prout ipsæ ad Præfectum literæ Imperatoris commemorant.

Et quanquam fraudibus Jesuitarum hæc res optato non successerit eventu, spes tamen superest, id quod Magnatum *Pekingensium* aliqui haud obscurè significarunt, parva Legatione mercaturam liberam impetrari posse. Nam quia *Magnus Cham* contra profugos sub *Coxinga* Sinenses bellum continuum gerit, nosque haud exiguam navibus nostris operam contra Piratas illos præstare possumus, hinc re melius perpensa haud adeo difficiles ad commercia mutua se præbebunt.

Inter alia, quæ absentibus nobis contigerunt, cum gaudio intelleximus, validam insulæ *Zeilon* urbem *Columbo* à nostris expugnatam. Missus ad eam obsidendam cum copiis *Gerardus Hulft*, cujus industria brevi tempore, quanquam firmo munita præsidio, ad extremam deditionis necessitatem adacta fuit, ipso *Hulftio*, dum inter primos hasta armatus vallum conscendit, glande letali prostrato; unde acrior militi animus, tantoque impetu in hostem ruebant, ut deditione ultimum exitium prævertere coacti, urbem conditionibus tradiderint, Magno Societatis commodo, quod ille locus optimum & pretiosissimum tota India cinnamomum solus mittat. In hac expeditione præter ipsum supremum Ducem multi, & alii generosa audacia pugnantes occubuerunt, id quod victoriæ gaudium haud parvo mœrore temperavit. Controversiam quoque *Amboinensem* prudentia *Arnoldi de Vlaming* compositam, ut jam tuta iterum & libera cum indigenis commercia exerceantur, & ipsos *Bantamensos Javanos*, qui rebellaverant, bellorum pertæsos conquievisse intelleximus. Ita Societas Indica per latissimum Oceanum arma sua & classes circumfert, insulas, urbes expugnat, commercia pretiosissima cum remotissimis & ultimis nationibus exercet. Quicquid Oriens sinu suo alit & profert, id omne Societas suum facit, ac adamantibus & margaritis, vasis Porcellanis & aromatibus, serico & gossypio stipatas in patriam classes quotannis remittit, unde inexhaustus divitiarum fons, & prævalidi per Indiam terra marique exercitus contra omnem hostilem vim in armis excubant.

De

De quo quidem florentissimo Indicæ Societatis statu Princeps Batavorum Poëtarum *Barlæus* :

Fecit iter fortuna mari, pervenit ad Indos,
Et procul Eoo fixit in orbe pedem.
Memnoniæ patuere Domus, patuere Moluccæ,
Regnaque fœderibus tot sociata novis.
In thalamos Aurora tuos jam classibus itum est.
Et Batavos alibi, tectaque nostra vides.
Non satis est vicisse domi, cum Sole vagamur.
Et tanto volupe est vincere teste foris.
Sint vestræ merces Indi, sumus horrea Belgæ.
Quas Oriens fruges parturit, Arctos habet.
Servat hyems fructus, quos torrida coxerat æstas,
Et calidum gaudet mandere bruma piper.
Mittunt thura Arabes, permutant serica Persæ.
Et spaciosa suas Iava ministrat opes.
Parthica distentas onerant velamina puppes,
Poclaque Sinarum carbasa plena vomunt.
Ostia quod fundit Ganges, tot navigat unus.
Amstela, & externo sub Jove bella gerit.
Lucra sinus omnes nobis atque æquora pandunt,
Inveniunt quovis littore lucra viam.
Hesperio cum Rege solum partimur & undas,
Et formidati frangimus arma Tagi.
Qui dubitas, castella, domos, arcesque tuere.
Atque alio patriam crede sub axe dari.
Sic aliis alius populis divenditur orbis.
Totaque se vendens machina, rursus emit.
Quæque ferax longe spatiis immanibus Eos
Colligit, in Batavis continet una Domus.

PARS

PARS ULTIMA LEGATIONIS BATAVICÆ, QUÆ IMPERII SINICI Universalem descriptionem complectitur.

CAPUT PRIMUM.

De administratione, & variis Regni Ordinibus.

IMperium Sinense, ut omnia Asiatica & pleraque mundi, Monarchicum est; nam Respublicas dari, ubi vel optimi vel plebs gubernet, huic genti incognitum; Quapropter cum maxima molestia, & tædio, uti in descriptione *Pekingæ* dictum, gubernandi formas, Aristocraticam & democraticam Europæorum explicuimus, anteaquam talis gubernandi forma eorum menti pervia foret.

Rex sive Imperator vitæ ac bonorum, omniumque rerum, quas Sinenses possident, absolutissimus est Dominus; ipse unus omnium omnino caput, unde Regnum Sinicum, absolutissime dici potest Monarchicum; olim Ducatus, Marchionatus, Comitatus, minorumque Dynastarum, quos *Tuguan* vocant, tituli ac potentiæ hic æque, ac in Europa, claruerunt, verum à mille & octingentis annis, ad majorem Imperii tranquillitatem omnino exstincti sunt.

Imperium est hæreditarium, non electivum: proximus defuncto sanguine succedit, nisi vis, aut jus impediat, vel subjectorum rebellio huic, vel illi ex affectu; spe, metu, faventium. Ipsi tamen Principi, quem lex & natura dedit, fidi ad mortem, nisi tyrannus: intrusos & illegitimos quantum possunt aversantur. Eligentes honestam mortem, quam coacto

 Regi

Regi obsequium, nam tritum apud ipsos dictum est, *honestam matronam duos nescire maritos, nec fidum clientem binos pati Reges.* Nam tantum bis vel ter contigisse legimus, quod Imperator, cum Filios regno impares judicaret, aliis, cum quibus nullam sanguinis necessitudinem habebat, sceptra tradiderit.

Si plures Imperatori filii, uno in throno stabilito, reliqui Reges nomine, non potestate, Provincias urbesque & ex ærario publico trimestres dignitati tuendæ reditus accipiunt, nulla in subditos ampliore potestate. Regia sua egredi, capitale est: ita honesta custodia ambitio plurium coercetur.

Leges juxta familias Imperatrices variant.

Leges apud illos cum Imperatoria stirpe mutantur; ut quisque familiam condit, ita pro arbitrio statuta vel retinet, vel mutat. Hodiernæ leges ab Hunyvo, Conditore familiæ Taimingæ, qui Zingis Chamicos Tartaros ultimus expulit Anno millesimo trecentesimo sexagesimo, initium sumunt, quas recentiores Tartari Orientales *Niuche* & *Niulhan* partim retinuerunt, partim suis institutis accommodaruut.

Imperator à Sinis *Thiensu* vocatur.

Imperatorem Communi nomine *Thiensu*, id est *Cœli filium* vocant: nam *Thien* cœlum ipsis, & *Su* Filius, manifesto argumento Scythicos, & Alanicæ vel Gothycæ originis esse, unde forte ipsum *Cathayæ* nomen fluxit, quod quibusdam haud absurda opinione placuisse deprehendimus, non tamen à cœlo genitum credunt, sed quod præ reliquis mortalium ei charus, & auctoritate emineat. Plebs Imperatorem Hoangti appellat, qui anno ante Christum natum bis millesimo sexcentesimo nonagesimo septimo rebus præfuit, quod nomen, ob virtutem in omnes successores derivatum, uti Ægypti Reges Ptolomæi, & Romani Imperatores Cæsares audiebant, terræ, vel significat *Flavum Cæsarem* à vestitu Flavo ipsi soli concesso, ut purpura Romanis; sed sunt & aliæ rationes nunc non referendæ.

Eruditio unica ad honores via.

Imperator regnum per Magistratus sola doctrina & integritate conspicuos gubernat: nulla ibi alia ad dignitates via, nisi quam eruditio, prudentia & virtus aperit: cæteri velut indigni excluduntur.

Omnes Magistratus dicuntur *Quonfu*.

Commune omnium nomen *Quonfu*, id est *Præsides* & *Lavye* vel *Lautie*, id est *Patres* vel *Domini.* Lusitani *Mandarinos* à *Mandando*, quod jussa eorum vim imperii habeant, appellarunt, idque nomen Europæi Sinensibus ipsis ignotum, acceperunt. Summa quidem Imperatori potestas, sed quam arbitrio, monitis, consilio suorum temperat, & ex eorum sententia, probat postulata vel improbat. Ac si quispiam Regi immediate libellum supplicem tradat, eundem ad tribunal remittit cum his verbis. *Excutiat hunc libellum tribunal cujus, interest, & me moneat quid in hac re agendum judicet.* Ac ne donis quidem vel officiis quenquam nisi commendatum afficit; nisi interdum, favore extraordinario & potestate antiqua ita ipsi videatur. Sed hoc non fit è publico, sed privato censu, nam

nam amicorum promotio ad honores propriis expensis est cuivis libera, sed illi non inter beneficia, sed empta numerantur officia. Tributa in publicum ærarium illata, extra Imperatoris potestatem sunt; & inde aula ejus, ac ipse alitur.

Bini Ordines sunt, Generales, quibus totius Imperii, Provinciales, queis singularum Provinciarum salus demandata est: horum Magistratuum nomina, loca, & potestates singulis mensibus quinque vel sex magnis Consignata & Pekingæ impressa libris reperiuntur; unde singuli, quibus in tam vasto Imperio obedientiam debeant, cum mors, quam consanguinei, abdicatis prius muneribus, domum reversi juxta patriæ leges per triennium lugent, & aliæ humanæ inconstantiæ, cerebro mutent præsentia, cognoscere possunt. Hinc ingens semper Pekingæ multitudo vacua Magistratuum, quocunque casu, loca expectantium pariter, ambientiumque.

Sipu Deputatorum tribunal.

Imperii totius Senatus in sex classes, *Pu* nomine dividitur. Prima est *Sipu*, id est Deputatorum Consessus, cui jus Philosophici Ordinis Magistratus in universo Imperio denominandi competit, qualis denominatio penicilli promptitudine & scripturæ elegentia, cujus judicium est penes hoc tribunal, definitur. Ad quem per eruditionis & literaturæ gradus seriatim ascenditur; neque nisi negligentia & defectu vel virtutis, vel naturæ quisquam eo spoliatur; semel ejectus spem omnem recuperandi deponit. Secunda est *Hopu* vel *Hupu*, id est Quæstura, quæ Regis tributa, vectigalia, telonia exigit, quibus Magistratuum, militumque stipendia, & cœterorum toto regno curialium ministrorum solvuntur; quæ summa major est, quam nostrates sibi persuadere possint; hinc enim ædificia publica, Regis Palatium, & Regiorum propinquorum, urbium muri, arcis propugnacula, bellicus denique omnis apparatus instauratur.

Hopu Quæsturæ.

Tertia *Limpu* id est Collegium Ecclesiasticum Sacra & Scholas, Gynæceum regiumque & examina eruditorum curans. Ei festivi dies, Legationes, literæ, honorum tituli, Medici, Astronomi subjiciuntur; ac ex hoc ordine eliguntur Consiliarii Regii *Hanlin*, unde *Colai*, quæ summa post Imperatorem potestas, nascuntur. Quarta *Pimpu*, Senatus Bellicus, cui pax, bellum & omnia inde pendentia obediunt, attamen non sine Imperatoris consensu definit. Sed auctoritate præmisso examine erogat Præfecturas militares præmia fortibus, & pœnas ignavis decernendo. Quinta *Cumpu*, id est Ædilatus, publicas structuras curat, mœnia, palatia, naves, classes, pontos. Sexta *Humpu*, id est Iustitiæ Senatus, reos plectit innoxios absolvit.

Limpu rituum.

Pimpu Militare.

Cumpu Ædilatus.

Humpu Criminale.

Sex hi Magistratus Imperium vastissimum haud adeo magno labore administrant, quod cuncta ordine & auxilio complurium inferiorum, in singulis provinciis accuratam singulorum notitiam observantium, ita peragantur, ut singuli authoritatem, universi onus sentiant. Præses singulorum Collegiorum *Ciamcin*, ei duo assessores, ad lævam, & is præcipua

 digna-

dignatione, *Co Xilam*, ad dextram *Yeu Xilam.* His tribus summa in aulâ & per Imperium potentia; solis *Colais* inferiores sunt. Dantur præterea in unoquoque collegio innumeri majorum minorumve curialium dignitatum gradus, Europæis incogniti.

Alii præterea sunt inferiores Magistratus *Kicu Kim* aulæ inservientes, vel domui Regis: quorum primus *Thailisu*, id est Cancellaria, sive ultima Curia appellationum: quæ, præterquam litibus imponat finem, difficiliores causas definit: constat tredecim Mandorinis, Præside, binis Assessoribus, & decem Curialibus. Secundus *Quan Iosu*, id est familiæ Regiæ Oeconomus, cujus tribunal Præside, duobus Assessoribus, & sex Curialibus dirigitur. Aulæ Præfectos solvit & expensa Legatorum, qui ab exteris Regibus ad hanc aulam mittuntur. Tertius *Thai po cusu*, id est *Hippocomus* vel Comes stabuli, equorum aulæ, cursoriorum & totius regni præses.

Senatus *Colai.*

Sed supremum Imperii Consilium *Colai* constituunt, quatuor vel sex numero, quibus nulla particularis, sed totius in universum Imperii cura, ac cum Imperatore ipso secreta consilia participant; unde *Colai* tanquam *Imperatoris Coadjutores* appellantur, nam à prædictis sex collegiis imperii non negotia, sed consilia pendent, quippe ab ipsis per supplices libellos admonetur, ac rogatur Imperator, qui, negotiis consideratis, juxta rei qualitatem, tribunali competenti examinanda mittit. Tum Assessores, habitis mutuis consiliis, sententiam Imperatori scriptam offerunt, quam ille vel mutat, vel confirmat pro lubitu. Et ne quid impingat, summos aliquot totius Regni Philosophos eligit adjutores, id est *Colaos*, qui primo post Regem loco sunt, illique, cum de negotiis agitur, assistunt, ac consiliis subveniunt, hi vero recipiunt, vel remittunt libellos supplices, qui quotidie ingenti numero repræsentantur, & ubi examinarunt, Imperatori ostentant (nam à reliquis præfectis vix conspicitur) à quo solo nutu, vel nictu oculorum probantur, improbanturve, aut in quibusdam mutantur. Tum Imperator sua manu subsignat, atque hic querelarum omnium ultimus finis ac decretoria conclusio est.

Senatus *Choli* & *Tauli.*

Sunt & alia duo Consilia, *Choli* & *Tauli*, selectis Philosophis constantia, qui sæpius præclara fidei, & prudentiæ argumenta Regi & Imperio exhibuerunt, quare numerus sexagenario major, & dignitas ipsis regia. Horum, ut Europæorum Syndicorum, unicum & præcipuum munus Imperatori per codicillum significare, quæ, & quanta, contra leges Imperii committantur.

Tanta eorum & libertas est, & authoritas, ut omnes reliqui Magistratus eorum censuræ subsint, & ipsius Imperatoris non parcant erroribus, vel cum periculo & sensu offensionis. Ita liberum est Sinis, etiam Magistratus ac Reges continua, & non intermissa instantia redarguere. Et

libelli hi supplices cum responsis Imperatoris citissime prælio subjecti per Universum Imperium disperguntur, ac exinde Annales & Historiæ confiunt, imo non ita pridem contigit, quod unus ex præcipuis *Colais* neglecti muneris bimestri spatio ultra ducentis libellis supplicibus apud Regem accusaretur, licet intensissimus Imperatoris erga ipsum amor cognitus foret. Qui brevi spatio, ut fama ferebat, præ tristitia & marcore consumptus.

Senatus *Han-lin-yven.*

Inde *Han lin yven*, Senatus Historicus, omnibus dignitate, etiam qui Rempublicam tractant, excellentior, qui Annales ex rescriptis & actis Imperatorum conficiunt. Ut quisque penicillo promptior, ita ad tale munus promovetur: Scribendi elegantia præcipuum adjumentum. Nemo Imperatoris, Regumque pædagogus, & nisi ex hoc collegio, *Colaus* eligitur; & ingens illis lucrum, dum epitaphia, anagrammata, aliosque libellos conscribunt, venduntque, tanta emptorum credulitate, ut errore carere existimat, quod ex eorum penicillo fluxit. Iidem sunt præsides examinum, quæ Doctores & Magistri subeunt.

Omnis horum Magistratuum sedes *Pekingæ* est, & *Nankingæ*, exceptis *Colais*, nisi quod hi translata *Pekingam* sede Imperii, longe inferiores censentur.

Singularum Provinciarum regimen. *Pucinsu* *Naganzasu* *Cisu* *Ciceu* *Cibien* *Hunchim* *Chupu* *Tunsu.*

Ita Imperium gubernatur in Universum. Supremæ curiæ sunt *Peking* & *Nanking*. Reliquæ tredecim Provinciæ Magistratum habent *Pucinsu*, & alterum *Naganzasu*, quorum ille civilia, hic criminalia tractat. Quibus varii Curiales, ut & Magistratuum primates adjuncti sunt, quos *Tauli* vocant. Sedes eorum in Metropoli prima Provinciæ; minorum tractuum, *Sinis Fu*, prætores *Cifu* dicuntur. Hi tractus dividuntur in majores & minores Civitates, illæ *Ceu*, hæ *Hien* dicuntur, majorum Præfecti *Ciceu*, minorum Præsides *Cibien*; nam *Ci* est præcipere. Eorum adjuncti sunt, tres Assessores, quorum primus *Hun chim*, secundus *Chu-phu*, tertius *Tunsu* nominantur, quorum singuli distincta tribunalia obtinent. Totius tractus Præses in sede sua non majori auctoritate, quam in reliquis parochiis, utitur. Sententiam mortis dicit, sed non exequitur: attamen ad ipsum causarum, quæ a Præfectis *Ciceu* & *Cichien* decisæ sunt, prima datur provocatio, ast secunda ad Præsides superiores *Pucimfu* & *Naganzasu* pertinet. Vix dici potest, quanta inter hos Magistratus regiminis symmetria observetur. Ab inferioribus ad superiores datur provocatio, ut in aliis Imperiis receptum est.

Tutan *Ciayven.*

Præter duos illos Provinciarum præsides *Pucinsu* & *Naganzasu*, duo alii ex aula *Pekingensi* mittuntur, *Tutan* & *Ciayven*. Prior omnibus, quæ bellum & Magistratus spectant, imperat, & aulæ Regiæ continuis ultro citroque cursoribus significat, quis status provinciæ sit, quæ mens Magistratuum, quæ consilia hostium. Triennii ea potestas est, ac Proregis instar habetur, nam in Provinciæ metropoli regiâ excipitur pompa, simulac

electus, provinciæ proceres, futuri ejus consiliarii, aulam petunt, ipsum congratulaturi. Incolæ urbium, quas transit, equitatim & pedes comitantur. Ipsum tribus milliaribus ante designatam metropolim quidam Tribuni magno militum numero stipati, totus Magistratus, & denique universa plebs obviam euntes, solenniter recipiunt.

Alter *Ciayven* vel *Chayven*, Inquisitor vel Visitator appellari potest, tam ampla potestate, sed annuâ, ut in omnes pacis & belli, civiles vel criminales, ærarii publici & Imperatorii causas inquirat ac referat, etiam in Tutangum ipsum & alios Mandarinos: publica quoque ædificia ædilitio jure tractat.

Alius insuper Inquisitor à Regina eligitur, & ipse *Tutang* nomine, qui carceres, captivosque visitat, miseros, & non suâ culpa reos liberat, sententias rigidas, vel injustas tollit, aut mitigat, Patronus ipse oppressorum ac pauperum, & pietatis, ac misericordiæ protector. Neque aliud ei commissum pertinacius, quam misereri.

Thesaurarius.

Præfectus ærarii, cui duo Assessores, in eodem palatio aulam, & tribunal separatim possidentes, adjuncti sunt, & cui viginti sex minores Mandorini, & innumeri minores officiales subsunt, Regalia tributa à *Taulis* argento computata recipit. Reditus publicos, telonia, vectigalia, proventus, pondera, & mensuras, stipendia Magistratuum, Regiorum parentum, centurionum, militum, ac lites ex publicis emergentes reditibus, ac expensa pro candidatis examinandis curat, ac componit.

Quartus Senatus *Gari cha sci*, criminalia tractat, cujus pars sunt *Tauli*, qui jus administrant, militiam curant, & maritima, si regio mari adjacet. Quintus Senatus eruditionem & literas manutenet. In omnibus oppidis duo Mandarini sunt *Hioquon*, membra quinti Senatus, qui Baccalaureos ejus oppidi, & tractus curant, non gradus eruditionis dando, vel auferendo, sed eos puniendo.

Sina regitur Philosophis.

Totum à Philosophis Imperium regitur pleno, & mixto jure. Milites ipsi eos parentum instar colunt, & haud raro ab iis verberibus, ut a præceptoribus discipuli mulctantur. Hi omnia belli consilia apud Imperatorem tractant, neglecto ipsorum belli Ducum, quorum pauci adhibentur; unde apud eos præstat minimus in Philosophia gradus, quam supremum militiæ munus, sive honores, sive lucrum spectes. Et par Philosophis erga Regem, fide, periculis, cura Reipublicæ, constantia, qui, cum Imperium eruditioni, & literis superstructum sit, se tanto dignos honore præ militibus, sicut existimant, ita etiam præstant.

Majores Magistratus minores reverentur.

Summa superiores inter & inferiores reverentia, ac concordia; in genua procumbentes majorem minores colunt simul ac donis. Nullum triennio longius durat, nisi a Cæsare prorogetur munus, sed alio in loco, vitandæ nimiæ cum subditis familiaritates.

Præ-

Auctoritatis munera triennio variantur.

Præcipue regionum Magistratus *Pucinsu*, *Naganzasu*, *Cisu*, *Ciceu*, *Cibien*, triennio singulo Pekingum ad Imperatorem adeunt, ratione administrationis reddendæ, & Sacramento renovando. Eodem tempore in omnes toto regno Magistratus severe inquiritur, unde retinendi, dimittendi, puniendi reperiuntur, absque Imperatoris venia, quod jus illi ab Inquisitoribus ademptum, vel sponte in eos translatum, anno millesimo sexcentesimo septimo. Quater mille Magistratus una tali inquisitione puniti. Singulorum, qui pœnam commeriti nomina libro consignata toto Regno propalantur. Quinque reorum Magistratuum gradus sunt, avari, nimis severi, decrepiti, & depontani, præcipites, & improvidi, familiæ, & dignitatis suæ negligentes, quorum aliqui deportatione, alii ignominia notantur: aliorum incapax ætas dignitatem retinet, sed debilitate virium excusantur. Alii ad inferiores gradus relegantur; eadem inquisitio omni quinquennio inter Regni Consiliarios & belli Duces eodem rigore obtinet. Non obstante tam severâ Magistratuum delinquentium pœnâ, cætera tamen delicta, præcipue furtum, admodum remisse, & negligenter puniunt. Furtum nullum, nisi cum vi apertâ conjunctum, morte, secundum stigmate duplici in brachio, tertium in fronte, quartum fustigatione, aut relegatione ad triremes plectitur. Tanta furti remissa castigatio ingentem tota Sina ex fece plebis furum, ac raptorum copiam producit: Sed ex quo Tartari Sinam nuper expugnarunt, haud exigua in delictis plectendis mutatio introducta fuisse videtur: quippe minima quoque delicta hodie gladio, & morte puniuntur. Qui ad mortem damnatus est, ligatis manibus, & tabula tergo imposita, cui crimen commissum inscriptum est, ad locum supplicii a Prætore deducitur, ubi a milite capite truncatur. Si cui gratia vitæ conceditur, is duobus arundinibus in pedum plantis atrociter verberatur, ut nervi, & venæ per laceram cutim prominerant, multis inter tormenta animam exhalantibus, aut tota vita sanitatem, & usum pedum amittentibus. Et hic communis suppliciorum ordo. Ad furta, & alia flagitia impedienda noctu aliquot mille armati plateas obeunt, & subinde pelvim pulsant. Et quanquam plateæ noctu objicibus claudantur, nihilominus hi prædones frequenter integras domus expilant, quoniam ipsi illi custodes custodiâ opus haberent, & plerique vel fures, vel furum clandestini socii sunt.

In acta Magistratus triennio inquiritur.

Quinque reorum Magistratuum gradus.

Habent & more Pythagoræo *Inspectores* quotidianarum singularum actionum, quæ primo mane redduntur: reus, vel delictum, jure an injuria, ut inter Barbaros parum refert, præsenti supplicio, inauditus, indefensus, & plerumque innocens (neque enim hæc apud justos populos ratio executionis est) afficitur: Kantonæ talis fustibus ad necem immisericorditer Mandarinus a Prorege cæsus, me præsente interiit.

Quartum Arcanum Imperii Sinici est Magistratus extra regionem natus

Nemo in patria sua Magistratum gerit.

natis indulgere : domi nobiles excluduntur ; sed ad militiam indigenæ admittuntur, ratiunculis, ut putant, valde speciosis, sed reipsa evanidis, cum nec Magistratuum erga suos sanguine propiores favor, nec militum etiam domi natorum negligentia evitari ullis legibus, vel circumspectione humana possit : omnia autem in fide, & armis antiquo more consistunt.

Omnes extranei excluduntur, & indigenæ Sina non egrediuntur.

Quinto omnes extranei, nisi intra Sinam animo manendi, & moriendi accessi, excluduntur; & interiora adire nefas, nisi captivitatis perpetuæ supplicio ; exteri tamen hanc Sinensium subtilitatem specie legationum eludunt. Non longe modo, & ab eorum notitia, vel metu remoti, verum proximi, & vectigalibus illigati (*Coreani*, aliique vicini aditu prohibentur: si clam irrepant, non servitus, non mors, sed negatus in patriam reversus pœnâ sufficit. Hinc nec ipsi Sinæ extra patriam, nisi a suis deploratis & pro non reversuris ablegantur, cognito talionis, ut inter vicinos, jure : tamen si sors favet, ut reduces fiant, ingentibus onerantur honoribus.

Nemo ense cingitur.

Sextum commune præceptum est, *armis abstinere*, nec militi, nec Duci, nec docto, nisi ubi necessitas aut exercitium requirit, uti licet, paucis nobilium ea severitate exclusis, qui Potestates armati comitantur. Nec intra limen arma cuiquam : rarus contra prædones, situ, & rubigine torpens pugile : Quippe ea Sinensibus stolida sane, & noxia natura, *ut arma timeant*; hinc faciles expugnatu, & præda ferro utentibus. Rixas plebeias pugnis dirimunt, nullo apud imbelles ferri usu, aut licentia : neque suorum necem ulciscuntur, adeo a vindicta alieni, & qui cedit invasori, prudens, fortisque censetur : ea genti consuetudo censetur.

Omnes Magistratus Sinici novem ordinibus distinguuntur.

Novem toto regno Magistratuum ordines : singulis, sive Philosophi, sive milites, stipendia in menses argento, vel oryza solvuntur. Eadem stipendiorum proportio eruditis, & rudibus ; quæ ratione pompæ Magistratum concomitantis exigua sunt, nam suprema dignitas vix mille aureos valet, nisi quis miles, aut Magistratus supra leges sibi acquirit ; inde variæ ditescendi artes, donis, largitionibus, casu, & quod præcipuum dignitate, ac meritis.

Magistratus distinctio ex apparatu publico.

Unus omnibus, qui imperio funguntur, habitus ; pileo nigro ad aures ovali figura demisso, haud facile mobili, utuntur. Unde erecto corpore & immota facie, difficulter flexibiles incedunt. Vestis una, ocreæ ex nigro corio ; Magistratus cingulo coriaceo, cujus materiæ dignitas majestatem indicat, aliæ enim è tornatili stipite, è cornu aliæ, ex unicornu quædam, vel è calamba ligno imprimis odorifero, nonnullæ ex auro argentove, sed omnium nobilissimæ è marmore quodam pellucido, sapphiro non absimili, Sinis *Yuce*, dicto ; quatuor lato digitos variis emblematis tessellato. Pectus & tergora opere Phrygionis ita variegato, ut indigenæ ex notis Philosophos militesque distinguere possint, discernuntur. Nam avibus, volucribus, coloribus, ut cuique dignitas, munus-

Zonæ Senatoriæ.

que

que agnoscitur, alia quoque graduum etiam in Europa distinguamenta. Umbraculis, uno, pluribus; colore cœruleo, flavo, equo tenuiores ; qui prævalent, humeris bajulorum, & quo potentiores, eo pluribus alii quatuor, alii octo gestantur ; & hæc graduum, opum, authoritatis distinctio, ut inter barbaros. Reliqua ad modum nostrum, & aliorum : adolere thura, torques gestare, longo stipari famulitio, & plebem fustibus, vel impetu amovere. Ultimum observatione dignum censetur : quanquam Tartari hodie Imperio potiantur, Sinenses omnibus interesse Collegiis, salva libertate, legibusque priscis, quod Sinenses intellectu, Tartari bello pollentiores ; ita mutuo concursu hi civitatem, alteri arma, velut assuetiores, tractant.

CAPUT SECUNDUM.

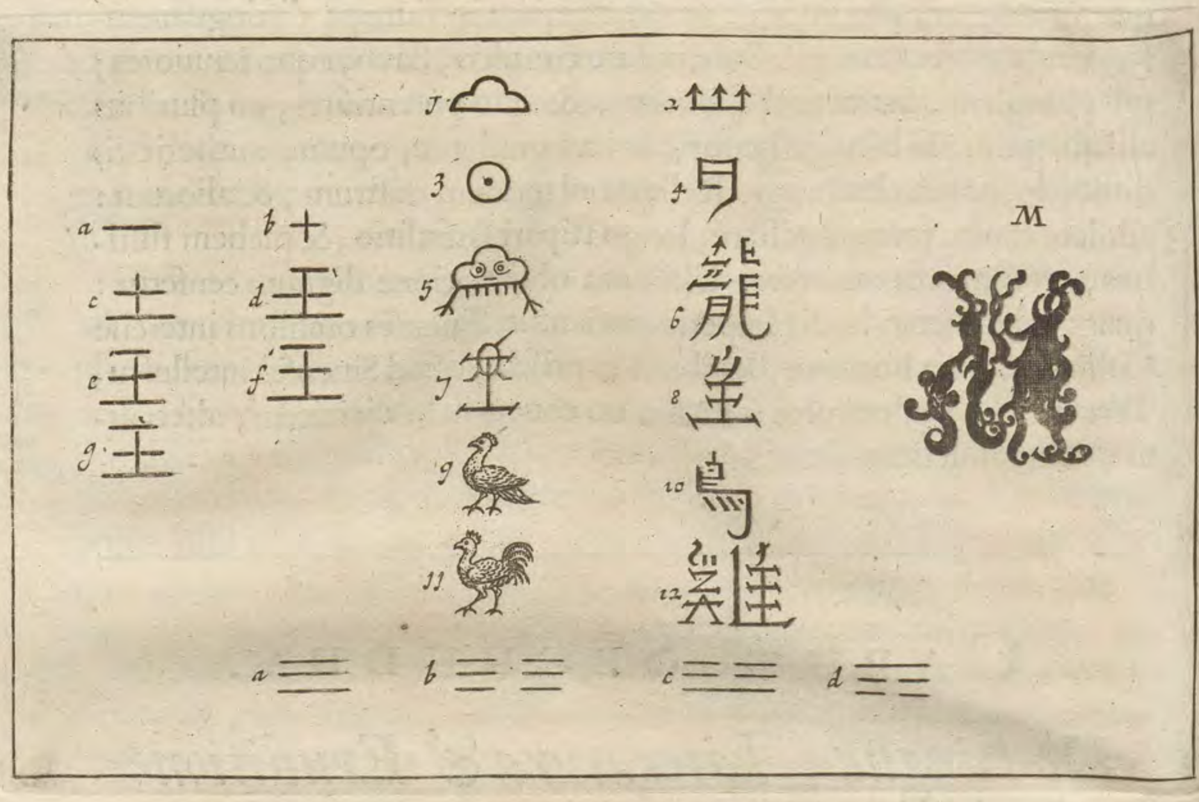
De Lingua, Literatura & Eruditione Sinensium.

SCriptura Sinensium à lingua eorum multum differt. Non enim ut loquuntur, ita scribunt : singula verba, totidem characteres sunt, nullis distincti vocalibus, aut consonis, quanquam in pronunciatione duo sæpe, aut tres soni deprehendantur. Quot sunt res, totidem characteres numerantur : idem apud eos verbum, litera & character rei. Sæpe tamen unus ex multis constat characteribus, in unam quasi sententiam conflatus. Summa omnium characterum vix octoginta millia superat : quicunque eruditus haberi vult, eum tenea numerum, necesse est, quanquam decem millia ad linguam & scripturam sufficiant mediocritatem sectantibus. Sunt qui sexaginta, etiam qui centum viginti millia characterum numerant. Omnes in libro *Halpien*, id est, Oceano comprehenduntur. Numerus eorum cum rebus auctus indies, unde modo plures, modo pauciores numerati, casu potius, quam arte, aut consilio ita expressi, ut hanc vel illam rem designarent.

Numerus characterum.

Initio res ipsas loco characterum usurpabant, animalia, aves, reptilia, pisces, plantas, arbores, funes, circulos, puncta. Posteriores contractius per lineas & figuras habiliores scripturam instituerunt. Antiquissimorum characterum septendecim recensentur species. Prima ab Imperatore *Fohio* reperta ex Draconibus & serpentibus varie implexis & figuratis : unde liber à *Fohio* de Oeconomia & Sapientia scriptus, *liber Draconum* appellatur. Sed hæc jam in desuetudinem abiere.

Antiquorum characterum septemdecim species.

Secunda species ex rebus ad agriculturam pertinentibus constat, ab Imperatore *Xinung* usurpata. *Tertia* ex pennis avis *Fum hoan* ab Imperatore *Xauhoan* reperta, qui singularem librum de avibus scripsit. *Quarta* ex ostreis & vermiculis contexta. *Quinta* ex radicibus herbarum, quibus varios prisci libros scripserunt. *Sexta* ex unguibus avium decurtatis à Rege *Choam* inventa. *Septima* ex testudinibus, authore Imperatore *Ioo*. *Octava* per aves & pavones designatur. *Nona* ex herbis & pennis avium. *Decima* a *Co* memoriæ ergo excogitata. *Undecima* constat ex fixis & erraticis stellis. *Duodecima* ex peculiaribus literis decretorum & privilegiorum. Ad *tertiam* & *decimam* pertinent literæ *Yeu, Cau, Chi, Cien, Tao*. Characteres decimæ quartæ vocantur literæ *quietis, lætitiæ, scientiæ, ratiocinationis, tenebrarum & lucis*. *Decima quinta* ex piscibus constat. *Decima sexta* nondum innotuit. *Decima septima* in literis obsignandis, & pompose inscribendis usurpatur. Res exempli clarior fiet.

Figura 1. hodie apud Sinas montem significat. Sed olim mons figurâ montis designabatur, ut figura 2. ostendit. Sol olim circulus cum puncto figura 3. hodie per characterem 4. notatur. Draco apud Priscos figura 5. nunc figura 6. Sceptrum cum oculo figura 7. olim nomen Regis, hodie per figuram 8. designatur. Gallus & gallina figura 9. & 11. hodie characteribus 10. & 12. exponuntur.

Hodierni igitur Sinenses nulli amplius rerum imaginibus, sed lineolis tantum ad res designandas utuntur.

Utque

Utque clarior evadat res antiquissima characterem M ex libro Draconum lectori in scemate proponere visum fuit.

Hodierni Sinensium characteres ex novem lineolis componuntur: ita ut addita vel dempta lineola, statim alia exoriatur significatio. Exempli gratia, linea recta (*a*) *primum* vel *unum*, lineola transversa addita (*b*) *Tsi*, id est *decem*: alia inferius supposita lineola (*c*) *Thou*, id est *terram*: alia superne imposita (*d*) *Wang*, id est *Regem*, cum puncto ad dextram (*e*) *Io* vel *Iu*, id est *Margaritam*: cum puncto ad lævam (*f*) *Sem*, id est *creare* vel *vivere*: cum puncto superne (*g*) *Chu* sive *Dominum* significat.

Vide schematis lævam partem.

Cum ejusmodi characteribus aliquomodo conveniunt quidam characteres mystici in libro *Yeking*, qui propter arcana magni apud illos æstimatur. In eo varia de generatione, corruptione, fato, Astronomia & rerum principiis; sed ruditer, & absque definitionibus, aut demonstrationibus tractantur. Hodieque eo libro adhuc Sinenses in suis prædictionibus & vaticiniis utuntur, nullo habito ad sensum libri respectu, vel enim studio dissimulantes. Tantam illi libro authoritatem tribuunt, ut eventus rerum, & præscientiam futurorum ab eo dependere arbitrentur. Figuræ characteris ejus, certis lineolis varie ad res designandas compositis, constant. Exempli gratia, cœlum per figuram *a*. terra per *b*. fulmen per *c*. Montes per *d*. & ita reliqua designantur. Sed de his paulo post prolixius ubi de Sectis Philosophorum agendum erit.

Figuræ mysticæ *Yeking*.

Vide imam partem schematis.

Pronunciatio characterum sæpe apud Sinas ambigua, & indistincta, quanquam ipsi inter se figura, & significatu discrepent. Unde nulla alia reperitur lingua magis ambigua, cum voces nonnisi tonis quibusdam, & sonis distinguantur. Ex hac confusione nemo, prælegente altero scriptum, aut librum, sensum ejus percipere potest, nisi ipse inspiciat, & ex accentibus ambiguitatem visu dijudicet, quod auditu fieri non potest. Sæpe inter loquendum contingit, ut alter alterius sensum assequi nequeat, nisi iterata pronunciatione, aut etiam scriptione: ac si quis destituatur atramento, & penicillo, characteres aquâ in mensa, aut digitis in aëre designantur: idque inter eruditos, qui purius & elegantius secundum characteres librorum loqui affectant, frequens esse solet. Hæc ambiguitas aliquomodo tollitur per quinque accentus, quibus unus sæpe character præsertim apud exteros, quinque diversas significationes nanciscitur: neque ulla apud Sinenses vox, quæ non unum ex his characteribus in pronunciatione admittat. Ideo Sinenses sola pronunciatione talem ambiguitatem, qua unum sæpe vocabulum viginti, aut triginta diversas res denotat, tollunt, quod ipsis à teneris assuetis adeo, quam peregrinis, difficile non est.

Ambiguitas vocum.

Tollitur vario accentu.

Rem narrabo jucundam non minus quam præsenti instituto convenientem. Italus quidam Sinensi ostensurus naves in Europa altitudine turris esse, vocabulo usus fuit, quo navis designatur; sed tono tali pronuncia-

nuncia-

nunciavit, qui *tegulam* domus donotaret. Sinenſes attoniti, Italum tanquam incredibilia narrantem, irridere, & interrogare, cui bono illa tegula, & quis ille tam magnus furnus, in quo tales tegulæ excoquerentur. Hinc apparet non exteris modo, verum etiam indigenis eam tonorum varietatem moleſtam accidere: nam ad talem ambiguitatem tollendam ſæpe duobus vel tribus Synonymis in una periodo uti coguntur, cum alias una vox multoties diverſa & contraria ſignificet. Igitur Jeſuitæ, qui ad propagandam fidem Romanam in Sinis degunt, quinque puncta vel ſigna excogitarunt, quæ ſingulis addita vocabulis tonos vel attollunt, vel deprimunt, quæ ſunt Ỷ —— / ˊ Ỳ. Horum adjumento una eademque vox noſtris ſcripta literis, diverſimodo pronunciatur & ita varia ſignificat; e. g. *Yâ* cum ſigno deſuper eſt *Deus*, *Yá* eſt *ſtultitia*, *Yà anſer*. Horum auxilio lingua Sinenſis, non tamen abſque magno labore addiſci poteſt. Difficultas ejus ab ambiguitate, & indefinito characterum numero pendet; unde decem, imo viginti anni multis impenduntur, antequam loqui, & ſcribere diſcant. Cauſa hujus ambiguitatis inde pendet, quod Sinæ ſemper plus operæ in ſcribendo, quam loquendo collocarunt: nam tota eorum eloquentia, non in loquendo, ſed ſcribendo conſiſtit: unde etiam nuncii in eadem urbe per literas, non oretenus, mandata ſua exequuntur, & exponunt.

5 Punta à Jeſuitis inventa ad faciliorem linguæ cognitionem.

Japonenſes tradunt, præter Sinicos Characteres, etiam Alphabetum peculiare habere, per quod linguam ſuam Europæo more, abſque infinitate illa Characterum, ſcribere poſſunt. Sed apud Sinas nullus talium literarum uſus: unde quicunque eruditi haberi volunt, à teneris ad extremam ſenectam in addiſcendis characteribus occupantur. Et quanquam multum temporis perdant, id tamen è contrario conſequuntur commodi, quod juventutem eo labore domant, ne in vitia ruat, & licentiam. Et hic modus ſcribendi præſtantiſſimus etiam propterea eſt, quod ſolos Characteres compendioſe omnia exprimunt, quæ nos circuitione multorum vocabulorum vix aſſequamur. Sinenſes non, ut Europæi, à ſiniſtra dextrorſum, aut a dextris ſiniſtrorſum, ut Hebræi & Arabes, aut inſtar arantium Boum, ut Græci & Latini, teſte Jarrico, ſed ſuperne deorſum pendentibus literis ſcribunt; idque cum aliis Indorum commune habent.

Et quanquam hic per Characteres ſcribendi modus memoriæ imprimis difficilis videatur, id tamen exinde commodi habetur, quod populi linguis diſcrepantes, dum iiſdem Characteribus in ſcribendo utuntur, ſe mutuo intelligere & ſenſa animi ſui ſignificare poſſint. Ita Sinæ, Japones, Koreani, Kouchenchinæ iiſdem utuntur libris, & quanquam ſinguli ſuâ linguâ legant, alteri non intellectâ, eandem tamen rem percipiunt. In ipſa quoque Sina cum variæ linguæ obtineant, omnes tamen iiſdem Libris & Characteribus utuntur.

Sed

Sed præter ſingulas Provinciarum linguas, per Univerſum Imperium alia quædam generalis lingua, quam *Quonhoam* vocant, id eſt aulicam & Mandarinorum, obtinet. Hujus linguæ origo talis fuit, quod cum omnes Magiſtratus, ſive Mandarini ſint exteri in ea Provincia, in qua munere ſuo funguntur, ne cogerentur peregrinam linguam addiſcere. Hinc omnia publica in foro, in curia, hac lingua peraguntur, eâque civiliores quicunque utuntur, non ſecus ac apud nos Latina lingua paſſim per Europam obtinet. Et hanc linguam Mandarinorum Europæi ſolam diſcunt: cæteræ enim Provinciales non neceſſariæ, & rudes habentur, neque in publico obtinent. Fœminæ & Infantes eam continuo uſu addiſcunt, & ſicut multitudine Characterum omnes alias ſuperat, ita paucitate vocabulorum cæteris longe inferior eſt, quippe nonniſi trecentis viginti ſex vocibus conſtat, quæ omnes ex unica litera conſtant, & fere in eandem vocalem deſinunt; & ſi quæ paucæ in nullam vocalem exeunt, eæ in *M* vel *N* deſinunt. Hujus linguæ brevitas & rotunditas adeo eam reddit ſuavem, ut omnes alias, quæ cognitæ ſunt hactenus, linguas ſuperet. Nam nos quidem deſignaturi rem aliquam apprehendendam manu, vel tota, vel digito, uno aut altero ſemper cogimur addere vocabulum *apprehendere*. At vero Sinenſes ſingulis vocabulis etiam modum, & actionem denotant e. g. *Nien* eſt capere duobus digitis, *Tzo* capere toto digito. *Chua* capere tota manu, plena vola. *Tcie* capere palma expanſa uſque ad digitos. Idem in voce *Stare* apparet. Nos dicimus; *ſta in domo*, *ſta edens*, *ſta dormiens*: ſed Sinæ una eademque voce & *ſtare* & *modum* ſtationis denotant. Ita pedem avis, beſtiæ, hominis deſignaturi ſemper vocem *Pes* addimus: Sinæ una voce ſingula exprimunt: nam *Kio* eſt pes hominis, *Chua* avis ungula & *Thi* pes cujuscunque animalis.

Ex omnibus ſcientiis ſolam fere Moralem Sinæ ex colunt: Naturalis ab iis per varios errores contaminata potius quam illuſtrata. Neque in ipſa Morali Philoſophia adeo ſunt evidentes, ſed obſcuris fere & confuſis ſententiis, & exiguo lumine naturali utuntur.

Sinenſes moralem Philoſophiam ſolum colunt.

Maximus omnium Philoſophorum *Konfutius*, quadringentis, quinquaginta uno ante Chriſtum annis natus, qui amplius ſeptuaginta annis ita vixiſſe traditur, ut non ſcriptis minus, quam exemplo, & converſatione ad virtutem ſingulis viam præiverit. Unde omnibus mortalibus ſapientia & probitate ſuperiorem fuiſſe Sinæ credunt. Et ex ſcriptis ejus patet, multis noſtrorum gentilium in Europa Philoſophorum haud inferiorem fuiſſe. Unde authoritas ejus apud Sinas hodie indubia & etiam falſo tradita pro veris habetur. Neque minor ejus apud Reges, quam literatos authoritas, ſectatoribus illibatam per tot ſecula æſtimationem etiamnum obtinentibus. Caput familiæ hujus titulis & immunitatibus vectigalium ac tributorum conſpicuum & illuſtre eſt.

Neque minor eorum in Aſtrologia peritia, & Arithmetica, ac Geometria,

Periti Aſtronomi.

tria, quanquam omnia confuſe doceant pariter & diſcant. In numerando per officinas abaco cum orbiculis, & bacillis celeri artificio, ut Europæi calculis, utuntur. Stellas longe aliter ac Europæi diſponunt & numero eorum quadringentas addiderunt, quæ noſtris incognitæ ſunt; nam quædam obſcuriores, & quæ non niſi ſereno Cœlo apparent, numero adjicerunt. Aſtronomi eorum præcipue in Solis defectu & ſtellarum fixarum, erraticarumque motu ſcrutando occupantur. Futuram ex aſtris ſingulorum fortunam, ſterilitatem annorum, aut fertilitatem præſagire præcipuus labor eſt. Omnia enim terreſtria a ſtellarum influxu pendere credunt. Multa a Saracenis Aſtrologis hauſerunt: ſed nihil demonſtant: tabulas quaſdam, unde motus ſtellarum fixarum & planetarum, nec non Eclipſes Solis ac Lunæ dejudicentur, poſteris reliquerunt.

De prædictionibus fortunæ cujuslibet ex aſtris ita Trigautius.

Auctor illius familiæ, quæ hodie rerum potitur, vetuit, ne quisquam hæc Aſtrologiæ judiciariæ præcepta ediſcat præter eos, qui ſunt hæreditario jure in eam rem deſignati; veritus ex hac ſiderum notitia, qui eam ſit conſecutus, res novas in Regno moliendi facultatem accipiat, & opportunitatem conſequatur. Qui tamen hodie regnat, varios magno cenſu Mathematicos alit, eosque vel intra Palatii fines Eunuchos, vel extra Regios Magiſtratus, quorum duo ſunt hodie in Pequinenſi Regiâ tribunalia; alterum Sinarum, qui faſtorum Ecclipſiumque ſubducendi rationem profitentur, alterum Saracenorum, quod eadem ad importatam ab Occaſu diſciplinam revocat, ac utriusque deinde tribunalis judicium inter ſe conferunt, & alterum ab altero adjuvatur. Utrique etiam modico colle aream ad contemplanda ſidera habent; in quo Mathematicas Machinas inuſitatæ magnitudinis fuſili ære conſtruxerunt; quæ antiquitatem, aliquam præ ſe ferunt. In eo colle ſemper unus aliquis Collegarum nocturnis horis excubat, ſi quid forte cœlum inuſitata ſiderum, vel alicujus cometæ novitate portendat, quod ſi contigerit, die inſequenti, miſſo Regem libello admonent, ac ſimul exponunt, quæ ſiniſtri, quæ læti omninis ſignificatio videatur. Nanquinenſium Mathematicorum area, in edito colle intra urbem eminet, & Mathematicorum inſtrumentorum moles Pequinenſium ſuperat elegantiam, quia eo tempore in eâ urbe Reges contemplantur.

Pequinenſium Aſtrologorum jus eſt, in Solis ac Lunæ defectionibus toto Regno prædicendis, & lege lata Magiſtratus, Simulacrorumque Miniſtri ubique jubentur certum in locum cogi, officiorum ſuorum cultu inſignes & Planetæ laboranti ſubvenire, quod æreis cymbalis ad numerum pulſatis, & ſæpe flexis poplitibus ſe facere arbitrantur, toto eo tempore, quo Planetas illos deficiendo laborare credunt. Audio vereri eos, ne à Serpente, neſcio, quo, per id tempus ſorbeantur.

Quanta eorum ſit in percipiendis ejuſmodi artibus ſagacitas, hinc apparet, quod noſtram Geometriam, Arithmeticam, Aſtronomiam, Sinenſibus Characteribus expreſſam, mox ut inſpexerunt, percipiant & appre-

apprehendant. Multi etiam de Architectonica, Anatomia, Optica, aliarumque ſcientiarum libri per figuras impreſſi.

Medicina exiguæ æſtimationis.

In Medicina parum a noſtris fundamentis diſcrepant; ſed quoad praxim longe Europæos ſuperant. Pulſum, ut Europæi, tangunt, ſed tam ſubtili artificio, ut etiam apoſtemata interna ex ejus motu deprehendant. In ſingula manu ſex diverſas motiones arteriæ obſervant, tres principes, & tres minus principes, quarum unaquaquæque certis partibus corporis reſpondeat: nam primus pulſus cordi, ſecundus jecori, tertius ſtomacho, quartus lieni, quintus renibus, & ita porro, appropriatur. In pulſu ægrorum obſervando dimidiam horam, magno aſtantium ſilentio, neque absquæ tædio decumbentis, tranſigunt.

Peragitur ſimplicibus.

In curando ſimplicibus fere herbis & radicibus utuntur, unde tota fere Medicina Sinenſis in Botanica conſiſtit. Nulla totâ Sinâ addiſcendæ Medicinæ Academia, domi quisque apud Magiſtrum artem addiſcit. In utraque Regia *Peking* & *Nanking* gradus doctoratus Medicinæ, ſed obiter & ſine diſcrimine, conferuntur petentibus: neque major ejus, qui promotus eſt, quam qui non, æſtimatio; quoniam nulli morbos curare, peritus ſit an imperitus, interdictum. Neque quisquam, qui in Morali dignitate excellere vult Medicinæ operam navat: unde ſoli pauperes & ſtupidi, ac ad altiores inepti ſcientias, Medici fiunt, neque ulla ars tota Sina contemtibilior.

Confutius ſcripta Priſcorum collegit.

Alia longe Philoſophiæ moralis ratio: cujus, qui apicem attigit, ſe ſupremum Sinicæ felicitatis gradum conſecutum arbitratur. *Confutius* Princeps Philoſophorum Sinenſium, cuncta priorum ſcripta in quatuor volumina digeſſit, quintum ipſe a ſe conſcriptum addidit. In his libris ratio bene vivendi, præcepta bene gubernandi, priſca exempla, conſuetudines; ſacrificia, & poëmata reperiuntur.

Sunt præterea duo vel tres alii Philoſophi Confutii diſcipuli, quorum volumina confuſim ſententias Morales, Oeconomicas, Politicas complectuntur. Hoc opus *Tetrabiblos* appellatur. Hi novem libri omnium Sinenſium antiquiſſimi, & ex quibus reliqui fere prodierunt, Characteribus omnes Sinenſibus conſcripti. Ac exinde fundamenta omnis eruditionis petuntur, antiqua Regum lege, ut quicunque doctus haberi velit, ſtudio librorum horum incumbat. Unde hi quatuor libri non memoriæ modo firmiter infigendi, verum etiam prompte & ex tempore ſingulæ ſententiæ & opiniones Characteribus exprimendæ.

In Sina nulla Academia.

Nullæ tota Sinâ Academiæ, in quibus hi libri explicentur, ſed quisque Magiſtrum ſibi domeſticum ſuis ſumptibus eligit. Ingens horum Magiſtrorum copia, quod propter difficultatem Characterum pluribus ſinguli docendis vacare non poſſint & quia ſinguli domeſticas pro liberis ſuis Scholas habent, eo fine, ne cum aliis verſando, impetus ad diſcendum retardetur.

Tres

Triplex literatorum gradus.

Tres præcipui Eruditorum, prævio examine, honoris gradus sunt, primus *Sieucai*, alter *Kiugin*, tertius *Cinsu*, Examen fere in sola scriptura consistit.

Sieucai.

Primus eruditionis gradus, *Sieucai* in singulis urbium scholis à quodam Doctore *Tihio* confertur. Hic *Tihius* cuncta Provinciæ suæ oppidâ peragrat, ad conferendam, post triplex examen, eruditis hanc dignitatem. Postquam hic *Tihius*, quem Cancellarium dicere queas, appulit, omnes qui gradum affectant, undique confluunt ad examen. Primum examen à Magistris Baccalaureorum peragitur. Sæpe quinque millia ex unica urbe huic se examini sistunt. Examinati à Magistris Regiis ad quatuor civitatis Præfectos, & ab his ad *Tihium* ablegantur, sed non nisi ducenti ex tanto numero, qui peritia scribendi antecellunt reliquos. Tertium examen ab ipso Cancellario peragitur; cæteris longe rigidius, nam ex ducentis vix viginti vel triginta ad gradum Baccalaureatus seliguntur, qui priorum annorum Baccalaureis conjuncti præcipuam Civitatis partem constituunt, ab omnibus honorati propter instantem dignitatem, ad quam per gradus hosce ascendunt. Insignia eorum sunt toga, pileus & ocreæ, neque aliis hoc habitu, præter Baccalaureos, uti licet. Immunes præterea sunt, & nulli nisi Cancellario, ac quatuor Magistris suis subjecti, ac si delinquant, cæteris Magistratibus nulla in eos potestas est.

Munus *Tihii.*

Munus *Tihii* est non tantum novos dicere Baccalaureos, sed etiam jam olim promotos iterum examinare, & profectus eorum ulteriores explorare. Ideo prout in scribendo excellunt, quinque classibus dispescuntur. Primus ordo præmio affectus ad inferiora munia adhibetur. Secundus ordo præmio, sed longe inferiori, honoratur. Tertius ordo neque præmio, neque pœna dignus censetur. Quartus ordo ob pigritiam publice plagis afficitur. Quinti toga, pileo, ocreis exuti, feci plebis adscribuntur. Ita præmiis & pœnis industria excitatur, negligentia plectitur.

Kiugin.

Secundus gradus eruditorum in Sina *Kiugin*, Licentiatos Europæos repræsentat. Hic gradus tertio quoque anno in Metropoli Provinciæ, initio octavi mensis sive Septembris, magna pompa confertur. Neque omnes, qui digni, eum consequuntur, sed certus tantum numerus, qui omnes eminentissimi & pro conditione Provinciarum plures paucioresve. Nam in *Peking* & *Nanking*, ex universo Baccalaureorum numero circiter centum & quinquaginta Licentiati, in Provinciis *Chequiang*, *Quiansi* & *Fokien* nonaginta quinque, in cæteris pauciores fiunt.

Ad hoc examen soli Baccalaurei, sed non omnes, verum ex qualibet civitate vel Provincia aut, Scholis summum quadraginta Baccalaurei seliguntur. Nihilominus sæpe numerus talium quatuor millia Candidatorum conficit. Magistratus *Pekingensis* tertio quoque anno centum Philosophos selectos supplici libello Regi sistunt, ex quibus trigtnta, pro

pro singulis Provinciis duo, qui examini Licentiatorum præsunt, nominet. Unus horum necessario ex Regiis Ministris *Han-linyven*, qui Præcipui toto regno, deligendus est. Nec citius nominantur, quam ut magnis itineribus in Provinciam, cui destinantur, pervenire possint, additis inspectoribus, ne quemquam ante alloquantur, quam ad Licentiatum promoti fuerint. Ex Provincia Philosophi iis adjunguntur, quorum opera in examinandis Candidatis uti queant.

In unâquaque Metropoli schola examinatoria.

In singulis Civitatibus magnum Palatium, altis septum muris, examini huic destinatur. Multa in eo cubicula in quibus summo silentio studiis incumbunt. In medio Palatii plusquam mille cellulæ, unius hominis capacitate, mensula & scabello instructæ, ita ut unus alterum, neque videre, neque alloqui possit.

Arcta custodia Inquisitores, & examinandi observantur.

Examinatores singuli singulis conclavibus seclusi, ab alloquio & mutuo, & aliorum, durante inquisitione scripturarum, prohibentur, militari custodia undique ita cincti, ne quemquam exterorum compellare, aut scripta inspicere possint. Triduum huic examini toto Regno impenditur, nona, duodecima & decima quinta octavæ mensis. Totam discipuli scribendo diem ab ortu Solis ad seram vesperam impendunt, clausis perpetim januis, nisi quod parum refocillandi animi ergo, sumptibus publicis iis exhibetur. Studiose excutiuntur ante admissionem in Palatium, num quid librorum, aut scripturarum secum gestent; nihil iis præter penicillum, chartam & atramentum inferre licitum. Ipsis etiam penicillas & tabellas scriptorias sedulo perscrutantur, ac si fraus deprehensa, non exclusi modo, verum graviter quoque puniti rejiciuntur.

Modus examinis.

Postquam Baccalaurei intromissi, januæ clausæ & urbis sigillo obsignatæ, quatuor Inquisitores, ex quatuor libris tres sententias selectas publice proponunt, quas quilibet, argumentum totidem scripturarum, habet. Præterea quisque ex quinque libris quatuor sententias seligit, quæ & ipsis argumentum examinis præbent. Hæ septem scripturæ non verbis modo, verum etiam sententiis gravibus & nervosis, summa eloquentia Sinica, exornandæ sunt. Accurate observandum, ne plures quingentis Characteribus in singulis explicationibus reperiantur.

Tertia die denuo hi scribæ secluduntur, & tria illis vel jam olim facta ex Historiis, vel quæ adhuc fieri possunt, proponuntur, quæ triplici scriptura interpretantur, vel Regem libello supplici monent, quid in tali casu bono Imperii agendum videatur. Ita decima quinta die tres casus, quales quotidie in Republica administranda occurrunt, iis proponuntur, de quibus judicium suum triplici scriptura exponere tenentur.

Exhibitis scripturis, Baccalaurei in singulas ædiculas, sive cellulas distributi, summo silentio scribunt in peculiaribus libellis, subscripto nomine Patris, Avi, & Poavi; eos libellos tanto artificio obsignant, ne ab alio, nisi Inquisitoribus reservari possint. Ita exhibentur ablegatis. Omnes

 libelli

libelli, antequam ad Inquisitores deferantur, à scribis quibusdam transcribuntur, ac ne fraus fieri possit, transcripta rubro colore tinguntur, ipso exemplari atramento scripto. Transcripta & non ipsa primæva exemplaria, sine nominibus scriptorum, Inquisitoribus examinanda traduntur, ipsa autem scripta Candidatorum, quæ a transcriptis nihil differunt, interea custodiuntur: Id quod propterea fit, ut Examinatores nomina scriptorum, aut manum agnoscere possint.

Scripta ab examinatoribus pensiculata, rejectis vilioribus, ad duplum Licentiatorum creandorum numerum rediguntur. Ita ut si centum & quinquaginta promovendi, trecenta scripta Regiis Inquisitoribus exhibeantur, ex quibus optima, pro numero, seligunt. Selecta in primum, secundum, tertium ordinem rediguntur. Inde exemplaria cum transcriptis conferuntur, & nomen scriptoris prælegitur. Hæc nomina literis sesqui pede altis scripta in tabulis publice proponuntur magno populi confluxu, & faustis cognatorum acclamationibus. Atque hic licentiæ gradus multum dignitate, privilegiis & immunitatibus priorem antistat, & aditus illi ad maxima Imperii munera patet.

His ita peractis Regii Inquisitores edito libro totius examinis successum, nomina Licentiatorum, scripturas eminentissimas publicant: Sed præcipue illius, qui primum inter Licentiatos locum obtinuit, scripta typis evulgantur. Hic Sinice *Quiayven* vocatur, ille liber curiose impressus toto Regno dispergitur, ejusque exemplaria aliquot Regi & Aulicis offeruntur.

Ad hoc examen nulli alterius Provinciæ Baccalaureo accessus datur, sed tantum illis, qui ex Provincià Peking ac Nangking sunt. Paucis quibusdam peculiari indultu, ex aliis Provinciis pro certâ summa pecuniæ conceditur.

Cinsu.

Tertius gradus *Cinsu*, plane cum Doctoratu nostro in Theologia, Jure, & Medicina convenit. Hic gradus singulo quoque triennio, sed in sola Regia *Peking*, anno altero post Licentiatorum promotionem, confertur.

Ad hunc summæ dignitatis gradum ex toto Imperio nonnisi trecenti pervenire possunt, quanquam omnes Licentiati ex quacunque Provincia, qui se examini submittere volunt, admittantur. Hoc examen fit secundo mense, iisdem, quibus priora, diebus. Nullum inter hos & priores in exquirendo discrimen, nisi quod respectu majoris dignitatis exactior quoque cura adhibeatur, prohibendo favori, & quæ frequenter ibi delitescit, fraudi. Ad hanc Inquisitorum classem etiam ex *Colais*, qui primarii Ministri status, deliguntur.

Peracta inquisitione & examinatis in eodem Palatio Doctorum titulo ornatis, ubi etiam plerumque Licentiati fiunt, omnes simul in Palatio

Palatio Regio præsentibus primariis Magistratuum (olim ipse quoque Rex aderat) sistuntur, & novum thema ad iteratam probam illis proponitur. Primus Doctorum absque dubio tertium in hac inquisitione locum accipit. Qui in hac alterâ inquisitione primum & secundum locum obtinet, is durante vita, primis dignitatibus fruitur, & præcipuis in imperio muniis fungitur. Sunt Marchionum, aut Ducum instar, si hæreditaria esset successio. Mox hi Doctores dignitatem tantam nacti, insigni veste, pileo, ocreis, & aliis Magistratuum decoramentis ornantur, ad summa munia admoti, qua Licentiatus adire notas. Unde ab illis tanquam inferioribus suspiciuntur, & abjecta semel Doctoratus spe, nihilominus insignia & præcipua Regni munia administrant. Licet illis sæpe eandem tentare aleam, quod multi eorum pertinaciâ summa assequendi, aut in imis subsistendi periclitantur; decies aut amplius examen, post improbos in legendo & scribendo labores sustinentes, miseri, unde tandem in desperationem lapsi, vitam discendo, & nihil, dum summa cupiunt, assequendo, velut pecora, transeunt.

Eodem, ut in Licentiatis dictum, modo etiam hujus Doctoratus promotionis liber impressus publicatur, nominibus Doctorum eminentissimâ scriptura propalatis. Insuper annuatim alius adhuc imprimitur liber, in quo Doctorum nomina, patria, parentes, munia, loca officiorum, scripta prostant. Unde quisque ex inspectione ejus libri singulorum Doctorum à primo Promotionis anno usque ad exitum, facta, & dignitates hoc illove loco perspicere potest, ac quantum meritis creverit, aut decreverit, quod apud Sinenses frequentissimum est.

Id mirabile, eodem anno promotos Licentiatos, aut Doctores tota reliqua vitæ functione fraterno se mutuo amore prosequi, ac alterum alterius commoda summo studio promovere: neque minor eorum erga Inquisitores, ac Magistros reverentia, etiamsi sæpe discipuli suos præceptores altitudine graduum superent.

Examen Militum.

Etiam militibus iidem dignationum gradus collati olim, eodem loco, & anno, sed uno mense post: Sed quia Senatus Militaris, antequam Tartari irrumperent, parum æstimabatur, hinc minori pompa & apparatu omnia peragebantur. Triplex militiæ tum examen. In primo equites concitato cursu novem sagittas ad scopum ejaculantur. In secundo itidem novem sagittis scopum petunt, & qui minimum quatuor sagittis eques, & duobus pedes scopum attigit, tertio examine adhibetur. In hoc tertio examine casum militarem scripto explicare tenentur.

Judices ex tribus his examinibus collatione facta singulis Provinciis quinquaginta circiter Licentiatos assignant. Eodem autem anno, quo Pekingæ Doctores creantur, semper centum milites ex universo

 Licen-

Licentiatorum numero, post triplex examen ad dignitatem Doctorum elevantur. Ex hoc ordine facilius Doctores, quam Licentiati, sed non absque largitionibus ad militares honores emergunt. Utrique postquam ad altiorem promoti sunt gradum, limini januæ, honori familiæ, titulum sesqui pede altum literis describunt; unde quâ quisque sit dignitate, constat. Omnes autem Inquisitores sive Militares, sive Philosophici, vel Medici, ac imprimis Morales ex solo Senatu Philosophico leguntur, sine additione ullius Militis, Astronomi, aut Medici. Nam Sinenses arbitrantur, solos Morales Philosophos de omnibus rebus sano judicio præditos esse. Etiamsi res, de qua agitur, extra eorum sit limites, aut intentionem.

CAPUT TERTIUM.

De Opificiis, Scenicis, Ludionibus, & Mendicis Sinensium.

Architectura.

ARchitectura Sinensium Europæis haud conferenda; quippe non ultra ætatem hominis unius struunt: posteris eandem curam relinquentes. Unde cum stupore audiunt, & rident Europæorum ad æviternitatem structuras, ac dum mille & amplius annorum dari ædificia intelligunt, fidem relatio superat. Discrimen in fundamentis situm. Europæi profundum struunt, unde superior moles durat inconcussa. At Sinæ nullo in solum fundamento, planæ terræ, & vix pedum aliquot spatio effossæ, turres & gravia inædificant, unde facile subsidunt molli humo, & ævo etiam mœnia reparari debent. Domus plerumque ex ligno vel ligneis columnis innixæ, facili superiorum, intacto fundamento, reparatione; nam ex imbricibus tecta, non muris, ut apud nos, sed ligneis tibicinibus nituntur. Ædificia eorum extus minus conspicua, interius nitida habentur, & ad usum commoda sunt. Omnes in Universum, etiam Regia Palatia ex ligno duarum contignationum, parietibus tamen plerumque ex cocto latere, quibus conclavia ad varios usus secernuntur. Plerumque vastis atriis ædes prætextæ, quorum extima à fœminis arcta custodia, habitantur.

Pagoda eorum & templa magnifico juxta vias publicas apparatu, itinerantibus pro hospitio sunt, plena Idolis & nigris lampadibus æternum evomentibus ignem, memoriæ feliciter, qui vixit & defunctus est, consecratis.

Typo-

Typographia Sinensium.

Typographia Sinensium prima gloria & scientiarum propagatio videtur fuisse. Communis multorum opinio, ante Europæos receptam & inventam apud eos floruisse. Trigautius ante *quinque retro secula* receptam fatetur, opinione illorum, qui ante natum Christum jam exercitam volunt, ut fabulosa & incerta, rejectâ. Cæteri, qui jam cum ipso Imperio Sinensi *Fohio* hanc artem auspicantur, velut indigni relatione aut confutatione, susque deque habendi sunt.

Modus imprimendi.

Modus imprimendi apud Sinas alius, quam Europæos est, ob nimiam Characterum copiam. Characteres suos incidunt rasis ex pomo vel pyro tabulis. Huic leniter applicant folium scriptum; inde chartam tam diu abradunt, donec solæ restent & transpareant literæ, acuto ferro superflua exscidentes chartæ. Ita tabulis ejusmodi folia pura celeritate summâ, ac facilitate imprimunt, ut unus impressor singulis diebus quinque foliorum millia imprimere possit. Eadem illis in excavandis tabellarum formis celeritas, ac nostris in literis componendis & corrigendis. Aptior hæc Sinensium magnis literis, quam nostris parvis, imprimendi modus, quia nostræ tam expeditæ ligno insculpi non possunt. Ingens insuper ex tali forma imprimendi compendium, manentibus semper iisdem tabellis, & prompto ad demendum, addendumve compendio, facili abrasione, & aliorum Characterum incessione. Neque opus typographo simul multa imprimere exemplaria, sed quoties vult, semper ad manus eadem forma, tam facili artificio, utqui vel semel vidit, statim ejus artis Magister sit. Atque hinc illa librorum Sinicorum vilissimo pretio passim toto Imperio prostans copia, ut qui non vidit, ægre fidem adhibere possit. In monte *Iungmuen* Bibliotheca extat cujusdam *Siguli*, qui triginta millia voluminum eo loco congessit.

Alius etiam Sinis modus inscripta marmori, aut ligno incessa imprimendi. E. g. Inscriptioni sepulchrali, aut alii monumento marmori plano inciso, chartam humidam imponunt, & illi glomum laneum: malleolo tamdiu cædentes, donec charta mollis omnes cæsuræ rimas & Characterum notas impleverit. Inde prominentiæ chartæ, quæ non recepta est incisuris, magna dexteritate atramento, aut alio colore finguntur, ita ut charta in fissuris delitescens haudquaquam tangatur, sed albedinem suam servet, & incisa lapidi vel ligno exacte repræsententur; eodem fere modo, quo apud nos infantes statuas lapideas, allinendo lutum figlinum, exprimere solent. Sed id observandum, nonnisi in crassis locum hanc exprimendi formam habere imaginibus, subtilia enim & minuta non ferunt talem laborem.

Pictura Sinensium.

Picturæ perstudiosi sunt, sed Europæorum pulchritudinem haudquaquam assequuntur: nam neque umbras exprimere norunt, neque colores oleo temperare: unde eorum picturæ quasi emortuæ & pallidæ existunt, quanquam colores omnium vivacissimos habeant, quibus herbas & aves

& aves ad vivum, nos non acu & opere Phrygionio æmulantur. Parietes & laquearia cubiculorum suorum hominibus & bestiis exornant, templa statuis ex ære fusis implent. In statuaria & fusoria admodum rudes videntur; quippe omnia oculo dimetientes, unde crebri errores, & in magnis corporibus extravagantiæ. Monstra tamen ex ære, marmore, figlina horribili forma ad Idololatriam conficiunt. Campanæ eorum malleis ligneis percussæ sonum longe nostris obtusiorem edunt, neque ferrea pistilla ob fragilitatem perferunt. Causa hujus ruditatis est fuga exterorum, à quibus nihil addiscere, quod ignorabant, voluerunt.

Musica. Musica instrumenta varii generis habent, sed magnam partem tympana & buccinas; Chordæ ex serico, non bestiarum intestinis torquent. Cantus eorum monotonos est, nullo vocis concentu, aut variatione. Hinc nostram Musicam vocalem & instrumentalem admirantur.

Horologia. Horologia non alia, quam ex aqua & igne, habent. Clepsydræ eorum instar Clepsammiorum nostrorum. Horologia ignea ex beneolentibus cineribus constant, & funiculos nostros, quibus pyrius pulvis accenditur, redolent. Etiam Horologia per rotulas, quas arena instar aquæ circumagit, habent, sed rudi omnia opere, nec Sciateria, quanquam ex parte noverint, ex arte conficiunt.

Comœdiæ. Omnes alias nationes ludis Scenicis superant. Toto passim Imperio ingens talium Comœdorum turba, juvenes fere & corpore prompti, per urbes vagantur & operam in nuptiis, in conviviis locant. Comœdiæ aut veras historias repræsentant, aut figmenta; antiqui operis, raro novas com-

componunt. Spectatores ex libro, quam velint, eligunt, & dum convivantur oculos, auresque avidissime multis horis pascunt. Vox recitantium cantillans est, neque alio modo loquuntur.

Ingens quoque Gesticulatorum copia. Quidam mures, aut sorices caterniculis revinctos in mensa saltare ad numeros Musicos faciunt admirando artificio. Nonnulli perticæ, vix dimidium pedem superne latæ, quam cingulo affixam quidam tenet, uno pede insistunt. Filamenta per hirquos oculorum infigere, ut naribus emungerentur, & utraque extremitate prehensa serram, lacrimis guttatim decidentibus, ducere, frequens. Aliqui in corbe latentes gladiis quasi configuntur, sanguine ubertim effluente, mox incolumes inde exiliunt. Sinæ Miris nugantur modis.

Sigillis, quibus nomina, gradus & dignitates insculpta sunt frequentissime, non in literis modo obsignandis, verum etiam scriptis, carminibus, picturis insigniendis, utuntur. Neque ceræ imprimunt, sed rubro colore tingunt. Materia sigillorum pretiosa ex ebore, lignis odoris, marmore, cristallo, corallis & gemmis, quorum unaquæque materia determinatum requirit artificem. Hinc magnus eorum numerus, qui sigillis incidendis victum quærunt, & eruditio in iis haud exigua requiritur, quod Characteres illi perantiqui sunt, quibus in siglis utuntur, multum à vulgaribus hodie receptis discrepantes. Utuntur copiosis sigillis.

Ars atramenti conficiendi singularis & eximia est. Fit ex massis, quas Indigo vocamus, & quia scientia scribendi summus apud eos eruditionis gradus, hinc, qui atramentum conficiunt, haud exigua dignatione censen- Atramentum.

censentur. Colorem illum in porphyrite tritum aqua diluunt, & penicillos suos ex leporinis pilis intingunt. Et hæc tria ad scribendum necessaria pulcherrime exornant, ac magni æstimant, quæ ad scribendum ab honoratissimis adhibentur.

Conopæa. Habent etiam flabella sua, quibus ardorem solis temperant, & faciem refrigerant. Nemo cujuscunque conditionis in publicum absque tali flabello prodit, etiam frigida & ventosa tempestate. Materia eorum varia, ex arundine, ligno, ebore, santalis, serico, charta, stramine odoro; forma rotunda, ovalis, quadrata. Magnatum ex albissima papyro inaurata, quæ contrahere, aut dilatare pro lubitu queunt. Inscriptæ leguntur memorabiles sententiæ. Et hæc familiaria inter eos munera sunt. Ingens multitudo hinc victum quærit, conficiendo, vel vendendo. Iidem etiam Conopea sive *Covresolas* faciunt, quæ à famulis capiti Dominorum arcendis Solibus supergestantur, ex serico aut lino cerato.

Lenones. Tanto animi corporisque sudore ad inconstantis fortunæ opes feruntur Sinæ, quam si æternum in terris victuri, nullam supremæ necessitati legem deberent: adeo pecuniarum dementiâ sanæ mentis oculo destituti, ut nihil suo pretio æstimantes, omnia ad improbam suæ cupidinis famem metiantur. Floret hic, vigetque vetus illa *Cyrenensium* luxuries. Multos hic libidinis scelerumque socios *Sardanapalus*, *Xerxes*, *Antiochus* reliquerunt. Extant impurissimi *Caligulæ*, expressa in omni scelerum colluvie vestigia, qui fœminarum marimuque lupanaria, turpiter prostitutâ mercede, elocavit. Sic Sinensium lenones, fœdissimum avaritiæ mancipium, universam Sinam meretricio comitatu peragrant, & juvenculas formosas, quas è plebe parentibus eblandiuntur auro, saltando, cantando, aliisque lasciviis erudiunt, & alunt, ut procis gratiores forent, ipsas jam viro maturas venales circumducunt Aquarioli, qui sordido lucro inhiantes tot scorta habent, quot eorum annui reditus alendo sunt. Ubi emptorem vel conductorem certo pretio repererunt, scortum asino impositum, facie serico velata, ad eum adducunt, ubi exuto omni pudore in fœdam libidinem se prostituunt. Etiam hi lenones prostibula inter se velut mercem, permutant, & transcribunt, ex quarum permutatione variæ sæpe numero oriuntur rixæ, ex eo quod fraus in merce latuerit.

Mendici. Mendici non tam precibus, quam minis, & transeuntium vestibus affixi, stipem exigunt. Hi nebulones omnes fœdo vultu, & detortis mutilisque membris; quippe infantium membra studio luxant, & detorquent: pleni insuper putridis ulceribus, ut nemo aspectum eorum absque nausea ferre queat. Qui sani membris sunt, capitibus se mutuo, velut furiosi feriunt, tanta vehementia, ut cranium perfringi credas: neque ab hac insania cessant, quam vel eleemosynam iis largiaris, vel abeas. Qui, cum quo arietet, non habet, saxo caput ferit, donec totum tuber sit. Alii pectus pari vesania horribili fragore, concutiunt. Nonnulli cultris se confixuri videntur, nisi aliquid largiaris, & frameis malas abomanabili affectu perforant, aut securibus mortem sibi intentant. In Fluvio Croceo nos quidam venti & fumivendulus cum aperto lembo, Sinis *Tsjampam*,

pam, appulit. Hic nudo corpore, ut in icone, præter verecunda & renes concutiebatur haud secus ac dæmonio ageretur. Ut terribilior videretur, stylo ferreo perforabat genas, tam horrido aspectu, ac si diabolus oculis ipsius pro perspicillo uteretur. Præterea secum ferebat binos cultros concisorios, quibus vehementer subinde sibi invicem allisis, lethale vulnus, imo præsentaneum sibi ipsi intentabat mortem, ni argento placaretur. Huic aderat Sacerdos Sinicus, album in manu tenens, in quo, præmissa elemosyna, nomen inscribere licitum. Legatis has nugas risu explodentibus, Tartari tantam desperatorum insaniam ægris aspicientes oculis multa iis, ut prosperum iter impetrarent, largiebantur, nostris stoliditatem ridentibus, Dæmonis asseclis, nulla stipe data, longum valere jussis. Sunt etiam, qui collo per ingentis saxi foramen transmisso ejus pondere totum corpus premunt, alii super cranium suffumigia incendunt, quorum teterrimo odore circumstantes fugant, vel loculos emungunt. Videntur cœcorum passim crebra examina & densi cunei, qui, nescio quid, inter se muginantes, pectus & tergum scuticis adeo immisericorditer cædunt, ut grumi sanguinis passim decidant. De aliis opificiis, velut porcellana conficiendi, vasa & cistas lacca inducendi, textoria, & aliis, nunc nihil dicemus, quoniam id jam prima parte factum, & res nimis prolixi laboris foret. In universum observandum opificia Sinensium admodum imperfecta esse, & ad fucum potius, ac deceptionem, quam sinceritatem composita, quia vili diario contentis, Mechanicis, à mercatoribus exiguo pretio extorquentur.

CAPUT QUARTUM.

De MORIBUS SINENSIUM.

Sinensium humanitas.

SInenses jam à prisco ævo civilitatem quinque primariis virtutibus accensentes, nihil majori studio, quam mutuas illas in salutando, & honore exhibendo cerimonias excolunt, totam vitam illi vanitati impendentes communem Honorem aliis exhibituri, non ut Europæi, caput aperiunt, aut pedibus solum radunt, aut amplexantur, vel manus osculantur; sed manus, quas semper largis manicis involutas gestant, simul cum manicis elevant, & iterum modeste demittunt, vocem *Cin* (quæ nihil significat, sed tantum in salutando adhibetur) bis ingeminantes.

Mos salutandi.

Visitandi.

Dum se invicem visitant, aut in plateis obviant, toto corpore (manibus intra manicas junctis) & capite ter se inclinant, quod *Zoye* vocatur. Minor

Minor majorem, visitatus invisentem dextrâ honorat; sed in Borealibus Provinciis, læva dignior censetur. Sæpe mutua facta salute etiam dextram, lævamve alternant, ut dignissimo loco receptus hospitem eodem honore afficiat. In publico Septentrionem versus, intra ædes à janua versus oppositum cubiculi parietem, qui & ipse borealis, (nam januæ & limina ædium antiquo more austrum respiciunt) se convertunt. Quibus majorem reverentiam exhibere volunt, ac debent ob varias causas, coram iis in genua, capite in terram cernuo, procidunt, mox simul in pedes erecti, eandem actionem bis terve repetunt. Si solita hæc salutatio Dignioribus, vel Parentibus, vel Magistratui, aut Duci, vel Regi, deferatur, stantes, vel sedentes ad singulas salutantinm genuflexiones. Complicatis manibus corpus leviter tantum inflectunt, & qui humanior in recipiendo tanto honore videri volunt, non Boream versus, sed ad Orientale latus consistunt. Servi dominos, aut plebs Magnates in genua prostrati, capite solum ter feriunt, & quotiescunque respondent, iterum in genua procumbunt. Eodem fere cultu Idola quoque sua domi & in delubris prosequuntur.

Sinæ in alloquendo peculiari utuntur formulâ.

Dum se mutuo alloquuntur, aut scripto agunt, nunquam secunda persona, tu, vel vos, sed aliis formulis utuntur. De se ipsis loquentibus, nunquam prima personâ adhibere licitum, nisi Dominus servum, aut Magnates inferiorem alloquantur. Varias seipsos deprimendi & alios extollendi formulis utuntur, quarum modestissima censetur, dum seipsos nomine proprio, non vero pronomine, ego, demonstrant; & si forte de parentibus, fratre, filiis, corpore, artubus, domo, patria, literis, morbis sermo fiat, excellentiori, si de rebus sibi propriis, agatur, humiliori utuntur formula, quam curiosam allocutionum varietatem, nisi quis incivilior haberi vult, studiose observant.

Ritus visitandi unicos.

Visitatus se obligatum existimat, ad parem invisenti honorem redhibendum, quod hoc modo fit. Visitans libellum in limine ostendit, cui nomen suum, & illius, quem invisit, cum convenientibus titulis inscriptum est. Eum libellum janitor suo hero exhibet; & pro numero visitantium libelli multiplicantur. Tales libelli ex duodecim fere albæ chartæ foliis constant, dimidiæ palmæ latitudine, prima pagina rubram chartam duorum digitorum latitudine affixam habet. Sacculis ex rubra charta includuntur, qui in ratione Dignitatum variant, unde Sinæ viginti ad minimum paratos servant. Janitor nomina hospitum, eorumque ædes in libro consignat, ut intra triduum & ipsi visitentur. Si quis visitandus, domo absit, aut impeditus, libellum, testem visitationis, ad ædes relinquit. Et quo visitans in majori dignatione est, eo augustioribus literis nomen suum libello inscribi curat.

Donandi.

Eodem modo & dona offerunt per libellos, in quibus illa curiose describuntur, & quæ salva civilitate, abnui possunt, id quod donatarius

haud quaquam moleste fert. Donatori per libellum similem gratiæ aguntur, aut dona civiliter remittuntur, aut quæ accepta sunt, & reciproca, annotantur. Etiam pecuniis se mutuo, quod apud Europæos insolitatem, remunerantur.

Veste extraordinariâ salutant.

Peculiares in visitando vestes gerunt, neque ordinario habitu se mutuo salutant. Quare semper honorariam vestem in publicum prodeuntibus servi præsto habent, quam aliis obvii induunt, idque etiam Iesuitæ imitantur. Quod si unus togam suam non habeat ad manus, tum alter quoque togam honorariam exuit, atque ita se mutuo vulgari vestitu salutant.

Ritus sedium collocandarum.

Varii inde ritus in considendo, & sellis collocandis. Qui Trigautio teste tales. Si plures fuerint, qui domi visitantur, inter eos primarius hospitis sedem, aut sedes singulas utraque manu accipit, & suo loco statuit in honoratissimo aulæ situ, inde propriis manibus eas excutit, tametsi nullus sit in eo pulvisculus. Etsi sedes jam in suo sint ordine collocatæ, singulas tamen ambabus manibus contingere, & velut aptius collocare mos est. Id deinde singuli, qui visitantur, etiam præstant in eundem plane modum. Tum inter hospites si plures fuerint, honoratior ejus, quem visitat, sedem eodem modo accipit, & ex adverso sedis suæ illam locat, & eodem modo pulverem aut excutit, aut excutere se fingit. Idem deinde cæteri faciunt, si plures fuerint ætatis ordine vel dignitate. Quod dum fit, is, cui hoc officium exhibetur, ad latus adstat, manibus intra manicas receptis, & leviter elevatis, ac depressis, gratias agit, & exhibitum honorem modeste recusat.

Urbanitatis ritus circa Poëdriam.

Hospites inter se multum temporis terunt circa Poëdriam, seu principem honoris sedem; sed his tandem legibus statur, inter eos, qui sibi mutuo cives sunt, ætatis ratio habetur: in utraque aula dignitas potior est: externi maxime, qui è locis remotioribus adveniunt primum locum tenent; unde fit, ut in omni fere congressu nostris hoc titulo assignetur; nec tergiversari, aut modeste recusare quidquam contra receptam consuetudinem nobis prodest. Postquam cuncti consedere, mox domesticis famulis unus, isque politior, & talari indutus prodit, manibus elegantem gestans tabulam, in qua tot sunt scutellæ, quot hospites. In iis scutellis est illa potio *Scia*, de qua supra, cui semper aliquod mensarum secundarum, aut bellariorum frustulum immiscetur, cui sumendo argenteum cochlear exiguum adjungitur; famulus ab honaratiore initium sumens suam cuique scutellam porrigit ad herum usque, quem reliqui visitant, nam is semper in infimo loco sedet, si diutius consederint, famulus in eundem modum iterum ac tertio ac sæpius etiam redit. Sed illud bellariorum frustulum toties variatur, quoties reditur.

Ritus bellariorum porrigendorum.

Ritus abeuntium à congressu.

Hospites finito congresso antequam ex aula egrediantur, juxta limen, ut initio, ritu suo inclinationes repetunt, tum eos herus ad usque domus limen

limen insequitur, ubi iterum inclinantur, tum rogat hospites Herus, uti vel equum, vel gestatoriam Sellam, quà venerant, conscendere velint. Quod ii facere recusant, & Herum domus rogant, uti se in domum recipiat. Tum ille ad limen versus iterum inclinatur, & hospites simili ritu honorem rependunt. Denique jam limen ingressus tertio inclinatur, hospitesque eodem ritu respondent. Tum Herus domus in limine se hospitum oculis subtrahens, moram iis concedit equitandi, aut in sella considendi, & repente egrediens abeuntes salutat. Hanc vocem *Cin* usurpans, & ambas intra vestem manus elevans, ac deprimens, quod hospites ipsi adamussim imitantur, & abire pergunt, denique Herus domus famulum mittit, qui abeuntium assequatur vestigia, & suo nomine salutet, idem ipsi hospites faciunt, & per famulos suos resalutant.

Modus Imperatorem honorandi.

Imperator Sinensium supra omnes reliquos totius orbis Monarchas colitur. Nemo eum præter Eunuchos, filios & filias, alloquitur. Reliqui Magistratus nonnisi per libellos supplices cum eo agunt. Qui tot venerationis formulas continent, ut nonnisi ab exercitatis componi possunt. Initio novi anni (qui semper novilunio ante vel post nonam Februarii initium caput) singulæ Provinciæ Legatos Regi gratulatum mittunt, quod unoquoque triennio majori cum pompa fieri solet.

Prima die Novilunii Magistratus per singulas civitates Thronum Regium cum aureis Draconibus adorant, & Regi alta voce *decem mille annos* apprecantur. Natalem quoque ejus faustis gratulationibus & muneribus quotannis pompose *Pekingi* celebrant. Omnes qui officium, aut donum à Rege acceperunt, Throno ejus, Purpureis induti togis, & aureis in capite Tulbandis, honorem solemniter exhibent, utraque manu tabulam eburneam, quatuor digitos latam & duarum manuum longitudine, ori prætendunt, quoties coram Rege, aut ejus Throno loquuntur.

Olim Rex in Throno suo ex sublimi loco de fenestra, faciem eburnea tabula & aureis catenis, ac gemmatum copia tectus, ita se conspiciendum præbebat, ut tamen facies ejus ab astantibus videri non potuerit. Sed quomodo magnus Chamus Tartariæ hodiernus se Legatis Batavorum exhibuerit, supra diximus.

Color Regis in vestitu flavus.

Imperatoris vestium color flavus, neque aliis, nisi Regio sanguine oriundis eo uti licitum. Vestes ejus & Palatium, vasa, suppellex, & quicquid Regium plenum Draconibus flavis conspicitur: ipsæ etiam tegulæ, quas aliqui falso aureas putarunt, cum figlinæ sint flavo colore & Draconibus picturatæ, ac clavis, quorum capita flava, tecto affixæ. Si quis flavo utatur colore, crimen Majestatis committit.

Titulum à Rege collatum magni faciunt.

Rex parentibus Magistratuum, viduis aut extremæ senectæ viris, frequenter honorarios titulos largitur, neque major illis honos fieri potest. Tales titulos postibus januarum suarum spectaculo præfigunt. Idem Magistratus quoque amicis suis intimioribus præstant Magistrati-

bus

bus eriguntur sumptu publico triumphales arcus marmorei, & si quis civium eruditione primarium locum obtinuit, simili honore afficitur.

Pretiosiora ad Regem quotannis mittuntur.

Quicquid toto Imperio pretiosum quotannis *Pekingam* ad Regem mittitur. Majori pompa per Provincias Magistratus, quam in Regia, utuntur. Solis primariis licitum lectica quatuor tantum Bajulorum uti; cæteri equis vehuntur. Singulo quadriennio Senatores Imperii sepulchra Regia muneribus colunt, sed præcipuus honos *Humvuo* Tartarorum ultimo domitori & flagello exhibetur.

Reverentia erga Magistratus.

Proximus à Rege honor Magistratibus debetur, qui ob bene merita ad aliud munus evecti, memoriæ ergo ocreas suas civitatibus, unde migrant, rogati relinquunt, quas magnificis inscriptionibus exornant. Dignioribus Columnæ marmoreæ, Templa & imagines excitantur, quas populus tantum non divinis honoribus, ob beneficia & merita, prosequitur; Odores adolent, cibos offerunt, & velut Numina adorant; hunc equidem cultum à Numinis latria sine distinguendo, cum hic in necessitatis subsidium, ille duntaxat in beneficiorum memoriam fiat.

Erga parentes.

Nullibi terrarum major parentibns honor a liberis exhibetur, idque præcipuum Philosophiæ moralis apud Sinas documentum est. Et in Sermone, & in sessione ad latus, non eodem gradu, aut è regione, quod etiam discipuli respectu præceptorum observant, & in sustentatione eorum ac sepultura, summam devotionem erga parentes sudoribus ostendunt. Natalem a decimo ad septuagesimum & amplius annum religiose & solemniter colunt. Etiam illa dies, qua virilem pileum, quod vigesimo ætatis anno fit, assumpserunt, sacra habetur.

Sed præcipua novi anni, per totam Sinam prima novi & prima Plenilunii die festivitas. Tunc candelas ex papyro, vitro & panno omnibus passim conclavibus accendunt, ut cuncta flagrare videantur. Discurrunt etiam noctu per plateas, velut ceriti, cum candelis Draconum forma intortis, & passim ex pulvere pyrio festivi ignes accenduntur.

Convivandi ritus.

Convivia frequentissima agitant, quæ Græcorum more *Symposia* vocant, quod majorem partem potando transigantur. Quanquam enim pocula Sinensium vix nucis capacitate sint, ingentem tamen potus copiam absumunt, quia continuo fere & absque intermissione pitissant.

Non cultris, aut cochlearibus, sed bacillis ex ebore, aut santalis, quorum extremitates argento & auro obductæ, inter edendum utuntur, quibus cibum digitis intactum ori admovent. Potu etiam ferventissima æstate calidissimo utuntur, idque salubre censent; unde octogesimo ætatis anno vegeti adhuc, & a calculis renum, aut vesicæ tota vita liberi meo judicio degunt.

Invitandi.

Hospites triplici libello ad convivium magna civilitate invitantur. Primus pridie, vel etiam pluribus diebus ante convivii diem mittitur, qui

qui, præter invitantis nomen, solennem vocandi formulam continet, cui in externa facie additamentum ad libelli longitudinem è rubea charta, in qua honoratius nomen, cum variis invitati pro dignitate titulis, est affixum. Ipso convivii die horis matutinis alter mittitur libellus, quo hospitum tempestiva rogatur præsentia; instanti denique convivii hora tertium mittunt; ut hospiti, eundem in itinere excipienti, de ferculis paratis constet. Ubi advenerunt; expletis salutationum ritubus, *Cia* in procænio bibitur; inde in ipsum conclave, ubi convivium paratum, picturis, floribus & vasis splendide exornatum, deducuntur, & singuli separatis mensis, cubitas aliquot longis latisque, collocantur; ipsis sedibus pellucido illo bitumine *Cie* non splendentibus solum, sed variis etiam picturis & auro condecoratis. Ante accubationem epularem Paterfamilias cyathum vino plenum ambabus manibus arripiens, peractâ ad hospitem, qui principem convivii locum tenet, solenni salutatione, eum in vestibulo facie versus austrum *Domino Cæli* consecrat, & in solum effundit. Salutatione repetita in aulam reversus, aliamque pateram accipiens, inclinatione præmissa eundem convivii Principem salutat, eo in loco, in quo salutatorii ritus exhiberi solent. Tum unitis passibus primariam convivii mensam, in aulæ medio sitam, adeunt; in cujus medio convivator, paterâ in suo disco utraque manu veneranter locatâ, convivales bacillos à famulo accipit, his ad cyathi latus depositis, sedem, quam manicis leviter everrit, in mediâ locat mensa, unde in medium conclave regressi denuo solennes inclinationes peragunt: iisdem cæremoniis hospes singulas convivas ordine excipit. Expletis his ritibus omnes consident; famulis domesticis epulorum principi hospitis pateram cum suo disco offerentibus, quâ vino repleta omnes convivæ pariter cum hospite solenni inclinantur ritu. Et illotis manibus, quia cibos digitis non tangunt, ad mensam suo quisque loco assidet. Propter edulia digitis attingendi desuetudinem, Sinæ manus neque initio neque in fine convivii lavant Quotiescumque bibendum, is, qui hospites invitavit scyphum utraque manu orbi impositum elevat, & cæteros ad bibendum hortatur. Ita simul sorbillando bibunt & lente pocula sua evacuant. Ubi primus cantharus exhaustus, cibi inferuntur, & bacillis ori ab omnibus simul admoventur, quos nemo ante deponit, quam ille, qui primum locum obtinet, id fecerit. Illis repositis statim famuli calidum vinum singulorum scyphis infundunt. Sermones, non nisi hilares, & sponte adsunt Comœdi & Musici, qui hospites exhilarant. Cibos omnis generis opipare præparatos habent, & parvis scutellis mensæ imponunt tanta copia, ut strues & castella repræsentent. Pisces cum carnibus mixtim coquunt. Nihil de mensa durante convivio aufertur. Pane aut oryza non utuntur, nisi forte in parvis conviviis, & si oryza apponatur, vinum non prælibant, sed post degustatam demum oryzam bibunt.

Certant

Certant quoque inter convivandum vario lusu, victus bibere tenetur, quod magno cæterorum applausu & acclamatione fit: Nemo ultra placitum bibere adigitur, sed blande invitatur. Vinum eorum instar cerevisiæ nostratis coquitur, neque insalubris potus est, ac etiam copiosius haustus parum cerebro nocet. Cibo parcissime utuntur, & sæpe una die septem, vel octo parvis conviviis intersunt. At vero magna & solennia tota nocte ad auroram usque producuntur. Reliquiæ ciborum inter famulos distribuuntur.

Ordinarie admodum mane prandent, neque meridiem exspectant. Cibus vulgaris equina & bubula. Suillam imprimis æstimant præ omnibus aliis carnibus. Plebs ne a morticinis quidem equorum, asinorum, canum, abstinet.

Bellaria ex saccharo inter delicias habent. Mandarini Comicos & fœminas Saltatrices, Musicosque inter convivandum delectamenti ergo adhibent.

Potus communis calidus, in quo *The* ebulliit, est. Omnia enim, sive aquam sive vinum, calida sorbillant. Ex oryza vinum coquunt. Sed reliqua potuum genera *Cha* superat. Pugillum herbæ *Cha* aquæ incoquunt, additis quatuor lactis dulcis partibus cum grano salis. Hujus liquoris calide poti majorem, quam lapidis Philosophorum, virtutem esse credunt.

Nomina Sinensium.

Cognomina antiqua habent, quæ nunquam mutantur. Prænomen varium assumunt, quod unico charactere & voce exprimitur. Pater prænomen filiis imponit: nam fœminæ apud Sinas nominibus carent, sed solo patris cognomine, & ordine nascendi distinguuntur. Soli parentes, & majores eo prænomine liberos suos masculos appellant; alii vero eos numero, ut nati sunt, distinguunt. Ipsi se in suis scriptis eo nomine, quod a parente suo acceperunt, nominant: aliis hoc illicitum, & si fiat; incivile ac opprobrium habetur.

Cum primum Scholam frequentant, Magister peculiare nomen Scholasticum, quo a condiscipulis, & præceptore appellantur, ipsis imponit. Sed ubi pileum virilem sumpsit, aut uxorem duxit, a quodam Magnatum honoratiori nomine, quod literam vocant, decoratur, quo quisque eum imposterum compellare potest, exceptis famulis, & qui ei subjecti sunt. Ubi ad virilem ætatem pervenit, a quodam primariæ authoritatis viro nomen insigne, quod *magnum nomen* vocant, accipit, quo quisque sine discrimine eum compellare præsentem absentemve potest: sed parentes haud tali se dignantes honore priori nomine, quem *literam* vocari diximus, utuntur.

Si quis novam Religionis sectam suscipiat, a Doctore ejus novum quoque nomen accipit, quod *religiosum* vocant. Et ubi visitant alios, a visitato, *quodnam nomen eorum præstantissimum*, interrogantur. Unde & Patribus Societatis sublimius nomen, quam quod in baptismo acceperunt, à Sinensibus tribuitur.

Magni Sinæ antiquitatis æstimatores sunt, quanquam in Sina nullæ antiquæ statuæ reperiantur. Tripodes æneos propter æruginem, antiquitatis documentum, magni faciunt, nec non vasa ex creta & marmore. Sed præcipue picturas ac scripturas præstantium artificum æstimant. Magistratuum singuli peculiare sigillum officii sui habent & soli rubrica subsignant. Hoc sigillum singulari cura custodiunt, quod eo amisso non tantum Magistratu excidant, sed & graviter plectantur. Ita *Humvuus* sancivit. Ideo semper in cista clausa & obsignata solum id deferunt, ac noctu pulvinari dormientes supponunt.

Viri honorati nunquam pedes incedunt, sed lecticâ humeris bajulorum sublimes gestantur, lectica hæc circumcirca clausa eos a prætereuntium conspectu arcet, nisi retro eam aperiant, ac in eo à Magistratibus differunt; nam hi lecticas undique patentes habent.

Fœminæ etiam lecticis gestantur, sed alia à virilibus formâ. Quadrigæ, trahæ, currus, legibus prohibentur, excepta urbe *Peking*, ut supra monuimus. Præceptores tota vita colunt, & lateri eorum observantiæ ergo assident.

Tesseris & chartis fex tantum populi ludit, Honoratiores Scaccia, in quo ab Europæis aliquantulum discrepant. Sed Magnatum ludus est, quo tabulam excavatam, cui trecentæ ædiculæ ad latera sunt, cum ducentis orbiculis albis partim & nigris, adhibent. Qui plures ædiculas occupat, victor est. Ipsi Magistratus integros dies huic lusui impendunt, & qui in eo excellit, famam inde, ac æstimationem apud reliquos consequitur.

Nuptiæ.

Sponsalia inter pueritiam contrahunt. Præcipue æqualitas inter sponsum & sponsam ætatis spectatur. Parentes absque consensu sponsi aut sponsæ pacta nuptialia ineunt.

Connubia Tartarorum & Sinensium.

Tartari Regum, ut apud Europæos, connubia, generis & familiæ dignitate æstimant, Reginas ex Regia stirpe petunt: inferiores, velut impares, dedignantur. Contrario Sinensium more, qui ex plebeia Virginum corona, pulcherrimam seligunt, nulla originis ratione habita: formam stirpis nobilitati anteferentes. Pater Augustæ Sinensis ultimæ adeo vilis, ut se domumque suam, calceos stramineos conficiens, sustentarit. Concubinas formâ probant, non genere, & ferè pecunia emunt. Vulgus uxores sibi emit, & quandocunque vult, iterum vendunt. Rex unam legitimam conjugem habet: præterea novem alias inferioris conditionis ducit: inde adhuc triginta, quæ omnes uxores appellantur. Tum ingens concubinarum numerus, sed quæ Reginarum, aut uxorum titulo non censentur. Quæ liberos pariunt, præcipue primogenitum Imperii hæredem, præ cæteris æstimantur. Idem quoque Magnates observant.

Sola

Sola legitima uxor mensæ cum marito assidet. Reliquæ tanquam ancillæ stantes inserviunt. Unde ex concubinarum pluralitate tanta, exsurgit prolium copia, ut parens alendo non sit, unde timidiores, qui feroces belli impetus non ferunt, inauditas excogitant nugas, ut stipem a transeuntibus extorqueant. Sunt, qui nudo vertici ignes imponunt, donec cute ad fœdum nidorem adustâ eleëmosynam a spectantibus excutiant, aut discessum. Alii, ut in eodem icone, pondere ingentis saxi fauces sibi præcludere fingunt caput per augustius foramen intrudendo, tanto apparatu, ac si res seria ageretur. Alii ponderoso saxo, cranio imposito, ad modum quorundam verborum pectus feriunt, & detestandam harmoniam efficiunt. Nec ante hac insania abstinent, quam aliquem transeuntium ejusmodi fucatâ tormentorum specie eluserint.

Liberi Concubinarum mortuam primariam uxorem per triennium lugent, & dum funus ejus procurant, ab omni officio abstinent, quod haudquaquam mortua matre propria faciunt. Nemo uxorem cognominem sibi ducit: & si diversi cognominis sit, non æstimant, quam propinqua sanguine sit. Sponsa dotem marito nullam affert; cuncta Sponsi pecunia emuntur, quæ ad familiam necessaria sunt. Sponso equum cum ephippio & freno quatuor ancillas & duos famulos adducit; Sponsus patri Sponsæ centum, matri quinquaginta *Teilas* argenti, Sponsæ sericeam & lineam totam cum corolla florida, & aurea acu crinali, ipsa signum amoris illibati, pretiosam vestem ex aurea tela donat. Tum nuptiæ octiduo in sponsi, triduo in sponsæ domo sumptuose inter Comœdias

mœdias & choreas festa hilaritate & magnifica pompa celebrantur. Postera die Sponsa domum Sponsi à cognatis deducitur, præeuntibus Musicis & festa populi acclamatione. Vidua si denuo nubat, a liberis unica veste domo pellitur, nam vitricos nullos perferre, aut iis obedire volunt. Unde raro ad secundas nuptias Viduæ transeunt.

CAPUT QUINTUM.

De Exequiis & Sepulturis Sinensium.

Exequiarum ritus.

NUspiam exactior, quam apud Sinenses, sepulturæ ratio habetur, & eam diu ante, dum valent, constituunt. Imprimis vero loculus, cadaveri etiam bimo recipiendo, ex pretiosissimis lignis conficitur.

Moribundus storeæ imponitur extra aulam; quanquam Magnates in lectis animam exhalent. Inter extrema major natu filius pileo capiti repente detracto, passis capillis de lecto siparia & velabra diripit, & iis mortuum tegit. Cadaver virile a viris, fœmineum a mulieribus lavatur: lotum sindoni, aut serico involvitur. Aliqua novis induta vestibus, postquam Aromatibus sunt differta (quod inter Magnates usui) mensæ opiparis cibis instructæ apponunt; primariis amicorum mortuum ad dapes & hilaritatem invitantibus, dum Sacerdotes cantillando, & aliis cæremoniis occupantur. Albus color luctum denotat. Filii primis mensibus ciliciis, & cannabinis vestiuntur. Forma lugubris hactenus Syrmate, piceo, calceis, tristitiam refert. Lumbos fune Franciscanorum ritu cingunt. Toto triennio parentes à liberis, ut parilem educationis infantilis curam compensent: Cæteri brevius, anno, tribus mensibus, lugentur.

Reges olim triennio quoque per totum Imperium lugebantur: hodie spatium id ad unum mensem Regio edicto contrahitur. Liber singularis extat, in quo omnes funerum, & lugendi ritus exacte discribuntur, & ad vivum depinguntur: inde quisque, quod conveniens suo statui, promit. Mors defuncti libello proximis agnatis intra triduum, aut quatriduum significatur. Interea loculus funestus confit recipiendo cadaveri. Cubiculum albis linteis, aut storeis vestitur in modum altaris, super quo funus, & imago defuncti.

Ibi intra triduum vel quatriduum cognati, & amici lugubri habitu conveniunt, singulis diei horis successive & odores, ac duas cereas incendunt,

dunt. Tum thuris momentum thuribulo injicientes quater se coram defuncto incurvant, & in genua procidunt. Unus vel duo filii candido amictu adstantes flebiliter lamentantur. Retro feretrum fœminæ, uxores & concubinæ lugubri habitu conopeo tectæ, alta voce ejulantur. In atrio, & ad utrumque latus duo tubicines & tympanotribæ. Extra portam longa papyrus de ligno dependet, quod signum luctus & visitationis est. Sunt & aliæ schedæ affixæ januæ, nomen defuncti, & facta ejus repræsentantes. Sacrificuli chartas peculiares, & sericea alba comburunt, unde mortuo vestimenta confici credunt, & signum beneficentiæ, ac honoris id erga defunctum arbitrantur.

Sæpe triennio aut quadriennio funera parentum à liberis domi custodiuntur, loculis tenacissimo bitumine adeo arcte clausis, ut nulla exhalatio penetrare possit. Toto hoc tempore quotidie cibus, & potus mortuo, quasi adhuc viveret, offertur. Filii non sellis, sed scabellis candida veste stratis insidentes, neque in lectis, sed storeis stramineis pavimento juxta feretrum injectis, dormiunt. Vino, carnibus, balneis, acubitu, conviviis, & publico abstinent: quod si exeundum, lectica lugubri gestantur. Neque tamen adeo stricte omnia, maxime circa finem observant.

Ea die, qua funus sepelitur, cuncti per libellos invitati, candido habitu se sistunt. Exequiæ fere ad Romanensem processionum morem. Imagines virorum, fœminarum, Elephantum, Tigridum, Leonum ex charta compositæ, & inauratæ præferuntur, & postea comburuntur. Sacrificuli funus sequuntur, tympana pulsantes, tubas inflantes, & alia gesticulamenta exercentes. Eos præcedunt, qui turibula humeris suis ex ære gestant. Inde feretrum sub holoserico cœlo, à quadraginta aut quinquaginta delectis gestatur. Post illud filii pedes, bacillos manu tenentes, sequuntur: inde fœminæ lecticis clausæ, & inconspectæ gestantur. Absentibus filiis exequiæ in eorum reditum differuntur. Absens audito patris obitu, convivium emortuale instituit, & amicorum alloquia suscipit: inde prima occasione domum redit. Ac legibus tenentur filii, etiamsi summa Colaorum dignitate fungantur, domum redire, & per triennium munere publico, dum luctus durat, abstinere, sed id in funere aliorum non tenetur facere; soli parentes hoc privilegium habent. Excipiuntur etiam milites a luctu parentum. Extra patriam defuncti, domum deportantur: ut majorum monumentis funus eorum inferatur.

Magnificentia sepulchrorum.

Monumenta sibi ditiores extra urbes magnifica struunt ex secto marmore, ac saxo, variis instructa cubiculis, intus cupressis in quincuncem consita. Cacumini sepulchri saxa artificiose cæsa imponunt & in fronte imaginibus, & statuis animalium, cervorum, Elephantum, ac inscriptionibus in laudem defuncti, exornant. Eunuchi magnificentissima Palatia sepulchris & triumphales arcus in pompam adstruunt. In Provinciæ

vinciæ

vinciæ *Xanse* montibus apud *Taiyven* monumenta illustria conspiciuntur. Apud urbem *Taming* vetus sepulchrum Imperatoris *Kavi* ante quater mille annos structum. Etiam apud metropolim *Cinon* in montibus splendida Regum, & Magnatum monumenta videntur. Ipsi vidimus montem humano labore editum, in quo sepulchrum, cujus forma hic depicta est. Media porta (tres fere sunt) ingressum dabat; inde per scalas ad sepulchrum ascensus, quod speciem sacelli referebat, intus dealbati scamnis ad latus utrumque nitidis. Feretrum artificiose inauratum juxta defuncti imago vestita vivum repræsentabat. Certo anni tempore hæc sepulchra à Sinis cibo potuque visitantur, ubi lacrimis; & lamentis indulgent, tanta sæpe pertinacia, ut à mortuis avelli nequeant.

Extra urbem *Nanking* varia sepulchra.

Extra urbem *Nanking* haud procul vallo lucus pinifer muris cinctus, circuitu duodecim millium passuum, & in eo mons sepulchris variis instructus. Sed magnificum imprimis templum eminet, colli impositum, muris ex latere cocto, cætera ligneum. Quatuor juxta mundi plagas, marmoreæ scalæ in hanc molem conscenditur: quinque ambulacra columnis ligneis ad utrumque latus tanta crassitie, ut vix duobus viri expansis brachiis eas ambire queant, triginta sex pedum altitudine, minoribus passim columellis interpositis, quibus tectum inauratum incumbit. Fores imaginibus & auro obductæ. Fenestræ filis ferreis subtilibus implexæ arcendis avibus; ita tamen, ut lumen transmittant, quantum satis est. In medio templi duo throni gemmis exornati: supra illos duæ Sellæ, uni Rex, cui soli sacra in hoc templo facere licet, insidet, altera,

pro

pro Deo, vacua relinquitur. Sub puro Jove extra templum multa ex rubro marmore altaria Soli, Lunæ, montibus & fluviis ſacra, argumento, non eſſe adoranda & ab eo conſtituta, quem ipſe Imperator in templo adoret. Circumcirca variæ cellæ, & cubilia, quæ olim balnea fuerunt, in quibus Imperator, & Comites ejus, antequam ſacra facerent, abluebantur. Viæ ad hoc templum latæ, utrimque quintuplici pinorum ſerie conſitæ, neque eas lædere, aut diripere ramos, capitis pœna olim licuit. Cunctæ fere hujus montis arbores manu conſitæ. De ſepulchris nobis *Pekingæ*, plura dicenda reſtarent: ſed hæc & alia fere omnia a Tartaris, ſucciſis arboribus, diruta, & Templa ac Palatia ſolo æquata ſunt. Et hic Magnatum ſepeliendi extra urbes mos: vulgus intra urbes longe minori apparatu ſepeliuntur.

CAPUT SEXTUM.

De Habitu Corporum & Veſtitu Sinenſium.

Corporum forma.

SInenſes colore fere, ut Europæi, niſi quod auſtrales ob Solis viciniam facie ambuſta. Barba rara, brevis, rigida, recta & tarde erumpens, juvenes triginta annorum vix viginti annos nobis habere videntur. Pili nigri; rufos pro dehoneſtamento habent. Oculi exigui, oblonge rotundi, nigri & late prominentes. Naſus exiguus ac depreſſus; aures mediocres: cætera ad Europæum modum, ſed in nonnullis Provinciis facie lata, & fere quadrata ſunt. In *Quantung* & *Quangſi* plerique in minimo pedis digito duos ungues habent, id quod etiam *Kochinchinis* frequens, propterea quod olim in ſingulis pedibus ſex digitos haberent.

Exiguitas pedum.

Fœminæ omnes puſillæ; præcipuum decus in pedum exiguitate; cui fini à teneris pedes arctiſſimis faſciis conſtringunt, easque tota reliqua vita non laxant, ut ita excreſcentia plantarum vi compreſſa prohibeatur.

Unde præter ingentem dolorem multis pedes plane corrumpuntur, quibus nihilominus artificioſe ſaltare, & nudis lacertis miras geſticulationes edere norunt. Olim reginam cætera formoſam, ſed ægram pedibus fuiſſe volunt, quam dum claudicantem gynecæum æmulatur, mos invaluit, ut claudæ mulieres apud Sinas formoſiſſimæ cenſeantur. Sed potius virorum aſtu, ut domi fœminæ contineantur, hoc repertum videtur.

In

Pulchritudo Fœminarum.

In univerſum fœminæ Sinenſes formæ elegantia, & actionum omnium alacritate cæteras totius orbis Ethnicas ſuperant, facie & cute candida, oculis ſubfuſcis, raro fucatæ, aut auro ornatæ. Ungues lævæ nunquam curtant, & *Pekingæ*, Dominam vidi, quæ ungues ſuos arundini cavæ inſerebat, ne frangerentur. Divitibus cibus & potus, & ſtato tempore ad menſuram, & pondus exhibetur: unde illa forma juncea, & pulchritudo corporis. Olim viri pariter ac fœminæ capillitio promiſſo & intonſo, ſolis pueris ad decimum quintum uſque annum capilli detonſi, relicto in vertice cirro. Poſt illa excreſcere ſinebant uſque ad vigeſimum annum (quo pileum virilem capiunt) & ſolutis ſparſisque humeros flagellabant. Sacerdotes plerique ſingulo octiduo novacula variam & capillos abradebant.

Poſt vigeſimum annum, capillos nodo conſtrictos reticulis ex ſetis vel ſerico tegebant, ſuperius perforatis & prolixioribus capillis eleganter implexis inde prorumpentibus. Fœminæ auro, argento, gemmis floribus artificioſe implexum & faſtigiatum capillitium gerebant paſſim. Sed ex quo Tartari rerum potiti, omnes abradunt capillos ſolo cirro in occipite relicto. Multa Sinarum millia mortem perpeti, quam radere malebant, capillis ſe in cœlum trahendos vana ſuperſtitione credentes.

Olim quis habitus Sinarum fuerit, *Gonzales de Mendoza* his verbis deſcribit. *Biſſeno variis imbuto coloribus, quos præſtantiſſimos habent, Nobiles, Principalioresque veſtiuntur: Plebæi vero ſerico viliori, aut goſſipio, aut lino,*

lino, quorum omnium copia abundant. His se in regione temperata tolerant, ignari gravioris, aut crassioris vestitus, nullos tamen ex iis pannos conficiunt. Tunicas gestant veteribus nostris non absimiles, largis fimbriis, frequentibus plicis, easque aliquoties obvolutas ad latus sinistrum affibulant. Manicas amant amplas, & turgidas. Dictis tunicis alias superinduunt promissiores, suæ quilibet conditioni congruentes, non nisi largioribus Manicis à nostris distinctas. Est & vestitus differentia inter ipsos Nobiles: qui ex sanguine sunt Regio, aut in Dignitate constituti, tunicas auro & argento cingulo tenus acu pingunt; minores non nisi oras ornant. Caligis utuntur, quas fibulis non indecore connectunt: ocreas calceosque ex holoserico curiose conficiunt. Hieme, tametsi frigus sit temperatum, tunicas pellibus, quibus illos abundare diximus, fulciunt, quarum ad collum perpetuus apud illos est usus.

A conjugatis cœlibes discernuntur, quod hi capillitium in fronte discriminent, pileosque portent altiores. Mulieres ornatui student impensissime, vestitus forma Hispanicæ non multum est absimilis, auro gemmisque se onerant, ut nullibi melius mundus muliebris appellari possit: amplius, non minus quam viri manicis delectantur: vestium materia est pannus aureus, argenteus vel sericus præstantissimus, holosericum etiam pauperes assumunt, quanquam vilioribus quoque contentæ: capillos habent pulcherrimos, iis comendis, nimis quam decet, intentæ, quos vitta serica ampla ac gemmis ubertim respersa capiti circumligant: cerussæ usus communis est, alicubi cum excessu ab illis usurpatus: decorum reputantes exiles habere pedes, quos ab infantia fasciis arcte constringunt, puellis dolorem pulchritudinis desiderio patienter ferentibus. Virorum artificium id

arbi-

arbitrantur nonnulli, quo dulci pulchritudinis obtentu fœminas docuerunt virtutes, quæ fœminas decent, raro surgere ab opere, rarius egredi domo. *Res talibus, ut creditur, exordiis, nata lapsu annorum abiit in consuetudinem, quæ velut legem stabilivit, ut si quæ honoratior mater filiarum pedes non compressisset, nunc non notaretur modo, sed castigaretur.*

Moderna vestium ratio.

Ideo sufficiet nobis præsentem rei vestiariæ rationem expedire Viris pariter ac Fœminis vestes talares, cœruleo fere colore & Draconibus intextæ. Viri, dum ambulant, togas in pectore infra axillas: fœminæ cingulo infra mamillas constringunt. Laxæ manicæ & prolixæ fœminis, ubi manus exerunt; viris arctiores, & per quas manus ægre transeunt: Magnatum togæ ex cœruleo serico Draconibus consperso: vulgus bombyce vestitur.

Calcei.

Calcei divitum ex serico & panno margaritis, rubinis & opere phrygionio a fœminis elaborati: Corio flavo soli pauperes calceantur. Philosophorum pilei forma quadrata: indocti rotundos ex setis gerunt; hyeme ex lana vel serico pilei, limbo ex pellibus Zabellinis. Indusiis non vestiuntur, sed ex albo gossypio tunicis ad talos fascia coloris cutanei constrictis. Corpus crebro lavant, & in pectendo capillitio singulis diebus mane dimidiam horam insumunt. In publicum prodeuntes umbraculo contra Solem aut pluvias utuntur.

Pilei.

Rustici.

Rustici, & ipsi attonsi, cirro retro dependente, aratrum asino, & uxore uno jugo sequente trahentes, alio stivam dirigente. Agriculturæ præcipua apud eos dignitas & experientia, vix sterilem glebam in

f tam

tam vaſta regione tolerant. Corrigere naturam ſoli fimo & limo, aridam & æſtu nimio aduſtam irrigare canalibus paſſim effoſſis (quorum beneficio per Univerſam Sinam ab Ortu in Occaſum, & Auſtro & Septentrionem, magno mercatorum commodo navigiis patet aditus) aquas ex depreſſis locis in ſublimia facili labore transferre ipſis expeditum.

Agriculturæ dignitas.

Ruſticæ caligas circa talos conſtringunt: aliæ ex vulgo Colo fila in publico ducunt, atque hinc victum ſibi parant. Digniores ſerica conficiunt, cujus artis promotio ab Imperatrice ad reliquas tranſlata fuit. Nam cum ſuperiorum bellorum tempeſtas rem agrariam, in qua Sinis magnum ad Rempublicam momentum, non parum afflixerat: ad ejus artis reſarcienda damna è Præfectorum conſilio Imperator animum applicuit. Rationem plantandi moros & bombyces educendi ab Imperatrice cæteras mulieres ejus exemplo doceri voluit; arbores & bombyces in Palatio alendi peculiari cura ei mandata, cujus manu factas veſtes ſericas ad acra tantum adhibuit. Reginæ intuitu mox mulierum cæteris hoc aggreſſis artificium. Ipſe Imperator, ut alter *Sejanus* agriculturæ dabat operam. Unde rei agrariæ tantæ apud Sinos æſtimationis. Hinc Ruſticalia, feſtum Sinis diem, quem *Hinchun* vocant, quo Sol medium. Aquarii ingreditur, originem ſumpſiſſe credibile. Licet etiamnum hæc ars à vilioribus exerceatur.

CAPUT

CAPUT SEPTIMUM.

De Superſtitionibus & Erroribus Sinenſium.

CAput omnis ſuperſtitionis *Sinenſium* eſt dierum, quæ proſperæ, quæ adverſæ, curioſa diſcretio. Aſtronomorum id Regiorum lucroſum inventum, qui Calendaria ejuſmodi ineptiis referta, innumerabili multitudine impreſſa, toto quotannis Imperio diſpergunt, ubi ſingulis diebus hoc, illud, & quomodo agendum, omittendumve præſcribitur. Neque quicquam inconſultis illis prædictionibus inchoant, non iter, non ſtructuras, & utcunque tempeſtates ſæviant, ubi hora, quam proſperam arioli deſignant, venit, proficiſcuntur, ſaltem quatuor pedem ſpatio, aut foveam exiguam fodiunt: ita ſe juſto, & ſtato tempore opus ſuum inchoaſſe, & omnia proſpere ceſſura, arbitrantes.

Ex hora nativitatis fortunam totius vitæ prædicere, & augurari ipſis ſolenne: unde ingens *Genethliacorum* multitudo. Alii ex verbis quibusdam inter loquendum, poſitura corporis, ſeſſione, aliisque circumſtantiis futura præſagiunt. Ingens hinc fraus, facili ad deceptorum verſutias ſimplicitate. Explorant impoſtores, nomina, & conditionem ſingularum etiam longe remotarum familiarum, & quaſi ex aſtris, aut arte, quid illis diu ante contigerit, enarrant: hinc futurorum quoque notitiam illis credula ſimplicitas adſcribit. Fides prædictioni tributa phantaſiam adeo occupat, ut ex ſola imaginatione in morbos, quos vates prædixit, aut alia mala labantur ſæpe cum vitæ periculo. Id peculiare Sinenſibus, quod loca ſtruendis ædibus, aut ſepulchris fauſta, vel infauſta; imo totis familiis, Provinciis, ac Imperio fatalia eſſe putant pro Draconum ſubterraneorum poſitura capitis, caudæ, pedum. Hinc quoties publicas ſtructuras moliuntur, ſtudioſiſſime fatum loci per talium peritos longe conquiſitos explorari curant. Ut enim Aſtrologi ex ſitu ſtellarum: ita hi ex poſitura montium, fluxu fluviorum, Regionum ſitu fata diſpenſant. Januam hoc vel illo latere collocare, aquas dextrorſum aut ſiniſtrorſum ducere, feneſtras extus vel intus aperire, tectum ſublimius altero locare, id vero fatale & peremptorium putant.

Vana ſuperſtitio in electione locorum, ubi ædes, vel ſepulchra ſtruunt,

Omnes plateæ, compita, angiportus, fora talium impoſtorum copia abundant, nec viri modo, verum etiam mulierculæ futura prædicunt, facili per vaniſſimam artem non ad victum modo, verum etiam opes compendio, ipſis Regibus, & Magiſtratu huic vanitati mirum in modum addictis. Huic nihil tam fortuitum, quod non in omen rapiant, avium

occu-

occentus, & volatus, umbras solis super ædium tecta, & quicquid obvium, fatale censetur, & ejusmodi nugis publicos casus imputant.

Impietas Sinensium erga liberos.

Pauperes seipsos divitibus vendunt, ut ancillæ contubernio fruantur, quorum liberi in æternam servitutem nascuntur. Alii uxorem emunt, ex qua natos liberos, porcellorum instar, vili pretio vendunt. Ita liberi à parentibus in perpetuam servitutem (nam emptori licitum iis, prout vult, abuti) abstrahuntur. Hinc tanta toto Imperio mancipiorum multitudo, quæ omnia domi nata, non bello capta, & exotica sunt. Hispani quoque & Lusitani ingentem eorum numerum extra Sinam abducunt. Ipsi vero Sinæ hanc suorum liberorum venditionem triplici excusatione extenuant; quod tanta copia difficulter ali possit; quod ipsa servitus tolerabilis sit, & apud Sinas, quam apud alios, mollior: & quod quisque eodem, quo venditus pretio, libertatem redimere possit.

Alios submergunt.

Sed aliud atrocius malum, quod in nonnullis regionibus liberos magno numero aquis submergunt, metu educationis, & ne eos aliis vendere, necesse habeant. Accedit error *transmigrationis* animarum, quas ex uno in aliud corpus migrare credunt: unde pietatem arbitrantur suos liberos ex misero statu in feliciorem mature transferri. Unde hæc infanticidia non amplius clam, sed palam cunctis spectantibus peraguntur.

Frequens autophonia.

Multi seipsos quoque necant desperatione, miseria & odio inimicorum suorum. Millena quotannis laqueo fluminibus, veneno se suffocant, ante ipsas adversariorum suorum fores; ea suavissima ultio videtur. Nam graviter in illos animadvertitur, qui à propinquis occisi accusantur, quod causa necis fuerint. Sed multi Magistratuum dolo deprehenso à cognitione talium causarum abstinent: unde rarior is furor nulla amplius vindictæ hostilis spe.

Castrant masculos.

Est & aliud immanitatis in Borealibus Provinciis genus, quod puellos castrant in usum aulæ Regiæ: nam soli Eunuchi Regi familiares, neque ex alio hominum genere Imperii Senatus, non aliis alloqui Regem licet & totius Imperii gubernatio penes castratos est, quorum amplius decem millia Pekingæ in aula, illiterati omnes, ex fece plebis & servili conditione numerantur.

Error pœnarum.

Et quemadmodum publica flagitia satis remisse puniunt, ita contra leges atrociter nullo juris processu etiam in innocentes sæviunt Magistratus sola libidine. Prostrati cruribus nudis arundine ad mortem cæduntur, neque quisquam suarum opum Dominus est; omnes in perpetuo metu amittendi, quæ possideat, versantur.

Duo vesaniæ genera.

Duo imprimis vesaniæ genera, non Europæos minus, quam Sinenses occuparunt, ars conficiendi argentum, & immortalitatis poculum. Fundamenta tam inanis scientiæ a priscis Sapientum, quibus talia comperta, & posteris occulta traditione communicata, repetuntur. Eosdem postquam multa mira patrassent, corpore pariter & anima, vitæ præsentis per

per tæsos, in cœlum ascendisse credunt. Infiniti extant libri ea de re arte vel impostura, partim manu scripti, partim impressi: sed major scriptorum authoritas.

Incredibile dictu, quanta pertinacia in Alchymiam semel amatam incumbant, donec opibus profusis, ne ipsa quidem inopia eos absterrere potest. Sunt impostores, qui metalla adulterare norunt in formam argenti. Alii dies, noctesque fornaculis assidentes carbones & vasa lurida tractant. Decepti multoties semper novos errores, a quibus iterum decipiantur, reperiunt: neque adhortationes amicorum ad aliud vitæ genus apud eos proficiunt.

Divitum alius furor, qui longissimam vitam & immortalitatem affectant, præsertim *Pekingæ* Eunuchi; & ipsi Reges, neque desunt Magistri immortalitatis, & quanquam indies ipsi Doctores tantæ sanitatis moriantur, durat tamen insania apud stolidos, & credunt intra naturæ potestatem hanc scientiam sanitatis longævæ cludi. Imperatorum quidam eâ stultitiâ obsessus, poculum immortalitatis se habere putabat. Quidam morionem simulans, id spectante Cæsare, exhausit: illo mortem intentante: *An*, inquit, *Putas me exhausto immortalitatis poculo mori posse?* Ita ira Imperatoris sedata, & vana persuasio sanata. Sed malum tam altas radices egit, ut hodieque extirpari nequeat, suavissimo delirio ipsa humana stultitia immortalitatis avida applaudente.

CAPUT OCTAVUM.

De Sectis Religiosis & Philosophicis.

Priscorum sententiæ puriores.

PRisci Sinensium unum Deum Regem Cœli & Terræ; adorarunt; inde Spiritus montium, fluviorum, terrarum colebant. Lumen rationis a Cœlo acceptum sequebantur. Procul ab illa Græcorum, Ægyptiorum, Romanorum vesana Idololatria. Libri eorum Historici & Philosophici, nunc magnam partem a Tartaris in nupera destructione combusti, multa præclara de Deo, & moribus continent. Sed progressu temporis magis magisque in Idololatriam delapsi fuerunt.

Tres tantum sectas recensent. Primam Eruditorum, secundam *Sciequiam*, tertiam *Laucu*. Prima communis est omnibus illis, qui charactere Sinensi utuntur, Japoniis, Coreanis, Cochinchinis, & hæc innumeris descripta literis in Republica dominationem obtinet. Cuncti Philosophi

Confutius Philosophorum Princeps.

sophi qui legere, & scribere norunt, hanc amplectuntur. Autor ejus *Confutius* Rex Philosophorum Trismegistus. Ejus scripta irrefragabilis authoritatis censentur, uti apud Christianos Sacra Biblia, *de quo ita* Trigautius; *Maximus inter omnes Philosophos Sinenses Confutius, quem invenio quingentis quinquaginta uno annis ante Christi Servatoris nostri in terras adventum, in lucem prodiisse, & annis amplius septuaginta ita vixisse, ut non exemplo minus, quam scriptis & congressibus omnes ad virtutis studium incitaret. Ex qua vivendi ratione consecutus est apud Sinas, ut mortales omnes, quotquot ubique terrarum virtute præstiterunt, vitæ sanctimonia excessisse credatur. Et sane si ejus dicta factaque, quæ leguntur, attendamus, paucis è nostratibus Philosophicis ethnicis cedere, multos etiam superare fatebimur. Eam ob rem tanta est viri opinio, ut nullum ejus pronuntiatum à Sinensibus literatis, hodieque in dubium revocetur, sed ab omnibus æque in Magistri communis verba juratur; nec literati viri solum, sed ipsi quoque Reges eum per tot retro sæcula, sed mortalium tamen, non etiam Numinis alicujus ritu venerantur. Et gratum animum acceptæ ab eo doctrinæ sese exhibere profitentur. Nam & per tot temporum intervalla, illius in hanc diem posteri magno sunt apud omnes loco. Et à Regibus familiæ capiti, honoris non exiguus titulus hæreditario jure est attributus, quem census permagni, & immunitates consequuntur.* Sacellum ei in singulis civitatibus eo loco, ubi Scholæ sunt, constitutum, non statua ejus insigne, ut falso traditur à quibusdam, sed solum nomen magnis ex auro literis Academiæ fronti inscribitur, ac velut vivi Magistri, & ipse à Sinensibus colitur. In hoc sacello, nova, & plena luna Magistratus urbicus cum Baccalaureis, culturi Præceptorem suum candelis, thymiamatis, ingemiculationibus, natalem ejus celebrant sacrificiis ciborum & potuum in speciem gratitudinis, quod ejus ope ad illos scientiarum gradus pervenerint.

Alia quoque hujus sectæ Sacella Magistratui & tribunalibus in honorem exstructa sunt, in quibus Magistratus juramentum deponunt, jus incorrupte se administraturos promittunt: idque singuli initio muneris sui præstare tenentur. Iisdem quoque cibos & candelas, sed non eadem reverentia, ut *Confutio*, offerunt. Nam Spiritibus illis rem inesse divinam, acriter perjuros puniendi & probos juxta merita remunerandi fatentur.

Confutii eruditionem & virtutem humanis viribus imperscrutabilem & insuperabilem fatentur, ut ex Oratione funebri ejus à quodam *Yenyuenio* habita apparet, qui æque difficile fatetur scalis cœlum conscendere ac *Confutii* virtutes adæquare his verbis. *Quanto altius attollebamus oculos, tanto longe aberat Confutii virtus, quanto eam magis penetrabamus, tanto erat solidior. Primo aspectu æstimantibus communis & vicina videbatur, at repente longissime à nostra distantem cognoscebamus; Magister noster pulchre, atque ordine homines docebat, nostram scientiam continuo minorem reddebat: compendia-*

pendiariâ ritus omnes tradebat. Optabam sæpius ab illius doctrina discedere, nec poteram; omnes ingenii nervos intendebam, ut aliqua intelligerem, aut optans longius progredi viam. Nemo enim ad virtutem Confutii *pervenire potest, uti nec admota scala qualicunque cœlum ascendere.*

Quatuor magnos libros ex priscorum Philosophorum scriptis collegit. Sunt & alii libri, quos diurna nocturnaque manu ferunt Sinenses, à *Mensiu*, æmulatione *Confutii*, conscripti, præter innumeram aliorum Philosophicorum librorum copiam.

Quorum titulus primus agit de origine mundi, & primo causarum secundarum generantium & conservantium Auctore, ex hoc libro quæ, ad physicam spectant, desumpta sunt.

Secundus titulus de æternitate, sive æterno medio.

Tertius titulus de doctrina corporum perfecte mixtorum. Et hi duo libri Physicorum habentur. Firmiter sibi persuadent, neminem præter ipsos horum librorum mysteria posse assequi, quamvis non difficiliores sint intellectu, ac Ciceronis vel Livii opera.

Quartus titulus de motu, situ & influxu Planetarum, aliorumque corporum cœlestium.

Quintus titulus de conjecturis & præludiis futurorum contingentium.

Sextus titulus de Physiognomia & Chiromantia, & ejusmodi nugis.

Septimus titulus de Magia Naturali, præscientia & signis futurorum.

Octavus titulus de origine, & nominibus Dei, ejusque cultu.

Nonus titulus de Sanctorum Sinensium actis, miraculis, morte, & exequiis.

Decimus titulus de animæ immortalitate, & futura ejus conditione, de luctu, ejusque ceremoniis.

Undecimus de priscorum & Neotericorum Medicorum scriptis, in iisdem agitur de viribus herbarum, earumque usu, de Hygeeina, & Therapeuticâ, denique de cautelis, à Medico & Ægris observandis.

Duodecimus titulus de fœtu, & partu.

Decimus tertius titulus de Arithmetica, & Geometria.

Decimus quartus de Architectura, & varia ejus specie, & proportione.

Decimus quintus titulus de Hipparchia.

Decimus sextus titulus de Architectura Militari, & Machinis bellicis.

Decimus septimus de Agriculturâ, & de signis fertilitatis.

Decimus octavus de arte Scriptoria.

Decimus nonus de accuratâ Provinciarum Sinicarum Geographiâ.

Vigesimus de Antiquitate Imperii Sinici.

Vigesimus primus de auctoritate, Majestate, reditibus, & Palatiis Cæsaris.

Vigesimus secundus de muneribus, & stipendiis Regiorum Ministrorum.

Vigesimus tertius de legibus & decretis Regni.

Vigesimus quartus de actis Cæsarum Sinicorum, & successione, de occupatione & Regni administratione.

Vige-

Vigesimus quintus de gentibus Sinis cognitis.
Vigesimus sextus de Musica, & fidium cantu.
Vigesimus septimus de arte Poëtica, & animæ passionibus.
Vigesimus octavus de diversis Ludorum generibus.

Hujus primæ sectæ discipuli nulla Idola, sed unum Deum Gubernatorem omnium colunt: Spiritus tutelares, sed inferiori honoris gradu venerantur. Mundum ab æterno fuisse, bonis præmia, malis pœnas in hac vita evenire volunt. De animarum immortalitate ambigue dissérunt: olim eam credidisse videntur; hodierni Philosophi cum corporibus, vel paulo post extingui: alii solas piorum superstites manere, impiorum statim evanescere putant. De pœnis infernalibus nihil norunt.

Solus Rex sacra facit.

Nulla templa, sacra, cæremonias, aut Pontifices habent; nullas etiam Deo preces offerunt: Soli Regi sacra ei facere licet; si quis alius id ausit, Majestatis reum fieri. Ideo duo splendida *Pekingæ* & *Nankingæ* templa cæli unum, alterum terræ sacrum, in quibus olim ipse Rex sacrificabat, nunc præcipui Magistratuum eo munere funguntur, boves & oves magno numero mactantes. Iidem Spiritibus montium, fluviorum & quatuor plagarum mundi sacra faciunt.

Primaria sectæ cura.

Præcipuum hujus sectæ dogma est, sepulchris parentum & majorum anniversaria sacra facere, & memoriam eorum tanquam adhuc superstitum colere. Non tamen existimant defunctos cibis oblatis vesci, sed signum hoc reverentiæ, & amoris exhibent, ut ostendant, quanto affectu vivi parentes colendi, cum tantus honos mortuis debeatur.

Compendium Philosophiæ Confutianæ.

Sed de ipso *Confutio* ejusque doctrina summatim *Martinius* Libro quarto Historiæ Sinicæ, ita agit ex prima, primi libri Confutiani sententia. *Magna, sive magnorum virorum doctrina in eo posita est, ut cum quisque seipsum perfecerit, aliosquoque perficiat, sic ut omnes unum, hoc est summum bonum consequantur. Sed suipsius perfectio in ore consistit, ut quisque lumen naturale in se accendat, clarumque reddat, ita, ut à lege naturæ præceptore à natura insitis nunquam exerret. Quod quia sine vera rerum cognitione, scientiaque fieri non potest; inde Philosophiæ danda est opera, per quam quæ agenda, quæque fugienda sunt, scientiam habeamus. Hac scientia consilia nostra dirigimus, ut nihil sentiamus, nihil velimus, nisi quod est rationi consentaneum. Exinde corporis etiam existit, sensuumque perfectio, & in omnibus externis actionibus apta ex virtute constitutio, quæ nunquam proventura est, si non è bona mente, velut è fœcunda terra efflorescit.*

Ratio luci comparatur.

Hoc brevi compendio principia, media, norma & utilitas Philosophiæ Sinensis, clare exponuntur. Principia sunt lux illa naturalis in homine à creatore indita, qua intellectus ejus illuminatur, ut recte de omnibus rebus judicet. Illa lux naturalis tenebras dispellit & verum a falso, bonum a malo, honestum a turpi distinguit, unde quid statuendum, amplectendum, approbandum, improbandum, sponte consequitur. Ex illa

illa luce intellectus ratio resultat. Ratio ita manifesta facta fuit secundum Sinenses: *Initio mortales* regnum *constituerunt. Ut hoc bene regerent*, familias *primo suas ordinarunt: ut* familias *bene gubernarent, seipsos secundum rationem gubernarunt. Ut* rectam *rationem eruerent; intima cordis sui & cupiditates, examinarunt*, ut aptius hoc fieret, entium causis studuerunt; atque ita tandem ad perfectionem sive summum bonum ascenderunt. In summa *Sinenses* urgent *lumen* naturæ insitum, & *jus* illud, quod non dictum, non scriptum, sed innatum animæ est.

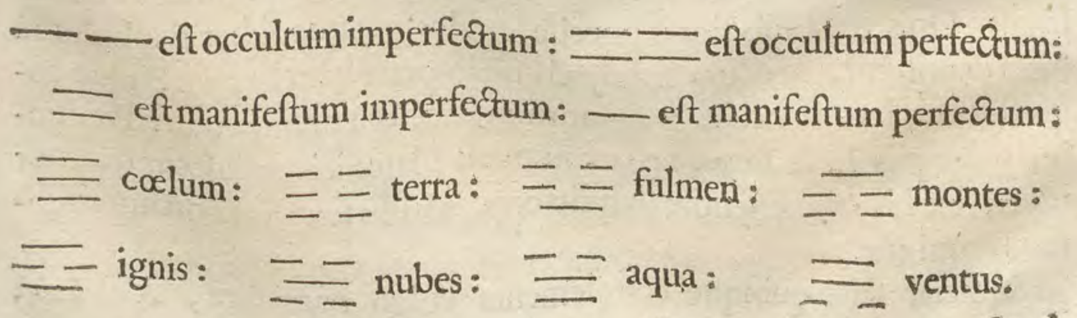
Hæc Principia. Media *Philosophia* ostendit, quæ *Confutio* eadem fere cum Platonicis; nisi quod ille perfectionem humanam tantum affectat, hi ad divinam quoque suis speculationibus adscendere volunt.

Philosophiam in *Naturalem* & *Moralem* dividunt. De principiis rerum æque ac Europæi dissentiunt. Nam Stoicos, Epicuræos, Democritæos, æque ac Platonicos & Peripateticos imo & Mosaicos Sinarum scholæ alunt. Omnes cum Platonicis in hoc conveniunt, quod primum Auctorem, tanquam Universi Architectum fateantur. Sed qualis primus entium motor sit, vix Sinæ memorant, nisi in quodam veteri monumento, non ita diu reperto, cujus auctor Christiano-Sinicus suspicitur. Hic Ens Entis æternum, immensum, sapientissimum, perfectissimum concipit, quod eminenti potentia creaverit universum, infinitate Majestate, & sanctitate beaverit sanctos, hic primum chaos movit; motu bina *Kissa* formavit, unde Cœli & Terræ, Solis & Lunæ, lucis tenebrarumque origo.

Hinc apparent eorum error, & Idololatria, quod Deum, ejusque opera humanis ratiociniis suis, & imperfectissimis ideis, ac magnam partem vel abolitis plane, vel horrendum depravatis, subjecerunt, seque veritatem perfectam extra Dei ipsius immediatam revelationem consequi posse statuerent.

Principia Sinica.

Summa eo tandem redit; ex *Chaó*, quod *Kis* vocant, duas partes provenisse *Yn*, id est occultum & imperfectum: & *Yang*, manifestum & perfectum, ex quorum multiplicatione quatuor imagines, sive signa, inde octo prodeunt formæ, aut symbola. Ex quorum varia alteratione singularium generatio pendet, atque corruptio. Hæc lineis varie dispositis tanquam principia sua denotarunt. Quorum hoc specimen nunc sufficit.

Occul-

Occultum perfectum duobus lineis duplicatis; *manifeſtum perfectum* unicâ lineâ diviſa, *manifeſtum imperfectum* unica linea continua, *manifeſtum imperfectum* duplici continua, item linea parallæla. Ex his ergo duobus principiis, quæ *Yn* & *Yang*, vocant, conjugatis octo illæ figuræ prodière, quibus in ſe multiplicatis, quatuor conſtituuntur & ſexaginta ſymbola, ſive imagines, quas hoc ſchema exhibet.

Ex quibus amœna omnium rerum varietas eluceſcit, nam quodlibet certum genus corporis mixti denotat, ad quod omnia individua, quotquot in orbe dantur, adſuum ſymbolum, tanquam ad ſummum Categoriæ genus, apte reduci poſſunt. Hæc ſymbolorum multiplicatio eodem modo efficta videtur, quo Dialectici ex quadruplici majoris præmiſſæ quantitate ſexaginta quatuor primæ figuræ modos colligunt: quo Peripatetici ex qualitatum primarum combinatione duo aſymbolorum elementorum, quatuor ſymbolorum paria concludunt, ex quibus deinde varie alteratis mixtio oritur. Cujus perfectam naturam in hoc ſchemate exhibent Sinæ, & accuratam mixtorum corporum categoriam demonſtrant. Quis vero mixtionis præciſe gradus per quodlibet ſymbolum à Sinis denotetur, necdum Europæis ob imperfectam linguæ Sinicæ cognitionem clare innotuit. Sed quorſum hiſce diu immoremur? Ex duobus principiis *Yn* & *Yang*, ceu ex numeris Platonicis naſcuntur quatuor ideæ, ex his octo eſſentiæ ſimpliciores, ex illis ſexaginta quatuor ſubſtantiæ mixtæ.

Sufficiat ſcire quinque eos elementa vulgo numerare, *Metallum*, *Lignum*,

Lignum, *Aquam*, *Terram* & *Ignem.* Octo formas, unde generatio & corruptio dependeat, habent, *Cœlum*, *Terram*, *Fulgur*, *Montes*, *Ignem*, *Nubes*, *Aquam*, *Ventos.*

Sexaginta quatuor Symbola Creaturas animatas & inanimes repræſentant. *Yn* & *Yang* ſunt prima initia, ex illis naſcuntur formæ, ex formis creaturæ. Cælum, quia absque ulla imperfectione eſt, tribus lineis denotatur. Ubi lineæ ſunt abruptæ vel hiantes & inæquales, imperfectio latet.

De quinque eorum elementis ex libro *Xuking* ita *Martinius*: *Quinque ſunt elementa*, *Aqua*, *Ignis*, *Lignum*, *Metallum*, *Terra*. *Aqua irrigat*, & *deſcendit*, *Ignis ſiccat*, & *aſcendit*; *Lignum erectum*, & *diſtortum vocatur*, *Metallum ductile*, *lævitatiſque impatiens*, *Terra ſemina capit*, *affertque fructus. Irrigans & deſcendens dat ſalſum*; *ſiccum & aſcendens dat amarum*, *rectum & diſtortum facit acidum*; *ductile & polituræ idoneum mordax facit*, *ſue acre*, *accipiens ſemina*, *& dans fructus dulce gignit.*

Sciendum eſt, Sinas per *Elementum* non intelligere prima principia rerum vel particulas corporum, ſed ipſa corpora, & partes mundi viſibiles, ac ſenſibiles; id eſt *Terram*, *Aquam*, *Lignum*, *Metallum*, *Ignem*, idque cum Moyſe convenit, & rectiſſimum eſt, prætermiſſis illis ridiculis & inviſibilibus atomis aliorum, qui ſe Philoſophos vocant. Cælum in hæc ſua elementa craſſa, & ſolida ita influere cenſent. *Saturnus* terram, *Iupiter* lignum, *Mars* ignem, *Mercurius* aquam, *Venus* metalla irradiat. Sed ipſi Sinenſes non ea Planetis nomina, verum elementorum indunt. *Saturnus* ipſis ſtella terræ, *Iupiter* ſtella ligni, *Mars* ſtella ignis, *Venus* ſtella metalli, *Mercurius* ſtella aquæ dicitur. A Jeſuitis, maxime Riccio Philoſophiam Europæam, qualem ſcholaſtici tradunt, didicerunt: quatuor elementa, terræ rotunditatem, Solis, ſtellarumque magnitudinem, antipodas, cœli ſoliditatem, eclipſeon naturam, cometarum deflagrationem, gravium ad centrum terræ deſcenſum.

Inſubidum foret opiniones eorum de Origine & interitu mundi multis referre. Mundum Ovo comparant & ex eo ortum volunt. Alii *aquam* principium ponunt, divino motu & ſpiritu imprægnatam: ex bullis ſcilicet æthera, è ſedimento terra. Si roges, *à quo aqua talem vim acceperit*, Cacchinantur, curioſitatem redarguentes.

Alii totum mundum omnesque creaturas Deum, ejusque partes & membra eſſe ſtatuunt. Unde quanta mutuo creaturarum eſſe debeat concordia & amor indigitant, quippe cum Dei ſint partes & membra. Hinc mundum comparant *Giganti*, cujus *caput* in cœlo, *oculi* in ſtellis, *capilli* in arboribus, & *oſſa* in metallis abſcondantur.

Omnes primum hominem ſtatuunt *Puoncuum*, incertæ originis: alii ex ſylvis, alii ex ovo prognatum volunt; quod Ariſtotelicum videtur, quippe hic homines & bruta vel ex ovo vel verme primo producta

ducta docet libro quarto de generatione animalium.

Saniores, qui revelatæ veritati propius accedunt, iudicant, confuſum chaos ex cælo, terra & aqua ab æterno exſtitiſſe, quæ *Tayn* virtute ſingulari ſegregavit, cœlis ſupra aërea pendulis, terra gravitate ad centrum univerſi devoluta, prout mundi machina conſpicitur. Hic *Tayn*, *Panzon*, & *Panzona* viro & fœmina ex nihilo productis, marito facultatem alium creandi conceſſit, quem *Tanhom* dicunt, adjunctis tredecim fratribus. *Tanhom* iſte tam præclara excelluit ſcientiâ, ut rebus omnibus creatis nomen imponeret, quarum virtute juxta *Taym* doctrinam adamuſſim perſpectâ, quaslibet infirmitates corpore dimovit, hinc ille cum fratribus & tota proſapia annos nonagies mille & amplius vixiſſe dicitur. Poſtea *Tayn*, dum hi ſpiritu ſuperbiæ inflati ipſi parere negarent, omnes maſculos in injuriæ illatæ vindictam exſtinxit. Ac *Tayn* mox cælum axibus devolutum elevavit, aliumque creavit in terra marem, quem *Lotzitzam* appellant, cui bina enata cornua ſuaviſſimum ſpirabant odorem, qui ſpeciem humanam propagavit; hac multiplicata diſparuit, ac ab ipſo omnium, quotquot in orbe vivunt, originem trahunt, cujus primogenitus erat *Azalan*, qui annis nongentis vixiſſe fertur. Poſtea cælum in Provincia *Hanton*, alium produxit hominem, nomine *Atzion*, matre ejus *Lutim* ex capitis Leonini, quod in cælo, conſpectu imprægnatâ; qui octingenteſimum annum attigit. Deinceps natus *Uſao*, qui homines cum belluis promiſcue in ſylvis viventes artem architectonicam, qua ex arboribus ædificabant domos, quibus ſe adverſus ferarum impetus tuebantur, & ſutoriam docuit, qua arcendis aëris injuriis ſibi veſtes conficiebant. Succeſſit *Huntzu*, ignis inventor, & artis culinariæ auctor, qui contractuum formas, literis nondum inventis, per contortas in nodos chordas præſcripſit. Tandem *Houtzibon* mulier fulmine cincta ex veſtigii humani conculcatione filium *Ocheutey* prodigioſe concepit, & peperit, qui conjugalis copulæ & Muſices auctor fertur. Huic filius fuit *Ezonlom* Medicinæ & Aſtrologiæ judiciariæ peritus, & aratri & ligonis inventor agriculturæ modum tradidit. Ab hujus filio *Vitey* dicto Reges genealogiam tradunt.

Opinio de mundi interitu.

Huc uſque de mundi origine, jam de ejus interitu more Sinico Philoſophemur. Singulis horis decem millia & octingentos annos aſſignant. Hora *nona*, quæ nobis *ſexta* promeridiana, magnos toto orbe motus & confuſiones fore arbitrantur; donec tandem in antiquum omnia Chaos redeant. Et ſicut ex minimo terræmotu Imperii ſui ruinam metuunt; ita credibile eſt ex ejuſmodi prodigiis mundi interitum eos præſagire. Atque hæc de Philoſophia eorum velut in tranſcurſu dicta ſint.

Secunda ſecta ſcie quia.

Secunda ſecta *Sciequia* vel *Omtoſe*, Japoniis *Sciacca* & *Amidaba*, anno ſexageſimo quinto ante Chriſtum natum ab Occidente & Regno *Tiencio* & *Scinto*, quæ hodie *Indoſtan* appellantur, inter Gangen & Indum, in

in Sinam delata fuit. Imperator Sinicus ſomnio per Legatos hanc ab Indis per Legatos doctrinam petere juſſus fuit, qui libros & Interpretamenta ſacrorum attulerunt, unde ex lingua Indica in Sinenſem tranſlati ſunt. Factum hoc eodem fere tempore, quo Apoſtoli *Bartholomæus* & *Thomas* Euangelium Indis prædicarunt, unde etiam aliqua fidei Chriſtianæ haud abſimilia dogmata, ei admixta fuerunt. Præcipuum hujus ſectæ dogma eſt *tranſmigratio* animarum Pythagoræa, & multitudo mundorum Democritea & Ariſtotelicus Elementorum numerus. Trinitatem quoque Deorum in unam Deitatem confuſam, præmia bonorum in Cælis, pœnas improborum apud inferos ſtatuunt, procul dubio horum auctor luce Euangelii illuſtratus fuit. Sectatores ejus conjugium rejiciunt, & cælibatum amplectuntur. Quod ſi quis caſtitatem violet, non modo opprobria, verum etiam pœnas patitur.

Sacrificulus ob fornicationem caſtigatur.

Qualem Legati *Kunninganæ* viderunt ſacrificulum, qui in lupanari deprehenſus candente ferro claviculam peruſtus, catenam craſſam ferream decem ulnarum longitudine per foramen tranſmiſſam poſt ſe trahebat, publicum omnibus ludibrium, & commiſeratio, idque tamdiu, donec decem teylas argenti mendicando in uſum cænobii corraſiſſet. Neque in trahenda catena manus allevando ponderi admovere licitum, ſed totum onus oſſi perforato incumbebat. Aderat inſuper rigidus pœnæ exactor cum flagello ſocius, qui crebris ictibus nudum corpus, ſanguine ſtillans, immiſericorditer cædebat. Legati eleemoſyna commiſerationem ſuam oſtenderunt. Alius ſectæ deſertor *Linſingæ* in picturata ædicula intus acu-

acutiſſimis clavis, inſtar dolii *Velziani*, transfixæ, quinque diebus abſque cibo & potu conſidebat. Sæpe bona ſuos & cognatos deſerentes, locis exteris mendicatum eunt. Cæremonias fere inſtar Romanenſium habent. Horas ſuas plane more Gregoriano cantillando recitant. Pagodas ſuos & ſacella ſtatuis replent. Inter cantandum & recitandum ſæpe vocem *Tolome* repetunt, ignari quid ſignificet; unde nonnulli Thomam Apoſtolum deſignari putant.

Fœda & horrenda hujus Sectæ deliria ſunt. Cœlum & inferos fere confundunt, præmia & pœnas cum tempore finiri, animas denuo in alium mundum deferri, ibique renaſci: improbas pœnitentia crimina eluere poſſe. Carnibus, & quæ vivunt, abſtinent, ſed non omnes, & talia peccata facile argento condonant, jactantque damnatorum animas ſuis ſe precibus ab inferis redimere poſſe.

Initio hæc Secta magno applauſu ob animæ immortalitatem, & præmia piorum recepta fuit. Verum, quemadmodum prioris Sectæ aſſeclæ his verbis, *Quo hæc Secta præ aliis probabilior, eo fraudibus, quæ vix percipi poſſunt, deterior*, in libris ſuis male augurabantur, ita factum; nam cùm Reges & Principes ejus ſectatores infelicem plerique vitæ exitum haberent, ac res Imperii, contra quam promiſerant, in deterius indies laberentur, culpa ipſis imputata, & aliquoties penitus deleti & extincti videbantur. Semper tamen iterum velut flamma ex cineribus emerſerunt, & totum Imperium innumeris libris ſuis impleverunt. Hinc totâ paſſim Sina tot Pagodæ, & templa ſplendidiſſima, ingentibus Idolis, ex ære, marmore gypſo, & lignis, horribili & monſtroſa figura effigiatis, repleta ac turribus altis ſublimia.

Sacrificuli *Oſciamen*.

Sacrificuli eorum *Oſciamen* dicuntur, ac contra reliquorum Sinarum morem barbam, & capillos continue abradunt. Alii mendicando vagantur, alii in ſpeluncis & montibus vivunt; maxima pars vitam in cœnobiis ſacellorum agunt; eleemoſyna, & labore manuum victitantes. Hi ſunt fex totius Sinæ, & ſenioribus Sacerdotum famulantur, donec illis defunctis ipſi in eorum loca ſuccedunt, & quanquam caſtitatem voveant, in venerem omnem turpiter abjecti.

Habitus Sacerdotalis.

Veſtitus eorum diſpar, ut ex quatuor iconibus videri poteſt. Aliqui, ut primus ad lævam, longa nigra toga, quadrato pileo, *Pater noſter*, aut roſarium manu tenentes, incedunt. Alii longe diverſas togas, & caputia habent. Sed peculiari veſtitu mendicantes utuntur; togæ ex centonibus diſcoloribus conſarcinatæ: pilei latis ad ambas aures alis contra pluvias & ſoles; in manu flavum cymbalum tenent, quod bacillo tamdiu pulſant donec, vel ſtipem accipiant, vel aſpectu eorum abeas.

Raro ſtant, ſemper fere complicatis deſident cruribus inter alia Sacerdotum horum monſtroſa genera reperiuntur etiam, qui occiput in longum à teneris violenter ita extentum, miro ſpectaculo, habent.

Cœno-

Cœnobia *Oſciamorum* in varia conclavia dividuntur, ſingulis Inſpector præeſt, cui diſcipuli hæreditario jure ſuccedunt. Superiorem præterea nullum agnoſcunt. Quisque in ſua paræcia tot extruit cellulas, quot poteſt, præcipue *Pekingæ*, quas poſtea conductoribus habitatum elocant, ita ut hæc Cœnobia potius diverſoria publica, quam ædes ſacræ videantur.

Et quanquam hi Cœnobitæ contemtibiles ſint, nihilominus ad ſepulturas, liberationem captivorum animalium, aliaque ſolennia lucri cauſa invitantur. Superſtitioſiores hujus ſectæ redempta animalia, aëris, terræ aut aquarum reſtituunt libertati: magnum inde meritum ſperantes. Plerique ſectatores eorum ex infima plebe, fœminis & Eunuchis ſunt. Habent fœminæ ſeparata monaſteria, quæ & ipſæ capillos radunt, conjugium repudiant & Sinice *Nicu* vocantur.

Nicu fœminæ moniales.

Tertia ſecta *Lauzu*.

Tertiæ ſectæ *Lauzu* quidam *Confutii* coætaneus auctor, quem octoginta annis intra matris alvum delituiſſe, & inde *Lauzu*, id eſt Senem Philoſophum dictum volunt. Numerus novenarius, cum perfectiſſimus & per ſimilem multiplicatus octogeſimum & unum computet, in cauſa fuit, cur natura in embryone tanti Philoſophi tot annos inſumpſiſſe dicatur. *Martinius* quarto Hiſt. Sinenſ. hunc *Lauzu* nominatum *Laotanus*, eumque poſt mortem nihil ſupereſſe hominis, & ſummum bonum in voluptate conſiſtere, docuiſſe, tradit.

Nullos ipſe libros reliquit, ſed ſectatores ejus plures ex aliarum Sectarum commentis conſarcinarunt. Et hi in Cœnobiis cælibes vivunt, diſci-

diſcipulos ſuos, ut ſecunda Secta, ementes. Quidem nubunt, & domi magna pietatis ſpecie ſectam ſuam docent, ac pro aliis preces fundunt.

Inter alia Idola etiam Dominum Cœli colunt, ſed eum corporalem, ac multorum injuriarum obnoxium faciunt. Fabulas eorum quid recenſere opus? Dominum Cæli, qui nunc regnat *Ciam* vocari, eum fraude regno Spoliaſſe anteceſſorem ſuum *Ieu*, dum medio convivii per candidos Dracones hic cœlos aſcenderit, quibus ad epulandum alter egreſſus erat.

Hunc Cœlo excluſum montem precibus à novo Rege *Ciam* impetraſſe, in quo etiamnum vivat. Ad hanc formam & reliquæ aniles fabulæ ſunt. Præter Deum cœli tres alios adhuc Deos recenſet, quos inter *Lauzu*, Sectæ caput, unum obtinet locum. Pios id eſt ſectatores ſuos corpore pariter ac anima in cœlum aſcendere, eam felicitatem exercitiis quibuſdam, precibus ac medicamentis obtineri poſſe: ita fore, ut ſanctorum ſuorum gratia, & interceſſione immortalitatem in cælo vel longævam in terra vitam conſequantur.

Sacrificuli eorum Dæmones ſe precibus ſuis ejicere, ſiccitatem aëris fœcundis imbribus irrigare, eos iterum ſiſtere, mala quævis pellere vel attrahere poſſe jactant. Diabolum ex ædibus depulſuri, in flava charta deformia ſpectra depingunt, eamque parietibus allinunt; tum horriſono ululatu, velut vivi Dæmones, bacchantur. Hi Sacerdotes in Regum cælo terræque dedicatis templis, quoties Rex, vel Magiſtratus Sacrificia offerunt, deſident, unde haud parva iis authoritas accedit. Exequiis quoque pompoſo veſtitu, tubas & fiſtulas inflantes, interſunt: domos etiam recentes inaugurant, & pompas ſolennes per plateas deducunt.

Omnes Sectatores *Lauzu* ſummo Pontifici, quem *Ciam* vocant, ſubſunt, cujus dignitas ſucceſſiva jam per mille annos fuit. Primus ex Provinciæ *Quangſi* ſpelunca prodiiſſe creditur, ubi ejus poſteri hodieque morantur. Hic Pontifex fere in regia *Peking* ætatem agit, ubi Imperatori æſtimatus ad intima Palatii admittitur, pellendis inde malis ſpiritibus. Lecticâ in publico Magiſtratuum inſtar geſtatur, & annuo ingenti ſtipendio Regis liberalitate alitur. Rudes fere ſacrorum ſuorum ſunt, & nullum iis niſi in *Tauſos*, id eſt diſcipulos ſuos Imperium. Plerique, ut longævitatem, ita & Alchymiam, quam à ſuis ſanctis repertam dicunt, jactant.

Atque hæ ſunt tres illæ magnæ Sinarum Sectæ, ex quibus tanquam fontibus plusquam trecentæ minores pullularunt, & indies numerus earum multiplicatur.

Imperator *Humvuus*, caput ultimæ familiæ *Taimingæ*, publica lege has tres Sectas ſtabilivit, ita tamen, ut prima eruditorum res Imperii curaret, & duabus reliquis dominaretur.

Atque

Atque hæc cauſa eſt, cur una alteram non ſtudeat opprimere. Reges unamquamlibet ſine diſcrimine venerantur, ejusque opera utuntur, templa earum inſtaurant, nova ſtruunt. Sed Reginæ Sinicæ imprimis favent illi Sectæ, quæ Idola colit, ac magnis largitionibus Cœnobia ejus & Sacrificulos, ut precibus eorum juventur, afficiunt.

Fidem ſuperat Idolorum per Sinas multitudo, non in templis modo, quæ multa millia eorum complectuntur, ſed in omnibus ferè civium ædibus, plateis, navibus, & publicis palatiis. Atque hoc eſt illud horribile ſpectaculum, quod ſtatim ſpectantibus ſe in Sina offert; quanquam plurimi Sinenſium monſtra illa Idolorum ſpernant, & neque boni quid, neque mali ab iis metuendum publice teſtentur. Inter alia colunt Idolum immortalitatis, ſpecie & corpore præpingue, cruribus complicatis, aqualiculo ſesqui pede extante. Ad dextram cervus, animal longævum blande Idolum aſpectat, ad ſiniſtram ciconia roſtrum obvertit. Idolum manus intra manicas abſcondit, ut pinguedo corporis eo melius appareat. Facie ſevera & incana, veſtitu regio conſpicitur. Adorant hoc Idolum multis locis & pro ſigno proſperitatis habent.

Idola Sinica.

Alterum Idolum voluptatis *Ninifo* Secta *Lauzu* veneratur. Statua hæc altitudine viginti pedum ex ære flavo intus cava, vultu humaniſſimo, pectore, & ventre pinguiſſimo, abdomine imprimis prominente; atque ut membra ejus pinguedine turgentia eo clarius appareant, toto fere corpore nuda in ſolo reſidet.

Tertium Idolum Sellæ inſidens, triginta pedes altum ex gypſo, coronam

ronam capite habens, inauratum & inargentatum ac splendide exornatum est. Sinæ hoc Idolum vocant magnum *Kinkang*, cui singulares honores exhibent.

Sunt præterea & aliæ statuæ duæ. Una est fœminea Lincinæ in fastigio templi triginta pedum altitudine, in auro passim & argento obducta.

Altera statua sellæ magna pompa & splendido apparatu insidens, præfectus fuit Sinicus, cujus præclara in Rempublicam merita extiterunt, unde posteri defunctum imagine constituta etiamnum colunt ac venerantur. Pedibus, victoriæ argumentum, monstrum premit, & dextra sceptrum tenet.

In *Quantung* apud urbem *Chaoking* alia quoque præfecti cujusdam imago in splendido templo conspicitur, qui cum per sexennium Provinciæ summo cum emolumento præfuisset, gratitudinis ergo hanc statuam cum templo erexerunt.

In *Cuhiung* apud urbem *Nangan*, magnum saxum altitudine centum pedum quotannis auro tegunt. Hoc saxum *Xinxe*, id est spirituale vocatur, ejusque cultus sub Imperatoribus *Mung* cœpit.

Apud urbem *Cioking* in monte *Xepao*, magna ex lapide columna & imago Idoli *Fe*, cum Elephanto, Leone & tympano ex uno omnia saxo excisa, coloribus diversis, conspicitur. Quis ejus columnæ conditor, non constat.

In *Suchuen* apud urbem *Chunking*, ad ripam fluvii *Fu* inter hanc & urbem

urbem *Tunchuen*, mirabilis mons est, ex quo non tantum monstrosum Idolum, sed & montanum Deum *Fe* fecerunt. Hic pedibus complicatis, & manibus intra sinum junctis considet. Quanta ejus sit moles hinc apparet, quod ejus oculi, aures, nares & os spatio duorum milliarium distincte videri queant.

CAPUT NONUM.

De Pagodis & Templis Idolorum.

INgens tota Sina Pagodarum sumptuose & magnifice structorum numerus. Extra urbes in locis fere solis juxta vias publicas, viatoribus hospitium omnibus rebus instructum præbentes, siti sunt. Juxta turris, cui sæpe templum adjacet. Hæc templa referta Idolis & nigris lampadibus dies noctesque continenter ardentibus in memoriam eorum, qui bene vixerunt & beate obierunt. Præfecti dum munus suum auspicantur, in iis plerumque juramentum præstant.

Figura & forma Pagodarum.

Imago & structura talium Pagodarum hæc est. Supra & ad latera asseribus contexuntur: tectum imbricibus constat. Pavimentum ex luto & saxis quadratis. Utrimque ingens statuarum numerus. In limine ad utrumque latus Diaboli cornuta & rapax cum horrore spectabatur imago, rictu terribili, & uncis Gryphionum introeuntibus terrorem, quasi abreptura illos & devoratura, incutiens. In medio altare; supra illud imago triginta pedum altitudine considens; retro illud plurimæ minores statuæ. Ante hoc Idolum in altari crassa, & concava arundo plena bacillis, & obeliscis, quibus Characteres Sinici futura prænunciantes, inscripti. Utrimque turibula odores, eructantia, & in medio Patina cum sacrificiis, quæ Sacerdotes Idolo, quoties futura scrutantur, offerunt.

Quotiescunque Sacrificulus fata alicujus scrutari vult *Oryzam*, Vinum, animalium exta, & alia muneris loco affert, & odores in altari incendit. Deinde ex arundine bacillos aliquot promit, qui si infausta prænunciant, alios educit tamdiu, donec prosperum quid denunciatur. Interea dum odores fumant, Sacerdos frequenter in genua procidit, & ex complicata charta nescio quid muginatur, quo Idolum se placaturum, & propitiaturum confidit.

Sacrificii ritus in futura scrutando.

In Provincia *Peking* apud urbem *Chingting*, ingens templum quinque contignationum altitudine, in quo statua centum & sex pedum altitudine,

tudine, nomine *Quonin*, forma virginis, conspicitur. In *Xansi* urbe *Taiyuen* sacellum Imperatori *Siango*, omnium sapientissimo ex familia *Chaus*, consecratum est, cujus ex pretioso lapide statua sua sponte eo se contulisse referunt.

Apud *Lugan* in monte *Peco*, quod significat *Montem omnium frugum*, sacellum Imperatoris *Xinnungi*, juxtaque puteus est, ubi ab ignoto semina, eum simulque artem seminandi accepisse referunt, qui hanc artem subditis tradidit, unde ab ipsis in perpetuam beneficii memoriam magnis sumptibus exstructum est.

In *Xensi* apud urbem *Hanchung* quinque sacella sunt, quorum unum Imperatori *Changleango*, quod viam per aspera montium & convalles parasset, consecratum.

In urbe *Kingyang* tria sacella sunt, in quorum uno picturæ triginta septem Regum ex familia *Cheva* conspiciuntur.

In *Xantung* urbe *Cinan* decem Heroa, sunt quæ omnia superat sacellum *Tungo* ab Imperatore *Hoangtio* fundatum, in quo septuaginta duo Reges pacis amatores & religionis vixisse referunt. *Bonzy* magnos inde reditus capiunt.

Apud *Yencheu*, in urbe *Ceu* quindecim sacella sunt, *Confutio*, aliisque sacra.

In *Suchuen* urbe *Chingtu* sacellum Regi *Cancungo*, qui artem serici & bombyces alendi primus incolis tradidit, sacrum.

In *Huquang* apud urbem *Kiun*, mons *Untang* multa & splendida templa ac cœnobia habet, ibique inaugurantur Sacerdotes, qui internam animæ transmigrationem, id est moralem animæ, & corporis separationem sectantur.

In *Nanking*, apud *Ningque*, sacellum splendidum *Hiangsin*, id est suaveolens cor, quinque Virginibus sacrum est. Hæ virgines cum à prædonibus ad stuprum abriperentur, mori, quam violari maluerunt: hinc earum memoria ibi colitur.

In *Chekiang*, urbs *Hangcheu*, ineffabilis copia templorum repertum & quindecim millia Sacerdotum.

Apud *Nanking* in monte *Ni*, templum est, in quo mille statuæ numerantur.

Apud *Hoaigan* mons mari adjacet, in quo magnificentissimum templum & cœnobium.

In monte *Xinus*, apud *Taigan*, plurima Idoleia & innumeri sacrificuli in solitudine, velut Anachoretæ, viventes.

In *Chekiang*, apud *Hangcheu*, mons *Funghoang*, est in cujus binis altissimis cacuminibus duo templa sita sunt.

In monte *Untang*, apud urbem *Kiun*, Cœnobium est, in quo sacrificuli degunt.

Apud

Apud *Kienchang*, haud procul *Quanchang*, mons *Chunghoa* est, in quo magnificum templum jacet.

Apud urbem *Chinting*, in altissimo monte *Canguien*, fons medicus est, prope quem Regina *Xayanga* Cœnobium splendidum, memoriæ ergo, quod sanitatem ejus aquæ lotione recuperasset, structum.

Apud *Chaoking* duo sacella sunt. In regionis *Iunnan* monte *Xico*, prope urbem *Tengchuen*, ingens templorum & cœnobiorum numerus. Ex hoc loco primum manavit doctrina Idoli *Fe*, quam familia *Hana*, post domitam Provinciam, recepit: nam ante illa tempora Sinenses non alium Deum, quam *Xangti*, id est supremum Imperatorem colebant.

In *Chekiang* apud urbem *Hangcheu*, mons *Tiencho* & in eo rupes excavata *Filafung* jacet, in qua templa & cœnobia eximia reperiuntur & amplius tria millia sacrificulorum in illis speluncis ad æternos quasi carceres se damnarunt. Cibos per funem attrahunt, quod ipsa rupes ob altitudinem fere inaccessa sit. Frequentes tota Sina ad hunc montem excursiones, maxime Majo mense, instituuntur. In eadem regione apud urbem *Cuki* mons *Lu* est, & in eo templum, quod felicium somniorum ergo frequentant Sinæ.

Prope *Cunggan* tertium quartæ Metropolis *Kienning*, in Provincia *Fokien*, oppidum mons *Vuy* jacet, in quo plurima sunt idolorum fana, sacrificulorum cœnobia, & anachoretæ, inter quos multi è præcipuis raso capite cuncta mundana spernunt. Inter hæc dæmonum mancipia suos quoque Deus elegit servos, cujus rei eventus plane admirandus est. Archimandrita quidam *Chang* dictus ætate provectior sua fana, (binis enim præerat) in vera Dei templa convertit, idolis propria manu per securim concisis. Dum hic juvenilibus annis cuidam Archimandritæ fideliter inserviret, ut arcana Sectæ traderet melius, accidit, ut ipse morbo oppressus, & senio confectus paulatim morti fieret vicinior. Interrogat Magistrum discipulus, num vere legem, quam se hactenus docuerat, crederet ad salutem consequendam aptam satis & efficacem, nec ne? Cui senex respondit: non fili, sed meliorem nescimus, at bene age & lætare, post annos quadraginta aderit, qui tibi verum salutis iter ostendat. His dictis exspirat. At *Changus* ultima Magistri sui verba, velut cujusdam divinioris Numinis oracula, non contentus mandasse memoriæ, chartæ consignat. Elapso aliquot annorum spatio, cum civitatis *Puching* Præfectus cum tota familiâ Christianis sacris esset initiatus, sæpeque ad ipsum R. P. Simon de Cuncha ad obeunda religionis ex Christi legibus mysteria diverteret, contigit, ut sacris absolutis Patrem ad celeberrimum montem *Vuy* visendum recreationis gratia deduceret, occurrunt ad excipiendum Præsidem idololatræ, inter quos primus fuit *Changus*; cum inter colloquia de lege Christiana subinde fieret mentio, hæsit ille primum attonitus, mox oculis in præfectum defixis, in hæc erumpit verba.

 Me

Me hercule hæc illa lex est, atque hic vir ille, qui verum mihi salutis iter ostendet, ut mihi Magister meus dudum ante prædixit. Inspicitur liber consignatus ad memoriam & annus, quo hæc acta sunt, reperitur omnino ab illius obitu quadragesimus. Quare sine mora idolis dejectis, pedibusque conculcatis, indignatione plenus, ac cum stomacho in illa invehitur, quod tanto se tempore decepissent.

Apud urbem *Civencheu* templum *Caiyven* est septem contignationum altitudine, quarum singulæ centum & viginti sex perticas altæ sunt, podia ac meniana uniuscujusque zonæ ita prominent, ut undique turrium circuitus extrinsecus detur. Exornatæ marmoreis & æneis statuis idoli *Fe*, tanto artificio cæsis fusisque, ut Sinenses glorientur non humana, sed immortali opera confecta esse.

Extra urbem *Nanking*, templum est, in quo infernus imaginibus ex gypso tam artificiose repræsentatur, ut non exactius à Virgilio sexto Æneidos describatur.

CAPUT DECIMUM.

De Turribus & Arcubus Triumphalibus.

Turres.

TUrres tota Sina splendidissimæ, novem septemve contignationum. Aliquæ ad solam pompam structæ: in quibusdam, quæ *Ceuleu* dicuntur, Sinensia horologia sunt & in nonnullis ut *Nankingæ*, instrumenta Mathematica asservantur. In turribus *Ceuleu* Præfecti crebra convivia agitant, singulæ clepsydram horarum indicem habent: nam aqua ex uno vase in aliud fluens, tabulam attollit, cui horæ & tempora inscripta. In urbe etiam perdius ac pernox, qui singulas horas tympanum magnum pulsans populo significat & tabellam, cui literis sesquipede altis, horæ inscriptæ de turri spectandam suspendit. Idem ex sublimi turri totam urbem perlustrans, incendia, si quæ oriantur, pulsu tympani prodit, & populum ad extinguendum convocat. Cujus culpa incendium oritur, capite pœnas luit ob periculum densis ex ligno ædibus imminens.

In cacumine montis *Hiaikeu*, antiquissima turris fere præ senio collapsa, sed adhuc altitudine centum & octoginta passuum si ostentat, mirantibus cunctis, qua ratione in montem adeo sublimem calx & saxa deferri potuerint.

In *Huquang*, apud urbem *Hanyang*, turris *Xeleuhoa* est, cuncta alia ædi-

ædificia arte & magnificentia superans. Condita dicitur in memoriam cujusdam mulieris, quæ tanquam venefica ad mortem innocens damnata, miraculo arboris punicæ, ad preces ejus fructus repente producentis liberata fuit, unde turris *Xeleuhoa*, id est *Granatorum flos* dicitur.

In *Chekiang* urbe *Hangcheu*, quatuor turres novem contignationum sunt; & in duplici vertice montis *Funghoang* duæ turres novem contignationum cum templo est. In urbe *Niencheu* turris septem contignationum est.

Apud urbem *Vencheu* mons *Paocai*, in cujus vertice turris novem contignationum est, pharos præternavigantium.

Arcus Triumphales.

HAud minimum urbibus ornamentum triumphales arcus ex marmore & secto lapide insigni artificio & magnificentia, conciliant. Eriguntur in bene de patria meritorum honorem ac gloriam, sive illi Magistratus, cives aut eruditi sint. Plerumque in frequentissimis plateis & in foris, ubi maximus populi concursus, excitantur. Ex tribus constant concamerationibus major in medio, duæ minores ad latera, leonibus & aliis imaginibus, draconibus, floribus undique exornatæ. Ubi imagines desunt, saxa perforata & veluti catenæ variis spiris involuta apparent. Totus arcus in tres contignationes dividitur; retro & antro eadem forma ac elegantia omnino simili, ut ex utraque parte eundem arcum te videre credas. Singulæ contignationes, zophoris, marmoreisque epistyliis ac coronidibus distinctæ, exornatæ. In cacumine sub aureo tecto saxum cœruleum, cui aureis literis nomen Imperatoris quo regnante; in medio saxum planum latumque cum nomine, patria, dignitate laudibus & encomiis ejus cui arcus excitatus. In *Chekiang* Civitate *Hangcheu*, sive *Quinsai* passim tales arcus & in unica platea, quæ *magna* dicitur, plures trecenti numerantur.

C A-

CAPUT UNDECIMUM.

De Aquæductibus, Viis, Pontibus, Navibus.

IN regione *Suchuen*, fluvius *So* ad *Sinfan* excurrit & est quasi canalis fluvii *Kiang*, quem Imperatoris *Yvus* effodi jussit; prohibendis fluvii *Kiang* exundationibus.

In *Chekiang* pleraque à Septentrione manantia flumina arte & industria humana per universam regionem effossis canalibus, quorum ripæ quadrato saxo constant, derivantur, crebris passim pontibus & cataractis instructa.

In *Ningpo*, quæ nona urbs *Chekiang*, ripæ canalium secto lapide per triginta stadia sunt extructæ. Ad exitum cataracta arcens aquas, ne in fluvium influat, per quam omnes naves in flumen transmittuntur.

In urbe *Ieuping*, singulæ fere domus per canales & tubulos aquas ex montibus derivatas accipiunt.

In territorio urbis *Xaohing*, per aquæductum Orientem versus tridui via navigatur; ripis utrimque lapide secto constratis. Ad exitum lapidea moles aquam continens. Magna hic naviculariorum copia, qui naves in alterum aquæductum transferunt. Per hunc ultimum canalem naves minores usque ad urbem *Ningpo* perveniunt, majoribus interea per mare navigantibus.

Viæ Publicæ.

ADmiranda publicarum per Sinam viarum ratio, quæ in Australibus Provinciis, in quibus minor equorum & curruum usus planæ & lapidibus etiam per altissimos montes stratæ sunt, ad proficiscentium commoda, quantum humana ratio valet, exacta. Singulis decem stadiis lapis miliaris, cui inscriptum, quam longe loca distent, occurrit, & cursores constituti summa celeritate literas ac mandata Magistratuum deferunt: unde brevi tempore quicquid accidit, per universum Imperium innotescit.

Ad singulos octo lapides, qui iter diei faciunt, plerumque Regia Palatia sunt, Præfectorum & Magistratuum diversoria; qui per Epistolam *Pai*, quæ titulos, & statutum diem, & horam continet, eorum adventum significant, & ubi advenerunt, parata omnia, quibus indigent, non modo alimenta & potulenta, verum etiam equos, sellas gestatorias, bajulos, ac naves, publicis expensis, reperiunt.

Nec minus nitide ripas fluviorum ac publicas vias custodiunt. Octo ab aqua pedibus nullæ tolerantur arbores, aut quæ impedimentum præbere possunt navibus, quæ ab helcyariis protrahuntur. Ripæ saxo ab imo solidatæ, & cataractis fornicatis, ubi necessitas urget, canales passim constrati, adeoque ut merito Sinæ cum Romanis de Architecturæ gloria contendant.

In *Fokien* apud *Hinghoan*, omnes viæ quadrato lapide quatuor milliarium Germanicorum longitudine & unius perticæ latitudine constratæ sunt, pulcherrimo per totam Sinam opere.

Apud urbem *Hoangting*, vallis profunda, angusta & obscura est, per quam via longitudine duorum milliarium constrata ducit.

In *Queicheu* apud *Ganxun*, tres Cataractæ, quarum tertia *Tienseng*, id est naturalis mille perticarum longitudine ad utrumque latus via instar arcus cataractæ excavata est.

In monte *Mehi*, longissima & angustissima via vix duorum equitum capax; ad utrumque latus montes instar murorum in altitudinem assurgunt.

In monte *Co*, via acclivis est decem milliarium longitudine.

In montem *Fangnien* & *Hinglang*, per scalas lapideas adscenditur.

Apud urbem *Kiangxan* mons *Civen* trecentorum stadiorum longitudine, per quem transitus in *Fokien* datur. Altissimus & maximè præceps collis *Sienhoa* vocatur, quem formâ cocleæ trecentis & sexaginta gradibus ad faciliorem ascensum exciderunt. In supremo vertice sacellum magnificum & splendida diversoria sunt.

Pontes & Catarractæ.

IN *Xensi* apud pagum *Sigan*, in fluvio *Guei*, tres Cataractæ sunt una Ortum, altera Occasum versus, tertia in medio altis ex lapide fornicibus. Ferrei obices, Leones & alia operi splendorem conciliant. Similis apud urbem *Lantien* est.

Apud *Hanchun* opus, cui toto orbe secundum non datur, reperitur. Quippe *Changleangus Licupangi* Dux omnes altissimos illos montes & profundissimas convalles æquavit & complanavit. Ad utrumque latus muri recta in cœlum usque assurgunt, vix Solis lumine depressas vias irradiante. Alicubi duos montes pontibus junxit, qui tertiam viæ partem conficiunt, tantæ altitudinis, ut despectantibus in profundum comæ præ horrore stent. Via tam lata est, ut quatuor simul equites capiat; ac ne quis de pontibus decidat, clathra ferrea vel lignea utrumque latus claudunt. Ab urbe *Hanchung* usque ad urbem *Sigan* hæc stupenda via pro-

procurrit. Sinæ hunc pontem *Cientao*, id eſt viam fulcrorum nominant.

Apud urbem *Chegau*, pons *Fi*, ab uno ad alterum montem unius fornicis ſtructus, per quem Croceum flumen labitur. Longitudo ejus ſexcentorum, altitudo ſeptingentorum pedum. Sinenſes pontem *alatum* vel *volantem* vocant.

In *Honan* apud *Queite*, cataracta in mari *Nan*, ex quadrato Saxo eſt.

In *Huquang* apud *Sianyang*, cataracta per fluvium *Han*, ex ſecto lapide diverſis fornicibus conſtans.

Apud *Changte* vortex *Lungmuen* eſt, cui cataracta naturalis adjacet, quadrata ab uno ad alterum montem uno latere duorum ſtadiorum longitudine.

In *Kiangſi* apud *Gangin* pons memorabilis, qui *obedientiæ* & *ſubjectionis* vocatur, quam vidua quædam marito & parentibus amiſſis in ſolamen extruxit, ac eo perfecto ſeipſam inde in flumen præcipitavit.

In eadem regione apud *Cancheu*, ubi fluvius *Chanus* & *Can* confluunt, pons longiſſimus centum & triginta navibus impoſitus eſt. Naves ferreis catenis colligantur. In ipſo ponte telonium & una navis facile aperiri & claudi, tranſmittendis navibus, poteſt.

In *Nanking* apud *Siucheu*, pons triginta quinque navibus, ferreis catenis colligatis, innititur.

In *Chekiang* apud *Kinhoam*, in vertice montis *Fangnien*, vallis ingenti ponte conſtratus eſt.

Apud *Cuki* ſub urbe *Ningpo*, pons lapideis columnis centum perticarum longitudine innititur: & alius admodus altus trium fornicum.

In *Fokien* apud *Focheu*, inſignis Cataracta centum quinquaginta perticarum longitudine, dimidiæ latitudine in ſinu marus ex albo lapide, centum conſtans altis fornicibus, utrimque clathris & lapideis leonibus armatis, quam ad utrumque latus podia & cancelli debitis intervallis ſupra lapideas baſes nixi, ornant. Similis pons apud *Focing* ſive *Vangau*, centum & octoginta perticas longus.

In *Civencheu* pons *Loyang*, cui toto orbe ſimilis non datur, ex nigro lapide trecentis columnis navium forma innixus. Singulis columnis quinque æquales lapides, ſinguli octodecim paſſus longi, duos lati & craſſi impoſiti ſunt: latera clathris clauduntur & leonibus exornantur. *Quem auctor Sinicus ita deſcribit, jacet pons* Loyang *ad urbis* Barrolybicum, *ſupra* Loyang *flumen exſtructus, etiam* Vangan *dictus; hunc ædificavit urbis Præfectus* Cayang, *ejus longitudo ultra trecentas, & ſexaginta perticas protenditur, latitudo autem ſesqui perticam obtinet. Priusquam pons ſtructus eſſet, navibus patebat tranſitus, ſed quotannis propter æſtum vehementiam quam plurimæ cum ipſis vectoribus mergebantur. Optabat* Cayangus, *ut hominum, ac præſertim ſuorum*

ſuorum ſaluti & incolumitati conſuleret, pontem extruere, ſed cum ad hoc opus hominum vires nullo modo intelligeret ſufficere, videretque maximam aquæ altitudinem fundamentis jaciendis minime aptam eſſe; invocato ſpiritu maris petiit, ut æſtum contineret, obtinuitque (ſi credere fas eſt) poſtquam maria omnia fuere pacata, atque uno ac viginti die æſtus ceſſavit: tum demum fundamenta jacta, inſumptaque ad quaterdecies centena aureorum millia: hæc ille. Pons iſte non arcuatus ex nigro lapide trecentis columnis, navium formâ, innixus, utrinque in angulum acutum deſinentibus, ut minus ex aquarum alliſione atteratur, in ſuprema lapidum coagmentatione ſingulis columnis correſpondent quinque æquales lapides, ſpatii latitudinem occupantes, quorum ſinguli octodecim paſſus longi, duos lati, ac totidem craſſi. Numerantur ergo ingentes illæ lapideæ, ut ſic dicam, trabes mille & quadringentæ. Stupendum omnino artis miraculum, non ex eo tantum, quod columnis tantæ moles incumbant, ſed vel maxime, quod horæ tantæ magnitudine & numero parallelæ uſpiam reperiri, exſcindique potuerint. Ne vero tranſeuntes; è ponte delabendi ullum ſubeant periculum, podia ex eodem lapide utrinque cum leonibus, aliisque ornamentis, qui baſibus inſiſtunt ſuis, adſtructa ſunt. Sed notandum, hanc eam eſſe partem, quæ eſt inter Logan *oppidum & caſtellum, ſupra ipſum pontem ædificatum: illo enim ſuperato alia pars pontis ejuſdem operis, ac artificii ſequitur. Quod ad ſumptus attinet; parvi hi forte cenſebuntur ab Europæis pro tanto opere. Aſt conſiderandum, maximam operariorum partem, cum publicum extruitur monumentum, apud Sinas gratis ſervire; eorum vero, quibus ſtipendium ſolvitur, adeo exilis eſt merces, ut unius Europæi ſtipendium hic facile decem ſufficiat.*

In *Cangcheu*, tertia metropoli pons triginta ſex fornicum lapideus tanta latitudine, ut utrimque ædibus & officinis ſit inſtratus.

In *Kienning*, quarta Metropoli ejuſdem Provinciæ pons fornice tectus, ædibus utrimque mercatoriis conſtructus, fluvio *Nin* impoſitus. Columnæ ex lapidibus, cætera lignea ſunt.

In *Xa* oppido urbis *Ienping*, quintæ metropolis ejuſdem Provinciæ pons magnificus ædibus & utrimque cinctus.

Apud *Liping* ſeptima Metropolis Provinciæ in *Queicheu*, pons *Tienſem*, id eſt à cœlo factus, ex unico ſaxo rivo *Tanki*, latus duas perticas, viginti longus.

Ad Occidentem *Piecie*, primum ſupradictæ Provinciæ munimentum profunda vallis, per quam torrens ingenti aquarum in præceps ruentium lapſu, atque impetu volvitur, pons ligneo ferreis viginti catenis, montium annulis ac utroque latere infixis, quarum ſingulæ viginti perticarum longitudinem habent, via ſternitur. Dum plures per eum ambulant, totus tremit, horribili in depreſſa aſpectu.

Similis pons in *Iunnan*, quarta Provinciæ metropoli, reperitur, quem *Mingo* Hanæ familiæ Imperator condidit circa annum Chriſti ſexageſimum quintum.

Apud *Chincheu*, in *Suchuen*, pons lapidens multorum fornicum centum perticarum longitudine.

Apud *Quangſin*, & montem *Paofung*, pons vetuſtus longus centum & quinquaginta pedes.

NAVES.

Sinica navium architectura.

SInenſium naves longe Europæas ſuperant magnificentia & altitudine, neque niſi quis viderit, facile credet, quanta illarum ſit copia & elegantia. Altiſſimas in fluminibus ædes repræſentant, cubiculis amplis inſtructa. In medio ſpatioſum atrium copioſa ſuppellectili inſtructum cernitur. Feneſtræ & januæ clathris ligneis curioſe ſectis obducuntur; pro vitris tenuiſſima pelle oſtrearum, vel ſericea tela, quæ omnem excludunt ventum, cerata variè picturata utuntur. Extus navim ambulacra ambiunt, ubi nautæ absque rectorum incommodo ſua expediunt. Tota navis gummi *Cie*, illita reſplendet variis picturis aureo & flavo colore exornata. Trabes ita coagmentatæ, ut vix clavum deprehendas. Longitudine Europæas triremes æquant, ſed non tam altæ & latæ ſunt: ſcalis duodecim pedum in eas aſcenditur. Prora, ubi tubicines & tympanotribæ, caſtelli ſpeciem refert. Audito ſonitu, aliæ naves dignioribus cedunt; dignitas aureis literis proræ inſcribitur. Vexilla & ſericea vela per aërem ſpiris ſuis ventilantur.

Vela ex arundine inſtar flabelli complicantur. Tranquilla tempeſtate

ſtate naves funibus aut remigio promoventur. Remos inſtar piſcium ſub aquis raro artificio agitant; ſæpe unico tantum remo navim protrudunt.

Naves, quibus piſcis *Saul*, & ſericea tela in aulam Pekingenſem tranſportantur, incomparabili pulchritudine intus extusque inauratæ & rubricatæ reſplendent. Iis cunctæ aliæ cedunt & vela demittunt.

In Provincia *Nanking*, apud tertiam metropolim *Sucheu*, multa navigia ad voluptatem & luxum magnificè inſtructa reperiuntur. Incredibilis multitudo navium, quæ ab uno ad alium locum navigant. Canales & foſſæ tota Sina frequentiſſimæ, ut nulla fere urbs ſit, ad quam non navigiis perveniri poſſit.

A *Makao* Pekingam, à *Chekiang*, per totam *Suchuen* navigatur. Urbes integras claſſes hinc inde pro ancoris ſtantes repræſentant, & ſunt, qui totam viam in navibus tanquam continente cum familia & pecore tranſigunt.

Apud *Hangcheu* in *Chekiang*, lacus amœnus *Si* eſt, in quo naves palatiorum inſtar aureorum vehuntur; omnia auro & picturis reſplendent. In iis convivia, Comœdias & vitam voluptariam ſecuri agitant, quamvis plurimæ per hæc bachanalia, exortâ tempeſtate, pereant.

In *Fokien* tanta navium abundantia, ut incolæ Imperatori in nupero Japonico bello promiſerint ſe Oceanum usque ad littus Japoniæ ponte navali conſtraturos.

Apud *Focheu* fluvius *Min*, urbes *Buching*, *Ienping*, & *Xuikeu*, prætерlabitur ingenti celeritate, & tamen exiguis ſcaphis, quæ duobus longis clavis in prora & puppi ingenioſe reguntur, ſecurè eum Sinenſes navigant, per vallium anfractus & horrenda præcipitia, vix unius ſcaphæ capacia. Cymbæ illæ ex tenera & flexili materia funiculis compacta & fluctibus ac ſaxis cedente, conſtant. Unde proverbio Sinico dicitur: *Naves ſunt chartaceæ, nautæ ſunt ferrei.*

Pirata *Iquon* frequenter ad littus *Fokien*, & caſtella *Hiamnen* ac *Ganhai* claſſem trium millium navium ſimul pro ancoris ſtantem habuit. Quanta navium diverſitas in Sina reperiatur, quove artificio ingens familiarum numerus, claſſibus ſuis de loco in locum transferant, fuſius in legatione noſtra dictum.

Aulæ Præfectorum.

IN ſingulis urbibus quindecim aut viginti aulæ Præfectorum, quæ Regia Palatia referunt, conſpiciuntur: in minoribus oppidis minimum octo, vel quatuor æquali magnificentia, ſed diſpari magnitudine ſunt. Tres in ſingulorum frontiſpicio portæ, marmoreis leonibus inſignes. Maxima porta ſpatioſam aream, cancellis gummi *Cia* illitis cinctam,

 habet,

habet. In ea duæ turriculæ cum tympanis & tubis, quas præfecto exeunte aut ingrediente pulsant & insonant.

Interius spatiosum atrium, in quo audientiam præfectus cupientibus largitur: ad utrumque latus ædiculæ, quas aulici inferiores habitant. Singula palatia duos minores quoque aulas habent, in quibus hospites excipiunt, in his sedes & reliqua ad hospitum exceptionem destinata. Post illas tres aliæ portæ, quæ non nisi Præfecto tribunal ascendente, reserantur: media porta insignis magnitudinis, per quam soli nobiles & magnates ingrediuntur; cæteri per minores. Tum alia area, in cujus extremitate magna aula columnis innixa, nomine *Tang*. In hac præfectus jus dicit: utrimque tabelliones, curiales, ministri publici, habitant, quorum illa sedes constans, nec cum Præfecto adveniunt, vel discedunt.

Sequitur Palatium interius *Sutang*, id est *Secretum*, in quod nonnisi intimi Præfectorum ad colloquium, & salutationem admittuntur. Post per magnam portam circum hanc famuli domestici & Præfectorum proprii degunt, ad ædes Præfecti pervenitur, in quibus cum uxore & liberis vivit. Sunt & luci, ambulacra, lacus, horti & quicquid ad delectationem facere potest; naves, suppellex, mancipia, victus, omnia Regio sumptu Præfectis suppeditantur, qui si discedant, & alio transferantur, cuncta secum auferre licitum: novo Præfecto alia suppeditantur.

In *Cingtu*, prima metropoli Provinciæ *Suchuen*, olim Rex quidam ex familia *Taminga*, qui jurisdictione ac titulo soli cedebat Imperatori, cætera omnia Cæsareo splendore ac apparatu administrans. Palatium quatuor milliarium Italicorum circuitu habuit, quatuor portis insigne multisque arcubus triumphalibus spectabile.

In *Tali*, Provinciæ *Iunnan* Palatium, relaxandis animis exædificatum, magnificum ambitu quinque stadiorum, altitudine decem perticarum ad voluptatem extructum est.

Apud *Hinghoan* in *Fokien*, ad pedem montis *Chinyven*, lacus *Chung* est, cujus ripæ magnum Palatium, in quo decem aulæ sunt, adjacet. In hoc Palatio quoties pluvia vel ventus imminet, sonus quasi campanæ auditur. De aula *Pekingensi*, supra in legatione actum.

CAPUT

CAPUT DUODECIMUM.

De Fluminibus, Catadupis, Fontibus, Flumina.

ABsolutis mortalium artificiis, jam ipsa naturæ prodigia & miracula spectare animus, exordio per fluvios sumpto.

Duo primaria Sinæ flumina sunt *Kiang* & Croceum flumen, KIANG, qui & *Yangou Kiang filius Maris*, dicitur totam Sinam in partem Borealem & Australem dividit, ab Occidente in Orientem fluens (qui, qua Provinciæ *Suechen*, maxime vergit ad Occidentem in *Sifan*, longissime excurrunt, radicibus Boreis Metropolim *Guei* attingentes) inde egressum flumen magno aquarum impetu, metropolim alluit, factoque undarum divortio, in varios sese extendit ramos, magnamque Regionis partem in insulæ modum coactam, gyro suo complectitur, varia nomina à regionibus, quas permeat, accipiens.

A montibus *Min*, unde exoritur, *Minkiang*, apud *Sincin*, urbem *Takiang*, apud *Liucheu*, *Liukiang*, apud *Kingcheu*, iterum *Takiang* vocatur. Et hactenus multis mæandris summo cum impetu per rupes & asperas convalles labitur, donec apud *Kingchau*, lenior jam & placidior, receptis ex mari *Tungting* & *Pengsi*, vel *Poyang* copiosis aquis, labitur, ac magis magisque tranquillus navigationem secundo & adverso vento plenis velis fert apud lacum *Foum*, donec tandem latitudine duorum milliarium urbem *Nanking* & *Chinkiang* præterlapsus, ingenti se ostio in Oceanum Orientalem evolvitur. Dictu mirum per tantam terrarum longitudinem in noviluniis & pleniluniis præsertim huc usque maris æstum sentiri, piscibus maritimis adversas undas ascendentibus.

Flumen à fundo *Croceum*, Sinis *Hoang*, incredibili celeritate cursum præcipitat, longitudine octingentorum milliarium, latitudine dimidii: unde nonnisi magno helciariorum numero naves adverso flumine protrahi possunt. Oritur in regno *Tibet* & *Laos*, ex montibus *Quensun*, unde etiam *Ganges*, fontes plures quam centum habet, cujus aquæ supra lacum *Singcien* æstuant; inde per *Sifan*, *Taniju*, desertum *Samo* lapsus, murum Sinensem porta *Se* ingreditur, ac Provincias *Xensi* & *Xansi* disterminans, *Honan* & *Xantung* permeat, donec apud urbem *Hoaignan*, magno fragore Oceano mergitur. Hæc ipsissima Sinarum verba sunt. *Ortus* Hoang *fluvii est inter austra montes* Quenlun, *quos incolæ* Otunlao *vocitant. Aquæ pluribus quam centum fontibus scaturientes, ad superficies lacus, quem efformant, ebulliunt.* Singcieu *mare dicitur: octoginta stadia quadrata*

drata occupat : ex eo aqua, canali deducta, alterum lacum efficit, antecedenti paulo minorem. Inde fluit Hoang *boream verſus, nonnihil in Ortum deflectus. Mox* Xenſi *Provinciam alluit, rectaque ad Ortum pergit. Tum deinde verſus Boream arenoſos campos, ſeu deſertam ſolitudinem præterlabitur, atque hinc verſus Auſtrum* Sinam *ſubit, & per* Xantung *per mare prorumpit.*

Olim per *Pekingam* quoque & *Nankingam* labebatur, ſed Sinæ veriti, ne crebris exundationibus ſuis Regiones illas depreſſas & campeſtres perderet, curſum ejus ingenti labore alio diverterunt. Quippe frequenter ripas excedens proxima quæque limoſis ſuis undis ſtagnat, quæ adeo ſunt fœculentæ, ut proverbio dicatur : *Tum quando flumen Croceum pellucidum fiet.* Sed nautæ limum alumine injecto præcipitant : mox enim quicquid turbidum ſubſidet ad fundum.

Catadupæ.

IN Provincia *Xanſi*, apud *Pingjao* aqua ingenti fragore, cujus ſonus ad milliaria aliquot auditur.

In Provincia *Niangſi*, apud *Nancham* primam metropolim mons *Pechang*, id eſt centum *Perticæ* eſt, quod aqua cum impetu centum perticarum altitudine ruat.

In fluvio *Chuem*, qui apud *Xunking*, per rupes & ſaxa ruit, ſex & triginta catadupæ ſunt, è quibus aqua horrendo fragore præceps delabitur. Rivus *Xemuen* vel *Hing*, ex præcipitio, quod Campana dicitur, ruit.

Fluvius *Yao* apud *Linijao*, inſtar tonitrui labitur.

In pago *Chunking*, apud oppidum *Chung* rivus *Mingyo*, ex rupibus confragoſis labitur

Ex montibus *Taye*, aqua quadringentarum perticarum altitudine ruit.

Apud oppidum *Tau*, præcipitium aquarum mare facit.

Apud *Choxang* rivus Xangyung præcipitium habet, cui lapis injectus, ſtatim pluvias & tonitrua facit.

Apud *Hoeicheu* rivus *Singan*, inter valles & rupes trecenta ſexaginta præcipitia habet.

In *Fokien* apud *Tincheu* rivus *Ienpingam* ducit, multis aquarum præcipitiis & brevibus infamis. Nautæ faſciculos ſtraminis injiciunt, quibus leniter allabentes naves à naufragio defenduntur.

In *Quangſi* apud *Pinglo*, rivus *Ly*, in quo trecenta ſexaginta præcipitia, ut vix navigabilis ſit.

In *Queicheu* apud *Canchoang*, præcipitium duodecim perticas altum.

Apud *Kiegan* fluvii *Kan*, ubi periculoſæ & naufragæ rupes Xetapan, quod decima octava præcipitia (totidem enim) deſignat.

Apud *Ce* eſt rivus *Tan*, id eſt *ruber*; nam aqua ejus ſanguinis inſtar ruber.

In *Chingtu* pago *Suchuen*, apud oppidum *Cu*, rivus *Margaritarum* fluit, quod noctu in eo fulgor Carbunculorum inſtar appareat, quos Sinæ *Iemingo*, id eſt *lumina nocturna* nominant.

Apud *Iungcheu* fluvius *Siang* Criſtallinas aquas fundit.

Apud *Foming* rivulus ex monte *Talao* fluit, cujus aquæ autumno cœruleæ ſunt; incolæ tum veſtimenta ſua in iis lavant, quæ cœruleum colorem imbibunt.

Rivus *Io* apud *Kancheu* debilis vocatur, quod aquæ ejus tam debiles ſint, ut ne plumam quidem ferre poſſint.

Apud *Chingtien* in monte *Cucai* rivulus ſuaveolentes aquas habet.

Apud *Han* rivus *Co*, cujus aquæ ferrum indurant.

Apud *Choxau* eſt rivus *Cungyang*, cujus aquæ omnes ex veſtibus maculas tollunt & ferrum indurant.

In *Hoquang* eſt rivus *Han*, ex montibus urbis *Vuchang* fluens, cujus aquæ frigidiſſimæ æſtum caniculæ temperant, unde Reges Palatium ibi ſtruxerunt, vitando calori æſtivo

In *Honan* apud *Hoaiking*, rivus *Ki*, ex monte *Vanguo* fluit; inde ſub terra abſconditur, mox iterum prorumpens lacum *Taye* facit, inde denuo profluens *Ci* vocatur.

Fluvius *Kinxa* aurifer vocatur, quia accolæ magnam auri copiam ex eo colligunt.

Urbem *Pexan* præterfluit rivus *Che*, qui & *Hoanglung*, id eſt *Draco flavus* vocatur.

Siangyn præterfluit amnis *Mielo*, ex eo celebris, quod Feſti, apud Sinas *Tuonu* dicti, cauſa fuerit Id quinta die quinti menſis per univerſam Sinam magno apparatu, in memoriam Præfecti, qui cum à proditoribus peteretur, ſe in *Mielo* flumen præcipitem dedit, magno apparatu colitur populis ovantibus applaudentibusque. Erat ille genti, quam regebat, gratiſſimus, eam ob rem in ejus honorem, eo die ludicra in navibus inſtituta certamina, celebrataque convivia, quibus Præſidi ob redemptionis beneficium gratulabantur. Pulcherrimis, deauratisque naviculis & in varias Draconum figuras elaboratis, diſcurſantes certantesque pugnas miſcent. Ab hoc exordio per totam Sinam ita ſumpſit incrementum, ut etiamnum pretioſa victoribus præmia decreta ſint.

Sub *Kiegan* nonam Provinciæ *Kiangſi* metropolim prope nonum oppidum *Iunſing* rivus datur *Senting*, fiſtula dictus ex eo, quod ipſius aqua per ſaxa velociſſimo curſu profluens ſuave murmur, ac quaſi gratam vocem ſuo decurſu efformet. Aquæ fluminis *Xo* in *Xincheu* decima ejuſdem Provinciæ metropoli, prope ſecundum oppidum *Xangcao*, medici-

nales, haud aliter ac Spadanæ nostræ, celebrantur. Fluvius *Kingxa* in Provincia *Iunnan* ad quintam secundæ metropolis *Tali* urbem *Lingkiang* in magnam latitudinem diffusus triginta stadiorum lacum imperscrutabilis profunditatis efficit.

In decima Provincia *Chekiang* ad primam metropolim *Hancheu* fluvius, qui modo *Che*, modo *Cientang*, modo *Cingan*, ratione decursus dicitur, die decima octavâ octavæ Lunæ, (quæ apud Europæos decimæ octavæ Octobris coincidit) tam stupendum excitat maris æstum, ut hinc Philosophi copiosam disputandi materiam haurire possint; adeo famosa est hæc dies circa quartam pomeridianam, ut tota civitas Præfectique accurrant, ac maxime exteri aut advenæ, si qui sint, ut prodigiosam per hunc diem æstus vehementiam coram oculis usurpent. Non obscurum argumentum, æstum maris, tametsi Lunæ periodis se accommodet, non à Luna tantum, sed ab ipsa constitutione Terrarum orbis, varioque flexu & reflexu littorum, fluviorumque exonerationibus opitulari.

FONTES.

IN *Chinting* Pekingæ lacus ex duobus fontibus oritur, quorum unus frigidissimus, alter calidissimus est, cum tamen admodum vicini sint.

In monte *Ganlo* urbis *Iungchang* lapis est, qui nares hominis refert, ex foraminibus duo fontes, unus calidus, alter frigidus, prosiliunt.

In *Tengcheu Xantungæ* fons *Hanuen*, simul calidas frigidasque aquas ejaculatur.

In Xensi apud *Linchang*, fons cristallinus, cujus aquæ superiores frigidæ, in fundo (& vix quinque pedum altitudine est) ferventissimæ sunt.

In *Quangsi* fons est, cujus una pars turbida, altera clara; & si permisceantur, mox iterum turbida a clara secedit.

In *Queicheu* apud *Tungpin*, similis fons turbidam & claram simul ejaculatur; mox quasi inimicitia intercederet, turbida & clara in diversum secedunt. In clara potum ex oryza coquunt.

Apud *Iungping* aquæ calidæ fons, ut ova in eo excoquantur.

Apud *Hiaoy* mons *Caotung*, thermis & calidis fontibus frequens.

In *Huquang* apud *Hoangcheu* mons est, ex quo calida aqua fluit. Talis quoque fons apud oppidum *Ju*, qui *Ven* vocatur.

Apud *Iuencheu* ex monte *Nang*, fons frigidissimus oritur, cujus aquas nisi parum Soli exponantur, nemo præ frigore bibere potest.

Apud *Chenning* fons *Caikus* frigidissimus est, cum tamen tota Regio ignibus subterraneis æstuet.

Apud

Apud *Iongan* in *Xensi* ex montibus bitumen sive petroleum exudat.

Apud *Hoaiking* in *Honan* olim mons *Tai* disruptus voragine trecentarum perticarum profunda, ex qua bitumen instar olei fluit, quod loco olei usurpatur & gustu admodum gratum est.

In *Suchuen* oppido *Nuikiang* fons est, qui instar maris æstuat.

In *Fokien* apud *Hinghoam* in cacumine montis *Hucung* puteus pariter, ut mare, æstuat.

Apud *Iungchang* mons *Gailo* profundum puteum habet, cujus aquæ prout altæ vel depressæ sunt, fertilem aut sterilem annum portendunt.

Apud *Iungking* fons *Tieju*, id est *lacteus* à dulcedine aquarum dicitur.

Apud *Vuting* fons *Hiangxui* odoris aquis & medicatis in vere est, quo tempore incolæ sacrificia fonti offerunt & decoctum *Oryzæ* vino mixtum bibunt.

In *Honan* pulcherrimus fons *Ping* est & juxta eum columna.

In *Huquang* apud *Hoangcheu* fons *Loyu*, quo ad potum *Cha* utuntur.

In *Iunnan* mons Xang, fontem frigidissimum habet, cujus aquæ podagram curant.

In *Quangnan* rivus *Nanmo*, calidam aquam fundit & medicatam

Apud *Cioking* fons calidus est, in quo lavant, qui pectoris angustia & obstructionibus laborant.

Apud *Lingan* in monte *Sieu*, fons est cujus aquæ potæ carnem dealbant & pinguefaciunt.

Apud *Xunte* in cavo monte *Tang*, id est *Balneo*, calida aqua est.

Apud *Chelo* in monte *Manglo* aqua venenata est, homines & pecora vel minimum pota occidens.

Apud *Yaogan* fons salsus est, ex quo sal excoquitur.

Apud *Penxui* in monte *Fonien*, multæ Salinæ, nec non apud *Queicheu* in sterilibus montibus. In *Hengman* triginta octo fontes & in *Nanmin* novem salinæ sunt.

Apud *Iangcheu* multæ Salinæ unde sal excoquitur.

In *Kiangsi* apud *Nanking* fons *Lien* cujus aquæ, in saliendo pannum argenteum referunt. Ex hoc fonte triginta rivuli oriuntur, ejusque aquæ saluberrimæ censentur.

Apud *Sintien* ex monte *Caimiao* aqua iridis specie, dum Sol fulge prosilit.

Apud *Iaocheu* mons *Xehung*, id est *lapideus Iris* vocatur, quod ejus aquæ iridem repræsentent.

CAPUT DECIMUM TERTIUM.

De MONTIBUS.

Curioſiſſimè Sinenſes naturam montium ſcrutantur, quos à Draconibus habitari credunt, quibus omnem felicitatem ſuam adſcribunt. Quare ſepulchrum ſtructuri, omnes montis venas perveſtigant, ut terram fœlicem, nimirum Caput, caudam, vel cor Draconis nanciſcantur, quod inde omnem poſterorum defuncti felicitatem pendere arbitrantur. Hinc innumeri hanc montium indagandorum ſcientiam jactantes, velut Aſtrologi & Chiromantici, tota Sina vagantur.

In montibus præcipue magnitudo, altitudo, forma, cacumina & valles ſpectantur. Omnium Sinæ montium maximus & ampliſſimus eſt *Kiming* apud *Kinhoam* prope *Yu*: minimus *Lungciven* apud *Kungyang*, ambitu duorum milliarium cum dimidio.

Altiſſimus montium Sinæ, eſt *Pie* apud *Sintien*, ſupra nubes quam longiſſimè elatus. Proximi ab eo ſunt mons *Tafung*, *Iuntai*, *Hocang*, *Loyang*, *Kiming* cujus cacumen vix novem diebus conſcendi poteſt. In *Suchuen* omnium altiſſimi montes ſunt.

Cacumina centum & octoginta octo mons *Xuming* apud *Xaohing* in altum tollit. Mons *Pie* inſtar cylindri verticem elevat, unde etiam *Pie*, id eſt *penicillus* vocatur.

Sunt etiam crebræ in montibus ſpeluncæ, velut in monte *Tungting*, *Taiping*, *Iungte*, *Queikive*, *Chengleang*, *Cokien*, *Hayang*.

Salutares montes ob aëris conſtitutionem habentur, *Pao*, *Into*, *Cokien*, *Kaoleang*.

Forma montis *Ly* in *Quangſi* Elephantum refert. Mons *Utung* hominem facie cernua repræſentat. Mons *Tienmo* oculus cœli vocatur, quod in vertice duos oculos habeat.

Mons *Mingue* totus perforatus eſt, cujus foramen, ſi quis è regione ſtet, Lunam fulgentem refert.

Mons *Chicang* tempeſtate imminente ita fremit, ut ad duo milliaria exaudiatur.

Si nix in monte *Pequi* liqueſcat, ſignum fertilitatis eſt, ſi vero æſtatem duret, ſterilitas imminet.

In monte *Fang* vere & autumno nullus ventus ſentitur; æſtate ex ſpe-

ſpeluncis continui venti ſpirant; qui hyeme per ſpeluncas attrahuntur.

In monte *Lingfung* poſt pluvias noctu magna flamma apparet, nullo aëre ſicco.

Mons *Hoo* igneus vocatur, quod noctu multæ velut candelæ in eo luceant. Sinenſes cicyndulas eſſe putant.

Mons *Tienul* apud *Monghoam* auris cœli vocatur ob echonem ſuaviſſimam.

In monte *Fungcao* Phœnix nidulari dicitur.

In monte *Quan* falcones & vultures capiuntur.

In monte *Sinſung* feri homines & beſtiæ reperiuntur.

In monte *Holan* feri equi, in monte *Linijao* & *Nilo* feri boves, & tigres, in monte *Cutien* Tigres innoxiæ reperiuntur, & delatæ eo feræ Tigres ac Serpentes, ibi manſueſcunt.

In monte *Toyung* ſimiæ humana forma ſunt.

In monte *Cio* ſaxum quinque perticas altus & octodecim craſſus, qui tremit & movetur tempeſtate imminente.

In monte *Yoinu* imago naturalis pulcherrimæ fœminæ reperitur.

In monte *Chingleang* ex unico ſaxo mille Idola ſunt exciſa.

In monte *Vangkiu* ſtatua humana eſt, quæ pro aëris temperamento varios colores aſſumit, unde accolæ aërem ſerenum aut turbidum conjiciunt.

Montem *Fang* Imperator *Xius* perforari juſſit, ut prædictionem hariolorum, alii Imperium deſtinantium, irritam faceret.

In monte *Cokieu* vaſta ſpelunca, in cujus fundo imago hominis & animalis, quam imaginem, ſi quis intueatur & clara voce compellet, ſtatim tonitrua & tempeſtates oriri dicunt.

In monte *Fiyun* veſtigia humana impreſſa reperiuntur.

In monte *Loyo* imago Leonis, ex cujus ore fons fluit.

In montis *Cuking* magnum auri fruſtum repertum, quo multi morbi curantur; unde arte Chimica confectum creditur.

Mons *Lin* celebris eſt, quod in eo *Heuyus*, inſignis ſagittarius ſeptem aves totidem ſagittis inter volandum trajecerit.

Mons *Changping* nativitate Confutii famoſus eſt, cujus parentes in monte *Fang* ſepulti jacent.

Mons *Kieuchin* à novem virginibus appellatur quæ ibi Alchimam exercuerunt.

Moyung mons paſtorum appellatur quod in eo pulcherrima virgo olim paſtoritiam exercuerit.

In monte *Cu* Rex *Ci* magnum auri pondus defoderat, occiſis quorum ad id opera uſus: ſed puer quidam id obſervaverat, qui etiam aurum inde abſtulit.

In altiſſimis montibus *Suchuen* regnum eſt, quod *King* vocatur, cujus incolæ

incolæ liberi & ob naturam montium Sinis inexpugnabiles sunt. Ita in montibus *Queicheu*, *Changno*, *Kiangsi*, *Fokien* & *Quangtung* feri homines Sinis hactenus indomiti habitant.

Caput Decimum Quartum.

De Metallis, Terris, Lapidibus.

Metallorum tota Sina uberes venæ, sed aurum ac argentum effodere leges prohibenti ad fluminum ripas legere licet, ibique copiosum aurum reperitur, nam existimant, noxiis terræ exhalantibus vaporibus in mineris passim interire homines, quorum vitam pluris, quam aurum & argentum (propter quæ Europæi terrarum viscera scrutantur & evacuant, soli superficiem hominibus surripientes) ab Imperatoribus ac Regibus æstimari par est. Cætera, argentum vivum, æs, ferrum, stannum, cinnabaris, lapis lazuli, vitriolum passim.

Per totam *Suchuen* excellentes magnetes, optimi apud *Liucheu* & in *Huquang*.

In montanis *Yocheu* lapis viridis, qui tusus colorem viridem pictoribus exhibet.

In *Quantung* apud *Kaocheu* & *Tali* in *Iunnan*, marmor, quod in tabulas sectum arbores, flores, Regiones & varias imagines pulcherrima colorum varietate exhibet.

In *Peking* Crystallus, album & rubrum Marmor: in montibus *Xaitung*, Regionis *Xansi*, Jaspides.

In *Xensi* etiam Jaspis copiosus Europæo clarior hinc inde maculis subceruleis variegatus, quem solus Imperator sibi vendicat.

In Xen*si* apud *Chengyven* in monte *Io*, lapilli adamantum æmuli, qui Sinis magno in pretio ac æstimatione sunt. Comparatur à mercatoribus ex Regno *Yarken*, quem magno hic distrahunt quæstu, & lucro. Gagatem aut Jaspidem Europæum refert, nisi quod pellucidior, & intermixto subinde tenuiore colore cœruleo albescat. Facile quis credat, unum hunc esse ex iis, quos Sacræ Literæ recensent, atque inter duodecim lapides illos pretiosos, qui vesti Aaronis attexendi erant, enumerari, si modo lapis tantæ magnitudinis forma quadrata reperiri possit, ut unum illius latus dumidium palmæ æquet, qui tum inæstimabilis evadit pretii, atque à solo Imperatore comparatur.

In monte *Kiun* Marmor rubrum.

In

In *Huquang* apud *Kingcheu* & *Quenlin* in *Quangsi* lapides, quo Sinæ atramentum suum temperant.

In *Quangtung* apud *Nanhing*, lapis atramento Sinico æmulus, cum quo, ut nos creta, albis tabulis inscribunt. Ibi quoque lapis tam durus, ut secures & cultros inde conficiant.

In *Peking* lapides lydii.

In *Honan* apud *Changte* mons, qui magnes dicitur ob copiam illorum lapidum.

Apud *Paoning* mons *Io* gemmarum proventu insignis. Sed difficilis aditu.

In *Suchuen Kienchang* mons *Tiexe*, cujus igne fusi lapides ferrum exudant, acinaci & ensibus idoneum.

In *Huquang* apud *Hoangcheu* mons *Pao*, lapilli, qui Soli expositi rubescunt & flavescunt, durante ad tempus colore.

Apud *Chingtien* mons *Cucai*, cujus omnes arbores & lapides rubri.

In *Huquang* apud *Ganhiang* mons Hoan, id est flavus, quod ejus terræ, lapides aureo colore fulgeant. Ita mons *Tayven* apud *Unchang* tales terras & lapides profert.

In *Iunnan* apud *Cioking*, mons *Kinhoa*, cujus vertex aureo colore assurgit.

Apud *Chungchang Xensi*, subcœrulei lapilli albis lineis variegati, quorum calx usta vitam prolongare creditur.

In H*uquang* monte *Uxe* nigri lapilli, quorum pulvis anginam & fauces sanat.

Apud *Hengcheu* mons *Xeyen* lapillos forma hirundinum profert. Medici masculos à fœmellis discriminare norunt & medicamenta inde conficere.

In monte *Ciepuon* apud *Tochi*, varia lapillorum genera.

In *Chekiang* apud *Taicheu*, mons *Gueyn*, cujus omnes lapides quadrati.

Apud *Siaoxan* lautumia toti fere Sinæ saxa suppeditans.

In *Xensi* apud *Lantien*, in monte *Vutu*, & apud *Cungchang* terra, antidotus contra venena & febres, & hydroprobiam, effoditur. Rubicunda nigris exspersa maculis est, quodam instar cinnabaris rubet, sed inepta ad pingendum. Eadem in *Suchuen* apud *Po* reperitur. Vino macerata bibitur, Europæis incognita.

Ex monte *Fangtai* vitrum Moscovicum effoditur: copiosum etiam in monte *Iumo* reperitur. Calx usta vitam prolongat, in vino hausta. Hoc vitrum etiam in *Nanking* apud *Fungyang* effoditur.

In *Quangsi* apud *Cincheu* terra flava, venenis resistens foditur.

In H*uquang* apud *Changte*, Manna colligitur, etiam apud *Minxan* in altissimi montis vertice. Sinenses pro rore conplanato habent.

In *Xansi* monte *Tape* terra cinnabaris instar, cum qua Sinæ sigilla sua tingunt.

In

In *Xansi* apud *Nieuxeu*, terra albissima, qua fœminæ pro cerussa, tollendis maculis & fuco faciendo utuntur. Sinis *Queiki* vocatur, quod *nobilem fœminam* significat.

In *Xensi* apud *Lentien*, monte *Jo*, cœrulea terra foditur tingendis vestibus idonea.

In *Xansi* carbones instar Leodiensium effodiuntur, quibus in Septentrionali Sina ad ignes utuntur. Tarde ignem concipiunt, conceptum semel pertinaciter servant.

In *Peking* apud *Pingco*, montes *Kie* & *Sui*, ubi itidem carbones ustiles effodiuntur.

In *Sina* bituminis genus ex cortice arboris cujusdam extillans picis tenacitate, unde genus rubricæ conficitur, Lusitanis *Ciaro*, Sinis *Cie* dictum, cum quo lectos, suppellectilem, domos, naves illinunt, unde speculorum instar resplendent. Et hæc causa, cur ædes in *Sina* & *Japonia* adeo splendeant & oculis blandiantur. Unde raro in mensis mappa, aut linteis utuntur, nam pinguedo facile aqua eluitur, bitumine nullas sordes tolerante. Oleum quoque ex fructu arboris cujusdam exprimitur, sed non adeo splendidum, quanquam frequentius eo utantur. De porcellanorum materia jam ante actum.

CAPUT DECIMUM QUINTUM.

De Radicibus, herbis, fruticibus, floribus, Arundine, arboribus & fructibus.

VAstissimus Regni Sinici per quatuor mundi plagas tractus ob diversimode temperatum aëra vario pariter ac copioso vegetabili gaudet. Luxuriat cunctis, quæ natura Europæis novercali concessit manu. Ut hoc lectori constet, quibus singulæ Provinciæ rideant, breviter Botanicam subjungemus.

Radices.

IN *Jungping Pekingæ* & *Xansi* apud *Leao*, prænobilis radix Japoniis *Nisi*, Sinis *Ginseng*, quod humanam formam (*Gin homo* est) cruribus divaricatis referat, unde Mandragoræ species censetur. Sicca flavescit nigris venulis variegata. Mansa subdulcis cum pauca amaritie. Multiplicat

plicat duodecima unciæ pars spiritus vitales & calorem innatum: unde robustis & calidis letalis censetur; solis convenit debilibus & exhaustis morbo. Animam agentes restituit, ut sæpe convalescant. Libra ejus tribus argenti libris venditur.

In *Xensi* Rhabarbarum Sinis *Taihoang*, id est summe flavum, magna cura plantatur. Terra, in qua luxuriat, rubra est & lutosa ob fontes & pluvias: folia pro ratione plantæ magis vel minus duobus palmis longa, inferne angusta, superne ampla, limbus illorum lanuginem pilosam habet, quæ tamen, ubi adolescunt & maturantur, marcescunt, & flavescentes in terram declinant. Truncus uno palmo supra terram eminet, ex quorum medio ramus subtilis onustus floribus, violis magnis non absimilibus, verticem tollit, qui succo expresso instar lactis cœruleo turget; odorem acutum, quem nares offendunt, redolentibus. Radix non cava, sed densa, & passim tuberosa, quam terra recondit, unius, duorum triumve palmorum longitudine, colore subobscure viridi, crassitie quandoque humanum brachium adæquans; varias circumcirca soboles alit, quibus resectis *Rhabarbarum* divisum in frusta, carnem interdiu flavi coloris rubeis refertam venis ostendit, ex qua succus flavescens & rubeus lentore quodam viscosus distillat. Ne quid virium in Rhabarbaro pereat, experientia docuit, humida illa frustra non mox Soli exponenda, sed prius in oblongis reponenda mensis, sæpiusque eodem die revolvenda, ut per hoc artificium succus sensim concrescat, qui plerumque intra quatriduum incrassatur, unde tunc transfactis per frustra illa funiculis, exponunt vento, loco tamen umbroso, ne radiis solaribus contingantur, alioquin unctuosum illud humidum in vapores resolveretur, emortuâ tantum radice sine viribus superstite. Effodiendo *Rhabarbaro* hybernum tempus optimum peritiores Sinarum Botanici tradunt, antequam viridia folia pullulent, dum succus & virtus magis unita sunt. Quam succulenta radix sit, liquet, quod ex septem libris recentis, vix una vel altera siccata supersit.

Ex *Xensi* & *Suchuen*, omnes fere Rhabarbarum ad nos in Europam venit, sive mari, sive terra per Regna *Caskar*, *Tebet*, *Mogol* & *Persiam*. Unde errant, qui ibi crescere arbitrantur: nam sola Sina Rhabarbarum producit; unde cæteri populi petentes ad nos deferunt

Apud *Xunking*, *Scorzonera* viribus Europæa longe excellentior reperitur, quæ præsentaneum pestilentiæ remedium, & certa veneni antidotus celebratur, unde singulæ familiæ hanc radicem, tanquam Panacæam, & universale ad omne morbi genus remedium, domi reservant.

In *Kiangsi* flos *Lien*, cujus radix præstans. Hæc radix crassitie humani brachii, trium quatuorve pedum altitudine in terra subtili crescit, nodulis arundineis distincta. Cortex exterior solidus & bonus, medul-

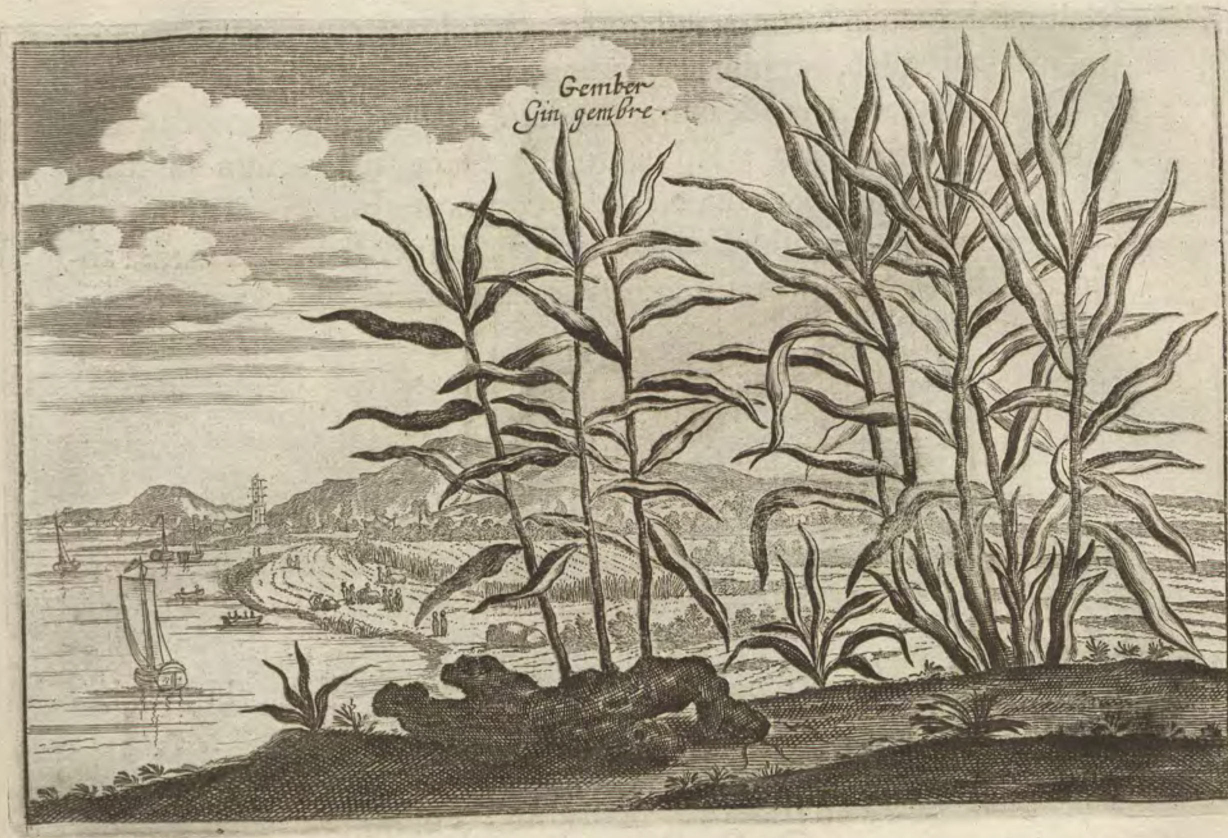
 la

la ſpongioſa & concava, caro albiſſima, noſtratium cynarorum pulpam referens, æſtate ob vim refrigerandi æſtimatur.

In *Suchuen* apud *Liping*, vera radix *Sina* creſcit, ſed per totam *Sinam* ſpuria; utramque *Folin* vocant. Non alia ferè, quam ſpuria, ad nos defertur, magnitudine & viribus longe inferior ſincerâ. Vera in vetuſtis pinetis, inſtar Patatum Indiæ ſub terra creſcit: unde Sinenſes ſcribunt eam ex pice pinorum pronaſci, quæ è foliis in terram exſtillans, radicem agit, herbam germinando, quæ ut per ſolum longe lateque ſeapit, ita nodoſas radices ſubtus terram diſpergit. Hæc nodoſa radix, interdum caput puerile magnitudine æquat, inſtar nucum Cocos, ſed non tanta duritie corticis. Sub cortice caro vel nucleus albus præſtans medicina; quanquam etiam ſpuriâ, ſed non eodem ſucceſſu, utantur. Hæc radix Sina Europæis demum circa Annum milleſimum quingenteſimum quintum innotuit, Sinenſibus *Goam* delata. Non in *Sina* tantum, verum etiam *Cochinchina* creſcit, ad littus Malabaricum & variis Indiæ locis; etiam in America, ſed ſpuria, creſcit. Optima cenſetur inſipida, pinguis, ponderoſa, ſolida, à vermibus illæſa & ſine putredine integra.

Vires inſignes contra Morbum Gallicum, Podagram, arthritidem, debilitatem ſtomachi, dolores capitis, calculum & alios morbos frigidos habet. *Garcia* teſte. *Acoſta* ſcribit eâ utentes, omni cibo, piſcibus & carnibus libere veſci poſſe. Sinæ & Indi ita eâ utuntur. Uncias duas, petroſelini ſemiunciam decem menſuris aquæ ad tertiam partem

partem incoquunt: liquorem tepidum bibunt bis in die: reliquum frigidum contra ſitim hauriunt. Singulis quoque diebus drachmam tuſam in vino capiunt, nullo rerum quotidianarum impedimento.

Zinziber.

Zinziber non alibi majori copia quam per Sinam creſcit. Duplex ejus ſpecies, mas & fœmina: differunt magnitudine, mas foliis & radice major. Folia inſtar arundineorum, ut ægre ab arundine diſtinguas, mas unicam venam per folia habet, nec ultra tres pedes excreſcit, folia aſpero tactu abſque pediculo arundini adhærentia, inferius ſola, ſupra in cacumine denſa. Radix vario pondere & magnitudine; quædam longæ quatuor ſpithamas, omnes friabiles & nodoſæ, non profunde in terra ſed arundinis inſtar in ſuperficie reptantes. Unus alterve nodus, in ſolo relictus, terra tegitur ad novam propagationem, aqua dulci aſperſus. Effodiuntur foliis areſcentibus, quod media æſtate fit.

Alii alio modo Zinziber propagant. In autumno radicem evellunt præciſo Zinzibere, reliquum terræ iterum committunt, unde nova radix pronaſcitur. Virides radices ob humiditatem non adeo calidæ & mordaces, prout exiccatæ; ubi aliquantulum Solibus exiccatæ, ſubtus limum defodiuntur, ne à vermibus corrodantur. Cui malo admodum obnoxiæ ſunt. Zinziber luxurioſe creſcit, ut aliæ ad maritima herbæ. Et quanquam Sinæ Zinziber inter Olera plantent, ſponte tamen hinc inde etiam provenit. Conditur cortice detracto & in muria vel aceto duabus horis maceratum: exemptum ſtoreis tegitur, donec humor ſuperfluus exudet

Radices de loco in locum tranſlaturi capſis indunt, pauca aqua aſperſas, noctu terra tegunt, interdiu aëri exponunt.

Deinde ſaccaro, aceto & muria condiuntur. Unde ſapor mordax temperatur ac extinguitur : ſed nimium lotæ multum virium amittunt. Utuntur radice viridi, ut alia olera ; & contra morbos ventris, colicam, diarrhœam & alios frigidos ac flatulentos affectus : ſed calidi natura abſtinere debent, vel moderatiſſime uti, quia ſanguinem inflammat & orificia venarum aperit.

Plantæ.

IN *Xenſi* apud *Kingyang*, herba *Kinſu* ſpecie flavi capillitii, unde à Sinis *Sericum aureum* vel *fila aurea bombycum* nominatnr, ſapore amaro, magis refrigerans tamen, quam calefaciens. Sanat impetigines cutis.

In *Xenſi* monte *Nieuxeu* planta *Quei*, triſtitiam pellens, riſum & lætitiam concilians comeſta reperitur.

Apud *Cin* in monte *Pechung*, planta *Hoako*, comeſta ſteriles facit.

Apud *Cingcheu* in *Quangtung* inſulæ ſunt, in quibus herba *Lungſin* equis robur & celeritatem comeſta concilians.

Apud *Kingcheu* herba, quam Sinæ *mille annorum* vocant, imo ei immortalitatem adſcribunt. Aquæ, in quibus macerata, potæ canos denigrant & vitam prolongant.

In *Quangſi* apud *Liencheu*, herba *Puſu*, id eſt immortalis, quia toto anno, ut aloë, intra ædes viridis ſervari poteſt.

In *Huquang* ſuper monte *Untang*, herba æſtate pariter ac hyeme ſemper virens reperitur.

Apud *Hoang* abſinthium album à Sinenſibus *Heu*, dictum in *Fungyang* rubrum abſinthium : utroque ad varios affectus, præcipue contra aduſtionem, utuntur.

In regno *Tanyn* herba in ſaxis creſcit incombuſtibilis. Candet quidem in igne, ſed exemptum mox colorem griſeum recipit. In altum excreſcit, ſed aquis injectum mox putreſcit.

In *Quantung* apud *Kiuncheu*, herba *Chifung*, ita dictum, quod ventum, qui flat, oſtendit. Nautæ ex intermediis ejus herbæ videre poſſunt, quot tempeſtates uno menſe, aut toto anno futuræ ſint ; nam pro numero nodorum tempeſtates æſtimant, ſed ex albedine menſes conjiciunt.

In *Quangſi* apud *Cincheu*, ex herba *Yu*, panni conficiuntur ſericum ſuperans dignitate & pretio.

In *Queicheu* apud *Liping*, lintea ex cannabe vel herba cannabi ſimili, *Co* nomine faciunt. In æſtate ad veſtes admodum conveniens eſt.

Peculiare Sinis frutex *The* ſive *Cha* eſt, unde famoſus ille potus fit. Nuſ-

Nuſpiam, quam in *Nanking* copioſius provenit, apud urbem *Lucheu*, neque alibi, quam in *Sina*, *Siam* & *Japon* creſcit. Folia in totum ſimilia foliis ſumach, & quod *The* ſpecies ejus, nemo dubitare debet, non tamen ſylveſtris, ſed hortenſis, neque arbor, aut planta, ſed frutex. Plantatur in colliculis, trium pedum diſtantia, & ad altitudinem roſeti vel ribeſii excreſcit, Rami florum & foliorum tenuiorum in acumen deſinentium pleni, quæ ſerrata & ſubviridia inſtar foliorum palmæ. Folia ſpecie eadem, ſed magnitudine quintuplici : maxima in imo inſtar malvæ ; inde reliqua, ut aſcendunt, ita attenuantur : & ut ſpatio decreſcunt ſuperne, ita pretio augentur : infima quinque ſolidis, ſecundi generis quinquaginta, tertii quinque florenis, quarti quindecim, quinti, quinquaginta, quinimo centum ſæpe quinquaginta florenis veneunt Ad ramulos virides gemmæ, ex quibus floſculi albis foliolis, intus flavæ, magnitudine, forma, colore ſimiles flori vel roſæ caninæ, odore differunt. Floribus decidentibus, in umbilico ſemen nigrum, quod ſatum triennio novos frutices producit, in locis *Sinæ* & *Japoniæ*, ubi grandinat & ningit, ut in Hollandia. Ut ſpes magna ſit etiam apud nos produci poſſe, ſi ſemen in capſula probe clauſa huc delatum locis umbroſis & fertilibus ſeminetur. Radices fibroſæ & in multas particulas diſtractæ, non in profundo, ſed ſuperficie quaſi ſerpunt, nullius utilitatis, ita ut tota vis in foliis ſita ſit. Hæc avulſa in umbra ſiccant, & ad potum *Cia* aſſervant, quem quotidie, non inter cibos modo, verum amicorum colloquia hauriunt. In aulis Magnatum ſi quis negotium habeat, ei mox ut conſedit, patera potu

 Cia

Cia plena porrigitur. Calidus ſorbetur. Quibus patera amarior, ſaccharo dulcorant. Somnos prohibet, cibos digerit & fumos ex nimio alio potu cerebri diſpellit, memoriam roborat, ſed nimia copia hauſtum, bilem auget. Sinæ eum ad cœlum extollunt; ejusque beneficio ſe podogrâ & calculo immunes jactant, neque quemquam illis vexatum malis toto itinere deprehendimus. Magna inter *Sinas* & *Japonios* in ejus uſu diſcrepantia. *Japonii* pulveriſata folia calidæ miſcent & ſimul abſorbent. *Sinæ* folia integra calidâ macerant & aquam ſorbillant, foliis rejectis. Quidam *Tartari* & *Sinenſes* imprimis Magnates addunt lactis dulcis quatuor partes cum pauco ſale, ac ex ligneis pateris intus argento obductis ſorbent.

Ex Sina in Europam potus hic propagatus, quanquam minori contra calculos & podagram efficacia. Sapor foliorum ſubamarus calidus & aromaticus, ſubtilium partium & parum aſtringens. Serum ſanguinis per ſudorem & urinam expellit, phlegmata craſſa attenuat. Uſus ejus apud Sinas non adeo antiquus eſt; unde in vetuſtis monumentis charactere caret.

In *Xenſi* apud *Hocheu*, cannabis copioſe creſcit, ſed linum tota Sina nullum.

In *Kiangſi* apud *Kienchang*, oryza præſtantiſſima provenit, quam ipſe Imperator utitur, unde Sinæ eam *argentea grana* vocant.

In *Xenſi* apud *Kingyang*, oryza creſcit corpus expurgans per ſeceſſum & urinam.

In *Chekiang* monte *Tienno*, apud *Hangcheu*, magna copia creſcunt fungi, qui per univerſam Sinam ſiccati & ſaliti diſtrahuntur. Dum coquuntur, aquæ parum immerſa, iterum quaſi recens avulſa vireſcunt.

Goſſypium copioſe in Sina provenit, cujus ſemen ante quingentos annos aliunde illatum fuit. Creſcit vel in herbis, quæ noſtrum frumentum ſarracenicum referunt, vel in arbuſtis pede ſatis craſſo.

Herba goſſypifera caule ligneo duorum pedum altitudine, rubro & duro cortice, in multos diſperſa ramos, aſſurgit. Folia longis & aſperis pediculis adhærentia, inſtar vitis triquetra, magnitudine minorem acerum æquant. Flos flavus, in medio ruber, poſt quem rotundi fructus inſtar minoris pomi, ſtellatim hiantes, in quibus, ubi maturuerunt, goſſypium latet.

Folia arboris Goſſypiferæ eadem fere, ſed glabriora ac læviora, neque goſſypium hoc bonitate cum priori comparandum.

Apud *Changchang* in *Xantung*, arbor potentiſſime venenis reſiſtit. Alicubi fabæ in arboribus creſcunt.

Per totam fere *Quantung* virgulta tenacia *Teng*, quæ Luſitanis *Rota*, ſpecie funium à natura contoſtorum proveniunt, craſſitie unius digiti, acutis ſpinis & oblongis foliis, humi repunt tanta copia, ut integri montes

montes & tota inſula *Hainan* iis obſideantur, ac viæ reddantur inviæ. Ex illis funes nautici, corbes, ſellæ, ſtoreæ, lecti, pulvinaria conficiuntur, neque aliis ipſi Reges & plerique Sinenſium dormituri, quam humi ſtratis nudo corpore incumbunt: nam pura præbent ſtragula & per æſtatem corpus refrigerant.

Flores.

IN *Suchuen* apud *Chunking*, flores *Mentang*, etiam in *Xenſi*, apud *Iengan* copioſe proveniunt. Hic flos à Sinis *Rex florum* nominatur, forma roſæ, ſed major ac pulchrior, minus vero odorus abſque ſpinis, colore ſubalbido purpuraſcente, quanquam etiam flavi & rubei reperiantur. Creſcit ſuper frutice, Sambuco noſtro non abſimili, & paſſim per hortos alitur.

In *Huquang* apud *Tau*, comma magnum eſt, ex quo lacus, oritur, in quo flores Crocei naſcuntur.

In *Kiangſi* hi flores (quos Luſitani *Fula de Golfo*) vocant in paludibus copioſe creſcunt, caulibus duris quatuor pedum altitudine ex aquis aſſurgentibus. Ex una radice varii flores protulerant, lilia noſtra ſuperantes, ſed longe elegantiores, minus vero odori, ſpecie fere tuliparum noſtratium. Cum aperit calycem, lilium refert, foliis in circuitu retortis. Folia fruticis magna & rotunda aquis innatant, nympheæ inſtar. Siccata à ſeplaſiariis pro charta uſurpantur. Integræ paludes horum florum plenæ; quippe

quippe semina in aquas studio & cura hominum abjiciuntur; inde adeo luxuriant. Magnates etiam in hortis & domi in vasis figlinis luto & aqua plenis alunt.

Sinensis rosa singulis diebus bis colorem in album & purpureum mutat: odor ingratus est.

Urbs *Queilin* in *Quangsi*, à flore *Quei* nomen habet, qui ibi copiosissime nascitur in alta arbore, à cujus folio instar lauri vel canellæ: ipse flos exiguus, flavus, in racemulos dispersus, odore suavi. Diu inhærent arboribus, antequam decidant: intra mensem novi in autumno succrescunt. Odore suavissimo totam viciniam implent. Turcæ florem in succo limonum macerant & pilos equorum suorum colorant, ac tingunt. Ipsi Sinæ ad odores varios iis utuntur.

Apud *Kinhoam* in *Chekiang*, flos Indis & Lusitanis *Mogorin*, exiguo arbusto innascitur, colore candidissimo, Jasmino non absimilis, nisi quod plura folia habet; odore superat, ita ut unus Flos totam domum fragrantia impleat. Magni hunc Florem Sinæ faciunt, & in vasis contra frigus curiose asservant.

Apud *Pingiven* in *Queicheu*, Flos odorifer Jasmini provenit.

Arundines.

IN *Xantung* apud *Tengcheu*, arundo quadrata nascitur.

In *Huquang* apud montem *Co*, arundo nascitur triennio tantum durans: sed ex radice nova tum progerminat.

In *Nanking* apud *Hoaigan*, lacus alta arundine fœtus, quibus accolæ pro lignis utuntur.

In *Quantung* apud *Lochang*, in monte *Chang* arundo nigra, unde fistulas suas *Sinæ* & multa alia conficiunt. Splendore ebenum æquat.

Ibidem in monte *Lofeu*, longissima & crassissima arundo, crassitie decem palmarum.

In *Chekiang* apud *Chucheu* & *Kingning*, rivulus fluit plenus arundinetorum. Arundo illa ferrum duritie æquat, crassitie trium sæpe spithamarum. Et quanquam intus cava sit, ac nodis interstincta, firmissima tamen est & magnorum ponderum ferax: major ad quatuor perticarum altitudinem, minor vix ad dimidiam, assurgit. Aliqua viridis, aliqua nigra est, ut in India mas Bambu, eaque non cava sed solida. Jucundum præbet ob oblonga, forma gladioli, & in extremitate aliquantulum retorta folia, & quia toto anno viret. Et quanquam ferri duritie sit, facile tamen in exigua filamenta à peritis ducitur, unde storeas, corbes, cantharos & alia suppellectilia plectunt. Ædes quoque ex hoc arundine conficiunt & columnas: ex tenuiori hastas ac lanceas: apta etiam, quod perforata sit, ad canales, aquarumque tubulos, & imprimis ad telescopia, quia levis,

levis, recta, crassa & firma est. Aquæ imposita recens liquorem, medicis ad sanguinem grumosum expellendum idoneum, exstillat. Recentia virgulta, antequam folia nanciscantur, velut rapa, carnibus incoquuntur: eadem aceto condita, instar cucumerum toto anno asservantur, & pro bellariis mensæ inferuntur.

In *Suchuen* cannæ saccharinæ magna copia nascuntur, sed modum sacchari excoquendi demum à Sacerdote quodam Indo didicerunt, cujus asinus, cum in agrum cannis his consitum aufugisset, & à Domino agri ob damnum illatum detineretur, Sacerdos artem ei ex cannis sacchari excoquendi in compensationem ostendit. Cannæ saccharinæ ad ripas paludum & lacuum luxuriant, acutis foliis & inter avellendum manus incautorum sauciantibus, altitudine sex septemve pedum altitudine, crassitie duorum pollicum, internodiis crebris palmæ distantia discriminatæ: in vertice foliorum manipulus haud absimilium illis, quæ in arundinetis nostris conspiciuntur. Cannæ intus albo succo plenæ, ex quo saccharum exprimitur. Arundines ita, ut & Brasilia, plantant. Ager vomere scinditur in pulvillos æquales & rectos: in hos suprema cacumina recentium surculorum ita infiguntur, ut duæ extremitates se mutuo tangant: ita plantatis terra egesta iterum superingeritur. Per æstatem Soli prohibendo altius terra obruuntur, sed hyeme minus, ut humiditas eo altius penetret. Quo magis aqua irrigantur, eo luxuriosius crescunt: communiter intra decimum aut duodecimum menses recens surculus ad justam altitudinem maturescit. Matura arundo abscinditur, sæpe usque in alterum annum relinquitur, ac tum vetus arundo vocatur. Interea recens quoque adolescit, &

Canna saccharina.

ſimul cum vetere ſucciditur. Intra biennium, niſi reſeces, inutile ad ſaccharum fit & perit. Surculi recenter pacti ſtudioſe à Zizaniis purgandi ter, quater aut ſæpius anno, donec juſtam altitudinem nanciſcantur. Quinquaginta annis hic frutex durare poteſt, ſi ſolum ſit bonum, & radices a vermibus non erodantur: in ſterili & ſicco ſolo vix quinquennii ætatem ferunt.

Arundini accenſentur bacilli, quos Indi *Rotang*, nos *Rotting* vocamus, quorum proventus montes in Sinis pleni reperiuntur. Juniores ſucciplenі a Sinis crudi comeduntur: intus enim medulloſi ſunt. Exiccati, ſi collidantur, ignem, ut ſilices, evomunt: unde multis locis ſilicum vicem præbent. Tenaces & flexiles ſunt, unde, velut apud nos ſalices, funium inſtar ad colligandos ædium trabes, ac tigna uſurpantur loco clavorum. In quatuor lacerati partes corbibus texendis uſum, ut ſalices, præbent. Javani, Japonii & alii inſulani etiam nauticos funes inde conficiunt, durabiliore ſub ſalſis undis materia, quam ex cannabe torti: idque Europæi in defectu funium cannabinorum, ad ancoras ſuſtinendas, imitantur. Fructus horum Rotangarum veſcus, & ſapore ſubacido, jucundo, rotundus magnitudine parvæ pilæ, cortex ſpadiceo colore, durus, friabilis & lineis cruciformibus variegatus. Ex ſingulis nodis loco foliorum erumpunt ſurculi, & virgulta tenacia, & funiculorum inſtar contorta: ab illis fructus dependent raro ſoli, plures plerumque ſimul: Intus durum nucleum habent, ex quo oleum exprimitur non modo eſculentum, verum etiam ſanandis vulneribus idoneum, unde mancipia Indorum Rottingis cæſa, eodem ſe oleo vibices plagaſque ſanant.

Eſt

Eſt & aliud per *Sinas*, *Indiamque* arboreſcentis arundinis genus *Mambu*, quod Luſitani *Bambu* vocant, idque duplex. Minus cavum eſt, & medulloſum: majus fere ſolidum, & omnibus aliis arundinibus denſius, robuſtiusque, in paludoſis locis creſcit, recto palmite, niſi quod interdum ad lecticas inde conficiendas, arte inter creſcendum detorquetur. Stipium vicem ad piper ſuſtinendum præbent. Ad pedem craſſitie fœmur vivi æquant, ac reperiuntur tanta latitudine & firmitate, ut *Indi* & *Sinæ* ſcaphas inde conficiant, quas remis tam celeriter propellunt, ut celeritatem fluviorum ſuperent. Nodoſæ ſunt, nodis palmâ diſtantibus, unde ſurculi recti vel manu incurvati emergunt. Folia inſtar oleæ, ſed longiora, ſola, aut oppoſita. Dum hæc arundo recens eſt, medullam ſpongioſam & dulcem habet, quam Indi avide exugunt. Surculi primi lautitiis accenſentur ob gratum ſaporem & cibum delicatum *Achar* conſtituunt: unde etiam in Europam deferuntur. Sed cum adoleverit, color, ſapor & odor à Sole extrahitur, ac juxta internodia in grumos pumicis duritie, coagulatur. Mox alium ſaporem induit ſubaſtringentem, & ab Indis *Sacar Mambu* vocatur. Liquor hic, quo levior & albidior eſt, eo melior: inæqualis & cinericius vilis cenſetur.

Arbores.

IN *Suchuen* oppido *Kien*, in Pagoda quodam arbor *Cinnien*, id eſt mille annorum extat, tantæ amplitudinis, ut ducentæ oves ſub uno ramo ſtare & circumcurſare poſſint, a nullo aſtantium conſpectæ. In eadem Provincia fabæ creſcunt lapidea duritie.

In *Huquang* arbor inſtar hederæ aſſurgit, cujus rami extremi fila ſerica tenuitate æquant. Virgultum carni nudæ alligatum, ſomnum ſuavem conciliat, unde & nomen *Manghoa*, id eſt *flos ſomni* accepit.

In *Chekiang* apud *Singhiang*, quod eſt *terra pinorum*, arbores tanta craſſitie ſunt, ut octoginta homines brachiis eas cingere nequeant: reperiuntur, quæ ventre ſuo concavo triginta octo homines capiunt.

In urbe *Makao* arbor eſt, quam Luſitani *lignum ferreum* vocant, quod ejus ferrea durities & gravitas; unde in aqua mox ſubſidit. Talium in *Chaoking* & monte *Caoleang*, magna copia eſt.

In *Quantung* urbe *Chaoking* ligna odora, colore rubro, ſubnigro, ut aquilinum, rhodium, creſcunt, ex quibus menſas, ſellas, capſulas & alia conficiunt.

In *Quangſi* pannus conficitur ex foliis rubrorum *Muſen*.

In regno *Gannan* dulcis ex arboribus ſuccus, quem Luſitani *Roſamalie* vocant, ſtillat.

In *Chekiang* integri ſaltus mororum ſunt, quos quotannis, ut vineta, cædunt; quia folia parvarum arborum optimum ſericum præbent.

In

Canella. In *Quangſi* apud *Cincheu*, magna copia arboris Canellæ, ſive cinnamomi, quod à Ceylonenſi odore tantum & minus acri ſapore differt.

Arbor, in qua Canella creſcit altitudine citri eſt, longis, craſſis, rectis ramis ordine protuberantibus conſpicua. Ex hic ramis minora prodeunt virgulta, foliis laurorum inſtar, ſed quæ à tenuibus dependent, ac brevibus pediculis retro lata, antrorſum acuta & in longitudinem tribus quatuorve nervis, ut plantago, diſcriminata: & hinc inde floſculos odoros candidiſſimos protrudunt. Poſt flores fructus parvi inſtar olivarum, initio virides, ubi maturuerunt præ nigredine reſplendent, & à ſimiis ac avibus decerpuntur, antequam decidant. Ex his fructibus vi Solis vel ignis viridis, acris, amara & pinguis oleoginoſa humiditas odore & ſapore cinnamomi, ſed debilius, extillat, unde parum in uſu eſt. Lignum inſipidum & inodorum eſt, ita ut natura cæteris omnibus partibus virtutem negatam ſoli cortici indulſerit. Hæc arbor, ut pleræque omnes, duplici cortice eſt: primus eſt ſapida, pellicula tam tenuis, ut non non niſi recens & viridis ab inferiori cortice ſeparari poſſit, ſiccata amplius nec videri nec ſeparari poteſt Inferior cortex, ſeparata hac pellicula, quæ cineritii coloris, glaber eſt & lævus, ac glutinoſi ſaporis. Hic ita ſeparatus in partes quadratas ſcinditur & in ſole ſiccatus, cannas cinnamomi, quales ad nos deferuntur, colore rubido, præbet. Arbor excorticata ſæpe triennio ſine cortice durat, poſt illa novo induitur cortice, & denuo deglubitur. Radicem gummum Camphoræ æmulum exudare ferunt. Sinæ & Ceylonenſes ex cortice viridi & flore recenti liquorem extra-

extrahunt, cujus multiplex uſus: ex fructu oleum exprimunt, quod in panes efformant ſiccatum & intus extusque in morbis utuntur.

In inſula *Ceylon* integræ ſylvæ arborum cinnamomiferarum ſunt, tanta earum luxuria, ut totus orbis corticem conſumere non poſſet, niſi incolæ integras ſæpe ſylvas exurerent. Sed nucem myriſticam & caryophyllos eadem inſula non adeo feliciter producit.

Reperiuntur etiam in Sina arbores, quæ caryophylla, piper & nuces myriſticas, ſed non magna copia.

Caryophyllus. Arbor, in qua Caryophylla creſcunt Turcis *Kalafur*, Arabibus *Karumfel*, Javanis *Syanke*, Indis aliis *Chamque*, pyrum Europæum æquat, ſtirpe viri craſſitie, cortice, ut olea, in album recta vel incurva, aſſurgit. Folia ſola vel conjuncta, ut pirorum de longis pediculis pendent, in medio nervoſa, unde venulæ ad latera procedunt. Rami plurimi majores & minores, quorum hi in tenuia virgulta deſinunt, ex quarum vertice exigui pediculi prodeunt, de quibus Caryophylla decem, viginti in racemulos diſperſa ſimul pendent. Ex capite Caryophyllorum flos prorumpit multis filamentis conſtans, initio albidus, deinde videſcens, mox roſeus, tandem indureſcit & latum de ſe odorem ſpargit, tempeſtate potiſſimum ſerena: quo annus ſiccior, eo major fructuum copia: non tamen ſinguli anni æque fertiles; ſecundus, tertius & ſeptimus ſterilior, dum naturæ amiſſæ vires inſtaurantur. Ex his Caryophyllis tandem fructus naſcitur, dum creſcit, tenax ſed ubi maturuit, duriſſimus. Caryophylla initio rubent, inde ingreſcunt & ſemel in anno ab Octobri ad Aprilem legun-

leguntur. Quædam manu decerpuntur, alia perticis aut flagellis decutiuntur, solo circum ab omnibus sordibus & gramine purgato. Quæ in arbore pendula manent, magis magisque increscunt, ac proximo anno sponte sua decidunt, quæ etiam, quamvis sapore obtusiori sint, pretiosiora habentur & pro semine usurpantur. Unde ab Indis *Matres fructuum* vocantur. Si quædam deciduorum in solo neglecta maneant, radices ac stirpes agunt, ac intra octo vel novem annos in arborem excrescunt frugiferam. In sole color subruber nigredinem contrahit, ac ne à vermibus corrodantur, aquæ marinæ parum immersa, in sole siccant. Folia, flores, rami, gummi suam quoque habent virtutem aromaticam & medicam. Vendituri Caryophylla Indi, aut vendita tradituri, vas aqua plenum in horrea, ubi asservantur, ponunt, quæ brevi tempore à caryophyllis absorbetur, unde in tantum fere pondere crescunt, in quantum aqua ponderavit.

Ex floribus ac recentibus Caryophyllis Indi vi ignis spiritum eliciunt odorum, magnæ in cerebro confortando virtutis & paralysin, quam *Beribery* vocant, sanat. Nullibi ferè, nisi in *Moluccis*, Caryophylla luxuriant. Arbores montibus gaudent & tam densæ crescunt, ut etiam Solis radios excludunt. Et sicut arbor cinnamomi non alio, quam in *Ceilon* loco copiosius & melius nascitur, ita nuces myristicæ *Bandan* velut patriam eo habent, quæ Moluccarum præcipua est.

Nascitur quoque in Provincia *Quangsi* arbor, quam *Quanlang*, vocant, quæ loco medullæ pulpam obtinet farinæ simillimam, hinc arbor farinacea dicta; hanc farinæ pulpam, incolæ in usum conficiendi panis convertunt; quæ pinguiori, quam oryzæ, succo, sapore haud ingrato, & ad omnes esculentorum usus per quam utilis est. Harum arborum mentionem facit *Paulus Marcus Venetus* libro tertio, capite decimo nono. *Sunt in Regione* Fanfur *arbores quædam crassæ, quæ habent delicatum corticem, sub quo invenitur farina quædam optima, ex qua delicata præparant cibaria, quæ aliquoties non sine voluptate comedi.* Luculentum sane divinæ bonitatis argumentum, cum naturæ benignitas, ita Triuno disponente Deo, nunquam ad hominum necessitati succurrendum in operibus suis deficiat. Adeoque non tam hujusmodi causas explorare, quam paternam divinæ providentiæ dispositionem in omnibus admirari liceat.

Sunt præterea in China, utpote quæ multum a zona torrida participat, arbores, fructusque, tot, ut ajunt, cœlo ab Europæis differentes, tametsi Europæis fere omnibus; præsertim in septentrionalibus Provinciis abundet, atque inter cætera illa arbor est, quæ ob pungentium spinarum multitudinem a Sinis *Polonie* appellatur, quæ, quamvis amplissimis oneretur foliis, non tamen in istis frugum, florumve ferax, sed in trunco producit cum tempore fructum tuberosum tantæ vastitatis, ut singulis portandis singuli homines sint necessarii, cucurbitam diceres, maximorum

rum nostratibus majorem: cortice spinoso, melleos fructus ejus concavo sub pulpa alba adnatos monstrat, nucleus tamen castaneam sapit, fructuum pluralitatem in uno fructu, velut in bursa quadam, reconditam conspicis, tantæ sæpe magnitudinis, testantibus id incolis, ut vel fructuum unus decem, aut viginti hominibus ad comedendum sufficiat.

Arbor quæ nuces myristicas fert (incolis *Bongopala*) malum vel pirum refert: sæpe sua sponte in aviis crescit, semper virens, florifera & nucibus onusta, quarum aliquæ maturæ, aliquæ adhuc immaturæ sunt. Cortex cineritius, lignum foraminosum, medulla rubicunda. Folia quæ densa, raro sola, de exiguis pediculis pendent, saturè viridia, tenuia, glabea, unico per medium nervo, unde venulæ procurrunt. Contrita digitis non viridia tantum fortem odorem spargunt, sed sicca quoque eandem fragrantiam retinent. Flores similes pirorum & pomorum, facile decidunt, exigui odoris sunt. Fructus post flores erumpens ad pellem forma conica, cætero corpore rotundâ, non ad extrema ramorum, sed ad internodia crescit. Ubi flos à fructu decidit primus nucis cortex initio viridis, rugosus, asper & crassior est: ubi maturescit, flavis, purpureis & aureis maculis variegatur. Hic cortex mox dehiscit & nucem ostendit, circa quam macis substantia reticulatim spargitur: ubi plene fructus maturuit, asperum hoc involucrum totum disrumpitur & initio subrubea, mox fulva apparet & corticem, in quo nucleus, quem nucem myristicam vocamus, operit. Ita ut hæc mox tria involucra habeat, extimum viride & crassum, medium tenuius & fulvum; intimum durum. Repe-

Reperiuntur etiam nuces absque mace, quod fit, quoties per subita incrementa nucum, reticula rumpitur, & perit, antequam ad justam crassitiem & robur perveniat. Hic fructus a variis avibus, præcipue columbarum genere, quæ albæ & parvæ sunt, devoratur. Hæ columbæ admodum mace delectantur, & nuces dehiscente extimo involucro, abreptas una cum mace deglutiunt, neque nisi plena ingluvie, cessant; ideo a mercatoribus nostratibus *Neut-eeters* vocantur. Sed nuces deglutitas iterum integras ejiciunt, quæ stomachi calore excoctæ & maceratæ celerius radices agunt, ac excrescunt. Arbores ab ejusmodi nucibus prognatæ corruptioni admodum obnoxiæ sunt, & fructus longe debiliores aliis ferunt: unde parum æstimantur, nec nisi propter macem decerpuntur, qui optime macem adulterant.

Hæ arbores singulis annis bis, sæpe ter fructus ferunt. Prima messis Augusto & Septembri fit; secunda Martio, tertia aliis mensibus pro ratione anni. Hæ nuces non nisi maturrimæ decerpuntur; sæpe tamen color roseus decipit; unde præmaturas decerpunt. Nam immaturæ nuces (*Rumpi* Indis) ob succi inopiam & acerbitatem haud ætatem ferunt, ac facile verminant. Sed maturæ excorticatæ in Sole siccantur: inde macis volucrum aufertur; tandem nuces myristicæ calce abluuntur, qua arte ab omni corruptione & aëris injuria incolumes & integræ servantur, ac navibus per totum orbem sparguntur. Optimæ censentur cineritiæ & subrubicundæ, lineis albis variegatæ. Interdum quædam nuces extraordinaria magnitudine sunt, quas Indi *Pala Java* vocant, quibus non ad cibos, sed in medicina utuntur.

Macis vero, quæ retis instar nucem ambit, Indi ante plenam maturitatem, dum adhuc colore rubello est, sale & aceto macerant ac inter condimenta, quæ appetitum excitant, primæ mensæ apponunt. Sed ubi maturuit, in sole siccatus, magna cura asservatur. Indi tam nucem, quam macem, nervis frigore & contractura læsis, prodesse credunt: unde semper oleum domi ad manus habent. Et sicut macis substantia longe minorem quam nux, olei copiam dat: ita è contrario oleum macis efficacius, quam nucis est. Hinc pretium macis nuces sexagies superat. Nuces virides & immaturæ aceto vel saccharo conditæ, inter bellaria mensæ apud Magnates Indos habentur: ab iis ad Europæos hæc luxuria pervenit. Nonnulli corticem extremum saccharo condiunt, & ipsi nuci ob jucundum odorem & gratam temperiem præferunt. Hactenus de nuce communi rotunda: paucis nunc de oblonga, mascula, quam *Pala Metseri* Indi vocant. Vulgus has prioribus absque ratione præfert, quasi quia masculæ vocantur & majores sunt, id præstantiam præ reliquis argueret. Masculas vulgi error appellat, quasi comestæ viris semen augeant, quod purum commentum est. Et quo majores sunt, eo debiliores viribus deprehenduntur parvis & rotundis exiguo corpore plus aromaticæ virtutis possidenti-

dentibus. Macis harum oblongarum nucum, etsi colore se commendet insigni, adeo effœtus est virium, ut ab ipsis Indis nullo in pretio habeatur: & arbores, in quibus crescunt, sylvestribus ac reprobis accensentur. Indi ne quidem dignas, quæ decerpantur, æstimant. Arbor ipsa ad littus Bandæ neglecta, foliis longioribus, crassioribus & nervosioribus. Non oblongæ tantum nuces, sed & fere quadratæ, neque ex gemmis, ut communes, sed extremitate ramorum nascuntur, ac nuces juglandes, tres quatuorve simul cohærent.

Piper.

Piperis duo genera, rotundum & longum. *Rotundum*, quod præcipuè *Malakka*, *Java*, *Sumatra* crescit, haud procul à littore plantatur juxta radices arborum quarundam, quæ *Fansel* vocantur, aut palis, velut vites, innititur. Altitudine arborem vel perticam, cui se instar hederæ circumvolvit, æquat, & ubi ætate ac fimo luxuriat, ipsa sustentacula sua transcendens, velut lupulus iterum in solum descendit. Projicit etiam multa de se virgulta plena nodis, tenacia & flexilia, instar lupuli, aut fabarum Turcicarum in solo repant, nisi cui innitantur & per quod ascendant, reperiant. In fertili solo intra annum uberem messem producit: tardius in sterili. Radix plena parvarum & tenacium fibrarum; folia hederæ non absimilia, in medio nervum cum venulis ad latera habent, exterius intensis, intus pallidius virentia. Fructus uvarum modo, racematim cohærent, instar ribesiorum, sed una longior ac granorum abundantior est: nec in medio tantum ramorum, sed in summitate quoque proveniunt. Grana initio viridia: ubi maturuerunt nigra, quod

n æstate

æstate fit. Decerpta in Sole siccantur, unde niger cortex corrugatur. Si niger cortex ante siccationem auferatur, album Piper fit, quod acrius, carius & sapore gratius est; unde Magnates in India eo pro sale in mensa sæpe utuntur. Cortex niger tollitur, cum piper ad summam maturitatem pervenit, & in aqua marina maceratum est: unde extrema pellicula crepat ac album granum facili opera exemptum, in sole siccatur.

Ac nisi Indi laborem fugerent, major albi, quam nigri, piperis copia haberetur. Multi ex ignorantia album & nigrum piper duo diversa piperum genera esse arbitrantur, cum unum idemque sint & maturitate tantum, ac excorticatione differunt. Neque grana modo, verum etiam folia & tota planta igneam acrimoniam habent. Nam folia, rami & radix mansa linguam faucesque inflammant, ac salivam attrahunt, non secus ac radices costi & pyrethri.

Longum Piper Indi *Pimpilim* vocant. Eo non in cibis sed medicina, præcipue theriace & aliis antidotis utuntur; nec injuria, virtutes enim insignes & penetrantissimas habet, unde etiam carius venditur. Copiosissime in *Bengala* provenit; inde in Europam defertur. Planta cum altera, quæ rotundum piper profert, fere eadem, foliis parum differunt. Fructus, qui cum avellanis flore conveniunt, & ex multis granulis constant, ex singulis internodiis & regione foliorum prorumpunt, ac longiusculis pediculis adhærent, initio viridant; siccati cineritium colorem induunt, neque omnes eadem longitudine sunt, quanquam grana æqualia sint. Surculi, quibus grana adhærent, interdum humore intus scatent, unde grana verminant evanescente hoc humore. Longum piper decerpitur & siccatur ante plenam maturitatem, & quanquam initio non adeo linguam inflammat, cum tempore eandem ac rotundum piper acrimoniam consequuntur, & linguam primo attactu instar ignis feriunt.

Indi emplastris ad frigidos nervorum affectus, addunt, eoque contra venena, catarrhos, vertiginem & oculorum cataractam utuntur. Vulgus aquam in qua maceratum contra inveteratam stomachi debilitatem, bibit.

Betele.

Quanquam Sinæ ab exoticis moribus abhorreant, tamen in quibusdam Regionibus ab Indis vicinis, usum masticandæ *Betele* receperunt. Hæc folia luxuriose proveniunt sub cœlo molliori, sed in frigidioribus Sinæ ac *Mozambique* plagis solum abnuunt. Frutex vitis modo seritur, adduntur que stipites & pedamenta, per quæ repens se sustineat, piperis, lupuli, aut hederæ instar, ac procul à pipere secerni non possunt. Folium simile fere mali medici folio, oblongius tamen, & in extremo arctius, plana, glabra, subviridia, tenuia, instar herbæ fontalis quinque, sex septemve nervis conspicua, rectis, partim & obliquis dicerpta, si diutius manu tractantur, pu-

putrescunt. Masticata strepitum edunt, quasi arenulas dentibus teras. Fructus similis aliquo modo piperi longo, aut lacertæ caudæ, Indis *Siryboa*, ac ob raritatem majori in pretio, quam folium, habetur. Hæc folia in quibusdam australibus Sinæ provinciis & per totam Indiam, mane, meridie, vesperi & noctu manduntur, ac perpetim manibus tenentur. Non tamen solo *Betele* utuntur, sed ei ad amaritiam temperandam, *Arekam* & parum calcis addunt: ita paratum sapore subdulce fieri referunt. Quidam *Betele* addunt Lycium, divites Caphuram de Burneo, alii lignum aloes, moschum, & alia aromata. Ita sapore gratum fit, & halitum oris suaveolentem reddit, ob quam præcipue causam ejus masticatione adeo delectantur. Sinæ in mutuis visitationibus folia Betel manu tenent, ac cum Areka & calce in patinis ligneis, in benevolentiæ signum, offerunt hospiti. Dum utuntur primo, parum Arekæ mandunt, mox folium Betele calci illitum, exemptis prius nervis ungue pollicis, quem propterea longum & acutum habent. Masticatum saliva sanguinea os implet, quæ expuitur. Hoc est unum ex tribus, quod Sinæ proverbio de *Quantung* jactant, nimirum tria insitata in ea regione esse: *Cœlum absque nivibus, arbores semper viridantes & homines Betele* ac *Areka Masticantes*. Post salivam rubram, aliud phlegmatis genus, quod deglutiunt. Credunt gingivas & stomachum corroborare. Folia calefaciunt, & exiccant fere secundo gradu. Dum Magnates alloquuntur, Betele masticant, ut odore os commendent; nam summæ incivilitatis est, tetro halitu, & putri aliquem alloqui. Solent tamen ab ejus usu abstinere per aliquot dies, cum quis sanguine junctus obiit & jejunia quædam celebrantur. Rideas vero viros, ut & mulierculas itidem insanire, sicut Germaniæ Amazones ruri fistula, sic ut hæc herba ad cervical dormituras præstoletur.

Haud longe a *Surda* est insula *Pulo Sevessi*, cujus gemini montes ultra *Bantam* conspicui, quæ Betelem sine cultura producit, unde Javani cymbatim eam auferunt, tanto chariorem, quod urticis permixta nudis collectoribus, vel triduanum ex pustulis ardentibus dolorem vindicent. Duæ viciniores insulæ Betelam alunt, sed parcius, & minus laudabilem, ob arenosum sulphuri permixtum solum. Tyronibus suboritur vertigo ebriosa, haud secus ac è fumo tabaci: navigantibus in usu sunt pastilli; ex convolvulis conflati. In mediterraneis, ubi nullus Betelæ proventus, maximum ejus desiderium ac pretium. Feruntque *Nicomoxam* Regem Decani singulis annis ex hoc mercimonio tributum capere tricies mille aureorum. Hujus foliis ornantur convivia, & dimittuntur gratissimi ad peregrinationes, sive hospites, sive domestici. Reges viris nobilioribus manu propria, tenuioribus altenâ tradunt. Eorum Mandatarii sacculum convolvularum accipiunt, qui itinerantibus porrigunt; adeoque hujus herbæ monopolium Reges hic sibi servant.

 In

Ficus Indica.

In quibuſdam Sinæ locis creſcit etiam *Ficus* Indica,quam alii Arborem *Goæ* appellant, quæ ibi primum ab Europæis reperta, ac copioſiſſime in illa inſula provenit. In magnam altitudinem unico trunco craſſo aſſurgit, & ramos circumcirca diſpergit: unde tenues quædam fibræ, ſive filamenta,qualia cuſcutæ, coloris,dum recentia ſunt, fulvi in terram deſcendunt, ex quibus ſenſim increſcentibus novi trunci ac arbores naſcuntur; ab his iterum deſcendentium fibrarum alia propago exoritur ,atque hæc alternatio abſque fine & termino durat, ut unica ſæpe arbor cum ſuis propaginibus, & ſobole milliare Italicum ambitu occupet, nec mater à liberis ſuis niſi craſſitie agnoſcitur, quæ tanta ſæpe,ut tres viri junctis manibus truncum vix cingere poſſint. Nec inferiores modo rami tales de ſe fibras ſpargunt, verum etiam ſuperiores, unde unica ſæpe arbor denſiſſimam ſylvam repræſentat. Incolæ pervias redditurі has arbores, tenuiores ſurculos ſuccidunt, ac fornices & concamerationes defendendo Soli, in quibus velut umbraculis æſtu flagrante, deliteſcunt, nam ſuperne adeo denſis omnia ramis implexa & clauſa ſunt, ut nullus Soli tranſitus detur. Quanta earum arborum amplitudo ſit, hinc patet, quod ſub una tria hominum millia ſe abſcondere poſſint. Folia in novellis ramis mali cotonei foliis ſimilia, ſuperne viridant, inferne albent & lanuginoſa ſunt, Elephantis gratiſſimus cibus. Fructus pollicis articulum magnitudine æquans, groſſulis ſimilis, intus & extus ſanguineo colore, granis, ut ficus, repletur, dulcis & veſcus, non tamen ſapore ficubus comparandus.

Arbor

Kokos.

Arbor quoque *Kokos*, Indis *Coquoeiro*, per Sinam frequens luxuriat. Truncus ejus raro rectus, plerumque curvus in altum, quatuor, imo ſeptem pedum ambitu, altitudine quinquaginta, aſſurgit. Radix brevis, tenuis, ægre terra tegitur; unde miraculi inſtar, truncum tam craſſum longumque, ramorum & nucum pondere gravem, ac ventorum flagellationi expoſitum, tam infirmo fundamento ſtabilem inſiſtere poſſe,cum præſertim infima juxta ſolum trunci pars ſupremâ non ſit major vel robuſtior. Cortex cineritius: lignum, quod quia ex meris filamentis conſtat, ad pauca utile eſt, dulce & plenum lacteo liquore, à formicis, arbore ſucciſa, appetitur. Truncus ramis deſtituitur, in vertice quindecim, viginti, pluresve, ut in palma, deorſum flectuntur; folia plumarum inſtar in circuitu, partim erecta, partim deorſum pendula. Folium quodque, ſedecim circiter pedes longum, & prope truncum pedis latitudine, ex multis aliis foliis conſtat, quæ ſeriatim & è regione ſita ſunt.

Inter hæc plumoſa folia in vertice vagina duos pedes longa, paulatim in acumen deſinens, primo viridis, deinde rubra & ſua ſponte dehiſcens. Antequam ſe aperiat, intus elegans pedis longitudine virga, trium aut quatuor digitorum craſſitie, ex multis ramis ſeſquipede longis, & compactis inſtar magnæ ariſtæ, ſe oſtentat. His ramis annaſcuntur quædam triangularia corporea, amygdali magnitudine, albo colore, rudimenta florum & nucum: nam vagina illa diſrupta, rami diſperguntur & flavos floſculos produnt. Flores ſequitur fructus, qui ſinguli ſingulis pediculis annati, *nuces Kokos* nomine; duri, ponderoſi, interdum caput virile ſuperant,

perant, racematim firmiter supremo trunco adhærent. Extra crassior, fibrosus, & tenax cortex; inde ligneus calix, qui immatura adhuc nuce perforatus, copiam dulcis liquoris emittit, qui recens potus, urinam valide pellit: maturescentibus nucibus paulatim in nucleum coagulatur & lateribus nucis adhæret. Nucleus tanta dulcedine est, ut etiam dulcissimas Europæas nuces sapore longe superet; bene nutrit, & exhaustas vires mirabiliter restituit. Unde ab illis, qui diu mari jactati scorbuto & aliis morbis laborant, avide appetitur. Calida & humida primo gradu est, oleum amygdalino nullà in re cedens, exprimitur, estque communis per Orientalem pariter ac Occidentalem Indiam cibus. Oleum interne sumptum vitia pectoris corrigit, alvum laxat, contusiones ex lapsu sanat, urinam valide pellit. Ex cacumine trunci arbuscula quasi nova erumpit, candidissima & fungosa medulla, vaginæ inclusa, ejusdem fere cum nuce saporis, non cruda solum, sed & cocta mensæ imponitur, ut apud nos brassica capitata. Adhuc immatura magis refrigerat, & pro lactuca adhiberi potest. Sed hac medulla decerpta, arbor perit, quod non tam facile fit, si pars radicis vulneretur, aut succidatur: unde non ex humore terræ per radicem inferne, sed ex aëre desuper ali credunt.

Ex filamentis, quæ durum corticem nucis cingunt, per Indiam funes nautici, durabiles in aqua salsa & fere incorruptibiles, fiunt. Etiam funes ancorarum & aliæ in regiis Lusitanorum navibus onerariis ex his flamentis nucum Cocos constant. Lacuna scribit, etiam tapetes exinde texi. In Sina & alibi loco stupæ ad rimas navium obturandas usurpantur, & meliora censentur, quam stupa, quod non tam facile computrescunt, & in aqua salsa intumescunt. Ex interiori cortice duro scyphi, ac pocula tornantur, auro etiam ac argento obducta. Folia chartam præbent, & ex iis vestimenta Indi consuunt duratura. Uno verbo, omnia hæc arbor ad navim necessaria suppeditat, sive structuram sive merces respicias. Nam ex trunco & ramis mali, tabulæ & clavi; ex foliis vela, ex filis funes fiunt, & nuces mercimonia, ac onus sunt. Unde propter tot usus naturæ miraculum habetur: nulla quippe toto orbe arbor alia in tot humana commoda & emolumenta se diffundit.

Apud *Kingiven* in *Quangsi*, arbor *Areka*, & India eo delata crescit, facie *Kokos* haud absimili, sed non tanta crassitie & foliis minoribus. Fructus *Areka* vocatur, tam durus, ut non nisi cultro aut forcipe scindi possit.

Fructus.

IN *Quantung* & vix alibi fructus *Venku* Sinis, *Iamboa* Lusitanis, *Pompelmoes* Hollandis provenit in arbore spinosa sed majori, quam citrus. Flos floribus mali aureæ similis, albus, odorus, ex quo aqua fragrantissima distillatur. Fructus superant mala aurea etiam maxima, ac interdum caput humanum superant. Cortex & ipse similis pomo aureo. Medulla intus rubet, dulcacida, sapore uvæ immaturæ, unde potus, ut in Europa ex cerasis & piris, exprimitur.

In *Peking* poma, pyra, pruna, frumentum, hordeum, ficus, uvæ proveniunt, ex quibus tamen incolæ non conficiunt vinum, quia potu ex oryza magis delectantur, cujus tanta suavitas est, ut etiam Europæi vinum non desiderent.

In *Xansi* uvæ prædulces, unde optimum & copiosum facere possent, sed ipsi siccatas malunt vorare.

In *Peking* Castaneæ magnæ, in *Suchuen* apud *Xunking* tam molles, ut in ore paulum detentæ liquescant.

In *Honan* apud *Queite* mala aurea, & granata sive Punica crescunt, unde etiam oppidum *Xeching*, quod *vallum malorum granatorum* significat, nomen accepit.

In *Huquang* sub *Changte* aurea mala, inter quæ à Sinensibus appellantur hyberna mala aurea: nam cæteris jam arbore præ maturitate delapsis, hæc demum maturescunt hyeme, saporis supra modum dulcis & jucundi.

In *Fokien* apud *Chivencheu* & *Changcheu*, aurea mala nobilissima copiosa proveniunt, quæ pondere & magnitudine maxima Europæorum æquant, sed odore ac sapore multum superant. Ipsa etiam arbor parum ab Europæa differt; sed sapor pomorum est, ut uvarum Apianarum: unde nec Italia nec Hispania tale genus aureorum pomorum profert. Hic fructus ejus est naturæ, ut aureus cortex facile decidat. Medulla intus mollis, pelliculis variis clausa, quæ facile divelluntur. Ubi superfluus humor inter duas tabulas expressus est, Sinæ saccharo imposita poma toto anno asservant. Nec domi tantum in pretio sunt, verum etiam ad exteros deferuntur.

In *Chekiang* apud *Kinhoam*, ex arboribus pinguedo stillat, unde velut ex sevo, candelæ albissimæ fiunt, quæ manus inter tangendum non inficiunt, nec odore, dum exsufflantur, torquent. Arbor haud exiguæ magnitudinis est, instar pyri, floribus, ut cerasi, albis. Florem rotunda bacca, cerasi quantitate sequitur, nigra & tenui pelle tecta, sub qua caro alba, quæ apparet, cum bacca matura est, & pellicula rumpitur. Sinæ aquas excoquunt; unde caro liquescit, & dum refrigeratur, gelatini instar coagulatur. Intra carnem nucleus oleo plenus, qui instar olivarum Europæ maceratur: oleum expressum non ad cibos, sed lampades adhibetur. Folia, quæ præpinguia, ovibus ac vaccis pabulum gratum præbent, quæ etiam inde vehementer pinguescunt.

In *Peking* fructus *Linscio*, figura tribuli & triquetræ pyramidis, circumcirca inæqualis. Cortex viridis crassus, & ubi eminet, rubens; dum sicca-

siccatur ingrescit. Caro interior admodum alba, castanei sapore, sed unus fructus tres quatuorve castaneas superat. Folia sunt exigua, quæ aquæ innatant: fructus plerique pediculis sub aqua adhærent. In aquis stantibus tota Sina seruntur.

Pomum Sucu.

In *Xantung* pomum *Sucu* copiose provenit, siccatum, ut ficus, toto anno durat, & à mercatoribus per Sinam distrahitur. Europæa poma magnitudine aliquomodo superat, colore intense rubeo. Intra pulpam lapilli, vel teretes & rotundi nuclei, cortice duro clausi. Hi nuclei non in medio pomi, sed ad latus alterum, neque jacent, sed erecti stant. In uno fructu sæpe decem, quinque plures pauciores pro quantitate: dantur etiam qui plane lapillis carent. Caro intus rubra & mollis, sapore gratissimo. Pomum exiccatum crustam ex melle veluti, aut saccharo nanciscitur: ita ut condita appareant. Dantur etiam viridia, quæ cum maturuerunt, non mollescunt, sed instar nostratium pomorum, dentibus aut cultro scinduntur & excoriantur. Hi fructus nullibi extra Sinam reperitur, in mediocri arbore crescit, neque ulla humana cura opus habet.

Fructus Lichi.

In *Suchuen* apud *Chunking*, copiose provenit fructus *Lichi*, qui maturus per cursores ad aulam Imperatoris defertur. Majori adhuc copia in australibus *Fokien* plagis, maximè apud *Focheu*, quanquam qui apud *Hinghoam* crescit, melior censeatur. Lusitani *Makaonenses Lichias* vocant. Arbores præaltæ, foliis lauri sunt. Ex cacumine ramorum racemi quasi erumpunt, quibus velut uvæ, fructus adhærent, sed non densi, & longioribus pediculis, forma corculi, magnitudine juglandis, repræsentans parvam nucem pineam scabro suo & squammoso cortice, quanquam non tanta crassitie; quippe pelliculam tantum levem, quæ facile manu tolli potest, refert. Intra nucleus succiplenus, albus, sapidus, odore roseo. Maturi fructus purpurascunt & tam arbores circumcirca capillis quasi purpureis flagellantur, jucundo spectaculo. Intus in pulpa lapillus, qui quo minor est, eo fructus excellentior habetur. Jure hic fructus *Rex omnium fructuum* vocari potest; cum natura eum oculo tantum & ventri produxerit: nam oculus aspectu, lingua gustando satiari non possunt. In ore ut saccharum liquescit.

Nuspiam in Sina, nisi in *Suchuen* nux pinea reperitur.

Lungyen.

Est & alius in Sina fructus priori non absimilis, sed minor, *Lungyen*, id est *Draconis oculus*, cerasi quantitate sed duriore cute & squammosa. Siccata quoque passim venduntur, sed crudis haud æquiparanda, quod inter exiccandum succus prænobilis totus fere exhalarit. Ex crudis succo exprimitur vini species, saporis grati, sed rara ejus copia.

In eadem regionis fructus *Muiginli*, id est *pruna formosæ fœminæ*. Hæc pruna rotunda, magnitudine Damascena & præstantia longe superant.

Panaix.

In *Quantung* passim nuces Indicæ parvæ & magnæ & fructus quidam, qui omnium reliquorum maximus censetur, Indis *Iaka*, Arabibus *Panaix*,

Persis *Funax*, reperitur. Ob magnitudinem non in arborum, quanquam magnarum, ramis, sed trunco crescunt, quasi metuentes debilitatem ramorum. Cortex tam durus, ut non nisi securi findi possi. Intus innumeræ ædiculæ plenæ flava medulla & in quibus nux sive castanea latet, quæ ubi maturuit dulcis & castanearum sapore est.

Præter hunc fructum & alius *Champidaica* reperitur, non trunco sed ramis adhærens. Arbor in magnam altitudinem ramis late diffusis, folio quercino, sed absque crenis, assurgit. Sapore & succo *Iakam* superat. Cineribus corticum aculeatorum ad lixivia, eluendis vestibus, utuntur. *Christophorus Acosta* arborem & fructum ita describit: Vasta est arbor, foliis palmaris amplitudinis prædita, dilute virentibus, nervo crasso & duro per longitudinem excurrente. Malum fert non è germinibus, aut foliorum sede, quemadmodum aliæ arbores, sed ex ipso trunco majoribusque ramis nascens, longum, crassum obscurius virens, crasso duroque cortice tectum, omni ex parte cuspidibus septo, quæ in spinam brevem, viridem, nigroque aculeo præditam desinunt, admodum similem Durionis spinæ, sed minime acutam aut pungentem, tametsi minitari videatur. Horum fructuum minimus est maximæ cucurbitæ amplitudine atque etiam major, præsertim in Malabar, ubi præstantiores nascuntur. Nam qui in Goa proveniunt, minores & pejores sunt, atque magis insipidi. Cum maturus est hic fructus, bonum odorem spirat. Ejusque duas differentias constituunt. Unum *Barca* appellatum, & præstantiorem: alterum *Papa* aut *Girasal* dictum, minusque bonum: deprehenditur postremus ex mollitie:

quoniam si manu apprehendas, digitis cedit. Præstantissimi vero fructus pretium quadraginta maravedis non excedit, hoc est, paulo plus Regali Castellano. Per longitudinem secti hi fructus, intus candidi, & densa carne præditi apparent, ac veluti in capsulas aut receptacula divisi, plena castaneis longioribus & crassioribus, quam sint Dactyli, sive Palmulæ, cinerea tunica tectis, & intus albis Castanearum vulgarium modo, gustu terrestri & aspero, si virides edantur, multosque flatus generantibus. At sicuti Hispanicæ Castaneæ assentur, gustu sapido & Venerem excitantibus, ob quam solam rem plebs frequentius uti solet. Sunt autem singulæ hæ Castaneæ pulpa flavescente, & aliquantulum lenta involutæ, & pulpam Durionis nonnihil referente, tametsi ab eo differat. Grati saporis est, præsertim quæ in *Iaca Barca* cognominata continetur, optimi Melonis pulpæ admodum similis.

Duriones.

CRescunt etiam variis Sinæ locis *Duriones*, sapore quidem ingrato & odore allii fœtido; nihilominus saluberrimis fructibus accenseri merentur. Calido & sicco temperamento, urinam, flatus, sudores pellit. Autumno copiosius comesti noxam inferunt, jecur & sanguinem inflammant, faciem pustulis fœdant. Si quis Indica scabie Japoniis *Kourap* laborans, hoc fructu vescatur, cutis ejus adeo perpruriscit, ut manus abstinere à scabendo & fricando non possit. Acosta hunc fructum ita describit: calidus & humidus est hic fructus, & qui edere volunt, pede leviter comprimere, & frangere solent, propter spinas, quibus obsitus est. Qui nunquam hos fructus ederunt, cum primum illos olfaciunt, videntur putridas cæpas odorari: sed postquam degustarunt, præ reliquis cibis bene olere & sapere censent. Est vero in tanta existimatione apud eos, qui gulæ dediti sunt, hic fructus, ut putent neminem eo posse saturari, propterea varia dant illi epitheta. Tanta tamen est hujus fructus in Malaca abundantia, ut singuli non pluris, quam quatuor maravedis veneant, præsertim mensibus Junio, Julio & Augusto: nam reliquis pretium intenditur pro hominum arbitrio. Admiratione porro digna est Betele cum hoc fructu antipathia, quæ profecto tanta est, ut si quis in navem Durionibus plenam, ædesve aut concamerationem, ubi observentur, aliquot Betele folia reponat, corrumpantur & putrescant omnes. Et si cui ex Durionum immodico esu ventriculus inflammatur & gravatur, folio Betele supra ventriculum imposito, subito mitigatur inflammatio, tumorque tollitur. Et, si à Durionum esu ingerantur aliquot Betele folia, nullam noxam sentiet, quantumvis multos ederit: inde fit, tum etiam ob ejus gustum suavem, ut vulgo dicatur, neminem eorum esu posse satiari.

Ana-

Ananas.

EST in Sina fructus sapidus *Ananas* ex America in Indiam Orientalem primo translatus, ubi nunc uberrime provenit. Fructus, magnitudine mali citri, dum maturuit, est colore summe flavo, & tanta odoris fragrantià, ut prætereuntium nares suaviter afficiat. In cacumine florum Thyrsus ac foliorum emicat: eminus intuenti cynaro præter pingentes spinas apparet similis, grato sapore palatum recreat. Medius caulis maximus duorum pedum altitudine, quindecim vel sedecim tegitur foliis, aloes frondem æmulantibus, sub quibus fructus latitat. Circa medium caulem minores, fructu juniori gravidi, germinant. Hunc maturum fructum legentes, mox ejus taleas inhumant, quæ intra anni spatium fructus ferunt. Dum primo in Indiam deferebantur, singuli decem aureos valebant.

Sapor fere fraga cum vino & saccharo æquat. Fructum comesturus exteriorem corticem tollit: reliquum in taleolas secat & aqua vel vino macerat, ut corrosivus humor, linguam sua acrimonia lancinans, extrahatur. Cavendum ergo, ne quis subdulci deceptus sapore nimium ex iis comedat; nam sua acrimonia facile insanabilem diarrhœam & dysenteriam concitant. Et quanquam hic fructus sit calidus, folia tamen ob accidam & astringentem vim, refrigerant. Tam nobilem & jucundum saporem hic fructus habet, ut sacchari modo inter dentes liquescat, ac dulcedine vix parem habeat.

Musa.

IN *Quantung Musa* provenit, de qua ita Acosta: Musam seu Ficum Indicam vocant: decem & octo aut viginti (inquit) palmorum magnitudine attollitur hæc pulchra & elegans arbor, cujus truncus ex multorum corticum sibi mutuo incumbentium conjunctione constat, & humani cruris crassitiem adipiscitur, radice rotunda & crassa, Elephantorum gratum pabulum: foliis novem palmorum longitudine, duorum cum semisse latitudine, nervo satis crasso per longitudinem excurrente, & transversis fibris in latera sparsis, parte superiore saturis, inferiore dilutioribus. Ex hujus arboris fastigio nascitur veluti thyrsus quidam florum simul congestorum in modum Pinei strobili, coloris rufi: deinde unicum ramum fert humani brachii crassitie in multo nodos divisum, è quorum singulis decem aut quatuordecim dependent ficus, ita ut nonnunquam ramus centenis, aut ducentenis ficubus onustus conspiciatur. Hos in diversas species distinguunt Lusitani.

Hic fructus communiter mollis, pinguis, tenax, viscosus, dulcis, sapore assuetis jucundo; sed duræ concoctionis, boni tamen nutrimenti & tussim ac catarrhos sanans. Cortices exiccati, viscera & cor confirmant. Aqua, cui incocti, febres malignas pellit, pulvis omnes affectus cordis tollit.

 CA-

CAPUT DECIMUM SEXTUM.

De ANIMALIBUS.

Quadrupes.

OVes per Sinam, ut in Perſia & Tartaria, longis craſſiſque caudis, quas poſt ſe trahunt, pondere interdum quadraginta librarum, carne dulciſſima.

Apud *Tieki* vaccæ generoſæ longis, craſſis & cirratis caudis, quibus milites Sinici pro plumis in caſſidibus ſuis utuntur.

Apud *Cingcheu* & *Tengcheu*, in ſtomacho vaccarum lapis *Nieuhoang*, id eſt flavedo vaccarum, quia plerumque flavus eſt, reperitur. Varia ejus magnitudo, ſæpe ovum anſerinum æquat, non tam denſus, ut *Bezoar*, ideo & levior, quanquam Sinenſes Medici eum *Bezoaro* præferant. Externa facie creta mollis & flava videtur. Frigiditate ſua catarrhos capitis abſorbet. Aquam ferventem mox injectus ſedat: gutta frigidæ aſperſus vaporat & ſtatim aquam attrahit.

In *Quantung* apud *Luicheu* animal eſt, quod Sinæ *celerem vaccam* vocant, quoniam una die trecenta milliaria ſtadia curſu conficit. In vertice oblongo & rotundo cornu armatum eſt.

In *Cincheu* cornuta beſtia eſt, vaccæ ſpecie, cornibus in capite ebur albore ſuperantibus. Salem avidiſſime appetit, unde venatores ſaccos ſalis ei apponunt, quos tam avide lambendo exugit, ut ſui quaſi oblita vinciatur & occidatur.

In *Kiangſi* apud *Nanchang*, ſues magna cura ſaginantur, ac tanta eorum in ipſa urbe multitudo eſt, ut ægre per plateas tranſitus detur. Neque tamen viæ propterea lutulentæ fiunt: nam omnia ſtercora, etiam ſuillum, Sinæ diligenter colligunt & pro fimo ad ſtercorandos agros, vendunt.

In *Peking* feles candidiſſimi, promiſſis pilis & dependentibus auribus. In deliciis virginum ſunt: ſed muribus inſidiari nolunt, quod domi nimis delicate paſcantur. Non tamen deſunt aliæ feles, quæ muribus perniciem ſtruunt.

Nuſpiam meliores & frequentiores equi, quam in *Iunnan* & *Suchuen* apud *Po*.

In *Xenſi* monte *Holan*, qui trecenta ſtadia ambitu complectitur, multi feri

feri equi. Sinenſium equi communiter humiles ſunt, ſed carnoſi, clunibus latis, robuſti & laborioſi. Freno ſimplici, abſque verberibus, facile & reguntur & ſua agunt.

Apud *Siven* mures flavi, magni, pretioſa pelle circumdantur.

Per totam Sinam, maxime in *Quantung*, cervi, lepores, hinnuli, & aliæ feræ; integra armenta eorum proficiſcentibus occurrunt.

In *Xantung* lupi homines pariter & fruges invadunt.

Xenſi urſos alit, quorum priores pedes Sinæ inter delicias referunt.

Apud *Linyao* montes ſunt, in quibus tauri efferi & animalia Tigridum æmula, ex quorum pelle veſtes conficiunt, reperiuntur.

Rhinoceros.

In *Suchuen* apud *Po*, *Rhinoceros*, Belgis *Neushoorn*, quod cornu naribus impoſitum gerat. Colore ſubcineritio eſt, inſtar Elephantorum, corpore glabro & depili. Pellis rugoſa & ſegmentata tanta duritie, ut vix Japonico acinace diffindi queat. Non enim ſquammis (ut vulgo pingitur) armatus eſt Rhinoceros, ſed hæc ſegmenta & plicaturæ ſquammas tales & quaſi clypeos repræſentant. Ore ſuillo, ſed acutiore, cornu in nare gerens, nigrum vel cineritium, raro album, quod pretioſius cæteris. Prout ætas, ita & cornu majus minuſve eſt.

Mole corporis parum ab Elephanto diſtat, ſed brevior pedibus eſt, unde etiam minus ſpectabilis. Nulli noxam infert illæſum: ſi vis fiat, non in illum modo, qui prior læſit immaniter ſævit, ſed obvia quæque, etiam integras arbores proſternit. Proſtratum hominem lambendo necat; lingua enim ejus aſpera & aculeata eſt: qua cutim & carnes uſque ad

O 3 oſſa

offa dilaniat. Exemplum memorabile *Iacobus Bontius*, in hæc verba: Cæterum de irritatæ beſtiæ furore aliquid addam, quod nuperrime accidit Secretario noſtræ civitatis *Theodoro Iemmingio*, qui cum nuper duobus aliis comitatus eques in ſilvam exiiſſet exſpatiatum, in paludoſo loco in Rhinocerotem cum catulo ſuo incidit (nam hoc animal non ſecus cœno, quam Porci, & Apri libenter volulatur) qui illis viſis ſurrexit, ac tarde recedens præ ſe agebat catulum ſuum ſilvam verſus, qui cum laſciviens aliquando reſtaret, mater roſtro protrudebat. Interea quidam ex eorum conſortio præ temeritate, equo inſidens belluam inſequitur, & exerta machæra, quam gerebat, Japonicâ, poſteriores partes Rhinocerotis ferit, ſed ictibus non penetrantibus propter cutis craſſitiem aliquot ſtriæ in tergo & natibus beſtiæ apparebant. Quod patientiſſime bellua ferebat, quouſque catulum ſuum inter vepres & ſalicta occuluiſſet, tum enim repente converſa in equitem noſtrum, cum immani grunnitu, & ſtridore ejus caligis mordicus apprehenſis, eas mordicus diſcerpſit, materia levi, utpote Bombycina, ſequenti, alioquin plane actum de eo fuiſſet: ſed equus forte prudentior aliquanto ſuo rectore, retro ſaliit, & in fugam convertitur, inſequente ipſos omni vi Rhinocerote, proſternendo cum horribili fragore arbores, & quidquid obvium ipſi impedimento eſſet. Dum noſter eques devenit in eum locum, ubi ſocios reliquerat, quibus viſis, Rhinoceros, eo derelicto, alios impetit, qui furorem belluæ declinantes, poſt duos ingentes arbores ſe abſcondiderant, vix duos pedes intermedia rima à ſe invicem diſtantes, & ſive hoc felici eorum fato, ſeu ſtupore huic animali ingenito, evenerit, beſtia ſolummodo per iſtam rimam ſummo conatu ſibi viam quærebat, & arbores non ſecus ac arundines tremere faciebat, ſed tamen craſſities earum frontis ipſius impetum infringebat. Interim dabatur ei locus ſcopleta ſua explodendi (quæ propter Latrones Javanos, ibi tum temporis vagantes, unicuique gerere mos erat) & belluam adactis aliquot ictibus per cerebrum feriendi, & ſic immanem belluam proſtravere, ſuppetias ferentibus Mauris ferris, qui iſtuc à Dominis ſuis lignatum miſſi fuerant, qui hoc animal porro dolonibus, & ſecuribus contrucidavere.

Paſcitur aculeatis frondibus, ac ſpinoſis ramuſculis, qui linguam ob membranæ craſſitiem non offendunt. Ei innata cum Elephanto antipathia eſt, cujus abdomen cornu, prius ad ſilicem exacuto, dilacerat, unde ſubſequente hæmorrhagia interit. Porcum grunnitu æmulatur. Mauritani ejus carne veſcuntur, cujus ſubſtantia tendinoſa, & adeo compacta, ut ad conciſionem dentes ferrei requirantur. Vinum, in quo Rhinocerotina pellis per noctem macerata eſt, adverſus malignas febres præſtans remedium: ut & ejus cornu adverſus venenum certa antidotus. Hæc bellua non Ariſtoteli, nec Græcis, aut Romanorum ulli ſexcentis ſexaginta quatuor annis ante reſtauratam Romam innotuit. Quamvis poſtea Quiri-

Quirites rebus ſecundis luxuriantes ejus cornu pro lechytho in balneis, & vivum animal in theatris uſi fuerint. Unde auctores de prima Rhinoceratis in Europam introductione variant.

Per univerſam *Chekiang* Tigres; ſed in monte *Kiucheu*, hominibus innoxii, & ſi quæ feræ Tigres in hunc montem deferantur, manſueſcunt.

Variis Sinæ locis Elefanti quoque reperiuntur, ſed optimi in *Nanking* & *Iunnan*. Et quoniam animal hoc etiam Europæis notiſſimum eſt ac multorum prolixæ de eo deſcriptiones extant, pauca tantum de eo trademus, omiſſis quæ ut ambigua adhuc diſputantur. Omnes ſunt nigri, Æthiopicis exceptis: album Rex Narſingæ habuit. Cutis rimoſa & denſa eſt, unde clypeos & arma Mauris & Peguanis præbet. Quatuor in ore dentes habent, præter duo illa eburnea cornua, quæ in maribus reflexa; fœmellæ in ſolum propendula gerunt. Inferiorem tantum maxillam inter mandendum movent, ſuperiori ſemper immota. Loco narium proboſcidem habent flexilem, quo vici manuum utuntur. Quicquid de Elephanti docilitate dicitur, verum eſt: ſed illud Plinii & Æliani falſum inflexiles pedes & crura ſine flexuris habere. Elephanti natura melancholici ſunt admodum, noctu pavent & inſomniis divexantur. Alvi profluvio frequenter laborant & zelotypia quotannis efferantur. Hoſtes ejus ſunt Rhinoceros, Leo, Serpens, Tigris, Porci, Arietes, & Dracones ex coloribus ruber & igneus.

Elephas.

In *Iunnan* apud *Chinyven*, mons *Nalo*, in quo ferociſſimæ Tigres & Leopardi; ſunt & in *Quantung*, apud montem *Xepao* prope *Gucheu*. Leoni-

Tigris.

Leonibus ferociores ſunt, humanæ carnis avidæ; homines ex ipſis ædibus, ut felis mures, abripiunt. Etiam arbores conſcendunt, inde, qui eo confugerunt, deprædantes. Circa renes baculo percuſſus, animo linquitur & ſuperatur: neque alia ratione facilius domari poteſt. Ac ne in homines pariter & beſtias inſatiabiliter graſſaretur, natura parvum quoddam animal ei ſocium fecit, quod perpetuo ſuo latratu præſentiam Tigris prodit; quo audito reliquæ beſtiæ ſe abdunt, homines aufugiunt. Bengalenſes imprimis Tigres metuunt, unde variis nominibus quaſi in ſecuritatem appellant, ne ſi proprio ſemper nomine compellent, ab eo ſtatim dilanientur. Magna inter Tigres & Rhinocerotem amicitia eſt; ubi Rhinoceros ibi & Tigris cubile ſuum habet, ac frequenter ſimul ambulant. Cauſam Javani referunt in ſtercus Rhinocerotis, quo Tigris contra debilitatem ſtomachi utatur, non ſecus ac feles nepetam, Canes gramen, cervi dictamnum pro medicina habent. Sed Rhinoceros fœmina, dum prolem ſuam lactat, Tigrim non fert juxta ſe ambulantem.

In *Quangſi* Echini aculeis ſesquipede longis, quos in obvios magna noxa ejaculantur.

In *Xenſi* beſtia *Xe*, unde moſchus. Ex regno *Lu*, in regnum vicinum *Laos* delatum, ſtatim moritur, velut extra aquas piſces. Etiam in *Suchuen*, montibus apud *Paoning* reperitur.

In Regno *Ganman*, animal *Feſe*, humano fere aſpectu, brachiis longis, nigrum & ſetoſum; celer, riſu hominem æmulatur & deprehenſum vorat.

In

In *Suchuen* apud *Cungking*, mons *Tayung*, in quo ſimiæ humana forma. fœminis admodum inſidiantur, quas etiam ſubinde abreptas, ineunt. Tale monſtrum *Nicolaus Tulpius*, inſignium virtutum & in Remp. Amſt. meritorum ita deſcribit: *Satyrum Indicum, noſtra memoria, ex Angolæ delatum: & Frederico Henrico Arauſionenſium Principi dono datum. Erat autem hic Satyrus quadrupes. Sed ab humana ſpecie, quam præ ſe fert, vocatur Indis* Oran-Outang *ſive homo ſylveſtris. Exprimens longitudine puerum trimum, ut craſſitie ſexennem. Corpore erat obeſo, nec gracili, ſed quadrato, habiliſſimo tamen, ac perniciſſimo. Artubus vero tam ſtrictis, & muſculis adeo vaſtis; ut quidvis & auderet, & poſſet. Anterius undique glaber; at pone hirſutus, ac nigris crinibus obſitus. Facies mentiebatur hominem; ſed naves ſimæ, & aduncæ, rugoſam & edentulam anum: Aures vero nihil diſcrepare ab humana forma. Uti neque pectus ornatum undique mamma prætumida (erat enim ſexus fœminini) venter habebat umbilicum profundiorem; & artus, cum ſuperiores, tum inferiores tam exactam cum homine ſimilitudinem, ut vix ovum ovo videris ſimilius. Nec cubito defuit requiſita commiſſura, nec manibus digitorum ordo; nedum pollici figura humana; vel cruribus ſuræ, vel pedi calcis fulcrum. Quæ concinna, ac decens membrorum forma in cauſa fuit, quod multoties incederet erectus, neque attolleret minus gravate, quam transferret facile, qualecunque graviſſimi oneris pondus. Bibiturus prehendebat canthari anſam manu alterâ, alteram vero vaſis fundo ſupponens, abſtergebat deinde madorem labiis relictum, non minus adpoſite, ac ſi delicatiſſimum vidiſſes aulicum. Quam eandem dexteritatem obſervabat utique cubitum iturus; inclinans quippe caput in pulvinar, & corpus ſtragulis convenienter operiens; velabat ſe haud aliter, ac ſi vel molliſſimus illic decubuiſſet homo. Quinimo narravit aliquando affini noſtro Samueli Blomartio Rex Sambacenſis, Satyros hoſce præſertim mares in Inſula* Bonræo *tantam habere animi confidentiam, & tam validam muſculorum compagem, ut non ſemel impetum fecerint in armatos viros, nedum in imbellem fœminarum, puellarumve ſexum. Quarum interdum tam ardenti flagrant deſiderio, ut raptas non ſemel conſtuprarint. Summe quippe in venerem ſunt proclives, quod ipſis cum libidinoſis veterum Satyris commune, imo interdum adeo protervi, ac ſalaces, ut mulieres Indicæ propterea vitent cane pejus & angue ſaltus & luſtra, in quibus deliteſcunt impudica hæc animalia.*

AVES.

In *Xantung* Gallinæ, Capones, phaſiani perdices & aliæ aves viliſſimo pretio veneunt.

In *Quanſi* gallinarum genus, quæ goſſypii fila evomunt & niſi mox ſublegantur, iterum deglutiunt.

In *Xenſi* apud *Mincheu* & *Tienciven*, perdices & Gallinæ loco plumarum lanam, ut Aves, habent. Hæ gallinæ parvæ pedibus admodum

P humi-

humiles, sed animosæ ac pugnaces sunt, ac voluptatis & delectamenti ergo à fœminis aluntur.

In *Quantung* incredibilis anatum copia, studio incolarum alitur. Ova fornacibus vel sub fimo, more Ægyptiorum, excludunt. Sinæ in navibus suis integra anatum stabula habent, quæ ad littus & ripas delata, undis recedentibus, ostrearum, cancrorum aliorum animalculorum carnibus saginant. Sæpe integræ classes anatiferæ uno loco subsistunt, anates in aqua & littore mixtim pascunt: circa vesperam ad pelvis sonum singulæ navim suam repetunt. Caro earum salita, pristinum saporem retinens, diu asservatur.

In *Huquang* apud *Hanyang*, anseres feri capiuntur.

In *Chekiang* apud *Vencheu*, & montem *Yentang* lacus est decem stadiorum ambitu, *Balneum anserum* nomine, quia feri anseres, dum loca mutant, in prætervolando ibi quiescunt.

In *Quantung* apud *Chaoking* & in *Quangsi* ac *Iunnan*, montana feros ac cicures Pavones alunt, quos vix alibi reperias.

In *Nanking* apud *Taiping*, Insula *Hiao*, quæ saxum excavatum videtur; in quo innumeræ noctuæ stabulantur, unde & nomen accepit.

In *Suchuen* asperis montibus apud secundum militare castellum, vultures generosi & acres reperiuntur.

In monte *Locung*, in Provinciæ *Huquang*, apud urbem X*incheu* avis nidulatur, quæ nunquam nisi pluvia imminente, sonum edit; unde accolæ certam conjecturam faciunt.

In *Chekiang* apud *Kiahing*, Sinæ autumno aviculas *Hoangcio* capiunt, quas vino ex oryza impositas toto anno divendunt.

In *Quangsi* apud *Queilin*, pulchræ & discolores aves, quarum pennas suis telis sericeis vel lineis intertexunt.

In *Xensi* urbs *Fungciang* à Phœnice dicta vel ave auspicata; quæ raro visitur: nam *Fung* est avis & *Ciang* fortuna vel felicitas. Hanc avem variis coloribus depingunt, sed semper solam, quia rarissime, nec nisi magno rei bono conspiciatur. Procul dubio Phœnicem vel ignotum aquilæ genus, quale suis tapetibus & vestitui intexunt, denotant.

In *Iunnan* apud *Kiocing*, hirundines albis sub ventrem maculis, ex quibus Medici præstantem ad oculorum vitia aquam distillant.

Apud *Unting* lacus *Hoeiniao* arboribus undique cinctus, quinque stadiorum ambitu, in quem decidentia arboris cujusdam folia, avium formam induant, tanto accolarum cum stupore, ut illas aves pro spiritibus habeant.

Per universam *Sinam* avis *Louwa* reperitur, ansere minor, corvo similis, collo procero, rostro aquilino incurvo. Sinæ ut supra dictum piscari eum docent, sicut apud nos canes ad venandum edocentur. Collum iis, ne majores pisces deglutiant, ferreo annulo constringunt, quos ex ingluvie eorum piscator expellit. Pisces majores, quam ut gutture capi possint, rostro attollunt & dato piscatori signo, exhibent. Pro singulis certum tributi genus Imperatori persolvitur.

Pisces.

IN *Xantung* aquæ adeo pisculentæ sunt, ut unico stufero, decem piscium libras emere possis.

In *Kiangsi* magna quoque piscium copia, præsertim apud *Kienkyang* ubi Sturionum, Delphinum & Salmonum captura.

In *Huquang* apud *Xeu*, in rivo *Loseu* præstantes lampretæ capiuntur.

In fluvio *Croceo* capitur piscis *Xehoa*, à lapideis cutis maculis ita dictus. Nuspiam nisi apud urbem *Pajote* capitur, bibonum & ebriosorum delitiæ.

In *Fokien* apud *Hinghoam* optimi alburni capiuntur.

Apud *Ningpo* in vere piscis *Hoang*, id est *flavus* capitur tantæ teneritatis & mollitie, ut vix dimidia extra aquas hora durare incorruptus possit. Sed quia saporis delicati admodum est, in saccis glacie plenis eum conservant, & atque huic fini hybernam glaciem tota æstate in cellis custodiunt.

Apud *Kiagan* mare est *Mie*, ita dictum, quod pisces melle dulciores alat.

In *Chekiang* apud *Hangcheu* & *Canghoam*, mons *Cienking* mare ducentorum jugerum amplitudine est, in quo fulvi pisces aureo colore micantes, vix digitum magni, sed cauda bifurcata aut trifurcata, etiam solida & lata spectabiles. Sinenses hos pisces in suis hortis magna cura, peculiaribus quibusdam ad id vasis, alunt, & Magnates quoque manibus suis escam illis in aqua quasi applaudentibus, projiciunt. Unus talis piscis, ubi in justam magnitudinem excrevit, tribus vel quatuor Coronatis venditur.

In *Honan* apud *Namyang*, rivus *Tan*, principio æstatis rubri plane pisces capiuntur; reliquo anni tempore latent.

In *Huquang* apud *Changxa* & *Nanking*, in magno fluvio *Kiang*, piscis *Xiyu*, Lusitanis *Sauel* Aprili & Majo capitur; Imperatore quendam Eunuchum ibi constituente, qui pisces curiose glacie sepultos vivosque navibus *Pekingam* mittit.

In X*ensi* apud *Pingyang*, piscis capitur quem Sinæ *lapidem* vocant, cujus siccati & contusi pulvis telæ sericeæ inspersus, eam à tineis & blattis præservat.

Apud insulam *Hainan* Sinæ Balænas eodem, quo Batavi apud *Gronlandiam* & *Spitzbergam* modo capiunt & inde oleum excoquunt.

In *Iunnan* apud *Chinkiang*, piscis genus, ex quo Medici præstans medicamentum contra psoram & impetigines conficiunt. In eadem regione mare *Ming*, nigris piscibus fœcundum, qui varios morbos sanant.

Balæna.

LOngitudo Balænarum communis octoginta, sæpe centum & viginti pedum est, quanquam in Indico Oceano nongentorum & sexaginta pedum conspectam tradant. Capita tertiam corporis partem constituunt; supra nares duo rotunda foramina, per quæ aquam attrahunt & regurgitant. Loco oculorum duas prominentias, vel tenues nervos, tres ulnas longos & sespipede latos, densis villis consitos habent. Auris utrimque ad tempora, extus longe angustior quam inferius, unde acutissime audiunt. Rictus quinque ulnas patet, labia tam pinguia & crassa, ut sæpe sexies mille libræ laridi exscindantur. Lingua octodecim pedes longa, decem lata, supra octingentis parvis magnisque ossibus setis mollibus vestitis, ne lædatur, quiescit. In ventriculo nil nisi pugilli aliquot aranearum & musci marini reperitur: unde putant sola aqua salsa nutriri. Sed vorant etiam pisces, ac in una quadraginta aselli majores reperti. Nonnulli negant eas mandere, sed totos pisces deglutire, nec nisi minutos, quod gula eorum angusta sit. Mas membrum genitale quatuordecim pedes habet. Coeunt magno cum affectu, mutuo se amplectentes & erectæ. Fœminæ pariunt inter Octobrem & Novembrem unicam prolem, bovis magnitudine ac sæpe majorem, quam mater suis pinnis defendit & uberibus lactat. Inimicitiæ ipsis cum *Toninis, Delphinibus, Orka*: imprimis tamen *Xiphiam* formidant, qui suo acutissimo gladio serrato ventri Balenæ exitium molitur: inde rictum ejus subiens, linguam devorat, cui rei fidem faciunt multæ balænæ mortuæ, quarum lingua faucibus morsu est evulsa.

Balænæ ita capiuntur. Deprehensa in mari Balæna scapham, cujus proræ *Harponierus* (ita vocant Belgæ) insistit, expediunt. Jaculator jaculum suum in Balænæ caput adigit. Ferrum ejus tres pedes longum, acutum & uncinatum longo funè ducentarum fere orgyarum alligatum est. Piscis ictus profundo mergitur, fune sequente. Si profundius descendat, quam funis longus est, dimittitur ex manibus, ne scapha evertatur. Interdum extremo funi inane vas alligant, quod aquæ innatans, vel ex ea emergens Balænam ostendit; nonnunquam Balæna etiam hoc vas cum fune in profundum abripit. Vulnere paulatim debilitata emergit, & si vivat adhuc, lanceis porro confoditur, sed maximo cum periculo; quippe pinnis suis & cauda mare horribiliter verberat, ut undæ spumis ingentibus albescant, & scaphæ submersioni expositæ sint. Ex mortuo ad littus laridum cultris exscinditur, ac in oleum excoquitur: reliquum cadaver in mare abjicitur, cui insidentes lari illud depascuntur, & dum natat, Balænam vivam procul spectantibus exhibere videtur.

Reptilia.

APud *Fungciang* Serpentes nigri ex quibus antidotum conficiunt.

In *Honan* apud *Nangang*, Serpentes cute maculosa & albuginibus infecta. Vinum, in quo macerati, paralysin sanat.

In *Huquang* apud *Hoangheu* Serpentes lepram & scabiem sanant.

In *Chekiang* apud *Kincheu*, in monte *Cutien*, Serpentes sine veneno & innoxii sunt.

Insecta.

XEnsi raris irrigatur pluviis, unde ingens locustarum in ea proventus, omnem virorem depascentium, quanquam omnes incolæ jussu Magistratuum contra eas expeditionem suscipiant & quasi bellum gerant, nihilominus cuncta adeo vastant, ut neque folia in arboribus, neque in campis herbæ, aut sata conspiciantur. Sæpe sua multitudine ipsum Solis lumen offuscant & tenebras ipsa meridie inducunt. Coquuntur à Sinis & pro cibo delicato comeduntur.

In *Huquang* apud *Tegan*, cera alba reperitur, quam Vermiculi quidam eodem fere modo, quo apes, favos elaborant. Hæc cera pretiosis candelis, quibus nonnisi Magnates utuntur, inservit: nam & candidissimæ sunt & suavem, dum ardent, odorem exhalant, & clarius lucent, quam aliæ, nec vestes contactu fœdant. Hæc cera etiam apud *Pinglo* in *Quangsi* reperitur.

Nullibi totâ Sinâ plures, quam in *Chekiang*, bombyces, ubi eodem quo in Europa labore, propagantur. Ut falsum sit omne sericum in Sina absque humano labore, in arboribus crescere.

In *Xantung* fila serica de arboribus & tectis ædium ac per campos sponte dependent, non à Bombycibus, sed alio vermium genere, quod erucis non admodum dissimile est, confecta. Sericea tela ex hoc serico confecta paullo crassior est, quam ex Bombycum filis, sed simul quoque durabilior & densior.

Amphibia.

MUlta quoque per Sinam *Amphibia*, ambiguo terræ & aquæ commercio utentia.

In *Huquang* fluvio *Siang*, bellua equi specie, sed squammosa ac unguibus, ut Tigres. Homines pariter ac bestias imprimis autumno, ubi aquis egressum omnem regionem pervagatur, dilaniat.

In *Quantung* apud *Hoeicheu*, bellua *Hoangcioya*, id est flavus piscis. Hoc animal neque piscis, neque avis est. Sed medium inter utrumque. Nam tota æstate avis colore flavo est, in montibus volans: autumno mare iterum subit & piscis fit, quem tum captum cum voluptate comedunt.

Crocodili.

APud *Chaocheu* in fluvio *Co* Crocodili sunt, Indis *Kaiman* specie lacertæ, colore croceo, præter ventrem, qui albus. Pellis sub ventre mollis, ibique facile vulneratur, ut falso Plinius scripserit pellem insauciabilem esse. Lata fronte rostro porci, rictu ad aures patulo, dentibus, qui magni, albi & robusti, pectinatim in ore dispositis: superiorem tantum maxillam movet, immotâ inferiori lingua caret, ejus loco pellicula inferiori mandibulæ adhærens. Oculis magis & rotundis, nigra pupilla, dorso sexaginta vertebrarum, pedibus uncinatis & extrorsum detortis, cauda reliqui corporis longitudine. Quatuor mensium inediam ferre potest: famelicus hominis instar, ululat. Cursu celerrimo, sed ægre inflectuntur ob dorsum rigidum, qua etiam causa sæpe prædam amittunt. Quidam limo vivere perhibent, sed revera pisces edunt, ac humanarum carnium avidi sunt. Animalibus in terra insidiantur, coëunt, fœmella in dorsum cubante & sexaginta ova, anserinorum magnitudine, pariente ac intra sexaginta dies excludente. Quidam ova sub arena defossa calore Solis excludi volunt. Nullum animal à tam exiguo initio in tantam molem excrescit: nam triginta pedum longi reperiuntur. Ichneumon, Bubalus, & Tigris, inter aves accipiter, ex piscibus Serpens aquaticus, piscis Porcinus,

nus, Delphinus, Scorpio quoque & homo hostes ejus sunt: Ichneumon ova ejus frangit & apricantis ac dormiturientis os subiens, intestina ejus corradit. Bubalus eum occidit, Tigris jacentis ventrem dilaniat. Contra amicos habent sues & aviculam Trochilum. Sues secus ripas Nili absque noxa vagantur. Trochilus dentes ei & rictum à sordibus purgat, ac vermiculos ex piscium retrimentis intra dentes prognatos sublegit, hiante Crocodilo & amicum laborem indemnitate compensante. Sinæ & Indi carnes ejus cum delectamento comedunt: nonnullibi in India assantur. Aqua, quibus caro eorum incocta, aranearum morsus sanat, sanguis oculos clarificat & Serpentum admorsioni medetur. Pellis combusta & amurcæ permixta stuporem membris inducit, ne sectionem sentiant.

In fluvio *Chaoking* piscis est, quem Sinæ *vaccam natantem* vocant, quæ ripis egressa, cicures vaccas cornibus impetit, sed extra aquas cornua ejus mollia & flava fiunt, omnemque duritiem amittunt, unde in fluvium redire & denuo piscis fieri cogitur, ubi cornua ejus pristinam duritiem recuperant.

Apud *Kaocheu* animal maritimum est, capite avis, cauda piscis, & in ventre suo pretiosos lapillos habet.

Inter hanc urbem & Insulam *Hainan* Cammari capiuntur, qui quamprimum extra aquas aëre afflantur, saxeam duritiem retenta pristina forma, induunt. Tales etiam in quodam lacu Insulæ *Hainan* capiuntur. Lusitani & Sinæ his Cancris ad febres depellendos utuntur.

In

In *Quangsi* apud *Quelin*, in monte *Haiyang* spelunca aquosa est, in qua quadrupedes & cornuti pisces sunt.

In *Honan* apud *Changte*, piscis *Hajul*, id est *infans*, quod captus ploratum infantilem edat, Crocodili specie, quadrupes longa cauda reperitur. Ejus pinguedo semel, ubi ignem concepit, neque aqua neque alia re extingui potest.

In *Xangtung* apud *Tengcheu*, ostrea copiose dantur.

In *Chekiang* apud *Vencheu*, parva ostrea in paludosis campis nascuntur. Contusa ostrea, velut semen per agros sparguntur & inde alia crescunt, sapore dulci palato grata.

Testudines.

Testudinum variæ per Sinam species. In *Suchuen* apud *Chunking* copiosus earum proventus: in *Huquang* apud *Hangcheu*, magnæ & parvæ reperiuntur, quas incolæ domi voluptatis ergo alunt & sæpe non majores, quam avicula *Loman* sunt.

In *Quantung* apud *Hoeicheu*, juxta littus maris testudines rupium instar. Sunt, qui tradant frutices & plantas in eorum tergore natas. Tam terrestres quam maritimæ testudines more viperarum generant, masculus fœmellam conscendit. Sed ægre concubitum ferentem, quod nullam inde voluptatem capiat Ova Gallinarum instar, sed minora & oblongiora, albumine & vitello constantia, ponunt. Hieme subtus terram absque cibo vivere dicuntur. Incessu tardigrado sunt ob ponderosum testæ onus & naturalem desidiam. Semper cum perdicibus rixantur. Aquilas formidant, quarum unguibus in sublime rapti, casu franguntur. Sonum minorem quam serpentes emittunt. Contra viperas & serpentes pugnaturæ satureia & serpillum vires corroborant. Piscibus, an carnibus annumerandum, dubium est. Jejunii diebus piscium vicem apud Romanos sustinent. Sed quia ossa habent, respirant & ova pariunt, carnes videntur.

Terrestres testudines durissimam, instar eboris & inflexilem (nam aquatilium molliores sunt & flecti possunt) testam habent. Clypei earum superne schirrosi eleganter flavo & puniceo colore variegati. Caput, pedes, caudam per foramina singula exerunt & iterum recondunt immobili tum mole. Tam parvæ dantur, ut vix pugnum æquent.

In *Virginia* trium aut quatuor pedum longitudine sunt, nonnullæ bicipites & admodum mordaces sunt.

In Insula *Mauritii* tam magnæ dantur, ut quatuor stantes personas reptando ferant. Clypei decem homines considentes capiunt. Cammaris ex mari egredientibus insidiantur, eosque devorant. Maritimæ terrestres mole superant. *Lerius* unam octoginta viris in cibum suffecisse scribit, testa superiori duorum cum dimidio pede latitudinis. Mari dorso innatant

tant dormientes, ubi harpagonibus trajectæ capiuntur, carne dulci & instar vitulinæ sapida.

Reperiuntur, quæ centum & quinquaginta ova, pilæ parvæ magnitudine, molli pellicula, habent. Sæpe in unico nido trecenti pulli jacent. Fæmellæ ova noctu in littore deposita, arenis obruunt, ubi Solis calore excluduntur.

In *Quangtung* apud *Kaocheu* piscis monstrosus est quatuor oculis, sex pedibus præditus. Sinenses margaritas evomere dicunt, sed eas fortasse cum ostreis deglutivit.

Apud *Kuicheu* parvum mare *Pehiai*, quod nomen ab albis cancris accepit, qui copiose ibi reperiuntur.

Caput Decimum Septimum.

De Incredibilibus & Admirandis Sinæ.

Multa incredibilia Europæis Sinæ de sua regione narrant, neque quin vera sint, dubitant.

Apud *Hucung Xensi*, mons *Taipe* est, in quo pulsatum tympanum statim fulmina tonitrua & tempestates commovere dicitur: unde capitis pœnam prohibitum tympano ibi strepitum facere.

In eadem Provincià in monte *Lo* apud *Chinning*, septemdecim imagines humanæ ab ipsa natura effigiatæ sunt, tanta artis proportione, ut intuenti stuporem incutiant.

Fluvius *Tan* rubros pisces alit, qui ex levissima aquarum agitatione superficiem petunt, unde spectatores piscium ruborem, præ magna copia visum confundentium, aquæ attribuunt; unde nomen habet: *Tan* enim rubrum significat.

In *Xantung* apud *Nuyang*, fons, potus cujus longævos facit.

In *Suchuen* mons *Chinching*, in quo *Xinsien*, id est immortales homines simul conversari dicuntur.

In *Huquang* & montibus apud urbem *Xincheu*, altissimis feri homines & cujusdam Regis filia & cane prognati degunt.

In *Nanking* apud *Quangte*, mons *Ling* caput inter nubila condit, in quo spelunca est, cujus aditus statuam lapideam cujusdam sacrificuli in saxum mutati ostentat.

In *Chekiang* apud *Ningpo*, incolæ salsis cibis adeo delectantur, ut de iis per ludibrium vicini dicant, *ne post mortem quidem perituros, quod vivi tam largiter saliantur.*

Apud *Tinghai* ex mari ſaxum columnæ forma aſſurgit, quod dum prætervavigant, aliquid in mare de navi jaculantur, certa perſuaſione, niſi id fecerint, infauſtum fore iter.

Apud *Funghoam* parvum, ſed profundum mare eſt, cujus aquæ, ſi Præfectum nanciſcantur probum, vitrea pelluciditate reſplendent; at vero ſi injuſtus ſit, nigreſcunt undæ & limoſæ fiunt.

Apud *Lieucheu* in *Quantung*, mons *Uhoang*, in quo fructus nuſpiam alibi conſpecti, de quibus quisque quantum vult, comedere poteſt, ſed nullum ſecum auferre: quod qui faciunt viam, qua deſcendunt, reperire nequeunt.

Luicheu urbs *Quantung*, nomen à fulmine accepit, quia ibi Templum magnificum ſpiritui fulminis extructum. Sinæ fingunt ſpiritum quendam fulmini præeſſe, fulmen eſſe partem confracti mallei decidentem. Malleo illo magna tympana pulſari & hinc tonitrua exaudiri, quæ in illo monte toto anno graviſſima ſunt.

In *Iunnan* apud *Chinkiang*, hodieque magnum ſaxum conſpicitur, quod *Sinulo* Rex regni *Mung*, acinace ſuo, altitudine trium cubitorum unico ictu diſſecuiſſe dicitur, ad Legatum alterius Regis, *abi* inquit *& tuo Regi nuncia, quales ego acinaces habeam.*

In monte *Funghoang*, Provinciæ *Honan*, apud *Munghoam* Phœnix, poſtquam aliquandiu ſuaviter concinuiſſet, obiiſſe fertur. Sinæ dicunt circa exitum autumni quotannis vicinarum Regionum in eo monte congregari, mortem Phœnicis deplorantes. Accolæ tum montem noctu cum lampadibus conſcendunt, ac magnam præſtantiſſimarum avium copiam capiunt.

Apud *Vunning* puteus *Quonin* eſt, quem ſenex quidam baculo ſuo terram ſiticuloſam percutiens, produxiſſe dicitur, impoſterum nulli amplius viſus. Ita in *Suchuen* apud *Kiating*, rivulus *Chocung*, ex quo fœmina quædam puerum in arundine latentem & plorantem extraxiſſe, ac pro ſuo filio domi educaſſe dicitur. Utraque narratio Hiſtoriam Moſis adumbrare videtur.

In *Iunnan* mons *Fukin*, apud *Kiocing* jacet, ubi fons ſcaturit, cujus aquæ ingenium pueris augent & corroborant.

In *Quangſi* apud *Gucheu*, Rex *Pego* decem Crocodilos in lacu *Po* aluit, quibus noxios objicit Innocentes, illæſi evadebant: ſoli rei devorabantur.

Apud *Luching* mons *Funieu*, id eſt *vaccæ occultator* jacet, quod in eo vacca quædam furioſa poſt multos dilaceratos homines, à quodam ignoto abſcondita fuerit.

Apud *Fuencheu* mons omnium altiſſimus *Vanhu* eſt, qui nomen à decem millibus hominum habet, qui in ejus cacumine diluvii tempore ſubmerſionem, cæteris omnibus ſtagnatis, evaſerint.

In

In *Suchuen* apud *Chingtu*, mons *Tienchi* eſt, in quo palus, cujus aquæ neque pluviis augentur, neque ſiccitate imminuuntur. Talis quoque lacus *Funghoang* apud urbem *Linkiang* eſt.

Apud oppidum *Cin*, palus *Tienxui* eſt, id eſt cœleſtis aquæ eſt, quæ varios morbos ſanat.

In *Honan* apud *Queiboei*, mons *Cingnien* ſpeluncam habet, cujus aquæ tam ſunt acres, ut omnes capilli ea loti excidant.

Apud *Chaoking*, mons *Tientu* horribilis aſpectu eſt, in quo palus, cui lapillus injectus, ſonitum inſtar tonitrui concitet & ſtatim coëuntibus nubibus pluvia cadit.

Apud *Tingcheu*, mons *Kin*, & in eo tres paludes ſunt, quæ ferrum mox in æs tranſmutant.

In *Xenſi* apud *Huquang*, palus *Fan*, ex fluviorum confluxu oritur. Imperator *Hiaovus*, ibidem tres alias paludes effodi juſſit, unam aquis fluvii *Guei* eo derivatis, ad quam magnificum Palatium exſtruxit; alteram nomine *Quenming*, in qua *Naumachias* exhibebat, ac milites maritimis præliis aſſuefaciebat; tertiam apud planitiem *Silen*, in qua magnum ex lapide piſcem ſub undis velut cœcam rupem conſtituit, ut nautæ dum eum evitare diſcunt, ſyrtes ac cautes ſub mari latentes eadem induſtria caverent. Hic piſcis pluvia imminente horrendum remugit, quod forte repercuſſo inter montes aëri adſcribendum. Ferunt Sinenſes Imperatorem *Hiaovum* aliquando ſomniaſſe, piſcem illum lapideum hamo captum auxilium ſuum implorare. Altera die captum hamo piſcem quendam in illo lacu, quem Imperatori, memor ſomnii pridiani, liberum dimiſerit; unde in reti Imperatoris duæ margaritæ captæ fuerint, Sinis *Mingyne*, id eſt lapides Lunæ claræ, quod cum Luna creſcant pariter & imminuantur, quaſi liberale donum piſcis illius capti & dimiſſi.

Volunt illas margaritas hodieque in Palatio Imperatoris ſupereſſe, ſed inæſtimabili pretio cenſeri. Quando Imperatori in manus traduntur, inquit: *Hoc eſt donum grati piſcis qui per me hamo liberatus fuit.*

In *Xenſi* apud *Xancheu*, palus *Hungyen*, id eſt *Rubri ſalis eſt*, quia ex ejus aqua ſal rubeus excoquitur.

In *Honan* apud *Caifung* lacus *Kinming* eſt, quam familia *Sunga* juſſit effodi, ad nautas maritimis præliis exercendos, quod præcipuo Imperatoris *Taicungus* ſummo ſtudio fecit. Hæc palus amœniſſimo ſitu eſt, circum frequentibus paſſim Palatiis & Templis. Crebræ etiam columnæ carminibus Poëtarum, quibus laudes ejus celebrant, inſcriptæ. In illo tractu alius quoque lacus *Tungmuen*, ob aquæ claritudinem dictus; nam muſcus, vel quicquam pellucidis aquis inimicum in eo non creſcit.

In *Honan* apud *Queite* palus *Choking*, in cujus aquis lota tela ſericea, ſplendidior longe & mollior fit, unde plurimi textores ad eum cum officinis ſuis conſederunt.

q 2 Apud

Apud *Iemſu* in *Honan* palus æſtate frigidus, hyeme calidus eſt.

Apud *Nanchang* in *Huquang*, palus *Cinchu*, id eſt *margaritarum* eſt, cujus ripis, inambulantes ſi fortius figant pedes, exiliunt. Undique rotundæ aquæ ex terra guttæ margaritarum imaginem referentes.

Apud *Hengcheu* ejuſdem Provinciæ *Huquang* profundiſſima palus, cujus aquæ inſtar graminis virides, quam ad vinum ex oryza coquendum Sinæ admodum æſtimant.

Apud *Taiping*, *Nankingæ* palus *Tanyang*, trecentorum ſtadiorum ambitu.

Sed omnes lacus magnificentia & ſitu ſuperat *Si* in *Chekiang* apud *Hangcheu*. Inter hanc urbem & lacum via lapidibus ſtrata ſeptem ſtadiorum. Lacus ambitu quadraginta ſtadia complectitur, undique amœnis montibus cinctus, ex quibus rivuli jucundiſſimo murmure labuntur. Circum Palatia, Templa, Cœnobia, Sylvæ, Sepulchra. Secus ripas viæ latæ quadrato ſaxo conſtratæ & in ipſo lacu viæ hinc inde apertæ, quibus pontes inſtrati. Arbores frugiferæ & ſteriles ad ornatum & umbroſas deambulationes, ordine diſpoſitæ viis paſſim cum clathris & podiis cinctis haud exiguo ornamento. Omnia denique hujus lacus tam magnifica, artificioſa & decora ſunt, ut naturam ne prius mireris, an artem, dubites. Aquæ ejus adeo pellucidæ, ut cryſtallo ambiguam palmam faciant & minimus in fundo lapillus appareat. Ad ripas ubi minus profundus, flores *Lien*, de quibus ſupra, copioſe creſcunt. Accolæ elegantiſſimis in eo navibus voluptatibus pulcherrimi loci & genio ſuo delicioſe indulgent.

Apud *Unping* in *Fokien*, palus *Loxui*, id eſt aquæ viridis; nam aqua ejus adeo viriditate ſatura eſt, ut cuncta, quæ ei intinguntur, viridi colore inficiat.

CAPUT

CAPUT DECIMUM OCTAVUM.

De Regibus, & Imperatricibus familiis Sinenſium, quæ ante & poſt Chriſtum natum floruerunt.

PRiuſquam nuperrimi Tartarorum cum Sinis belli Hiſtorias proſequar, univerſam Regum pariter ac familiarum imperantium chronologiam ordine recenſere animus, ut mentem Europæus lector in prima tam vaſti longeque diſſiti Regni origine, ejusque incremento quandoque paſcat, quapropter operæ pretium, illa ex Sinenſium Annalibus juxta *Martinii* traditionem recenſere: cum autem hi, à doctiſſimis Philoſophis publica auctoritate conſcripti, nulla contradicentium varietate diſtrahantur, tam certa annorum ſerire cohæreant, conſenſum potius illarum antiquiſſimarum narrationum, quam diſſenſum, ipſis circumſtantiis rebus oſtendentibus, arguunt; attamen fidem non à lectore extorquentes, veritatem in medium relinquemus.

Primo hominem, ut ſupra dictum, *Puoncuum* agnoſcunt, ipſo mortuo Sinas rexit *Tienhoangus*, & poſt illum ſucceſſores tredecim unius omnes familiæ. De hujus Ducis ævo ita Sinenſis Hiſtoricus loquitur. *Tunc temporis cæleſtis ſpiritus ubique diſcurrens, paullatim urbanos mores induxit, & abſque magno labore mortales, alioqui diſciplinæ capaces, ad humanitatem informavit, præcipue magno illo dracone* (fortaſſe ad Leviathan parientis Jobi alludit) *occiſo, qui mundum omnem turbavit cœlum terræ miſcendo. Eo enim perempto, ſuum res quæque gradum ac dignitatem obtinuit.*

Puoncuus Præfectus primus.

Addunt hominibus deinceps præfuiſſe *Tihoangum* quendam, quem cæli ſiderumque curſus perite obſervantem, diem noctemque ſuis nominibus inſigniiſſe, menſem quoque triginta dierum ſpatio terminaſſe. Hunc undecim alios fuiſſe inſecutos tradunt; de quibus nihil memoria dignum, ne nomen quidem invenitur.

Tihoangus ſecundus.

Huic *Ginhoangus* cum novem aliis è familia ſua ſucceſſit; qui terras ita diviſit, ut novem partes conſtituerent. Earum una ad habitandum mortalibus contributa, reliqua octo agriculturæ atque annonæ deſtinavit. Ita vagos homines ac diſperſos in unam ſedem coëgit, quod Græci Phoroneo apud Argivos tribuunt. Hoc gubernante aureum ſeculum fluxiſſe affirmant. Terra namque modico labore culta, ſponte propemodum fruges tulit; & quilibet rerum ordo, ut cum Sinica hiſtoria loquar, ſuam dignitatem obtinebat. Rex plus quam paterna charitate populos comple-

Aureum ſæculum.

plectebatur; qui eum vicissim, ut patrem, obsequentissimi filii colebant. Ille Regis nomen, hi subjectorum civium munus pulchre explebant. Omnia tunc erant communia, liberi omnes, maximoque inter se omnes amore connexi. Ab hac vero agrorum divisione Geometriam initium reperisse credibile est.

Yeus tertius.

Sequitur *Yeus*, qui mortales in montium antris & speluncis in hoc usque tempus habitantes, mapalia & casas è ligno ædificare docuit, ut à se ferarum injurias defenderent. Fuit autem iis temporibus magna humanorum commodorum inscitia. Neque enim aut agri colendi præcepta idonea, aut ignis è silice ad parandos cibos, fovendaque corpora eliciendi usum callebant. Herbis & fructibus sponte nascentibus, crudisque ferarum carnibus vescebantur, epoto etiam earundem sanguine, cum urgebat sitis. Animalium pellibus nullo artificio paratis, ad tegenda corpora ita utebantur, ut tamen maximam partem nudi incederent.

Sujus quartus.

Hoc vita functo *Sujus* regnare cœpit. Is mirifice in Astronomia excelluit. Ex astrorum, ut & orbis nostri contemplatione primus è Sinica Philosophia quinque elementa esse docuit, metallum, lignum, aquam, terram, & ignem; quorum postremum esse in aëre deprehendit. Ligno quoque lignum atterendo primus ignem elicuit, ut nos è silice solemus; ac velut alter Prometheus flammæ radices & originem aperuit. Eam ignis extundendi artem etiamnum Sinæ in usu habent, & pro varia tempestate anni ligna varia deligunt, id temporis ad præbendum ignem aptiora. Et si neque alterum compendium ignorent, chalybe ignem è silice petendi. Idem *Sujus* characterum & literarum loco, funium nodos ad memoriam levandam primus invenit, & in scholis modum iis rite utendi edocuit. Nulla tunc pecunia, nec auri fames fuit. Nundinas tamen instituit, ut rerum permutationibus idoneas. Ad quæ talia felicius constituenda quatuor præstantium virorum, quos ditionibus præfecerat, opera & consilio adjutus fuit.

Fohius quintus.

Hic ergo primus est, quem Sinæ Imperatorem, seu cæli filium vocant. Hunc *Fohium* è matre absque patre natum memorant. Illam enim forte ad ripam lacus, à quo *Lanthien*, urbs in provincia *Xensi*, alluitur, deambulantem, ingens hominis vestigium in arena impressum calcasse, inde ab iride circumdatam concepisse, in eademque provincia *Fohium* enixam esse. Is anno ante vulgarem Christi epocham, quod supra indicatum, bis millesimo, nongentesimo, quinquagesimo secundo imperium auspicatus in eadem provincia, quam natalem habuit, regiam constituit.

Hic Imperator magnis virtutibus eluxit; & astrologiæ cumprimis peritus, cœlestium juxta humanarumque rerum curam exacte habuit. Nam in cælo quidem siderum motus intuitus, magnos eorum orbes aliasque è Matheseos norma figuras primus in tabulis descripsit. In regno leges & statuta excogitavit, quibus, ut & mœnibus, primus mortales munivit, nomi-

nominaque familiis facilius distinguendis imposuit.

Ad hujus Regis tempora nullum vestimenti inter marem & fœminam discrimen. Copulæ conjugalis ignari veneri promiscue vacabant. Hæc vitia arcebat *Fohius*, jus matrimoniale introducendo, maremque à fœmina habitu discernendo. Legem, ne quis virginem cognominem duceret, quæ etiamnum viget, stabilivit. Ad demulcendos subditorum animos instrumentum meditabatur musicum, quod triginta sex fidibus constabat: tantum hoc tempore valebat musica, ac si *Sinæ* sine ejusdem harmonia intra tranquillitatis & concordiæ fines coërceri non potuissent.

Xinmungus sextus.

Fohius, postquam centum & quindecim annis imperasset, suum obiit diem; cui *Ximungus*, virtute & pietate eximius succedit; qui Regni clavum centum & quadraganta annos moderabatur. Cum indies Sinarum numerus augebatur, qui carnibus, & herbis duntaxat vivebant, animalium plerisque consumptis, alimentum defecit. Imperator huic malo provisurus naturæ, quæ pro tanta hominum multitudine non sufficiebat, artis junxit auxilium; aratrum & reliqua ad agriculturam instrumenta primus adinvenit. Quo invento plebs gratulabanda, cæpit agros in sulcos incidere, quibus tritici, milii, oryzæ, frumenti turcici semina mandabant. Unde *Ximungus*, id est agricola, dictus. Herbarum vires diligenter explorabat, non in alieno, sed suo corio experimenta faciens.

Postea vero, quum centum & quadraginta regnavit annis, ab alio Regulo, qui ei deinde in Imperio successit, bello petitus & victus occubuit. Ista clades in monte *Fano* accidit eo loco, ubi nunc *Yeking*, provinciæ, cui nomen *Peking*, civitas est sita; penes quam gentem ad hæc usque tempora primi hujus, ut putatur, in orbe belli memoria servatur.

Hoangtius septimus.

Hoangtius igitur perduellione, vi & armis Imperium occupavit; de cetero virtute nulli secundus, eleganti etiam forma & statura ultra modum procera. Sinarum Republica statutis ac legibus aucta, mensuras itidem & rerum pondera ad libram examinanda instituit. Primus omnium exercitum aluit; cujus armis & metu jussa facere detrectantes in officio continuit. Neque aliud ei criminosum fuit, quam quod perduellis pessimo exemplo iisdem copiis esset ad legitimi Imperatoris injuriam abusus. Veruntamen Regnum per scelus obtentum probe administravit, civium amans & patriæ; quam ut commeantium bono apertam accessamque faceret, montium juga & latera excidit, publicasque vias aperuit, limitibus etiam Imperii propagatis.

Is igitur primus diadema & alia ornamenta, quæ Imperatorem decerent, adscivit, veste cærulea usus & lutea, ut cæli ac terræ colores geminos velut gentilitios in cultu imitaretur. E florum interitu artem usumque tingendi variis coloribus invenit, quos opulentis egentibusque voluit esse diversos. Figlinam & fabrilem artem cædendi dolandique ligna per

per suos Præfectos docuit; arboresque in naviculæ formam excavatas ad flumina majora trajicienda, undis credidit, minoribus fluviis ponte junctis. Ad commercia deinde provehenda nummos cudit ex ære; ad arcendam vero vim hostium, arma & bellicas artes non modo præceptis tradidit, sed in usum etiam perduxit. Ita pace belloque providens Imperator in utraque Reipublicæ fortuna civium commodis ac saluti consuluit. Miraculi speciem habet, quod sequitur. In ejus palatii atrio herba crevisse fertur, cujus ea vis & ingenium, ut, si quis improbus regiam ingrederetur, confestim in venientem, prona instar heliotropii, se obverteret. Quod germen si passim in hortis aut atriis Magnatum cresceret, quanto plures aulis abstinerent, qui nunc latentium scelerum securi, hujusmodi proditores non timent?

Ceterum *Hoangtius* mares genuit viginti quinque, de quibus quatuordecim contracto matrimonio plures illi nepotes procrearunt, quos vivus aspexit. Sinæ asserunt nunquam eum fuisse mortuum, sed in eorum cætum assumptum, quos *Xinsien* appellant. Hos in jugis montium summis voluptatibus vacare fingunt immortalitate donatos.

Xaohauus octavus.

Xaohauus omni virtutum genere & præclara indole insignis, ab *Hoangtio* patre Imperium per manus accepit. Primus ex Imperatoribus, Præfectorum gradus & dignitates per varia volucrum genera & colores distinxit. Quippe semper ita habitum est apud hanc gentem, muneris, quod obit, gradum in veste ostendere. Hinc ante & retro volucrem aut aliud sibi proprium insigne auro byssoque acu phrygia pictum thoraci assuunt, cujus aspectu obvius quisque moneatur, quem è novem honorum gradibus magistratum obtinent. Neque una omnibus suorum symbolorum materies fuit. Ii enim, queis præfecturæ civiles obtigerant, quos nuncupant Philosophos, pro insignibus semper aves habuere; militares vero præfecti ac tribuni volucrum loco, Dracones, Leones, Tigrides & alias ejusmodi ferociam militarem innuentes belluas sibi affinxisse, pulchrius putabant Omnes tamen eodem spectant, ut ex hoc habitu non gradus modo, sed etiam conditio ac dignitatis genus in quoque noscatur. Aves autem *Haohuus* ceteris animantibus idcirco prætulit, quod sub initium Imperii Solis avis apparuit, cujus adventu felicitatem Regno portendi vulgo existimant. Quod si hæc avis diu non sit visa, Imperatoriæ familiæ interitum & futuros bellorum motus ominantur. Quænam verò sit hæc avis, non liquet. Forma, qua eam pingunt, aquilam crederes, nisi plumarum mira & discolor varietas obstaret. Phœnicem ut esse suspicer, ejus raritas persuadet, Sinæ *Fughoang* vocant.

Kieulius plebem ad idololatriam hortatur.

Postquam imperium multis annis sanctissime habuit, cum jam ob decrepitam ætatem Regni rebus minus providere posset; *Kieulius* impostor magicis artibus & lemurum spectrorumque terrore à veritatis tramite ad infanda sacrificia incautam plebem adduxit, omnium fere animis fœda super-

superstitione imbutis. Hinc iratum cœlum magnis in eam gentem calamitatibus detonuit, regnumque omne concussit.

Hoangtii fuit ex fratre nepos, & ob insignem cælestium rerum scientiam & Imperii fastigium ascendit. Omnium primo, labefactatam priorum annorum fato religionem restituit, instaurata majorum pietate, ut unum omnes supremum cæli Imperatorem statis sacrorum ritibus colerent. Additum, ne cui alteri, quam Imperatori, sacris fas esset operari. Tanti faciebant sua sacrificia, ut sacerdotalem dignitatem, quæ ipsis summa habebatur, nonnisi cum sceptro vellent esse conjunctam.

Xaohavi nepos hic fuit, *Cous*, apud summum significat, ob summam virtutem dictus. Omnes enim optimi Imperatoris partes explevisse scribitur. Initio regni urbem regiam in *Honan* amœnissimam Provinciam, ubi nunc *Yensu* civitas est, loci commoditatem secutus, transtulit. Quatuor uxorum conjugio novo exemplo illigatus, totidem ex iis filios suscepit. Harum una concepto voto à supremo cœli Imperatore *Cieum* filium impetravit. Altera *Kium* enixa est, quem, itidem precibus à *Xangii*, quem pro Deo coli supra indicavimus, matri antehac sterili concessum ajunt. Tertia decimo quarto post conceptum mense, viso prius in somnis rubro dracone, quod magnæ felicitatis argumentum Sinis est, *Yaum* peperit. Quarta *Cheum* filium habuit. Hunc annis procedentibus præ reliquis pater ad Imperium assumpsit; optimæ indolis indicia in id usque tempus præ se ferentem. At in eo fortunæ gradu non diu stetit. Nam ubi solus ab obitu parentis regnum obtinuit, cito modestiam dedidicit. Inde in licentiam vivendi nimiam prolapsus, vivus adhuc, quod nemini priorum obtigerat, Imperio exuitur. Ebrietati enim ac mulierum illecebris ita se totum permisit, ut nullam Imperii curam haberet. Cumque à Regulis suæ ditionis non raro sed nequicquam officii admoneretur; gens probis in hunc diem Regibus assueta, eique, cui ratio non imperaret, parere indignum rata, nono Imperii anno, è fastigio in exilium detrudit, fratre illius *Yao* in ejus locum subrogato.

Hunc omnes libri Sinici passim sanctissimum piissimumque prædicant. Et sane si res ab eo gestas recte expendas, omnes non modo Sinenses, sed orbis fere totius optimos quosque reges virtute pariter & gloria vel vicit, vel æquavit. Ejus laudes liber Xu dictus, & imperante *Yao* editus celebrat hoc brevi quidem, sed insigni elogio. Yai *merita implevere totum orbem. Magna erat in eo diligentia; omnes debito honore prosequebatur. Intelligens, compositus & perspicax; omnia virtute atque indole quadam sibi congenita exsequebatur.*

Idem siderum contemplatione se cumprimis oblectans, anni dimensionem nonnullis erroribus obnoxiam restituit; mensem quoque intercalarem & abundantes ad debitum ordinem redegit. Ad quod efficien-

r dum

dum duorum virorum opera usus est in ea facultate præstantium; quorum unus *Hius*, alter *Hous* nominabatur. Eos ad assiduam magni cœli venerationem cohortatus, jussit varia ad mathesin opportuna instrumenta conficere; Lunæ quoque stellarumque motus deligenter observare; agriculturæ rite exercenda præcepta inde ad vulgi usum eruere; ac demum summa accuratione hiemale solstitium notare. Interat enim illam Solis conversionem à rege non ignorari, quod eo die cuncta officia ministris distribuere consuesset. Interea conjugis partes erant, bombycum educationem, byssi ac serici conficiendi rationem reliquas mulieres docere.

Ceterum *Yaum* supercilia vario tincta colore atque in Iridis modum micantia habuisse, invenio. Pacis quidem toto imperio stabiliendæ perpetuum ei, primumque studium fuit. Nec à studio dissentiebat publica tranquillitas, æquitate illius ac pietate maximè constituta. Hinc cum mortale genus illis præsertim locis, mirum, quantum augeretur; vicinæ gentes famâ tantæ virtutis excitæ, atque sub tam laudato Principe victuræ, ad ejus ditionem velut paternum sinum confluxerant eà frequentià, ut jam vix regnum Sinense iis capiendis sufficeret.

Sex tribunalium inventio, & officia.

Post hæc ad meliorem formam, imo novam *Yaus* revocavit Rempublicam Sinicam, sex tribunalibus cum suprema potestate institutis. Rebus ita constitutis, quemadmodum *Yaus* Imperium summa æquitate tenuit, sic pari modestia eaque gemina, vivus alteri sponte cessit, nescio illone fortiter contempto, an juste & legitime administrato magis laudandus. In ipsa quoque abdicatione publicam utilitatem potius quam suorum amorem in consilio habuit. Quippe filiis suis, etsi nec degeneres, nec vulgo ingrati essent, ultro præteritis, imperium homini detulit, in quo nihil regium præter virtutem suspiceres. Forte cum Magnatum uno collocutus, solicitum se ajebat, quem in tanta negotiorum mole fortunæque varietate summæ rerum atque gubernaculo præficeret. Cui alter *Fangius* nomine, *In regia*, inquit, *& stirpe tuà est, quem Sinis imponas. Filius tuus natu major* Chus *bonæ indolis, prudentia non modica, ingenio perspicaci, te sive patrem, sive Imperatorem non dedecet. In eo gens universa præter virtutes tuas in filio tralucentes etiam sanguinem tuum amabit. Neque si me audis, alteri imperium trades.* At *Yaus* loquentem interpellans, *an ignoras*, subjecit, *æque mihi malorum laudes atque bonorum calumnias displicere? Natus meus loquax & contentiosus est; neque facta dictis illius respondent; foris doctus bonum se simulare, intus à ratione aberrat.* Ita purpuratum sugillata sibi adulandi vanitate à se dimisit, abdicationis consilio in alium diem dilato. Nec multo post, cum jam annis septuaginta imperasset, arcessitum ad se *Sungoum*, fidissimum & maximæ authoritatis præfectum alloquens: *in te* inquit, *transferre sceptrum cogito, cui ferendo te unum parem prudentia & probitate video.* Tum *Sungous* fastigium illud serio deprecatus, negat se iis virtutibus

adornatum, quæ majestatem decent; neque honorem istum se promeruisse, pudori suo gravem; neque humeros afferre tantæ moli pares. *Yaus* hominis in respuendo Imperio constantiam admiratus, quod alii ultro ac per vim invadunt; rogat, si gravetur regnum adire, quem igitur alium honore illo dignum judicet? Hic *Sungous* in omnium Magistratuum Præfectorumque corona ita Imperatorem alloquitur. *Quando ita me de idoneo regni successore compellas, qualem me fore nec quidquam tibi persuaseras; non equidem dissimulabo, quod è re tua regnique futurum existimo. Est in tua ditione agricola, conjugii adhuc expers, homo omnium sermone probus, quem ob pietatem ac morum gratiam omnis agrestium vicinia veneratur & amat, agris etiam suis ac domibus ad ipsius commoda usumque sponte oblatis. Ab ejusdem nutu & ore ob conceptam de illius integritate opinionem ita pendent, ut ejus in eventis omnibus consilium sequantur. Huic nomen* Xunus *est. Pater illi* Cuseus, *homo stolidus; mater ultra innatam fœminis garrulitatem singulari vitio loquax; fratres superbi ac pervicaces. Hos tamen obsequio & submissione inter tam diversa studia ita continuit, ut non modo se cum ipsis, verum etiam cum virtute tandem redirent in gratiam. Neque contentus alios facere meliores, seipsum quoque in dies magis castigans ad virtutis culmen enititur, juratus pravæ societatis osor.*

Colloqui Yai cum fangio de Regni translatione.

Hæc *Sungoi* oratio fuit. Addunt Sinæ hunc ipsum *Xunum* toto tempore, quo ruri stivam ac deinceps in Regia Imperium rexit, nunquam desiisse, singulorum virtutes, etiam suas facere. Nec diutius factum, & duas filias jam nubiles, quas deinde matrimonio sibi junxit, ac novem filios ad *Xunum* in ejus obsequio & potestate futuros mittit; ipsi Provinciæ præfecturam tantisper commisit, ut ejus in minori potentia virtutem exploret. Ubi ea se animi moderatione præbuit, ut omnibus admirationi esset, præcipue *Yao*. Qui tam bono successore lætus, elapso triennio eum Imperii consortem fecit, ipsi omni gubernatione commissa. Quo munere ille vivente *Yao* ipsos viginti & octo annos magno Reipublicæ bono perfunctus est. Atque ita, etiam regnum duos capere potest, si virtus utrique sit comes.

Hoc anno cum jam ad ultimam senectutem *Yaus* pervenisset, moriens ita *Xunum* ad Imperium legitime tenendum hortatur. *Ades, Xune; satis superque tuam fidem expertus sum. Dictis tuis ex æquo facta respondent. Age igitur, sceptrum capesse, virtuti ac meritis tuis debitum. Cura, ut civibus tibi subjectis patrem te exhibeas; & memineris non tibi à populo, sed à te populo serviendum. Rex enim idcirco super omnes eminet, at unus prospiciat omnibus.* His dictis moritur *Yaus*; quem *Xunus* haud aliter, atque filius optimum parentem, luxit. Et ut dolori suo litare posset liberius, rebus Imperii subinde Præfectorum curæ demandatis, ipse toto triennio ab *Yai* sepulchro nonnunquam discessit.

Fuit *Xunus* eximie prudens, moribus perquam compositis, & omnibus charus; quod sua vicissim, eaque summa in cives charitate promeruit.

 Eni-

Enitebat in eo non umbratilis virtus, sed solida & in utraque fortuna constans. Ferunt eum in quovis oculo geminam pupillam habuisse; quod inde in Physiognomia Sinica, cui gens hæc impense dedita, bene magna de ea habet volumina, variis vultuum linearumque figuris referta, inusitatæ felicitatis argumentum haberi cœpit. Neque hoc mirandum. Vidi ipse puerulum in oculo dextro duas pupillas habentem. Quæ res parentes ejus singulari gaudio affecit, reputantes eum congenitam futuræ prosperitatis tesseram in oculis ferre. Nec vani auguris fuere. Filius namque cum familia universa Christianis sacris imbutus, non alio nomine, quam isto potuit esse felicior.

Sex tribunalia reformata.

Porro *Xunus* Rempublicam novis variisque ordinibus civium ac munerum distinctam, ritibus insuper ac legibus multum adauxit. Sex quoque tribunalia sub *Yuo* instituta in meliorem formam redegit, adlectis multis, qui magistratui jus dicenti partim assiderent, partim Præfectorum vices communicata potestate subirent. Ditionem deinde universam in provincias duodecim partitus, omnes ipse quotannis coram obibat. Tum annos quatuor in excipiendis Regulis beneficiariis, explorandaque illorum fide consumpsit; quos pœnis aut præmiis, ut erant cujusque merita, affecit. Viros doctos & sapientes præ ceteris fovit. Præfectis per omnes provincias imperavit, ne agriculturam impedirent unquam, alio laborum genere vexando agricolas; largam ubique annonam procurare, hospites peregre procul adventantes benigne excipere, munia probis tantum & idoneis mandare, virtutem præmiis excitare, bonis fidem habere, malos dimittere. Quinque suppliciorum genera constituit, quibus criminum reos vel naso, vel talo pedis, vel manu, vel capite, vel denique acerbiori quopiam mortis genere plecterent. Sin ambigerent judices de supplicio in consilium adhibere jubebantur clementiam, & mitius irasci. Exilii tres gradus pro sceleris magnitudine statuit. Gravissimum fuit, toto Sinarum regno extorrem ad Barbaros amandari. Proximum, à patria ultra mille Sinica stadia excesse. Tertium ac mitissimum erat, regni duntaxat finibus proscribi, nulla meta longinquitatis præfixa. Sed inter omnia *Xuni* imperia illud mihi palmam teneat, quo vetuit, nequis idcirco pareret, quod Imperator, sed quod æqua juberet. Hinc forte Præfectos suos allocutus, *Tum demum*, inquit, *morem mihi gerite, cum quod bonum & æquum erit, imperavero.*

Supplicia quinque & exilium triplex.

Xuni dictum mirabile.

Inter hæc Tartari, de quibus prima hæc apud Sinas est mentio, in Sinicam ditionem infusi, prædas agebant. Nec deinceps unquam destitere Sinarum terras infestare, uti suis locis docebimus. At *Xunus*, cui suorum salus cordi esset, in tempore ivit obviam per Præfectos suos grassanti maleficio, patriæque tranquillitatem in præsens restituit.

Sub eadem tempora solicitus, quem aggerem objiceret aquis planiora Sinarum inundantibus; *Yuo Quenii*, ob hoc ipsum negotium male curatum

tum occisi, filio munus hoc demandat. Is patris exemplo sapiens, tredecim annorum spatio tanta diligentia curavit negotium, uti tandem maximo incolarum bono ingens opus ad finem adduceret. Ajunt eum hoc annorum decursu sæpe suas ædes prætergressum, nunquam illic divertisse, nequid temporis sibi deperiret, exsequi regia jussa festinanti. Opus omnino stupendum, & cui, nescio, an in toto terrarum orbe par esse credam. Exstant etiamnum illius apud Sinas vestigia. Ingentia enim & navium capacia flumina per alveos pares derivata; montes integri perfossi; alibi lacus & paludes exsiccatæ; alibi egestis aggeribus aquæ in lacum coactæ; fluvii majores in duos tresve amnes divisi, aut in mare deducti; unde ingens terrarum planities longe lateque diffusa emicuit.

Aquarum operosæ deductiones.

Hoc labore, uti & eximiis virtutibus, quibus *Yuus* excellebat, adeo sibi *Xunum* demeruit, ut suismet filiis posthabitis illum in Imperii societatem adsciverit. Hoc, quod rarum est, annos septendecim concordi potestate tenuere. Nimirum facile duos capit regnum, quod capere virtutem potest.

Mortuo *Xuno* ejus filius *Yuum* sibi prælatum indigne ferens, cum natura Imperium sibi deberi crederet, armis illud ivit assertum. Sed nec consilium, nec tentata vis quicquam profuere. *Yuus* quidem, etsi divisa paullo ante potentia fessus, profugerat è Regia. Sed fugientis modestiam sceptra sequebantur, desertoque ab omnibus *Xuni* filio retractus est ad culmen, omnino dignus, qui Imperaret, quippe qui nulli tunc vel rebus gestis, vel ingenii magnitudine secundus habebatur. Hinc familia *Hiaa* apud Sinas prima hereditaria dignitate Imperium in posteris propagavit. Atqui non patris ambitio filium, sed suamet cum virtus rebus præposuit. Ab hac jam tum ubique charus, ab omnibus expetebatur. *Yuus* quidem successorem sibi elegerat *Yeum* quendam, jam ante in Imperii societatem adscitum, at ubi diadema morte illius vacuum fuit, omnium ordinum consensu, *Yeo* spreto, ad *Yui* filium delatum est, utriusque merita spectantium. Ita eligendi mos, sive jus in hereditariam successionem transiit. Hæc familia *Hiaa* duravit annis quadringentis quadraginta & uno, septemdecim Imperatorum successione continua rerum apud Sinas potita.

Hiaa prima familia imperatrix.

Eodem, quo *Vieus* ejectus est, anno ante Christum natum millesimo septingentesimo sexagesimo sexto, apud Sinas *Tangus* regnare cœpit, qui primus familiam *Xangam* in Imperatoris nomen intulit, à sua olim Dynastia, cum Regulus esset, attributum: more Majorum, quoties Regnum in novam transfertur stirpem id observantium. Annis sexcentis & quadraginta tribus auctorem non intermissa serie sunt è sua stirpe secuti septem omnino & viginti, vitiis ac virtutibus promiscue insignes.

Xanga secunda.

Hac deleta familiâ sequitur *Faus* anno ante Virginis partum millesimo centesimo vigesimo secundo, qui Imperii principio nomen mutavit, *Uvus*, id

Cheva tertia.

id est bellicosus, dictus. Hinc morem illum manasse crediderim, ut Imperatorum nomina apud hanc gentem sub Præfecturæ auspicium mutentur, quemadmodum aliud nomen assiscit, qui Romanus Pontifex eligitur. Hæc familia à dynastia sua *Cheva* appellata Imperatores continua successione trecentos & septuaginta unum; una stirpe, quod de alia vix in omni legas Historia, in annos omnino octingentos & septuaginta quinque propagatâ.

Cina quarta.

Post exstinctionem familiæ *Chevæ*, caput extulit *Cina* anno ante Servatorem natum ducentesimo quadragesimo sexto, cujus auctor *Chingus*, sive *Xius*, floruit tantum annis quadraginta. Quam subsecuta est anno ducentesimo sexto imperatrix familia *Hana*, quam *Lieupangus* ad Cæsareæ dignitatis splendorem erexit, cujus posteri Throno ad annum post Christi nativitatem ducentesimum sexagesimum quartum insiderunt.

Hana quinta.

Cyna sexta.

Hac quinta Imperantium familia subacta sexta, *Cyna* dicta, originem sumpsit, quæ ad annum Christi quadragesimum & decimum nomen imperavit. In hac familia quatuor Reges eodem tempore numerabantur, *Utai* dicti. Qui semetipsos post acre annorum quadringentorum bellum solio turbarunt. His subsequitur familia *Tanga*, quæ Universo Sinarum Imperio potita in posteris ad annum sexcentesimum & decimum octavum imperavit.

Tanga septima.

Sunga octava.

Anno post Virginis partum nongentesimo vigesimo tertio familia *Sunga* clarescere cœpit, quæ Imperii clavum ad annum millesimum ducentesimum septuagesimum octavum. Hoc anno Tartari, postquam septuaginta trium annorum serie continuis bellis Regnum infestassent, familiam *Sungam* penitus delevit, aliamque, quam *Yvenam* vocant, substituerunt; quæ ad annum millesimum trecentesimum sexagesimum octavum. Quo anno Tartari jure talionis à sacrificulo *Hu* Sinâ pulsi sunt; qui Imperii clavo potitus *Hunguvus*, id est bellicosus miles dici voluit, qui familiæ *Taimingæ* auctor in posteris ad annum millesimum sexcentesimum quadragesimum quartum regnavit, donec Tartari pulsis iterum Sinis auspiciis *Xunchii*, qui familiæ Tartaricæ *Taicingæ* auctor, Imperii habenas receperunt. Quantam fortunæ & belli vicissitudinem Sina fuerit experta, ex infra dicendis patebit.

Yvena nona.

Tartari.

Ac quoniam antiquissimi Sinarum hostes Tartari fuerunt, de eorum nunc Origine & primis bellis quædam altius repetenda sunt. Primam *Tartarorum* velut Sinæ hostium & illius Imperii invasorum mentionem Annales sub Imperatore X*uno* faciunt. Quos Græci & Latini *Scythas*, Persæ & Sinæ *Tartaros* vocarunt, quanquam ob defectum literæ R, Sinenses *Tata* pronuncient. Gens illa jam antiquissimo ævo, tempore *Cyaxaris* Medi, *Nebucadnezaris* Babylonii excursionibus in Occidentem & Meridiem usque terminos Ægypti dedita fuit; unde non probabile modo, verum omnino certum est in *Orientem* quoque & illam, quæ Sina hodie

hodie, vocatur, plagam, eos jam ante *Alexandri Magni* & *Xii*, tempora impetum fecisse.

Ipsi *Tartari* in Annalibus *Amir Chonde*, quarto volumine originem suam à TURK filio natu maximo Japhet deducunt. *Turk* igitur idem est, qui *Magog* Scytharum omnium Pater. Ab hoc *Turk* septem gentium originem deducunt scriptores Rerum Persicarum, *Chazarorum* ad volgam, *Russorum*, *Gazorum* sive *Alanorum* (à quibus Suedi, Dani, Norwegi, Islandi, Gronlandi profecti) *Tzynorum*, qui sunt ipsi Sinæ (quippe *Tzyn* filius *Turk* picturam, textoriam, serici conficiendi artem invenisse dicitur, quæ omnia Seribus sive Sinis adscribuntur) *Saclabitarum* sive Siberorum & in Zona frigida habitantium Asiæ populorum, *Kemaritarum* à quibus *Bulgari* & *Purtasitæ*, sive ut Vincentius appellat *Perositæ* vel *Hunni*, *Iueuri* & *Hungari* profecti.

Quintus *Turkarum* Rex *Alentza*, qui primus *Chakani*, id est *Magni* Regis vel Imperatoris nomen obtinuit, (*Cha* enim Turcis & Tartaris *magnum* denotat) filios duos sive gemellos habuit *Tartar* & *Mogol*, quos inter Imperium ita divisit, ut *Orientalis* & *Borealis* pars Tataro, australis & occidua *Mogolo* cederet. Atque ita T*atarorum* & *Mogolum* gens nomenque a Turcis fluxit. Tertius Mogolum Rex *Ogur*, vel potius *Oguz Chan*, sub quo in Persarum historiis mentio fit *Sinarum*, quos sibi subjecisse *Oguz* perhibetur. *Mogoli* igitur sunt illi Tartari, quos *Occidentales* vel *Tanyn* Sinæ vocant, M. Paulus Venetus *Tangut*: Tartari autem sive *Tata* sunt Orientales supra murum Sinensem ad mare Coreanum & Japonicum protensi, quos hodie *Niuche*, *Niulhan* & *Yupetacas* vocant. Annales Sinensium sub *Xio* ingentis muri contra Tartaros structore, præcipue Occidentalium T*anyn* vel T*angu* meminerunt. Cujus successor *Hiaovuus* Tartariam ipsam Rege ejus *Hieutu* Clinius, nomen primum in Sinicis Annalibus occurrit, superato, debellavit. Tum temporis Sinæ coloniis extra murum in Tartariam ductis, *Kara Kathajam*, id est *nigram Catayam*, ad distinctionem Sinæ, quæ *flava Cataya*, condiderunt. Hujus *Hieutu* Tartarici Regis filius fuit *Kin*, conditor ejus familiæ, ex qua post multa secula *Zingis* Chan Originem duxit, ut Martinius conjicit. Sub Imperatore Sinico *Iveno*, qui quadraginta ante Christum annis regnavit, alterius Regis Tartarici T*angu*, mentio fit *Huhansieni*. Inde altum de Tartaris silentium, in locum eorum *Turcis*, *Hunnis* & *Cara Chatæis* succedentibus, donec tandem familia *Zingis* Chanica Imperium & nomen Mogolicum ac Tartaricum instauravit, de cujus nunc contra Sinicos Imperatores bellis dicendum est.

Prima Tartarorum in Sinam expeditio.

Imperante familia *Sunga*, circa annum millesimum ducentesimum secundum *Tamachin*, dictus ZINGIS CHAN, *Tube Tangri*, id est *Regum Rex*, victo *Ungchan* Nestorianorum sive Chatæorum Rege, qui & *Iohannes*, Europæis vulgo *Presbyter* Johannes, quod una cum tribu *Kerrit* Religio-

ligionem Chriſtianam ſecundum traditiones Neſtorianorum profiteretur. Amir Chonum Volumine quarto *Zingis* Chano coætaneum fuiſſe Kara Kathæorum, Regem dictum *Courchan*, id eſt *Regum* Regem vel *Chanorum* Chanum. Et hic idem cum illo, quem *Georgius* Abel Pharajus *Ungchan*, Paulus Venetus *Uncam* vocat, unde apud Amir Chondum vitioſe ſcriptum *Courchan* ac *Re* in *Nun* mutato *Counchan* legendum crediderim. Nam idem plane Regnum *Counchan* ac *Ungchan* adſcribitur, nimirum *Kara* Chataja, *Caſhgar*, *Chuten* & Turcarum ac Tartarorum trans Jaxarten & Oxum tribus; cumque uterque Zingis, Chano, coætanæus fuerit & in Chataja regnaverit, nullus autem alius Rex, quem Zingis in illa Scythica plaga domuerit, quam Uncam memoretur, hinc manifeſtum evadit, eundem fuiſſe Emir chondi *Cour*, vel potius *Coun* chanum & aliorum *Ung*, *Un-Unad*chanum.

Cum igitur *Tamachin* Imperium Tartaricum per Scythiam fundaſſet Anno Hityræ ſexcenteſimo ſecundo, Chriſti milleſimo ducenteſimo quinto, titulum *Zingis*chan Regum Regis, quod idem ac *Cour* vel *Counchan* ſuſcepit, ac ſequenti Anno milleſimo ducenteſimo ſexto. Bellum familiæ *Sungæ* in Sina latiſſimè imperanti, intulit, ac tum ipſe tum ſucceſſores ejus, *Xoktai*, *Cayus*, *Muncaca* ſive *Mango*, *Kublai* per ſeptuaginta octo annos continuarunt, donec tandem Anno milleſimo ducenteſimo ſeptuageſimo octavo Kublai familiam Sunga, penitus expulit, ac tota Sina potitus fuit. Nam Tartari cum hactenus ſex Provincias boreales, *Peking*, *Xanſi*, *Xenſi*, *Quangſi*, *Kiangſi*, & *Honan*, ſedem ſuam in urbe *Cambalu* Tartarica linguæ *Civitatem Domini*, teſte M. Paulo Veneto 11. 10. Unde error Trigautii Martinii & aliorum patet, qui eam vocem. Sinicam eſſe arbitrantur, compoſitam ex *Cam*, *Pa*, & *Lu*, & *Imperatorem Septentrionalium Tartarorum* ſignificare arbitrantur. Major enim fides Paulo Veneto adhibenda, qui per ſeptemdecim annos in aula Magni Chami Cublai vixit, & vocem illam ex Tartarica lingua *Civitatem Domini* interpretatur. *Cam* enim Dominus, Rex, Imperator eſt, *Balu* civitas, pro quo Turcæ dicunt *Balek*, unde apud Abul Fedam *Chanbalek* nominatur. Solent enim Turcæ & Tartari interdum literam poſtremam omittere, vel omittere, veluti cum *Ulu Ulug*, Balu pro Baluk dicunt. Ac teſtatur *Amir* Chond Tomo quarto, *Balyg* lingua Mogolum ſignificare *pulchrum oppidum*. Sinenſes amiſſis ſex borealibus Provinciis novem auſtrales, quas Tartari *Mangi* vocarunt, retinebant, ut ex Veneto libro ſecundo, capite quinquageſimo tertio, ad finem libri & cap. patet. *Mangi* autem, ſive Mantzi à Tartaris Sinenſes vocabantur, id eſt Barbari, quia linguam eorum non intelligebant, ut Martinius teſtatur. *Kublai* igitur Anno milleſimo ducenteſimo ſeptuageſimo octavo, (apud Venetum corrupte legitur milleſimo ducenteſimo ſexageſimo octavo) regnum *Mangi*, cujus metropolis erat *Quinſai*, expugnavit, atque ita toto Imperio Sinenſi potitus

titus

titus fuit, prout *M. Paulus Venetus*, qui ipſe huic expeditioni interfuit, prolixe libro ſecundo commemorat. Sinenſium Imperator ab eo *Facfur* dicitur libro ſecundo capite quadrageſimo tertio, quod nomen non proprium & perſonale, ſed commune eſt: omnes enim Reges Sinenſium à Tartaris & Saracenis *Facfur* dicuntur, ut *Coſroæ* Perſarum, *Pharaones* Ægyptiorum. Hic *Facfur* deſperans de conſervando regno contra potentiam & impetum Tartarorum, cum mille navibus ad inſulas quaſdam inexpugnabiles confugit, urbe *Quinſai* uxori cum valido præſidio commendata, quæ mox *Bajan Chinſan* Duci Tartarorum deditionem fecit: ipſe autem *Facfur* in inſulis illis, ad quas confugerat, reliquum vitæ exul & ExRex tranſegit, teſte *Veneto libro ſecundo, capite quinquageſimo quarto.*

Magnus Tartarorum Cham Kublai toto Imperio Sinico potitus, Anno milleſimo ducenteſimo ſeptuageſimo octavo novam Imperatoriam familiam, quæ *Ivena* dicta, inſtituit. Novem Imperatores Tartaricæ Originis in Sina per nonaginta annos regnarunt, quorum primus fuit *Kublai*, qui admodum diu Imperium tenuit, uſque ad Annum milleſimum trecenteſimum circiter Nam ei tum ſucceſſit filius *Tamor* Cha. *Haitho* quadrageſimo ſeptimo, quem *Venetus libro ſecundo, capite trigeſimo nono Eſen Temur* nominat. Cæterorum nomina tam diu ignorabuntur, donec Annales Sinenſium prodeant; Extat quidem Catalogus Magnorum Chamorum Catajæ apud Henningen, ex Schiltpergero Bavaro, qui ſub Tamerlano militavit, ſed nomina adeo monſtroſa & corrupta ſunt, ut nihil inde certi haberi poſſit.

Tartari Sina pelluntur.

Intra nonaginta annos bellicoſa Tartarorum natio adeo Sinicis deliciis infracta & corrupta fuit, ut belli ſtudio omiſſo à virtute Majorum penitus degenerarint. Sinæ nondum extincta injuriarum & cladium in hac Tartarica ſervitute acceptarum memoria, auſi tandem fuerunt armis acceptis, peregrinum jugum excutere. Dux & autor tam generoſi auſi quidam infimæ conditionis, ſacrificuli cujuſdam mancipium, nomine *Chu* fuit, qui ſacello & ſacris inanibus relictis, prædonum manu collecta ex montibus plana longe lateque vaſtavit & acceſſione virium indies validior (quippe Sinæ ad libertatis vindicem & Tartarorum fulmen ingenti numero confluebant) ſpe prædæ, quam liberaliter diſtribuit, juſtum exercitum conflavit, bello Tartarico his quaſi tentamentis præluſit. Ac ne majori vi intra montes repulſus, fame laboraret, eos arari & conſeri juſſit, futuræ ita neceſſitati providè conſulens. Tum ſucceſſibus tantis animatus, palam bellum Tartaris intulit, Sinas omnes ad libertatem & prædæ ſocietatem evocans, quos etiam indemnes belli eſſe voluit, ſolos ad necem Tartaros tanquam publicos hoſtes, depoſcens. Victoriæ ejus tam frequentes fuerunt & denſæ, ut Tartari paſſim profligati, tandem omnes, qui reſtabant, panico terrore correpti, fuga ſe ultra murum in priſtinas

ſedes

ſedes reciperent, ac Sinam poſt nonaginta annorum dominationem turpiter deſererent Anno milleſimo trecenteſimo ſexageſimo octavo. Quo quidem anno *Chu* Imperium Sinicum ſuſcepit, dictus *Humvuus* ſive *Hunguvus*, quod *Bellatorem magnum*, aut *diluvium armorum*, ſignificat, & novam familiam Imperatoriam TAIMINGAM condidit, ſede Regia *Nankingæ* poſita. Nec contentus *Hunguvus* Sinâ Tartaros expuliſſe, murum transgreſſus in ipſa Tartaria ingentibus eos damnis affecit, & tandem domitos tributa pendere coëgit, quod præcipue fecerunt illi, qui in Tartariam Orientalem *Niuche* confugerant. Nam *Tartari* Sina profugi magnam partem in illas regiones, quæ ſupra Sinam Orientem verſus jacent & *Niuche*, *Niulhan* ac *Iupetacæ* vocantur, confugerunt, ubi ab eo tempore & Anno milleſimo trecenteſimo ſexageſimo octavo. Sinis tributarii & ſubjecti, per *Leaotung* quotannis tributa & mercimonia ſua importabant. Reliqui in Occidentalem Tartariam *Tangu* & *Kara Chatajam*, ſive *Matearanaſſe* ſe receperunt, ubi tum temporis Anno milleſimo rrecenteſimo ſexageſimo nono, *Timur* ſive *Tamerlanes* novum Imperium Tartaricum, more *Zingis Chani*, condebat, ac collapſam Tartarorum per Scythiam, Cumaniam, Mogoliam, Perſiam, Indicam, dominationem felicibus auſpiciis inſtaurabat, adjutus profugis illis ex Sina Tartarorum copiis. Ac moliebatur *Timurus* extremo vitæ Sinicam expeditionem, delendæ ignominiæ, jamque cuncta in Sinam itinera & vias, ſitum urbium & quicquid invalidum exploraverat, ac ingentibus copiis verſus murum tendebat, cum fatalis terminus eum in urbe Chatajæ nigræ *Anzar* aſſecutus finem his conſiliis impoſuit, ac cum eo paulo poſt Imperium Tartaricum Occidentale iterum collapſum & infractum fuit.

Secunda & Ultima Sinæ expugnatio Tartarica.

Secundam & ultimam noſtro tempore Expeditionem in Sinam Tartari Orientales *Niuche* & *Niulhan* ſuſceperunt, initio facto Anno milleſimo quingenteſimo decimo ſexto, eamque totius Imperii Sinici expugnatione finierunt, Anno milleſimo quingenteſimo quadrageſimo quarto, atque ita intra triginta annos vaſtiſſimo Imperio potiti, novam familiam Tartaricam *Taicingam* condiderunt. De quorum quidem Tartarorum origine rebuſque noſtra memoria geſtis, quædam ſupra petenda ſunt. Expulſi, ut dictum, Ivenæ familiæ Sina Tartari magnam partem per *Leaotung* in Orientales illas *Niuche* & *Niulhan* Provincias, confugerunt. Creſcente interea multitudine, in ſeptem diviſi populos ſive *Hordas*, diu diſcordes, tandem Anno milleſimo quingenteſimo in unum regnum, *Niuche* proprie dictum Orientalis Tartaria, Europæis hactenus incognita, coaluerunt, quod ad Barrolybinum Regnum aliud *Niulhan* & Orientem verſus maritimi Tartari *Yupi* vel *Yupitacæ*, ad auſtrum Coreani, & *Leaotung* intra murum, ad Occidentem fluvius *Linhoang*, inter *Niuchen* & *Kilangho* medius, terminat. Antiquitatem eorum Annales Sinenſium jam ſub *Hana* familia produnt, ducentis ante natum Chriſtum annis ſub nomine

mine *Kin* quod *aurum* ſignificat. Plerumque *Domini* & *poſſeſſores aureorum montium* vocantur vulgari inter Sinas rumore, auro graves iis montes eſſe & ripas fluviorum grana aurea, divite proventu, ſuppeditare. Nulli atrociores his Sinenſium jam olim hoſtes & extremis familiæ Sungæ temporibus quinque boreales Provincias, *Leaotung*, *Peking*, *Xanſi*, *Xenſi* & *Xantung* expugnarunt. Cum verò Tartari Occidentales, quorum eo tempore Imperium *Zingis* Chan, ut ſupra dictum, fundaverat, hanc Orientalium Tartarorum fortunam ægris oculis aſpicerent, ab Auſtro & Occidente in Sinam impetu facto, Tartaros Niuchanos non Sina modo expulerunt, verum etiam eos ultra murum inſecuti, majorem partem ſibi ſubjecerunt. Ita familia *Zingis* Chanica boreali Sina, quam *Chatajam* vocant, potiti, tandem auſtralem quoque ut ſupra memoravimus, expugnarunt. Sed cum eam iterum poſt nonaginta annos amiſiſſent, *Niuchani* eorum acceſſione robuſtiores facti, tandem ultimam hanc in Sinas expeditionem ſuſceperunt.

Mores hujus gentis *Niuche* tales ſunt. Tentoria habent ex ſerico vel goſſypio pellucidâ cerâ ſplendorem in ſole ejaculantia & ſimulque pluvias ſpernentia. His tanquam domibus & magnates Palatiorum inſtar utuntur. Nulla hodie oppida aut urbes, quarum ſub *Ivena* familia centum & viginti quatuor fuiſſe referunt, hodie ruinis tantum extantibus. Per patentes vagantur campos, ut fons, ut nemus, ut paſcua placeat, portatiles ſecum urbes in tentoriis circumferentes, teſtudinum inſtar. Veſtes vulgo ex pellibus, ditiores ſerico & goſſypio induuntur, quanquam tota

ſ 2 *Niuche*,

Niuche, nec sericum nec gossypium producat: permutatione pellium à Sinis mercantur. Togis talaribus induti, aretis manicis, quæ equi ungulam referunt, lumbos lato cingulo ambiente, unde duo strophiola gossypina & ad latus culter ac duo marsupia pendent, tabaco, cujus avidissimi, & aliis minutiis recondendis. Hospites tabaci fistula à famulis incensa excipiunt, ad lævam acinaces, cuspide antrorsum, manubrio ad tergum reflexo, quem equis insidentes dextrâ prompte post scapulas evaginant. Æstate ob calorem ex stramine, aut arundine pileos; hyeme capitia auribus arctè insidentia & pellibus Zabellinis suffulta, rubro linteo, aut serico, vel nigris aut purpureis equorum setis vestita, gestant.

Tartaricarum fœminarum habitus.

Fœminæ Tartaræ nigris in universum vestibus, & laxis Europæo more. Media ut opibus, ita vestitu sericeo reliquas excellit; quæ gossypio vestiuntur. Capillos artificiose componunt: divites & Magnatum ad tempora propendentes vaginis quidam includunt; superiores cincinni libere per verticem jucundo spectaculo vagantur. Principes fœminæ mitellis caput redimunt: tenuioribus capillos densius plectentibus, unde tamen desuper cincinni, inferius comæ vaginis inclusæ dependent.

Milites Tartari casside ferrea, vultu nudo, cauda equina dependente, thorace ex multis laminis instar Chorsarum Parthorum composito, unde inter equitandum ingens fragor & collisio longe auditur, cujus etiam Prophetæ Persarum equitatum & Medorum describentes, meminerunt. Arma, arcus, pharetra, sagittæ, acinaces: bombardis non utuntur.

tur. Equites nigro habitu; ocreis ex corio equino crassis soleis, absque calcaribus utuntur. Rarus in militia pedes; in equitatu omne robur. Equos ferro non calceant, ac eam artem ignorant. Soli Principes præsertim in Occidentali Tartaria equis, quorum ungulæ ferro munitæ utuntur, & ex illa arte *Zingis chan* ferrarius faber, magnas inter Tartaros opes collegisse dicitur, quemadmodum magnus ille Orientis totius genius, Jac. Golius retulit.

Ordo equitatus in expeditionibus.

Equitatus Tartaricus hunc in expeditionibus ordinem servat. Duo agmen equites præcedunt, vexillis tergo dependentibus. Sequuntur pari habitu duo alii. Inde alii duo illustres absque vexillis. Post hos Dux turmæ. Eum excipiunt quinque alii una serie, quorum medius magnum Imperatoris vexillum dorso affixum gestat. Tandem tota series equitum, quinque simul uno ordine incedentibus, sequitur. Denuo duo parva vexilla, & qui totum agmen claudit, ut ex pictura clarius apparet. Hæc equestris Tartarorum in bellum proficiscentium acies.

Si cum Sinensibus hos Tartaros contendas, robore ac audacia prævalent; at Europæis haudquaquam, ut omnes Asiatici, virtute & valore conferendi. Colore sunt albido, taciturni, severi, graves. Omnis in armorum exercitio ætas transigitur; unde ad militiam nati & educati, præcipuum artificium in sagittando collocant. *Nullus toto orbe populus arcu Scythas Tartaros superat.* Quantum ab aliis in scopo petendo nationibus discrepent, supra memoratum, ac ut Idea Tartari sagittam arcu tendentis, conspiceretur, vivam ejus imaginem in tabella repræsentavimus.

Cibis quibuscunque indiscriminatim utuntur, sed vulgaris caro est semicruda. Camelos, equos & alia jumenta mactant. Præcipua in venatione voluptas; canibus summa celeritate & falconum loco accipitre, utuntur. Prædas & latrocinia, ubi possunt, exercent.

Religionis parci sunt, quanquam non omnino rudes: sacrificulos *Lamas* habent, quorum in Pekingæ discriptione mentio facta. Muhammedismum sive Islamismum execrantur ac Turcas, quos *Hoei Hoei* vocant, odio habent, quoniam *Hunguvus* eos Turcarum ope Sina expulit. Cadavera rogis & lignorum excelsis struicibus comburunt uxores, servos, equos & arma simul injicientes.

Animarum statum post hanc vitam sollicite rimantur dubii an cum corpore statim pereant, an alia post hanc vitam, restet. A fide Christiana haud alieni sunt, ac post Sinam expugnatam haud pauci in Jesuitarum castra, baptismo suscepto, transierunt.

Lingua ipsorum *Niuchensis* vernacula longe Sinensi facilior & Persicæ vicina videtur: Literas habent figura & sono Arabicis haud multum dispares; neque Sinensium Characteribus aut siglis utuntur. Literæ sexagenum numerum superant, pronunciationi, ut nostrates, figura differunt. Superne deorsum pendentibus literis Sinensi more scribunt, dextra sini-

sinistram versus, quod de Iguris, qui hi Tartari sunt, suo tempore Rubruquus & Plancocarpus testantur.

Metalla & gemmas, rubinos ac margaritas Oceanus, Regio fert. Vaccas Europæis multo majores habent, perticam longas, & incornes. Falconum genus *Haitungcing*, corpore Europæis minori, sed tanto robore, ut etiam mansos anseres abripiat alis.

Regio tota montosa & aspera, fertilibus campis & vallibus passim distincta. Montes maximi & alpes *Kin*, id est *aurum* vocantur: unde ipsa gens etiam nomen accepit. Sunt & alii montes *Changpe* mille stadiorum ambitu, unde duo fluvii oriuntur. *Yalo* in austrum, *Guenthung* in boream procurrens. Hæc gentis & regionis natura.

Sicut Orientales Tartaros Sinæ metu & armis: ita Occidentales muneribus & donis in officio continebant. Neque enim turpe aut dedecorosum Sinis videtur pacem redimere, cum nihil bello execrabilius arbitrentur. Et quanquam hinc armis inde largitionibus satis contra vim tuti viderentur, nunquam tamen vacui metu, ingentibus militum præsidiis murum tutabantur, decies centena millia perpetuas ibi ab Oriente Occidentem versus excubias agentibus. Imperium Sinense ita ab *Hunguvo* ejusque successoribus stabilitum ducentis quinquaginta annis alta in pace tranquillitatem habuit, cum *Vanlieus* decimus tertius familiæ *Taimingæ* Anno millesimo quingentesimo septuagesimo tertio solium conscendit & magna justitiæ probitatisque laude usque ad Annum millesimum sexcentesimum & vigesimum tenuit, eo uno infelix, quod ipse fere curarum expers, cuncta Imperii negotia fidei præfectorum committeret.

Dum *Vanlieus* summa pace & tranquillitate Imperii Sinensis sceptra gerit, Tartari Orientales *Niuche*, bellorum pertæsi civilium in unum coalescere regni corpus, non absque vicinorum trepidatione & in futurum metu, cœperunt. Id vero haudquaquam credibile, quod autor, qua fide ipse viderit, regionem hujus Orientalis Tartariæ tam angustam esse refert, aut vix viginti milliaria Germanica conficire. Quod plane falsum & fabulosum esse, ex ingentibus Tartarorum exercitibus, quos per triginta annos Sinæ velut diluvium immiserunt, quiescentibus Occidentalibus vel exiguo numero militiam sectantibus, patet. Ex M. Paulo Veneto patet desertum *Bargu*, quod ut ex situ ejus & descriptione patet, plane Tartariam hanc Orientalem repræsentat, viginti septem dierum itinere versus Barrapeliotem ad Oceanum usque excurrere. Et ipse Sinensis murus longissimo tractu versus Orientem procurrens, quanta *Niuchorum* Provinciæ amplitudo sit, ostendit. *Yupos* autem sive *Iupitacas* qui pellibus piscium & phocarum tecti inter Japoniam & Coream maritima colunt, esse illos supra Japonem, quos *Iedos* vel *Iezos*, appellant & quorum regionem primus Nobilissimus *Franciscus* Caron, Regis Christianissimi ad Indorum, Sinarum, Tartarorum, Mogolum, Japoniorum Monarchas, Legatus designatus, aperuit ex ipso situ & habitu, moribusque barbaris abunde liquet.

Primus regni *Niuchici* conditor circa Annum millesimum sexcentesimum NOLHACHE fuit, filius *Taxe*, nepos *Xiachan*. Hic *Nolhache* magni Princeps animi, consilio manuque promptus pariter & felix, perspecta Imperii Sinici, ob longum otium & armorum cessationem debilitate, triginta familiarum sive hordarum (neque enim plures *Niuche* habebat) caput se constituit. Mox proxima Sinarum deprædari, *Leaotung* invadere, urbes oppugnare vel capere, ac Sinensibus se terribilem facere, quos bellorum desuetos, libris, religionibus, & luxuria ac comœdiis enervatos facile à bellicoso populo & solis armis innutrito superari posse haud vane, conjectabat. Regni sui nomen, quod *Kienchieu* vocabatur, Nolhachius in *Moncheu* transmutavit, unde hodieque Tartari Sina positi populus *Moncheu* appellantur. Et dum consilia Sinæ expugnandæ *Nolhach* coquit, fato præventus successorem reliquit *Mansueu*, qui ex decem filiis quartus ordine erat, Princeps pacificus & legum amans, qui ex occidentali Tartaria eruditos viros Religioni & moribus excolendis, evocavit. Sed haud diu superstes filium reliquit *Sungleium*, qui hodie Tartarorum Sinensiumque præpotens Imperator est.

Causa belli una eademque, antiquum inter utramque nationem Sinicam ac Tartaricam odium erat & injuriæ datæ acceptæque. Occasionem præfecti Sinici Tartaris intolerabiles præbuerunt, qui bellicosam nationem & non sua magis quam Sinarum notitia ad magnum facinus animatos, quotidianis injuriis irritarunt. Ipsi etiam Sinensium præfecti studio bellum quærebant, ut ejus prætextu æque Tartaros ac Sinas deprædari possent.

Præfecti *Leaotungæ* ampliori longe quam aliarum Provinciarum potestate fruuntur. Nulli nisi arcano Imperatoris consilio rationem administrationis suæ tenentur reddere. Ita absolutam quasi, vita durante, potestatem habentes cuncta pro lubidine agere & mercatores Tartaros ex Niuche in *Leaotung* pacifice tendentes, male tractare. Libera commercia suis S inici Imperatores cum vicinis Tartaris Niuchanis permiserant. Sed præfecti sarcinas excutiendo, detinendo, mercatores contra jus & æquum vexando omnia fere commercia disturbarunt. Niuchani sæpe sub Legatorum undique in Sinam confluentium comitatu latebant. Sed deprehensa fraude eo gravior imminebat pœna. Ita Tartari quocunque prætextu spoliati, inanibus querelis suos pariter Sinensiumque Reges fatigabant, præfectis inita conspiratione in violentia semel cœpta, præfracte pergentibus.

Tertia causa belli hæc fuit. Rex N*iuche* filiam alteri cuidam Tartarorum Regi elocare volebat. Sinici Præfecti rem indignam clamore, quod Vasallus Imperatoris & tributarius absque consensu sui Domini conjugium

gium filiæ cum populari moliretur, non absque rerum novarum suspicione. Sunt qui quartam belli causam in mortem Regis *Niuche* à Sinensium Præfectis procuratam conjiciant, quod si verum, tum *Mansueum* fraude Sinensium occubuisse necesse est, & filium ejus minorennem *Sungteium* sub tutela *AmaVangi* Sinam expugnasse.

Tartari murum superant.

Anno millesimo sexcentesimo decimo sexto Tartari murum, qui Sinam ab eorum regione disterminat, generoso ausu superarunt. Inde patentem Leaotungæ Provinciam irrumpentes, urbem *Tuxung* sive *Caiyven*, ad ostium fluvii *Yaloy*, unde murus incipit, & ipsa Tartariæ ostia sitam, tanquam belli imminentis sedem, occuparunt; eo sine dubio fini, ut si à tergo Sinenses viam terrestrem præcluderent, mari aufugeret: si vero semel occupata tueri posset, suis vicinorumque auxiliis Sinam oppugnaret, & quantum fortuna faveret, potestati suæ subjiceret.

Rex Tartarus, quanquam pedem in Sina armatum posuisset, tamen immensa Imperii illius mole, ac quam facile præsidia per Leaotungam, & Pekingam sua obrui multitudine possent, considerata, literas lingua & stylo Tartarico ad Imperatorem Sinicum misit, mortem patris, præfectorum insolentiam conquestus: reducturum se extra murum copias, *Tuxungum* urbem deserturum promittens, ubi pro injuriis & damnis satisfactum, ac imposterum Sinas tanquam fœderatos & amicos *Niuchorum* habendos. Epistola hæc per sacerdotem *Lamas Venlieo* Imperatori Sinico exhibita fuit.

Imperator ætate negotiorum pertæsus, literas ad Eunuchos & Senatores remisit, qui ingenitâ superbiâ ne responso quidem dignas æstimabant. Tartarus accedente ad priora damna recenti ignominia, totus in furorem conversus, ducentorum millium cæde se parenti per nefas trucidato parentatum jurabat. Hic enim Tartarorum mos, rogis defunctorum homines pariter & animalia, ac pretiosissima quæque, velut in altero orbe profutura, consecrare.

Rex *Niuche* indignationis plenus, toto cum exercitu, urbem *Leaoyang*, quæ caput Provinciæ *Leaotung*, valido Sinensium præsidio bombardis armatorum, munitam, obsedit. Tartari nonnisi sagittis utebantur tanta promptitudine, ut Sinarum bombardas longe superarent, ac ut eas redderent inutiles, crassis asseribus pedites in prima acie instruxerunt, quibus tecti & se & equites insequentes ab ictu bombardarum, velut ligneo muro, defenderent. Urbs ipsa quatuor simul locis, horribili cum ululatu oppugnata, pedite cum asseribus præeunte, tum equitatu leviori, inde qui scalas portabant, & tandem lectissimis copiis impetum facientibus. Tanta autem celeritate (nam in ea præcipuam victoriæ momentum Tartari collocant) in mœnia scalis evaserunt, ut Sinenses bombardas denuo implendi & explodendi spatium nullum habuerint. Secuta equitibus immissis promiscua cædes.

Mox

Mox complura alia oppida capta & ipsa urbs primaria *Quamping*, spontaneam deditionem fecit, Tartaris nulli vim aut injuriam inferentibus, ut ea lenitate plures allicerent.

Leaotung in potestatem redacta, proxima erat *Peking*, in quam se Tartaricus furor, velut tempestas quædam *Martia*, effudit, tanto in Regia urbe terrore, ut impetu capi potuisset, & Imperator ex ea versus Australes Provincias, fugam moliretur. Sed Senatus obstitit, *nec omittendum caput regni, unde Imperium in reliqua*, promissis minisque ostendit.

Ita Tartaris per *Leaotung* & *Peking* cæde & incendio grassantibus, fuga passim incolarum in sylvas & inaccessa montium. Urbes & oppida vi capta funditus delebantur; quæ spontaneam deditionem faciebant, sed salva incolarum vita, diripiebant. Non tamen ausi *Pekingam* adoriri, præda graves in *Leaotung* reversi, mœnia *Leaoyang*, hariolis ita suadentibus, infelicia fore, dirui & nova strui jussit.

Leaotung.

Leaotung intra murum & Sinum maris *Cang*, quanquam spatio terrarum populoque gravis nunquam Provinciæ Sinensis Imperii nomen obtinuit, *Taiminga* familia, urbibus tota regione destructis, passim præsidia militaria per eam constituente: paucis tantum oppidis, in quibus Prorex & alii Magistratus sedes suas haberent, relictis. Causa Tartarorum *Niuche* & *Niulhan* vicinia, contra quorum irruptiones perpetua militum statione opus erat.

Termini ejus ad Ortum fluvius *Yalo*, & Sinus *Cang*, quibus à *Corea* separatur; nam *Yalo* ex Tartaria erumpens, *Leaotung* & Coream in duas quasi æquales partes dispescit. Boream murus claudit; versus Occidentem *Peking*, fluvio *Linohang* interfluente. Austrinum latus Sinus *Cang* alluit.

Nomina ejus sub diversis familiis varia. Antiquissimum *Yen*: *Xuus* conditor familiæ *Cinæ* vocavit *Leaosin*: *HiaoVus* ex *Hana* familia, cum post occupatam *Coream*, colonias peregrinas in eam, multiplicandi populi ergo, duxisset, *Caokiulin* appellari jussit. Sub *Taimingis Leaotung* vocari cœpit.

In tam Vasta Regione non nisi duæ Metropoles, & paucæ minores: sed munimenta & præsidia maximarum urbium æmula quam plurima. Metropoles sunt *Leaoyang* & *NingyVen*. Urbes *Ycheu*, *CaiyVen*, *Quangning*, *NingyVen*, *Chinyang*, *Kincheu* & *Cai*; oppida *Hai*, *Tieling*, *Chungeu*, *Puho*, *Kin*, *Fo*, *Luixun*, *Chekiao*, *Chekai*, *Quangning*, *Tingleao*, *Ganlo*, *Piegang* & *Sanuan*; oppidula quinque *Chungtung*, *Co*, *Ieu*, *Heutun* & *Yeutun*. Nonnullis, quæ *Xantungæ* proximant, velut *Kin*, *Fo*, *Liuxun*, Duces militum dominantur.

Incolarum indoles.

Incolæ ingenio rudi & artium incapaci; cæterum validi corporis & robore Sinenses longè superant; audaces pariter & laboriosi. Bellis à juventute ob Tartarorum viciniam assueti, nullo seculo irruptionum vacuo, donec tandem Sinenses sub Imperatore *Kiacingo*, Orientalem ejus plagam amitterent, Tartaris non Sina ingenti suorum strage tandem superantibus.

t bus.

bus. Sub *Vanlieo* iterum & majori vi irrumpentes, totâ *Leaotung* potiti fuerunt. Ita continuis Tartarorum bellis exerciti, in mores eorum sensim transiere, illi imprimis, qui Orientem respiciunt & Sinenses hostiliter tractare cœperunt: unde in locum urbis *Leaoyang*, alio nomine *Ningyven*, metropolitana dignitate à Sinicis Imperatoribus decorata fuit.

Fertilitas *Leaotung.*

Regio omnis pecudum arborum segetumque feracissima. Radicis nobilissimæ *Ginseng* copiosus ibi proventus. Pretiosæ pelles Castorinæ & Zabellinæ contra aëris inclementiam & ad mercaturam. Nuces Pineæ insigni magnitudine, hordeum & secale; oryza nulla; sed olerum imprimis brassicæ, cujus alias vix totâ Sinâ proventus, copia; ficus, poma, pyra, uvæ, majori numero quam in fertilissimis Europæ campis. Hinc fertilissima Regio censetur, quippe plana magnam partem nullis collibus vel montibus edita. Mare navigabile cætera quæ desunt, suppeditat; ac nisi populus ipse rudior & bellis deditus, vix alia totâ felicior Sinâ ditio. Sed dum Bellona continuo incolas exercet, quantumvis fertilia arva sterilescunt. Religionis superstitio eadem, quæ Sinensium: animarum transmigrationem pervicaciter credunt. Saltatrices Sacerdotes habent, quæ miris gesticulationibus spectra morbosque, tympana pulsantes noctu dieque se pellere arbitrantur, miro spectaculo tamdiu & illas saltando durare, & ægros tantos tumultus perferre posse. Quanquam vero majori parte plana sit & campestris; alibi tamen excelsi & amœni montes. Apud *Quanning*, mons *Vaujung*, apud *Tielung* mons *Lungxeu*: ad Orientem *Leaoyang* mons *Fungheang*, apud *Chungtung* mons *Hunglo*, apud *Ningyven* mons *Taluon*. Ingens mons *Changpe* à muro usque in Tartariam procurrit. Est & lacus octoginta stadiorum ambitu, immensa profunditate, ex quo duo fluvii, in austrum *Yalo*, in Orientem *Quentung* procurrunt, de quibus in descriptione Regni *Niuche* jam ante dictum fuit.

Sinæ arma parant contra Tartaros.

Sinenses Tartaricum exercitum in *Leaotung*, quotidie cervicibus suis imminentem videntes, deliberare serio cœperunt, qua ratione hæc tempestas toti Imperio excidium minitans, repelli & evitari posset. Tandem visum fuit sexcenta millia lectissimorum militum ex cunctis Provinciis conscribere, ac eo cum exercitu Tartaros Sina expellere. Rex Coreanus duodecim millia auxilio misit, qui omnes arcu & sagittis more Tartarico utebantur, & Sinas rei militaris peritia ac fortitudine longe superabant. Neque Tartarorum Rex *Thienmingus* segniter ad bellum se præparabat, contractis ex toto Regno, quantas poterat, copiis. Sinæ jam omnibus ad expeditionem instructis Anno millesimo sexcentesimo decimo nono initio Veris contra Tartaros formidabili cum exercitu profecti, infelix prælium commiserunt. Quinquaginta millia in præliari campo cæsa, (quanquam Tartari vix decimam Sinensis exercitus partem æquarent) reliqui fuga evaserunt. Ea adhuc die duas urbes impetu ceperunt Tartari, & omnibus trucidatis, combusserunt. Lata passim per agros strages, & incendia, ac quacunque Tartaricus exercitus transibat,

nil nisi vastitatem horribilem, post se, monumentum victoriæ, relinquit. Inde neque ad Pekingensia mœnia excursionibus factis, cuncta cæde, sanguine, incendio, ruinis deformare; nam ipsam urbem omnibus abunde ad defensionem instructam & valido intus octoginta millium præsidio obsidere in consultum videbatur.

Tantus in Regia urbe tum terror erat, ut denuo Imperator de fuga versus Austrum consultaret; sed Proceres dissuaserunt, quod inde *animus adderetur Tartaris; cives metu ac desperatione ad deditionem adigerentur; unde ruina Imperio metuenda, exemplo ad reliquas urbes & Provincias transeunte.* Ac fatentur ipsi Sinæ capi tum impetu Tartarico Pekingam potuisse: sed Tartari uberrima præda & direptione, quæ minus firma erant, contenti, cæde totam regionem innumera depopulabantur; ac tum in extremam iterum *Leaotung* recesserunt.

Inter has turbas Imperator *Vanlieus* Anno millesimo sexcentesimo vigesimo obiit, successore filio *Taichango*, qui in ipso Tartarici belli apparatu, cum vix quartum mensem in Imperio exegisset, præmatura morte abreptus, *Thienkium* filium curarum & potentiæ hæredem habuit. *Thienkius* potentiam Regis *Niuche* adeo noxiam & exitiabilem Sinæ ob viciniam & nuperas victorias sentiens, ante omnia vicinorum amicitiam, ac auxilia quæsivit, missis in *Koream* cum splendidissimis muneribus, ad Regem legatis, per quos gratias pro auxiliis avo suo *Vanlieo* missis agebat, ac ob jacturam, quam *Koreani* in nupero prælio fecissent, eum consolabatur, omnem imposterum favorem, & gratiam promittens. Neque vero absque causa Sinicus Imperator *Koreanorum* benevolentiam captabat metuens, ne ad victores Tartaros transirent, & auxilia eorum ob gentis robur & viciniam sibi imprimis usui fore prævidens.

Coreæ insulæ descriptio.

COREA Insula sit, an continens peninsula hactenus inter Europæos dubitatum fuit; sed circumnavigari eam non posse, quod extima sui parte continenti Asiæ adhæreat, experientia docuit; quanquam non defuerint, qui se eam circumnavigasse jactarint, errore inde orto, quod vicinam Coreæ magnam Insulam *Fungma* ad austrum sitam, pro ipsa Corea acceperint. Cuncti Sinarum Geographi Coream faciunt peninsulam, Tartariæ *Niuchensi* continentem. Sinæ eam non *Coream* sed *Chaosien*, eodem, quo Japonii nomine, vocant. Versus boream *Niuche*, ad Occidentem fluvius *Yalo* termini sunt: cætera mare Oceanus ambit.

Octo ejus Provinciæ numerantur. *Prima* & totius regni meditullium *Kinki*; metropolis *Pingjang*, Regum sedes. *Secunda* ad Orientem *Kiangyven*, olim *Gueipe*. *Tertia* in Occidentem *Hoanchai*, quondam *Chaosien* quod nunc toti regno commune nomen. *Quarta* Australis *Ciuenlo*, vetustis temporibus *Pienhan*. *Quinta* ad Notopeliotem *Kingxan*, olim *Xinhan*. *Sexta* versus Notolybicum *Mahan*, nunc *Changcing*. *Septima* ad Barrapeliotem *Kaokinli*, jam *Hienking* dicitur. *Octava* Barrolybicum

versus *Pingan.* Imperator *Uvus* familiæ *Chevæ* conditor Anno Christi millesimo centesimo vigesimo primo cuidam *Kicio* ex Regia *Xangæ* familia hanc regionem jure fiduciario possidendam concessit.

Uxorum non tam arcta apud *Coreanos* ac Sinenses custodia: versari in publico licitum; unde Sinis male morati habentur. Magna inter eos ac Sinas in connubiis differentia. Quisque uxorem pro lubitu, nulla parentum, aut consanguineorum approbatione prævia, ducit; quod apud Sinas nefas habetur. Regio in omnia frugum genera fertilis: secalis & oryzæ duplex anno & copiosa messis. Papyri varia artificia & penicillorum ex luporum pilis pretiosus apparatus, quibus in scribendo utuntur ipsi & Sinæ, apud quos communiter ex leporinis pilis fiunt. Radicis *Gienseng* copiosus ibi proventus & auriferi montes. Nullibi *Sandaracha* sive *Cie* melior, qua Japonum & Sinarum more, suppellectilem suam illinunt & ornant. Nulla tamen iis nisi cum Sinensibus & Japoniis commercia. Atque hæc Coreæ peninsulæ conditio est.

Imperator Sinicus ex omnibus quindecim Provinciis novo exercitu collecto, in *Leaotung* contra Tartaros validas copias misit; ac ut cuncta necessaria prompte suppeditarentur, classem in portu *Thiencin*, quo per omnia Sinæ flumina & ipsum Oceanum facilis aditus datur, constituit, ac inde commeatum, arma, militem in vicinam *Leaotung*, quæ bidui tantum maritima via spatio distabat, transportari jussit.

Sinica Amazon.

Inter alias auxiliares copias, Amazon quædam Sinica cum tribus millibus fortissimorum militum ex *Suchuen*, ultima Imperii ad Occidentem Provincia, in castra venit, ipsa militari habitu & animo virili, mediis immixta Tartaris & rebellibus arcu ac acinace magnam sæpe cædem faciebat. Hæc virago in locum filioli sui, qui propter ætatem bello inhabilis erat, arma induit & pro Sinici Imperatoris majestate præclara facinora edidit. *Thienkius* tandem ipse in castra venit, ac exercitu instructo Tartaros adortus eos prælio victos tota *Leaotung* expulit: nam & ipsi incolæ cruda Tartarorum Imperia pertæsi arma cum Sinensibus junxerant, & Tartari domestico in *Niuche* bello ac civilibus turbis tum exagitati, neque auxilia inde accipere, neque acquisita tueri poterant. Ita Sina pulsi trans murum omnibus amissis se trepidi receperunt.

CAPUT

CAPUT DECIMUM NONUM.

De altera Tartarorum in Sinam expeditione & totius Imperii expugnatione.

Tartari iterum arma movent.

Sinenses quanquam Tartaris tota Sina pulsis, non tamen belli consilia omittebant, gnari Tartaros domesticis turbis compositis, haud diu quieturos. Ergo murum ac limitaneas civitates validis præsidiis insidere, nova propugnacula struere, arma, tela, commeatum, militem parare. Nec eos metus fefellit; mox enim, ubi turbæ in *Niuche* sedatæ, iterum Tartari cum septemdecim millibus equitum in *Leaotung* irruperunt, ipsam urbem *Leaoyang* tanta adorti vi, ut eam, cum jactura viginti millium, intra quadraginta horas, proditione cujusdam Sinici Ducis portas clam tempore statuto aperientis, expugnarent. Ita toto exercitu intra urbem admisso, incendia, cædes, stupra ac vindicandis, qui ciciderant tot suorum millibus (neque enim alias tantam à Sinensibus jacturam passi fuerant) ipsam urbem solo æquarunt. *Tutangus* proditione intellecta suspendio spontaneo vitam finiit; ejus collega vivus in potestatem Tartarorum pervenit, cui etiam vitæ gratiam fecerunt spe officiorum, & quod ex eo statum Regionis intelligere possent. Sed ipse juramenti sui & fidei memor, ne Regis quidem titulo barbarum dignabatur; Tartaris tantæ virtutis admiratione libertatem ei concedentibus & incolumitatem, ut ostenderent etiam penes se præmia probitati constituta esse. Cæterum cum Sinicæ leges & antiquus mos illis, qui infeliciter pugnassent, vitam abjudicarent, seipsum, hostis sui gratia spreta, suspendit.

Proditio Tutangi Sinici.

Mercatores à perfidis Tartaris trucidantur.

Tartari hac urbe deleta, edicto publico cunctis Sinensibus vitæ gratiam, qui capillos raderent & Sinicum habitum Tartarico mutarent. Nam ut supra dictum Tartari capite raso sunt, relicta tantum in occipitio coma, quam cincinnis eleganter intortam exornant. Barbam quoque evellunt, solis mystacibus longis magnisque horribiles. Mox mercatores, qui frequentes in urbe ex aliis Provinciis versabantur, libertate discedendi cum mercibus suis impetrata, vix tertio ab urbe lapide, insidiis Tartarorum circumventi omnes lamentabiliter concisi & trucidati, cadaveribus insepultis, fuerunt; unde cum præda reduces civitatem horrore impleverunt, parem perfidiam cunctis indies metuentibus.

Et quandoquidem Tartari in hujus urbis expugnatione tam grave

damnum

damnum acceperant, non ausi longius progredi & alias urbes, validis
munitas præsidiis, oppugnare, præsertim quia *Thienkius* cunctas passim
angustias propugnaculis obsepserat, & in insula *Cu* validam munitionem,
aditu Tartaris prohibendo, extruxerat. Sed omnium acerrimus Tarta-
rorum hostis Dux Sinicus *Maovenlung* fuit, qui valida classe proximam
Koreæ Insulam, in ostio fluvii *Yalo* sitam, occupaverat. Hic Heros terga
Tartarorum continuis cladibus premens, omnem eorum vim in se con-
vertit, & solus sustinuit. Patria ejus *Quantung*, ubi inter Lusitanos *Makao-
nenses* belli artem hausit, & multa tormenta ex Hollandica navi ad littus
confractâ, secum attulit, ac in mœnibus urbis *Ningyven*, quæ amissa *Leao-
yang*, altera *Thienkio* metropolis constituta erat, disposuit. In ea urbe *Tu-
tangus* sive Prorex, Regius inspector & totius Sinici exercitus robur ver-
sabatur. Tartari toties jam à *Maovelungo* ingentibus cladibus affecti,
quem ferro non poterant, fraude conabantur decipere, dimidium Sinæ
Imperium clam polliciti, si cum copiis suis transitionem faceret, ac Tar-
taricam fortunam sequeretur. Sed ipsi inexpugnabilis fides, ac *malle se
exulem vagari aut pro patria occumbere, quam perfidia famam integritatemque
fœdare* professus fuit.

Ita Tartari undique spe sua falsi usque ad annum millesimum sexcen-
tesimum vigesimum quintum conquiverunt: tandem animo recepto
Ningyven obsederunt. Sed *Maovelungus* repente illis ingruens, cum de-
cem millium strage, inter cæsos ipse Regis *Niuche* filius eos obsidionem
solvere coëgit. Mors Regii juvenis ad tantum furorem adegit Tartaros,
ut per glaciem (media erat hyems & cuncta flumina congelaverant) in-
sulam *Thaoyven* irrumperent, ac præsidium decem millium cum omnibus
incolis, ne fœminas quidem aut infantes excipientes, trucidarent. Ita vin-
dicato quasi suo damno in Tartariam, relicta *Leaotung*, redierunt, unde
novis aucti viribus paulo post formidabiliores & instantiores Sinam ir-
rumperent. Per biennium à mutuis cædibus quies & armorum cessatio
fuit, cum Anno millesimo sexcentesimo vigesimo octavo & *Thienkius* Si-
narum Imperator & *Thienmingus* Tartarorum *Niuchensium* Rex obierunt;
illi frater *Zungchinius*, huic filius *Thienzung* successit, qui alia, quam pater
suus *Thienkius*, ratione Sinas expugnare aggressus, non cædibus & severi-
tate ut ille, in eos sæviit, sed humaniter mansueteque habitos facilius bene-
volentia superari posse, quam atrocibus exemplis, primus successori suo
(nam breve ejus regnum fuit) ostendit.

Dum quies ab armis hostilibus est, *Maovelungi* miles in ipsos *Koreanos*,
amicos & confederatos, præsertim in regione *Hienkien*, deprædari &
graviter vexare cœpit: unde illi ex desperatione, ad Tartaros descisscen-
tes, autores ipsis fuerunt, ut habitu Koreano Sinica castra fraudis hujus
ignara, adorirentur. Sinæ per Provinciam late dispersi & omnium ab
hoste periculorum securi, grave initio damnum hac Koreana proditione
acce-

acceperunt. *Maovelungus* fraude deprehensa ac Tartaros sub *Coreano*
habitu occultari, suis ex fuga recollectis, aciem ad prælium instruxit.
Pugnatum diu acriter fuit, donec tandem Tartari superiores *Maovelun-
gum* in fugam conjicerent, qui tamdiu cum parte copiarum Tartaros vi-
ctores sustinuit, donec major exercitus pars ad littus classemque perve-
niret. Ita ipse & exercitus internecionem evaserunt. Tartari victoriam
hanc nihili æstimantes, eo quod *Maovelungus* incolumis elapsus esset, in
ipsos patriæ suæ proditores (*Coreanos* furore, deceptos se ab iis criminan-
tes, conversi, cædibus universam Regionem, & ipsas quoque quatuor
boreales Provincias Tartariæ proximas, horrendum in modum exhau-
serunt: unde Rex Koreæ exercitu collecto ipsorum immanem rabiem
sistere conabatur. Interea *Maovelungus* quoque novis copiis auctus, in
Koream contra Tartaros denuo profectus fuit. Tartari cum jam ipsam
regiam urbem Koreana quibusdam *Kingti* peterent, septimo ab ea lapi-
de, in Koreanum Regem, qui cum exercitu suo angustias montium inse-
derat, inciderunt, ac mox ingenti animo & desperata audacia impetum
fecerunt. Vix prælium inter hos duos hostes cœptum erat, cum *Maove-
lungus* & ipse à tergo Tartaros pari ferocia adortus fuit. Tartari ante &
retro duobus interclusi exercitibus, nulla spe, nisi quam acinaces aperi-
ret, evadendi in orbem furiosissima rabie, pugnarunt. Nullum toto bello
atrocius prælium commissum, cum tres maximi exercitus, per cæsorum
quasi colles quosdam, cruentos in mutuam internecionem acinaces vi-
brarent, densis passim agminibus continuo cadentibus, velut cum grami-
na messores aut maturas segetes prosternunt. Nullus trium exercituum
sincere victor aut victus erat; sed omnes fere in has confusa acie. Tarta-
rorum quinquaginta, Koreanorum septuaginta millia, ceciderunt, Si-
nensium pauci superstites, quod Tartari ferocissime in eos, aperiendæ ad
fugam viæ, impressionem fecissent, ac tum multis eorum millibus conci-
sis, celeri & trepida per medios hostes fuga in Tartariam suam redierunt.
Ita tres hi exercitus mutuis se cædibus, nullo victore confecerunt, nisi
quis Koreanum victorem statuere velit, non prælio, sed quod amissam re-
gionem, Tartaris aufugientibus, recuperavit.

Maovelungus fugit.

Confusa trium exercitium pugna.

Tartari post hanc cladem denuo in *Laaotung* irruperunt, ac Orientali
ejus parte occupata, reliqua, variis subinde damnis opera imprimis se-
ptem Lusitanorum, qui tormenta dirigendi & exonerandi artem Sinas
edocebant, affecti, deprædabantur. *Zungchinius* misso cum exercitu in
Leaotung Yveno pacem, vel inducias cum Tartaris ineundi plenam ei po-
testatem dedit: quod si neutrum impetrari posset, tum absque mora bel-
lum eis inferret. Quippe prædones tota Sina adeo invalescebant, ut ma-
jor ab illis, quam Tartaris, metus esset. Huic *Yveno* ingenium aulicis ar-
tibus imbutum, manus in scribendo tam prompta, ut parem non haberet,
callidus insuper & strategematum peritus, magnas omnino res effecturus
vide-

Tartari Orientalem *Leaotungæ* partem occupant.

videbatur: sed avaritia adeo turpi, ut facilem se Tartaris ad omne nefas præbuerit, à quibus ingentibus promissis & donis ad prodendam patriam impulsus fuit. Primum perfidiæ facinus mors *Maovenlungi* fuit, quem convivio exceptum & venenata potione in Tartarorum, quibus terrori erat, gratiam sustulit.

Maovenlungus veneno perit.

Inde cum Tartaris ignominiosam Sinico Imperio pacem inivit, quam *Zungchinius* irritam statim pronunciavit. *Yvenus*, ut Imperatorem ad confirmandum hanc pacem adigeret, Tartaros Anno millesimo sexcentesimo trigesimo ad bellum instaurandum impulit, nullum à se impedimentum, si alia, quam ubi præfecturam haberet, via irrumperent, pollicitus. Neque dubitabant Tartari, quibus avaritia hominis nota erat, quin promissis staturus esset: unde in *Pekingam* impetu converso, cum obvia quæque incendiis, rapinis, ac cædibus vastassent, ipsam Regiam urbem ex propinquo obsederunt.

Pekinga obsidetur.

Hinc ingens in civitate terror, ac autor erat Imperatori Senatus, ut in Australes Provincias matura fuga se reciperet. Sed ipso *periturum se potius, quam ut metu Tartarico regiam desereret*, professus, capitis pœna, ne quisquam urbe excederet, prohibuit.

Tartari multoties impetum in mœnia facientes, cum damno semper rejecti, tandem assidere & mora obsessos frangere decreverunt. *Yvenus* dissimulandæ perfidiæ, ut omnem suspicionem proditionis amoliretur, ad mœnia urbis cum exercitu suo procul à Tartarorum castris, consedit, ac nihil hostile in eos moliens, pacem tantum apud *Zungchinium* urgebat, ut illa impetrata, maximis, quæ Tartari promiserant, opibus ditaretur. Nec diutius de viri occulta perfidia *Zungchinius* dubitabat, qui per cubicularium fidissimum in Regiam *Yvenum*, quasi consilio ejus usurus, evocavit, ac clausis quasi metu Tartarorum portis, revera autem illo fine, ne cum toto exercitu proditor irrumperet, fune per mœnia attrahi jussit. Ignari omnes, quid Imperator moliretur, Magnates erant: unde nemo eorum (habebat enim multos sibi addictos & per quos cuncta aulæ arcana explorabat) Yvenum instantis periculi præmonere poterat.

Yvenus insidiis captus trucidatur.

Mox ut ad Imperatorem venit, captus trucidatusque animum traditorem efflavit, ac Tartari intellecta ejus morte, obsidionem statim solverunt, metuentes, ne alio in hujus proditoris sibique fidi locum Duce constituto, opprimerentur. Atrociter passim per Provincias in *Xantungam* usque grassati, præda graves *Leaotung* repetierunt. Duravit inde usque ad Annum millesimum sexcentesimum trigesimum sextum mutuis cladibus bellum, sed Sinis plerumque victoribus, qui crebra damna Tartaris inferentes vix pedem iis securum ponere in Sina permittebant. Eo anno *Thienzungus* Rex *Niuche*, filio *Zungteo* patre illius, qui nunc imperat, successore, diem obiit: *Zungteius* hic admodum puer clam habitu Sinico sub tutela cujusdam Senatoris in Sina educatus, linguam moresque gentis

gentis addidicit, & Tartaricam ferociam humaniore cultu temperavit. Unde omnibus Regiis virtutibus natura pariter & arte instructus Scythicum Majorum suorum rigorem mansuetudine, affabilitate, clementia, patris insistens vestigiis abolevit, experiundo doctus plus apud Sinas ipsosque Tartaros mitia Dominantum Imperia, quam cruda & aspera, proficere. Hinc ipsi Sinenses, quorum minimi etiam errores in Republica, & improvisi ac humana inevitabiles prudentia, & circumspectione casus, morte secundum leges plectebantur, cum apud Tartaros non dignitates modo, & opes, verum etiam securitatem sibi ac gratiam paratam viderent, ad eos magno numero defecerunt. Pericula medio temporis apud Sinas belli Tartarici evanescebant. Quanquam enim Tartari Orientalem *Leaotungæ* oram tenerent, Occidentalis tamen firmissimis Sinensium præsidiis muniebatur, & in insula *Cu* validissimus contra irruptiones Tartarorum exercitus stativa habebat.

Sinæ rigidi errorum Præfectorum exactores.

Sed in ipsis Sinæ visceribus, latrones tanto numero grassabantur, ut destructum ab illis Imperium & eversum in Tartarorum potestatem pervenerit. De quorum quidem latronum Origine, successu, exitu, quædam supra petenda sunt.

Initium latrociniorum ex montanis *Suchuen*, ubi ferox populus & asper, spreto Magistratuum Imperio, in omnem licentiam prorupit. Ac primis successibus feroces, cum obviæ quæque depopulati fuissent, ipsam, caput Provinciæ, *Chingtu* obsessam tanto furore oppugnarunt, ut ea omnino potituri fuissent, nisi Sinica illa *Amazon* maturo subsidio accurrens, rebelles obsidionem magna clade deserere cœpisset, qui ad montana tuto receptu, cæteris ibi prædonibus se conjunxerunt, & alteri rebellioni occasionem præbuerunt.

Latronum furor.

Erat in *Queicheu* quidam Procerum, cui vis ac injuria à judicibus illata, neque jus suum, quantumvis acriter instaret, consequi poterat. Prædones, quorum per montana frequens ibi quoque numerus erat, Ducem eum sibi delegerunt, vindictam promittentes, neque ille iracundia & odio inimicorum, abnuit; ita mox judices illos, injustæ autores sententiæ, trucidarunt; & ipsius *Tutangi* copias fugarunt, qui tamen majori exercitu collecto prædones iterum cæcidit, ac in montium tuta latibula repulit. Accedebat, ex locustarum omnia depascentium multitudine per septem boreales Sinæ Provincias ingens fames; cumque *Zungchinius* ingenita avaritia nihil de tributis remitteret, populus ex desperatione ad arma Imprimis per *Xensi* & *Xantung*, tanta multitudine prosiliit, ut in octo castra divisi, sub totidem Ducibus militarent, severâ disciplinâ, quanquam ipsi rudes & scelerati, minima etiam peccata, punientes. Præda divites & successu inflati, jam ipsum Imperium palam, spreto *Zungchinio*, affectabant, unoquoque Ducum se dignissimum, qui

Secunda rebellio.

qui imperaret, censente: unde discordes tamdiu mutuis se cladibus confecerunt, donec ex omni numero, duo tantum, & illi flagiosissimi, *Licungzus* & *Changhienchungus*, superessent.

Hi duo, ne inter se collisi mutuis perirent aliorum exemplo cladibus, Imperium dividere cœperunt, *Licungzo* boream versus in *Xensi* & *Honan*, altero *Changhienchungo* in *Suchuen* & *Hoquang* ad austrum, ut longis spatiorum intervallis ab injuria prohiberentur, contendente, Tartaris in sinu gaudentibus, & haud vana spe ex horum latronum interitu, vacuam sibi Imperii Sinici possessionem promittentibus.

Licungzus

Ac primo quidem *Licungzi*, cujus imprimis furore Tartari Imperium obtinuerunt, res exponendæ veniunt. Is Anno millesimo sexcentesimo quadragesimo primo in *Xensi* & *Honan* irrumpens, cuncta passim præda, cæde, & incendio vastavit, ac ipsam urbem *Caifung*, depulsus inde post magnam suorum à tormentis acceptam stragem, frustra obsedit: mox nova prædonum manu auctus, repente alium in urbem impetum fecit. Eam ex improviso occupaturus, sed vigilantia civium, ac præsidiariorum denuo re infecta abscedere coactus fuit. Ergo eam undique, quanquam ingenti trium milliarium ambitu, obsedit, mora & fama ad deditionem coacturus, quod anno, ob aquarum eluviem sterili, tanta multitudo diu intra urbem subsistere non possit. Per semestre obsidio duravit, tanta fame, ut libra oryzæ pari argenti pondere, libra detriti corii decem aureis venderetur, carnibus mortuorum hominum in publico macello, instar suillæ, venalibus, ac beneficentiæ signum erat cadavera cognatorum in publico devoranda aliis concedere, qui paulo post & ipsi aliorum futuri erant pabulum. Sita est *Caifung* in spatiosa ad australem fluminis Crocei ripa, quod tamen non ex propinquo eam alluit, sed horæ spatio distat. Et quandoquidem aquæ fluvii altiores subjecta planitie sunt, hinc vallum ex quadrato & crasso lapide, eluvio aquarum par arcendo, structum est. Imperator tandem cum exercitu liberandæ urbi appropinquavit, & consultissimum videbatur, vallo lapideo perfosso, hostiles copias submergere tanta imperitia, ut non cogitarent ejus facinoris auctores, altiores ipsius urbis mœnibus aquas, crebris tum in autumno imbribus adeo tumidas, ut ipsum marginem aggeris sua altitudine æquarent, quod vix unquam alias factum memorabatur.

Inaudita fames.

Urbis eversio aquarum vi.

Factum igitur tam patens per aggerem foramen, ut paucis horis, non maxima tantum pars hostilis exercitus, verum etiam ipsa urbs cum trecentis hominum millibus, funditus submergeretur. Ita urbs amplissima, priscorum sedes Regum, nono Octobris Anni millesimi sexcentesimi quadragesimi secundi, cum toto vicino agro in paludem redacta, omnibus ædificiis, templis, turribus undarum vi eversis; & ipsæ annosæ arbo-

arbores radicitus exstirpatæ per campos passim fluitabant. Et quanquam *Licungzus* in hac inundatione magnam copiarum partem amisisset, nihilominus animo tam elato fuit, ut Regem se proclamari, *Xinvungi* quod felicem significat, nomine jusserit. *Honan* vastata in *Xensi* impetum convertit, & ejus metropolin *Xigan* post tridui oppugnationem ad deditionem adegit, vita civibus donata, urbe militibus in prædam concessa. In ea imposterum urbe sedem belli collocavit, & commeatu eam armisque contra omnem vim instruxit. Tandem Imperatorium quoque titulum suscepit, familia *Thienxun*, id est *Cælo obedienti* condita: quippe hoc specioso nomine innuere volebat à cœlo se, castigandæ Imperatoris avaritiæ, & præfectorum Tyrannidi, ad summam potentiam destinatum. Magno Sinensium gaudio hic titulus receptus fuit, quod Imperia cœlitus dari, non vero fraude, aut vi occupari posse credant. Ac ut animum populi benevolentia sibi conciliaret, seque cœlo dignum ostenderet, tributa abrogavit, præfectos antiquos novis mutavit, divites magna pecunia mulctavit, suos, etiamsi capitale admisissent, verbis tantum castigavit, Sinas Duces, qui ipsius partes sequi nolebant, interfecit, & omnem Magistratuum vim ac injuriam à populo prohibuit. His artibus ut ab omnibus amaretur & laudibus ad cœlum extolleretur, facile consecutus fuit.

Licungzus Regis titulum assumit.

Sed præter hos duos prædonum Duces, alia adhuc in ipsa aula *Pekingensi* factio jam sub Imperatore *Thienkio* radices egerat, unde præcipua malorum omnium ac publicæ ruinæ causa fluxit. Discordes inter se Proceres, nimiam cujusdam *Guei* apud Imperatorem potentiam ægris oculis aspectabat, cui *Thienkius* non modo omnem Imperii gubernandi authoritatem concesserat, verum etiam Patris loco eum venerabatur. Ipse *Gueius* fastu & superbia tumens, ob levissima præcipuos Magnatum, morte vel exilio plectebat, ac minus splendide per adulatorios titulos in epistolis ac libellis compellatus, atrociter sæviebat, quod conscii tenuitatis ejus, ac à qua origine descendisset, moleste ferebant. Ipse *Zungchinius* ejus insolentia offensus hominis fastum odio habebat, & si penes *Gueium* stetisset, post *Thienxii* obitum, alius quivis ad Imperium pervenisset.

Invidia Procerum in Guei prima Regni excidii causa.

Hinc Dux, in aula factionibus toto inde Imperio sparsis, ut vix quisquam alicujus authoritatis non alterutri specie boni publici, reipsa ut se suosque, exclusis adversariis, promoverent, addictus esset, *Zungchinius*, postquam ad Imperium pervenisset, has factiones vi & suppliciis præcipuorum extinguere dum conatur, odia utriusque in se solum convertit, ac acrius incendit. Nam initio statim *Gueium* honorifice ad tumulos Imperatorum ablegatum, misso serico in aurea pixide, funiculo, ad spontaneum suspendium adegit; id quod ille, ut moris, magno animo fecit, quod talis mors perhonorifica apud Sinas censeatur. Inde ejus com-

complices toto Imperio ad mortem conquisiti, successu tam improspero ut reliqui latronibus conjuncti juraverunt. Se mortem tot præstantium personarum, ulturos. Hinc Duces cum exercitibus contra hostes missi, re infecta redibant, plerisque *Guei* partes sectantibus & ab eo ad dignitates promotis.

Licungzus, cui omnia Imperatoris & aulæ arcana patebant, postquam quis rerum status esset, intellexerat, rebus in *Xensi* constitutis, Crocei flumen, nullo resistente & incustoditum, urbe ad ejus australem ripam *Kiangcheu* in transitu capta, facile trajecit. Inde plerisque urbibus spontaneam deditionem facientibus, urbem *Thayven* resistere ausam vi cepit, Ducibus interfectis & civibus, quorum plerique ceciderant: graviter mulctatus *Zungchinius*, ubi flumen Croceum latrones superasse & in *Xensin* proximam *Pekingæ* Provinciam irrupisse cognovit, sub *Lio* Duce magnum exercitum collegit, qui cum vix in conspectum hostium venisset, desertis vexillis & fide exuta ad *Ticungzum* transiit, tanto *Ly* dolore, ut seipsum ab arbore suspenderet. Rumore tam infelicis expeditionis *Pekingum* delato, ingens tota urbe luctus & Imperator cum omnibus thesauris suis *Nankingam* fugere cogitabat. Sed clandestini ejus inimici, qui jam animo proditionem moliebantur, fugam dissuadere, nec aliud etiam illis, qui fidi erant, placebat: quod urbem tantam deserere, esset extremæ desperationis argumentum: unde hosti audacia, subditis terror; ac cunctis intus ad defensionem abunde extantibus, milite, armis, commeatu in longum tempus, obsidionem quamtumvis gravem facile sustineri posse, promptis ad subsidia ferenda toto Imperio civibus. Ita Imperator consensu victus, urbem ad extremum defendere sua præsentia statuit.

Imperatori fuga dissuadetur.

Licungzus non fraude minus, quam manu promptus, multos suorum Sinico habitu, tanquam mercatores, paulatim in urbem misit, usurus eorum opera, ubi cum exercitu ante mœnia consedisset. Nec contentus urbem milite suo clam implere, ipsos Sinensium Duces nonnullos in partes suas traxit, qui urbem se prodituros pollicebantur, ignaro omnis conspirationis & doli *Zingchinio*, ac mœnia tormentis undique instructa lustrante. Sed ea murorum parte, ubi conjurati hostiles copias intromiserant, tormenta solo pulvere, absque globis, referta, latronibus non nisi innoxio strepitu vanum terrorem incutiebant. Ita Anno millesimo sexcentesimo quadragesimo quarto mense Julio ante Solis ortum totus *Licungzi* exercitus per portam à proditoribus apertam, urbem irrupit: & quanquam præsidium Imperatori fidum acriter per plateas resisteret; clandestini illi latronum socii adeo omnia tumultu miscebant, ut desperata ulteriori defensione, succumberent. Ipse *Licungzus* cum lectissimis militum suorum recta per desolatam urbem ad Palatium contendens, illo, quantumvis Eunuchorum fidissimi extrema audacia repugnarent, noti-

Licungzus urbem clam ingreditur.

potitus fuit. Jamque per secundam aulæ portam, ignaro omnium rerum Imperatore hostes ad interiora penetraverant (ô miseram & apud posteros vix fidem reperturam socordiam! sed tanta erat Eunuchorum a *Licungzi* partibus stantium, perfidia, ut ad extremum usque momentum omnia coram Imperatore dissimularent) cum iidem, nullo jam effugio, cunctis undique viis ab hoste obsessis, periculum imminens denunciarunt.

Imperator repentino nuncio & improviso attonitus, nulla ne salutis superesset ratio, rogare; & illis *perdita omnia*, ac secundam jam ab hoste portam teneri, nunciantibus, epistolam proprio sanguine scripsit, Eunuchos suos, ut proditores, accusans, subditos excusans, ac *Licungzo* Imperium cœlitus destinatum gratulatus, vindictam ipsi perfidorum commendavit. Literis scriptis mox filiam nubilem, ne ludibrio hostibus esset, sua manu in cubiculo confodit, & hortum ingressus de fascia crurali seipsum ab arbore pruno suspendit. Hic exitus *Zungchinii* ultimi & infelicissimi Sinarum ex Taimainga familia Imperatoris fuit. Nam quamvis & alii familiæ hujus postea electi; quia tamen non nisi partem aliquam Imperii tenuerunt, ab ipsis Sinis in Catalogo Imperatorum *Taimingarum* non recensentur. Ita familiam quam latro *Chu* condiderat, alius latro *Licungzus* iterum pessum dedit. Exemplum Imperatoris *Tutangus*, Imperatrix, fidissimi cubicularii & alii imitabantur, omnes ab arboribus sua manu suspensi: & multa millia civium aquis aut laqueo se suffocabant, ne tanto dedecori & ruinæ publicæ superessent.

Generosus *Zingchinii* exitus, uxoris, & aulicorum.

V 3 *Li-*

Præ immani Regicidio hos effudit Musa gemitus.

Hostis atrox urbes ignaro Cæsare cepit,
Et Regni fines sub sua juga dedit.
O scelerata fides! Dominum quæ prodit inermen.
Est Deus, occultos qui vetat esse dolos.

Prædator solium ascendit.

Licungzus, dum hæ Tragœdiæ in aula exercentur, Palatium magno comitatu irrumpens, in Solio Imperatorio titubans & pallidus consedit, ægre verba aliquot semesa & tertiata hæsitante lingua proferens, ipsa loci Majestate hoc monstrum quasi aversante, & breve Imperium præsagiente. Altera die cadaver *Zungchinii* in minimas particulas secari jussit, Tyrannidem objiciens ipse omnium immanissimus. Filius *Zungchinii* maximus natu nunquam vivus mortuusque iterum apparuit, quanquam studiose inquisitus; nonnullis in montana ad reliquos Sinenses aufugisse; aliis post patris mortem in lacum insiliisse, & submersum referentibus. Duo alii filioli tertia expugnatione die, magna omnium commiseratione, decollati. Extincta familia Imperatrice, in Optimates furorem suum convertit, ac quasi ad consultandum convocatos, immissis percussoribus, omnes crudelissimis tormentis interfecit, nisi quod ditiores ingenti pecunia vitam suam redemerunt. Tum ipsa urbs prædæ & direptioni militum immani crudelitate per multos dies exposita fuit. Inter alios captivos extremâ senectâ *Us* pater *Usanguei*, cui exercitus Sinicus in *Leaotung* contra Tartaros excubans, parebat, à *Licungzo* minis promissisque adactus, Epistolam in hunc sensum ad filium suum scripsit: *Cœlum, terra & fatum, unde rerum humanarum vices dependent,* Zungchinio, *&* Taiminga *familia extinctis, Imperium* Licungzo *tradiderunt. Æquum est, ut Cœlo & necessitati pareamus. Regiam Dignitatem & amicitiam suam tibi pollicetur, si cum exercitu fidem jures ac Imperatorem agnoscas. Vitam mortemque meam in tua manu habes, quod illi, à quo vitam accepisti, debeas, tecum reputa.*

Duo filioli Cæsaris decollantur. *Literæ Us ad filium.*

Responsum cedro dignum.

Usangueius paucis rescripsit: *Pater meus non est, qui Imperatori suo infidus est. Si tu fidei Imperatori debitæ oblitus es, quis me reprehendet, si obedientiæ tibi debitæ obliviscar. Mori præstat, quam proditori inservire.*

Mox *Usangueius* Legato ad Tartarorum Regem misso, auxilia ejus contra *Licungzum* Sinici Imperii invasorem, imploravit magnam linteorum tenuissimorum, Sericeæ telæ, auri, argenti & formosarum puellarum (quæ Tartaris, ubi major virorum quam fœminarum copia, gratissimum munus sunt) copiam pollicitus. Tartarus diu in talem occasionem intentus prompte conditionem acceptavit, & ex *Leaotungæ* præsidiis contracto octoginta millium exercitu ad *Usanguei* castra properavit eumque ita allocutus fuit: *Ut expeditio nostra feliciter, succedat, autor sum militibus tuis omnibus, habitu Tartarico & succisis capillis uti jubeas, ita latro ea*

specie

specie deceptus, meros Tartaros esse putabit: nam ob Regni mei distantiam, ac late dispersos per præsidia milites, tam celeriter majores copias suppeditare non possum.

Usangueius vindictæ cupidine cœcus, parum considerabat cum tigribus se fœdus pangere, ad canes Sina pellendos. *Licungzus* certior factus Tartaros adventare, *Pekingam* trepidus, omnibus secum thesauris ablatis, deseruit, in *Xensi*, flumine Croceo trajecto, aufugiens, ac in urbe *Sigan* novi Imperii Solium constituens. Sed in ipsa via à Tartaris omni præda exutus fuit, qui thesauris à familia *Taiminga* per ducentos octoginta congestis potiti, omisso latrone, *Pekingam* Rectore vacuam occuparunt, atque ita Imperio Sinico, quod tantis bellis quæsiverant, facili labore & absque ullo periculo potiti fuerunt.

Dum hæc geruntur, *Zungteius* repente obiit, filiolo sexenni relicto, quem successorem moribundus nominavit, & tutelæ fratris sui commendavit. *Usangueius*, pulso *Licungzo* Imperium ad proximum ex familia *Taiminga* translaturus, gratias Tartaris pro fide & auxilio egit, ac muneribus oblatis, ut domum reverterentur, satis jam priores ulti injurias, autor fuit. Sed illi alia longe animo agitantes, neque Sinam è manibus dimittendam censentes; nondum tempus esse, responderunt; hærere adhuc in Regni visceribus *Licungzum*, *aliosque latrones*: proficisceretur *Usangueius* contra *Licungzum*: se reliquam prædonum manum *Xantunga* pulsuros, ita Imperio purgato, pacem fore stabilem his verbis.

Tartarorum insidiæ.

Nondum te, ac Imperium Sinicum deserendi tempus idoneum esse arbitramur, nisi tibi aliud videatur. Latrones supersunt plurimi; pauci ex illis periere: jam in Sigan Xensi *Provinciæ Metropoli Imperialem sedem* Licungzus *fixit. Cogita ditissimas ac populosissimas Provincias sub illius adhuc esse potestate. Nobis discedentibus, pejora Sinis timenda manent. Nos Tartarus timuit, quos ubi abiisse didicerit, auctis mox viribus aderit, ac Imperio majores, quam antea, turbas inferet: & nobis fortasse commodum non erit, missis denuo auxiliis, fortunæ tuæ labanti succurrere. Quandoquidem hic præsto sumus, nostrum erit latrones omnino extinguere, ut pacatum Regi tuo Imperium tradas. De promissis præmiis sollicitus ne sis; cum ea sive in nostrâ, sive in tuâ potestate fuerint, æque nobis tuta ac secura sunt. Quod reliquum est, suademus, ut te cum tuorum parte, ac Tartaricis aliquot legionibus, in* Licungzum *moveas; nos cum reliquis copiis* Xantung *latrones opprimemus: ita Imperium ex omni parte pacatum respirabit.*

Hoc consilium *Usangueius* se approbare simulavit, ac Tartaris in Sina commorandi libertatem dedit. Miserant autem in Tartariam, qui copias, quantas possent maximas, undique ad Sinam expugnandam contraherent; interea erga Sinas perhumanos se & benevolos gerentes.

Medio temporis cum ingentibus ex *Niucbe*, *Niulhan*, *Yupetaca* & Occidentali Tartaria copiis Duces Tartarorum in Sinam appulerunt, sexennem

nem

nem *Zungtei* filiolum secum adducentes, quem statim Imperatorem Sinæ proclamarunt, nomine *Xunchi* imposito, & familiam Imperatoriam *Taicungam* appellantes. Hic est ille hodiernus Tartarorum Sinarumque Magnus Chamus, decimum nonum ætatis annum nunc agens, qui quanquam sexennis tantum puer, Solium Imperatorium singulari cum Majestate conscendit, ac patruos suos, reliquamque Tartarorum multitudinem, mascula oratione, ac nil puerile referente, allocutus fuisse perhibetur.

Pupillus Tartaricus Imperator Sinæ proclamatur.

Non mea, Bellicosi Proceres, sed vestra fortuna ac virtus me throno Imperatorio admovit, cui firmius, quam trepidans Licungzus, *& melioribus auspiciis insideo. Primordia Sinici Imperii hæc sunt, quod vestra fisus fortitudine totum in mea me habere potestate, credo. Merces fidei vestræ & virtutum (quanquam quæ digna tantis meritis reperiri potest merces?) Opes Sinicæ & Regiæ dignitates erunt. Quisque vestrum strenue rem & fortiter gerat.* Haud puerilis ingenii Oratio visa, Tartaris cum stupore exclamantibus; *à Cœlo & providentia hunc Infantem ad Imperium destinatum.* Eadem die *Xunchius* patruum suum majorem *Amahan* (Sinæ pronunciant *Amavang*, id est Tartarica lingua, Pater Regis,) creavit. Hinc belli totius & Imperii administratio demandata, quam ita gessit, ut Tartari præcipue ejus consiliis ac dexteritati Sinicum Imperium debeant: nam prudens, circumspectus, fortis, fidelis, humanus, justus & erga Sinenses moderatus, beneficus, affabilis erat; unde eorum animos magis magisque sibi & Tartaris conciliavit.

Usangueius à Tartaris deficit.

Eadem die *Usangueius*, missis ad ipsum legionibus aliquot Tartaricis Rex *Pingsi*, id est *Occidentis pacator*, creatus fuit, *Sigan* & *Xensi* ei attributis. Ita familiæ Taimingæ, quam hactenus summa fide coluerat, valedixit, & Tartarum Imperatorem, honoribus ac necessitate victus, agnovit. Facile latrones ope Tartarorum *Xensi*, pulsi & *Usangueius* Regiam sedem in urbe *Sigan*, sed Imperio militari exutus, (suspecta quippe ejus potentia Tartaris erat) collocavit. Qualem vitæ exitum *Licungzus* habuerit, non constat. Copiæ ejus ab *Usangueio* penitus concisæ; ipse nec vivus nec mortuus imposterum comparuit. Reliqui Tartari, ut convenerat, *Pekingam* & Xantungam facile negotio occuparunt, ac copias suas frequentissima Sinensium accessione in inmensum auxerunt, quos comiter, dummodo comam raderent, & veste Tartarica uterentur, receptos opibus & honoribus extollebant. Sed præcipuum Tartaris obstaculum fuit, quod capillitii rasi nimis rigidi exactores, sub pœna læsæ majestatis, essent, Sinensibus acrius capillos, quam Imperium, propugnantibus, ac milleni eorum caput quam capillos perdere malebant.

Sinæ, qui capillos radere abnuunt, trucidantur.

Adeo Tartaris secunda fortuna aspirabat, ut unico anno quatuor boreales Provincias, *Peking*, Xansi, *Xensi*, Xantung, præter *Leaotung*, expugnarent. Et conciliabat illis Sinensium animos, quod nihil in forma regiminis immutarent, antiquos Magistratus, Philosophos eorumque examina, retinerent: nihil sibi nisi militiam reservantes à qua tamen peritos & fides Sinenses Duces non excludebantur. In ipsa *Pekinga* priscus Senatorum Imperii Ordo Servatus, eo tantum discrimine, quod dimidia pars ex Tartaris constaret. Interea Australes Provinciæ, ingenti exercitum suppetias laboranti Imperatori suo laturæ, cum mortem ejus intellexissent & Tartaros Imperio potiri, inopino casu vehementer perturbabantur.

Nankingenses & ipsi hac subita *Zungchinii* ruina & Tartarorum progressibus exanimati; tandem per longam deliberationem, novum ex *Taiminga* familia Imperatorem, *Hunquang*, nomine nepotem *Vanliei*, qui ex *Honan*, metu latronum, *Nankingam*, confugerat & Princeps bellicosus erat, elegerunt. Is statim Legatos ad Tartaros pro pace obtinenda, cum oblatione Provinciarum borealium, misit. Sed Tartari non ignorari Sinas, tempus, vires & pecuniam colligendi, captare, responderunt: *ab alio se quæ jam possiderent, haud accepturos. Defenderent sane ipsi, novis undique congregatis viribus, novum quem creassent Imperatorem: sibi mentem esse, aut tota Sina aut nulla parte ejus potiri, neque ante arma posituros, quam destinata sua assequerenter.*

Nankingenses eligunt novum Imperatorem.

Dum Legati pacem quærunt, interea juvenis quidam qui *Zungchinii*, majorem natu filium se jactabat, *Nankingæ* prodiit ac non deerant Eunuchi, qui se eum nosse testabantur. Sed *Hunquang* æmuli impatiens, competitorem in carcerem proditionis accusatum, conjecit, unde odia procerum in eum accensa ac Tartaris optata occasio *Nankingam* invadendi, data, qui mox, fluvio Croceo superato, (quanquam ripam ejus adversam, tam densa Sinensium agmina obsiderent, ut etiam ocreis suis ac calceis aggerem contra Tartaros exstruere potuissent) fugatis Sinensibus, quicquid ad boream fluvii *Kiang* situm, occuparunt. Tum deprehensum fuit in bello animum, non numerum spectandum: nam ne conspectum quidem Tartarorum Sinæ ferebant, sed veluti ovium greges, lupo adventante, aufugerunt. Sola urbs *Iangcheu*, in qua cum præsidio *Zuus Colaus* excubabat, Tartaris se opposuit; sed eorum vim non sustinens, omnibus cæsis, capta fuit. Cadavera in ædium summitates, ne, fœtore suo, pestilitatem facerent, delata & cum ipsa urbe, combusta sunt.

Expugnata urbs Iangcheu.

His victoriis, transitione Sinensium, indies Tartarorum viribus crescentibus, ipsam urbem *Nanking*, priscorum Regum sedem, austrinæ, fluvii *Kiang*, mediam secantis Sinam, ripæ adjacentem invaserunt. Sed dum ipsi navibus flumen trajiciunt, Sinæ sub *Hoangchoang* bellicosissimo Ducum, transjictionem eorum tam acriter prohibebant, ut Tartari maxima clade repellerentur. Tum patuit Tartaros à Sinis vinci posse. Verum mox *Hoangchoang* proditione cujusdam *Thieni* à Tar-

à Tartaris, magna præmiorum, ſpe corrupti, ſagitta trajectus periit & ipſe Imperator *Hunquang* dum fugam molitur, ab eo captus & Tartaris traditus fuit, quem *Pekingam* Anno milleſimo ſexcenteſimo quadrageſimo quarto media æſtate, velut in triumpho deductum ante mœnia, ſpectante Imperatore *Xunchio*, nervo arcus ſtrangularunt, quod genus mortis apud Tartaros illuſtre cenſetur. Ita primo Imperii anno *Hunquang*, & juvenis ille qui ſe *Zungchinii* filium ferebat, cæterique omnes ex Regia familia, more Aſiatico, ſtrangulati.

Ita *Nankinga* potiti, diviſis copiis pars *Chekiang*, alii fluvio *Kiang* trajecto, *Kiangſi*, *Huquang*, *Quantung* petierunt. Apud *Hangcheu* primam *Chekiang* metropolin flos Sinenſis exercitus & quicunque ſtragem evaſerant, ſubſiſtebat, à quibus Imperator ex familia *Taiminga*, *Louangus* creatus. Sed ille Regio contentus titulo, tum ſe Imperatorem fore dixit, ubi Tartaris pulſis, vel unica urbs Imperatoria recuperata fuerit. Vix triduo regnaverat, cum Tartari advenerunt. Milites ad pugnandum concitati, ſtipendia poſcere. *Louangus* ruinam ſuam urbiſque prævidens, mœnia conſcendit & genubus flexis Tartaros oravit, civitati parcerent; *De me* inquiebat, *quod videtur, ſtatuite, victima pro ſubditorum meorum incolumitate ero.* Ita ſeipſum Tartaris captivum dedit. Tum Tartari portas urbis claudi juſſerunt & in *Louangi* copias impetum fecerunt, quorum maxima pars fluvio *Cienthang*, dum eum ſcaphis trajicere conantur, multi ſubmerſi ſunt. Inde urbs *Hangcheu* nullo civibus damno illato, capta, ac ſcaphis fluvio *Cienthang* ſuperato, *Xaoking*, pulcherrimam totius Sinæ civitatem, ſpontanea deditione occuparunt, ac reliquæ omnes urbes pari facilitate in poteſtatem eorum perveniſſent, niſi Sinas, novo de capillis ponendis edicto, ad arma concitaſſent. Quippe Sinæ majoris capillos ſuos quam ipſum Imperium facientes, Tartaros iterum urbe *Xaoking*, & trans fluvium *Cienthang*, magna ſtrage pepulerunt, ac ſi victoria uti ſciviſſent, omnibus iterum locis ejici Tartari potuiſſent. Sed ipſi capillis ſui contenti ad auſtralem ripam fluvii ſubſtiterunt, Tartaris poſt hanc cladem integro anno, nulla re memorabili geſta, quieſcentibus.

Sinæ pro conſervandis capillis pugnant.

Sinenſes poſt *Louangum*, novum, ex familia *Taiminga*, Imperatorem quærentes, alii quendam *Lu*, alii *Tangum* elegerunt: unde diſcordantibus illis, Tartari novis *Pekinga* copiis aucti, denuo fluvium *Cienthang* ſuperare, ſed fruſtra, conabantur. Nec parva ſpes affulgebat potentiæ eorum infringendæ, niſi fatalis illa duorum Regulorum diſcordia obſtitiſſet. *Tangus* volebat ut *Lu* Regno cederet: *Lu* vero; ſe & primo electum & hoſtium victorem dicere. Ita dum inter ſe rixantur, Tartaris occaſio data, fluvium *Cienthang*, loco quodam inter montium anguſtias, ob aquarum inopiam (& erat æſtas calida ac ſicca) vadoſo, ubi nullæ Sinarum excubiæ, trajiciendi. Cumque adverſam jam ripam tenerent, fuga paſſim Sinenſium & ipſe Reputus *Lu*, urbe *Xaoking* deſerta, arreptis navibus in Inſu-

Ripæ inter Tangum & Lu.

Inſulam *Cheuxan*, haud procul continente *Chekiang*, è regione urbis *Ningpo*, ſitam confugit, ibique ſedem novi Regni, conſtituit.

Hæc inſula, hactenus piſcatorum caſis habitata, ab eo tempore Sinis ad *Luum*, tanquam capillorum ſuorum protectorem, ingenti numero, confluentibus, jam potens & magnificum regnum, ſeptuaginta duas civitates, numerat. Tartari omnibus urbibus *Chekiang*, hac *Lui* fuga potiti, *Kinhoam* quæ ſola reſiſtere, *Tutangi* ſedes, auſa, cum parte copiarum obſederunt, eamque tormentis *Hangchevo* adductis (quippe obſeſſi præcipuum detrimentum Tartaris per tormenta inferebant quæ continenter in eorum caſtra explodebant) vallo magna latitudine dejecto, vi expugnarunt. *Tutangus*, ne in poteſtatem hoſtium vivus veniret, ſe familiamque ſuam, pulvere, combuſſit. Alia Tartarici exercitus pars *Fokien* petiit, quæ Provincia, perpetuis & aſperrimis undique montibus, à *Quantung*, *Kiangſi* & *Chekiang*, diſcreta, unam tantum viam, quæ paucis præſidiariis contra omnem humanam vim defendi & claudi poteſt, habet. Sed tanta Tartarici equitatus formido apud Sinenſes erat, ut vix equorum conſpectum ferrent. Ita clauſtris montium incuſtoditis, quanquam ægre, ſuperatis, Tartari *Fokien* ingreſſi eam, citius fere, quam perambulari poſſet, occuparunt. Sed nonnulli occupatæ tam ſubito *Fokien*, hanc cauſam fuiſſe referunt. Erat eo tempore pirata quidam *Chinchilung*, quem Europæi *Iquon* vocant, toto Oceano Sinico, & per *Fokien* potentiſſimus. Is cum Luſitanis in *Makao*, Hollandis in *Formoſa* diu inſerviiſſet, pertæſus ſervilem conditionem, ſocios quoſdam nactus, piraticam facere, & ab exiguis initiis, ingentem claſſem, ſolus Indicæ & Sinicæ mercaturæ Dominus, colligere, cum Imperatore Sinenſi fœdus inire. Tanta ejus potentia erat, ut claſſem ter mille navium in portu *Focheu*, ſtantem haberet. Sed ipſe hac fortuna non contentus, Imperium Sinicum, familia *Taiminga* deleta, affectare, quo fine cum Tartaris fœdus & amicitiam inivit. Conſtituerat eum *Lunguvus* ſive *Lu*, Ducem copiarum in *Fokien*: unde Tartaris advertantibus Provinciam prodidit & ab iis Rex *Pingnan*, id eſt *auſtri pacator*, factus fuit. Sed Tartari potentiam ejus ac ad Imperium adſpirantem ambitionem ſuſpectantes, quem palam aggredi non audebant, eum honoribus & per ingentia promiſſa, evertere paulatim, conabantur. Cumque regulum Tartaricum *Pekingam* proficiſcentem, improvidus, claſſe in portu *Focheu* relicta, comitaretur, juſſus fuit, quicquid tandem reluctaretur, ſequi. Ita qui armis inſuperabilis erat, fraude captus ac tandem *Pekingæ* veneno clam necatus fuit. Filius ejus & fratres, audita hac captivitate, claſſem repetierunt ac Sinam hactenus hoſtiliter deprædantur.

Cauſa opperſſionis Fokien.

Dum hæc per *Fokien* geruntur, alius Tartarorum exercitus per *Huquang* & *Kiangſi*, in *Quantung* penetravit ac adjutus illis copiis, quæ *Fokien* expugnaverant, pari celeritate ac fortuna, illam Provinciam ſubegit. Hinc

Hinc in *Quangſi* irruptione facta, magnis cladibus à quodam *Khin* Thomas, & *Ching* Lukas (quos Jeſuitæ baptizatos Chriſtianis nominibus appellaverant) rejecti & *Quantunga* quoque iterum expulſi fuerunt.

Vangus ſacrificulus rebellat.

Hi duo Sinici Duces hac victoria animati, *Iunglieum* ex *Taiminga* familia *Vanlei*, ex filio nepotem Imperatorem crearunt, qui ſedem Regiam in urbe *Quantungæ Chatking* collocavit. Rebellabat etiam contra Tartaros in *Quangſi* & *Fokien* quidam ſacrificulus *Vangus*, & urbe *Kienning* aliisque capta, præſidia Tartarica paſſim expulit. Contra eum *Changus* Tartarorum Dux & Provinciæ *Chekiang* Præfectus, expeditione ſuſcepta, per incuſtoditos montes in *Fokien* exercitu traducto, *Kienningam* & in ea *Vangum* obſedit. Obſidio in aliquot menſes protracta, nec expugnari urbs, niſi mœnibus tormentis dejectis, potuit. Tum vi capta & horribili cæde funditus diruta fuit. Trecenta millia in hujus urbis expugnatione perierunt. Ita *Fokien* denuo in Tartarorum poteſtatem redacta.

Sed jam Tartarorum fortuna inteſtinis proditionibus quaſſari ac labaſcere incipit. Cum enim Sinicis uti cogerentur ab Imperii amplitudinem Præfectis, nulli eorum Tartarico regimine offenſi, novas res moliebantur, & ad familiam *Taimingam* reſpiciebant. Primus eorum *Kinus* fuit, origine ex *Leaotung*, in cujus incolis Tartari magnam fiduciam ponebant, Provinciæ *Kiangſi* Præfectus, qui cum collega ſuo (duo enim ſemper uni Provinciæ præſunt, unus civilia, alter militaria adminiſtrans) clandeſtinas inimicitias exercebat. Cumque aliquando in convivio quodam Comœdiam ſpectarent, quæ Sinico habitu agebatur, Kinus ad ſocium; *annon* inquiebat *hic habitus Tartarico longe melior & gravior videtur?* Alter hæc verba tanquam Majeſtatem lædentia propere Imperatori Tartaro ſignificavit, ſed literis à *Kino* interceptis, ab eo armata manu in Palatio ſuo oppreſſus & interfectus fuit.

Kinus deficit à Tartaris.

Ergo *Kinus* hoc facinore patrato ſtatim cum tota Provincia *Kiangſi* ad *Iungleium* defecit. Ejus exemplum ſecutus *Likungzus*, ſive *Libuzus* Quantungæ Dux. Sed cum urbis *Cancheu*, quæ ſola Tartaris in *Quangſi*, fida manſerat, præfectus, ſimulata defectione circumvenit. Nam literis ad *Libuzum* ſcriptis cujus hæc formula, *Hactenus* Kino *non parui, quod illius vires Tartaris pares non crederem: ſed quandoquidem, fortiſſime Dux, etiam in Tartaros moves, quod amplius ab his ſperem non habeo. Tuus ſum, & tuarum partium ſectator: ubi vel ipſe, vel per tuos aderis, hanc urbem tibi tradam.* Urbem ſe illi traditurum promiſit: interea vero clam ex *Fokien* Tartarica auxilia noctu immiſit. *Libuzus* cum ſuis, nihil mali ſuſpectans, per patentes portas urbem ingreſſus, mox undique ſe à Tartarorum copiis circumventum vidit. Et plurimis ſuorum amiſſis, ipſe inter cæſos (nuſpiam enim impoſterum apparuit) perjiſe creditur. Hac clade *Iungleiei* res haud parvum detrimentum acceperunt, quanquam K*inus* aliquandiu feliciter bellum continuaret & Tartaros multis præliis profligaret. Inde urbem

urbem *Cancheu* obſedit, ſed novo exercitu Tartarico *Pekinga* adventante, obſidionem ſolvere, & intra *Nanchang* ſe recipere coactus fuit, ubi obſeſſus, capta tandem urbe, ipſe incolumis in vicinos montes effugit, quemadmodum in ejus urbis deſcriptione ſupra commemoravimus.

Turbæ in Provinciis ſeptentrionalibus.

Atque hæc auſtralium Provinciarum defectiones & turbæ fuerunt. Haud minores in Septentrione erumpebant, ubi quidam *Hous* in montanis *Xenſi* exercitum clam collegit & Tartaros ad prælium, literis miſſis, provocavit. Paſſim deficientibus Sinicis oppidis, Sola *Sigan* cum Tartarico præſidio reſtitit, Præfectus Tartarus hujus urbis, haud ſemel omnes Sinicas cives trucidare conſtituerat, eorum perfidiam metuens, ſed crudele hoc facinus cura Proregis impeditum fuit. Capillos tamen ponere, arma tradere, vallo & mœnibus abſtinere, nec plures duobus in publico colloqui, aut coire, ſub capitis pœna juſſi: ac oſtentandæ ſecuritati, portas claudi, pontes aperiri vetuit. *Hous*, cunctis Sinenſibus, quos nanciſci poterat, militiæ ſuæ immixtis, cum exercitu trecentorum millium caſtra ante urbem poſuit, Præfecto tantam multitudinem cum trepidatione de vallo conſpiciente, & iterum cædem civium moliente; ſed & hac vice deſtitit, cum Sinicos præſidiarios contra *Hoi* milites fortiter pugnare videret, unde hilaris exclamavit; *Hoo Manzu*, id eſt *ô bonos Barbaros* & *Manzuka Manzu*, *Barbari Barbaros* trucidant. Nam Tartari Sinas contemptim *Manzu* vocant, unde etiam nomen *Mangi* fluxit ſicut ſupra dictum. *Hous* cum fruſtra validiſſimam urbem, ambitu tria milliaria habentem, oppugnaret, novo Tartarorum exercitu adventante, obſidionem deſerere, magna clade accepta coactus fuit, neque quid cum eo poſtea factum, innotuit.

Nova rebellionis occaſio.

Sed jam nova contra Tartaros rebellio hac occaſione exoritur. Cum Anno milleſimo ſexcenteſimo quadrageſimo nono Imperator *Xunchius*, duodecimum ætatis annum attigiſſet, uxorem Regis Occidentalium Tartarorum *Tanyn* filiam, quod eorum amicitia Imprimis opus haberet, miſſo Legato Patruo ſuo & in tore *Amavang* petiit. *Amavangus* cum ſplendido comitatu per *Xanſi* Profectus, *Taitungum* venit, quæ urbs Imprimis ob pulchras fœminas, tota Sina celebratur. Tartari inter alias quas ſtupraverant fœminas, etiam ſponſam quandam, quod apud cives crimen atrociſſimum cenſebatur, abripuerunt. K*iangus* urbis Præfectus, conqueſtus, eo de facinore apud *Amavangum*, non modo nihil impetravit, verum etiam contemptim & ignominioſe ex Palatio *Amavangi*, ejectus fuit.

Kiang hac ignomina ultra modum incenſus in aulam *Amavangi* cum armata manu irrumpens, omnem fere comitatum ejus Tartaricum trucidavit ipſo *Amavango* fune per muros delapſo ac celeri equo ægre manus ejus evadente. K*iangus* hoc patrato facinore vexillum pro Imperatore Sinico & Regno *Han*, erecto ejus ſe vaſallum declaravit, ac Sinas miſſis nunciis

nunciis ad defectionem sollicitavit, multis passim ad ipsum desciscentibus, & ipsis Occiduis Tartaris auxilia valida mittentibus, quorum imprimis vires *Xunchius* metuebat. Quippe Occidentalis Tartaria viris equisque gravida est, cum Orientales equos raros invalidosque habeant & eorum ad bella copiam ab Occidentalibus emere cogantur.

Ut hæc *Kiangi* defectio in ipso ortu opprimeretur, ingens *Pekingæ* exercitus contra eum missus fuit. Simulabat initio metum fugamque *Kiangus* & in extremo suorum agmine currus, tormentis clam oneratos & Tartaris obversos reliquerat. Illi fugientibus acriter insistentes, in currus impetum, spe prædæ, faciebant; sed tormentorum ictibus excepti magnam stragem acceperunt; ipso *Kiango* ad sonitum in eos impetum faciente ac totam aciem profligante. Hinc novus *Pekingæ* terror auctus, etiam fama *Kiangum*, centum quadraginta equitum, quadringenta peditum millia sub signis habere. *Amavangus* in extremo hoc Imperii periculo, ipse expeditionem contra *Kiangum*, cum tota Tartarorum militia, quæ octo vexillis constat, succepit. Primum, album est, quod Imperiale dicitur; secundum, rubrum; tertium, nigrum; quartum, croceum: his tribus ultimis Patrui Imperatoris præsunt; primum autem ipse Imperator regit. Ex his quatuor, permixto colore alia quatuor conficiunt; unde quilibet miles sub quo vexillo sit, & ad quæ castra, vel ad quam urbis partem divertere debeat, cognoscit; ubi semper paratis equis ac armis ad bellum prompti habitant. Cum autem exercitus vel cohors aliqua emittenda est, intra semihoram expediri possunt omnia. Inflatur enim pro tubâ marinum cornu, illis simile quæ nos Tritonibus appingimus: ex loco autem, ac modo soni, qui & quo numero milites ac Duces procedere debeant, intelligunt; unde sine morâ parati adsunt, ac vexillum sequentes (quod à tergo ligatum eques portat) exeunt; licet sæpè præter Ducem ac Signiferum, nemo, quorsum & cujus rei causa ducatur, intelligat. Quando pugnandum est, tum primum quo destinentur cognoscunt. Secretum hoc in Tartarica militia Sinas omnes semper suspensos ac attonitos tenuit. Cum enim putarent Tartaros, hanc aut illam Regionem petere, sæpè aliam derepentè petivere. Illud etiam in Tartarica militia rarum, quod nulla secum ducant impedimenta, nec de annona sint solliciti: cibus quem occupant, satiat: carne ut plurimum vescuntur, nec à semicocta vel semiassa abhorrent: ubi alia deest, occisos equos ac camelos vorant: per otium venantur, ac sæpe integros campos vel montes circumdant; deinde paulatim coëuntes feras in medio claudunt, ex quibus quot & quascumque volunt, interimunt: venaticos etiam ad hæc canes præstantissimos alunt, ac vultures. Cubile illis est solum, tapete, quo ephippium contegunt, substrato: à domiciliis incolendis abhorrent: tentoria pulcherrima habent, quæ tanta velocitate ac arte erigunt vel deponunt, ut festinantem exercitum non detineant. Si domos inhabitare necessitas cogat, parietes omnes perrumpunt, relictis columnis, ac tectis: eundem locum cum equis pro cubili habent. Ita militiæ soli vivunt, seque indurant.

Tartarorum vexilla.

Secretum magni faciunt, in militia Tartari.

Amavangus ingenti exercitu *Kiango* bellum inferens, prælium studiose declinavit & ad Occiduos Tartaros, cum splendidissimis auri, argenti, serici & fœminarum Sinensium, quas ob formæ præstantiam Tartari æstimant, donis, filiam Regis, *Xunchio* uxorem, ac ne ulla *Kiangio* auxilia mitteret, petens, Legatos misit. His donis capti Tartari conjugium pacem & amicitiam promiserunt. *Kiangus* à Tartaris desertus, in urbem *Taitung*, magna imprudentia, se recepit; nam mox ab *Amavango* fossa decem milliarium ambitu, intra triduum clausus, fame sibi suisque moriendum vidit, ac per medios hostes ferro viam aperiendam. Ergo cum toto exercitu in fossam impetum fecit. Hic acris diu & anceps pugna Tartaris fossam eodem fervore defendentibus, quo eam *Kiangiani* oppugnabant. Tandem *Kiangus* sagitta letaliter vulneratus, & cum eo spes Sinica, cecidit. Secuta cædes militum, fuga & spontanea armis projectis, deditio; his enim Tartari vitæ gratiam faciebant. Urbs *Taitung* spoliata, *Pucheu* combusta & quicquid in Occidente defecerat, recuperatum fuit; *Amavango Pekingam* triumphantis ritu inter festas acclamationes, cum exercitu spoliis hostilibus gravi, redeunte.

Omnem inde *Amavangus* curam nuptiis patruelis sui *Xunchii*, cum filia Regis *Tanyn* impendit, ipse eo profectus & sponsam simul cum ingenti equorum copia ex pacto adducens. Nuptiæ ea magnificentia celebratæ, sunt quæ utramque familiam decerent. In quo Europæorum more agunt Tartari, sponsa è summi generis virginibus ducta: at Sinarum Imperatores, posthabito natalium splendore, ex maximo formosarum numero eminentem forma conjugem legunt, & ne plebejam quidem respuunt. Postremo certe Sinarum Imperatori uxor fuit, cujus pater stramineis calceis consuendis quæstum fecit. Sic olim Assuerus, ex captiva, Reginam habuit: quem morem credibile est, vel à Sinis ad Persas, vel ab ipsis Persis, ad Sinas olim derivatum. Sed ut ad rem nostram redeam, *Xunchii* nuptiæ pompa tanto Imperio digna celebratæ sunt. Nec sponsæ adventanti fastus defuit Nationis ingenio congruens, immensæ militum copiæ, equorum greges, qui numerari vix poterant: opulentia siquidem Tartarica non tam luxui opportuna, quam bello. Neque supra fidem videtur innumerus equorum modus; equidem apud Sinas agens novi octoginta equorum millia, ex Tartaria Occidentali uno commeatu ad Sinas dono deducta. Quæ Tartarorum potentia, ut nullis limitibus cohiberi se patitur, ita modo totam *Quantung* Provinciam vi subegit: ex qua in *Quangsi* quoque fluminis more inundantes, Tartari eam ditioni suæ adjunxere.

Magnus Cham perficit suum materi manuum.

Quæ dum inter Sinas & Tartaros geruntur, tres in australes Provincias

cias, Regia poteſtate, Tartarorum proceres miſſi, Anno milleſimo ſexcenteſimo quadrageſimo nono, qui totidem, cum exercitibus *Fokien*, *Quantung* & *Quangſi*, in officio continerent & rebellionem ſubditis defenderent.

Præcipuus illorum, ſcopus erat *Iungleium*, qui unicus jam Sinenſium ex *Taiminga* familia ſuperat Imperator, evertere. Profecti per *Xantung* ſecundo flumine *Guei*, provehebantur, ibique in Tartarorum coloniam, cui vacuæ Sinarum bello, Cæſorum Regiones, agriculturæ excolendæ, ceſſerant, inciderunt, qui acinaci potius quam vomeri aſſueti, otium averſabantur inerme & in commilitium, quacunque fortunæ aſciſci petebant. Duo Reguli, ut nullo Imperatoris mandato reſiſterent, inſtructi, & periculum prævidentes, abnuebant: tertius annuit. Ita vomeres in gladios & ſtivam in haſtas conflantes deſertis laborioſis agris, militiam hilares ſequebantur. Imperator re intellecta, *Kengum* (ita Regulus vocabatur) per Epiſtolam monuit, agriculturæ conſecratos, militiâ ſolveret; ſed ille multa prætendens, juſſa ſpernit: unde *Tutango Nankingenſi* mandatum, caperet vel occideret *Kengum*.

Kengus mandatum Imperatoris non ad implet.

Poſtquam *Nankingam* tres Reguli pervenerant, *Tutangus* conviviis in Palatio & navibus magnificentiſſimè eos excepit, donec copiis jam præmiſſis, *Kengo* juſſa Imperatoris aperuit. Ille initio trepidus, animo excollecto, unicum, ut in ſua *Ioncka* extremis vacere curis poſſet, petiit; eoque impetrato, ſeipſum ſuſpendit. Mox filius ejus a *Tutango*, patris Provinciæ, ita volente Imperatore, præfectus. Reguli tandem per *Xantung*, *Kiangſi* & *Nanking* in *Quantung*, bellum *Iunglieo* illaturi, venerunt, & pleriſque urbibus ſponte ſe dedentibus, ſola *Kanton* ſive *Quancheu* acrem obſidionem ſuſtinuit; tandem prodita Tartaris, Anno milleſimo ſexcenteſimo quinquageſimo, quinta Decembris, miſerabiter, ut ſupra relatum, deſtructa fuit. Hujus urbis Lamentabili ruina, cæteræ quæ in fide *Iungleiei* hactenus perſtiterant, ingentibus donis exhibitis, deditionem fecerunt; unde Regulus *Quantung*, urbem *Chaoking*, in qua *Iungleius* aulam ſuam habebat, cum exercitu petiit; ſed ille diffiſus viribus, initio in *Quangſi*, inde verſus Regnum *Tungking*, & ſicut alii referunt, deſerto continente, in inſulas, quorſum non conſtat, confugit.

Kengus ſeipſum ſuſpendit.

Atque hic Tartaricarum pariter & Sinenſium rerum, Anni milleſimi ſexcenteſimi quinquageſimi ſtatus fuit. Sequente quinquaſimo primo, *Amavangus* obiit, columen Regni & cui omnem Sinam Tartari, Sinæ libertatem debebant; utrique enim, conſilio, juſtitia, humanitate, gratus acceptusque erat. Vix exceſſerat, cum magnæ in aula turbæ, fratre minore ejus *Quinto*, etiam cum ingratiis Tartarorum ac Sinenſium, tutelam invadente.

Amavangus præſtantiſſimus Dux moritur.

Tartari & Sinæ jam ſextum & decimum annum *Xunchium* attigiſſe referebant & Imperio maturum. Contra *Quintus*, imparem adhuc molitur & ſibi

& ſibi tutelam deberi. Ergo cuncti Proceres munia ſua abdicarunt, à nullo, quam *Xunchio*, recepturi. Hac conſtantia victus *Quintius*, *Xunchium* Imperatorem agnovit.

Xunchius jam ſuæ ſpontis, prava *Amavangi* conſilia in lucem protracta, ſeveriſſime vindicavit. Erutum ſepulchro cadaver, quod apud Sinas abominabile, fuſtigatum, virgisque cæſum, capite truncato, velut peſſimi patriæ proditoris, abjectum fuit. Omnes ejus aſſeclæ, quotquot conſiliorum participes erant, morte aut exilio mulctati.

Hactenus quomodo Tartari, *Licungzuo* pulſo, Sinico Imperio potiti fuerint expoſuimus; nunc de ſocii ejus *Changchienchungi* fortuna quædam memorabimus. Hujus latronis tam horribilia fuerunt facinora, ut totam Sinam depopulari ſtatuerit, ne quiſquam, à quo Imperio pelli poſſet, ſuperſtes foret. Solos milites ſuos, tanquam novam coloniam, conſervare ſtudebat, reliquos omnes, ut ſuperfluos, radicitus extirpaturus, quanquam etiam propriis non pepercerit ſectatoribus, in quos leviſſima cauſa extremis ſuppliciis animadvertit. Præcipuus furor ejus in *Suchuen*, poſt exhauſtas cædibus *Huquang*, *Honan*, *Nanking* & *Kiangſi*, prorupit. Prima furori ejus victima in urbe *Chingtu* quidam ex *Taiminga* familia Regulus fuit, cum jam ſeptem alios ejuſdem originis alibi ſuſtuliſſet. Integras non familias modo & cognationes, verum plateas & urbes promiſcuis cædibus, non parcens infantili ætati, non prægnantium uteris, ob nulla vel leviſſima, quæ ita interpretabatur, crimina, tollebat.

Inaudita *Changhienchungi* latronis crudelitas.

Nullum noxios inter & innocentes apud Tyrannum diſcrimen. Promiſcua ſæviebat cæde in quoſcunque & cum aliquando quidam veredarius, furorem ejus metuens, quem in *Xenſi* miſerat, reverti nollet, majorem civitatis, in qua domicilium habuerat, partem cæde exhauſit: ac forte morbo extincto, cujus opera utebatur, carnifice, Medicos omnes quaſi mortis ejus conſcios & autores, necavit.

Militibus gregariis familiariter ſe comeſſando, confabulando, dona inter eos ſua manu diſtribuendo immiſcebat: eoſdem ob leviſſimam culpam coram oculis ſuis miſerabili morte plectens, quam atrocitatem imprimis *Suchuenſis* Provinciæ, cui infenſiſſimus erat, miles ſentiebat. Si quis verbum factumve inſolens, aut petulans committeret, non ipſe modo, verum tota ſæpe legio duorum millium numerum excedens in conſpectu ejus concidebatur.

Mandarinorum urbis *Suchuen Chingtu* intra triennium quingentos & octoginta interfecit, cum ſexcenti eorum fuiſſent, viginti tantum ſuperſtitibus. Præſidem Senatus vivum excoriari juſſit, quod injuſſus Philoſopho Sinico urbe excedendi poteſtatem conceſſiſſet.

Hanchungam tertiam *Xenſi* urbem, quæ ob ſitum & firmitatem clavis *Suchuen* ac *Xenſi* vocatur, occupaturus Anno milleſimo ſexcenteſimo quadrageſimo quinto ingentem exercitum, in quo centum & octoginto millia

millia *Suchuanorum* erant, cæteris non supputatis eam obsessum misit. Cumque obsidio frustra diu continuaretur, quadraginta *Suchuensium* millia ad Præfectum *Hanchungæ* transfugerunt, unde reliqui infecta re discedere coacti fuerunt. Tyrannus adeo exacerbatus fuit eo casu, quem cæteri præstare non poterant, ut residuos, centum quadraginta millia, ab aliis trucidari jusserit. Integro quatriduo cædes duravit: multis pelles vivis avulsæ & capitibus adhuc integris, reliqua cutis stramine & tormento impleta, ut agnosci possent interfectorum vultus, per civitates ad cognatos & notos terribili spectaculo transmissa.

1800 studiosi necantur.

Inde octodecim studentium millia ad examen, magnis idoneos dignationibus remuneraturus, evocavit. Qui cum omnis expertes doli, frequentes convenissent, immisso milite trucidati fuerunt omnes, Tyranno rixas illas inutiles & populum ad seditiones impellentes prædicante.

Summa rigent, dum tot funera calamo exprimo, ubique passim infantes, pueri, puellæ, matronæ, prægnantium uteri hoc enorme crudelitatis monstrum detestantur. Quot Præfectorum uxores, vivis adhuc maritis, sed rogo destinatis, prius publico exposuit ludibrio turpissimus pariter ac crudelissimus Tyrannus, quam morti victimas immolaret: unde plurimæ violentas Romanæ Lucretiæ exemplo, sibi potius manus inferebant, quam ut paterentur verecundiæ suæ publicum hoc & infame detrimentum: execranda infinita hujus generis exempla relinquo, ne castis oculis ac mentibus infanda & tacenda subjiciam.

Cumque Anno millesimo sexcentesimo quadragesimo sexto Tartaros *Xensin* irrupisse, intellexisset, antequam illis in occursum tenderet (nam ob viciniam cogebatur) totam cædibus *Suchuen* evacuare statuit, sola plaga, quæ Barrapeliotem respicit, ubi cum exercitu transire debebat, excepta, quam alio tempore & ipsam exitio jam destinabat. Ergo primum in maximam *Suchuen* urbem *Chingtu* impetum fecit, ac sexcenta millia civium vinciri exercitui suo jussit. Ipse equo sublimis circumvectus, acclamantium lacrimis mixtas preces, *Imperatorem*, *Dominum*, cum revinctis post terga manibus non possent, lamentabili facie & voce designantium, paulum moratus, homicida gutture, *Trucida* dixit & *extingue rebelles nebulones*. Ita omnis illa civitas uno Tyranni jussu, cæsa & jacuit immensa potentissimis campis strages, ipso ingenti fluvio *Kiang*, sanguine cæsorum ripas suas fere excedente, ac ne aër fœtore interfectorum inficeretur, projecta in profluentem cadavera, cæterarum appulsa urbium ripis parem iis, quasi emortuales Legati, internecionem prædicarunt. Neque tristi omine falsi fuerunt; nam lanios suos in varia divisos agmina Tyrannus undique ad cædem immisit: ubi Patres Societatis Deo & Religioni præclaram navarunt operam, infantes innumeros, militibus concedentibus, sacra Baptismatis aqua abluentes, qui ex carnificum manibus in Cœlum evolaturi erant; atque ita immanis Tyranni crudelitas paf-

600000 cives trucidantur.

parvulis illis profuit, ut Herodis Innocentibus: magnum plane Divinæ prædestinationis testimonium.

Postquam ita innumerabili cæde *Suchuen* exhauserat, imprimis vero urbem *Chingtu* (quanquam etiam *Zingis Chanum* & *Tamerlanem* per Persiam & in urbe *Isfahan*, ac *Damasco* similia, imo atrociora exempla commiserint) totum exercitum magna dispositum planitie ita allocutus fuit:

Conjugicidium imperat.

Pulsis Tartaris, vestra me bellicosa strenuitas Imperatorem orbis faciet. Sed majorem vobis precor, quam hactenus ostendistis, alacritatem. Ipse ego, nostis, sexaginta argento plenas fluvio Kiang, *submersi naves; singulis, Imperio expugnato, sua portio distribuetur. Sed fœminæ in hostem euntibus impedimento erunt; quisque suas occidat. Rerum potitis non copia pulcherrimarum deerit. Exemplo meo quid facere debeatis, ostendam.* Vix ea fatus ex trecentarum pulcherrimarum concubinarum, viginti tantum, quæ tribus Reginis suis inservirent, vivas servavit: cæteras cunctis spectantibus occidi jussit. Milites Ducis sui secuti exemplum, & ipsi promiscua cæde in imbellem sexum sævierunt.

Interitus urbis *Chingtu*.

Cum civitates *Suchuen* cædibus exhausisset, in ipsa ædificia rabiem convertit. Urbem *Chingtu* & Palatium proprium combussit; arbores succidit, inde copiis divisis, si qui hominum stragem evasissent, occidi eos, velut post messem spicilegium, jussit. Neque proprio parcebat militi, quem sive promptius, sive morbo aut desidia vel alio impedimento tardius exercitum præiret, aut sequeretur, statim necari jussit, ægrorum mortem hac humanitate quasi excusans, quod in desolatis locis relicti, unde viverent, aut curarentur, non superesset. Innumera, incredibilia immanis furoris facinora hic Tyrannus patravit, donec tandem & ipse sublatus orbem Sinicum tanta pernicie liberavit.

Amavangus, audita latronis in *Xensin* irruptione, quinque equitum millia ejus sistendo furori præmisit. Quinque agmen equites, pacem aut bellum rogaturi, more Tartarico præcedebant. Exploratores latronis Tartaros imminere trepidi nunciabant. Cæterum ipse ridens: *an hostium copias avium more advolare crederent*, rogabat. Cum vero & alii Ducum hostem in vicinia confirmarent, ut corpore inermis erat, absque thorace & galea, hastam manu tenens, tentorio exploraturus excessit, ac vix egressus, in quinque illos Tartaros incidit. Prima sagitta cor latronis confodit, atque ita momento sine prælio periit, qui toti Sinæ, & si potuisset, orbi ruinam moliebatur. Totus ejus exercitus, Duce sublato, à Tartaris concisus fuit, superstitibus per *Suchuen*, hujus latronis intentum festa solemnitate & Tartaros tanquam liberatores suos, immensa lætitia celebrantibus. Sed haud prosperior Tartarici Ducis, qui *Amavangi* frater erat, fortuna fuit *Amavangus* frigore & aëris inclementia plures quam præliis amissos milites fratri, argumentum segnitiei, objiciebat; tanta cum

Tyrannus occiditur.

iracundia hujus, ut pileolum Tartaricum ſolo illideret. Hoc rebellis indignationis ſignum interpretatus *Amavangus*, fratrem carcere Sinico *Caociang* clauſit, qui Regio ſanguine natis jam olim deſtinabatur. Sed Dux Tartarus, hanc fraternam invidiam ſua morte, ſuſpendio vitam ſpontaneo finiens, prævertit. Atque hic ad Annum milleſimum ſexcenteſimum quinquageſimum ſecundum Tartarorum Sinarumque ſtatus fuit: quo Tartari brevi ſeptem annorum ſpatio plus terrarum occuparunt, quam integer exercitus eodem temporis intervallo in longum latumve perambulare poſſet. Duodecim ninirum Imperii Sinici Provincias, Peninſulam Coream, ac ſpatioſum Leaotungi Regnum.

INDEX RERUM
Maxime merobilium, quæ hoc Opere continentur.

Notandum hoc opus duplici prælo commiſſum, indicem per literas a. b. *idcirco diſtingui.*

M.

N.

Neyne-

O.

P.

Q.

R.

 Reve-

MONITUM
PRO
BIBLIOPEGIS,
Quo loco majores Figuræ inserendæ sunt.

Anhing	Pag. a. 88.	Nangan	a. 67.
Aulæ Imperatoria interior facies		Nanking	a 91.
Ejus planum	a. 158.	Ordo Equitatus in expeditionibus	b. 141.
Batavia	a. 30.	Peking	a. 167.
Hoaigan	a. 105.	Porcellana Turris	a. 97.
Hukeu	a. 82.	Paolinxi	a. 96.
Jamcesu	a. 101.	Pagodæ interior facies	b. 59.
Kanton	a. 41.	Regale convivium	a. 44.
in plano	a. 42.	Single	a. 134.
Kuching	a. 128.	Tincinwey	a. 135.
Kajutsu	a. 104.	Tonglien	a. 88.
Kancheu	a. 70.	Tongling	a. 88.
Kinningam	a. 74.	Tuncham	a. 121.
Makao	a. 35.	Vannungam	a. 72.
Muza	b 107.	Ufu	a. 89.
Namhun	a. 64.	Xantsui	a. 120.
Nankang	a. 81.	Xaocheu, vel Sucheu	a. 61.
Nanchang, vel Kiangsi	a. 78.		

FINIS.

